

קובץ גליונות

פרשת נצבים-וילך

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א
במעונו של רבינו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

לעילוי נשמת

אסף יורם

בן דוד ודליה ז"ל

נלב"ע כ"ו אלול תש"פ

תנצב"ה

המנוח לא השאיר אחריו זש"ק

נבקש ממני שיכול

ללמוד לע"ג

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גיליונות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על חסדק

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	5:53	7:04	7:44
בני ברק	6:08	7:05	7:41
קרית ספר	6:02	7:04	7:43
בית שמש	5:52	7:05	7:43
אופקים	6:02	7:06	7:42
חיפה	6:01	7:05	7:41

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

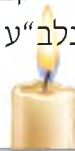
לעילוי נשמת

מרת **יטה רינה**
ב"ר חיים הלוי
אנגלרד ע"ה
נלב"ע י"ט אלול תשפ"ג
תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **מאיר** ב"ר אריה (לייב)
אנגלרד ז"ל
מוקיר רבנן ומכבדם ואוהב
את התורה במסירות רבה
קבע עיתים לתורה
נלב"ע כ"ו באלול תשס"ח
תנצב"ה

לעילוי נשמת

אמנו וסבתנו היקרה
מרת **יהודית**
בת ר' אברהם יהודה ע"ה
ברנקמן
נלב"ע כ' אלול תשפ"ג
תנצב"ה

בשורה לשומרי השבת בארה"ק ע"י חברת "אנרגיה כשרה לשבת"

מערכות אנרגיה לחשמל כשר בשבתות וחגים, וכן מערכות
סולאריות לשיבות, מוסדות ובתי כנסת, מערכות קטנות
ביתיות לפרטיות. המערכת נטענת בימות החול ע"י מערכת
סולארית או מחברת השמל, ובמהלך השבת פועלת בניתוק
מדרשת החשמל.

מאושר על ידי משמרת השבת.

להזמנות ובידורים: 050-4112271

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

ערב יום הה'ה השכ"ה

אחר חצות היום

המעמד הנורא של בכוח המערבי

של גדולי הדור שליט"א
על תורמי
"ועד הרבנים"

שיזכו בס"ד לעבור את השנה הבעל"ט בשלום ובנחת
שנה טובה ומתוקה, נחת פרנסה ובריאות
וינצלו מכל הצרות והמחלות

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניי צדקה בארה"ק

הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לִפְנֵי בַּעַל הַרְחָמִים

10 שיעות תורה צידי יום

התפילה ההיסטורית להמתקת כל הדינים מרנן עיני העדה

יעתירו בכל הימים הקדושים מראש השנה עד שמחת תורה עבור השותפים בהזקת מעמידי העולם לגיונו של מלך - 'חבורת מקבלי עול תורה' לשנת ישועות גדולות בכל עיניהם הרוחניים והגשמיים

"זהו זכות עצומה לזכות בדין"

ישראל בונים שרייבר

משה הלל הירש

דוב לנדו

ישראל בונים שרייבר

משה הלל הירש

דוב לנדו

משותפות בסך 50 ₪* 12 // פרטים במוקד על שאר מסלולי השותפות

לתשומת לב:
בפרוט האשראי
או בדף החשבון
התרומה תופיע
ע"ש "עמודי עולם"

לתרומות ולמסירת שמות חייגו:
033-780-780

התרומות
מוכרות
לצרכי מס

10
שיעות
תורה
צידי
יום

מייל: A0527135590@gmail.com | ניתן לתרום בכל עמדות נדרים פלוס, תחת השם 'ישיבת ר' חיים'

ההשתדלות שלך לזכות בדין !!!

בס"ד, עלון מספר 36 < ענייני תשובה > אלול תשפ"ד - תשרי תשפ"ה

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של רשכבה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

שיח אמונה

בפצותי שיח

דבר המערכת

בעיצומו של חודש אלול, זוכים אנו שוב להביא מדברי תורתו של הרב זצ"ל, במהות חודש זה ועוצם תוקפו. בחודש אלול היה הרב מעורר את באי ביתו: 'עכשיו ערב ראש השנה תתפללו זה הקבלה הכי טובה עכשיו - להתפלל'. וכנודע שהתפילה בחודש זה כוחה רב, וכל חיזוק שאדם מתאמץ ועושה לפני ראש השנה זכות גדולה היא ליום הדין.

אמנם תמיד היה מדגיש הרב כי במקום לחפש זכויות יתירות, הזכות הגדולה ביותר ליום הדין, היא זכות לימוד התורה 'יקרה היא מפנינים', וכאשר נשאל הרב, שבספרי המוסר כתבו שיש עצה להינצל מיום הדין - להיות איש שרבים צריכים לו, כגון מרביץ תורה וכדומה, וא"כ מה יעשה אברך צעיר שעדיין לא זכה ללמוד תלמידים, והינו יושב בביהמ"ד ספון באהלה של תורה, כיצד תהיה לו 'זכות הרבים' כסגולה להינצל ביום הדין, השיב הרב בפשטות: 'כשיושב ולומד זה זכות לכלל' (ספר 'אריה שאג', ענייני תשובה ומוסר, תשובה רפ"ו).

בד בבד, וכפי שנהג הרב זצ"ל, לא משה החובה ביתר שאת בחודש זה, לעסוק בהתעוררות הנפש ע"י לימוד המוסר. וחביבותו של הרב לספרי המוסר - היתה לאין שיעור, הרב היה הוגה בהם תדיר, ואף כתב ציונים על חלקם, ומהם שנהיו לספר של ממש (כדוגמת 'ארחות חיים להרא"ש' שי"ל ע"י מכונינו), על כן הארכנו בגליון זה, גם בענייני תשובה, ועוד בענייני מוסר במשנתו של מרן החזו"א, מרן בעל הקה"י והרב זצ"ל.

במדור 'שיח אמונה' הבאנו את שיעורו של הגרי"ש שליט"א ביום היא"צ למרן בעל הקה"י זצוק"ל, העוסק בענין שיעור הגליונות של ס"ת בספרי תורה קטנים.

ויהי רצון שנזכה לנצל ימים קדושים אלו, להתעורר ולשוב בתשובה שלמה לפני יוצר כל, ולזכות לשמירה העילאה של ירח האיתנים של כלל אחינו בית ישראל היושבים בציון, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

המערכת

תשובתו של הרב זצ"ל בכת"ק למפחדים ממלחמה | משולחנו של הרב זצ"ל | עמוד 10

הקשר ההדוק של הרב זצ"ל לעולם המוסר | שיח המוסר | עמוד 12

ביאור התשובה שהביא הרב זצ"ל מאביו זצוק"ל | שיח התשובה | עמוד 13

התוקע בשופר הפוך, האם יצא ידי חובתו | שיח יצחק | עמוד 11

תורת שיח

ליקושים מתורת הרב זצוק"ל בענייני תשובה

הרב זצוק"ל בחלוקת דבש ורימונים לילדי תשכ"ד שנבחרו על תלמודם

בענין איחור התשובה - במשנת הרא"ש

כתב הרא"ש בספרו 'ארחות חיים' (ליום שישי, אות קט"ו):
'אל תאחר לעשות תשובה שלמה, ולבקש רפואה לחולי נפשך', וכתב ע"ז רבינו: אל תאחר לעשות תשובה שלמה. בשבת קנ"ג א' עשה תשובה היום שמא תמות למחר',

ו' 'תנן התם רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך שאלו תלמידיו את ר"א וכי אדם יודע איזהו יום ימות אמר להן וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה ואף שלמה אמר בחכמתו בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר, א"ר יוחנן בן זכאי משל למלך שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן פיקחין שבהן קישטו את עצמן וישבו על פתח בית המלך אמרו כלום חסר לבית המלך טיפשיין שבהן הלכו למלאכתן אמרו כלום יש סעודה בלא טורח בפתאום ביקש המלך את עבדיו פיקחין שבהן נכנסו לפניו כשהן מקושטין והטיפשיים נכנסו לפניו כשהן מלוכלכין שמח המלך לקראת פיקחים וכעס לקראת טיפשיים אמר הללו שקישטו את עצמן לסעודה ישבו ויאכלו וישתו הללו שלא קישטו עצמן לסעודה יעמדו ויראו' וכו'.

המשך בעמוד 5

שיחת התלמידים

מעשי רב, שביבים, פנינים ועובדות, שנמסרו לעלון 'שיח אמונה' על ידי אחיינו ותלמידו של הרב זצוק"ל,

הגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א ראש ישיבת פוניב'ז

התורה מבקשת

סיפר לי מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל שהיה גר בשכונת

הגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן עם הרב זצ"ל

נערך בסיוע ספר 'אריד בשיח' ועוד רשימות תלמידים המשך בעמוד 2

אין בארון רק שני לוחות אבנים

יש חיוב הספד ומוטל עלינו לקיים אותו, מרגישים את האהבה שיש בעם ישראל לאיש הקדוש הזה שהיה בינינו, והשפיע עלינו כל כך הרבה קדושה וקיום תורה ומצוות, והתפלל עלינו, ועם ישראל אוהב אותו וקשה לו להפרד ממנו, ובשביל זה אנחנו עומדים כאן. מצד אחד הוא היה אדם מאוד חברותי ומאיר פנים לכולם, ורצה להיטיב עם כל אחד, ועם כל זה היה כל כך גבוה ורחוק מאתנו, ההרגשה היא כמו שארון הקודש וספר התורה נלקחים, נלקח מאתנו דבר גבוה וקדוש.

היה איתנו בעולם במשך שנים רבות ארון הקודש הזה שאין בתוכו כלום מלבד שני לוחות אבנים אשר הניח משה בחורב, התורה היתה מונחת אצלו, אבל רק התורה, ומלבדה לא היה שום דבר, את התורה כולה הוא ידע, ובדברים אחרים לא ידע שום דבר.

שיחת התלמידים

שכל התורה היא יחידה אחת, עד שאפשר להתיר עגונה מהלכות סוכה. ולפני שנים שלחו לר' חיים מכתב מאמריקה, בו שאלו אותו איך אפשר להתיר עגונה מהלכות סוכה. תחילה ביקש ר' חיים לראות שאכן כך כתוב ברוח חיים, ואז כתב להם מיד 'ב"ב קס"ב ע"ב'. ומצאו שם בגמ', שאם הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול וכו', דאמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר, ואל תתמה, שהרי אור סוכה פוסל בשלשה, סכך פסול פוסל בארבעה, ע"כ. וכך היו מעשים שבכל יום שראו שכל התורה פרוסה לפניו, וכל אותיותיה היו מנויים אצלו, כמו חז"ל שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, וכך היה גם להלכה למעשה ולאמיתה של תורה.

זכה רבינו חיים להנחיל לעולם חלק שלם בתורה, להפוך את סדר זרעים וכל הלכותיו לשולחן ערוך, עד זמנו היו ד' חלקי שולחן ערוך שנוהגים למעשה בכל מקום, אמנם בארץ ישראל צריך חלק נוסף לשולחן ערוך עם כל המצוות התלויות בארץ, והוא זכה להיות מנחיל התורה שזיכה את עם ישראל בשולחן ערוך חמישי חלק זרעים, זהו ארון הקודש ושני לוחות הברית שהיה לנו.

יש אגרת שהרמב"ן שלח לחכמי צרפת להודיע להם מעלת הרמב"ם, איני יודע אם מותר לדמות, אבל לפי השגתינו, לפי מצבינו וראות עינינו, אפשר בזמננו לומר דברים אלו על רבי חיים זצ"ל, וז"ל הרמב"ן באגרתו, 'הלא שאלתם עובדי דרך, המאריכים לשון, המפליגים מליצה, הנושאים משל, בתהלת הרב הגדול במעלת חסידותו, בתוקף אמונתו, בעוצם ענותנותו, בגדולת יחוסו, ובנדבכת כיסו, במעשיו הנפלאים, במיליו הנוראים, בהיותו ביראת אלקיו דבק וחושק, ובתלמודו נושק, אוהב דברי חכמים ומחבקן, והן מחמד עיניו ומחמדי נפשו, עטרות לראשו, האם ראיתם ספריו? האם דקדקתם בחיבוריו? לפי מושגי זמננו אפשר לקרוא דברים אלו על רבי חיים זצ"ל'.

זכורני שבאחד הלילות לפני כמה שנים הפסיק את לימודו והלך לישון, וכשקם המשיך את הגמרא שני דפים אחרי המקום שבו הפסיק, וכששאלו אותו מדוע דילג, אמר שלמד את זה בשינה, זהו תדיר.

קיים זה מה שכתוב בזה

מלבד התדיר הוא היה גם מקודש, כל מהותו היתה קיום המצוות עם כל דקדוקיהן, לא נעלם ממנו דבר שלא קיים, אפילו לא ס"ק אחד בשעה"צ. איתא בגמרא [ב"ק יז.] 'וכבוד עשו לו במותו זה חזקיה מלך יהודה וכו', שהניחו ס"ת על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה'. מבואר בגמרא שזוהי מדרגה גבוהה מאד, וגם הקודמים לו לא עשו זאת. בשביל מדרגה זו של קיים זה מה שכתוב בזה נצרכים שני דברים, הראשון הוא לדעת את כל מה שכתוב בזה, אם לא יודעים כל מה שכתוב לא יכולים לקיים, והשני הוא יראת שמים גדולה, אהבת ה' ואהבת המצוות, רק כך אפשר לחיות כל הזמן בקיים זה מה שכתוב בזה, שכל מחשבתו וכל מה שעומד לנגד עיניו זה רק תורה ומצוות.

נוכחתי פעם שישבו אנשים אצלו בבית והוא היה מאד חלש ועייף, אמרו לו אולי יפסיק לענות לאנשים, והוא מרים את הראש ואומר, זה מצוה, ונגמר הדיון. כשהיה גומר לאכול לא ידע מה אכל, והיה שואל, אלו ברכות יש עכשיו, כל דבר אצלו היה רק מצוות.

היתה לו חביבות מיוחדת לדיני מזוזה, ולפני שהיה פוסק בזה היה רוצה לראות את הבית, שתהיה הוראה ברורה, וכולם ידעו שאם יש שאלה במזוזה אפשר לבקש ממנו והוא מגיע, לא היה נמנע מפני הטרחה, כי זה מצוה, זה התפקיד שלו, ובשביל קיום התפקיד שלו יש לו את כל הזמן. על אף הערך העצום שהיה לו לכל רגע, וכידוע שהפסיק את השיעור השבועי בירושלמי בגלל שהיה חבל לו על הכמה דקות שארך לו להכין את

לישיבת פוניבז', והיה שכן של מרן הרב מפוניבז' זצ"ל, שביקש פעם מהרב זצ"ל לקבל בחור לישיבה, והרב אמר לו שאין מקום, ומאחר שזה היה חשוב לו הוא ביקש פעם שניה מהרב, והרב אמר שאי אפשר, ביקש פעם שלישית והרב מפוניבז' אמר שאינו יכול לקבל, כשראה שהרב החלטי בזה לא ביקש יותר. לאחר זמן הוא פגש את הרב והרב אמר לו שהוא קיבל את הבחור, ולפליאתו ענה לו הרב 'התורה באה אלי וביקשה ממני לקבל אותו'. הוא סיפר, הסתכלתי על הרב זצ"ל ושאלתי, מה הכוונה? והרב השיב לי, רבי חיים קניבסקי בא אלי וביקש ממני לקבל את הבחור, וכשהתורה מבקשת אני שומע. הרב מפוניבז' כבר אינו כאן חמישים ושלוש שנה, כשהרב מפוניבז' נפטר רבי חיים זצוק"ל היה כבן ארבעים, והסיפור הזה לא היה בשנה האחרונה לחיי הרב זצ"ל. הרב מפוניבז' היה שני דורות מעל רבי חיים והכיר גדולי עולם, והוא עצמו היה גאון עולם, ועם כל זאת כך הוא התייחס לבקשה שלו ש'התורה באה אלי וביקשה ממני לקבל', זה היה רבי חיים לפני קרוב לששים שנה, והוא הספיק לעשות עוד משהו בששים שנה שאחר כך...

ומהיכן ידע הרב מפוניבז' זצ"ל שהבקשה של רבי חיים היא בקשה של התורה, אולי קעת הבקשה היא של האיש שנקרא רבי חיים קניבסקי, לא של התורה שיש בו, מפני שמי שהוא תורה, זה רק מפני שאין בארון רק שני לוחות הברית, אין אצלו דבר נוסף מלבד תורה.

כל מציאותו היתה רק תורה

זה היה ארון הקודש שהיה לנו, היה בינינו מי שידע את כל התורה כולה, שיכול היה לפסוק הלכה בכל התורה כולה, שלא היה דבר ששאלו אותו במדרשים בהלכה באגדה ובכל מקום והוא לא ידע, כל מה שכתוב הוא ידע, וכל מה שהוא לא ידע לא כתוב, הוא ידע להגיד 'לא כתוב', 'אין דבר כזה', ושם ח"ו היתה משתכחת תורה מישראל הוא היה מחזיר אותה, כדאי' בגמ' בב"מ פה, הוא קיים כפשוטו את מאמר חז"ל [אבות ג, ח] 'כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה

עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, שנאמר [דברים ד, ט] רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך'.

היה אתנו אדם שכל המציאות שלו זה תורה. הגמרא בקידושין [ל.] אומרת, 'לפיכך נקראו ראשונים סופרים, שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים וא"ו דגחון חציין של אותיות של ס"ת, 'דרש דרש' חציין של תיבות, 'והתגלח' של פסוקים, כל תקנות חז"ל נקראים תקנות מדברי סופרים, ולמה הם נקראים סופרים, שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, אצלו ראינו את הדבר הזה, שכל התורה היתה ספורה לו בתיבותיה באותיותיה ובפסוקיה. לדוגמא, רבינו הגר"א ז"ל אומר שאותיות ג' ט' הם האותיות היחידות שמופיעות בתורה, והינו שאינן מופיעות בתורה זו לצד זו ולכן נקרא ספר כריתות בשם גט משום שהוא כורת. ור' חיים ידע למצוא שיש עוד שלשה צירופי אותיות שאינם בתורה, ופירש מדוע דוקא נקרא גט, ולא בשם של צירופי האותיות האחרות שאינן בתורה.

'תנו רבנן' אין אבל 'דתנו רבנן' יש...

מסופר על אחד מגדולי ראשי הישיבות בדור הקודם שפעם עבר בבית המדרש ליד זוג בחורים שדיברו במקום ללמוד, כשראו אותו עובר התביישו והתחילו לומר בקול 'תנו רבנן...' כאילו הם באמצע ללמוד את המסכת הנלמדת שהיתה נדרים, מיד אמר להם, במסכת נדרים אין תנו רבנן. כשסיפרו זאת לרבינו אמר מיד 'תנו רבנן' אין בנדרים, אבל 'דתנו רבנן' יש בדף כ"ז.

רבי חיים ואלו"י ער כתוב ברוח חיים על אבות על המשנה [שם פ"ה מכ"ב] 'הפוך בה והפוך בה דכולה בה', וז"ל 'כן התורה, למשל מדין סוכה יכולים להוציא להתיר עגונה וכדומה, והיינו

פצצות בבני ברק, מאחר שכך אמר החזו"א אז הוא יכול לומר כן ולקחת על עצמו אחריות על זה.

רבינו זצ"ל היה חי עם כל היראת שמים, והכל היה מוקרן אלינו דרך ה'פני יהושע כפני לבנה', האור של החזון איש האיר ממנו עלינו, כל פסק של החזון איש, כל ס"ק בחזו"א, וכך גם האור של אביו רבינו בעל הקה"י, ומלבד זה היה את הפני חמה שלו בעצמו, זה מה שהיה לנו.

כולם יודעים שבמלחמת המפרץ הוא עמד ואמר שבבני ברק לא יפלו פצצות, שאלו אותו בבית, נניח שלא יפלו, אבל למה צריך להגיד את זה לכולם, למה צריך להודיע דבר כזה בזוהר רעש, והוא ענה כדרכו שכל דבר היה על פי תורה, שמרדכי אמר לאסתר שתלך לאחשוורוש להתחנן ולהציל את עם ישראל, והיא אמרה לו 'ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום' [אסתר ד, יא], ומרדכי אמר לה שתלך ותסכן את חייה, ולכאורה קשה שהיתה כמעט שנה עד הזמן של הגזירה, וא"כ מה בוער שתלך מיד עכשיו, ומדוע לא תחכה להזדמנות שהמלך יקרא לה. ורואים מזה שכדי לא להשאיר יהודים בפחד צריכים למסור את הנפש. ולכן על אף שבאמת זה לא מתאים לו, הוא אומר כן כי הוא לא רוצה שיהודים ישארו בפחד. וכעת שהסתלק מאתנו מה יהיה עלינו, ה' ירחם.

בעל גמילות חסדים

הגמילות חסדים שלו היתה מופלאה, כמה שעות יקרות מפז היה מבזבז על שטויות של אנשים, בשביל לעשות להם טובה ולגמול עמם חסד.

בטבעו היה איסטניס, ובשנותיו הצעירות לא היה מסוגל שיראו אותו אוכל או עושה שאר דברים בתוך הבית, ואחר כך הגיעו זמנים שאנשים רצו להיות אצלו, זה היה תורם להם, והיו יושבים אצלו בעת שאכל, ואת הכל הוא קיבל וסבל.

הוא הסכים לדבר שהיה נחשב אצלו לגנאי גדול, שיפרסמו ברחובות מודעות עם תמונות והוראות שלו, היום העולם התקלקל וכבר לא יודעים שזה גנאי, אבל כשהתחילו עם זה, אף אחד לא היה מוכן לכזה דבר שהוא גנאי גדול, והוא ביזה את עצמו בשביל צדקה. והקב"ה שילם לו שהוא היה המעשה הכי גדול של הצדקה בעולם, מליארדי דולרים לצדקה זרמו מכוחו, מהמילה שלו. אמר לי פעם האדמו"ר מסטריקוב זצ"ל, מה היו אשמים האלמנות והיתומים מהשטעטלאך [מהעיריות] שלנו בפולין שלא היה להם מכתב של רבי חיים שאומר לתת להם כסף...

'החזו"א למד מרש"י שבשבת מה שלא יודעים שמותר לא עושים'...

כאשר היה מי מבני המשפחה שהיה חולה, ולצורך רפואתו היה צורך לעררב ביצה חיה ולגמוע אותה בתערובת, א"מ ע"ה שיראתה קודמת לחכמתה, ביקשה לשאול אם הדבר מותר בשבת, והרבה אמרו למה שיהיה אסור, ופשיטא שמותר, אך אמא עמדה בשלה כי אם לא יאמרו שהדבר מותר - אין היתר! באותה שבת פגשתי את רבינו והצגתי את השאלה, רבינו השיב על אתר כי יש רש"י (שבת ק"ט א', ד"ה פיופי, והובא במ"ב סי' שכ"א ס"ק ח' בשם המג"א) שאוסר לעשות את הדבר הזה, מפני שהדבר נראה כאלו הוא הולך לבשל את הביצה, והוסיף רבינו כי כאשר החזו"א היה לומד את הרש"י הזה, אמר: כי מרש"י לומדים שבשבת לא עושים דבר שלא יודעין שהוא מותר [בודאי], ובאמת א"מ ע"ה שגדלה בבית זה על אף שבדאי לא ראתה את הרש"י, היה

השיעור, כך גם היה הולך לשלום זכר של כל בן של אחיין ונכד של אחיין, ולכל שמחה של כל אחד מהמשפחה, משום שיש בזה ענין של מקרב את קרובי כאמור בגמ' [יבמות סב:].

חי בעולם האמת

יש מכתב של מרן רבי אלחנן וסרמן הי"ד לר' דוד פוטאש שהיה עסקן בתל אביב, והוא כותב לו שאת השאלות ישאל אצל החזון איש, כי הוא גדול מאד ואינו מושפע מאף אחד. את זה ניתן לומר גם על רבי חיים, הוא היה בלתי מושפע לחלוטין, כל אדם יש עליו איום, אפשר לפגוע בו, אפשר להעליב ולצער אותו, או לקחת לו משהו, אבל אצל רבי חיים לא היה היכי תימצא להעליב אותו, היה כזה דבר שיפגעו בו? הוא לא היה שייך לכבוד בכלל, לא היה שייך לדברים האלו, לא היתה אפילו תחושה של אי נעימות לבקש ממנו משהו ולהטריח אותו, כי הוא לא היה בכלל במושגים האלו של כבוד, לא היה שייך למושגים של אכילה ושתייה וכל העולם הזה.

זכורני שלפני שנים רבות התקשר למו"ח שליט"א יהודי חשוב מאמריקה שלמד עם רבינו בתפארת ציון, הוא קיבל את המחלה והרגיש שהוא מוכרח לדבר עם רבי חיים, לרבי חיים לא היה טלפון בבית, אז הוא התקשר לבית של מו"ח וביקש שרבי חיים יבוא לביתו של מו"ח לשוחח איתו בטלפון, ומו"ח שליט"א ביקש ממני לבקש מרבינו שיבוא לביתו בשביל זה. אם הייתי צריך לבקש מאחד מכם לבוא לביתי בשביל לשוחח עם משהו בטלפון, היה לי לא נעים, אבל מרבי חיים לא היה כזה דבר שלא נעים ממנו, שום דבר לא היה אצלו פחיתות כבוד, הוא לא היה שייך לכל הדברים האלה.

כשהגיע רבינו זצ"ל לבית מו"ח והתיישב, הוא שאל היכן הטלפון, הוא לא ידע מה זה טלפון, ולא ידע איך מחייגים ואין משוחחים בטלפון, היו צריכים לחייג עבורו ולשים לו את הטלפון על האוזן, וכך שוחח עמו. ואני בטוח שאחרי זמן קצר שוב לא ידע מה זה טלפון. אם טלפון היה דבר שכתוב בשורה אחת בתוך הר"ש בכלים, אין ספק שהיה יודע איך זה נראה ואיך לצייר את זה, ולא היה שוכח את זה כל החיים, וכי יש פרט אחד בכל המשניות בכלים שהוא לא ידע מהו, זהו 'אין בארון רק שני לוחות הברית'.

סיפרה לי אמי ע"ה שהחזון איש אמר להם פעם, שכשאנחנו נגיע לעולם האמת יעבירו לידנו קרונות של שוקולד ושל סוכריות, את כל ההנאות שאדם נהנה בעולם הזה יאספו, ויעבירו קרונות מהם לפניו, והיו כאלו בושות שלא נוכל להחזיק מעמד בבושות האלו. בבית הזה במקום הקדוש הזה שם הוא גדל, וזכה שלא היה אצלו שום דבר חוץ מהקב"ה.

דמות דיוקנם של החזו"א והסטייפלער לנגדו

לנגד עיניו של רבי חיים עמדה דמות דיוקנם של החזון איש ושל אביו. ואנו מלבד מה שזכינו לקדושה של רבי חיים באור ישר באספקלריא המאירה, הוא גם האיר לכולנו מהיראת שמים הקדושה והתורה של מרן החזון איש. גם הזכויות של החזון איש עמדו לנגד עיניו, ואם החזון איש אמר שאין עין הרע בבני ברק, אז היה פשוט לו שאין עין הרע בבני ברק, ואף שהחזון איש כבר אינו אתנו, אצלו הוא היה קיים, וכך גם במה שהחזון איש אמר שלא יפלו

ה'שערי תשובה', הרא"ש איך זה מגיע אליו 'אורחות חיים להרא"ש', אלא שזה לא יכול ללכת אחרת מי שאין בו יראת שמים, ודאי שלא יוכל לקנות את התורה, אך גם מי שיש בו יראת שמים אפשר שלא יקנה את התורה מפני שפשע בקניינים שהתורה נקנית בהם, ושאלתי, אם אפשר למי שאינו ירא שמים ללמוד בדרך האמיתית, והשיב שלא!

מעשה איש ג' עמ' כ"א

תורה עם יראת שמים ולימוד המוסר

סיפר מרן הגר"ד יפה זצוק"ל: לאחר פטירת המשגיח רבי אבא גרוסברד זצ"ל היה רפיון בשיבה, וכמה בחורים נכנסו ובאו אל החזו"א, גם אותי לקחו, וכך אמר להם: 'תגידו להם הרי הם רוצים לדעת ללמוד, ובכן מה אפשר לעשות שהקב"ה עשה חוזה כזה שבלי יראת שמים, אי אפשר לדעת ללמוד'.

והוסיף החזו"א, חייך ואמר: 'עליות דרבינו יונה' איך זה מגיע אליו פתאום

תגיד ליעקב

מרן רבנו הקהלות יעקב זללה"ה בעניני תשובה

ולזה השיב תשובה אנוש עד דכא והשי"ת יעזרנו להיות מן השבים באמת. קריינא דאגרתא, מהדו"ח, ח"ב מכתב תקכ"ח

בגדרי מצות התשובה

בעה"י.

חגיגה ט"ו כשאמר אחר לר"מ דרשת רע"ק דמה כלי זכוכית אע"פ שנשבר יש להם תקנה כך ת"ח כו' א"ל ר"מ חזור בך א"ל כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר עוד שם כשא"ל אחר לר"מ כבר יש תחום שבת וחזור בך א"ל ר"מ אף אתה חוזר בכך השיב כנ"ל כבר שמעתי, עוד יש בירושלמי הובא כאן בתוס' שלפני מיתתו אמר לו ר"מ חזור בך שאל לו אי הדרנא מקבלין והשיבו תשב אנוש עד דכא כו' בכה אלישע ונפטר אר"מ דומה שמתוך תשובה נפטר, ויש להבין אותן הג"פ שאמר לו חזור בך והרי כבר השיבו תירון מהב"ק, ויל"פ, שבהתשובה יש ג' דברים א' שע"כ מתקן את העבר ונעקר למפרע כאילו לא חטא ונמחל לו, והב' שע"כ מתקן על להבא שלא יוסיף לחטא והג' גם בגוונא שאין מוחלין לו ואין בו תיקון על להבא (כגון מי שחטא בהסתכלות אסורות ונסתמא באופן שכבר א"א לו לחטא) מצוה מצות תשובה שהוא מצו"ע כשאר מצות, ולזה בפעם ראשונה כשדבר מענין ת"ח יש לו תקנה א"ל חזור בך לענין התיקון של העבר והשיב ב"ק והיינו שהוא פירש את הב"ק שלא ימחלו לו גם כשישוב, אח"כ כשא"ל חזור בך מן הדרך למען לא תחטא בחוץ לתחום א"ל אף אתה חוזר בך עכ"פ בשביל שלא תחטא להבא והרי תקבל עונש על כל עבירה ביחוד והשיב תירון הב"ק והיינו שכיון שאינם רוצים בתשובתו ולמחול לו גם הוא אינו רוצה (או שעכשיו פירש כוונת הב"ק שלא יניחוהו מן השמים שהוא ישוב ואין בידו כלל לשוב) אח"כ לפני מותו א"ל שעכ"פ יקיים מצות תשובה אע"פ שסובר שלא ימחלו לו וגם לא יספיקו בידו לקיים את תשובתו מ"ט מאי דעלי רמי יעשה ויקיים עכ"פ מצות תשובה ולזה שאל אי הדרנא מקבלין והיינו שתשובה לפני מיתתו לכא' אינו כלום כיון שאז כמעט שאבדה בחירתו וחשוב כמו הרשעים שאחר מיתתם בודאי מתחרטים אך אינו כלום לפי שאין להם בחירה (אך כמדומני יש בדברי חז"ל (אה. עי' ילקוט ישעי' רמז תכ"ט) שגם מה שמתחרטים אז מועיל קצת

לומר באלול כל יום י' מזמורים

סיפר המשב"ק אצל מרן החזו"א זצוק"ל הרה"ח רד"פ שליט"א ששאל את מרן בענין המנהג לומר בכל יום מימי חודש אלול עשרה מזמורים תהלים האם נוהגים כך וענה לו מרן ודאי.

באלול צריך ללמוד יותר

עוד סיפר הנ"ל, אחד אמר למרן שבנוברדוק למדו באלול יותר מוסר ואמר מרן ואני באלול לומד יותר גמרא.

חליצת תפילין

מו"ר נוהג לחלוץ התפילין לאחר כל הקדישים וחולצם במקומו בביהכ"נ ובחודש אלול כשאומרים לדוד חולצם לאחר אמירת לדוד (עי' שם סע' י"ג ברמ"א עפ"י הקבלה).

תקוני זוהר

שאלתי את מו"ר (שליט"א) זצוק"ל, אנחנו צאצאי היש נוחלין (הגאון ר' אברהם אביו של השל"ה הק') יש לנו צוואה מהיש נוחלין ללמוד באלול תקוני זוהר ואיני מבין, אמר לי מו"ר א"כ קוראים בלי להבין.

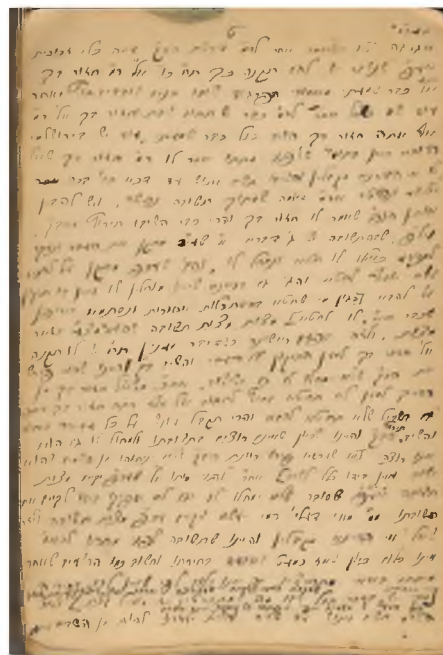
שירי שבת של חודש אלול

בשבתות בחדשי אלול ותשרי נוסף לזמירות של שבת שהי' מו"ר שר ה' שר "מה נאמר לפניך וכו'".

נסיעה לכותל בערב ר"ה

ער"ח אלול תשל"ב משהו נסע לכותל והציע למו"ר (שליט"א) זצוק"ל שיצטרף אליו, גם אני נסעתי אתם ואמר לי מו"ר שנוהג לנסוע לכותל בערב"ש ועתה שיש לו הזדמנות יסע בער"ח אלול.

ארחות רבינו

מילה בסלע

מעברת רוע הגזירה

רק בתענית גם בצדקה.

שאלה: ולמה לא מהני מצד "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה?"

תשובה: 'מצרפה למעשה, אבל אינו כמו שעשה מעשה, וכאן שקיבלו עלייה נחשב כמי שהתענו'.

דרך שיחה

שאלה: יהודי שאסף כסף בחודש אלול עבור עני, ואומר שזכות צדקה זו מעברת רוע הגזירה, ואחד רוצה ליתן צ'ק מאוחר שזמנו לאחר יום כיפור, אם יש לו זכות הצדקה כאילו נתן?

תשובה: זה גמרא בתענית (ה', ב): "אמר להו' ר' זירא נקבליה עילון (ימי תענית) ולכי בטיל הגזירה ליתביה, אמרי ליה מנא לך הא" וכו', וזה לא

רשימות תלמידים

עניני ירח האיתנים

← אמר הרב כ"ל שסלשה דברים היה עושה כבר בהיותו בחור בישיבה: א. תענית דיבור מראש חודש אלול עד אחרי יום כיפור, עד החתונה, שאם אמו אברה לו להפסיק, שלא יבוא הדבר על חשבון האישה.
2. אמירת כל התהילים מדי יום בעשרת ימי תשובה. 3. נתינת צדקה בכל יום בימים האלה.
← שח הרב כ"ל: 'אבא כ"ל היה מסכים לתפלת וותיקין מאלול עד אחר סוכות'.
← אמר הרב כ"ל: 'אבא סיפר לי שאצלם בישיבה בנובדוק כשכתבו מכתב באלול היו מסיימים המכתב, והימים ימי בקורי [עם ק'] ענינים [עם ו'] [מלשון שבימים אלו בודקים המעשים לחמור בתשובה].
← יש שנתעים מלהתעסק בשידוכים בחודש אלול ובעשירית, ומורה ואומר הרב כ"ל: 'אדרבה, מה מצוה להתאסר לפני יום הדין ובמה יהיה לו עוד ככות, ולא לדחות אל ביום אחד'.

המשך מעמוד 1

תורת שיח

ובילקוט קהלת רמז תתקע"ט עשה תשובה עד שאתה בכחך כו', ובע"ז י"ט א' אשרי איש שעושה תשובה כשהוא איש, ועי' שערי תשובה.
פרק נ"א לחולה שיש לו מכה ובא אצל הרופא כו' תחטאני באזוב כו' בעון שהנפש חלל כו' ע"ש.
'השם אורחותיו' שם, אות ט"ו ט"ז

ועל מש"כ הרא"ש: ולבקש רפואה לחולי נפשך, כתב רבינו: עי' מדרש תהלים

2 עה"פ כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, עשה תשובה עד שאתה בכחך, עד שהנך דולק תן לו שמן עד שלא יכבה הנר, כבה הנר אין השמן מועיל כלום.
3 במהדורת הרב זילבר צוק"ל, נוסף כאן: 'יש שער א' וסוף שער ב'.

4 על הפסוק 'חנני ה' כחסדך'. 'למה היה דוד דומה, למי שהיה לו מכה בידו ובא אצל הרופא, ואמר לו, יכול אתה לרפאני, אמר לו, הן, אבל הדמים מועטים, אמר לו, בבקשה ממך קח כל מה שבידי והשאר עשה משלך, ועשה עמי חסד ורחם עלי. וכן דוד אמר להקב"ה, חנני אלהים כחסדך, רחמן אתה, וכרוב רחמך מחה פשעי, הרבה חסד עשית עמי, ועשה גם עתה, ומחה פשעי. וכן הוא אומר, (תהלים יז), הפלא חסדיך מושיע חוסים, ממך הרפואה, ולפי שהמכה גדולה תן איספולנית גדולה, וכן הוא אומר, הרב כבסני מעוני, מכאן את למד, שכל מי שעובר עברה כאלו נטמא בנפש מת, ואין מטהרין אותו אלא באזוב, וכן הוא אומר, תחטאני באזוב ואטמה, וכי נטמא דוד בעוון נפש חלל, אלא, בעוון שהנפש חללה, וכן הוא אומר, (שם קט, כב) לבי חלל בקרבי, מכאן את למד, שכל מי שידע שחטא ומתפלל על החטא, ומתיירא ממנו ונושא ונותן בינו ובין המקום, שהקב"ה מוחל לו, וכל מי שהוא יודע שחטא, ושואף ברגלו ומעבירה מגד עינו, הקב"ה מבקשה ממנו. וכן הוא אומר (שם מט, ז) למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני, אותן שדועכים את העוון ברגליהם בעקביהם, וכן, משל הדייט אומר, עקרב רמת לגמלא ושואפה בעקביה. אמר לו, חייך, עד דקדקך הוא מטילך. כך כל המעביר עונו מגד עינו, אין הקב"ה מוחל לו, לכך אמר דוד, וחטאתי נגדי תמיד.

המשך מעמוד 3

שיחת התלמידים

לה את ההרגש הזה ש'אם לא יודעים שמותר - לא עושים' ואכן צדקה, רבינו ידע את הרש"י וא"מ הרגישה את הרש"י...

'אשה בדרגה שלה יכולה להחליט לעצמה כך'

באחת ההזדמנויות כאשר א"מ ע"ה היתה חולה מאוד, הרופאים חייבו אותה לעשות ניתוח, והיא סירבה, והטעם היה ברור כי רצתה לזכות לאכול מצה בליל הסדר, הלכתי לשאול את פי מרן הגרמ"ל ליפקוביץ צוק"ל, ואמר לי

'מה שחז"ל אמרו שזה סכנה, יש ליזהר אפילו אם יש היתר'

כמובן שגם בענייני הלכה ביקשתי לשמוע מרבינו הרבה פעמים דבר ה' זו הלכה, פעם שאלתי על בליעות של בשר ודגים, שהפוסקים מקילים בזה, שהרי אין כאן ממשות של בשר ודגים אלא בליעות (עי' פת"ש יו"ד סי' קט"ז), אך רבינו אמר לי בשם אאזמו"ר צוק"ל שמה שכתוב בגמ' שזה 'סכנה' אפילו אם יש היתר יש להתרחק מזה.

שנ"פ דין אין להתיר שלא לעשות את הניתוח, אבל שאלך לשאול את פי רבינו זיע"א, שאלתי, ורבינו השיב שבשביל אשה בדרגה שלה - היא רשאית להחליט שלא לעשות את הניתוח - אף כנגד דעת הרופאים ע"מ לזכות לאכול מצה, כמובן שאין בזה הוראה כללית כלל, אבל בתור הוראה פרטית לאחותו, היה סבור רבינו כי ישנם דרגות שאדם מותר לו להחמיר על עצמו.

תפילה לפני פגישת שידוך

שאלתי את פי רבינו, על מה להתפלל כאשר נפגשים לשידוך, ואמר בשם אמו ע"ה, שצריך להתפלל שאם זה השידוך שנגזר שילך קל ומהר, ואם לא שירד קל ומהר.

'אבא אמר שמי שמקפיד על מעשרות, לא ישים לב אליהם'

זכרני שהיה איש עסקים שהיה מקורב מאוד לאאמו"ר צוק"ל, ויום אחד אשתו נכנסה לבית ושפכה את צקון ליבה אצל א"מ ע"ה, ואמרה שבעלה עובד באופן שחצי מעסקיו הם עסקים 'לבנים' ועליהם משלם מס כחוק, וחלקם עובד ב'שחור', וכעת הגיעו יחידה כלכלית מטעם רשות המסים לבדוק, והיחידה הזו ידועה כמי שקשה לחמוק ממנה, היא המשיכה ואמרה שאינה יודעת מה לעשות כי בודאי בעלה יישב כמה שנים בכלא, א"מ ע"ה

'האזנת סתר' מדין 'היזק ראייה'

פעם שאלתי על דבר 'האזנת סתר' ומיד אמר לי שיש לאסור זאת, מדין 'היזק ראייה' (א"ה). וכבר הביאו האחרונים כע"ז מהמאירי ב"ב ב' א' סוד"ה השותפין, ע"ש ובאחרונים שהאריכו בזה).

לימוד שביעית

ידוע שרבינו זיע"א היה מעודד הרבה ללמוד שביעית כסגולה להרבה עניינים, ופעם הוצרכתי לישועה באיזה ענין, ואמר לי ללמוד שביעית, וכך עשיתי וכתבתי על כך, כל סגולותיו וישועותיו היו מבוססים על התורה הק'.

אלול ב'שי

לרגל ימי הרחמים והסליחות, נוספו סדרי לימוד

הכנה

הכנה לר"ו

מבוקש

'תרי דף' מועד

לימוד סדר מועד

בשנה אחת, בהספק
של 2 דפים בכל יום
הזדמנות לזכות לקנין
בסדר מועד, החל
מירח האיתנים

חדש!!

שערי תשובה

בימי האלול עד

ליום הכיפורים
מסלול ללימוד 10
דקות ביום בספר
'שערי תשובה'

מתחזקים ומצטרפים למסלולים החדש

'ירושלמי'

סדרי לימוד
קבועים
בשני מסלולים
כולל
סדר הלימוד
הנמסר בשיועור
לע"נ מרן זצוק"ל
הנמסר ע"י בנו
הגרי"ש שליט"א

'שיח ההלכה'

לימוד
הלכות שבת
בשנה אחת
הזדמנות פז
לקניין נצח
בהלכות הנחוצות
ב'משנה כרורה'

'מתורתו'

להגות
בספרי וכתורתו
של מרן זצוק"ל
בספרים
'דרך אמונה',
'דרך חכמה',
'שונה הלכות',
'ארחות יושר'

'בדרשו'

לימוד כל
התורה כשנה
אחת כפי שנהג
מרן זצוק"ל
בראש
המסלולים -
מאות הלומדים
8 דף מהש"ס
בכל יום

שמות הזוכים

מתפרסמים בקביעות

ב'שיח התורה'

שב'נדריים פלוס'

מכון לימודי פניית
מרן זצוק"ל קריית

ניתן להצטרף לכלל ס

בטלמסר של מכון 'שיח אמונה' 03-308-5000 בשלוחת

שיח התורה

מוד חדשים, במשנה, בגמרא, בהלכה, ובמוסר

דרכה

ה"ה ויוהכ"פ

סוגיות מסכת
ויומא כהכנה
ין והרחמים
של עמוד
ל יום

8 מסלולים

אבן העזר בטוש"ע

בשיתוף ולפי הספק
'מפעל הש"ס'
הזדמנות ללמוד
לחזור ולהבחן על דיני
אבן העזר

הגרלה מיוחדת ונוספת
דף היומי במשניות

קניין קבע בששת
הסדרים בהספק קבוע
- חוק ולא יעבור
לסיים בתוך שנה את
כל הש"ס משניות

שיח שנתתו בימי אלול ב'שיח התורה'

הזכויות מחולקות
בבית מדרן זצוק"ל
רחוב רשב"ם 23
בני ברק

'כנהגתו'

במיוחד
לנשים,
לקבל
ולתקן
להתפלל
שלוש תפילות
ביום

'לעילוי
נשמות'

לימוד
בכל יום ויום
של פרקי
משניות
ואמירת
תהילים

'מסיימים
לזכרו'

אלפי ש"ס
שנלקחו
ללימוד
לע"נ
מרן זצוק"ל
בשנה זו

'משנתית
ש"ס
כשנה'

לסיים את
ששה
הסדרים
כשנה
אחת

החברה החרדית
למחקר ופיתוח

סדרי 'שיח התורה'
חת 'שיח התורה' שלוחה 2, וכן בעמדות 'נדרים פלוס'

ביום השנה להסתלקותו של ה'קהילות יעקב' צוק"ל, ב"ג מנ"א ה'תשפ"ד, החקיים שיעור לעילוי נשמתו לאחר תפילת ותיקין במנין שבבית הרב צוק"ל, ע"י נכדו הגרי"ש קניבסקי שליט"א

בענין ס"ת הקטנים שאין בהם שיעור הגליונות החלקים מלמעלה ומלמטה שנאמרו בגמ' אי אריך למיעבד הכי לכתחילה

מצוי מאד בפרט בזמנינו ס"ת קטנים שנכתבו בתכלית ההידור, אך אין בגליונותיהם טפח מלמטה וג' אצבעות מלמעלה שהוא דינא דגמ' במנחות דף ל' ונפסק ברמב"ם פ"ט מס"ת ובשו"ע יו"ד סי' רע"ג ס"א, והנה כבר בארנו במק"א שהדין הזה הוא למצוה בעלמא ואינו מעכב וכדאי ברמב"ם פ"ט ה"ב ובשו"ע רע"ג ס"ה, ואף שיש שיטת האשכול (חותנו של הראב"ד בעל ההשגות) בהלכות ס"ת סוף אות ט"ו שנראה מדבריו שהוא פוסל אם לא הניחו גליונות כראוי, כבר הוכחנו בס"ד במק"א שאין כוונתו רק על ס"ת שעשו מגיל שבוה לדעתו צריך להקפיד שאורך הס"ת יהיה ו"ט כדי שיתסדר שיהיה ארכו כהקיפו, בזה מעכב שהגליונות יהיו מלמטה טפח מלמעלה ג"א, אבל אם כל הס"ת יותר קטן אין ענין שהגליונות ישארו בגודל שנאמר בגמ', אפי' לכתחילה, וכ"ש שאי"ז מעכב, וגם ברבינו ירוחם בנתיב שני ח"ב שמשמע מדבריו שהגליונות מעכבים אם לא הניח כשיעור שנאמר בגמ' ע"ש, כבר בארנו והוכחנו שם דכוונתו שיהיה לא להגיע למצב שלא יניח כלל גליון אפי' פחות מאטבא דספרי (חצי צפור) דזה יתכן שמעכב לדעתו.

אך עלינו לברר אם לכתחילה בענין להניח טפח מלמטה וג"א מלמעלה, והנה הטעם שצריך להניח גליונות בס"ת טפח מלמטה וג"א מלמעלה מבואר בנמוק"י והובא בפוסקים ביו"ד רע"ג הוא משום משמוש היד ומלמטה יותר רגילים למשמש מאשר למעלה, ועי' במנחות דף ל"ב דבמזוזה צריך להניח גליון כמלא אטבא דספרי ופירש"י והנמוק"י עין סדוק הנושק דפי קונטרס שלא יכפלו בעוד שכותב וכאותו שיעור צריך להניח ריווח מלמעלה כדי שלא יגע אותו כלי הנושק לכתובה עכ"ל, וכתב הרא"ש בשם הגאונים ששיעורו כרוחב חצי

צפור, וכ"פ הרמב"ם בפ"ה מתפילין ה"א לגבי מזוזה, ולגבי תפילין כתב הרא"ש והו"ד בשו"ע או"ח סי' ל"ב סל"ב ששיעור למעלה כדי גגה של למ"ד ולמטה כשיעור אורך הכ"ף והגוף פשוטות ע"ש במ"ב, ועי' בספר חזו"א או"ח סי' י' שהביא מאביו אביו זללה"ה שדן אם לא הניח במזוזה כדי אטבא דספרי אם זה מעכב, וע"ש בדבריו ז"ל שהביא מהפ"ת ביו"ד סי' רפ"ח בשם התפארת צבי שאי"ז מעכב, וע"ש בדבריו ז"ל שהוכיח זה מכמה ראיות, וכתב דלדעתו נראה דהשיעור גליון במזוזה ובס"ת אינו בשביל גוף הס"ת והמזוזה, רק במזוזה הוא כדי שלא תתחוב האטבי בגוף הכתב שזהו בזיון לכתב, ובס"ת טעם הריחוק והגליון הוא משום משמוש היד בהם כדכתב הנמוק"י (כצ"ל) שם בטעם החילוק בהריוח מלמעלה ומלמטה, ואף דאסור לאחוז הס"ת ערום, יש קפיידא גם באוחזו ע"י בגד שלא יגע בגוף הכתב, דלא לית לידי מחיקה, ולהכי במזוזה ובתפילין דאין דרך למשמש בהם אחר הכתיבה, לא חששו בגליון רק לפי הצורך בשעת הכתיבה שתוחבן באטבי דספרי, ולפי"ז אין מקום כלל לחוש שום חשש בדיעבד, שאינו נוגע כלל דין הריחוק בגוף הכשר המזוזה עכ"ל, וע"ש עוד בדבריו שמצדד דהסופרים שאין משתמשים באטבי דספרי יתכן שגם לכתחילה אין ענין בזה, וסגי שישאיר כדי גגה של למ"ד ועוד מעט כדי הקפת גויל, מבואר בדבריו ז"ל שאין ענין הגליונות נוגע לגוף האותיות או הספר, אלא הוא ענין צדי או כדי שלא ימחק בשעת הכתיבה, או בשעה שלומדים בו, ואין כאן גזה"כ ולא הלל"מ, אלא הוא ענין של

סברא ויכול להשתנות לפי הענין.

ומצאתי תניא דמסייע ליה לאבי החזו"א שהשיעור משתנה לפי הענין, ברבינו ירוחם (ח"ב דף י"ט א) והובא דבריו בבדק הבית להב"י ביו"ד ריש סי' רע"ג ומרומז ג"כ בד"מ הארוך בס' רפ"ג אות ג', וז"ל רי"ו בחומש שיעור הגליון למטה ג' אצבעות ולמעלה ב' אצבעות ובין דף לדף כמלא רוחב גודל כך פשוט במנחות, נ"ל כי זה היה בימיהם שהיו עושין חומש בעמודים כמו ס"ת ובריעות אבל עתה בזה"ז הכל לפי הענין כי אנו כותבין אותו בקונטרסים, ועוד דבהקומץ תנו לה גבי ס"ת, נראה כי הוא דומיא דס"ת עכ"ל, ונראה דכוונתו דכשהס"ת עשוי בגליון ורוצה לגלול מחומש בראשית ולעיין בחומש דברים צריך לגלול את כל הספר וא"כ ממשמים בכל הספר, והשימוש מצוי מאד בכל הספר, משא"כ אם עשוי בקונטרס אם לומד עתה בבראשית ורוצה לעיין בוזאת הברכה א"צ לגלול ולהשתמש בכל הספר, אלא הופך מיד לוזאת הברכה, א"כ השימוש מועט מאד בכל הספר, נמצא, שבקונטרסים השימוש מועט בגליונות וא"צ להניח גליונות כ"כ גדולים, והיינו טעמא דהרבינו ירוחם, וא"כ אחרי שהנמוק"י כתב שטעם הגליונות בס"ת הוא משום משמוש היד, גם בס"ת אם המציאות תהי' שלא ישתמשו בספר כ"כ, א"צ להניח גליונות כ"כ גדולים, ואין לומר שהרבינו ירוחם לא אמר דבריו אלא לגבי חומש, שכל עיקר החומשים אינן כשרים לקרות בהם בציבור כדאי בגיטין דף ס', ובהו לא איכפת ליה לרבינו ירוחם להוריד מהאורך של הגליונות, זה ליתא דהא קחזינו דהגמ' במנחות דף ל' נתנה שיעור לגליון החומש, גם הרבינו ירוחם עד כאן לא קאמר אלא בקונטרסים, אבל בחומשים העשויין בגליון גם איהו מודה דבעינן גליונות ג' מלמטה וב' מלמעלה, וע"כ שס"ל שאם משתמשים בגליון של החומש אי"ז מן הכבוד שימחק מהאותיות, ואע"פ שאינו כשר עפ"ד, אם יש בו קדושה צריך לשמור על כבודו, ולחומש יש קדושה כמש"כ הרמב"ם בפ"ב מס"ת, אבל אם במציאות אין משתמשים כ"כ בגליונות, א"צ להניח גליונות כ"כ ארוכים, והכל לפי הענין, הרי יש לנו סיע לאבי החזו"א צ"ל, ששיעור הגליונות משתנה לפי גודל השימוש בהספר.

והנה בגמ' מנחות דף ל' איתא שיעור גליון של ס"ת מלמטה ד' אצבעות ומלמעלה ג"א, ובחומשים מלמטה ג"א ומלמעלה ב' אצבעות וכו' וכ"ה ברי"ף, ועי' במסכת ס"ת פ"ב ה"ד הוסיף גם נביאים כחומשים, ולכאורה צ"ע אם הטעם דבעינן להניח גליונות בס"ת, טפח משום משמוש היד וכדכתב הנמוק"י, א"כ מה נשתנה חומשים ונביאים דבעינן פחות, ונראה לבאר לכאורה, דבזמן הגמ' השימוש בס"ת היה מצוי מאוד, יותר מחומשים ונביאים, דחומשים כתבו רק לתינוקות של בית רבן כדאי בגיטין דף ס' וברמב"ם בפ"ב מס"ת ה"א ובעוד מקומות ברמב"ם, ואילו ס"ת היה לכל אחד ואחד בביתו ללמוד מתוכו, עי' יומא דף ע' ואח"כ כל אחד ואחד מביא ס"ת מביתו וקורא בו, ומסתברא דלכן הצריכו בס"ת מחומשים ונביאים, משום ששימושם יותר מצוי מבנייאים

וזהו כוונת הרמ"א בד"מ ששלח לדברי רבינו ירוחם שהובא בס' רע"ג שבקונטרסים א"צ ולכן הרמב"ם והשו"ע

להניח גליונות, דאין שימוש תדיר בגליונות, והרמ"א השמיטו דין גליונות החומש.

ולפי"ז אין להקשות על דברינו דאסקינא דבזמנינו א"צ להניח גליונות ארוכים בס"ת, מדברי אמו"ר מרן הגאון זללה"ה שחדש ועשה מעשה בביהכנ"ס שלנו וכן עשה במגילת אסתר שבביתו וכן נהגו כל בניו ועושי דבריו אחריו על פיו ז"ל וכבר הדפיסו בספרו על מסכת ס"ת פ"ב ה"ד בדוכססטוס ד"ה ובלבד, דלפמש"כ הגהות מיימוניות פ"ב ממגילה דשיעור הגליונות במגילה הוא כמו בס"ת דהיינו מלמטה ד' אצבעות וכו', ולפי מה שמבואר במס' ס"ת שהכתב צריך להיות מרובה על החלק, ולפ"מ שנוהגים ע"פ הגר"א שבמגילת אסתר יש י"א שורות, ע"פ כ"ז ראוי שהמגילה תהי' ל"ה ומחצה צ"מ ע"ש, ולכאורה לפמש"כ דגם ס"ת אין ענין לעשות גליונות גדולים הואיל ואין משתמשים כ"כ בהס"ת, א"כ כ"ש במגילת אסתר, לא תהא כהנת כפונדקית, יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא, אמנם באמת לק"מ דהשימוש בס"ת שאני מהשימוש במגילה בזמנינו, דהשימוש בס"ת אינו מצוי כ"כ רק בביהכנ"ס ובשבתות ובמועדים, אבל השימוש במגילת אסתר לא השתנה מבזמן חז"ל דהא כל אחד קורא לבני ביתו מהמגילה, ובפרט אחרי שכתב הפמ"ג והמ"ב הביאו בס"ס תרפ"ט ובעוד מקומות, ועכשיו ראוי לכ"א שיהיה לו מגילה כשרה ולקרוא בלחש מילה במילה, א"כ קם דינא דהג"מ דשיעור גליונות המגילה הם ד"א מלמטה ומלמעלה ג"א.

עוד י"ל טעם אחר דא"צ להניח גליונות ארוכים בס"ת הקטנים, דהנה לכאורה י"ל דהא דבעינן גליונות ד"א מלמטה וג"א מלמעלה היינו דוקא אם כל אורך הס"ת הוא ו"ט וכמו שאמרו בב"ב דף י"ד דאורך הס"ת בגויל הוא ו"ט משום דבעינן לכוון שיהיה ארכו כהקיפו, וגם אם אין הס"ת עשוי מגויל אלא מקלף ג"כ הוא בגודל לערך ו"ט כמש"כ הרמב"ם פ"ט ה"א ובקלף או פחות (מ"ט) או יותר והוא שיהא ארכו כהקיפו, וגם מיירי בכתב בינוני שה' ידוע אצלם וכמש"כ הרמב"ם בפ"ט ה"א וכן אם עשה בגויל פחות משהו ומיעט את הכתב או יתר על ששה והרחיב בכתב

עד שהיה ארכו כהקיפו עכ"ל הרי שמיידי על כתב בינוני שה' ידוע אצלם, ועל ס"ת בגודל כזה אמרו במנחות דהגליונות ד"א מלמטה וכו', גם הרמב"ם שם בפ"ט בצירור אין לעשות שיהיה ארכו כהקיפו, מצייר שאורך הס"ת יהיה ו' טפחים (כ"ד אצבעות) ומתוכו יהיו הגליונות ז' אצבעות והכתב שבע עשרה אצבעות ע"ש, ולא מצינו רמז שצריך גליונות כ"כ ארוכים גם בס"ת שקטנים בהרבה משהו טפחים, והלא זה ודאי ענין של נוי ויחס ולא מסתבר כלל שהגליונות הריקים יהיו באותו הגודל בין אם הכתב מחזיק 17 אצבעות ובין אם הכתב מחזיק 7 אצבעות, וכבר מצאנו במס' ס"ת בפ"ב דהכתב צריך להיות מרובה על החלק, הרי שזה ענין של נוי, וא"כ ככל שהכתב יותר מתקטן גם הגליונות מתקטנים לפי הערך, וכבר מבואר בגמ' ובשו"ע שאם בשביל להניח גליונות גדולים ד"א מלמטה וג"א מלמעלה, יצטרך למעט בכתב ע"ז, שלא יעשה כן אלא שימעט בגליונות, חזינן דהוא ענין של נוי, והנוי של כתב עדיף על הנוי של הגליון, חזינן שאי"ז גזה"כ, ומסתברא שזה משתנה לפי גודל הכתב והקלף, שו"מ בס"ד סייעתא לזה שראיתי במגדל עוז כאן בפ"ט שהוא כתב ס"ת שארכו שבע עשרה אצבעות (של הרמב"ם ארכו 24 אצבעות) והגליון מלמטה אצבע ואמה וקמיצה סמוכות זל"ז, ומלמעלה אצבע ואמה, מבואר להדיא בדבריו שהגליונות הוא ענין יחסי, ואע"ג דטעם הגליונות הוא משום שמשתמשים שם וא"כ מאי נפק"מ איזה גודל הס"ת, והלא השימוש שוה בשתיים בין גדול בין קטן, צ"ל שחז"ל ראו שלס"ת שארכו ו"ט מתאים ויפה שהגליונות יהיו 7 אצבעות מלמעלה ומלמטה, והנמוק"י לא קאמר שצריך 7 אצבעות לשימוש ומשמוש היד, הנמוק"י רק קאמר שלמטה צריך יותר מאשר מלמעלה מפני השימוש, אבל כל אחד לפי היחס שלו.

וחומשים, והנה כל זה היה בזמן הגמ', אבל מזמן הרא"ש ואילך שכותבין ס"ת ומניחין אותו בביהכנ"ס לקרות בו ברבים וכמובא בשו"ע יו"ד סי' ע"ר, ועי' בפרישה ביו"ד שם והו"ד בש"ך וט"ז שם דבזמנינו ללמוד בביתו מתוך ס"ת הוי זלזול, א"כ כמעט ואין שימוש בזמנינו בס"ת, ואף לדעת הב"י שם דנראה דפליג אפרישה וס"ל שהרוצה לקיים מצוות כתיבת ס"ת כראוי, שיכתוב ס"ת וילמד בו בקביעות, הרי דס"ל שאין בזה זלזול, מ"מ גם הוא מודה שאין הדרך בזמנינו ללמוד מתוך ס"ת, כמבואר בדבריו ע"ש, דהא להכי הביא בשו"ע שם בס' ע"ר דבזמנינו יש מצוה לכתוב ספרים ע"ש, א"כ אחרי שאבי החזו"א מצדד שאם אין שימוש באטבא דספרי א"צ להניח במזוזה את השיעור חצי צפורן, א"כ לכאורה ה"ה שאם אין שימוש בס"ת כ"כ א"צ להניח גליונות ארוכים כ"כ, ואין לתמוה דלפי"ז אמאי השו"ע ביו"ד בס' רע"ג ס"א העתיק את דברי הגמ' והרמב"ם שצריך להניח בס"ת גליון מלמטה טפח וכו' והא בזמנו כבר לא השתמשו בס"ת רק לקריאת התורה, לאו קושיא היא כלל, דהא הב"י דעתו שגם אחרי תקופת הרא"ש שאין משתמשים בהס"ת בקביעות, אם רוצה לקיים המצווה של כתיבת ס"ת בהידור, שיכתוב ס"ת וילמד בו בקביעות, וא"כ אין סיבה שהשו"ע ישמיט את הגמ'.

שוב הראוני שבס"ד ממש כדברינו כתב המהר"ם שיק בחיו"ד בתשו' רס"א, שלפמש"כ הב"י והפרישה בס' ע"ר דבזמנינו אין להוציא ס"ת ללמוד מתוכו, הואיל ואין הדרך לקרות בו אלא בביהכנ"ס, שוב אין שימוש בגליון כ"כ וא"צ להניח כ"כ, דהא הטעם משום משמוש היד כמש"כ הנמוק"י ובזמנינו זה לא שייך, מיהו ע"ש שדחה זה משום שק"ל דא"כ אמאי השו"ע בס' רע"ג העתיק לדיני הגליונות, והלא כבר בזמנו כבר לא היו משתמשים בס"ת בבית, דהא כ"כ הוא עצמו בס' ע"ר דלכן אין היום מצוות כתיבת ס"ת אלא בספרים הנדפסים ובתורה שבע"פ ע"ש בדברי המהר"ם שיק, ולכאורה לפמש"כ ליתא להדחי', דהא מבואר לכאורה להדיא בב"י שם בס' ע"ר שמשגיח על הרא"ש שביטל מצוות כתיבת ס"ת, וכותב שגם היום מי שרוצה לקיים מצוות כתיבת ס"ת כתיקונה שיכתוב ס"ת וילמוד בתוכו, (הרי שלא ס"ל כסברת הפרישה שיש בזה זלזול, והלא כפי שהביא המהר"ם שיק בתחילת דבריו בשם הב"י, דרך הפרישה הוא דקאמר הכי, ולא הב"י), ולכן באמת השו"ע שם הביא בס"א דיש מצוה לכתוב ס"ת כל איש מישראל, וכוונתו כנ"ל גם ילמד בו.

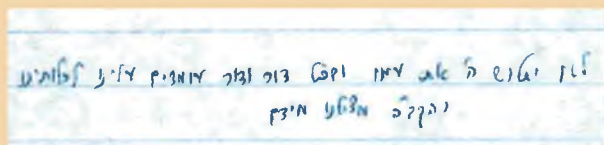
ומיושב לן בזה היטב למה הרמב"ם (בפ"ז מס' ה"ד או בפ"ט ה"ב וה"ה) וכן השו"ע (בסימן רע"ג, או בס' רפ"ג ס"א) השמיטו דיני גליונות החומש, ועי' בטור סי' רפ"ג שכן העתיקו מהגמ', ועי' בד"מ הארוך שם שכתב על הטור עי' סי' רע"ג כתבתי דין חומשים בזה", וכוונתו ששם הוא העתיק דברי ר"י לגבי הקונטרסים, ולכאורה פלא על הרמב"ם שהשמיטו, והא הוא גמ' ארוכה בדף ל' במנחות כל דיני גליונות החומש ובמסכת ס"ת עוד הוסיף אף נביאים, וכ"ת דהוה קשיא לי' דמאי נפק"מ, והלא אין קורין בחומשים בביהכ"נ כדאי' בגיטין דף ס' וברמב"ם פ"ב מתפילה הכ"ג, ומאי נפק"מ איזה גודל גליונות יעשה והלא בלא"ה אין קדושתו כקדושת ס"ת וכדכתב הרמב"ם בפ"ז מס' ה"ד ובעוד מקומות, זה ליתא דהא קחזינן דהגמ' כן טרחה לכתוב דיניהם, אולם לפמש"כ דאם אין שימוש כ"כ בהספר א"צ להניח גליונות כ"כ ארוכים, א"ש היטב דהנה רש"י כתב בכמה מקומות בש"ס ומהם בעירובין צ"ז ב' במשנה, ובמגילה י"ט א' ד"ה הכתובה בין הכתובים, ובגיטין דף ס' כל ספריהן היו עשויין בגליון כס"ת שלנו, מבואר כאן שני דברים, חדא שבזמן חז"ל לא השתמשו בקונטרסים, ובזמן רש"י (שהוא היה קצת לפני הרמב"ם) כבר השתמשו בקונטרסים, ועוד מבואר שחוקי מס"ת משתמשים רק בקונטרסים, וא"כ אין לו להרמב"ם להביא את הגמ' של חומשים, דהא אם זה עשוי בקונטרסים הא כבר כתב רבינו ירוחם שבקונטרסים א"צ להניח גליונות, ואף אם ירצה לעשות חומש בגלילה כמו בזמן הגמ', הוא בקושי ישתמש בזה דהא קונטרסים לפניו שהרבה יותר נח ללמוד בהם ולהפוך בהם דפים, ותו דאין סיבה שיטרח לכתוב חומשים דהא לקרוא בביהכנ"ס אסור לקרוא בהן, ובפרט לפי דעת הרמב"ם (הובא בשו"ע רפ"ג ס"א) אין קדושתו כקדושת הס"ת, וא"כ למה לו להתייגע ולכתוב חומש בגלילה, ועכ"פ השימוש בזה יהיה מועט מאוד, וא"צ להניח גליונות גדולים,

משולחנו של הרב זצ"ל

פעמים רבות נתקלים אנו בתשובותיו של הרב זצ"ל לפני הרבה שנים, אשר יש בהם משמעות רבה גם למצבים בתקופה בה אנו עומדים, דברי הרב זצ"ל שנכתבו ב'דבר ה' בפיו' מוצאים להם מקום גם לאחר פטירתו, ודומה כי נכתבו דוקא לשעה ולתקופה מאוחרת משעת כתיבת התשובה, להלן תשובה שכתב הרב זצ"ל ליהודי שפנה בחששות על אודות כוונת מבקשי רעתנו במדינת איראן, שהצהירו מכבר על השמדת מדינת ישראל, גם באמצעות זרועותיה הארוכות המקיפים את ארץ ישראל, היהודי שאל אם יש לחשוש בכלל, ואם כן במה להתחזק, הרב זצ"ל השיב במילים קצרות כדרכו: 'לא יטוש ה' את עמו ובכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם'.

צמד המשפטים, האחד לקוח מפסוק, והשני מבעל הגדה של פסח, יש בהם כדי להרגיע ולתת יישוב הדעת ושלות הנפש בכל יהודי מאמין.

ולכשנדייק בדברי הרב זצ"ל שבחר בפסוק הלזה דוקא, כי ב' פסוקים נאמרו, האחד בתהלים (צ"ד, י"ד) שם נאמר 'כי לא יטוש ה' עמו' וגו', אלא שבלשון הרב זצ"ל נכתבה המילה 'את', והכונה לפסוק הנאמר בשמואל (א', י"ב, כ"ב) שם נאמר: 'כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו לא יעזוב', ושם נאמרו הדברים ע"י שמואל הנביא לבני ישראל, ונעתיק תורף הפסוקים שם: 'ויאמר שמואל אל

העם אל תיראו אתם עשיתם את כל הרעה הזאת אך אל תסורו מאחרי ה' ועבדתם את ה' בכל לבבכם: ולא תסורו כי אחרי ההנהגה אשר לא יועילו ולא יצילו כי תהו המה: כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול כי הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם' ופירש המצודת דוד (וראה רש"י): 'כי לא יטוש ה', נתן טעם למה לא ייראו ממה שעשו, ואמר כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול שלא יחולל, כי הואיל רצה לומר כבר נשמע אשר רצה בכך להיות לו לעם סגולה, ואם יטוש אתכם אף כשתטיבו דרככם מהיום ומהלאה, יאמרו אז מבלי יכולת עזבם, אף כי חטאנו ופשענו, הקב"ה ברחמיו ירחם עלינו ויושיענו, ונזכה לתשובה שלמה.

ובענין המשפט השני שהוסיף הרב זצ"ל מן ההגדה של פסח, יש בנותן טעם להביא פירושו של ספר 'מעשי ה' המפרש כי מה שאמר בעל ההגדה 'שבכל דוד ודור' וכו' - היא זו ש'עמדה לאבותינו ולנו' 'אמרעוד שמעשה יציאת מצרים כבר היה נשכח מן האומות עד שהפרסום שנהיה אז לא היה להועיל לולא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם, כי בזה יהיה הפרסום מיכולתו יתברך ואהבתו אלינו בכל דור ודור ויהיה אומרו היא ש'עמדה איננו שב אל ההבטחה שנאמר לאברהם בין הבתרים, אבל שב אל מה שעומדים עלינו בכל יום לכלותנו כי מה שעומדים בכל יום עלינו לכלותנו היא ש'עמדה לאבותינו לתשלום כוונתם בפרסום האלהות על ידינו שאנחנו זרעם כי האמנם לא תתפרסם אהבתו יתברך אלינו כאשר יהרגו הקמים עלינו כי אפשר לומר שאין הריגתו אותו לאהבתו אותנו אבל לשנאתו אותם מה שאין כן כאשר יצילנו מידם בדרך היותו מגין עלינו כי אז תתפרסם לח אהבתו העצומה אלינו ותתאמת עד אשר אין ספק בה', ויה"ר שנמשיך לראות בישועת ה' ובא לציון גואל, בב"א ואמן.

שיח אמונה

ולפי"ז גם ניתן ליישב אמאי השמיט הרמב"ם דיני גליונות החומש, דהגדל של הס"ת היה ידוע אצלם והוא ששה טפחים כדאי' בגמ' או מעט יותר או מעט פחות כדאי' ברמב"ם בפ"ט, והוא כדי לסדר שיהי' ארכו כהקיפו כדמשמע ברש"י בב"ב דף י"ד א' ד"ה בגויל, וע"ז כתבו את גודל הגליונות, אבל בחומש אין ענין שיהי' ארכו כהקיפו, וכן בנביאים, א"כ אין ענין שיהיו ג' אצבעות מלמטה וכו' דהא זה משתנה לפי גודל הספר וכו', אלא שבזמן חז"ל כנראה היו עושין את החומש באותו הגודל של הס"ת וכן את הנביאים, כי כפי הנראה זה היה הכתב הבינוני הידוע אצלם, ועפ"ז הם אמרו את שיעור הגליונות, אבל בזמן הרמב"ם שזה השתנה גם שיעור הגליונות השתנו, בפרט לפמשכ"ל שבזמן הרמב"ם כבר כתבו חומשים בקונטרסים, פשיטא ופשיטא שהשתנו הגליונות ואין להרמב"ם ענין לכתבו [ובנביאים שלכאורה לא השתנו לקונטרסים, דהא יש מצוה לקרוא בהם בהפטרה, י"ל שהרמב"ם באמת לא גרס את זה בגמ' בהדי חומשים, דהא גם לפנינו לא גרסי' נביאים בגמ', רק במס' ס"ת, והרמב"ם ל"ג לה].

מיהו אם נימא כמש"כ כעת דהגליונות משתנים לפי גודל הס"ת, אי"ז עולה בקנה אחד עם חומרת אאמו"ר מרן הגאון זללה"ה שכתב מגילת אסתר גדולה משום ההיא דהג"מ דכתב שגליונות המגילה דינם כגליונות הס"ת, ולדברינו גם ס"ת קטנים אין צריך ליתן להם גליונות כ"כ ארוכים וצ"ע.

מיהו גם אם נימא שהגליונות משתנים לפי גודל הספר, מ"מ מבואר ברמב"ם בפ"ט ה"א וב' דאף אם אורך הספר בקלף פחות או יותר מששה טפחים, וכן בגויל אם עשה פחות מו"ט ומיעט בכתב או יותר על ששה והרחיב בכתב, ג"כ לא נשתנה שיעור הגליונות ד' אצבעות מלמטה וג' אצבעות מלמעלה, דהא הרמב"ם מיד אחרי שכתב בה"א דאף אם אורך הספר פחות או יותר מו"ט וכו' תיכף כתב בהלכה ב' שיעור הגליון מלמטה ד' אצבעות וכו', משמע דקאי אכולהו ולא רק על אורך ו' טפחים, ואם הכתב תופש פחות מז' אצבעות אז ודאי מתמעט הגליון כפי שהביא אאמו"ר מרן זללה"ה במס' ס"ת פ"ב ה"ד בדוכסוסטוס שם משמיה דהמאירי דהביא להיא דמס' ס"ת ובלבד שהחלק לא יהיו מרובין על הכתב, כל השאלה היא ביני וביני, וצ"ע.

באדיבות אלא ד' אמות של הלכה

ראה זה חדש

הופיע ויצא לאור עולם
הספר המבוקש

לשוך בשדה אוצר שו"ת ופסקי הלכה

ממשא ומתן
שניידון בין הרב זצוק"ל
עם גיסו מרן
הגר"י זילברשטיין שליט"א

← להשיג בחנויות הספרים →

שיח יצחק

מדברי גאב"ד רמת אלחנן מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל

תהיה תנועתו כולה באיבריו, ידיך ואיבריו פשוטות ללקיחת השופר, אצבעותיו מקמצות להחזיק בו, גרונו ולשונו וכלי הקול משמשים בהנעים תקיעתו, תהינה אזנו קשובות, ורגליו עומדות, ועיניו עצומות, ויתר חלקיו נרעדים וחרדים, עכ"ל קדשו. הרי מבואר שכתב הרמב"ם דכלי הקול צריכים לשמש כדי להנעים התקיעה, וא"כ אולי באופן שמכניס אויר, וכלי הקול אינם משמשים לכלום, אולי שלא כדין הוא, ובפרט אם אין התקיעה נעימה בקול זה.

אך גיסי מרן רבינו הגר"ח קניבסקי זללה"ה השיב, דכיון דבגמ' איתא (ר"ה כה. ב.) 'שמע קול שופר יצא', א"כ זה גם נקרא קול שופר, ולדעתו יצא ידי חובה בתקיעות אלו. ואמר הגר"י שליט"א דאולי גיסו מרן ז"ל סובר דמש"כ הרמב"ם להנעים הקול ע"י כלי הקול, היינו רק לכתחילה והידור מצוה, אבל בדיעבד כשר גם אם הכניס אויר לפנים.

האם יש הידור לשמוע קול שופר מבעל תוקע כהן

נשאלתי במי שיש לו שני בתי כנסיות סמוך לביתו, ואין לו קביעות באחד מהם דפעמים מתפלל כאן ופעמים כאן. ובאחד מבתי הכנסיות ישנו בעל תוקע כהן, האם יש הידור וסלסול כל שהוא לילך לשם, ולשמוע התקיעות ממנו.

והנה מרנא החזו"א זללה"ה היה מהדר שכהן יתקע, ולכן השתדל שרבי שלמה כהן זצ"ל יהיה 'בעל תוקע' אצלו. ושמעתי מוגיסי מרן רבינו הגר"ח קניבסקי זללה"ה ששמע מאביו מרן בעל ה'קהילות יעקב' זצ"ל, שנדמה לו שטעם הדבר הוא, דמאחר ובבית המקדש הכהנים הם שתקעו, וכדכתיב בקרא (במדבר י. ח.) 'ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות', משום הכי הידר ע"כ גם בבית מדרשו.

נערך מתוך הספר הנפלא 'לשוך בשדה' מו"מ בין הרב זצוק"ל למרן הגר"י שליט"א

התוקע בשופר בצורה הפוכה

בעת לימודם הקבוע של מרן הגר"י שליט"א והרב זיע"א (ביום ו' י"ז אלול תשע"ז), נכנס לקודש פנימה בעל תוקע מומחה שיש לו בקיאות גדולה בתקיעות, ויודע לתקוע בצורה הפוכה, והיינו שבד"כ כאשר תוקעין, מוציאים אויר לחוץ, והאויר יוצא דרך השופר ומשמיע קול תשר"ת. אך אותו בעל תוקע, יודע לתקוע בהיפוך, היינו שמושוך ומכניס אויר מחוץ לשופר - דרך השופר - לתוך גופו, ועי"ז נשמע קול שופר. ואמנם הקול הוא שונה ומשונה מהקול הרגיל, אך מ"מ שומעין קול שופר ואת כל סדר התשר"ת, ונסתפקו ודנו האם יוצאין ידי חובה בתקיעה מעין זו או לא.

לכאורה היה נראה שאינו יוצא ידי חובה, דהנה כתב הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד), דאע"פ שתקיעת שופר בר"ה גזירת הכתוב, מ"מ רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה, ומחשבתו אשר לא טובה, עכ"ד.

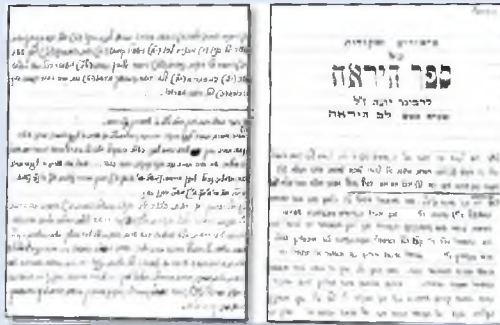
וכן כתב בספר החינוך (מצוה תה), דמשרשי המצווה, לפי שהאדם בעל חומר לא יתעורר לדברים כי אם על ידי מעורר, כדרך בני אדם בעת המלחמה יריעו אף יצריחו כדי שיתעוררו יפה למלחמה, וג"כ ביום ראש השנה שהוא היום הנועד מקדם לדון בו כל באי עולם, עכ"ד. וא"כ כיון שמבואר שקול השופר צריך לעורר את האדם הישן מתרדימתו, א"כ קול משונה שכזה, אינו מחריד את העם לשוב בתשובה.

ויש עוד לדייק מה שכתב הרמב"ם (אגרות ותשובות. פרקי הצלחה. פ"א) איך צריך להיות סדר תקיעת שופר: 'ואתה בהתקע שופר בר"ה, תקונו והכשרו הנה

ניתן להאזין לשאלות אקטואליות קצרות מתורת גאב"ד רמת אלחנן שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל, בקו 04-3760582

לרגל ימי חודש הרחמים והסליחות, בחרנו בקצרה להביא מעט על אודות חובת לימוד המוסר במשנתו של הרב זצ"ל, וגם ספרי המוסר בהם עסק ולמד, ואף כתב והוסיף נופך, וכדלהלן.

מי שהוא, ורציתי לפטור עצמי מעסק זה בטענה כי לא יחסרו ספרי 'ראה ומוסר' רק שהמעיינים בהם נתמעטו בעונותינו הרבים, ואמנם לבי אמר לי שאין זה מספיק דמכל מקום לא ימלט שאינו דבר יגיע ליד מי שלא הרגיש בו מקודם לכן ואולי יהיה לתועלת' מרן ממשיך בהתלבטותו: 'ושב רציתי לפטור עצמי בטענה שאיני

ראוי לזה, ומעולם לא עסקתי בקביעות בעניינים כאלו, וגם מה שראיתי בספרים הקדושים הלא רוב הדברים נשתכחו ממני, כי בעונותינו הרבים זכרונם לקוי, וגם מה שאזכור הם דברים קטועים מקצתו זכור ומקצתו שכוח, וכל שכן שאיני זוכר מקור הדברים, ואמנם התבוננתי שכל זה אינו מספיק לפטור את עצמי דתן אבות (פ"ב מט"ז) לא עליך המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין ליבטל ממנה וכל אחד חייב לעשות כפי יכולתו, עכ"ל הטהור, והרבה פעמים היה מעורר מרן על חובת לימוד המוסר ובפרט עם ילדים צעירים כנ"ל (עי' ארחות הרב זצ"ל, מהדו"ח, ח"א עמ' שס"ח אות י"ח, ועמ' שט"א אותיות כ"ז כ"ח, ועמ' שט"ב אות ל"א ועוד) ואף עם נכדו הגר"מ ברזם שליט"א, למד בצוותא בספרי מוסר (שם אות ל"ב).

הרב זצ"ל עסק הרבה בלימוד ספרי המוסר אשר קנו את מקומם בעולם התורה, שערי תשובה להרב זצ"ל יונה [ושאר ספרי המוסר שלון], ארחות חיים להרא"ש, ארחות צדיקים, מסילת ישרים, על כולם כתב הרב זצ"ל הגהות וצינונים, בחלק מהספרים האריך, ובחלק קיצר, וכאשר הוציאו לאור מהדורות שונות של הספרים נעזרו בצינוני הרב זצ"ל.

מלבד זאת חיבר הרב זצ"ל ספר מוסר בפני עצמו המפורסם בפי כל - 'ארחות יושר' אשר בו ליקט וציין למאות מאמרי חז"ל לפי סדר הדברים, והדברים לא רק ציין בעלמא, אלא מתוה דרך שסלל הרב זצ"ל, ובבחינת 'אנא נפשי כתבית יהבית' כל הקורא בספר זה, רואה את דרכו של הרב זצ"ל כתובה בין השורות, וכל מילה הכתובה שם נהג בעצמו.

צינונים רבים כתב הרב זצ"ל על שולי גליונות ספרי המוסר שהיו ברשותו, שערי תשובה, מסילת ישרים, וכמובן חיבורו המיוחד 'השם אורחותיו' על ספר 'ארחות חיים' להרא"ש (ש"ל מלפני כשנה ע"י מכון 'שיח אמונה'), גם

על חיבור 'ספר היראה' להרב זצ"ל יונה כתב הרב זצ"ל צינונים יחד עם ידידו ורעו הגר"ד וינטרוב זצוק"ל [ובנותן טעם להביא מה ששמענו מבנו הגר"ש שליט"א, מח"ס 'נובהרדוק', שכאשר הביא להרב זצ"ל את טיוטת ספרו, אמר לו הרב זצ"ל שיעלה לשמוע ממנו מעשים ועובדות ששמע מאביו על הסבא מנובהרדוק, וכאשר יצא הספר לאור עולם, קרא בו הרב זצ"ל בערב יו"כ, וראה בעובדות אלו כספר מוסר חי, וראה מש"כ הרב זצ"ל בהקדמה לס' 'תולדות יעקב', וזה לשונו: 'וכבר נהגו רבים וגדולים לכתוב תולדות גדולי ישראל כדי ללמוד ממעשיהם וגם מביא ליראת שמים בראות עד כמה התאמצו בכל כחם לעשות רצון אבינו שבשמים, וכמה סייעתא דשמיא ה' בידם בזה ואין לך ספר מוסר עדיף מזה [ואנחנו] ב"ד ר"פ נח ואלה תולדות נח מה הן פירותיו של צדיק מצות', עכ"ל]

ונסיים בדברי הרא"ש, בתוספת המקורות שציין הרב זצ"ל על דבריו - אודות חובת לימוד המוסר בימים אלו, כתב הרא"ש בספר 'ארחות חיים' (ליום השבת, אות ט"ז): 'שיקרא אגרת התשובה שחיבר הרב זצ"ל יונה ז"ל בשבוע שיחול ראש השנה להיות בתוכה, וכתב ע"ז הרב זצ"ל: עי' במדבר רבה אמור פכ"ט ו' תחדשו מעשים כשופר כ' הופך מדת הדין לרחמי הרכמים', ובפסיקתא רבתי פ"מ ב' כשתטלו את השופר לתקוע חדשו מעשיכם ועשו תשובה, ועי' או"ח סי' תקפ"א, ובביאור הגר"א כמה מקורות לסליחות ותשובה בשבוע שלפני ראש השנה³

(השם אורחותיו, אות כ' שם).

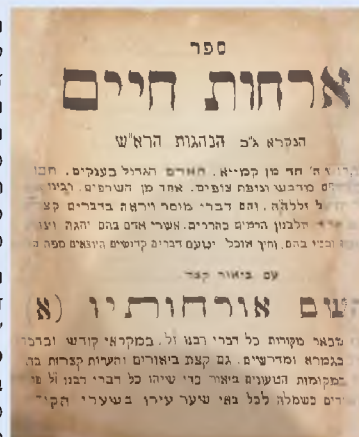
על חובת לימוד המוסר עוד מגיל צעיר, כתב הרב זצ"ל כך: 'ואמור' זללה"ה ה' מייעץ ללמוד עם ילדים מגיל שבע מוסר אפי' חמש דקות בכל יום כדי שידעו שהעולם אינו הפקר ואדם אין חי לעולם ויש ג"ע וגיהנם כו' ויש ללמוד אתם בספר קל שגם ילדים יבינו כגון ארחות צדיקים וכו"ג ובמשך הזמן ידבק בהם יראת שמים ויראו תועלת וכשיה' בהן יראת שמים יה' הכל טוב בעזה"י (ארחות יושר, ערך חנוך).

מרן החזו"א חיבר בחייו את ספר 'אמונה ובטחון' אשר גם מלא וגדוש בדברי תורה ויראה, והיו שרצו לתלות במרן החזו"א שדעתו נגד לימוד המוסר, אך דומה כי תלמידיו - כמרן בעל קה"י, ובנו הרב זצ"ל זיע"א - לא היו סבורים כן, ואדרבה, כתב הרב זצ"ל בקונטרס הזכרונות (פרק מ"ד אות כ"ג): 'אמור' ז"ל ה' רגיל ללמוד כל יום רבע שעה מוסר והתיר לו מרן ללמוד גם בימי אבלו (וצ"ע מה הטעם) (כ' נכדי רמ"ד נ"י זה מבואר במאמרי מו"ק כ"א ב' שמונת ומ"מ כתב שם דביום ראשון ראוי לזיחר), עכ"ל, ומכאן שהחזו"א אף התיר ללמוד מוסר בימי אבל, ומדברי המאירי שציין הרב זצ"ל מתבאר שראוי לעשות כן (וראה מה שצינו בקונטרס הזכרונות במהדורת 'שיח אמונה').

אף תלמידו של מרן החזו"א, הגר"ש שטיינברג זצוק"ל אמר כך: 'הרב זצ"ל היה בחיוב ללימוד ספרי מוסר, ומי שחושב שהרב זצ"ל מתנגד ללימוד ספרי מוסר אינו אלא טועה ומטעה את אחרים, ורוצה להחליש את לימוד ספרי מוסר, ולא לו הרב זצ"ל התנגד, ולזה כדאי לפרסם מה שהרב זצ"ל סיפר כי בהיותו במינסק במלחמה הראשונה הלך לשיבת סלבודקא לשמוע שיחה מפי הסבא זצ"ל, אחרי השיחה ראה הסבא זצ"ל את הרב זצ"ל, והתפלל שאב לשמוע שיחה, ואמר אומרים שכבודו מתנגד לשיטת המוסר, ע"ז ענה הרב זצ"ל: 'למתנגדי המוסר הנני יותר מתנגד' (מעשה איש, ח"ה, עמ' ל"ז), וכבר כתב מרן בחריפות למי שרצה לתלות בו דברים כוזבים בשיטתו אודות לימוד המוסר (ראה קובץ אגרות, ח"א, מכתב קנ"ה), וראה עוד בספר 'פולמוס המוסר' פרק י"ז, אות ט' ציטוטים מדברי מרן בענין זה).

ובעיקר החיוב ללמוד בחודש זה בספרי מוסר, מסופר כי החזו"א היה לומד בספר 'שערי תשובה', וכה כתב בספר 'ארחות הרב זצ"ל' (מהדו"ח, ח"ב, עמ' ר"ז, אות י'): 'ראיתי את מרן החזו"א זצוק"ל מעיין בספר שערי תשובה מרבנו יונה ז"ל בעשרת ימי תשובה, וכמדומה לי שראיתי מעיין בשערי תשובה גם בחודש אלול, ואמר לי שצריכים ללמוד בכל יום בימים אלה בשע"ת, ומאז נהגתי כן בל"נ וכן ספר לי הגר"ח"ק (שליט"א) [זצוק"ל] שראה את מרן מעיין בשע"ת בעשרת ימי תשובה'.

ועל אביו של הרב זצ"ל מרן בעל קה"י מסופר כך: 'רבי חיים זייע"ק, שהכיר את הרב זצ"ל עוד מנעוריו בנובהרדוק, מעיד, שכשנכנס חודש אלול, היה רץ בזריזות אל ארון ספרי המוסר, והיה יושב ולומד מוסר בהתפעלות בקול נעימות ובדביקות... אני למדתי בצעירותי, סח לאחד, "ספר ארחות צדיקים וראשית חכמה" (ספר תולדות יעקב), כמו"כ חיבר מרן בעל קה"י את ספר 'חיי עולם' מלא וגדוש במוסר ויראת ה', בהקדמה לספרו זה, כותב מרן את הצדדים בהם התלבט בעצם כתיבת הספר, וכה לשונו הטהור: 'ועלתה על דעתי מכיון שהכל מחוייבים לעשות כל האפשר לחיות הדת ולקיים תורתנו הקדושה, ומכיון שאני העני בתור יושב אהל ראיתי בימי חליי הרבה בספרים הקדושים דברים מועילים לחיזוק האמונה ואהבת התורה, אולי מחוייב גם אני ללקט אורות מספרים הקדושים, ולסדר קונטרס לחיזוק האמונה, ולא לכתוב חס ושלום דרך משא ומתן בעיקרי האמונה, כי זה מסוכן כמו שאבאר בעזרת השם יתברך, אלא לכתוב בכלל דברי מוסר שיש לשער שיוכלו להועיל לחזק האמונה בלב

1 צ"ל א'
2 'בחדש זה תחדשו מעשיכם בשופר, בחדש הזה שפור מעשיכם. אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל, אם שפרתם מעשיכם הריני נעשה לכם כשופר הזה, מה שופר זה מכניס בו ומוציא בו, כך אני עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים והופך לכם מדת דין למדת רחמים, אימתי בחדש השביעי'.
3 עי' ביאור הגר"א שם סי' ח'. 'ועומדים באשמות לומר סליחות ביום א' שלפני ר"ה ז"ל הרי"ן בפ"ק דר"ה ויש לשאול למה אדם נידון ב"ה בשלמה שאר דברים כ"א בזמן נידון דפסח זמן תבואה כ"א כ"ש בגמ', ות' דבר זה למדנו מ"ש בפסיקתא בשם ר"א ב"ר דרשו ה' בהמצא, כ"ה באלול נברא העולם, והו' מ"ש בגמ' ר"א אומר בתשרי נברא העולם על בריית אדה"ר נאמר שני נגמרי בריית העולם, וגרסי' תו ה' נמצאת אומר ב"ה נברא אדה"ר שעה ראשונה עלה במחשבתו, שניה נחיינו ע"ם מלאכי השרת, ב' כנס עפרו, ב' גבלו, ב' רקמו, ב' עשאו גולם, ב' דוק בו נשמה, ב' הכניסו לג"ע, ב'ט' נצטוו, בעשרי סרה, באחד עשר נידון, ב"ב יצא בדימוס, א"ל הקדוש ברוך הוא אתה סימן לבניך כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס כן תעניין בניך להיות עומדין לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס, וכל זה אימתי בחדש השביעי באחד לחדש ולפ"ז מ"ש בפ"ג כמאן מצלינו האידנא זה היום תחלת מעשיך על כל יצירת אדה"ר קאמרין, אבל כ"ה באלול תחלת בריאת העולם היא ולכן נהגו בברצלווא וגליליותה להשיכם באשמות הבוקר כ"ה באלול כי עכ"ל בקיצור. לפ"ז נהגו במדינותינו ביום א' יום בריאת העולם, לפי ש"כ באלול אינו יום מוגבל בחור יום השבוע, וכבת עד ה"ן שם מיהו ה"מ כ"א אתאן אבל לר"י הדרא קושיה לדוכתא, ונ"ל שרצה המקום לזכות את ישראל ולזונום בימי רצון כו', ואפשר שמורה התחיל הקדוש ברוך הוא לרצות למשה וביה"כ נתרצה לגמרי, ובהכי אתי שפיר דנקטין כר"י ולפ"ז אין מקום לקום כ"ה באלול כו'. ויש מקומות שמקדימין בא' באלול ויש סמך למנהגן לפי שבו התחילו מ' יום כי כנ"ל ובה פליגי המקומות, מקומותיו ס"ל כסברא ראשונה וכר"א, ומקומות שכתב בשו"ע ס"ל כסברא שניה וכר"א, וסוגיא דגמ' (כ"א) כ"א אבל חו"ס שם ד"ה כמאן כו' ס"ל דהלכה כר"י ע"ש, והר"ן תיזין קושייתו וכתב ל"ז דכי מניין לתקופה כר"י לאו משום דס"ל כותיה אלא לפי שבו התחלת צמיחת אילנות ופירות שנמשכין אחר חכמה התחילו למנות ממנו. ונ"ל וראה משום דתקופת ניסן מתחיל בתחלת הלילה, דבאמת אין י"מ בין המניינים וכן צ"ל לתירוק הדין דלא כחוס' ח' א' ד"ה לתקופות כו', וכתב דבר תימא כו' והניחו בתמא, וחש"ש י"ב א' חכמי ישראל כו', ע"ש עוד.

שיח התשובה

בספר 'טעמא דקרא' הדפיס רבינו זיע"א, ביאור בדברי חז"ל בשם אביו מרן בעל קה"י זצוק"ל, העוסק בגדרי התשובה שנעשית כבר בשעת העונש, והתשובה שעתידין ישראל לעשות בעיקבתא דמשיחא, להלן הדברים כפי שנדפסו בטעמא דקרא, אך מאחר ורבינו מרן בעל קה"י זצוק"ל הדפיס את הביאור הלזה, במקומות נוספים בספריו, הקדמנו להביאם כפי שכתבם, כאשר בכל קטע יש תוספת ביאור ותוספת נופך, ואין ביהמ"ד בלא חידוש.

ביאור מאמר חז"ל על אדם הראשון 'עשיתי תשובה ונתפשרתי', ובגדרי מצות תשובה, וזמנה

דכל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם ע"ש, ועי"ז הולך שובב בשרירות לבו, אבל בשעה שעומד בדין על עוונותיו ורואה בחוש נוראות העונש המר העומד לחול עליו, אז נשבר לבו בקרבו מאוד וגאוותו נשבתה, ותיכף הוא נעשה אדם אחר ממש ובאותה שעה השקפתו על החטא ועל דרכו הרעה היא אחרת (כי מיד שנשבר לו ונכנע, מאיר עליו אור עליון דכתיב אני את דכה) ובאותה שעה מתחרט באמת על עצם העבירה ועל שמרד ביוצרו, וממילא תשובתו היא תשובה נכונה באותה שעה ומחסדי השי"ת המרובים שתשובה כזו מתקבלת, אע"פ שמיד שנמחל לו וניצל מן העונש, שוב אין לבבו נשבר וגאוותו הארורה חוזרת עליו ושוב דרכו דרך חטאים ישר בעיניו, וזהו שאחז"ל שיצא קין מלפני השי"ת כגונב דעת המקום ב"ה כי תיכף משמיע שנפטר מהעונש נתבטל שברון לבו והגאווה חזרה אליו כמקדם ותחת להרגיש נעימות חסדי השי"ת ורוב טובו שהטיב עמו גם אחר שמרד בו, הרי הוא מתגאה בזה גופא שעלתה בידו להסתדר ולהפטר מעונש כאילו הדבר נעשה בחכמתו ובכשרונו שידע האיך לטעון ולזכות ותולה ההצלחה בעצמו מבלי להרגיש שוב התקשרות להקב"ה שחננו ומחל לו וזהו שאחז"ל שיצא כגונב דעת המקום ב"ה, ואולם גם תשובה מיראה כזאת צריכה עכ"פ קבלה גמורה על להבא שזה מעכב כידוע, וגם כי בתשובה כזו אין החטא נמחק רק נדון כשוגג כמבואר ביומא שם שבתשובה מיראה זדונות נעשו לו כשגגות, והשי"ת יעזרנו לשוב לפניו ית"ש באמת בתשובה מאהבתו יתב'.

ברכת פרץ, פרשת בראשית, ועי' קה"י חלקים, סוף ח"ה, ביאורים בחז"ל

בראשית פ"ד טז. ויצא קין וגו'. בב"ר ספכ"ב ויצא קין מלפני ה' וכו' פגע בו אדה"ר א"ל מה נעשה בדין א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי התחיל אדה"ר מטפח על פניו אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת וכו', וצריך ביאור. ויש לבאר דהנה ידוע דתשובה מיראה אינה תשובה כ"כ ומבואר ביומא פ"ו דבתשובה מיראה זדונות נעשו לו כשגגות ולא נמחל לגמרי ולפ"ז הי' מקום לדון דכשעושה תשובה בשעה שכבר נידון או בשעת העונש דאין תשובה זו מתקבלת אחרי שאינו שב אלא בשעת ההכרח דתשובה גרועה היא כמבואר בש"ת לר"י שער א', אולם מהא דהועילה תשובת קין שהיתה בשעה שכבר שמע העונש מוכח דגם תשובה כזו מתקבל עכ"פ לעשות זדונות כשגגות (וזהו שאומר נתפשרתי כלומר נעשה פשרה דאינו נחשב כמזיד שכל מוצאו יורגנו כדין רוצח במזיד אלא נחשב כרוצח בשוגג שחייב גלות, וישב בארץ נוד, כן שמעת) ומזה מוכח דגם תשובה בשעת העונש מועיל לעשות מזדונות כשגגות. והנה מבואר בסנהדרין צ"ב ב' רא"א אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין א"ל ר"י אם אין עושין תשובה אין נגאלין אלא הקב"ה מעמיד להם מלך שגזירותיו קשות כהמן ומחזירן למוטב, ומבואר דא"א להבטיח הגאולה העתידה בב"א שיהי' ע"י תשובה מאהבה דהא כבר מסר הקב"ה הבחירה ביד אדם אלא דעכ"פ ע"י מלך כהמן תהי' תשובה מיראה וגם זה יועיל לשנגאל בב"א, וכ"ז את"ל דתשובה בשעת העונש מועיל אבל אילולא הי' מועיל תשובה כזו לא היה אפשר להבטיח הגאולה להך מ"ד. והנה מבואר בסוף תמיד דמזמור שיר ליום השבת קאי לימות המשיח ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי עולמים, ולכן כששמע אדה"ר דתשובה בשעת העונש מהני אמר שירה על הגאולה שתהי' בב"א ואמר מזמור שיר ליום השבת. מאמרו"ר שליט"א

טעמא דקרא, פרשת בראשית

מד"ר פ' בראשית ספכ"ב ויצא קין מלפני ה' וכו' פגע בו אדה"ר א"ל מה נעשה בדין א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי התחיל אדה"ר מטפח על פניו אמר כך הוא כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת וכו'. וצריך ביאור מה ענין שיר ליום השבת לתשובה. וי"ל בזה ע"פ מה דתנן בסוף תמיד אהאי קרא דמזמור שיר ליום השבת דקאי אלעתיד לבוא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. והנה אמרו חז"ל בסנהדרין צ"ב ע"ב כתנאי רא"א אם ישראל עושין תשובה נגאלין וכו' א"ל ר"י אם אין עושין תשובה אין נגאלין (פ' בתמ"ל, הרי על הגאולה כבר הבטיחנו השי"ת) אלא הקב"ה מעמיד להם מלך שגזירותיו קשות כהמן וישראל עושין תשובה ומבואר דהגאולה א"א להיות א"כ ישראל יעשו תשובה ואם ח"ו לא יעשו תשובה מרצונם אז הקב"ה מעמיד להם מלך קשה וישראל עושין תשובה מתוך הצרות. והנה מבואר ביומא רפ"ו א' דיש ג' סוגי תשובה, תשובה מאהבה, תשובה מיראה, תשובה מחמת יסורין והיא פחותה מכולן כיון שאינו שב אלא אחר שרואה את היסורין בחוש, ומ"מ השי"ת ברוב רחמיו מקבל גם תשובה זו שמחמת יסורין ע"ש בגמרא דיומא.

וכ"ז לפי האמת דמהני תשובה מחמת העונש אבל אדה"ר עדיין לא ידע כח התשובה שגדול כ"כ שאפי' מחמת פחד העונש מתקבלת עד ששמע מקין שנתקבלה תשובתו בזמן שכבר עמד לדין על מעשיו ושב מחמת יראה ומכיון ששמע שכ"כ גדול כוחה של תשובה ממילא גם הגאולה דלע"ל מובטחת שהרי עכ"פ מחמת עונש היסורין ודאי יעשו תשובה ולכן אמר מזמור שיר ליום השבת לע"ל ליום שכולו שבת.

והנה התשובה מחמת יראה העונש היא כדבר החוזר חלילה דמיד כשנודע לו שעונו נמחל ונפטר מן העונש הרי מתבטלת עיקר תשובתו, דהנה מעיקרי התשובה {המעכבים} הוא החרטה כמש"כ הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' תשובה ורבנו יונה ז"ל בשע"ת שער א', ואדם זה מאחר שכל חרטתו אינה אלא משום שע"י חטאו בא לידי עונש המר, הרי מיד שנודע לו שנתקבלה תשובתו ונמחל לו העונש שוב לא איכפת לו מה שחטא מאחר שגם עכשיו אחר שחטא איננו נענש, ולפי דעתו לא הפסיד כלום ע"י החטא, (ועצם החטא מצד עצמו הא לא איכפת לו) ומ"מ השי"ת ברוב רחמיו מקבל גם תשובה כזו אעפ"י שעל ידי המחילה שוב אינו שב כנ"ל, וזהו שאחז"ל במד"ר שם ויצא קין מלפני ה', מהיכן יצא ר"י בשם ר"א אומר הפשיל דבריו לאחריו ויצא כגונב דעת העליונה ר"ב בשם ראב"ר"ש אמר יצא כמפרס וכמרמה בבוראו וכו' וכדפירש רש"י ז"ל כאן והכוונה דמיד כששמע שנמחל לו על אותו עון נסתלק מעליו הרהורי תשובה ויצא שמח על שיצא בשלום מעסק מר הלזה וזהו כמשנ"ת.

ועוד נראה דבאמת תשובה כזו {שאינו מתחרט על חטאו אלא משום שבא לו מחמתו עונש מר} לכאורה אינו בדין שתתקבל כלל, מאחר שגם עכשיו לא איכפת לו על מה שמרד בממ"ה הקב"ה והכעיס תמרורים, נמצא שכל תשובתו איננו אלא כמבקש שהקב"ה יוותר לו את העונש ולא שימחול לו עצם החטא, והרי אחז"ל כל האומר הקב"ה ותרן הוא, יותרו חייו ואחז"ל שהקב"ה מאריך אפי' וגבי דילי' ועיקר היסוד שהתשובה מתקבלת היא משום עקירת הרצון כמבואר במס"י פ"ד, וזה השב מיראת העונש גם עכשיו אינו מצטער על החטא אלא על העונש שבא לו מחמתו, ואולם נראה כי עיקר שורש כל חטא ואשמה והתרחקותו מפחד השי"ת ואהבתו, היא הגאווה שע"י מרחק ממנו אור קדושתו ית"ש וכמשאחז"ל בפ"ק דסוטה

מהנעשה והמתחדש בעיני דיומא

מעמד מצומצם ונגרש לכבודה של תורה התקיים בבית הרב זצ"ל, עם צאת לאור עולם של ספר 'מועדי הגר"ח' חלק שלישי. הספר כמו הכרכים הקודמים שהתקבלו בעולם התורה, מכיל אוצר בלום של אלפי פסקי הלכה והנהגות חדשות מהרב זצוק"ל על המועדים.

הספר החדש, יוצא לאור ע"י מכון 'גם אני אודך' בראשות הגר"ג רבינוביץ שליט"א, לאחר שנים רבות של עמל ויגיעה, שלוש שנים לאחר יציאתו של החלק הקודם שהתקבל מאוד בכל תפוצות ישראל, כולל בתוכו אוצר בלום של הלכות והנהגות חדשים, ערוכים מתוך אלפי תשובות בעיני המועדים מתורתו של הרב זצוק"ל, כאשר המחבר הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א, מחשובי התלמידי חכמים שיירושלים, זוכה לדלות מתורתו למעלה מעשור שנים, אלפי תשובות בכל חלקי התורה באמצעות מכתבי תורה ובעת היכנסו אל הקודש, וכפי שהעיד בנו הגר"ש שליט"א במכתבו בראש הספר, כי הרב זצוק"ל העריכו וחיבכו עד למאד.

כפי הנהגת מכון 'שיח אמונה' בשנים האחרונות בעידודו ובברכתו של הרב זצוק"ל, נשלמות בימים אלו הכנות הענק, שנמשכו במשך חודשים ארוכים, לקראת חלוקת הענק לערב יום שוב של ירח האיתנים.

במסגרת החלוקה מקבלים לביתם ע"י צוות נרחב של שליחים, אלפי משפחות של תלמידי חכמים ונמשפחות מרובות ילדים, ארגונים המלאים בכל הנצרך לתקופת החגים, מוצרי מזון ומוצרי נקיון, בשר עופות דגים וביצים, ועוד.

במסגרת ההכנות לחלוקה הגדולה עמלים מתנדבי 'שיח אמונה' בהאגרת ענק על מיון המוצרים וחלוקתם לארגוני המשלוח, בחלוקה לכל הערים ברחבי ארץ הקודש.

תודת המכון ואלפי המשפחות המקבלות, שמגדירות את המשלוח כ'אור גדול לכל חודש החגים', שלוחה לידידי מכון 'שיח אמונה' בראשותו של הרב שי גראוכר היו שבטו ליכם תומכים ומסייעים.

ביום השנה להסתלקותו של ה'קהילות יעקב' זצוק"ל, כ"ג מנ"א ה'תשפ"ד, לאחר תפילת ותיקין והשיעור לע"ב במנין שבבית הרב זצוק"ל, עלה נכדו הגר"ש קניבסקי שליט"א יחד עם תלמידיו ובני המשפחה לציונו בבית החיים 'זכרון מאיר' בבני ברק.

בבית הרב זצ"ל ובראשות בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א התקיים בשמחה של תורה, מעמד פתיחת הסניפים החדשים ברשת הכוללים 'דרך אמונה', עם פתיחתם של הסניפים החדשים, בירושלים בשכונת נווה יעקב, בלוד בשכונת גני איילון, ובבני ברק בשכונת פרדס כץ. לאחר פתיחתם של הסניפים החדשים מונה כיום רשת הכוללים 'דרך אמונה' 15 סניפים, העומדים כולם בראשותו של מייסד הרשת הרה"ג רבי משה הורן שליט"א.

במעמד השתתפו ראשי הכוללים ורבני השכונות ובהם הגר"א ששיינמן שליט"א מרבני שכונת פרדס כץ, והגר"א קנדלר שליט"א מרבני שכונת כני איילון. במעמד הוקרא מכתבו המיוחד של הגאון רבי צבי ובר שליט"א שנבצר ממנו להגיע למעמד ושלה את ברכתו הכתובה.

מעמד נעלה של כבוד התורה התקיים בהיכל הכינוסים הענק 'יד אליהו' בתל אביב, בהתכנסותם של למעלה מרבעת תלמידי תשובה המצוינים, החוסים תחת ארגון 'זכרון רבנו חיים', וזוכים להגות, לשקוד לעמול ולשנן משניות לעילוי נשמתו הטהורה של הרב זצ"ל.

המעמד האדיר לכבודה של תורה התקיים בימי בין הזמנים רחודש אב, כאשר מערך היסעים ענק הביא את רכבות התלמידים המתמידים מכל עיר ושוב בארץ הקודש אלא היכל הכינוסים הענק.

מה נהדר

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

לקראת הכנסת ספר תורה ליישיבת 'להבת תורה' הגיעו ראשי הישיבה לכתובת אותיות בבית הרב זצ"ל ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

סיום מסכת ברכות שנלמד בעיריית רמלה בהוראת הרב זצ"ל ע"י מגיד השיעור הרה"ג רבי שאול לוסטיג שליט"א מראשי 'לב לאחים' בהשתתפות ראש עיריית רמלה מר מיכאל וידאל ועובדי העירייה

תלמידים צעירים נכנס למעונו של הרב זצ"ל לשמוע דברי חזון ולתחזק באהבת התורה

בני ישיבות מהעיר מיאמי שבארצות הברית הגיעו לבית הרב זצ"ל לשמיעת דברי הדרכה וחזון

תלמידי ת"ת 'חזון איש' ממודיעין עילית ות"ת 'נפש החיים' מביתר הגיעו למבחן בבית הרב זצ"ל, ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

זכות התורה מהעלון

לעילוי נשמת

מרת נעמי בת רבי שלמה ברייטקופף ע"ה

נלב"ע ר"ח אלול תשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

שלמסר לשמיעת שיעורי הירושלמי
מהגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א
ולסדרי ומבחני 'שיח התורה'
03-308-5000
או בעמדות 'נדרים פלוס'

טל: 03-30-777-00
פקס: 072-2606425
פרטי הבנק: פאג"י, סניף 188,
מ"ח 409-715781 ע"ש 'שיח אמונה'

להערות והארות, ולקבלת העלון בדוא"ל: se3077700@gmail.com

מכון
'שיח אמונה'
להאדרת ספרי מרן רשכבה"ג
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

זכית!

**זאת ההזדמנות שלך לסיים ש"ס משניות בשנה אחת
וגם לזכות בהגרלות שנערכות מידי יום**

מצטרפים

למסלול החדש ב'שיח התורה' ללימוד 'דף היומי במשניות'

ויכולים לזכות

באלפי שקלים בשבוע אחד

נבחרים

על הלימוד

לרגל פתיחת המסלול

מצטרפים חדשים יקבלו את סט המשניות של הדף היומי ללא תשלום
בכניסה לבית רשכבה"ג מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, רח' רשב"ם 23 ב"ב
כמו כן ניתן לרכוש בגדלים שונים ברשת 'פה נוף' במחירים מיוחדים

פרטים ועדכונים נוספים בקו 'דף היומי משניות': 02-5488-313

ניתן לענות על המבחן היומי באמצעות מערכת 'שיח התורה'
ב'נדרים פלוס' או בטלמסר שמספרו 03-308-5000 שלוחה 6

גיליון מס' 576 פרשת נצבים וילך
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

לעילוי נשמת סבי
ר' אריה ב"ר יוסף ז"ל
נלב"ע כ"א אלול תשמ"ט
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – מנהגי הסליחות

סליחות מוצאי מנוחה

אמר רבינו זצ"ל דגם ביום א' דסליחות אפשר לומר הסליחות קודם שחרית, דלשון 'מוצאי מנוחה' קדמון תחילה מתפרש על כל יום ראשון, כמש"כ רש"י בתענית (כ"ט א') ובערכין (י"א ב') דהבית חרב במוצאי שבת, דכל יום א' נקרא מוצ"ש, וכן נהג למעשה רבינו זצ"ל לומר סליחות קודם ותיקין גם בלילה הראשון, וכ"ה ברמ"א (סימן תקפ"א ס"א) 'ועומדים באשמורת לומר סליחות ביום א' שלפני ר"ה, ובלבוש (סעיף א') מקדימים פני השם יתברך לעמוד בבקר באשמורת ביום א' שלפני ראש השנה'.

סליחות בהשכמה

אמר רבינו זצ"ל דלשון השו"ע והפוסקים מורה שעיקר זמן אמירת הסליחות הוא בהשכמה קודם היום, וכן נראה בנוסח הסליחות: בזעקם בעוד ליל, בעמדם בלילות וכיו"ב, ומבחרותו אף בהיותו בישיבה הולך לביהכנ"ס שהתפללו כותיקין. ואמר שראה שם כתבי הגר"ז מסלאנט והעתיק מהם כנדפס בספר שיח השדה ח"א בליקוטים, כי איזה טעם יש לומר סליחות אחר שכבר האיר היום, וכלשון הרמ"א (סי' תקפ"א ס"א) נהגו לקום באשמורת לומר סליחות, שעיקר המעלה הוא במה שמצער עצמו להשכים כדאי' ביומא (כ"ב א' ורש"י ד"ה שאני) דשאני מיגנא ממיקם, שנוח לו לאדם לנדד שינה מעיניו מליכך לישן עד סוף הלילה, מלהיות עומד ממטותו בהשכמה שהיא תרומת הדשן. והיינו שקשה יותר לקום מוקדם מלישון מאוחר, וז"ל הלבוש (סעיף א') מקדימים פני השם יתברך לעמוד בבקר באשמורת.

אמר רבינו זצ"ל, שאם הוא ער בזמן שקודם הנה"ח, ולא הספיק לומר סליחות, יתפלל תחילה, מפני שמעלת ק"ש ותפלה כותיקין יותר חשוב מאמירת סליחות קודם נה"ח (תורת המועדים סי' תקפ"א ס"ה ועי' דעת נוטה ק"ש סי' י'), מובא בשם רבינו שאם לא אמר לפני התפילה עדיף שיאמר לפני מנחה מאשר אחר שחרית (דקדוקי מצוות ר"ה ס"ה הערה י"א). אמר רבינו זצ"ל, שהאומרים סליחות בלילה יאמרו כל הסליחות אחר חצות ולא רק הי"ג מידות.

מה עיקר הסליחות

רבינו זצ"ל היה אומר שעיקר הסליחות הם הפסוקים שקודם הסליחות ואין לדלגם, והביא מש"כ בספר חסידים (סי' רנ"ו) שהפסוקים הם יסוד הקרובין שמהם נתייטדו כשם שאתם מנגנים את הקרובין כך תעשו להפסוקים שלא יהיו הפיזים עיקר ואשר ברוח הקודש טפל והעתיקו המג"א (סי' ס"ח) עי"ש ובמחצת"ש (שם), וז"ל הלבוש (סימן תקפ"א סעיף א') הסליחות נתקנו כולם על סדר התפלה של כל היום, כי הפסוקים שקודם הסליחות הם כנגד פסוקי דזמרה, והסליחות עם הי"ג מדות שאומרים בין כל אחת ואחת הם במקום תפלת י"ח.

מנהגי רבינו בסליחות

היה נוהג כמש"כ במעש"ר (אות ר"ב) שאומרים כרחם אב כו' רק אחר סליחה ראשונה (אלא ד"א של הלכה פנ"ו ס"ג ועי' בס' שמענו כן ראינו ח"ב פ"י סי' ז') שאמר רבינו שהכלל בזה הכל כמנהג המדינה, ובהערה שם מביא שבתחילה נהג רבינו לומר הכל ורק אח"כ הראו לו ההשמטה במעש"ר אות ר"ב דאין לומר רק פ"א והעתיקו לסידורו בגילוי המעש"ר, וכן א"א אשמנו רק פ"א, כמו כן נהג לדלג מכניסי רחמים כמש"כ בכתר ראש (אות צ"ג) שאין לבקש ממלאכים, ובארחות רבנו (ח"ב ר"ה אות י"ב) מובא שהקה"י אמר לרבו רבינו זצ"ל שלא לומר זה,

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה - 4310

וכתב רבינו זצ"ל דהנהגים שלא לאומרו יש להם גם להמנע מלשיר שיר מכניסי רחמים, (בשאלת רב ח"א פ"ב סי' י"א). אבל אמר בשם מרן החזו"א זצ"ל, ליישב מנהג האומרים מלאכי רחמים משרתי עליון חנו נא פני קל כו', שאנו מתנצלים שאין אנו חשובים לבקש בעצמינו, וכמו שיש לו חולה והולך אצל חכם שביקש רחמים (כדאי' בב"ב קט"ז א' ועי' בשו"ת מהר"י ברונא סי' רע"ה דאין לחוש למה שאנו מבקשים בקשות מהמלאכים כי אי"ז אלא דרך שפלות שהוא בוש בדבר לקרב אל המלך).

ואמר רבינו זצ"ל, שהוא נוהג לומר רק מלאכי רחמים משום שדווקא מלאכי רחמים מתאים לומר טעם זה, אבל מכניסי רחמים שנוראה יותר בקשה מהמלאכים הוא מדלג. ובמדת הרחמים אמר שהוא אומר הנוסח שתקנו בסדור אשכול, (תורת המועדים סי' תקפ"א ס"ה ובכתר ראש אות צ"ג מובא שהגר"ח מוולוז'ין תיקן לומר במקום מלאכי רחמים אבות העולם אהובי עליון).

רבינו זצ"ל היה מכה כנגד הלב בסלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכינו כי פשענו, כמו בתפילת שמו"ע, גם כשהיה קשה עליו העמידה הקפיד לעמוד בעת שפותחים הארון ובאמירת קל מלך וביודוי. היה שנים רבות חזן בסליחות בפרט בער"ה וגם בשנים האחרונות נגש בעיוה"כ ואמר שזה משיירי החזנות שלו עוד מזמן מרן החזו"א.

סליחות עם הציבור

מי שאיחר לסליחות אמר רבינו זצ"ל שיאמר עם הציבור מהיכן שאוחזים (האלולים קדש לה' פי"ב ס"ח וכן מובא בס' ארחות רבינו ח"ב עמוד קס"ז בשם הקה"י, ועי' מועדי הגר"ח ח"א סי' שע"ט שהשיב שיעשה כרצונו). ולענין מי שנמצא במקום שאומרים נוסח אחר של סליחות השיב רבינו הכל כמנהג המדינה (שם סי' שפ"א ובס' דולה ומשקה עמוד רט"ו השיב שיאמר כרצונו), ופ"א השיב שיאמר כמנהגו, (ס' שמענו כן ראינו ח"ב פ"י סי' ב'), אם שומע י"ג מידות אפי' ממנין אחר יפסיק היכן שאוחזי ויאמר עמהם, (שם סי' שפ"ג). אם לא הספיק לפני התפילה יאמר אחר התפילה, (סי' שפ"ו), גם יחיד שאינו יכול להתפלל בציבור יאמר סליחות לעצמו, (סי' שפ"ד), אם התחיל עם הציבור יכול לומר גם חלק הסליחות שבלשון ארמי (שם ח"ב סי' תל"ז וכן עי' בס' שמענו כן ראינו ח"ב פ"י סי' ט'), סליחות עדיף על תיקון חצות (שם סי' תל"ה), אבל נ"כ דאורייתא קודם (שם סי' תל"ו).

חינוך קטנים ודין נשים באמירת סליחות

השיב רבינו, צריך לחנך הקטנים באמירת סליחות בחודש אלול, שיאמרו כמה שיוכלו, (מועדי הגר"ח ח"א סי' שפ"ב ובס' ארחות רבינו ח"ב עמ' קס"ו מובא שנוהגים להעיר הילדים בארבע ימים והם יום הראשון דסליחות ער"ה זכור ברית ובעיר"כ), ולענין נשים בסליחות השיב שנהגו לומר (שם סי' שפ"ב וכן בס' האלולים קדש לה' פ"ז הערה שפ"ח מובא דטוב שיאמרו סליחות).

קביעות מקום לסליחות

מי שיש לו קביעות מקום לאמירת סליחות, נחשב שזה מקומו לימי הסליחות, וקודם למי שמתפלל שם כל השנה, ואף אם מאחר לסליחות יש ליתן לו המקום (שמענו כן ראינו ח"א פ"ו סימן כ').

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

שְׁנֵים קָדְמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזכור שְׁנֵים קָדְמוֹנִיּוֹת - לשכונות הבאים בעזה"י

גיס רבנו הגאון רבי שלמה אלישיב זצ"ל (כ"ז תשרי תשע"ט) | הגה"צ רבי בן ציון ברוק זצ"ל ראש ישיבת בית יוסף בירושלים

הגאון רבי אברהם הלוי הורביץ זצ"ל (כ"ו אלול תשס"ד) | הג"ד ראובן אליצור זצ"ל (י"ג תשרי תשס"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

הגאון רבי שלמה נח קרול זצ"ל רב וראש הישיבה ב'חמד' (ג' תשרי תשנ"ט)

מסר נפשו

רבי שלמה נח זצ"ל היה בן גילו של רבינו, וכפי הנראה רבינו הכירו מהתקופות הרבות שהיה מגיע אל מרן החזון איש, אצלו היה כבר מבחרותו מקורב מאוד. בין השאר הכירו החזון איש ועודדו בנוגע לפעילותו הנמרצת להציל ילדי ישראל הבאים מן הגולה בשנותיה הראשונות של קום המדינה משמד וכליון רוחני (שכידוע הגרש"נ היה מראשוני הנחשונים אשר מסרו את נפשם כדי להציל את העשוק מיד עושקו, ובאותם ימים בעת שהרשעים העבירו על דתם ילדים רכים אשר עלו מארצות הגולה, נכנס רבי שלמה נח אל תוך הקיבוצים יחד עם כמה חביריו וניסו להציל ילדים רבים ככל האפשר ולהשיבם אל חיק אביהם שבשמים. ומקצת שבחו הלא הוא מובא בספר 'כלביא שכן' ב' כרכים אשר בו נקבצו חלק מאמרותיו).

והעידו בניו שליט"א שבמשך השנים רבינו קיבל בחביבות רבה מאוד את רבי שלמה נח, ובהזדמנויות שונות שהיו נפגשים היו משוחחים בחיבה יתירה.

ישיבת 'חמדת שמואל'

ולימים ייסד את ישיבת 'חמדת שמואל' במושב חמד והעמיד בראשה רבנים גדולי תורה, ושמה של הישיבה קנה לה שם בהיכלי התורה. בנו שליט"א סיפר, שבתקופה מסוימת פנה רש"נ אל רבינו בבקשה שיאות לשמש בישיבה כמרבץ תורה. רבינו השיב לו שהוא יהרהר בדבר. אך למעשה הדבר לא יצא אל הפועל.

רבינו עם רבי שלמה נח קרול.

משמאל התמונה נראה רבי ירחמיאל אונגרישר ר"י 'בית מדרש עליון'

איך אני יכול לסרב?

ובדרך אגב נביא כאן "עובדה נוראה" כלשונו של רבי שלמה נח זצ"ל, שאירעה עמו עצמו:

פעם אחת בשעת לילה מאוחרת, כאשר בחוץ ירד גשם שוטף במיוחד, הוא שומע לפתע דפיקות בדלת בביתו במושב חמד.

והוא ניגש לפתוח את הדלת, ובפתח להפתעתו עמדה אשה. היה זה אשת רבינו הרבנית בת שבע קנייבסקי ע"ה, שהגיע במיוחד מבני ברק במזג אויר סוער שכזה.

ובפיה בקשה ותחינה.

מה הטריח את הרבנית לבוא עד לביתו של ראש הישיבה רבי שלמה נח?

היה בשעתו בחור בישיבה ב'חמד' שהתנהג שלא כראוי ורש"נ סילק אותו, והרבנית טרחה ובאה במיוחד לחמד וביקשה בתחנונים שיואיל להחזיר אותו בחזרה ויסקים לקבלו.

רבי שלמה נח ממש הזדעזע! ואמר לה, אם הרבנית טרחה להגיע עד לכאן, איך אני יכול לסרב?!, והחזיר את אותו בחור. וכמדימה שאכן במשך הזמן הבחור התעלה וחזר לדרך הטוב.

ורבי שלמה נח היה מספר לבניו את העובדה הזו בהתפעלות רבה, כשהוא מציין איזו רגישות רבה, ואיזו איכפתיות ומסירות היתה לה, ולא חסה על כל טרחה (מפי בנו רבי רפאל הלל שליט"א)

חסה על כל טרחה (מפי בנו רבי רפאל הלל שליט"א)

רבי שלמה נח קרול זצ"ל בסידור חופה וקידושין

למה לא משתתפים בצער ת"ח

רבי שלמה נח זצ"ל היה כל השנים ידיד בלב ונפש ובקשר מתמיד עם בן דודו הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', וכאשר רבי שלמה ברמן נחלש והיה חולה כמה שנים, הוא היה מאוד מוטרד מזה ולקח את זה לליבו, ותמיד הגיע וטרח לבוא לבקר אותו, ואמר שלא מבין למה לא משתתפים כולם בצער של ת"ח, והגיע לדבר עם רבינו וכן עם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, מה אפשר לעשות לרפואתו (חתן רבינו הגר"ש שטיינמן).

רבי מרדכי שמואל קרול

אביו, הגאון רבי מרדכי שמואל קרול זצ"ל תלמיד חכם וירא שמים מגדולי הרבנים והתלמידי חכמים האמייתים בדור ההוא, כיהן כבר בצעירותו כרב בעיר זורביץ ועיר נובגורודסברסק וכאשר עלה לארץ ישראל כיהן כרבה של 'כפר חסידים', וזכה להרביץ שם תורה, וכן בישיבת 'תפארת ישראל' בחיפה. הוא היה חתנו של הגאון רבי מרדכי שלמה מובשוביץ, נלב"ע ערב ראש חודש ניסן שנת תש"ה, והוא אך בן ארבעים ושש שנים בלבד, והשאיר אחריו הרבה ברכה בכתובים, ביאורי סוגיות במרחבי הש"ס ומאמרים שונים באגדה.

רבי מרדכי שמואל זכה לחתנים גדולי תורה ויראה מפורסמים, הלא הם רבי רפאל אליהו מישקובסקי ראש הישיבה בכפר חסידים, רבי יעקב רוזנטל אב"ד בחיפה. רבי יעקב אדלשטיין רבה של 'רמת השרון'.

משא דמשק

כאשר בנו יחידו רבי שלמה נח זצ"ל ביקש לעשות זכרון לאביו ולהדפיס את חידושי תורתו בספר "משא דמשק" - , הוא פנה בבקשה אל רבינו שיאות לעיין בהכתובים ולסדר את החידושים, ואכן רבינו נענה בעין טובה וסידר את החידושים.

אכן למעשה הופעת הספר התעכבה ובשנת תשנ"ח הופיע חלקו הראשון, שהוא חלק מאמרים בעניני השקפה מוסר ואגדה, ורק בשנת תשס"ח הופיע חלקו השני שהוא בעיקר בסוגיות הש"ס.

מעניין להעתיק כאן, מכתב ששלח רבינו לבקשת בני המשפחה לקראת הוצאת חלק ב', למרות שכבר עברו שנים רבות מאז שעסק בכתבים, הוא מביע התפעלות רבה, זה לשונו:

"ראיתי כל מה שכתב ידידינו הגאון רבי יעקב עדלשטיין שליט"א, וגם אני עסקתי בכתבי הגאון זצ"ל לפני הרבה שנים, וסידרנו את הספר וממנו ניכר רב גובריה של הרב המחבר זצ"ל, ויהי רצון שיצא לאור בקרוב חלק ב' ויהנו רבים לאורו עכ"ל.

ובמקום שקיצר רבינו, האריך מעט הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל שם בספר כשהוא כותב במאמרו המופיע שם כי "חלקו הגדול של הספר יוצא מכוח עבודתו של הגר"ח שליט"א, וכתורות הסימנים הם ממה שהוא קבע, ואף עיטר את הספר בכמה הערות ומראי מקומות" "ושלמי תודה להגאון שליט"א, על אשר כל בסיס הספר הוא מכוח עבודתו". עכ"ל.

רבי מרדכי שמואל קרול זצ"ל

פשר דבר | בעניני הפרשה

בגדר האיסור לגמול חסד עם נכרי

כ"ט י"ח למען ספות הרוח את הצמאה

הנה בגמ' בסנהדרין ע"ו ב' מבואר שהמחזיר אבידה לנכרי עליו הכתוב אומר למען ספות הרוח את הצמאה, ותפסק ברמב"ם בפ"א מהלכות גזילה ואבידה. ובט"ז י"ד סי' קנ"א משמע שבזה נאמר איסור לפרנס ולגמול חסד עם נכרי אם לא במקום שיש איבה במניעתו או קידוש ה' בעשיתו. ורבינו שליט"א נתקשה בזה דלכאוף אין צורך להגיע בזה לאיסור מיוחד מוקרא דלמען ספות הרוח וגו', דלכאוף בלאו הכי אסור מצד איסור לא תחנם שעושה לו פעולה בחנם, עכ"פ כשהיא פעולה שיש לה ערך. ולכאוף משמע מדברי הט"ז שבאיסור לא תחנם לא אסרו אלא מתנה ממש [ויעו' באור שמוח פ"י מהלכות ע"ז ע"ז שמונה ליתן לנכרי חפץ הפקר כיון שאינו נותן מושלן], וצ"ע.

ברין מגין עשרה בדקה

ל"א י"ב הקהל את העם האנשים והנשים והטף

שאלו האם צריך שיהיו עשרה אנשים בהקהל, ואף שבמשנה במגילה כ"ג ב' שנתבאר איזה דברים צריכים עשרה לא נאמר הקהל, יתכן שהקהל הוא בכלל קריאת התורה שנתפרש שם במשנה שדינה בעשרה.

ואמרו רבינו שליט"א בדפחות מעשרה לא מתקיים הקהל את העם ובעיני דוקא עשרה, אמנם אמרו רבינו דיש להסתפק האם הנשים מצטרפות למנין עשרה כיון שהם ברות חיובא בהקהל, ואף שמוכרז בחז"ל שבאות לשמוע וא"כ חיובם שונה, מ"מ אין זה אלא טעמא דקרא, וכיון שהם חייבות בהקהל מצטרפות למנין עשרה, וצ"ע.

אם התינוקות שגידלו לפרה יצאו להקהל

רבינו שליט"א העיר דיל"ע במבואר במשנה בפרה [פ"ג מ"ב] דהיו מגדלין ילדים בטהרה בחצרות בירושלים לצורך מילוי המים לאפר פרה בטהרה, ובר"ש שם [ובר"ש בסוכה כ"א א'] הביאו מתוספתא שהיו מגדלין אותן עד שהיו בני שבע או שמונה שנים ולא יותר שלא יראו קרי ויטמאו, והיא גידלו אותם שם עד שמונה שנים והרי היו חייבים להוציאם ולהעלותם למקדש למצוות הקהל כל שבע שנים, וצ"ע.

גיל הקטנים והחייבים בדקה

כתב המנחת חינוך [מצוה תרי"ב] דלא נתבאר שיעור השנים של טף המחוייבים בהקהל, ונראה דתיקף שיצאו מכלל נפל או בנולד שרוב כלו חדשיו חייב במצוה זו. ורבינו שליט"א העיר דא"כ מוכח דערל חייב בהקהל למד"ד דערלה שלא בזמנה הוה ערלות (א"ה ע"י יבמות ע'), ולא מצינו דעה דאין מביאין קטנים פחותים מוח' ימים להקהל, וגם קרא סתמא כתיב והטף. וגם למד"ד ערלות שלא בזמנה לא הוה ערלות, יש לדון מה הדין בליל ח' [אם חשיב ערל], והקהל היה במוצאי יו"ט דהוא לילה, אך לזה אין הוכחה מהפסוק. והוסיף רבינו שליט"א דמו"מ ביום לידתו א"א להביאו שהרי טמא מגע יולדת או היסטא וטעון הערב שמש.

חיוב עבד שהשתחרר ולא טבל בדקה

רבינו שליט"א הביא את דברי הגר"ח הלוי [איסורי ביאה י"ג ב'] שהעבד שהשתחרר ואכתי לא טבל אף שהוא יהודי, אין לו שם ישראל וחייב במצוות כאשר עד שיטבל (והראה שיש משמעות בדברי הגר"ח בתוס' ב"מ כ' א' ד"ה שובר), והעיר רבינו שליט"א דלכאוף העבד הזה יהיה פטור ממצוות הקהל, שהרי נא' בתורה בבוא כל ישראל, ועבד אינו חייב בהקהל שהרי אין לו שם ישראל, כמבואר ברמב"ם [חגיגה ב' א'] שעבד פטור מראיה משום דכתיב בבוא כל ישראל, ובפ"ג ה"א לא נזכר שחייב בהקהל, וביאר הלח"מ שם שהוא משום שכתוב ישראל, ואינו בכלל ישראל, וא"כ העבד הזה אף שהוא יהודי אינו ישראל ופטור מהקהל.

1. והגרד"ל הקריא הערה הכתובה לו על דברי הרמב"ם האלו, ואין הדבר עמי לע"ע.

והנה החזו"א בספר הגליונות על הגר"ח שם העיר שלפי דבריו שהעבד הוא יהודי גם קודם הטבילה, תמוה אמאי בשפחה שנשתחררה יש דין טבילה, דבשלמא עבד טובל בשביל להיות חייב במצוות כאיש, אבל שפחה בלא"ה חייבת כאשר, וא"כ אמאי צריכה לטבול. אך לפי האמור גם בשפחה יש נפ"מ דאין לה שם ישראל והיא פטורה ממצוות הקהל עד שתטבל.

ובעיקר דברי הגר"ח יש להעיר על דבריו ממש"כ הרמב"ן בסהמ"צ [ל"ת שני"ה] שסיבת האיסור בשפחה היא מחמת השם ישראל עיי"ש, ושלא כדברי הגר"ח שהאסור הוא העבדות, וא"כ עבד שנשתחרר אף שלא טבל כבר אינו עבד ואסור בשפחה, וברמב"ן מבואר שאין האיסור תלוי בשם עבדות, אלא שמי שיש לו שם ישראל אסור בשפחה, ואותו העבד אכתי אינו ישראל וא"כ אמור להיות שיהיה מותר בשפחה (א"ה ויעו' עוד בחידושי הגרד"ל יבמות עמ' קס"ו).

בניסת זרים להיכל

ל"א ט"ו וירא ה' באהל בעמוד ענן וגו'

כתב הרמב"ן והנה כבוד ה' נראה בענין והטעם כי רצה לדבר עם משה שישמע יהושע ושם יצוה את יהושע עצמו, והנה למשה נאמר ונעודתי לך שם ודברתי אתך מועל הכפרת, אבל יהושע לא היה במעלה ההיא ואסור היה ליכנס באהל כלל וכו'.

רבינו שליט"א העיר שנראה מדברי הרמב"ן כאן שיש איסור לזר להכנס להיכל, וכן נראה בקרא דנחמיה ו' י"א מי כמוני אשר יבא אל ההיכל וחי לא אבוא (עיי"ש במצוד"ד ושאר מפרשים). והראה רבינו שליט"א עוד לדברי הרמב"ם א סוכה מ"ד א' [ד"ה אמר] שכתב שזרים אסורים להכנס מן התורה בין האולם ולמזבח אף שבעלי מומין מותרים, אך הרבינו מנחם [פ"ז מהלכות לולב הכ"ב] כתב בשם גאון אין לו לישראל ליכנס בין האולם למזבח ודאי אין להם ליכנס לעבודה ושלא בשעת מצוה וצורך אבל בעונת מצוה הותרו ליכנס וכו'.

אך ברש"י בסנהדרין י"ז א' ד"ה עמר על דברי הגמ' שם שהשבעים זקנים יעמדו מחוץ לאהל מבואר שהטעם שאינם יכולים להכנס לאהל הוא משום שכינה, משמע שבלא הטעם של שכינה אין להם איסור להכנס להיכל, וצ"ע בכל זה.

בענין מיתת משה

[שם מ"ח] וידבר ה' אל-משה בעצם היום הזה לאמר:

וברש"י ביאר, במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה, לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך, אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחים אותו, אדם שהוציאנו ממצרים וקדש לנו את הים והוריד לנו את הכנף והגיש לנו את השליו והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה אין אנו מניחים אותו. אמור הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי היום וכו'.

ותמורה בזה האין חשבו בני"י למנוע את מיתת משה, והלא מיתתו וחיים תלויים רק ביד הש"ת, ואין אפשרות טבעית למנוע דבר זה. ועי' באוה"ח משכב"ז [וצ"ת] ומו"ר הגרד"ל שליט"א הביא בשם מו"ח הגר"י לבאר בזה, שבמיתת משה נאמר דין מקום מסוים, כדכתיב [לקמן נ'] ומוות בהר, הרי שדינו למוות בהר בלבד, ובזה היה ביד בני"י למנוע מלעלות להר נבו, ובזה כתיב בקרא בעצם היום הזה, שבני"י לא יצליחו להפקיע צו ה'. אך מו"ר הגרד"ל שליט"א נקט שלול"ד הגר"י ל"פ שאין מיתתו בהר מעכבת מיתתו בד"קא.

אך העיר בזה מו"ר הגרד"ל שליט"א מלשון רש"י בזה דכתב שבני"י אמרו אם אנו מרגישים בזה אי אנו מניחים, ומהו לשון מרגישים, והלא הכל תלוי בראייתם את עליית משה להר, ואי"ז הרגשה אלא ראייה. [אך לא ברירה הערה זו, שהא גם בבניסת נח לתיבה כתב רש"י לשון הרגשה כזה, והתם בודאי תלוי בראיה שנח נכנס לתיבה, ובמה נקטו לשון הרגשה, ועי"כ שאי"ז ראייה בלשון זה, ועיי' צ"ת]. (חצר הכהנים)

במהות מיתת משה

ובמיתת משה האיר הגרד"ל שליט"א לעיין בדברי הרמב"ם בפיהמ"ש בהקדמתו שכתב בזה"ל, "והיה זה מותו ביחס אלינו שנפקד מאתנו, וחיים ביחס אליו במה שנתעלה אליו, וכך אמרו ע"ה משה רבינו לא מת אלא עלה ומשמש במרום", ע"כ. והוא שנקט שמושה לא הופסד כלום במיתתו אלא רק ליחס אלינו שנפקד מקומו אצלנו, ולכאורה מוכ"מ חזין שאיכא חיוב אבל כה"ג.

ויל"ע אי בהסתלקות אליהו הנביא היה דין אבלות עליו, כדן הסתלקות משה, או שאליהו שעלה עם גופו שאני של"ח כלל כמיתתו, ויל"ע בכ"ז. (חצר הכהנים)

סליחות

רבינו של"ט"א מעורר לטון שלא לצאת ידי פסוקי דזמרה באמירת תהלה לדוד [אשרי] כמבואר בפמ"ג סי' נ"ג א"א ס"ק ב' [וה"ל ויש לראות האומרים תהלים ומתרי תהלה בו, ויצאו ידי חובתן באמירת תהלה, איך יאמרו אח"כ בברכה].

*

שמענו מח"ה אחד שאידן מעמד סליחות ענק לבחורים שאינם שומרי תו"ט באור יהודה, והגיעו הרבה בחורים וה' מעמד מיוחד, סיפר על כך לרבינו שה' מעמד סליחות כזה, אמר לו רבינו למה עשית את זה בשביל שיחזרו בתשובה וכי הם צריכים לומר סליחות הם צריכים לחזור בתשובה? הם הרי תינוקות שנשבו, אנחנו הם אלו שחוטאים וצריכים לחזור בתשובה.

תשובה על חילול ה'

שאלתי את רבינו מי שדילג על המילים השיבנו אבינו לתורתך בברכת התשובה האם יצא ידי חובה ואמר שאין לו ראייה לזה, ואמרת לו שחשבתי בסיעתא דשמיא לפרש מה זה ההקדמה לתשובה "השיבה לתורה" על פי רבינו יונה בשערי תשובה [שער ד' אות ט"ז] שהוכיח מהגמ' בראש השנה [דף י"ח] שאע"פ שעון חילול ה' אין לו כפרה אלא במיתה מ"מ על ידי לימוד התורה מכפרים גם על עון זה [ולמד כן מבני עלי ששם היו גם עון חילול ה' ודרשו שמתכפר בדברי תורה] וא"כ כשרוצים תשובה שלימה גם מעון חילול ה' צריך להקדים בקשה לשוב לתורה. (בדרשת שבת שובה שמעתי מהגרמ"צ ברגמן שליט"א שהקשו לו דמבואר בגמ' ע"ז י"ז ע"א שעל חטא דאביק בה אין התשובה מכפרת אלא כשמת מתוך התשובה, וקשה איך מציעו ידיו ורגליו בחטא לשו"ה ועוד דהרבה אביקים בהו ואמר לחדש דכל האופנים שם בגמ' זה בלא תורה אבל על ידי תורה שייך להתנקות אפילו מחטא דאביק. והעירוי לדרשה של מהר"ח מלוזין בעל הנפש החיים שנדפס בהוצאה חדשה בסוף הספר שנראה דלא סבר הכי ע"ש).

ועל זה העירני הגד"ל שבברכת השיבנו אבינו לתורתך אנו מבקשים תשובה שלמה לא כפרה שלמה וא"כ לא היה הכרח להקדימו. עוד אמר שיש גידון האם לרבינו יונה צריך תורה לשמה בשביל לכפר או אפי' שלא לשמה ויש בזה לשונות ברבינו יונה לכאן ולכאן. עוד אמר שבחזו"א [סנהדרין סי' כ"ד ס"ק ב'] הוכיח מגמ' שם ק"ז ע"א שעון חילול ה' יותר חמור מע"ז שדוד בקש לעבד ע"ז בכדי שלא יהיה חילול ה' על מה שבנו הרע. ואמר שלדברי הבית הלוי דרוש י"ג שמפרש שם לא על ע"ז משם רק על שידאח כאילו הלך לעבד ע"ז ליכא ראייה מהתם.

באמצע שדברתי עם הגאון נאמר בבית הכנסת קדיש הנאמר לאחר לימוד משניות הנלמד שם במזרח והמתנו שנינו עד לסיומו וקודם שחזרנו שוב לענין פתח לי הגאון בשאלה איזה דבר אסור בקדיש עד אמירת דאמירן בעלמא, וכאשר שתקתי אמר אסור לחשוב בדברי תורה. [ענין במשנה ברורה סי' נ"ז ס"ק א' משמיה דהפרי חדש סי' ס"ח סעי' א' שאסור להרהר בדברי תורה בזמן הקדיש].

עוד הזכיר הגאון שרבינו יונה מחדש שם שאפשר לכפר זאת גם על ידי קידוש ה', היה שם אחד שאמר שבאמירת קדוש כתוב בספרים לסין למצות ונקדשתי בתוך בני ישראל ואמר הגד"ל שזה לא מספיק לדברי רבינו יונה שבשביל זה צריך לעשות קידוש ה' בפירסום. לאחר מכן הזכיר לדברי המשך חכמה בהפטר פרשת וילך שחידש שבזמן תפילת נעילה אפשר לזכות גם לכפרה על עון חילול ה' שבשעה זו הקב"ה דן יחיד ויכול למחול על כבודו, ואמר שקשה לו על זה מהגמ' ב"ב [דף ע"ד ע"א] ועכשיו שנשבעתי מי ספר לי הרי מבואר דבמקום שנשבע אינו יכול להפר לעצמו והכא נמי הרי נשבע ה' שלא יספר להם עון חילול ה' עד תמותון והניח בקו]. (אגן הסהר ח"ג)

דבר זמנך | מרנא רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל בעל החפץ חיים
נלב"ע ב' אלול תרצ"ג

רבינו של"ט"א רגיל לספר ולהתבונן בעובדות ממרן החפץ חיים זיע"א. וכן רבינו יגע טובא בספרי המשנה ברורה וכל הספרים מלאים בהגהות והערות כדרכה של תורה. [חלקם נדפסו במשנה ברורה מהדורת דרשו. ובקבצי אהלי שבת]

וסיפר ח"ה שכשדבר עם רבינו של"ט"א, והרב הזכיר את החזו"א אמר לו החזו"א עבדתי כמותו ח"ה אצל הרב השיב לו הגר"ד אתה נולדת הרבה אחרי שהחזו"א נפטר, אני כשנולדתי הח"ה עדיין היה חי, ולמרות שהח"ה היה בפולין והוא בארץ אך עדיין הרגיש קשור לשנות החפץ חיים]

מתי צריך להיקל

ר' הירש זאקס שהיה מנכ"דו של החפץ חיים שעוד הכירו אותו סיפר לי, דודו ר' לייב שאל את הח"ה שנה אחת בתקופת פסח, המכיר אתה את פלוני הסנדלר, עני מרוד הוא וכל ימיו רעים חוץ מימי הפסח, כל שבוע חוסך הוא מפרוטותיו ונותן בקופה מיוחדת לימי פסח. בהגיע ימי פסח קונה הוא בגדים חדשים למשפחתו, וקונה בשר וכל מיני מטעמים בהרחבה ומיסב הוא בהרווחה, ומימים אלו הוא חי כל השנה. והנה פעם אחת בליל הסדר, אחר שני כוסות והגדה מגיע הוא לשולחן עורך, וכשהתבשיל הערב מוגש לפניו הוא מוצא בו גרעין חיטה. רץ הוא אליך ונפשו בשאלתו מה דין מאכלו וכליו. ומה תשיב לו, משהו חמץ אוסר את הכל. תבשיל הבשר אסור ועמו רוב מאכלי החג שהיו מעורבים עמו. הוא שב לביתו עצב, ואומר לאשתו, הרי כל השנה אני עמל בשביל ימים אלו, אי אפשר היה להזהר יותר ממה שהיו חמץ. ואף היא תענהו, וכי אני לא מתאמצת וכל פורצת שם מריבה. אמנם הסכימו הפוסקים לאסור משהו חמץ, אבל הרי השאלות מתו. וכנגד זה אתה יודע שיש כאן ביטול גמור של שמחת יום טוב ושלוש בית וכמה איסורי מריבה כעס ואונאת דברים. החפץ חיים השיבו, השבח לה' שאני ואתה איננו רבנים ולא באים לפתחינו שאלות כבודות כאלו.

הסיפור ממשיך עם "מופת ליטא", אחר פטירת הח"ה החליטו בני קהילתו ראדין שהם חפצים בר' לייב לרב (אף שהח"ה עצמו לא היה נחשב רב העיריה). לימים הגיע אליו הקצב בשאלה. הוא היה עני ודחוק, ולוה ממכה בני אדם כדי לקנות בהמה לוי"ט להתפרנס ממכירת בשרה ונמצאה בה שאלה. ובשאלה זו תלויים פרנסתו ובני ביתו בחג אם לריח אם להפסד (וכשהקצב נכנס לשאול עמדה אשתו ובכתה מבחון). ר' לייב היה למדן גדול הוא למד את הענין במקורו וראה שיש מקום להיתר, אבל הפוסקים הידועים (כמזומה הש"ך) אסרו בזה. והיה קשה עליו מאוד שנאלץ הוא להחמיר במקום הפסד ודוחק כזה בדבר שהוא יודע שמן הדין יש להיתר. ונזכר בדברי אביו שלא כדאי להיות רב, ואמר, אכן אבא צדק. היה סוף טוב לסיפור שלבסוף הגיעה השאלה לר' חיים עוזר והוא התיר. אבל זה כבר לא קשור לענין.

"ומה כתב המהרש"ם על המשנה ברורה?"

הראה רבינו בגב הכריזה של המשנה ברורה ח"ה שלו שהעתיק שם בכתב ידו את לשון המהרש"ם בהסכמתו לספר ליקוטי הלכות של הח"ה, שם הוא מדבר בתוך הדברים בשבח החיבור משנה ברורה "בפרט בספר מ"ב על האור"ח אשר כל רואהו יכיר עוצם יגיעתו לאמתתה של תורה". [וראו להעתיק גם את המשך לשון המהרש"ם שם: "ולשמע און שמעתי שמו הנודף ביראת חטאו הקודמת לחכמתו וכל מעשיו לשם שמים"].

המשנה ברורה לא מחמיר – החפץ חיים מחמיר

סיפר הגר"י זינגר זצ"ל ליבדלחט"א רבינו של"ט"א שפעם נכנס אל מרן החזו"א בזמן שלמר מסכת ביצה ואמר לו שלפי מה שציא לו מהסוגיה הרי נראה שהמשנ"ב מחמיר בהלכה זו. ועל כך התבטא מרן החזו"א המשנה ברורה לא מחמיר החפץ חיים מחמיר. ונתבארו הדברים ביניהם שאם אדם לומר סוגיה ויצא לו בחשבון הסוגיה שיש לפסוק לחומרא הרי הוא אינו נחשב למחמיר שהרי כך ההוראה שיוצאת מהסוגיה, ולכן באותן פעמים שהמשנ"ב מחמיר א"ז משום נטייתו לפסוק לחומרא אלא שכך העלה לדינא מתוך הסוגיה. לעומת זאת בספרו חפץ חיים הייתה למרן החפץ חיים נטייה להחמיר על אף שמבחינת החשבון בסוגיה היה מקום להקל וזאת משום ששמירת הלשון היינו דבר פרוץ בעיני המון העם ונחוץ היה ליצור גדר חזק בעניין זה.

למדנות החפץ חיים

שח רבינו: על החפץ חיים אנחנו יודעים שהוא היה צדיק, ושני התארים המתמיד והלמדן, זה לא מספרים עליו, יש אנשים שחושבים על המשנה ברורה, שזה ספר שמלקט טוב, ואם לא כתב חידוש, חבל שכתב, וצריך לדעת מה שכתבו עליו ב' גאונים, הראשון זה הגר"צ בילסקר שכתב עליו, "מעמיק נפלא ביושר העיני", והשני כתב, אשר כל רואהו וכו' לאמיתתה של תורה, על הגאון הגדול העצום, הגאון האדיר העמקן הגדול וצדיק גדול.

וצריך לדעת שההסכמה החשובה ביותר שיש למשנה ברורה היא הסכמת ר' בן ציון בילסקער (ויש ללמוד אותה). ושוב שמעתי שכך אמר גם החזו"א ושמחתי שכיוונתי לדעתו. והשבח הנכבד שיש שם הוא בארבע מילים "מעמיק נפלא ביושר העיני". כנודע מדברי הגר"ח מוואלוז'ין כי לא נשתבחו הראשונים אלא בסברא ישרה. ובצירוף שקידתו העצומה וכדברי ב"ו ר' לייב שהיה שקדן הדור. הסיק שמענתו אליבא דהל', ואכן אצל החזו"א היה הח"ה שלימות בעיני ויושר, החזו"א החשיב אותו יותר מהמסכמים עליו, אפילו לעומת ר' יצחק אלחנן.

שאלו את רבינו: למה הח"ח הדפיס את ההסכמה שכתבו עליו, והשיב: הוא היה מוכרח בשביל שיתקבל הספר.

מספרים על הח"ח שמפני מה לא נודע כלמדן, כי ידע את למדנותו, וביקש מד' שלא יתפרסם בכך, ולמה לא ביקש שלא יגידו שהוא צדיק, כי לא חשב שהוא צדיק, לח"ח היה שכל ישר, והג"ר אלחנן מספר על הח"ח דברים נפלאים מאוד.

הנה החפץ חיים ניצל את החיים הכי טוב, וגם נהג בכל פעולה שלו, כה אמר ד', והחזו"א כותב עליו תואר מיוחד "החסיד" החפץ חיים, וזהו תואר שאיננו מבינים בזה, וכשלומידים משנה ברורה, רואים כמה שהוא עמוק, הארבע מילים, "מעמיק נפלא ביושר העיון" עמקן עצום, והוא היה הלמדן של הדור, וזה שהוא היה למדן, הח"ח ידע זאת, וזה לא קשור לענווה, וכן הוא היה המתמיד של הדור.

עוד סיפר רבינו, בשכונתי דר הג"ר שמואל מילר ז"ל (אביו של הג"ר דוד שליט"א ר"מ דפוניבז') והיתה לי ידידות עמו. היה תלמיד ישיבות ראדין וברנוביץ וסיפר סיפורים רבים שהיה בהם ענין ותוכן. סיפר לי שכשנפטר ר' משה לגנינסקי ראש ישיבת ראדין אחרי פטירת הח"ח, שהיה שקדן מופלא וידען כביר והח"ח העריכו מאוד כעודד. פתח ר' לייב את הספרו שהשקדן המופלג שבדור היה אביו הח"ח ז"ל. ואחריו היה ר"מ. ר' לייב היה זהיר מאוד שלא להפריז כמלא נימה בשבחים כאשר הדבר ניכר בכתיבתו על אביו שהוא מתאמץ שלא להגזים אלא לכתוב דברים כהווייתן. והנה שם לנו שבח חדש שאינו מפורסם על הח"ח, שקדן הדור.

הסיבה שאיחר לתפילה

הגיע פעם לסלבודקא רב אמריקאי זקן שלמד בראדין וסיפר שיום אחד הח"ח איחר לתפילה, ואחרי התפילה, קרא לבחורים להסביר למה איחר, ואמר הח"ח שעסק לסדר את הכ"ב בהל' פסח בסיומן ת"מ, ויש שם עניני חושן משפט רבים, הוא התישב ללמוד חו"מ בלילה ונמשך לימודו עד הבוקר, ולכן קם קצת מאוחר, ואכן יש שם הרבה ענינים של חושן משפט, והרבה יסודות יש ללמוד משם לענין קנינים וכו', עם ביאור הגר"א רבים, אם רוצים מופת, זה מופת,

אימת הדין

שאלה: יש מגדולי הדורות שראו עליהם אימת הדין, ויש שלא וכמו החפץ חיים, שמעידים שלא היה אצלו הבדל, בין אלול לכל השנה, תשובה: החפץ חיים היה כל השנה במצב של עומד לפני ד', ואמנם יש כאלה מגדולי הדורות שראו אצלם יותר את אימת הדין, יש בזה דרכים שונות, ומספרים שנתנו להחפץ חיים כבוד גדול והצטער ע"ז, ואמר מה עושים כבוד לעבדא.

רוח"ק של הח"ח

הח"ח באגדה רואים שהיה לו רוח הקודש, כך נראה לי, רואים איך שבאגדה הכל זורם לו, לא כמו בהלכה שם עמל והתייגע. ומסופר ששאלו את בן הח"ח, האם רואים אצל אביו צדיק גוזר והקב"ה מקיים, ואמר אצל אבי רואים אצלו משהו יותר גדול הקב"ה גוזר וצדיק מקיים.

פנינים מהחפץ חיים

מסופר על החפץ חיים שנסע עם בעל העגלה, ואמר למלווה, אם תתכוון כשאתה משלם לבימו תתן שכרו, תרויח.

ושמעתי מאחד ששמע מהחפץ חיים, שהיה אומר בליל יום כיפור בכל נדרי אומרים "ולגר הגר בתוכם", מה שהגר לא יודע גם אנהנו לא יודעים, כך לימד זכות.

עוד שמעתי בשם קרובת החפץ חיים, שבמשפחתו ידעו שא"א לרמות אותו, והוא יודע הכל, גם מה שחשבו שהוא לא יודע. החפץ חיים אמר פעם אחת כשהיה חולה, אנשים חושבים שחולה ישוב בתשובה, אבל כשנעשים חולה רק רוצים להיות בריאים.

תפילין ר"ת אצל הח"ח

החפץ חיים לבש פעם אחת תפילין דר"ת, כי ראה בירושלמי קדשים שכן כתב, אח"כ נתברר שהירושלמי הזה מזויף , שאלה: מסופר שהחפץ חיים אמר, שאם ר"ת ישאל לו מדוע לא הניח את התפילין שלו שיוכל לומר שהניח, מדוע דוקא בזה חשש הח"ח לדעת יחיד שלא נפסק להלכה, תשובה: סיפור זה יתכן שהיה, אבל אין זה שייך לנו הדיעות הגבוהות האלו, והטעם שחשש בתפילין יותר מדברים אחרים, הוא כדי שלא יראה קרקפתא דלא מנח תפילין, אבל אדם רגיל זה לא שייך אליו, וצריך להיות כמו כולם, ולמעשה תלמידי הגר"א לא הניחו תפילין דר"ת, וכן החזו"א לא הניח תפילין דר"ת.

ביאור הלכה

בן הח"ח כותב שהוא כתב חלק מהביאור הלכה, ואומרים בשם החזו"א שאי"ז נכון, ומ"מ גם אם זה נכון, הרי ודאי הח"ח עבר על זה, ולא היה כותב ספר שעל שמו, עם דברים שלא על דעתו, ולכן אין נפק"מ כלל, אם הח"ח כתב זאת בעצמו, או שעבר והסכים שיהיה בספרו.

שאלה: מה הטעם שהח"ח כתב חלק מההלכות בשעה"צ או בבה"ל ולא במ"ב, תשובה: גם התקשתי בזה, ולמעשה רואים שהתקבל, כמו שכתוב במ"ב.

לח"ח היה בן שנפטר בחור ר' אברהם, שהיה יכול להיות החפץ חיים השני.

הח"ח מוכיח מהמ"ב

הג"ר אליהו ויינר (חמיו של הגר"ג נדל) סיפר, שבמלחמת העולם הראשונה באו לחח"ח וסיפרו לו שמצאו חטים בבורות המים, ואמר הח"ח לרבי אליהו ויינר בא נך לרב העיר, ולקח עמו את המשנה ברורה, ואמר לרב העיר, שמעתי שמצאו חטים בבורות המים, ואני אומר שבספר הזה מבואר שאפשר להקל בשעת הדחק, וזה אמר לרב שיוכל להיות תלמידו של הח"ח, אח"כ שאלו את הח"ח, למה לא אמר את הדברים מעצמו אלא בשם הספר, ואמר כעת אני לא יודע את הדין, אלא שאז כשכתבתי את המ"ב, למדתי את הדברים בעיון, ע"כ הסיפור, ויש שאלה היכן זה נמצא במ"ב.

מהו אדם השלם

להיות אדם השלם זה בהכל, כמו שאמר החפץ חיים, כפי ששמעתי מאחד ששמע מתלמיד הח"ח, שפעם נפטר אדם חשוב, וביקשו מהח"ח שיאמר עליו דברי הספד מפני שהיה אדם גדול. שאל הח"ח שיאמרו לו מה זה אדם גדול, וכל אחד אמר דבר אחר, פתח הח"ח ואמר אדם גדול ברוחניות, הוא כמו בגשמיות, וכמו שבגשמיות אדם שיש לו יד אחת גדולה זה אדם עם מום, כך זה ברוחניות צריך להיות גדול בכל תחום.

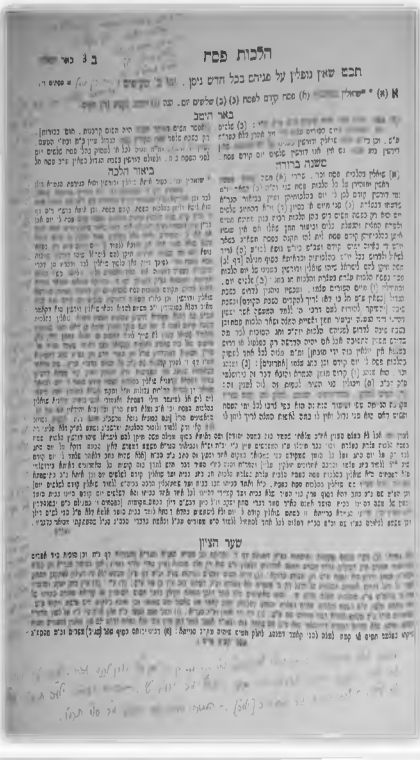
ופ"א ת"ח אחד החל לדבר לפני רבינו במה התיחד הח"ח בדורות האחרונים שהתקבל כיחיד הדור (כבר בימיו) בכל הקהילות חסידים ומתנגדים וכו' עד שאין לו שני בזה. רבינו הפסיקו ואמר, היו גדולים רבים שהתיחדו במעלות שונות, אבל הח"ח היה אדם השלם. דרך משל, אדם גדול בגופו היא מעלה גופנית. אבל אם רק אבר אחד גדול, גם אם הוא מעלה ביחס לאבר זה, הוא חסרון כלפי כלל הגוף. לפי מצבינו אין לנו השגה מה הוא אדם שלם בכל, אבל ידענו שהח"ח היה כך.

ברך הלימוד

ישנו סיפור מענין ממרן החפץ חיים בלימוד, שמעתי זאת מרב אחד שסיפר מה דרש להם החפץ חיים בצעירותם, והאמת שזה כבר כתוב בקדמונים, והוא אמר להם דברי הדרכה - אתם שואלים מהי הדרך בלימוד הנדרשת לבן ישיבה, אני יגיד לכם דרך בלימוד - בכל דבר שלומדים לשאול מאי קא משמע לן פשיטא, ונוסיף מהי ההוא אמינא ומהי המסקנא. אוסיף ואומר שניתן לשאול ואימא הכי נמי... וראיתי זאת מודפס כיום באחד הקדמונים בספר כללי התלמוד לרבי יצחק קפנטון זיע"א, ושם הוא כותב לשאול בכל דבר מה כתוב ומה היה ניתן לומר אחרת לולי זאת. אין דבר שנאמר בש"ס שלא ניתן היה לומר הפוך הימנו, ואם אפשר לומר זאת הפוך, אז למה נאמר דוקא כך, זה מעורר את ההגיון והשכל, וכך מתחברים ללימוד מתוך מחשבה.

תוארי כבוד

שח רבינו: אודות התוארים המופלגים שכותבים בזמנינו, הנה החזו"א כותב באיגרתו על ארץ פולין שהיא כארץ ישראל לגבי כל הארצות, והחסיד החפץ חיים בה, זה מספיק להח"ח שהיה האדם השלם, אמנם הג"ר אלחנן וסרמן שהיה מעריך של הח"ח הוא כותב בהתלהבות תוארים גדולים, אבל רק הוא כותב כך ואחרים לא עשו כך, ויש הגדרה של הג"ר נחום ועלויל מקלם על הח"ח שהוא גאון ע"פ תורה. ומ"מ מהתואר הנורמלי א"א להוריד מפני שמעליב אע"פ שמוותר, אבל לא צריך לכתוב באופן בולט שלא יחא כמין הספד בחיים, אני זוכר בצעירותי היו צוחקים שבארה"ב היו כותבים תוארים גדולים על הרבנים שכל אחד הוא גאון.

מֶרֶץ הַגָּאוֹן רִבִּי יִחְזָקָאל אֲבֶרְמַסְקִי זצ"ל בַּעַל הַחֲזוֹן יִחְזָקָאל רֹאשׁ יִשִּׁיבַת סַלְבֹּדְקָה נִלְבָּ"ע כ"ד אֱלוּל תש"ו

מִתִּי זֻעְקִים

לאחרונה בשיחה בעת שהותו של רבינו במסע הצלת עולת התורה בלונדון סיפר: אני רוצה לספר לכם סיפור מיוחד, הרב של לונדון מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל סיפר לי כשהגיע כבר לארץ ישראל, כי בהיותו רב בלונדון עירכם, התרחשה פירצה חמורה בכשרות, ומחמת כן כינס אסיפה מיידית ודיבר שם בשעת מעשה בתקיפות ובחוזקה נגד הפירצה, **הוא לא היה רגוע למה קרה כאלה דברים**, לאחר האסיפה פנה אליו אחד מותיקי העיר לונדון, יהודי אנגלי, ותמה: הרב אברמבסקי, מה קרה? אתם תמיד רגועים, למה דיברתם בכזה תקיפות, ענה לו הרב אברמסקי זצ"ל הרי לך יש בתי חרושת ועסקים רבים, אם היה מי שפוגע בעסקיך וכי היית מגיב בעדינות? **הכשרות היא העסק שלי וכשפוגעים בכשרות שזה בעסק שלי אי אפשר להיות בשקט**, וכשפוגעים בכשרות אי אפשר להיות רגועים, ונתקבלו הדברים על לבו עד שלמים היה אחד ממקורביו הגדולים. מורי ורבותי, זה הסיפור, אפשר להיות רגועים? אחינו בני ישראל, טייערע לונדונער יידן, **איך אפשר להיות רגועים? איך נוכל לשתוק מול חורבן הגדול של השלטונות בארץ ישראל**, ערכאות הרשע, הרשעים ששונאים תורה ולומדיה בכל לבם ובכל נפשם, אשר בכל אפשרות שיש להם הם לוחמים בעולם התורה, בכל מה שהם יכולים, ועשו גזירה חדשה בשלילת תקציב הבסיס החזקת התורה ביישיבות והכוללים. לקחו אותו, וגם בגיוס בחורי ישיבות, ועוד, מתוך רשעות ושנאת תורה. **אני צועק געוואלד, אם חלילה יסגרו מחמת כן ישיבות וכוללים זה חורבן התורה, חורבן ארץ ישראל, חורבן כל האידישקייט בכל העולם**, איך אפשר להמשיך הלאה? איך אפשר להמשיך הלאה.

אי אפשר להמשיך הלאה, אם הם יצליחו זה יהיה חורבן עולם התורה. תסלחו לי, החורבן נוגע גם ליהודים באמריקה, גם ליהודים באנגליה, **כי אם יהיה חורבן בארץ ישראל זה חורבן גם בשבילם. לא רק לנו. צריך לעזוב גיוואלד!**

רבינו עם מרן הגר"י אברמסקי

התאספנו ובאנו אליכם ללונדון, ראשי ישיבות ורבנים, ליהודים של חוץ לארץ, באנו לעזור אתכם למלא את החסר, היינו בארה"ב ונתנו שם נתינות הגונות, אך עדיין חסרים סכומים גדולים, זה עדיין לא מספיק, הצרכים גדולים, צריך לתת סכומים גדולים, פונים אנו אליכם, אחינו בני ישראל שבאנגליה, לונדון.

אחד בב"ק ואחר בב"מ

מסופר שהיה ויכוח, בין הגר"י אברמסקי והגר"נ טרופ על גמרא מסוימת מה כתוב בה, ובאו ופתחו והתברר שאחד אמר גמ' בב"ק, ואחד אמר גמ' בב"מ.

בישיבת סלבודקה

באחד הפעמים שנערכה שיחה עם רבינו אודות ישיבת סלבודקה נשאל: **לראש ישיבה יש שטיקל תורה ידוע על 'מחמץ אחר מחמץ'.** בישיבה מספרים שרבי יחזקאל אברמסקי טען טענה כנגד הדברים מתוספות, אבל יש לזה תשובה מגמרא אחרת. **מספרים, שראש הישיבה שמע מרבי חצקל את הטענה, שתק, ולא השיב מהגמרא למרות שזכר את הגמרא בשעת מעשה.**

והשיב: נו, פשיטא...

עוד נשאל: לרבי יחזקאל היה קשר רצוף עם הבחורים בישיבה?

והשיב: למי שהיה חוש לדבר איתו בלימוד - עשה את זה, והיו כאלו.

עוד נשאל: יש תיאורים מרתקים איך הרב אברמסקי היה מגיע למסירת השיעור כל שבוע, וראש הישיבה והמשגיח היו עומדים לקבל את פניו כשהיה יורד מהרכב שהביא אותו מבית וגן. המשגיח רבי משה דאג שלא יפתחו שום חלון בשעת מסירת השיעור של רבי חצקל, כי הרוח מאוד הפריעה לו.

והשיב: נכון, היו מכבדים אותו מאוד. המשגיח רבי משה היה עוסק בזה הרבה. הרי הרב אברמסקי עוד הספיד את רבי חיים בריסק, למרות שהיה צעיר מאוד. היו לו הרבה סיפורים מרבי חיים. סיפורים מאוד מעניינים.

כידוע כיהן מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל כראש ישיבת סלבודקה, שם הכיר את יבדלח"ט רבינו, וחיבבו עד לאחת והתפעל טובא מכוחו הגדול בתורה ובכל מידה נכונה. נביא כאן כמה עובדות שרגיל רבינו לספר.

ובס' חזון יחזקאל תוספתא בכורות פ"ב ה"ב מביא מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל: וידיד נפשי הגר"ד לנדא נ"י מיישיבת סלבודקה הביא סיעתא להנחה זו מסוגית הגמרא במנחות...

ובחזו"י סוטה פ"ב הל"ז בשולי הדף מביא אמנם הגר"ד לנדא נ"י מיישיבת סלבודקה בני ברק הראה מקור מפורש...

גליונות מרן החזו"א על חידושי רבינו חיים הלוי

בעולם התורה מופיע היום הספר הנודע חידושי רבינו חיים הלוי עם גליונות מרן החזו"א, ומשמנו של רבינו שליט"א שמענו שעל אף השגותיו של מרן החזו"א ניכר היטב כמה יגע ועמל במקחו של אותו גאון וצדיק ואיך מתבטא הוא על מרן הגר"ה בכבוד עצום הגאון ז"ל. ועוד אף בני הישיבות שזכו להתקרב לאשו הגדולה של מרן החזו"א ידעו כמה הוא החשיב את הספר ואת גליונותיו, ולא אחת היה מראה לבן ישיבה שבא במחיצתו את הספר עם הגליונות.

הגליונות הרבים של מרן החזו"א על דברי מרן הגר"ח היו רשומות במחברת במשך שנים רבות ונשתמרה בידי אחיינו הגאון רבי שמריהו גריינמן זצ"ל ומרן החזו"א היה נותן לתלמידיו ללמוד את הגליונות שרשם על דברי מרן הגר"ח כיון שנתן ללימודו זה משקל רב. הגר"ש זצ"ל הוציאם לאור עולם תחילה בספר נפרד לאחר שמסרם לרבינו שליט"א על מנת שיערוך את הגליונות כראוי למען ישוטטו בו הרבים.

וכידוע שמרן הגר"י אברמסקי צדוק"ל כיהן כראש ישיבה בישיבת סלבודקה בב"ב ומקום משכנו היה בבית

וגן בירושלים וכאשר היה מגיע לסלבודקה מידי שבוע ביום שני כדי למסור את השיעור ביום שלישי בהיכל הישיבה והיה שב לירושלים ביום רביעי, ובכל שבוע כשהיה מגיע לישיבה בבני ברק היו רבני הישיבה עורכים לו מיני קבלת פנים והוא היה מבקש את רשותו של ראש הישיבה הגר"מ שולמן צדוק"ל לשאת את שיעורו כשרבני הישיבה משתתפים בשיעורו, ולאחר השיעור משוחחים עם מרן הגר"י אברמסקי צדוק"ל על השיעור.

וסיפר הגאון רבי שמואל זקס שליט"א מראשי הישיבה שבאחד הפעמים הקשה מרן הגר"י אברמסקי קושיא חזקה על דברי רבו מיישיבת וואלוז'ין מרן הגר"ח צדוק"ל בספרו חידושי רבינו חיים הלוי והניח בצ"ע. לאחר השיעור כאשר שוחחו רבני הישיבה עם מרן הגר"י אברמסקי אמר רבינו שליט"א שיש תחת ידו מחברת גליונות החזו"א על הגר"ח ושם מופיעה קושיא זו, והיה זה קודם שהגר"ש גריינמן זצ"ל ביקש לערוך את ספר הגליונות. מרן הגר"י אברמסקי התפעל מאוד ואמר לרבינו שליט"א מעתה כל שבוע שאגיע לישיבה תרצה בפני מספר גליונות ממרן החזו"א על מו"ר מרן הגר"ח צדוק"ל בספרו. ואכן בכל שבוע לאחר השיעור היה הגר"ד"ל מרצה בפני מרן הגר"י אברמסקי מספר גליונות ממרן החזו"א על מרן הגר"ח. ולדבריו היו השגות שמרן הגר"י אברמסקי היה אומר דאס איז טאקע שווער - זה באמת קשה. והיו קושייות שמרן הגר"י אברמסקי היה עונה תשובות. אך על רוב הגליונות שהיה הגר"ד"ל שליט"א מרצה בפניו היה מרן הגר"י אברמסקי צדוק"ל מתבטא ווי דער הער לערנט דאס איז שווער ווי דער הער לערנט דאס איז ניט שווער - לפי דרך לימודו של מרן החזו"א זה קשה אך לפי דרך לימודו של מרן הגר"ח לא קשה מידי.

גיוס בחורי ישיבות

פעם רצו שבני ישיבות יעברו אמונים, אמר להם הגר"י אברמסקי בו ברגע שתעשו משהו לבני ישיבות, אני יתן צו שכולם יעזבו את הארץ, כי זה מקום סכנה והסיבה שמותר להיות בארץ כי יש בני ישיבות. בלי תורה אסור לגור כאן בארץ ישראל.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת נצבים - וילך תשפ"ד (48)

לא בשמים היא

נפק אחר לתרבות רעה, ועוד שם בגמ' שאל אחר את ר"מ לאחר שיצא לתרבות רעה מאי דכתיב לא יערכנה כו' אף ת"ח אע"פ שסרח יש לו תקנה, א"ל אף אתה חזור בך א"ל והלא כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר ע"כ, ונראה דהכוונה קיצץ בנטיעות שנטע הקב"ה בתורה וכתב 'כי המצוה הזאת - לא נפלאה היא ממך', ולא מיבעיא למ"ש הרמב"ן דקאי על מצות תשובה א"כ לא יתכן אדם חי שאין בידו לשוב, שהרי כ"א מחוייב על מצות תשובה, ואין להשגיח כלל על הבת קול שאמרה חוץ מאחר שאין עליו מצות תשובה, דכבר ניתנה תורה מהר סיני ולא בשמים היא, וכבר כתב הקב"ה בתורה 'כי המצוה הזאת - לא נפלאה היא ממך', ואי"ז אלא נסיון, וה"ל אף אם נפרש כפרש"י שהמצוה הזאת ר"ל על כל התורה שלא נפלאה מכל אדם כל זמן היותו בעוה"ז, ועל בת קול זו ג"כ נאמר 'לא תשמע לקול וגו' כי מנסה ה' אלקיכם אתכם', וא"א שנפקעה שום מצוה מאליה שכן אביו, וכיון שחלה עליו מצות תשובה א"א שלא יוכל לשוב.

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה הוא מוקד ולא חקקה הוא וכו'. (ל, י"א)

רש"י פ"י 'כי המצוה הזאת' על כל התורה, ורמב"ן פירשה ביחוד על מצות התשובה ע"ש. והנה בגמ' ב"מ דנ"ב' בפלוגתא דר"א ור' חכמים בתנור של עכנאי יצתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכל מקום, עמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא וכו' א"ר ירמיה שכבר ניתנה תורה מהר סיני אין אנו משגיחין בבת קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה 'אחרי רבים להטות', אשכחי' רבי נתן לאלהיו א"ל מאי עביד קוב"ה בההיא שעתא, א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני בני עכ"ל הגמ', וביאר רבינו נסים גאון (הנדפס עה"ג בש"ס וילנא ברכות י"ט ב') בזה"ל: שלא היתה הכוונה אלא לנסות את החכמים אם יניחו הקבלה שבידם והגמרא שבפיהם בשביל בת קול ואם לאו, ודומה למ"ש (דברים יג) כי מנסה ה' אתכם וכו' ע"ש שהאריך בזה. ונראה להבין בזה הגמ' בחגיגה דט"ו א' אחר קיצץ בנטיעות כו' יצתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר, אמר הואיל ואיטריד כו'.

היא ניתנה ומתן שכרה

שזוהי השמחה והנאה היותר גדולה, וזהו השכר דלעתיד לבוא הנאה מהתעמקות בד"ת והוא העונג הרוחני לנשמה. ועפ"י נראה מ"ש העוסקין מקרא מדה ואינה מדה, ר"ל דתחילת הלימוד חובה לעסוק במקרא אבל אי"ז מדה להמשיך בזה כל ימיו, כמ"ש הרמב"ם בפ"א מת"ת שאחרי שיודע כבר מקרא צריך ללמודה רק לעתים ולפרקים, ואמנם משנה מדה ונוטלים עלי' שכר, ר"ל שמשנה אינו דומה למקרא, כיון שלימוד המקרא פירושו לימוד המקראות כפשוטן בלי יגיעה בהבנה [יגיעה בהבנה זהו גמרא ופשוט], אבל ללימוד המשנה כבר נצרכת יגיעה להבנתה וממילא יש כבר קבלת שכר, דהלא עצם היגיעה וההבנה היא השכר, אמנם גמרא אין לך מדה גדולה מזו, שהרי כל עיקרה של גמרא כולה שכר היא, שכל גופה אינה אלא הבנת הסתירות ולפשוט הספיקות וכל כולה שכר רוחני. זהו הביאור במד"ר שכשירדה התורה מן השמים ירד גם מתן שכרה, שהוא הבנתה של תורה אחר היגיעה בה, וזהו שכרה והוא העונג הרוחני דלעתיד.

לא בשמים היא (ל, י"ב)

ובמד"ר אמר להן משה, שלא תאמרו משה אחר עומד ומביא לנו תורה אחרת מן השמים, כבר אני מודיע אתכם לא בשמים היא שלא נשתיר הימנה בשמים, ד"א אמר רבי חנינא היא וכל כלי אומנותה ניתנה עינותותה צידקה וישרותה ומתן שכרה עכ"ל, וצ"ע מה הכוונה שניתנה מתן שכרה.

וי"ל בזה עפ"י הברייתא בס"פ אלו מציאות (ב"מ לג א') ת"ר העוסקין במקרא מדה ואינה מדה, במשנה מדה ונוטלין עלי' שכר, גמרא אין לך מדה גדולה מזו ע"כ, ועי' מהרש"א שם, ונראה ביאור ד' הגמ', לפמ"ש הראשונים דהשכר דלעתיד לבוא לעזה"ב הוא עונג רוחני, שצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, והנאה מזיו השכינה היא לימוד התורה, וכדברי הרמב"ם בסוף הלכות מלכים דלעתיד יהיו כולם חכמים גדולים ויבינו דברים הסתומים שבתורה, וזהו עיקר השמחה והנאה וכמ"ש הרמ"א בתשובותיו דאין שמחה כהתרת הספיקות, והגר"ח מוואלוז'ין כתב שכל חלקו לעזה"ב ה' מוסר עבור דבר אחד מחודש מהגמרא

'ולדבקה בו' - 'ובו תדבק'

שנא' בפרשתנו לאהבה את ה' וגו' ולדבקה בו וגו' (וכ"ה שם יא, כב), וצ"ע מה הפרש בב' הפסוקים הנו', וגם יש לבאר שבתחילה כשהביא את ה' מצות עשה להידבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממועשיהם' הביא פס' של 'ובו תדבק', ואילו בסו"ד שכ' 'ולהתחבר להן בכל מיני חיבור' הביא פסוק של 'ולדבקה בו', וצ"ע. ונראה עפ"י דברי הגאון ר' אלעזר משה הורוויץ אב"ד דפינסק וצוק"ל שעמד בחילוקי לשון הכתוב בפר' אמור (ויקרא כא) אשר יהיה בו מוס' לא יקרב וגו' ואל המזבח לא יגש כי מוס' בו, ויל"פ שינוי הלשון שמתחילה הוא אמור 'בו מוס' ולבסוף הוא אמור 'מוס' בו, וכן יש לדייק גבי מומי בהמה (שם כב). וביאר דידוע מדרך לשון הקודש

לאהבה את ה' וגו' ולדבקה בו וגו' (י"א, כ"ב)

לשון הרמב"ם (פ"ו מהל' דעות ה"ב) מצות עשה להידבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממועשיהם כענין שנא' 'ובו תדבק', וכי אפשר לאדם להידבק בשכינה, אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו: הדבק בחכמים ותלמידיהם, לפיכך צריך אדם להשתדל שישא בת"ח וישיא בתו לת"ח ולאכול ולשתות עם ת"ח ולעשות פרקמטיא לת"ח ולהתחבר להן בכל מיני חיבור שנא' 'ולדבקה בו', וכן ציוו חכמים ואמרו: והוי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם עכ"ל. ויש לדקדק במ"ש הרמב"ם כאן ב' פסוקים, הא' בריש פרשת עקב (דברים י' כ') את ה' אלקיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק וגו', ופסוק ב'

דהיכי דקאמר תרי עניני בהדדי מקדים העיקר, כמו 'חיים תפשו' ו'תפשו חיים' (מלכים כ'), דלמלחמה הרבותא ב'חיים', ולשלום הרבותא ב'תפשו', וכהנה רבות בדרשות חז"ל, ולכן אמור בכ"מ באדם ובבהמה 'בו מוֹם', להורות דאף מוֹם המיוחד באדם ואינו בבהמה או להיפך אסור, ומיהו אח"כ כתב 'מוֹם בו' משום קרא דבתרי' 'לחם אלקיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל' דאף אם יש בו מוֹם הכולל גם באדם גם בבהמה מ"מ אוכל ועי"ש עוד ודוק. ושוב מצאתי כן בעז"ה בפ' הרוקח עה"ת בפרשת קרח (במדבר יח) שעמד על מה שהתורה כתבה במתנות כהונה 'יהיה לך', ופעמים שינתה לכתוב 'לך יהיה', עי"ש שכתב כעין דברי הגרא"מ מפניסק זצ"ל ודבר ה' אמת ה' בפייה ושי"י.

עצה גדולה ליום הדין

והנה כ' הרמב"ם ברפ"ג מהל' תשובה: כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועונות, מי שזכויותיו יתירות על עונותיו – צדיק] ומי שעונותיו יתירות על זכויותיו – רשע, מחצה למחצה – בינוני. וכן המדינה – אם היו זכויות כל יושביה מרובות על עונותיהן הר"ז צדקת, ואם היו עונותיהם מרובין הר"ז רשעה, וכן כל העולם כולו עכ"ל, ולהאמור, מצינו עצה גדולה ליום הדין להחשיב את כל אדם לבינוני – ע"י שינה ת"ח מנכסיו, והוא פלאי.

והנה בעז"ה המלחמה כנגד התורה בימינו מתייחדת גם בכוונה לפגוע בתמיכה בבני הישיבות לומדי התורה, עד היום נהנו כל יושבי הארץ מהמעלה של 'מהנה ת"ח מנכסיו', וכאמור דבר זה הועיל לכולם למרות כל הירידות, כיון שהי' בארץ ישראל מעלה זו. שהרי כל המתבונן מעט בקורות הישוב היהודי בארץ ישראל בדורנו, יבחין איך שהחיים כאן מלווים בנסים גלויים. הנה רבים שואלים על עשרה הנסים הגלויים שהיו בבית המקדש, היאך יכלו בני ישראל שבאותו דור לפשוט ולעבוד ע"ז? מדוע הנסים הגלויים שראו בעיניהם לא הועילו להם להיות שלמים באמונה? אך באמת גם בדורנו יש לשאול כך: היאך אפשר לא לראות את הנסים הגלויים המלוים את בני ישראל היושבים בארץ ישראל? כיצד אפשר להתעלם מהמציאות הנראית לעינינו, שבה אלפי טילים נשלחים לעבר יושבי הארץ ובניסי שמים אין נפגעים? אך התשובה היא פשוטה – כשלא רוצים לראות לא רואים!

מצב ניסי זה מגיע בוודאי רק מכח לימוד התורה שיש בארץ, בתוספת המעלה של 'מהנה ת"ח מנכסיו'. אותם אלו אשר זוממים לפגוע בענין זה, מסכנים את עצם קיומם בארץ, והקב"ה יעזור שישובו בתשובה שלימה, ולא יפסידו ח"ו לעצמם ולכל העולם.

יִלְדָּקָהּ בּוֹ (שם)

בגמ' כתובות דקי"א ב' וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה וכו' והמהנה ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מידבק בשכינה. ובסנהדרין דק"ב ב' א"ר נחמן אחאב שקול ה' (פרש"י: מחצה עונות ומחצה זכויות) שנא' 'ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפל ברמת גלעד, ויאמר זה בכה וזה אמר בכה' (פרש"י: מדמהדרי כולי האי מי יפתה את אחאב משמע דבקושי גדול נענש). מתקיף לה רבי יוסף, מאן דכתב ב' 'רק לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה' אשר הסתה אתו איזבל אשתו', ותנינא בכל יום היתה שוקלת שקלי זהב לעבודה זרה, ואת אמרת שקול ה', אלא אחאב וותרן בממונו היה ומתוך שההנה ת"ח מנכסיו כיפרו לו מחצה ע"כ.

הנה אחאב הרשע 'אשר התמכר לעשות הרע בעיני השם', זכה להחשב כבינוני כיון שהיה מהנה ת"ח מנכסיו, לא מוזכר בגמ' היכן ההנה אחאב לת"ח מנכסיו, וכ' מהרש"א: 'אולי קבלה ה' זה בידם, ואפשר שמה שאמר שמהנה ת"ח מנכסיו, ע"פ מ"ש ברפ"ק דחולין שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב וסיעתו שהי' יהושפט עמו', מבואר מדברי המהרש"א שאע"ג שמה שהי' וותרן בממונו כנראה מהגמ' שם ה' זה בטבע, ועוד שנאמר שם (דה"י ב' יח) 'ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד', דהיינו שבסעודה זו עצמה הסית את יהושפט להלחם ברמות גלעד, אעפ"כ זכה עי"ז להיות בינוני כיון שסו"ס ההנה את יהושפט מנכסיו. וראה לשון רמב"ם (פ"ד מהל' רוצח ה"ט): צא ולמד מאחאב עובד ע"ז שהי' נאמר בו 'רק לא ה' כאחאב', וכשנסדרו עונותיו וזכויותיו לפני אלהי הרוחות לא נמצא עוון שחייבו כלי' ולא היה שם דבר אחר ששקול כנגדו אלא דמי נבות וכו' ע"ש, והיינו כהנ"ל שע"י שהיה וותרן בממונו נהפך בינוני, ולולא דמי נבות לא היה מתחייב כליה.

זיקוקין דנורא דנפקו מפומיה דרבינו הגדול מרן שליט"א

על האי סבא קדישא מרנא החפץ חיים זיע"א. לרגל יום הירצויט כ"ד אלול

סיפר לי ידידי הרב ר' יעקב לויסון שיח' הצדיק מלונדון שהי' מקורב ביותר להרב מפוניבז' זצ"ל, ופ"א ברגע של עת רצון בנסעו עמו במכונית, שאלו על א' מגדולי ישראל שהי' אדם גדול מאד מאד, האיך ה' הרב זצ"ל מגדיר את ההבדל בין אותו הגדול להחפץ חיים זצ"ל, והרב מפוניבז' נשתתק והרהר רבע שעה, ולבסוף אמר לו: בני היקר, אמנם הגאון הזה ה' גדול מאד וצדיק גדול, אבל החפץ חיים ה' מלאך.

כאשר הרב דפוניבז' חזר לטלז לאחר שלמד בראדין, ונכנס לראש הישיבה רבי אליעזר טלזר זצ"ל, ביקש ממנו שיספר מהח"ה, ואמר לו הרב ז"ל מה ששמע ממנו לבאר את דברי הגמ' בגיטין (מז א') כי נח נפשיה [של ריש לקיש] שבק קבא דמוריקא [השאיר אחריו כלי של כרכום] קרא אנפשיה 'ועזבו לאחרים חילם', והזכיר הח"ה את מה שאומרים העולם 'זמן שווה כסף', ואמר שזמן שווה הרבה יותר מכסף, ובאמת הזמן הוא הדבר החשוב ביותר שיש לאדם, שהרי אפשר לרכוש בו דברים יקרים עד מאד – 'יקרה היא מפנינים וכל חפצך לא ישוו בה' (משלי ג', טו), ועל ידו יכול האדם להגיע למעלות רוחניות עליונות.

עפ"י ביאר הח"ה צערו של ריש לקיש על הכלי שנשאיר אחרי מותו מבלי שהשתמש בו, וממילא התברר שלא היה צריך לקנותו מלכתחילה. ריש לקיש הצטער על הזמן שבזבז כדי להשיג את הכסף ששילם עבור כלי זה, ואמר ע"ז 'ועזבו לאחרים חילם'.

כששמע זאת רבי אליעזר, אמר "אזוי זאגט ער?" [כך הוא אומר?], ענה לו הגאון מפוניבז' "נישט אזוי זאגט ער, נאר אזוי איז ער" [לא "כך הוא אומר", אלא כך היא מציאותו וכך הוא חי]. הזמן שמשחית האדם עבור מטרות גשמיות שלא יישמשו אותו הוא הפסד עצום עבורו, ובבחינת 'ועזבו לאחרים חילם'.

מז"ח רבינו הגדול ראש הישיבה זיע"א היה נוהג להגיד בכל נושא ובכל שאלה שעמדה על הפרק, "אני ראיני את החפץ חיים, וכל שאלה שבאה אני שואל את עצמי 'מה החפץ חיים היה אומר על הסיפור הזה', איך החפץ חיים היה מתנהג במצב הזה..."

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל

מכירת הדב

ממך ראש לראשי הישיבות רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

דברים מחשלים ומחזקים

אתם נצבים היום. (כט, ט)

רש"י פירש: "כיום הזה שהוא קיים והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם, והקללות והיסורים מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו".

וביאר בזה אדמו"ר מן המשגיח רבי ירוחם זצוק"ל. דכמו יום ולילה שאין הלילה מבטל את כח המאיר. והאור קיים ועתיד להתגלות, רק שנתכסה לזמן מה, וכדי שיתחדש האור אין צריך חידוש מצב ושינוי הטבע, אלא שהות זמן שיגיע זמנו של האור להאיר, כך היסורים אינם הפסקת הטובה והארת הפנים לישראל, ורק כחושך הוא ומצב זמני בלבד, ועם הזמן ממילא יחזור האור בלא שינוי מחודש, ודברים אלו מחשלים ומחזקים לבנו שנוכל לעמוד בתוקף היסורים.

ונוסף עוד בזה, "הקללות והיסורים מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו", שלא רק שזה מצב זמני ואינו ביטול הטוב, אלא יותר מזה, שהם מקיימין אותנו ומציבין אותנו לפניו, והמשל בזה, פעמים נולד תינוק עם פזילה בעיניו, וזה דבר שאפשר לתקנו ע"י ניתוח. וכשאמו של התינוק יודעת מלאכה זו הרי היא עצמה מתקנת לו את עיניו, והתינוק מרגיש כאוב ונפגע שאמו חותכת בו, אולם לכשיגדל ויבין סוד העניין, הרי לא יהיו בפיו מילים להודות לאמו, שאם לא הייתה מתקנת לו מום זה, היה מקשה עליו הדבר במשך ימי חייו.

כך גם ענין הייסורים כולם הם לטובתנו, ואף שבעת החושך והלילה הרי ההרגשה קשה ונוראה, אולם יסודם לתקן פזילת עינינו, לתקן ראייתנו, לכוון אורחותינו, וכתב בישעיה (ס, ב) והוא הפסרת כי תבוא, "כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח ד' וכבודו עליך יראה", שמצב זה שהחושך יכסה ארץ הוא שיביא לבסוף שעליך יזרח ד'.

התשובה והוידוי

וכתב בזה רבינו שליט"א, דהנה אנו מוצאים בתורה כפל לשונות בענין התשובה, כאן כתוב: ושבת עד ה' וגו', ולשון זה כתוב גם בפ' ואתחנן (ד, ל) בצר לך ומצאוך וגו' ושבת עד ה' וגו', ובהושע (י"ד, ב) כתוב שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך קחו עמכם דברים ושובו אל ה', וצ"ב כפל הלשונות.

והנה במש"כ קחו עמכם דברים וכו' כתב בתרגום יונתן: קריבו עמכון פתגמין דאתודאה וכו' והוא לשון וידוי, וכן פ' באבן עזרא וברד"ק ובמצודת דוד שהוא על ענין הוידוי שהוא מעיקרי התשובה, ואמנם לפי"ז הרי הוא גם מקור לדברי הראשונים עי' ברמב"ם (בפ"ב מהל' תשובה) ובחינוך (מ' ס"ד) שהוידוי הוא בפה, וזהו לשון קחו עמכם דברים, אולם במ"ר שמות (פ' ל"ח) אי' וז"ל: קחו עמכם דברים ושובו אל ה' וכו', אין דברים אלא דברי תורה, שנאמר אלה הדברים אשר דבר משה וכו' הרי שפירש דקאי על דברי תורה, אולם צ"ב מה זה שייך להלכות תשובה.

והנראה בזה, דהנה יש עוד להעיר, דברישא דקרא כתיב שובה ישראל "עד" ה' אלוקיך, ובסיפא כתוב ושובו "אל" ה', ויש לבאר ענין שינוי הלשון, ונראה דבשני מדרגות של תשובה מיירי, והנה שובה ישראל עד ה' אלוקיך, הוא דרגה קטנה יותר שהיא תשובה מיראה, והוא רק בבחינת "עד", ומבואר כן להדיא ביומא פ"ו אמר ר"ל, גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר שובה ישראל וגו' כי כשלת בעונך, הא עון מזיד הוא וקא קרי לה מכשול, ופריך איני והאמר ר"ל וכו' נעשות לו כזכיות, ל"ק הא מאהבה הא מיראה, הרי דפסוק זה מיירי בתשובה מיראה.

ואכן בפ' ואתחנן הרי כתוב: בצר לך ומצאוך וגו', והרי שתשובה זו היא מתוך הצרות, ולכן ענינה בלשון "עד" והיא התשובה מיראה.

אולם שובה "אל ה'" היא מדרגה יותר גדולה, וזהו לשון "אל" שהוא לשון דביקות גמורה והיא התשובה מאהבה, וע"ז הוא דנאמר, דלא יתכן תשובה מאהבה אלא ע"י דברי תורה, וכן מבואר להדיא בסה"מ להרמב"ם במצות ואהבת את ה', שדרך קיומה הוא ע"י: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, והוא ע"י לימוד התורה וההנאה בהשגתה ועי"ז תבא האהבה, והוא מדברי הספרי בפ' ואתחנן שם, הרי דאהבת ה' היא רק ע"י לימוד התורה, וכמו"כ לא יתכן תשובה מאהבה אלא ע"י קחו עמכם דברים, ואין דברים אלא דברי תורה, וא"ש דברי המדרש הנ"ל דתשובה היא ע"י ד"ת.

ערל לא נכנס לעזרה

מי יעלה לנו השמימה

מי יעלה לנו השמימה. בבעל הטורים כתב: ר"ת מילה,

וס"ת: יהו"ה, לומר שאינו יכול לעלות השמים אצל ה' אם לא שיהא נימול וכו' ע"כ.

וביאר רבינו שליט"א בדברי בעל הטורים הנ"ל, דהנה הרמב"ם כתב בפ"ב מהל' חגיגה ה"א, וכל האנשים חייבים בראי' חוץ וכו' וטמא וערל וכו' וכבר ביארנו בהלכות ביאת המקדש שאין הטמא ראוי לביאה וכן הערל מאוס כטמא, ע"כ, ובלח"מ שם הקשה דבפ"ק אמר: הערל והטמא פטורין מן הראי' ומוקי לה בגמ' שם אליבא דר"ע דהערל כטמא, ומד' הרמב"ם בפ"ד מהל' תרומות מבואר דלא פסק כר"ע וא"כ אין הערל כטמא.

ועוד הקשה שם על מה שכתב הרמב"ם בפ"ב מהל' ביאת מקדש הי"ב שהערל והטמא משלחין קרבנותיהן, והרי אם הערל אינו כטמא הוא עצמו יכול להביא קרבנו, ועי"ש שכתב דביבמות ע"ב מבואר בגמ' דערל פטור מן הראי' משום דמאיס, ובתוס' שם כתבו בחד לישנא דאתיא גם אליבא דרבנן ואף שאינו כטמא מ"מ מאיס הוא, וכן י"ל בדעת הרמב"ם יעו"ש.

והנה הרמב"ם כתב בפ"ג מה' חגיגה שם ה"ב שהערל חייב במצות הקהל, והקשה בל"מ שם דהרי כתב הרמב"ם שפטור מן הראי' משום שאינו ראוי לביאה, וכתב ליישב דמצות הקהל היא בעזרת נשים, ואינו צריך להכנס לעזרה, ועיקר דינו של הערל הוא שלא יכנס לעזרה דחמירא קדושתה יעו"ש.

והנה הרמב"ם בהל' ביאת מקדש לא הזכיר כלל להדיא שהערל אסור להכנס לעזרה, ואמנם הרי לא נאמר בתורה איסור זה כלל, אלא בטמא, והערל אינו כטמא.

ואשר לכן נראה, דאף שאין איסור כניסה לעזרה לערל, אבל הרי מרומז בקרא דמי יעלה לנו וגו' הנ"ל שהערל אינו יכול לעלות אל השם, וכן בפסוק דהתהלך לפני וגו' וכמש"כ בבעה"ט, ונראה שנרמז בזה הענין שהערל מאוס הוא ואינו ראוי לראות פני ה', ומעתה נראה דאף דאין בזה איסור כניסה לעזרה, אבל מצות ראיית פנים שהיא בעיקר דינה ויסודה ענין ראית פני ה' ע"י הכניסה לעזרה, ולכן כיון שהערל מאוס הוא לענין זה, הרי ל"ש בו קיום דין ראיית פנים וממילא דפטור ממצוה זו, ואף שהערל מותר לו להכנס לעזרה שלא נאסר בזה, אבל אין בכניסתו קיום ענין ראיית פנים, וממילא דפטור הוא מראי'.

ומעתה נראה, דקיום מצות הקהל שאין ענינה ראיית פנים אלא הקהלות העם לשמוע דברי תורה, הרי גם הערל

חייב במצוה זו, ואף יכול להכנס לעזרה, שהרי לא נאסר לו ענין זה, והרמב"ם לא הביא איסור זה כלל וכמש"כ, ועיקר דינו הוא שמופקע מראיית פנים, ולכן פטור הוא מן הראי'.

ולפי"ז נראה די"ל עוד, שמש"כ הרמב"ם שהערל והטמא משלחין קרבנותיהן, אף שאין בו איסור כניסה, מ"מ ענין זה שיהא המקריב את הקרבן בא לעזרה ועומד על קרבנו, הוא גם קיום דין מיוחד שיהא המקריב עומד לפני ה', והוא ענין התאחדות והצטרפות אל קרבנו, וגם בזה י"ל דכיון שהערל הוא מאוס לעלות אל השם וכדברי הבעה"ט, וגם אין בו דין ראיית פנים וכמש"נ, הרי גם אין בו קיום דין עמיד על קרבנו, אף כשבא לעזרה, והקרבנות קרבנותיו הוא תמיד בגדר משלחין קרבנותיהן, ולכן כלל הרמב"ם דינו כטמא וכתב שהערל והטמא משלחין קרבנותיהן, אף שאין בהם דין עומד על קרבן וכמש"נ.

משה רבינו לא מת

ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא וגו'. (ויילך לא, ב)

פרשה זו היא שיחתו האחרונה של משה שאמרה ביום מותו קודם שנפרד מישראל ואמר להם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא שאמר להם היום מלאו שנותי ביום זה נולדתי וביום זה אמות, שהרגיש גם שהגיע זמנו למות היום, ואף שלא ידע האדם את עתו איתא בחז"ל עי' אור החיים דצדיקים מרגישים כשהגיע זמנם למות ושלושים או ארבעים יום קודם יום מותם כבר נלקחת מהם חלק מהרוח ומראים לה את חלקה בגן עדן

ודבר זה מיקל עליהם בהרבה את צער הפרידה, ולהלן פסוק י"ד אמר לו הקב"ה הן קרבו ימיך למות דהוא לשון רבים שמשמע שנשארו לו עוד כמה ימים והרי כאן אמר משה שיומו האחרון הוא והיה צריך לומר קרב יומך למות, וביאר האוה"ח דמשה רבינו עצמו לא מת כלל שצדיק כמותו ודאי לא מת אלא שימינו מגיעים לקיצם ונגמרו ימיו אבל לא שהוא מת, וזהו קרבו ימיך שמוצד סוד הימים בא מיתתו של משה ולא שהוא עצמו מת, ומבואר כאן גודל מעלתו של משה שהי' כולו משועבד לכלל ישראל ולא היו לו חיים פרטיים כלל, שבנוהג שבועולס אדם היודע שיומו האחרון הוא נפרד מביתו ומבניו, וכאן לא נזכר מזה כלום וכל עסקו עם ישראל להכניסם לזמן שאחרי מותו.

כבוד מלכים

יארצייט רבינו החפץ חיים – כ"ד אלול תרצ"ג

בשמתחיל תקופה חדשה

שלטון הקומוניסטים והנה אמנם היו כאלה מכלל ישראל ששמחו בעת עליית שלטון הקומוניסטים. אמנם לאחר זמן נתברר שגם זו רעה היא ליהודים. ואמר הח"ח דאין זה מחייב שמתחילה היה צריך להיות כן לרעה אלא ישנו מהלך

שמעתי בשם מרן הגרי"ז זצ"ל שאמר בשם מרן החפץ חיים זצ"ל כאשר נתחלף ברוסיא שלטון הצאר והחל

בהנהגת הבריאה אשר הקב"ה מעביר צרה זו ומביא תקופה חדשה אשר היא תלויה בכלל ישראל, ואם יהיו ראויים ויזכו אזי יהיה זה לטובה, אך אילו לא יזכו ולא יהיו ראויים אזי יהיה זו צרה חדשה שתבוא עליהם, והיינו שאותו דבר עצמו יכול להיות שהוא טובה ומאידך יתכן שהוא רעה וכענין מכה שהיא רטיה ורטיה שהיא מכה עכ"ד.

לב של עני ולב של עשיר

מעשה שהי' בזמן החפץ חיים שהמשולח של ישיבת ראדין סיפר פעם לחפץ חיים שיש יהודי באחד הכפרים שאינו עשיר כלל והוא מרים תרומה הגונה לישיבה בכל פעם. ויהי היום אמר אותו נדיב למשולח יודע אתה שאיני עשיר כלל ואף על פי כן רואה הינך כמה אני נותן בכל פעם שאתה בא אצלי בקש עבורי ברכה מהחפץ חיים שאהיה עשיר ואז גם אוכל לתרום יותר. וכך עשה המשולח ביקש עבורו ברכה מהחפץ

חיים ובאמת הלה עלה לגדולה ונתעשר, אולם כשבא אליו המשולח אחר שנעשה עשיר נשתומם לראות שלא רק שלא הוסיף על מה שהי' רגיל ליתן עד עתה אלא עוד הפחית מזה, ושאלו מה זה הי' לך שלא די שאינך מוסיף על נדבתך אלא גם מפחית ממנה, ואמר לו אומר לך האמת איני יודע מה אירע לי מעת שנעשיתי עשיר לבי נהפך ואיני מסוגל כמעט לבזבז מנכסי לצדקה. והביאור בזה מפני שאינו דומה לבו של עני שהוא לב טהור ללבו של עשיר ועני מכח טהרת לבו מסוגל ליתן אפי' יותר מעשיר. (בד קודש - פרשת ויצא)

מתכוין אלי

שמעתי כי פעם ישב החפץ חיים בבית רבי חיים עוזר ישבו שם רבי שמעון ורבי ברוך בער, גם החזון איש ישב שם, החפץ חיים הי' מלאך, והוא דיבר ואמר צריכים לגמור את כל המסכת, אמר רבי אלחנן הוא מתכוין אלי מהיום אתאמץ יותר לסיים את המסכת, אחר כך אמר עוד משהו ורבי ברוך בער אמר הוא מתכוין אלי, איני זוכר כבר מה הי' הדבר, בסוף הוא אמר מספיק להסתתר, אז כולם הבינו שזה מכוון לחזון איש, ידוע שהחפץ חיים הי' מדבר דיבורים של רוח הקודש.

המעלה להיות צדיק

פעם שאלו את החפץ חיים הנה כל כך הרבה קדושים היו במשך הזמנים, משיח לא בא, למה שיבוא כעת? בדיוק לנו? אז הוא אמר ששם בשכר הולכים לפי הנסיון והברירה לפני הרבה שנים לא הי' חכמה להיות צדיק, אבל בזמננו שהעולם פרוץ מי שצדיק כאן מגיע לו שכר כפול, למה כמו שמצינו בגמרא במדי תמרה שוה פרוטה, כי אין שם תמרים, אני פעם אמרתי לרבי זליג פריבלסקי הוא הי' גם כן יו"ר מורי אגודת ישראל, והוא עבר לברזיל, אמרתי מורה כאן בבני

ברק גם מגיע לו שכר, אבל מי שמורה בברזיל שכרו הרבה מאוד, על פי פעלו, לכן בדורות האחרונים שחסר הרבה תורה השכר הוא גדול יותר ומי שעוסק בתורה ומלמד תורה בימים אלו השכר הוא כפול.

אל תיכנס לדוינסק

בדוינסק היו שני רבנים האור שמח והרוג'צ'ובר, הרב מפוניבז' היה רב העיר פוניבז' שזה לא רחוק מדוינסק והרב זצ"ל סיפר לי שהאור שמח התפלא שכל הרבנים באזור באים אליו והרב מפוניבז' לא בא, והסיבה שלא בא הסביר לי הרב זצ"ל כי כשהיה בראדין החפץ חיים אמר לו אל תיכנס לדוינסק, יש שם שני רבנים, לא ימלט שבמקום שיש שני רבנים תשמע כבר לשון הרע לא כדאי.

לשלם עם תפילין

בזמן מלחמת העולם הראשונה הי' תקופת מחסור חמור מאוד וכולם רעבו ללחם ממש, ושמעתי מאמור"ר זצ"ל על גודל היסורים שהיו בתקופה זו, והגר"ש גרינמן זצ"ל הי' תלמיד מקורב לבעל הח"ח זי"ע, ואמר לפניו אז שאולי יבקש מהקב"ה שיתן כעת בעוה"ז שכר על הנחת תפילין של יום אחד ויתפרנסו בזה כל ישראל כעת בתקופה קשה זו, והשיב לו החפץ חיים שזה דומה למי שיבוא לקנות דבר שערכו פרוטה אחת בשטר הגדול ביותר שיש, וכמו שנצייר לעצמינו שיבוא לשלם על איזה סוכריה קטנה אלף דולר שאין מי שיעשה כן, כך להוציא משכר הנחת תפילין לקיים בריוח את כולם בעת הזאת הוא דכותיה, שמי שמעריך המצות יודע עד כמה ערך של כל מצוה ושאיין לה תחליף כאן בזה העולם כלל.

הח"ח לא היה עושה זאת

מעשה היה שהוצרכו לצאת לרחובה של עיר למחות (כפה"נ על פירצה בחילול שבת), וקראו רבני העיר לכל בני העיר לצאת לרחובה של עיר לתפילת המוסף, ועמדתי שם בסמוך להגר"ש גרינמן זצ"ל ואמר לי אז דרבו הח"ח לא היה עושה כן, והענין בזה הוא דתלמיד אמיתי מרגיש דעת רבו בכל ענין וגם אחר הסתלקות הרב מבין התלמיד איך היה רבו מורה לעת הזאת.

אין בטחונו שלם

שמעתי מעשה שבא אדם למרן הח"ח זצ"ל ואמר לו שקנה כרטיס הגרלה ונתחזק מאוד בבטחון בהי"ת שיזכה ולא הועיל לו הדבר ולא עלה כרטיס זה בגורל, ושאלו הח"ח אם היו מציעים לו כמה ימים קודם ההגרלה לקנות ממנו כרטיס זה במעט פחות מהסכום שאפשר לזכות על ידו האם היה מוכר, והשיב ודאי ודאי ואפילו בפחות מזה, ואמר לו הח"ח אם היית בטוח בהי"ת שיעלה כרטיס זה איך היית מתרצה למוכרו בפחות, אלא שאין בטחונך מושלם ולכך לא עלה בגורל,

הספד רבינו - לפשט עקמומיות שבלב

"אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, אם תהיה רעה בעיר וה' לא עשה?!" (עמוס ג' ו'). מראש חודש אלול נהגו ישראל לתקוע בשופר, לעורר בקרבם את חרדת הדין, אבל כנראה שהוצרכנו לשופר אחר, למעורר אחר, ל"רעה בעיר" כדי להחרידנו. "אמר רבי יהושע בן לוי, לא נבראו רעמים, אלא לפשוט עקמומיות שבלב, שנאמר (קהלת ג, יד) והאלקים עשה - שיראו מלפניו" (ברכות נט). "והאלקים עשה" מדת הדין שוררת בעולם, כדי "שיראו מלפניו". יש מי שמספיקים עבורו רעמים של ליל סופה. יש מי שלבו עדיין אטום, עקום, ונצרך הוא למדת הדין אחרת כדי לעוררו, לפשוט את עקמומיות לבו. אבל כזה רעם - "בקרובי אקדש" - שנלקח מעמנו המיוחד שבחבורה לאחר שנצרך ונזדכך שלשה חדשים ביסורים של אהבה - כמה עקמומיות יש בלבנו, שהוצרכנו לכזה רעם כדי לפשטה!

כתיב, "תשב אנוש עד דכא", עד דכדוכה של נפש, "ותאמר שובו בני אדם" (תהלים צ, ג. קהלת רבה ז). פתח בלשון יחיד וסיים בלשון רבים. יסוריו של הצדיק צריכים להרעיד את לב כולם, להיות כחרדת השופר, כרעם ממרום. לצדיק עצמו, הרי אלו יסורים של אהבה. אלו הם יסורים של אהבה, שואלת הגמ' (ברכות ה.) חד אמר כל שאין בהם ביטול תורה, שנאמר "אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו" (תהלים צד, יב) וחד אמר כל שאין בהם ביטול תפלה, שנאמר "ברוך אלקים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאתי" (שם סו, בג). - עשרות שנים הרביץ תורה ויראת שמים והעמיד תלמידים הרבה, ועד לסוף ימיו לא פסק פומיה מגירסא, ואמר את השיעור האחרון לפני כשבוע, מומטת חליו. "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב" (תהלים קד, כד), מפרשת הגמרא (ב"מ פג:) יצאו צדיקים לקבל שכרן, אם השלימו עבודתם עדי ערב. עד לרגע האחרון. "אף חכמתי עמדה לי" (קהלת ב, ט) תורה שלמדתי באף ובדוחק נתקיימה בי (קה"ר ב). אין לנו מושג בערכו של לימוד תורה מתוך הרחק. לא היה לו קיצור ימים, היה לו אריכות ימים. הימים שהתורה מסתכלת עליהם הם ימים אחרים. כשהגמרא אומרת (שבת קה:) שהזקנים שאחר יהושע לא האריכו ימים, שאלו שהרי בכתוב נאמר שהאריכו ימים, ותימצו "ימים האריכו, שנים לא האריכו". כל יום היה ארוך, מלא וגדוש בתורה ובמצוות. האם יש לנו מושג לכמה שנים

נחשבים שלשת חדשי היסורים שהתקבלו באהבה והביאו להזדככות ולהתעלות, ונלמדה בהם תורה מתוך הדחק! לקחוהו מאתנו בערב יום הדין, בעת בה אנו כה זקוקים לשליח ציבור. כהני שלוחי דין (יומא יט.). נאמר "שובה ישראל עד ה' אלקיך" (הושע יד, ב) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד (יומא פו.) אך ביחיד תשובה מקרעת גזר דין רק בעשרת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, שעליהם נאמר "דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב" (ישעיה נה, ו). לפני ראש השנה, יש צורך בתשובה דרבים, שעליה נאמר "מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו" (דברים ד, ז), כמו"ש בגמרא (ר"ה יז.). עתה אנו שולחים שליח ציבור, כהן כשר שעלה ונזדכך ביסורין, שיגיע עד לכסא הכבוד ויתפלל בעדנו, יעתיר תפלה ותחינה.

"כי נח נפשיה דרבי זירא, פתח עליה ההוא ספדנא: ארץ שנער הרה וילדה, ארץ צבי גידלה שעשועיה" (מועד קטן כה:). ישיבת גייטסהד גדלה את הכלי המפואר, במרכז של הפצת תורה, והוא הגיע לכאן ונתעלה בישיבה הקדושה והרביץ תורה במסירות נפש. "אוי נא לה אמרה רקת, כי אבדה כלי חמדתה". בית המדרש הגדול והקהילה המפוארת, בית גדול לתורה ולתפלה איבד את כלי חמדתו, את רבו שהיה להם כאב וכאם. "כלי חמד", מהמשפחות המיוחסות והמפוארות שבישראל, דורות של תורה ויראת שמים, עד לפאר ולהדר, לאוצר כלי חמדה - היחיד והמיוחד בישרות, במאור פנים, במדות טובות, בעמל החינוך, את כל אלו אתה לוקח אתך ועולה לפני כסא הכבוד בערב יום הדין - "והלך לפניך וכבוד ה' יאספך" (ישעיה נח, ח).

"צדיק אבד, לדורו אבד. משל לאדם שאבדה לו מרגלית, כל מקום שהיא - מרגלית שמה, לא אבדה אלא לבעליה" (מגילה טו.). אנו כולנו צריכים להתעורר, על מה הושברנו, מדוע בא עלינו הרעם הזה. איזו עקמומיות עלינו ליישר. הוא זצ"ל התיישר, ולנו קוראים "שובו בני אדם!" חובה עלינו להתעורר, והתעוררות זו תזקף לזכותה ותגביר את כחו לבא לפני כסא הכבוד ולהמליץ טוב על המשפחה, על הקהילה, על כל עולם התורה וכל כלל ישראל. נתעורר לשוב, "כי קרוב אליך הדבר מאד, בפך ובלבבך לעשותו" (דברים ל, יד) והוא יהיה שליח הציבור עבורנו, לקרב אל נפשנו גאלה, עדי יבלע המוות לנצח, ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים (ישעיה כה, ח), אמן. (קובץ זכר רב)

רבי שבתי פרנקל זצ"ל גלב"ע א' תשרי (ראש השנה) תשס"א

אם ישאלו שאלות שלא יהי' לו תשובה עליהם, ובמסיבה קם אחד שמו היה כמד' שבתי דניאל שהיה עורך עיתון הצופה של המזרחי, ושאל, אם כבר ערכתם כל כך יפה את הרמב"ם מדוע לא הוצאתם אותו כבר גם מנוקד, לחש הר"ש ז"ל איני יודע מה להשיבו, נענית אני ואמרת מי יש לו צורך ברמב"ם מנוקד, אותו שאינו יודע לקרוא כשאינו מנוקד, הרמב"ם אינו מיועד לאנשים כמותו, ואינו חפצים שיהיה בהישג ידם.

גיסו של מו"ח שליט"א הגאון רבי נפתלי קפלן שליט"א הינו חתן חורג של רבי שבתי פרנקל משכך היה מו"ח קשור עמו, והרבה עניני הדפסת רמב"ם פרנקל ועריכתו נעשו בהכוונת רבינו שליט"א.

שח רבינו: כשיצא לאור הרמב"ם במהדורת שבתי פרנקל, ערך הרב שבתי פרנקל ז"ל מסיבה בתל אביב והשתתפו בה עיתונאים וכדו', וביקשני שאבוא עימו כדי שאהיה לו לעזר

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת נצבים-וילך - אלול תשפ"ד

הוראת שעה

הדרכה לבחור שנכנס לישיבה גדולה

שאלה: בחור שמגיע לישיבה, מקום חדש, מקום גדול, ישיבה גדולה עם מאות בחורים, והוא חושש שאולי המקום גדול מדי בשבילו, איך אפשר לתת לו תחושת בטחון, להתמודד עם הפחד ולהצליח.

תשובה: יש כאן שתי שאלות, שאלה אחת איך להצליח, ושאלה שניה איך לצאת מהפחד של ההמון.

ביחס לפחד ממקום גדול, בדרך כלל זה יותר קל, שכן לרוב הבחורים יש איזה חבר בתוך הישיבה, והוא יכול להתחבר עמו, וכך הוא לא מרגיש לבד, וזה מוריד הרבה מהפחד.

אבל גם מי שאין לו שום חבר, והוא נכנס לישיבה גדולה ביותר, ואינו מכיר אף אחד, שזה באמת מפחיד, מכל מקום הוא צריך לדעת שהפחד הזה יישאר רק עד לאחר השיעור הראשון. אחרי השיעור הראשון, לאחר שישמע את השיעור ויבין, ויתחיל לפלפל עם החברותא שלו ועם אחרים, כל הפחד ירד, והכל יסתדר.

ביחס לשאלה איך אפשר להצליח, צריך לדעת שהרבה בחורים שהיו בישיבה קטנה בינוניים, או אפילו יותר מכך, והחליטו על עצמם 'אני בינוני', זה הסוג שלי, אני סוג שאני צריך לדבר, אני לא מתמיד וכו', כל זה היה נכון אולי לישיבה קטנה. אבל עתה כשבחור נכנס לישיבה גדולה 'פנים חדשות באו לכאן', וכמו שכתוב ברבינו יונה, שמי שנעשה בעל תשובה הוא מתחיל 'דף חדש', והוא הדין בבחור שנכנס לישיבה גדולה, הוא צריך 'לשכוח' מהישיבה קטנה, לשכוח מה הוא היה, כעת הוא בן אדם חדש, 'פנים חדשות', והוא מצוין! לא חס ושלום בינוני, זה מה שהוא צריך לחשוב.

אבל מאידך גיסא צריך גם לדעת שלפעמים יש מצב הפוך, שבחור התרגל בישיבה קטנה שהוא הראשון בשיעור או השני, וכעת כשהוא נכנס לישיבה גדולה יש בשיעור בחורים שבאו מישיבות אחרות, והם יותר טובים ממנו, והוא כבר לא השני אלא העשירי, אני יודע על בחורים שנשברים מכח זה! אמנם צריך לא להיבהל מזה, גם אם יש יותר טובים ממך, אתה תישאר כמו שאתה, ותצליח בסוף.

זה לגבי העבר. אבל לגבי העתיד צריך לשאוף לגדלות ממש בכל התחומים, בלימוד, בהתמדה, בידיעות, בבין אדם לחברו, במידות טובות, ישיבה גדולה היא תחילת הדרך של גדלות עצומה בעבודת השם.

אבל צריך לזכור דבר אחד, לא לחקות אחרים! כלומר, גם אם החבר שלך יש לו כוחות פיזיים, ומספיק לו לישון בלילה חמש וחצי שעות, אל תחקה אותו! שכן אם אתה לפי טבעך צריך לישון בלילה שבע שעות, אזי כאשר תנסה לחקות אותו אתה תיפול חלילה!

והוא הדין בדרך הלימוד, יתכן שחברך יכול להעמיק מאוד, ואף על פי כן יוצאים לו דברים ברורים, אבל אתה אם תנהג כמוהו לא תבין מה שאתה מדבר! כאשר מחקים אחרים - גם אם מחזיקים מעמד שנה או שנתיים - בסוף הכל מתפוצץ.

לסיכום: צריך לשכוח מהעבר, וכלפי העתיד לשאוף להכי הרבה ששייך בכל התחומים, אבל כל אחד לפי מה שהוא.

הכנה לראש השנה על ידי תיקון המידות

שחיוב זה מוטל על בני התורה, לשוב בתשובה שלמה בערב ראש השנה.

וצריך לדעת כיצד עושים תשובה. והנה נאמר במשלי (ד' יג) 'החזק במוסר אל תרף, נצרה כי היא חייה'. ואומר על כך הגר"א 'כי היא חייה, כי מה שהאדם חי הוא כדי לשבור מה שלא שבר עד הנה אותו המידה, לכן צריך תמיד להתחזק, ואם לא יתחזק למה לו חיים'. וצריך ביאור, מה חמור כל כך במידות הרעות, עד כדי 'למה לו חיים'.

אלא הביאור הוא עפ"י מ"ש המסילת ישרים (פרק ו'), שאנו רואים בעינינו כמה פעמים שלבו של האדם יודע את חובתו, ואעפ"כ אינו עושה אותה, מפני העצלות המתגברת עליו. אך מאחר ואינו רוצה להודות שנמנע מלעשות מחמת עצלותו, ממילא יש לו טענות שונות ותירוצים רבים למעשים, ואינו שם לב לכך שאין הטענות והתירוצים הללו נולדים לו מפני שיקול דעתו, אלא מפני עצלותו. ויעיין שם שהאר"י בזה.

ומבואר מכך, שכאשר אדם אינו מתקן את מידותיו הוא יכול לטעות בכל מעשיו, ולחשוב שעושה מה שנדרש ממנו, ואילו האמת היא שכל מעשיו הם מחמת עצלותו, או שאר מידות רעות המסמאות את עיניו, ונמצא שגם אינו יכול לעשות תשובה, שמאחר ואינו יודע שהוא חוטא ממילא אינו יכול לפשפש במעשיו, כיון שלפי הטענות המשובשות שלו כל מעשיו הם כפי הראוי, ואם כן, 'למה לו חיים'!

וכדי לתקן את זה צריך להתחזק במידת הענוה, כיון שכתבו הראשונים (מאיר אבות פ"ג מ"א) שהגאון היא השורש של כל המידות הרעות, אבל כשאדם עניו אין לו נגיעות. ואדם יוכל לבחון את עצמו אם הוא בעל גאווה או לא בשבעה דברים: א. אם אינו יכול לסבול את השני, בהכרח שהוא מחשיב את עצמו, וזו גאווה. ב. העניו סולח על כל עולה, אבל מי שמרגיש כל הזמן טינה כנגד מי שעשה לו עול, ואינו יכול לסלוח לו, זו גאווה. ג. התפקות במועט - סימן לענוה. ד. שמחה בהצלחת חבירו - סימן לענוה. ה. הדין לכף זכות - סימן לענוה. ו. עניו אינו נוקם! כי 'מי אני ומה אני', וכי בגלל שהוא עשה לי משהו אנקום בו. ז. עניו אינו כועס! שכן הכעס בא מגאווה. הרוצה לעשות תשובה על גאווה, כדאי ללמוד את שער הכניעה בחובות הלבבות [מפרק ה'], או מסילת ישרים, או ארחות צדיקים שער הגאווה ושער הענוה. וכשנזכר לתקן את מידותינו זה ודאי יגרום לנו עליה גדולה מאוד באופן כללי בכל ענייני עבודת השם, ועל ידי זה נזכה כולנו לכתובה וחתימה טובה, אמן.

בפרשת השבוע נאמר (דברים כט יח-יט) 'והיה בשמעו את דברי האלה הזאת, והתברך בלבבו לאמשישם יהיה לי כי בשריות לבי אלה, למען ספות הרוה את הצמאה. לא יאבה ה' סלוח לו' וגו'. מי שמגיע ליום הדין בלא פחד הרי הוא כאומר 'בשריות ליבי אלה', ומה נעשה אם כן למי שהקב"ה אומר עליו שאינו רוצה לסלוח לו... ולזה צריך בערב יום הדין להכניס פחד הדין בלבבו.

וכבר אמר על כך מו"ר הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שהרי בסליחות אנו אומרים כסדר 'על צדקותינו אנו נשענים ולסליחותינו אנו מקוים', וכלי זה אין אפשרות לזכות בדין, וא"כ מה יעשה זה שנאמר עליו 'לא יאבה ה' סלוח לו' ח"ו. וביותר, לפי מה שכתב הגר"א באדרת אליהו, שלא יאבה ה' סלוח לו' היינו שאין מספיקין בידו לעשות תשובה!

והנה ידועים דברי רבינו יונה בשערי תשובה (ש"א אות ו, ש"ג אות קמג), שהפורק מעליו עול אזהרה אחת בכל עת שיתאזהר לעבור עליה, נקרא 'מומר לדבר אחד'. וגדר זה שייך גם ב'שב ואל תעשה', כמו 'מומר לערלות', והוא הדין בביטול תורה, שאף אם אדם לומד תורה, מכל מקום אם אינו חושש לביטול תורה כלל, ובכל עת שירצה מדבר דברים בטלים, הרי הוא בגדר 'מומר לדבר אחד', חס ושלום.

ובהמשך דבריו כתב מו"ר, ועל כן הכרח גדול הוא להתחזק בערב ר"ה, ויום אחד בשנה חשוב שנה, ולהשתדל בריבוי זכויות, והעיקר לעשות הכנה חזקה לקראת ר"ה ועשיית, ושיבוא לפני יוה"כ פ בקבלות עצומות לחיזוק וקבלת עול תורה.

עוד מצינו במדרש (קהלת רבה פרשה ט), משל למדינה שהיתה חייבת מס למלך, ויצאו גדולי המדינה לקראתו במרחק י' מיל וקילסוהו, ויותר להם על שליש מן המס, לאחר מכן יצאו הבינוניים במרחק ה' מיל וקילסוהו, ויותר להם שליש נוסף, וכשהתקרב לעיר יצאו לקראתו אנשים נשים וטף וקילסוהו, ומחל להם את הכל. אמר להם 'מה' שהיה היה, מכאן ואילך חשבון חדש'. כך בערב ראש השנה גדולי הדור מתעניין, והקדוש ברוך הוא מוותר לעם ישראל על שליש מעונותיהם, ובעשרת ימי תשובה היחידים מתענים, והקב"ה מוותר על שליש נוסף, ובוים הכפורים כולם מתענים, והקב"ה מוותר על הכל, ואומר 'מה שהיה היה, מכאן ואילך חשבון חדש'.

מתבאר מדברי המדרש, ששליש מהעונות נמחלים על ידי שגדולי הדור מתענים. וכתב מו"ר הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שבזמננו ודאי

בגדר איסור ומצוות חז"ל

חלה לבטל איסורי תורה, מאחר והוא מושבע ועומד מהר סיני. וכתב על כך בחי' הר"ן שם (ד"ה דמוקים), שדין זה נוהג רק באיסורים המפורשים בתורה, אבל איסורים שאינם מפורשים [כמו 'חצי שיעור', לדעת רבי יוחנן הסובר שהוא אסור מן התורה], חלה שבועה עליהם. והוסיף, שמכל מקום אסור לו לקיים את שבועתו ולעבור על איסור התורה, שהרי אף לגבי איסורי דרבנן מצינו שיכולים חכמים לבטל את מצוות התורה ב'שב ואל תעשה', וכל שכן הכא, שבודאי אסור לו לעבור על איסור תורה בקום ועשה, כדי שלא לעבור על שבועתו.

ולכאורה יש להוכיח מדבריו שאיסור דרבנן הוא איסור 'חפצא', שאילו היה האיסור של 'לא תסור' רק מחמת שאינו שומע לדבריהם, אם כן כיצד ניתן ללמוד 'קל וחומר' מאיסור דרבנן שדוחה את מצוות התורה ב'שב ואל תעשה', לאיסור שאינו מפורש בתורה [כמו 'חצי שיעור'], הרי האיסור דרבנן נחשב כמפורש בתורה, שכן נאמר בו 'לא תסור', ולפיכך יש לומר שהוא חמור ודוחה עשה של תורה, אבל איסור דאורייתא שאינו מפורש בפסוק, אלא רק נלמד מדרשה, יתכן שניתן לדחותו כדי לקיים את השבועה. ובהכרח יש להוכיח מכך, שגדר איסור דרבנן הוא שיש לחכמים כח לחייב ולפעול חלות של איסור חדש, ואיסור זה אינו מפורש בתורה, אלא נלמד מ'לא תסור', ואף על פי כן הוא דוחה מצוה גמורה של התורה ב'שב ואל תעשה', וממילא שפיר ניתן ללמוד 'קל וחומר' מהכא לאיסור תורה, שאף שאינו מפורש בפסוק אלא נלמד מדרשה, מכל מקום הוא דוחה מצוה ב'שב ואל תעשה'.

תסור: מפני שהוא 'לאו שבכללות' [וכן כתבו הפרי מגדים ('פתיחה כוללת' ח"ה אות לד), והחוות יאיר (סי' ט), ושאלת יעב"ץ (ח"ב סי' קב)]. ואם נאמר ש'לא תסור' הוא איסור כללי שלא לעבור על מצוות חכמים, א"כ אין זה 'לאו שבכללות', אלא איסור אחד הכולל הרבה פרטים. ובהכרח צריך לומר, שהוא סובר שיש כח ביד חכמים לאסור גם את עצם החפץ, ונמצא שהלאו של 'לא תסור' כולל הרבה איסורי 'חפצא', ולפיכך הוא נקרא 'לאו שבכללות'.

הוכחת מו"ר הגרא"ק

הוכחה נוספת בזה שמעתי ממו"ר מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, ממה שכתבו התוספות בכתובות (יא. ד"ה מטבילין) שיש דין 'גירות דרבנן'. ולכאורה צריך ביאור, הרי כל כח החכמים לתקן ולאסור הוא משום 'לא תסור', ומצוה זו אינה נמנית על 'ו' מצוות בני נח, וא"כ מה מחייב את הגר [בגירות דרבנן] לשמוע בקול חכמים. ותיירץ מרן זצ"ל, שיש כח ביד החכמים לקבוע דינים בגדרי התורה אף בלא הדין של 'לא תסור'. והביא הוכחה לדבריו מהגמרא בשבת (כג.), שדנה כיצד מברכים על גר חנוכה, ומפרשת שיש לברך 'אשר קדשנו במצותיו וציונו להדליק נר של חנוכה'. ומבררת הגמרא, והיכן ציונו ומבאר רב אויא מ'לא תסור'. ומשמע מדברי הגמרא, שלא הוקשה לה אלא היכן כתוב הציווי בתורה, אבל עצם הדבר שיש כח לחכמים לתקן מצוות חדשות, זה היה פשוט לגמרא גם ללא ה'לא תסור'.

הוכחה מדברי הר"ן

והנה במסכת שבועות (כג:) מבואר, שאין שבועה

וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֶנְכִי כֶּתֶב אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת־הָאֱלֹהִים הַזֹּאת: (דברים כט יג)

איתא בגמרא בשבועות (לט.), לגבי שבועה זו שהשיע משה רבינו את בני ישראל על קיום התורה והמצוות: אין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מהר סיני, מצוות העתידות להתחדש, כגון מקרא מגילה, מנין, תלמוד לומר 'קיימו וקיבלו', קיימו מה שקבלו כבר.

ויש לדון בגדר מצוות ואיסורים דרבנן, מהו גדרם מדאורייתא. דהנה מן התורה אנו מצויים לשמוע בקול חכמים, שנאמר (שם יז יא) 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל'. ויש לחקור בזה, כאשר חכמים אוסרים איזה דבר, האם גוף הדבר נעשה אסור מדאורייתא, או שבאמת אין כח לחכמים להחיל איסור תורה על ה'חפצא', אלא שמי שעובר על דבריהם עבר על איסור כללי של התורה, במה שלא שמע לקול החכמים וביזה את דבריהם, והוא איסור צדדי, אבל גוף החפצא אינו אסור. וראה בנתיבות המשפט (סי' רלד ביאורים סק"ג), שנקט שמי שעובר על איסור דרבנן בשוגג אינו צריך כפרה כלל. ומוכח מדבריו שהוא סובר שאין כח ביד חכמים לאסור את ה'חפצא' של האיסור, אלא שאנו מצויים לשמוע בקולם ולא למרוד, ומאחר שכשעובר על דבריהם בשוגג אין כאן מרידה, נמצא שאינו עובר שום איסור, וממילא גם לא בעי כפרה.

הוכחה מדברי הרבינו יונה

אמנם לכאורה יש להוכיח לאידך גיסא, שיש כח ביד חכמים להטיל 'חפצא' של איסור, מדברי רבינו יונה, שכתב שהטעם שאין לוקין על לאו של 'לא

משנת הישיבה

'אני לדודי ודודי לי'

יוה"כ, כי באלו ארבעים יום התשובה מקובלת להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה, ואז דודו קרוב לו לקבל תשובתו מאהבה.

ויש לפרש ענין 'אני לדודי ודודי לי' שיש בימים אלו, דהנה ידוע מה שכתב בנפש החיים, שבכל מצוה שאנו מקיימים אנו נותנים כביכול כח בפמליא של מעלה, כמאמר הכתוב 'תנו עוז לאלוקים', ומאחר שבשעה שעלה משה להר תקעו בשופר, והיה חיזוק גדול, ונתעלה הקב"ה בזה, לפיכך תקנו בזמנינו לתקוע בשופר, כדי לעורר אותנו לתשובה, ובכך יתעלה שמו של הקב"ה גם עתה כפי שנתעלה אז. וזהו 'אני לדודי', כאשר אני עושה תשובה על ידי זה מתעלה דודי הקדוש ברוך הוא, וממילא 'דודי לי'.

וזה הזמן להתבונן במה אנו יכולים להגדיל את שמו יתברך, ולגרום לכך שיתעלה, ואחד העניינים שמתעלה שמו הוא מה שאמרו חז"ל (יבמות סד.) שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, וכתוב במלבי"ם, שבכל מקום שכתוב הלשון 'מתאוה', הכוונה בזה שכביכול יש בו צורך גבוה, דהיינו שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים לפי שעל ידי כן מתעלה שמו, ואם כן מוטל עלינו לשוב בתשובה ולהתחזק מאד בענין התפילה.

כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג ה"ד): **אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עוררו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם. ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה, ומחשבתו אשר לא טובה וכו'.** ומפני ענין זה, נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יוה"כ יתר מכל השנה. ונהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום.

נהגו לתקוע בשופר במשך כל חודש אלול. ובטעם הדבר, הביא הטור (או"ח סי' תקפא) **מפרקי דר' אליעזר, שכשעלה משה רבינו להר בארבעים יום אחרונים תקעו בשופר, כדי שלא יטעו עוד הפעם בעגל. והקב"ה נתעלה באותו שופר, ולכן התקינו חכמים לתקוע בשופר בחודש אלול לעורר העם לתשובה.**

ובמשנה ברורה (בהקדמה לסימן תקפא) כתב, 'ואיכא אסמכתא מקרא אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול, וס"ת עולה מ' כנגד ארבעים יום מרי"ח אלול עד

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת נצבים וילך תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחני של מרן שליט"א

דיני קדימה בתפילה, ולהתפלל על אביו ואמו

שאלה. אני נוהג להתפלל על החולים שאני מכיר, וגם על שמות של חולים שאני מקבל להתפלל עליהם, ואני מרגיש בזה חלק מהשתדלות שלי לטובת עם ישראל. כמו כן השבויים שעדיין נמצאים בעזה, כשאני חושב מה עובר עליהם נקרע לי הלב, ואני משתדל להתפלל עליהם. כמובן שאיני יכול להתפלל כל יום על כולם, ואני מחלק את השמות לפי התפילות. כמו כן אני מתפלל בכל יום לשלומם של הורי היקרים שיחיו, ואני מרגיש שזה חלק מביכוד אב ואם. שאתפלל עליהם שיהיו בריאים, וכן אני מתפלל על שאר בני משפחתי.

שאלתי היא לגבי סדר הקדימות בתפילה, כי לגבי מעשה, פדיון שבויים קודם לרפוי חולים, וגם אשה קודמת לאיש לגבי פדיון שבויים, ואיש קודם לאשה לגבי רפואה, והורים קודמים לכולם, ואם כן האם גם לגבי תפילה יש להקדים את החטופים וקודם את הנשים. ומה הדין לגבי החולים האם יש להקדים איש לאשה, ואולי יש לסדר את החולים לפי חומרת מחלתם. כמו כן, כשיש כהנים ולויים ברשימה, האם הם קודמים להתפלל, כמו לגבי הצלה שכן קודם ללוי ולוי קודם לישראל להצלתו ולרפואתו, או שלגבי תפילה אין בזה נפקא מינה?

תשובה. שנינו במסכת הוריות (דף י"ג ע"א), האם קודם לאשה להחיות ולהשבת אבידה, והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא מבית השבי... כהן קודם ללוי, לוי לישראל... אימתי בזמן שכולם שווים, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם, וכהן גדול עם הארץ, ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ.

ונראה שדיני הקדימה לא נאמרו רק בהצלה בפועל, אלא גם בתפילה עליהם יש להקדים, וקצת ראה לך, שכתב בספר חסידים (סימן שס"א) עני חולה, ועשיר חולה, ורבים הולכים לעשיר לכבדו, תלך אתה אצל העני, אפילו אם העשיר ת"ח, כיון שרבים מצויין אצלו ואצל העני אין הולך אדם, אבל אם ת"ח צריך והעני צריך, כבוד התורה עדיף, ואם ת"ח ואינו ירא שמים, והעני עם הארץ ירא שמים, ירא שמים קודם, שנאמר ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא, י'), ואת יראי ה' יכבד (שם טו, ד). וכתבי אצל ביקור חולים של עני (שם מא, ב) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו השם, עכ"ד הספר החסידים.

וכיון שאחד מסיבות ביקור חולים הוא התפילה על החולה, וכתב הרא"ש (בפירושו על דברים ב"ד מ ע"א), שלכן מצווה לבקר את החולה ואפילו מאה פעמים ביום, משום שהמבקר מבקש עליו רחמים, ואפשר שעתה הוא עת רצון ותהיה תפילתו נשמעת.

ומצינו בילקוט שמעוני על הפסוק 'ברוכה את לה' בת' (רות ג, רמז תרו), רבי יוחנן אמר לעולם אל ימנע אדם עצמו מליילך אחר הזקן [התלמיד חכם] שיברכו. בועז בן שמונים שנה היה ולא נפקד, כיון שהתפללה עליו אותה צדקה [נעמי] נפקד. רות בת ארבעים שנה הייתה, ולא נפקדה, כיון שברכה אותו צדיק [בועז] נפקדה, יע"ש. והנמנע מלבקר כאילו שופך דמים, משום שיתכן שאלו היה מבקר ומתפלל עבורו הייתה תפילתו באותה שעה מתקבלת.

וכתב הרמ"א (יו"ד סימן שלה ס"ד) בשם הרמב"ן, המבקר את החולה ולא ביקש עליו רחמים, לא קיים המצווה, ונוסח התפילה הוא: "המקום ירחם עליך בתוך שאר חולי ישראל". ולפי זה נראה שגם בדיני תפילה יש דיני קדימה.

וזה גם סברא, שהרי כשם שיש השתדלות גשמית מה לעשות לשבויים וחולים, כך גם יש השתדלות רוחנית והיא התפילה, והשתדלות בתפילה היא אפילו גדולה יותר מאשר השתדלות הגשמית, ולכן כשם שיש דיני קדימה בהשתדלות הגשמית, כך יש גם צורך להקדים בהשתדלות רוחנית.

ולכן בתפילה על החטופים יש להקדים איש לאשה, ובתפילה על החולים יש להקדים איש לאשה, ובשניהם יש להקדים את התלמיד חכם, שהוא נצרך לדור.

כמו כן נראה שיש מצוה להתפלל תמיד על אביו ואמו, ומקיים בזה מצוות כיבוד אב ואם, וכן כתוב בספר עולת תמיד (פרק ל) הרחמן הוא יבדך את אבי מורי בעל הבית... ויחיון מאד לעורר רחמים להמשיך שפע ברכה על אביו ואמו, ויקיים בזה מצוות כיבוד אב ואם.

ובספר שערי ציון (סימן נ' שערי תפילות) כתב: אמרו רז"ל (שבת דף קט ע"ב) אין העולם מתקיים אלא בשבילי הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, ולכן ירגיל אדם את בנו בתפילה זו בכל יום, וימשיך עליו ועל בני ביתו כל טוב וברכה [ראה שם את נוסח התפילה המלא].

פן יש בכך איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלוהינו ללכת לעבוד את אלהי הגוים ההם פן יש בכך שורש פורה ראש ולענה (דברים כט, יז). וכתב הרמב"ן, דאמר 'פורה ראש' לרמוז כי משורש מתוק לא יצא מר, וכל אשר לבבו שלם עם השם הנכבד ולא הרהר כלל בעבודה זרה, לא יוליד מודה בה, יע"ש. ומבואר בדבריו שמאדם טוב לא יצא בן רע, ומסתבר שה"ה להיפך, וכמו שמצינו ברש"י במגילה (דף יא ע"ב ד"ה שניה): אמרו לו לנבכרנך, האב יהוים מרד בך והמלכת בנו יהוים, מתלא אמר: מכלבא בישא, גוריא טבא לא נפיק' [משל אומרים: מכלב רע, לא נולדים גורים טובים]. וישאלתי למו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל לגבי רוצח שנמצא בבית המעצר, האם מהראוי שלא לתת לו אפשרות להוליד ילדים, כדי שלא יבואו רוצחים ורשעים נוספים לעולם, או דנימא 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך' (עין ברכות דף י' ע"א). ובשיעורי תורה לרופאים (ח"ד סימן רנח) הרחבנו בזה, והבאנו את דברי מו"ח זצ"ל דרך בעמלק וז' עממין צוותה התורה למחות אותם ולא להשאיר להם זכר, מפני שהיה גלוי להש"ת שרשעים אלו הרשיעו עד מאד, משא"כ בשאר הרשעים שאין למנוע ממנו להשאיר זכר בעולם, ויש להשתדל לגדל את בנו שיוולד לו ולהדריכו בדרך הישרה.

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלת היא מנך ולא רחוקה היא (שם ל, יא). והנה נאמר במדרש (דברים רבה לברמן, פ' נצבים סימן ה) עה"פ כאן, אמר רב אבדימי בר חמא, לא נפלת היא מנך, מה תלמוד לומר מנך, שאפילו אומרים לך חתוך מבשרך ולמוד תורה, אתה ראי לחתוך, כל שכן שאין את חותך. ומבואר שזמן הראוי לחתוך מהבשר כדי ללמוד תורה, והטעם הוא כמבואר בתחילת המדרש (שם): אמר הקב"ה, אם קריתם את התורה מצוה אתם עושים על עולמי, שאולוי התורה כבר היה עולמי חוזר לתוהו ובוהו, יע"ש. והנה בסתם מצוה נראה פשוט דא"צ לחתוך מבשרו כדי לקיים המצווה, דהרי פסק הרמ"א (או"ח סימן תרנו) דא"צ לכבוש יותר מחומש גס על מצוה עוברת, ולפ"ז אם יש לו צער גדול שהיה מבזבז עליו חומש מונכסיו פטור, וכע"ז כתב באבני נור (יו"ד סימן שכא) דאין אדם חייב להשאיר צולע כדי לקיים מ"ע דברית מילה, יע"ש. אך בת"ש שצריך ליתן אפי' יותר מחומש נכסיו, וכמו שהוכיח הח"ח בליקוטי הלכות (יומא דף לה ע"ב) מהלל הזקן, א"כ לכן יש מקום לומר שצריך לחתוך מבשרו כדי ללמוד תורה, דת"ת חמיר טפי משאר המצוות. אכן שמעתי מגיס' מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שכל דברי המדרש הנ"ל אמורים רק באופן שלא יחסר מבשרו, כגון באופן שיעלה ארוכה. אבל באופן שיחסר בשר באופן קבוע ולא יתרפא, אין לעשות כן אפי' לת"ת, שהרי אדם אינו בעלים על עצמו, וכמ"ש הרדב"ז (על הרמב"ם פ"ח מסנהדרין ה"ה) שאין נפשו של אדם קנינו, אלא קנין הקב"ה, יע"ש.

הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהים ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת (שם לא, יב). וישאלתי האם יש ענין להביא ילדים קטנים לדרשת שבת שובה של הרב, למרות שאינם מבינים את השיעור, או דלמא מוטב שיהיו בבית וילמדו בעצמם מה שמבינים ויודעים ללמוד. והשבנו דיש ענין שיבואו לדרשה גם אם אינם מבינים כלום, כדי שיראו את כבוד התורה שהרב יושב ודורש, וע"ז יתמלא לבבם ביראת ה' ובחשק ללמוד, שכשיגדלו גם הם יהיו גדולים בישראל. וכדפירש"י כאן (ומקורו מחגיגה דף ג ע"א), אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין, כדי ליתן שכר למביאיהן. ובתרגום יונתן בן עוזיאל (כאן) איתא, שיש להביא הטף כדי שיראו כבוד התורה ויראו כולם ממאמרו של ה' אלוהים וישמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת. והרמב"ן כתב שאף שהטף לא יבינו, מ"מ ישמעו וישאלו, והאבות ירגילום ויחננו אותם. וכן אמרו בברכות (דף יז ע"ב) דבני מתא מחסיא אבירי לב ניהו, דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זימני בשתא [כשהיו כל ישראל נאספים לשמוע ה' פסח והל' החגים של תשרי]. ולא קמגיר גיורא מיניהו, הרי שיש ענין לראות בכבוד התורה, וע"ז יבואו לחשק התורה. ובנוסף לזה אמרו חז"ל במדרש (משלי, פרשה י') דבשעה שהחכם יושב ודורש הקב"ה מוחל ומכפר עוונותיהם של ישראל, ובוודאי שאין הקב"ה מוחל אלא בתשובה, והיינו שע"י הדרשה מסתמא בא להם ההרהור תשובה, ואז הקב"ה מוחל להם [וראה בכלי יקר כאן שפירש, שהבאת הטף להקהל היא שייקשו ישראל תחנונים מלפני ה' על עוונותיהם, ויאמרו אם לא למעננו עשה, אז עשה למען גמולי חלב שלא פשעו].

בפתח שיעורו השבועי של רבינו לרופאים ורבנים, הנמסר מדי יום ה' בביה"ח 'מעייני הישועה', התייחס רבינו בקצרה בנוגע למצב הבטחוני, ואמר: 'לחבריי היקרים והאהובים נועם ה' עליכם, הקב"ה יעזור לנו שהלימוד שאנו כעת לומדים, יציל אותנו מכלל כל איובינו, ומכך כל אלה שרוצים לאבד את העם היהודי, הקב"ה ירחם עלינו וישיענו מידם'. ושוב בסיום השיעור, התבטא רבינו ואמר: 'אנו רוצים להתפלל להקב"ה שירחם עלינו, השונאים מאיימים עלינו, הרי ב"ה היה עוד פעם דברים נוראים אצלם, והם הודיעו שהם לא ישתקו, והם אמרו שנתחרט על זה... אבל אנחנו לא רוצים להתחרט... בשום אופן לא! נבקש מהקב"ה שישמור עלינו, ולא יהיה לא נגע ולא פגע בעם ישראל. **ודבר אחד ברור, שהצדיקים שלומדים כעת תורה ולומדים ללא הפסקה, הם מגינים על כלנו. ברור שהם נלחמים עם אותו איראני שרוצה לעשות שמות כעת בעם ישראל,** לא יקום ולא יזיקה, ה' שומרינו ה' צילנו על ידי מינונו, אנחנו נחסה בהשם יתברך, ונשמע בשורות טובות איש מאחיו, וכל טוב לחבריי היקרים והאהובים'.

באחד משיעורי הרופאים לאחרונה, הקריא רבינו מכתב שקיבל מדר' **יונתן שוסהיים**, בנו של ד"ר אלי יוסף שוסהיים ז"ל (יו"ר אגודת אפרת), ממקימי ומייסדי השיעור, שבתו תחיל היתה אמורה להתחתן בסוף חודש תשרי עם הקדוש **יהונתן דויטש** ה"ד, שנרצח עקד"ה ע"י מחבל בן עוולה ימ"ש שפיגוע בבקעת הירדן בז' מנ"א תשפ"ד. בדבריו כותב הד"ר כיצד בתו שבורה ורצועה שנהפכה לבתולה חגורת-שק על בעל נעורה, ושאל מה עליו לומר לבתו ולב"ב כאשר יעמדו בשולחן ר"ה ויברכו 'שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'. רבינו הרחיב בדברי חיזוק נפלאים, וסיפר על האדמו"ר רבי ישראל מבלאז'וב זצ"ל ששהה במחנה ההשמדה ברגן-בלזן בחנוכה תש"ה, לאחר שהדליק נרות חנוכה שהיו עשויים ממרגרינה וקליפות תפוזים, וזיכר את הברכות, שאלו א' היהודים כיצד הרבי בייך 'שהחינו', בשעה קשה ונוראה זו שאלפי יהודים מתייסרים ונהרגים עקד"ה. והשיבו הרבי שגם הוא התקשה בקושיא זו, אך כשראה שמאות איש סיכנו עצמם ובאו להשתתף במצוה זו, וראה שלמרות כל מה שעוברים עמ"י נשאר דבוק בהש"ת, ע"ז בייך שהחינו! ונתקיים בחוש דברי החובת הלבבות (שער אהבת ה', פ"א) שא' החסידים היה קם בלילה ואמר: 'אלוקי, הרעבתני, ועדים עזבתני, ובמחשכי הלילה הושבתני, ובערך וגדלך נשבעתי, אם תשרפנו באש - לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך, דומה למה שאמר: הן יקטלנו לו איחל'. את דבריו סיים רבינו, **שגם כעת עמ"י נמצא במצב קשה מאד, אך בכל אופן רואים שכולם מתחזקים באמונה ובטחון ובהאבת ה' ובקיום התורה והמצוות בכל מצב שהוא, וע"ז גופא ודאי שאפשר לברך שהחינו.** וסיים רבינו 'יתן לנו הקב"ה שנזכה לראות בישיעת ישראל' [ניתן להאזין לדברים בקו שיח יצחק, בשלוחה 4-2].

ביום ג' כ"א אלול נערך יום הלימודים '**בר בי רב דחד יומא**', המחזור ה-137, שיעור רבינו עשרות שנים מדי תקופה, בביה"ח הגדול בעיר חולון. כאשר רבינו נשא את שיעור ההלכה המרכזי בשיאו של היום, כשלפני כן זכו עשרות המשתתפים לשמוע שיעור דף היומי מרתק, כשלחבר מכן זכו לשמוע שיעור מרתק מהגאון רבי מנחם כהן שליט"א, ומהמורה הרב מנחם שטיין שליט"א, ובסעודת המצוה שנערכה לאחר תפילת מנחה, זכו אף לשמוע דברים מהגאון רבי נתן נטע לנדמן שליט"א, רב ביה"ח. כשלחבר מכן שמעו עדות מהתופת מהר"ר ברוך ניקסון ה"ו שהיה במסיבה בשמחת תורה וניצל ונחזר בתשובה שלימה, כשלסיום נערך שו"ת מרתק עם רבינו, כשהציבור שאל ורבינו השיב במאור פנים לכל אחד ואחד [בהמשך יהיה ניתן להאזין לדברים, בקו שיח יצחק].

דרשת שבת שובה ממדבר רבינו שליט"א, תתקיים אי"ה בשב"ק פרשת האזינו, בשעה 12:30 בצהריים, בהיכל ביה"ח 'המרכז' רמת אלהן, רחוב הרב זוננפלד 13. תפילת מנחה מיד לאחר השיעור. כמ"כ בשני לילות התג של ראש השנה, וכן בליל שב"ק פ' האזינו, צפוי רבינו למסור את שיעורו הקבוע בהיכל ביהמ"ד, קודם תפילת מעריב. לעדכונים מלאים, ניתן להאזין בערב החג, בקו שיח יצחק, שלוחה 1.

אחורה נא חידה

איך יתכן שופר שמותר לתקוע בו מאה קולות, אבל אם הניחו מידו, אסור להמשיך לתקוע בו? (התשובה לחידה, אי"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידנו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: איזה תפילה אין ברור אם אדם יכול להתפלל לפני גיל עשרים?

תשובה. כתב הפתחי תשובה (יו"ד סימן ה סק"ג) בשם הפרי מגדים בספרו 'תבית גומא' (פ' חיי שרה, אות ב) שפלפל שם לגבי מי שהוא פחות מכן עשרים אם מביא אשם תלוי, מאחר דלדידיה אינו ספק כרת, שהרי אין חיוב כרת עד גיל עשרים. וכתב דנפ"מ האידנא **אי אומר 'הי רצון אחר פרשת הקרבנות של אשם תלוי**, כלומר דמאחר שאין חיוב כרת קודם גיל כ', הרי שאין כאן ספק כרת, וממילא אין ברור אם יכול לומר 'כאלו הקרבנות אשם תלוי' [וע"ז בחשו"ק חמד עמ"ס מכות (דף ג ע"ב) לגבי קטן שאומר פרק 'איזהו מקומן', שלא יאמר 'הי רצון כאלו הקרבנות חטאת', שהרי קטן שעבר עבירה אינו חייב להביא עליה חטאת].

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממדבר שליט"א,

ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג'ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

בבא בתרא דף צג ע"ב

גמל האוחר בין הגמלים

קיבלו צ'ק גדול מאד לחתונתם, האם לחשוש שיש כאן מקח טעות

שאלה. מעשה במחותנים שסוכם ביניהם, שאת המעטפות הניתנות בחתונת בניהם, הם ישאירו לחתן ולכלה. והנה, לאחר החתונה בני הזוג ישבו ופתחו את המעטפות, וכשאחת המעטפות נפתחה, בני הזוג נדהמו לגלות שעל הצ'ק נקוב הסכום עשרת אלפים שקלים, ועל הצ'ק היה חתום 'שמעון', שהינו יהודי ישיש, מידידיו של אבי הכלה. החתן שאל את הכלה לפשר הסכום הגבוה, והיא השיבה: "אין לי מושג. אולי הוא שמע מאבי על זכייתו בחתן בן - עלייה, והחליט ליתן בעין יפה, ולכן אל תעירו ואל תעוררו...". ולמעשה הם הפקידו את הצ'ק בחשבון. כעבור מספר שבועות, מתקבל טלפון בביתם של בני הזוג, היה זה ראובן שהציג את עצמו כיורשו של שמעון [שנפטר לפני כשבועיים], וביקש לברר: "לאיזו חנות או עסק הגעתם?", החתן השיב: "אין כאן שום עסק, איך הגעת אלינו?". "עיינתי בחשבונות האחרונים של אבי המנוח, ומצאתי שהופקד אצלכם צ'ק שלו בסך עשרת אלפים שקלים...". החתן התנצל, ואמר לראובן כי הוא מוכן להשיב לו את מלוא הסכום, אך רק אם ההלכה מחייבת לעשות זאת.

ובעת נגשים החתן וראובן לשאלו: כיצד יש לנהוג במקרה זה, האם ראובן היורש זכאי לגבות את הכסף מהחתן והכלה, אמנם האב לא היה חולה באלצהיימר וכדומה, ואין בידי הבן ראיה ברורה בכדי להוציא ממון מהחתן והכלה, אך בכל זאת נראה שהזקנה גרמה לו לטעות, כי צ'ק כזה לכאורה אף אחד [שאינו קרוב וכדומה] אינו רשום [אפילו אם הוא עשיר גדול]?

תשובה. ראשית כל נאמר, שאילו השאלה היתה נשאלת בנוגע לצ'ק של מיליון שקל, היינו אומרים שללא ספק מדובר בטעות, שהגם שהאיש היה מוחזק ככריז בנפשו, מכל מקום אם כתב סכום כזה, אנו תולים שלא היה שפוי באותה עת אלא שוטה, ואחד מסימניו של השוטה הוא שמאבד מה שנותנים לו (חגיגה דף ד ע"א), ולכן בודאי שבמקרה כזה היורש היה מוציא את הממון מבני הזוג. ובסכום נמוך יותר, יש לדון בכל מקרה לגופו, ועתה נבוא לדון בנוגע לשאלה שהובאה לפנינו אודות צ'ק של עשרת אלפים.

הנה אף על פי שקיימת אומדנא, שבני אדם אינם נותנים סכום כה רב לחתונה [ובפרט שמדובר באחד שאינו קרובם], מכל מקום, הדין הוא שאין מוציאים ממון על פי אומדנא, כמבואר במסכת בבא בתרא (דף צג ע"א) ובשו"ע (ח"מ סימן תח ס"ב) שאפילו גמל האוחר [מתפרע] בין הגמלים, ונמצא גמל הרוג בצידו, אין אומרים בידוע שזה הרגו, עד שיראוהו עדים כשרים. וזאת משום שבידינו כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה.

כמו כן, הדין הוא ש'אין ספק מוציא מיד ודאי', ובמסכת עבודה זרה (דף מא ע"ב, יע"ז בתוס' ד"ה ואין) מובאת דעתו של רבי יוחנן [וכך הלכה], שאפילו ספק הקרוב לודאי, אינו מוציא מיד ודאי, ולכן סובר שעבודה זרה שנשתברה מאליה, אסורה, שכיין שבודאי נעבדה, וביטולה מוטל בספק, אזי אין ספק ביטול, מוציא מיד ודאי אסור עבודה זרה, ואף על פי שיותר שכיח שהגוי מבטלה בליבו משום שחושב שאין בכח העבודה זרה להציל [מפני שאפילו את עצמה לא הצילה, שכן נשברה, ולסברא זו מודה ר' יוחנן, 'יעוין בתוס' שם דף מב ע"ב ד"ה ספק], מכל מקום אנו אומרים שאין ספק מוציא מיד ודאי. [וכן מצינו בעוד מקומות שאין ספק מוציא מיד ודאי אפילו בספק הקרוב לודאי].

עוד יש לציין למבואר במסכת בבא מציעא (דף סג ע"ב), שהמקבל מעות מחבירו (בהלוואה או במכר), ומצא בהם יותר ממה שאמר לו חבירו, אם היתרון הוא בכדי שהדעת טועה [שטעה הנותן בחשבון], אזי חייב המקבל להשיב לו, אך אם זה לא בכדי שהדעת טועה, אנו אומרים ש'מתנה בעלמא הוא שנתן לו'.

ואף בנידוננו נאמר, שמספק לא ניתן להוציא את הממון מבני הזוג שודאי מוחזקים בו, אלא יש לתלות שמתנה מכובדת נתן להם הזקן, ואולי התכוון ליתן מתנה בגדול משכורת חודשית לבן תורה לרגל חתונתו.

לסיכום: לא ניתן להוציא את העשרת אלפים שקלים מבני הזוג המוחזקים בו.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממדבר רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 04-376-0582, או 072-380-9348.

מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישהה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלהן

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

הנהגות החזו"א באלול

רבינו נשאל האם היו למרן החזון איש הנהגות מיוחדות בחודש אלול, והשיב שאצל החזו"א כל השנה היה כמו יום כיפור, וממילא לא היה שייך שיהיה משהו מיוחד באלול, והראה מה שהביא הגר"ד שמידל בספרו בשם הגר"א אברהם זצ"ל שהחזו"א אמר שיש שני סוגי אנשים יש כאלו שכל השנה מתנהגים כרגיל ובאלול הם המתחזקים, ויש כאלו שכל השנה הם מתחזקים, והוסיף החזו"א שהוא יותר אוהב את הסוג השני של האנשים. **ושאלו** עוד האם החזו"א למד מוסר, וענה על כך רבינו שזו אותה תשובה, שכיון שהחזו"א היה כל הזמן באותה דרגה ובאותו מצב של שוית'ה' לגד תמיד, ממילא לא היה צריך את לימוד המוסר, וגם התפילות היו תמיד אותו דבר בדבקות ולא היה צורך חיזוק.

חיזוק ללימוד משניות בגיל צעיר

לרגל תחילת המחזור החדש של דף היומי משניות' עלו למענו של רבינו יומי הרעיון ובראשם הרב שמואל הלפרין שליט"א להציג בפניו את היוזמה ולקבל את ברכתו, רבינו שיבא את היוזמה ואמר שזהו דבר 'טוב מאוד' שילדים ובחורים מתרגלים בלימוד המשניות כבר מגיל צעיר.

לאחר מכן בקשו המארגנים לשאול מספר שאלות בנושא, ונביא את שאלותיהם ומה שהשיב על כך רבינו:

ש. מאיזה גיל כדאי להתחיל ללמוד עם הילדים משניות?

ת. מומתי שהם מבוגרים, וצריך לדעת שבגיל צעיר ניתן ללמוד עם הילדים גם משניות קשות יותר כטהרות, כיון שבגיל זה, זה אותה רמת קושי עבורם, כלומר אין הבדל אצלם בין הקושי של טהרות לסדרים אחרים.

ש. מה אומרים לילדים בדורנו שלא זכו לראות את החזו"א, איך ניתן להסביר ולתת להם מושגים מי היה החזו"א?

ת. קשה מאוד לתאר את העמל והגיעה הנוראים של החזו"א בשעה שלמד, אך מה שניתן זה שיגדלו הם ילמדו בספריו ומתוך זה יבינו מי הוא היה.

ש. הרב יכול לתאר את הלימוד של החזו"א כפי שזכה לראות בעיניו?

ת. אני זוכר איך היה מתייגע יגיעות נוראות ועצמויות במשך שעות רבות, כמה שיכל, ותחילה היה מסתכל בספרים ואח"כ היה הולך אנה ואנה ומחשבן את הסוגיא, ואח"כ היה יושב וכותב את מה שיצא לו.

ש. איך ניתן לחנך את הילדים שיגדלו לגדולים בתורה?

ת. מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק יעקב, צריכים לשאוף תמיד, ואף שקשה להגיע לשם אבל לשאוף צריך.

ש. זה אפשרי בכלל להגיע לרמות כאלו של יגיעה ועמל?

ת. הדור הזה לא הגיל למושגים האלה, זה עולם אחר היום, אך עדין אני יודע ומכיר גם היום בחורים צעירים כמושגים שמוסיימים ש"ס.

ש. שמענו מהחזו"א משהו על הדרך הנכונה ללימוד בגיל צעיר?

ת. אמר שבגיל צעיר יש מעלה מיוחדת בלימוד הבקאות, כיון שאז עוד לא נכנסים לעומק העיון ומסוגלים לקלוט טוב יותר את הדברים וזה נתפס טוב.

עניני ר"ה – שברים תרועה לר' החזו"א בלי הפסק

הפסק מועט ביניהם, וכך היתה דעת מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, אך דעת רבינו ועוד הרבה מתלמידי החזו"א שאין לערבב הקולות אלא צריך לגמור את השברים ואח"כ להתחיל את התרועה, ורבינו מעיד שכשהבעל תוקע של החזו"א ר' שלמה כהן הגיע אליו לפני ר"ה לסדר את התקיעות הוא תקע כך בלי לערבב את הקולות, ושאל רבינו את החזו"א הלא כתב בספרו לא כך שצריך להריע מתוך השבר בכח אחד, וענה לו החזו"א "נכון, אבל מכל מקום צריך לגמור את השברים ואח"כ להתחיל את התרועה", וז"ל רבינו "אני להדיא שמעתי מפיו ז"ל דאף שצריך בלי הפסק אמנם לא לערבב אלא לגמור שברים ולהתחיל תרועה, ויתכן מאוד וכן נראה פשוט שהיתה השאלה שהרי צריך כמריע מתוך השבר וכאילו קול אחד וע"ז השיב דאעפ"כ צריך להיות כאילו שהם שתי ענינים אלא שמומרים לעשותם בתכיפות בלי להמתין איזה זמן באמצע כהמ"ב".

והרבה טענו לרבינו שזה לא יתכן דא"כ זה ממש כמ"ב ולא כמ"ש החזו"א בספרו, ובשנים האחרונות כתב רבינו מכתב וז"ל, "ע"ד תקיעות דמיושב שהמנהג לעשות שברים תרועה בנשימה אחת [וכ"כ בחזו"א או"ח קל"ו שכן נכון לעשות], כתב בחזו"א שם סק"א דהיינו שיריע מתוך השבר, ושיהי' בכוח אחד, וכתבתי באמרי יושר ר"ה בשמו ז"ל שלא יעשה אותם ביחד ממש בקול אחד נמשך, אלא צריך שיהיו מובדלים השברים מהתרועה, וכמו שיתבאר לקמן, ויש שהבינו מזה שהכוונה להפסיק הפסק כל שהוא, הדבר טעות, ולהדיא כתב מרן ז"ל שאין להפסיק ביניהם כלל, והרי כתבתי להדיא שצריך לעשותם בתכיפות בלי להמתין איזה זמן ביניהם, וז"ל מרן ז"ל בס"ק ב' שם לדעת הרמב"ן והרא"ש אין מפסיקין את הקול כלל ובדיעבד פסול אפי' בהפסקה מועטת, ע"כ. ומה שכתבתי שלא יעשה אותם בקול אחד נמשך, הכוונה שלא לערבב הקולות אלא שיהא ניכר שמסתיימים השברים ומתחלת התרועה, ובלשון זה אמר לי מרן זללה"ה דאף שצריך בלא הפסק כלל מ"מ צריך לגמור השברים ואח"כ להתחיל התרועה ע"כ, כלומר שלא ישמע השבר האחרון של השברים מתחבר עם התורמיט הראשון של התרועה, דהיינו שלא יעשה השברים - תרועה אוטו אוטו אוטו אלא יעשה אוטו אוטו אוטו טוטוטו, אבקש את כת"ר שליט"א לפרסם הדבר בשמו".

ובכל שנה באים הרבה בעלי תקיעה להתלמד אצל רבינו את הדבר הדק הזה איך לתקוע לר' החזו"א כפי שמעיד רבינו בשמו.

בענין "שברים תרועה", שנחלקו הראשונים האם תוקעים אותם בנשימה אחת דהיינו שאין מפסיקין ביניהם, או שתוקעים אותם ב' נשימות דהיינו שמפסיקים ביניהם, והשו"ע בס' תק"ץ ס"ד פוסק שבתקיעות דמיושב לתקוע בנשימה אחת ובתקיעות דמועמד לתקוע ב' נשימות, והרמ"א פוסק לעשות הכל ב' נשימות כד' ר"ת ואין לשנות, ולהלכה כ' השעה"צ אות י"ח שהח"א השמיט את דין הרמ"א דבאמת הכרעת השו"ע טובה מאוד דבזה אנו יוצאים ידי כל הדיעות וכו' וא"כ אם נעשה בנשימה אחת יותר טוב לצאת ידי הדין, וכ"כ החזו"א או"ח סוף ס' קל"ו שיש לנהוג לעשות מיושב בנשימה אחת ובדמועמד בשתי נשימות.

ובענין כמה הוא שיעור ההפסק ב' נשימות וכמה בנשימה אחת, נחלקו המשנ"ב והחזו"א, דהמשנ"ב בסק"א כ' שלא יתקע ש"ת בכח אחד בלתי שום הפסק דבכה"ג לא מיקרי נשימה א' אלא יפסיק מעט רק שלא יהיה בכדי נשימה בינתיים, והיינו עם הפסק פחות מכדי נשימה, וב' נשימות צריך להפסיק יותר אבל כ' בסק"א שלא יפסיק יותר מכדי נשימה.

והחזו"א שם בסק"א כ' לעשות תקיעות דמיושב בנשימה אחת ר"ל מריע מתוך השבר ואפי' פחות מכדי נשימה לא יפסיק, ובתקיעות דמועמד יפסיק פחות מכדי נשימה לצאת דעת ר"ת, ותמהו ע"ד המשנ"ב וז"ל ומה מאד תמוהים דברי הגאון רימ"ה (ר' ישראל מאיר הכהן) במשנה ברורה ס"ק י"ח שפירש דברי השו"ע בנשימה אחת היינו דוקא בהפסק פחות מכדי נשימה, והלא זהו פירוש ב' נשימות שכתב השו"ע שלא יפסיק יותר מכדי נשימה כמבואר בשו"ע וזהו דעת רבנו תם כמו שפירשוהו המרדכי והג"א, ונשימה אחת הוא מושג דעת הרא"ש, ולדידי אין להפסיק כלל אלא בכח אחד, עכ"ל, והיינו שחולק על המ"ב וס"ל שבנשימה אחת זה בכח אחד בלי הפסק כלל וב' נשימות זה עם הפסק פחות מכדי נשימה מה שסובר המ"ב בנשימה אחת.

ובנישום ד' המ"ב אמר רבינו שצ"ל שס"ל שב' נשימות זה עם הפסק כדי נשימה בדיוק, והחזו"א סבר שאין כזה דבר בדיוק אלא או יותר או פחות.

וידוע המחלוקת הגדולה בין תלמידי החזו"א בזה שיש הרבה שפירשו דבריו כמו ששמענו בלשונם שבנשימה אחת זה מריע מתוך השבר בכח אחד והיינו לערבב אותם שהשבר השלישי מחובר לתרועה שאחריו, דאל"כ זה כד' המ"ב שיש

יא"צ הנאון ר' שמריהו גריינמן זצ"ל נלב"ע ב' דראש השנה תשנ"ב

ר' שמר'ל היה אחיו הבכור של רבינו והוא סידר את ספרי החזו"א לדפוס, וסיפר רבינו שאחרי פטירת החזו"א נתן לו ר' מאיר קרליץ במתנה את כל כתבי היד של החזו"א, ורבינו אומר בשמו הרבה דברים ששמע מהחזו"א כשעסק בסידור הכתבים, וכגון בחזו"א סנהדרין ס"כ סק"ח שהחזו"א כותב לישב שם כמה מקומות שיש קללות בגמ', ואמר ר' שמריהו שהחזו"א רצה לישב עוד גמ', ובענין ספר אמונה ובטחון סיפר רבינו שהחזו"א לא הוציא את זה לאור אלא כתב לעצמו, ומידי פעם הוסיף עוד קטע, ור' שמר'ל דיבר איתו פעם איך לסדר את זה אם ירצה להוציא את זה לאור.

וכן הרבה הנהגות של החזו"א שמע רבינו מאחיו, ורבינו נוהג כמוותו בהרבה דברים כי כנראה נהג כן עפ"י החזו"א וכגון ששוטף ידים בין דגים לבשר, אף שרבינו עצמו לא זוכר כן מהחזו"א, אבל כיון שראה את אחיו ר' שמר'ל נוהג כך התחיל גם לעשות.

סיפר רבינו שכשנפטר החזו"א היה זה בליל שבת ור' שמר'ל היה בשבת בפתח תקוה, ובמוצ"ש הלך רבינו לבשר לו את זה, ואמר לו שהדרך לבית הקברות תהיה ארוכה....

עוד סיפר רבינו שר' שמר'ל עשה ברית לבנו זכריה ז"ל בצום גדליה נדחה, והחזו"א הורה לו להשלים התענית.

וכן רבינו אומר הרבה דברים בע"פ שר' שמר'ל אמר מהחזו"א כגון שלכנות את יוצאי גרמניה "עקעס" זהו בכלל מכנה שם לחביריו, וכן שמי שמתעקש בסברא הוא תקיף.

רבינו מאוד כיבד את אחיו ואף נתן לו סנדקאות באחת הבריות של בניו, ובהלויות הספידו רבינו כשעברו על יד ביה"כ לדרמן.

אסתכל באוריתא וברא עלמא

כל התורה היא שמוותיו של הקב"ה

הרמב"ן אומר שכל התורה כולה זה שמוותיו של הקב"ה, והתורה ניתנה למשה לכותבה בחילוקי שמוות, בראשית, ברא, וכן הלאה, וכל זה הוא איך לחלק את שמוותיו של הקב"ה.

ולמשל איתא בב"ב דף ט"ו פלוגתא דתנאי על הפרשה בסוף התורה וימות שם משה עבד ה' דר' יהודה ס"ל דיהושע כתב, ור' נחמיה ס"ל דהקב"ה אומר ומשה כתב בדמיו, ובפשוטו לומדים בדמיו בדמיונות, שכתוב שם וימות שם משה, אבל הגר"א פירש שבדמיו הפירוש 'בדמיו', כמו שכשנפלת תרומה לחולין נקרא מדומע, והיינו שמעורב תרומה בחולין, גם כאן הפירוש בדמיו בעירוב שבפרשה זו לא ניתנה למשה לחלקה, וימות, שם, משה, וכו', אלא כל המילים ניתנו בעירוב בלי פיסוק דברים.

אסתכל באוריתא וברא עלמא

התורה קדמה לעולם תתקע"ד דורות, והקב"ה אסתכל באוריתא וברא את העולם, ולפי זה מסביר החפץ חיים את הדין שאם חסר אות אחת בס"ת זה פוסל את כל הס"ת, שהיות והתורה היא התוכנית של הבריאה הרי שהתורה קדמה לעולם, ואם כן כמו בתוכנית של בנין שאם חסר נקודה אז כאשר הבנין יקום יהיה חסר קומה או חלון וכדו', כך גם לגבי התורה שכיון שאסתכל באוריתא וברא עלמא והתורה היא התוכנית של העולם, הרי שאם חסר אות אחת אז חסר משהו בבריאה.

ואילו הרמב"ן פירש שהיות וכל התורה כולה שמוותיו של הקב"ה, אם כן אם חסר אות אחת הרי נחסר משמו יתברך ואלו דברי אלוקים חיים.

הגמ' בסוכה אומרת על הפסוק "ארץ חיטה ושעורה" שכל הפסוק הזה לשיעורים נאמר, והיינו שהמיינן החשובים האלו נאמרו לשיעורין, כגון חיטה לבית המנוגע עצם כשעורה מטמא, כל כלי בעלי בתים שיעורין כרימונים, ואמר מרן החזון איש שהפשט אסתכל באוריתא וברא עלמא, וכיוון שבתורה יש דין עצם כשעורה אז ברא הקב"ה שעורה, כיוון שבתורה יש דין שכלי בעלי בתים שיעורין כרימונים אז ברא הקב"ה רימון, ואין הפשט שיש שעורה ונמדד בזה העצם, או שיש רימון ונמדד בזה כלי בעלי בתים.

הנה למה ברא הקב"ה שערות בראש, התשובה אסתכל באוריתא וברא עלמא כיוון שיש דין נזיר לגדל שיער ולגלח שיער, ממילא הקב"ה ברא את השיער.

הכל כתוב בתורה

יש נקודה נוספת שהייתי רוצה לדבר עליה, מובא ברמב"ן שכל מיליוני האנשים שנמצאים בעולם כולם נמצאים בתורה, בנפש החיים איתא שכל אדם יש לו שורש באות אחת בתורה והיא תעשה

לרמב"ן ז"ל היה תלמיד אחד שישמו היה אבנר וסר מדרך התורה והמצוות ופעם אחת פגשו הרמב"ן ביום הכיפורים, ואותו אבנר הרג חיה ואכלה בעיצומו של יום הכיפורים, והנה הריגה שהיא מלאכה ביום הכיפורים זה חיוב כרת, ואכילה ביום הכיפורים זה גם כרת, והיה לו וימוח עם רבו הרמב"ן כמה כריתות עבר האם ה' כריתות או ד' כריתות, ושאלו הרמב"ן איך התקלקלת כל כך הלא היית תלמיד, והנה יש לדעת כי פעם לא היו מתקלקלים בגלל חוסר גלידה אלא בגלל חוסר דעת, וענה לרמב"ן שפעם שמע ממנו שבפרשת האזינו לבדה רמזים כל האנשים שבעולם, ולא יכל להאמין לדבר כזה שבפרשה כזו קטנה רמזים כל כך הרבה אנשים ובגלל זה התקלקל, ושאל אבנר את הרמב"ן על עצמו איפה אני רמז בהאזינו, והתפלל הרמב"ן אל השי"ת והאיר ה' את עיניו ואמר לו בפסוק "אמרתי אפאיהם אשבייתה מאנוש זכרם" האות השלישית א' ב' נ' ר', ואבנר הנ"ל נבהל מאוד וראה שדברי רבו הרמב"ן הם אמת, ושאל האם יש לו תקנה והשיב לו הרמב"ן הרי היא שמעת מה שכתוב בפסוק 'אשבייתה מאנוש זכרם', והלך לו אותו התלמיד ולא יודעים להיכן הלך ומה איתו.

ונסכם: א. כל התורה כולה שמוותיו של הקדוש ברוך הוא, ב. אסתכל באוריתא וברא עלמא, ג. שכל האנשים רמזים בתורה.

נאמר בשיחת חזקוני מיוחדת בישיבת מיר ברכפלד

(ניתן לשמוע את השיחה המלאה בקול הלשון)

לחג הדג

מזן המאן
ד"ר יונה אהרן שלימ"א

אל הרינה ואל התפילה

טובת עין לישראל. ומבואר ש'פסל לך' מדובר לגבי פילפולא של תורה הוא עמל תשבע"פ.

א"כ נמצא יסוד גדול לפנינו, וזהו 'שאני צריך ללמוד סדר תפילה' כלומר שהדרך לזכות ליג' מדות של רחמים זה רק תפילה עם עמל התורה. וזהו סדר תפילה שלימדו הקב"ה למושה, וזה עניין 'פסל לך' שנאמר בסדר התפילה. וכעין מה שאנו מדגישים בסליחות "במוצאי מנוחה קדמנוך תחילה, הט אונך ממרום יושב תחילה, לשמע אל הרינה ואל התפילה".

שאין שב כראוי מוסיף כעס וחרון אף

והנה בעניין הסליחות כתב הרא"ש (ארחות חיים ל"ו) "כיון בתפילתך כי התפילה היא עבודת הלב ומה תעשה טיפה סרוחה לפני מלכו של עולם, ולא תהיה כעבד שמסרו לו מלאכה נכבדת לטובתו וחבלה, ואין יעמוד לפני המלך, ומה טוב לבקש סליחה על אומדן סלח לנו בלא כוונה" הרי לנו מדברי הרא"ש כי מי שבכוונתו 'לומר' סליחות היינו דרך אמירה מוטב לו שלא יאמר כלל. זאת כי הסליחות עניינם בקשה שאנו מבקשים ומתחננים לפני ה'.

והנה כדי שיהיה האדם 'מבקש' כראוי הרי זה מוכרח להיות רק אם יהיה הוא מכיר בחטא וע"י הכרה זו יהיה בא לבקש הסליחה מתוך שברון לב, ומשכך הרי זה הממלמל הסליחות בהכרח אינו מכיר בחטאו, מוטב לו שיהיה נמנע מאמירתו דווקא חשובה היא לו כמוסיף חטא על פשע.

בחישיבות ההכרה בחטא שהיא הבסיס הכרחי לתשובה, כבר כתב הרמב"ן (דרשות לר"ה) "כיון שאמרנו שראש השנה יום דין לכל אדם וכולן נדונים בו צריכים הכל לשים הדבר על לבם ולשוב בתשובה ולהתחרט על עוונותם ופשעיהם, ולהרבות תפילה ותחנונים שימחול הקב"ה על לא הודע שלהם, שאין יום הכיפורים מכפר אלא על השבים, והתשובה חסד גדול על הבריות, אבל עונש גדול הוא להם, שבזמן שאדם חוטא עובר הוא על רצון בוראו שעה אחת בשעת החטא, וכשהוא עומד ואינו שב בתשובה, עומד במרדו כל ימיו ואינו חושש לעשות רצון בוראו, וכל שכן ישראל שמתפללין ומתודין ומלחשין בפיהם וצועקים בקולם חטאנו עוינו פשענו, ואין מניחין העונות כלל, שזה בודאי מרד גדול הוא ומוסיף על עצמו כעס וחרון אף, משל לליסטים ששולל את הדרכים ולסטים את הבריות, והוא בא לפני המלך, אדוני מחול לי שהרגתי אנשין ושללתי אנשי מדינותיך ולסטמתי דרכיך, ולמחר חוזר לרעות שעשה, שאין כל פיוסין שאמר למלך אלא ניאוצין ומיעוט כבודו ומראו של מלך" הרי לנו בדברי הרמב"ן מפורש שחייב האדם להכיר בחטאיו ולהניחם ואם ח"ו אינו עושה זאת רק צועק בקולו ואינו מכיר בחטאו זהו מרד גדול, ומוסיף על עצמו חרון אף וכעס רח"ל.

המכיר בחטאו נפשו מרה לו

ובחישיבות ההכרה בגודל החטא מוצאים אנו בדברי החסיד רבינו יונה (שע"ת ש"ג קמ"א) "יעוד אמרו המלכין פני חבירו בריבים אין לו חלק לעוה"ב, ומה שלא אמרו כן על הרוצח שאין לו חלק לעוה"ב, [פי' שאחר שההלכנה היא תולדת הרציחה כמו שאמר למעלה שהיא אבק הרציחה לא רעה הרציחה מן ההלכנה ולא אמרו בה שאין לו חלק לעוה"ב] כי המלכין פני חבירו איננו מכיר גודל חטאו ואין נפשו מרה לו על עונו כמו הרוצח על כן הוא רחוק מן התשובה".

היינו דההוא (בפרט בג' עבירות חמורות) נפשו מרה עליו כי יודע הוא את עונו הכבד ומכיר בו ובהומרתו, ואינו רחוק כ"כ מדלת התשובה, לעומ"ז המלכין פני חבירו אדיש הוא לנוכח מעשהו ואין הוא רואה בו עוון כבד, ואין הוא מכיר בהומרתו ורחוק הוא מלדפוק דלתי תשובה. ובדרך משל יהיה כאשר תינוק ובו משוכת נעורים שיבר כלי במעללו, ואביו גוער בו על מעשהו, הרי שבאותה העת יהיה הבן מתנצל על מעשהו, אך בזה לא יהיה נרתע מלשוב מחר ולעשות כן בשנית, ואף שמיד ביקש הוא 'סליחה' על מעשהו, איב"ז כדי למונעו מלחזור ולעשותו למחר, והוא 'ביקש סליחה' כפי שדרשו ממנו, אך מה תועלת בה בקשה זו, אין לך חוכא גדולה מזו.

במוצאי מנוחה

כתב הרמ"א (סי' תקפ"א ס"א) "ועומדים באשמורת לומר סליחות ביום ראשון שלפני ראש השנה ואם חל ראש השנה שני או שלישי אז מתחילים מיום ראשון שבוע שלפניו" ובמשנ"ב (שם) "וכדי שיהיה יום מסים להתחלה תקנו יום ראשון בכל פעם".

אכן יש עוד עומק וטעם מפני מה דווקא ביום א' וכלשון הפייט 'במוצאי מנוחה קדמנוך תחילה' דכתב בלקט יושר (הל' ימי הסליחות ד') "כשחל ר"ה ביום חמישי נוהגין לעמוד סליחות ביום ראשון שלפניו, משום דצריך ג' ימים להכנה, מהו דתימא עמוד ביום ב' דהוי נמי ג' ימים לפני ר"ה וי"ל לעולם עומדין ביום ראשון משום שהוא סמוך לשבת, ונהג כל אדם ללמוד בשבת, וכן הוה בימיו משום דאין לאדם עסקים וגם יש לו פנאי ללמוד, והביא משל כשבאו ישראל לארץ ישראל רוצה תורה לחגור שק, משום כשהיו ישראל במדבר היו פנויים ממלאכה והיו לומדים תורה, אבל עתה כל אחד ואחד הולך לכרמו ואינם לומדים תורה. אמר הקב"ה משל לשתי אחיות ואחת לוקחה לאיש ואין לה בת וגו' וכו' כך השיב הקב"ה יש לך בת זוג ושבת שמו, ובשבת הם פנויים ממלאכה והיו לומדים תורה לך טוב להתחיל ביום ראשון, כי העם שמחים מחמת מצוות התורה שהם לומדים בשבת" וכו' "לכך טוב להתחיל להתפלל מתוך שמחה של מצווה, וגם הפייט התחיל במוצאי מנוחה".

היינו שחשיבות יש לה לבקשת הסליחה שתהא היא באה אחר לימוד התורה ומכיון שיש שאינם לומדים במשך השבוע כי טרודים הם בעסקי פרנסתם, ובשבת שפנויים הם עוסקים אף הם בתורה, על כן נהגו להתחיל הסליחות ביום א' שהוא מיד אחר הת"ת דשבת. וכמאמר הפייט 'במוצאי מנוחה קדמנוך תחלה'.

המתבונן יראה שזה מדוקדק היטב בדברי הפייט שממשיך 'הט אונך ממרום יושב תהלה לשמוע אל הרנה ואל התפלה' הרי שמבקשים אנו שישמע הקב"ה אל הרינה ואל התפילה. דהרינה היא תורה. וכפי שדרשו בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח) "ע"פ (תהלים י"ז א') "תפלה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי האזינה תפילתי" וכו' ודרשו ע"ז "שמעה ה' צדק זו קריאת שמע הקשיבה רנתי זו רנון תורה" ע"ש.

סדר תפילה

ויסוד זה שתלמוד תורה הוא מיסוד הסליחה והמחילה אנו מוצאים כבר אצל מרע"ה, שהיה עומד בתפילה כדכתי' (שמות ל"ב י"א) "ויחל משה את פני ה' אלקיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך" וכו' ושם (ל"ג י"ג) "ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרךך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה" יאמר הראני נא את כבודך" והשיבו ה' "ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וחסנתי את אשר אתן ורחמתי את אשר ארחם" ופרש"י "ויאמר אני אעביר וכו' הגיעה שעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות לפי שאני רוצה וצריך ללמוד סדר תפילה שכשנצרכת לבקש רחמים על ישראל הזכרת לי זכות אבות כסבור אתה שאם תמה זכות אבות אין עוד תקוה, אני אעביר כל מדת טובי לפניך על הצור ואתה צפון במערה, וקראתי בשם ה' לפניך ללמוד סדר בקשת רחמים אף אם תכלה זכות אבות וכסדר זה שאתה רואה אותי מעוסף וקורא "ג' מדות היו מלמד את ישראל לעשות כן, ועל ידי שזיכרו לפני רחום וחונן יהיו נענין, כי רחמי לא כלים".

והנה סדר המקרא לכאור' יהיה תמוה שכן אחר שאמר לו הקב"ה אני אעביר וכדפרש"י היינו אלמודך סדר "ג' מדות, הפסיק העניין בפרשת 'פסל לך' ורק אח"כ חזר העניין לפרשת "ג' מדות, "ויירד ה' בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם ה' הרי לנו שלא נאמרה פרשה ד"ג מדות רק אחר פרשה דפסל לך.

אין זאת אלא ללמדנו דהוא הוא סדר בקשת הרחמים ע"י פסל לך היא עמל התורה. כמשנ"ת בגמ' (נדרים לה) "א"ר יוסי בר חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר כתב לך פסל לך מה פסולתן שלך אף כתבן שלך ומושה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל" וכו' והק' ע"ז מדכתי' ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם וכו' ותי' אלא פילפולא בעלמא. וכתב ע"ז הר"ן פילפולא בעלמא נתן לו למשה והוא נהג בו

צחצוח ומירוק מכל הלכלוך, וזה רק ע"י ההכרה בסיאוב החטא, ואז בקשת הסליחה באמת מועילה לנו. ויש להדגיש זאת שוב כי אם יאמר האדם לנפשו להיות מצטרף עם הציבור ב'סליחות' אך בלא העבודה המוכרחת של ההכרה בחטא שרק ע"י בקשת הסליחה נובעת מעומק הלב, הרי שיהיה צריך הוא לבקש סליחה על 'אמירת' הסליחות.

דלת רחמים בלבו של אדם

ועתה שביארנו כל זאת, שזה הבסיס לעבודה הראויה בימים אלו 'מי הרחמים והסליחות' נתבונן בדברי אדונו הגר"א זיע"א (בסידורו) לפרש את ברכת הרוצה בתשובה "וזהו פרטות של שבת גומל חסדים טובים כמ"ש במדרכי בן יאיר בן שמעי בן קיש בן יאיר שהאיר עיני ישראל בתורה בן שמעי שהשמייע תפילתן של ישראל בן קיש שהקיש דלתי רחמים נגד תורה ועבודה וג"ח, תפילה במקום עבודה וכמה הקיש על דלת רחמים ע"ד שאמרו ר"ל ונתן לך רחמים ורחמן המרחם על הבריות מרחמן עליו מן השמים, שני דלתות ברא הקב"ה אחד בלב השמים ואחד בלב האדם וכאשר הקיש דלת התחתית ורחמיו על הבריות נפתחין דלתות השמים וזהו תשובה שלימה ממטה למעלה וממעלה למטה כאמור ע"כ.

דבריו מבהילים המה, כי דלת שערי השמים כנגד דלת לבו של אדם, ובפותחו את לבו פותח הוא שערי שמים. כן מוצאים את דבריו (אדר"א - איוב) עה"פ "אם אתה תשחר אל קל ואל שד" תתחנן" שכתב "וזהו אם אתה תשחר אל קל כמאמר שוחר טוב יבקש רצון כי תחילה הוא צריך לדרוש ולבקר איך להתדבק במדותיו של הקב"ה ואח"כ ואל שד" תתחנן" הרי מדבריו שמסדר התפילה להיות מיטיב עם הזולת ואז תהא התפילה מתקבלת לרצון בעזה"י.

אם חפצים אנו להיות שייכים ל'תשובה' אזי עלינו לנטוע עמוק בלבנו כי ההכרה בחטא היא הבסיס והעיקר הראשון להיות שב בתשובה, דאל"כ הרי אנו דומים לאותו תינוק ה'מבקש' סליחת אביו כי כך אמרו לו לעשות, אך איב"ז כלל כדי לשנות את דרכיו.

החטא אינו מוס קבוע בישראל

והנה באוה"ח הק' כתב לכאר עה"פ (במדבר כ"ג כ"א) "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" וז"ל "יתבאר ע"פ דבריהם ז"ל שאמרו כי על ידי חטא האדם נרשם רושם כח הרע באבר שבו עשאו והיא בחינת הפגם המוזכרת בדבריהם ז"ל, ופירוש און הוא כח הרע הנמשך מהעבירה על דרך אומרו לא פעלתי און וכת' יליכס ה' את פועלי האון. ולזה אמר לא הביט און שהוא רושם המפעל הרע אינו אפילו ביעקב שהן המון העם שיתכנו בשם יעקב שכלם נשמרים מעשות רע, והגם שיטעו מדרך השכל אינו נקבע בנפשם האון שהוא חלק הרע על דרך אומרו כלך יפה רעיתי ומום אין בך, פירוש שאין החטא עושה בו מוס קבוע אלא לכלוך העובר על ידי רחיצה והדחה, וכמו שרמזו ז"ל כמה שאמר הכתוב שחורה אני ונאווה יע"ש. ואמרו לא ראה עמל בישראל פירוש אפילו פגם שצריך עמל להעבירו אינו באותם שנקראים ישראל הם הצדיקים"

הרי לנו בדבריו שהחטא בישראל אינו עמוק וחיצוני הוא, ופנימיותו של האיש הישראלי טהורה היא אף בחוטאים, וע"כ אינו עושה בהם רושם. אך חייב האדם להכיר בחטאו, דכלא ההכרה לא יהיה יכול הוא כלל להתנקות מזה המה אפי' בעמל רב, והוא תנאי כדי שיהיה ניתן להבחין בפנימיות של ישראל שטהורה היא, זה רק ע"י

מהנעשה ונשמע

מורן שליט"א השתתף ונשא דברים בשמחת הכנסת ספר תורה לביהכ"ג הגר"א בקרית יערים טלז סטון שהוכנס לעילוי נשמות הרב יצחק (איקא) ישראלי זצ"ל.

בליל שב"ק סעדו בבית מורן שליט"א עשרים בחורים בני עליה שנכנסו בזמן אלול האחרון להסתופף בישיבה הקד' לאחר שנים של עליה ולימוד בישיבת 'אור ישראל', במהלך הסעודה זכו להתרומם מהוד קדומים ולהתחזק לקראת הימים הנוראים הבעל"ט.

במוצש"ק מורן שליט"א נשא דברי הספד על מו"ר מרן ראש הישיבה הגר"מ אזורי זיע"א, להגל מלאות י"א חודש להתסלקותו, בביהמ"ד 'שיוית' בעיר אופקים בראשות הג"ר צבי וילנסקי שליט"א.

מורן שליט"א טרח והגיע לנפשו הארגון החשוב 'מחוברים' שבראשות אביר החסד הרב מאיר קווין שליט"א, שנועד למשפחות המתמודדות עם ילדים בעלי נכויות, כשמורן שליט"א נוסך בהם חום וחיזוק, וכן מחזק את הבנות המתנדבות לשמור על הילדים במשך זמן שהות ההורים המסורים בנפשו.

מורן שליט"א נסע לעיר בית שמש, לשמש כסנדק בברית לבן אחד מתלמידיו, אחר הגיע לביקור חיזוק בתלמוד תורה 'וזאת ליהודה', כשבני הכיתות הנמוכות מקבלים פניו עם דגלים לכבוד התורה, וכל בני הת"ת הגיעו ובאו בבגדי שבת, בהתרגשות לקראת המעמד, כשמורן רבנו שליט"א נושא בפניהם דברי חיזוק לקראת הימים הנוראים.

נפשו למשפחות עם ילדים בעלי נכויות
שני מחוברים - יג אלול

הספד על מורן הגר"מ ככלות יא חודש -
ביהמ"ד שיוית אופקים - מוצש כי תצא

ת"ת וזאת ליהודה בית שמש - יג אלול

שיעור מרן הגאון רבי אשר יייס שליט"א

יסודות התשובה והידידי

ונראה דהרמב"ם הולך בזה לשיטתו, דכתב הרמב"ם בהל' תשובה (פרק ז' ה"ה):
"כבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הם
נגאלין, שנאמר 'והיה כי יבוא אליך וכו' ושב עד ה' אלקיך וכו' ושב ה' אלקיך
את שבותך'".

הרי שפירש מקרא זה כהבטחה ולא כצייו. ואף שגם הרמב"ן כתב שיש
בפסוק זה הבטחה ומ"מ יש בו גם צייו, אין זה דעת הרמב"ם, דהרמב"ן סמך
דבריו גם על המשך הפרשה "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום", אבל
הרמב"ם באגרת תימן (ד"ה הנה התבאר) כתב לפרש מקרא זה לומר דאין נביא יכול
לחדש דבר, דהקב"ה לא השאיר ממצותיו לא בשמים ולא מעבר לים, אלא את
כל התורה נתן לבני ישראל ע"י משה עבדו ולא תהא תורה אחרת מאתו ית"ש.
הרי שפסוק זה מתפרש לדעת הרמב"ם על כלל מצות התורה ולא על מצות
התשובה.

אמנם בנוגע למקור מצות התשובה לשיטת הרמב"ם יש לומר כמה דרכי
הבנה.

א. הישמוח משה (ויקרא ט"ז ז') וכן המשך חכמה בפרשת וילך (דברים ל"א י"ז)
כתבו בשיטתו דאין מצוה מיוחדת בתשובה, אלא כל מצוה ומצוה שאנו מצווים
בעשייתה וקיומה מחייבת את המבטלה לשוב בתשובה. ועומק סברה זו היא
דבאמת אין מצוות התורה מעשים בעלמא שאנו מצווים בעשייתן, אלא ענינים
ומעשים המקרבים בעצמותם את האדם אל אבינו שבשמים וזה תכלית כל
הבריאה וכל התורה, וא"כ מצוות אלה שאנו מצווים בקיומם כדי להתקרב אל ה'
הן הם המחייבים בתשובה אם בטלנו מהם והתרחקנו ע"י ביטולם מהקב"ה.

וכך מבואר בדברי הרמב"ם (פ"ז מהל' תשובה ה"ו):

"אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ מרוחק ותועבה, והיום אהוב ונחמד
קרוב וידיד".

ונמצא לפ"ז דלא מצוה אחת של תשובה יש במנין התרי"ג אלא ישנן תרי"ג
מצוות שכלול בהם חובת התשובה.

ב. ונראה עוד, דמצוות התשובה נובעת מכח הצייו הכללי 'לדבקה בו' שהיא
מצוות הדיקות בהקב"ה, ואף שחז"ל פירשו מצוה זו בכמה אופנים, לדבוק
במדותיו של הקב"ה ולדבוק בתלמידי חכמים, מדברי הרמב"ם עצמו למדנו שאף
ע"י תשובה מתקיימת מצוה זו, דהלא כתב (שם):

"גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה וכו' כלומר אם תשוב בתשובה
בי תדבק וכו'".

הרי שהחוטא מרוחק וע"י תשובה הוא מתקרב ומתדבק אל הקב"ה, ומקיים
בכך את מצוות "ולדבקה בו".

ג. אמנם הנראה עיקר בדעת הרמב"ם, ידיעין את מצוות התשובה מתוך
מצוות הדידות דמצוה אחת הן, דהרי כתב הרמב"ם (שם פ"ב הלכה ג') דהמתוודה ולא
גמר בלבו לעזוב החטא הרי הוא כטובל ושרץ בידו, וא"כ פשוט דכל ענין הדידות
אינו אלא "שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה", וזה המתחייב ממה שנצטוונו
בתורה להתודות על החטא שבידינו. וכבר האריך בספר המצוות (שם) והביא
את דברי המכילתא (ספרי וטא ה' ה') דכל חוטא חייב להתודות ולא רק מביאי
הקרבנות [אך דעת הבה"ג (סימן י"ג הל' יו"ה ב') והיראים (מצוה תמ"א) דאין מצוות וידוי
אלא חלק ממצוות קרבן החטאת והאשם ע"ש].

ועיין עוד בדברי הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פרק ל"ו):

"עם אמונת התשובה יתקן וישוב לטוב שבענינים ויותר שלם ממה שהיה
קודם שחטא, ולזה רבו המעשים המקיימים זה הדעת האמיתי וכו' ר"ל הדידות
והקרבות וכו' והתעניות, והענין הכולל לתשובה מכל חטא נסור ממנו".

"והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך
והשבות אל לבבך וכו' ושב עד ה' אלקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך
היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים ל' א'-ב').

"כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא
וכו' כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו" (שם י"א-י"ד).

א. בגדר מצות התשובה

נחלקו הראשונים בענין התשובה, אם מצוה היא מכלל תרי"ג מצוות התורה,
או שמא איננה מצוה אלא זכות וטובה שנתן הקב"ה לישראל, והבטחה להם
שישובו באחרית הימים.

הרמב"ן בפרשתנו (שם פסוק י"א) כתב דפסוק זה, "ושבת עד ה' אלקיך" מצות
עשה היא שעל החוטא לשוב בתשובה ולא רק הבטחה שכך יהיה בסוף הימים.
ועוד פירש שם הרמב"ן את הכתוב "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום",
דהכוונה למצות תשובה הכתובה ברישא דקרא ולא לכללות מצוות התורה, וזה
פירוש הפסוק "בפיך ובלבבך לעשותו", בפיך היינו וידוי פה ובלבבך היינו תשובת
הלב. וגם הסמ"ק (מצוה נ"ג) מנה את מצוות התשובה בכלל תרי"ג מצוות, וכ"ה
בשערי תשובה לרבינו יונה (שער א' ס"א) ע"ש.

אך בלשון הרמב"ם מבואר דאין התשובה מצוה כלל, אלא זכות וטובה שנתן
הקב"ה לישראל שעל ידה זיכר לתקן את אשר עוותו, אך אין התשובה מצוה
אלא הוידוי, דהלא כתב בספר המצוות (עשה ע"ג): "שצונו להתודות על העונות
והחטאים שחטאנו ולאמר אותם עם התשובה", הרי דאין עצם התשובה מצוה
אלא הוידוי, אלא דצריך לומר את דברי הוידוי עם התשובה. וכ"כ בהל' תשובה
(פ"א ה"א): "כל מצוות שבתורה בין עשה בין לא תעשה עבר על אחת מהן וכו'
כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני ה' וכו' וידוי זה מצות עשה".

ומתוך הנחה זו כתב המנ"ח (מצוה שס"ד) דמצוות וידוי גדרה כעין מצות גירושין
דאין האדם מצווה לגרש את אשתו, אלא דאם רצונו לגרשה מצווה לעשות כן
ע"י ספר כריתות, וכן בוידוי אם רצונו לשוב בתשובה לפני המקום ולכפר על
חטאו מצווה להתודות בשעת התשובה ע"ש.

אך באמת אין זה שיטת הרמב"ם, ואדרבה מתוך דיוק לשון הרמב"ם בשתי
מצוות אלה חזינן דאין גדר אחד להם. דלענין גירושין (מצוה רכ"ב) כתב: "שצונו
לגרש בשטר עכ"פ כשנדרצה לגרש", הרי שהדגיש בלשונו דאין הגירושין חובה,
אלא כשנדרצה לגרש מצוה לעשות כן ע"י גט כריתות. אבל בענין הוידוי (מצוה
ע"ג) כתב: "שצונו להתודות על העונות וכו' ולומר אותם עם התשובה", ולא
כתב כשנדרצה לשוב בתשובה או כשנשוב בתשובה, אלא שצונו להתודות
ולומר דברי וידוי עם התשובה. ומשמע מלשונו דכל זה בכלל המצוה, "להתודות
עם התשובה".

ובאמת הרמב"ם כתב זאת להדיא בפרטי המצוות בריש הלכות תשובה
דהמצוה היא "שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה", הרי שכל זה בכלל המצוה
שישוב ויתודה וגם התשובה היא מצוה ולא רשות בעלמא. וכך מבואר להדיא
בדבריו גם בספר המצוות שם דכל חוטא חייב להתודות, הרי דאין זה תלי כלל
ברצונו לשוב בתשובה אלא חובה גמורה יש כאן להתודות עם התשובה וז"ב
ופשוט.

אלא דמ"מ נראה ברור דנחלקו הרמב"ם והרמב"ן בשורש מצוה זו וענפיה,
דלדעת הרמב"ן שורש המצוה הוא התשובה ומקורו מ"ושבת עד ה' אלקיך",
והוידוי חלק ממנה כדכתיב "בפיך ובלבבך לעשותו". ולדעת הרמב"ם שורש
המצוה היא וידוי ומקורה "והתודה", אלא שגם התשובה מצוה עליו, ומשום
דוידוי בלא תשובה לאו כלום הוא.

לעילוי נשמת

ת.נ.צ.ב.ה.

מרת מלכה מוחלה בת ה'ר' מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח ר' משה בן משה'ר' יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

הונצח ע"י בנם ידידנו עוז הר' דוד הגר הי"ו לזוס אנג'לס

ענין כלל לכפרה וטהרה. אך זה דרך דחוק דהא תינח בעבירות שבממונן, אך מה נעשה דבהלכות עדות הרמב"ם מזכיר גם עבירות שבין אדם למקום, ואכתי צ"ע. ואכן ראיתי ברמב"ם בהל' עדות (שם) בהוצאת ר' שבת פרנקל בשינויי הנוסחאות גירסא שונה: "כיון שלקו חזרו לכשרותן" ולא "כשעשו תשובה", אלא שהכס"מ שם גרס כנ"ל, ועדיין צ"ע.

ועוד נראה לפי"ז ליישב את מה שנראה כתמוה בדברי הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ז' הלכה ג'), וז"ל:

"אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהם מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה והתחולל".

ולכאורה תמוה למה לא כתב הרמב"ם הלכה זו בפרק א' ה"ב לאחר שכתב דחייב להתודות על כל המצוות שבתורה בין עשה ובין לא עשה, שם היה לו להזכיר דגם על דעות רעות צריך לשוב ולהתודות ולמה המתין עד פרק ז' עם הלכה זו.

אלא נראה בזה, דבאמת אין התשובה על הדעות הרעות בגדר תשובת כפרה, דאין הדעות הרעות עבירות, שהרי התורה לא ציוותה עליהן בפירוש, אך מ"מ אמרו חז"ל דהדעות הרעות מרחיקות את האדם מהקב"ה, וכמו שאמרו על בעלי הנגואה (סוטה ה' ע"א) "אין אני והוא יכולים לדור בדירה אחת", וכן אמרו (שם מ"ב ע"א) "ג' אין רואין פני שכניה שקרנים חנפנים וכו'".

ומטעם זה לא כתב הרמב"ם הלכה זו בפרק א' אשר כולו עוסק בכפרה שבתשובה וחילוקי הכפרה והוידי, לעומת זאת פרק ז' עוסק בטהרת התשובה כמבואר למעין בו, ובהלכה ו' שם הביא הרמב"ם את דברי הנביאים שציוו על התשובה, והנביאים הזהירו מהטינוף שבחטא ועל הטוהר והנקיון שבתשובה, ועיי' עוד בהלכה ז' שם: "גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה וכו' אמר היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום אהוב ונחמד קרוב וידיד", וכאמור גם התשובה על הדעות משום טהרה היא ולא משום כפרה.

עוד מובן לפי דברינו מדוע בתשובה על המדות לא כתב הרמב"ם את ענין הוידי, דבאמת אי"צ וידי, משום דאין הוידי קשור לטהרה אלא לכפרה כמבואר, ובתיקון המדות אין גדר כפרה אלא טהרה בלבד.

אמנם י"ל עוד מדברי רש"י (בראשית ל"ב כ"א) דלשון כפרה הוא לשון קנוח והעברה, ודו"ק.

ג. וידי היחיד וידי הציבור

והנה מבואר בדברי הרמב"ם (שם פ"א ה"א) דיש ג' חלקים בוידי: הזכרת החטא "עויתי חטאתי ופשעתי ועשיתי כך וכך", חרטה על העבר "בושתי ונכלמתי" וקבלה על העתיד "לעולם אין חוזר לדבר הזה", וכן מבואר ברבינו יונה בשערי תשובה (שער א').

ולכאורה יש לתמוה על נוסח הוידי שאנו אומרים בכל יום, שאין בו לא חרטה ולא קבלה על העתיד אלא הודאת החטא בלבד, והלא אם לא התודה כדן אין התשובה מכפרת. ואף שיש לומר בדוחק לפי המבואר לעיל דוידי זה שאנו אומרים בכל יום אינו לשם כפרה אלא לשם טהרה בלבד, אין דעתי נוחה בתיורן זה, דמאחר שמתודים אנו, למה לא נתודה כדן וידי המועיל אף לכפרה. וגם דוחק לומר דיש ביטוי לחרטה בכך שאומר "ולא שוה לנו", דמ"מ אין בזה קבלה על העתיד, ואף לא חרטה מפורשת וכלשון הרמב"ם "בושתי ונחמתי".

והנראה בזה, דהנה לכאורה הרמב"ם שם (פ"ב ה"ה) סתר דבריו, וכן כתב: "הוידי שנהגו כל ישראל אבל אנחנו חטאנו הוא עיקר הוידי". ולכאורה הרי אין זה כנוסח הוידי שכתב בפ"א. ונראה לכאורה דבפרק א' הרמב"ם מתייחס לוידי של יחיד המתודה בתשובתו על החטא שבידו, אבל בפ"ב המדובר בנוסח הוידי בתפלת הציבור, דהא בהלכה ו' שם כתב: "אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד וכו', כמה דברים אמורים ביחיד, אבל בציבור כל זמן שעושין תשובה וצועקין בלב שלם הם נענים". ובהלכה ז' ביאר את החיוב לשוב בתשובה ולהתודות ביוה"כ, ובסוף כתב דשליח ציבור ביוה"כ מתודה באמצע תפילתו בברכה רביעית, ואח"כ כתב בהלכה ח': "מנהג ישראל להתודות בלשון זה", ונראה מכל זה דהדברים אמורים בוידי של ציבור.

ויסוד ההבדל בין יחיד לציבור חזין אף בוידי הכהן הגדול על שער המשתלח, שאינו מזכיר אלא 'חטאו עונו ופשעו עמך בית ישראל כפר לעונות ולחטאים' ואינו אומר לשון חרטה וקבלה. והטעם בזה נראה דרך המתודה בעצמו לפני המקום יכול לומר דברי חרטה וקבלה, אבל המתודה על עון חבירו אין יביע חרטה וקבלה, וה"ה בשליח ציבור שאומר וידי בתפלתו, אינו אומר אלא הזכרת החטא ודברי ריצוי ובקשה שהקב"ה יכפר עונותינו ולא דברי חרטה וקבלה.

ד. משמעות ההודאה שבידי

אך באמת נראה דאין החרטה והקבלה מעיקר מצות הוידי כלל אלא ממצות התשובה, ועיקר מצות הוידי אינו אלא הזכרת החטא וכמנהג כל ישראל "אבל אנחנו חטאנו".

הרי דאף שהמצוה היא וידי כמבואר בדברי הרמב"ם הנ"ל, מ"מ בפנימיות הענין הוידי מחלקי התשובה הוא וכל ענינו אינו אלא לסור מן החטא ולהתקרב אל הקב"ה.

ב. בין טהרה לכפרה בתשובה

כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"א ה"א) דאין התשובה מכפרת עד שיתודה, וללא וידי פה אינו מתכפר בתשובתו. וכן חייבי הקרבנות או מיתות ב"ד או מלקות אין מתכפר להן עד שיתודו וידי פה. וכבר תמחו האחרונים (עיי' מנח"מ מצוה שס"ד) על דבריו ממשנה ערוכה בקידושין (מ"ט ע"ב): "המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק ונמצא רשע גמור חוששין לקידושין שמא הרהר תשובה בלבו", ומה מועיל לו מה שהרהר בתשובה בלבו, הלא אין מתכפר לו עד שיתודה וידי פה.

ובאמת יש לתמוה יותר בדברי המשנה, דהלא בסוף יומא (דף פ"ו ע"א) תנן דיש ד' חלוקי כפרה, ואמנם המבטל מצות עשה מתכפר לו ע"י תשובה בלבד, אך בעבר על ל"ת או על איסורי כריתות ומיתות ב"ד לא די בתשובה בלבד. וכיון שאמרו במשנה "ונמצא רשע גמור", ע"כ לא מיירי במי שביטל מצות עשה בלבד, דהמבטל מצות עשה אינו בכלל רשע כלל והוא כשר לעדות כמבואר בשו"ע חו"מ (ס"ו ל"ד ס"ב) דאינו נספל לעדות אלא אם עבר בלאו שלוקין עליו, משום דבפסולי עדות כתיב "אל תשת ירך עם רשע". וכיון דמיירי דעבר על לאוין ומיתות ב"ד אין נעשה צדיק גמור ע"י הרהור תשובה.

ואמורתי בזה, דבאמת שני פנים יש בתשובה כנגד שני פנים שבחטא, דהלא החטא מחייב והחטא גם מזהם ומטמא, החוטא מתחייב בעונש על חטאו, אך נפשו גם נפגמת ומזדהמת וכדברי הנביא "רחצו הזכו" (ישעיהו א' ט"ז), "הסירו הבגדים הצואים מעליכם" (זכריה ג' ד') וכדו' במקומות רבים. וכנגד שני הפנים שבחטא יש שני פנים בתשובה, התשובה מכפרת על חיוב החטא, והתשובה מטהרת מטומאת החטא, וכל זה מבואר במקרא מלא (ויקרא ט"ז ל'): "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", הרי ששנים הם עניני התשובה, הכפרה והטהרה.

ונראה דחלוקי כפרה יש, אבל לא מצינו חלוקי טהרה, כתיב "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", ואין הטהרה תלויה אלא בלבו של אדם, ובחלק זה מנהי התשובה על כל העונות כולם, וכן הוידי אינו מעכב אלא את כפרת התשובה אבל לא את טהרתה. ואם עשה החוטא תשובה שלימה לפני המקום נעשה טהור וקדוש אף ללא וידי וללא יסורים, אף שעדיין לא נתכפר מהחיוב שהתחייב על ידי חטאיו.

וזה כוונת הגמ' ביבמות (כ"ב ע"ב) דממזר אסור להכות ולקלל את אביו, ואף דהבא על הערה והוליד ממזר הוי מעוות לא יכול לתקון, מ"מ "השתא מיהו עושה מעשה עמך", הרי דאף שלא תיקן את המעוות אשר פגם וקלקל מ"מ השתא עושה מעשה עמך הוא, משום דאין טהרת התשובה תלויה אלא באדם לבדו.

וניחא לפי"ז דע"י שהרהר תשובה בלבו נעשה צדיק גמור אף שעדיין לא נתכפר לו כיון שלא התודה ועדיין לא עבר עליו יוה"כ ויסורין וכדו'.

הראנו לדעת דיש טהרה ללא כפרה, ונראה דיש גם כפרה ללא טהרה. הנה מצינו דאף לדעת רבי דיום הכיפורים מכפר בין לשבים ובין לשאינן שבים (יומא פ"ז ע"א), לא מצינו שהוא מטהר אלא מכפר בלבד וכלשון הרמב"ם (שם פ"א ה"ג) "נעצמו של יום מכפר", וזאת משום דאין אדם זוכה בטהרה אלא ע"י תשובה שלמה שבלבו, ד"לפני ה' תטהרו" כתיב.

וזה הנראה במה שמצינו בתפילת העמידה ב' ברכות, האחת ברכת הרוצה בתשובה, והשנית ברכת חנון המרבה לסלוח, וכן גם בתפלת אבינו מלכנו אנו מבקשים תרת, החזירנו בתשובה שלימה לפניך, וסלח ומחל לכל עונותינו, ונראה דברכה ראשונה היא על תשובה שלימה הנוגעת לטהרה, והשניה על סליחה ומחילה נוגעת לכפרה, ודו"ק [אמנם בפשטות אין קושיא במה שב' ברכות הן, דהראשונה שנוכה לשוב, והשניה שע"י התשובה נוכה לכפרה, וז"פ].

ובזה מיושב קושיית התוס' ישנים ביומא (פ"ה ע"ב) דאם יוה"כ מכפר אף ללא תשובה למה חרב הבית, הלא יוה"כ כיפר את עוונותיהם בכל שנה ושנה, ותיצרו דמ"מ אין יוה"כ מכפר כפרה גמורה ללא תשובה ע"ש. ולהנ"ל נראה דאף דעצומו של יום מכפר, מ"מ אין עצומו של יום מטהר, וסיבת החורבן היתה מחמת חסרון טהרה, דכאשר שוב לא היו ראויים להשראת השכינה חרב הבית, ולא משום עונש על חטאיהם. ואפשר שזה כונת התוס' ישנים לחלק בין כפרה גמורה דהיינו טהרה לכפרה שאינה גמורה.

ומריש הוי אמינא דזה הביאור במש"כ הרמב"ם בהל' עדות (פ"ב ה"ד) ובהל' סנהדרין (פ"ה ה"ג) דפסולי עדות חוזרים להכשר כשעשו תשובה או לקו, דאלו שני הדרכים היינו או טהרה או כפרה. אך באמת זה טעות, דלהדיא מבואר בהל' תשובה (פ"א ה"א) דחייבי מלקות אף כפרה אין להם כשלא עשו תשובה, וע"כ דגדר פסולי עדות שאני, ואין פסולם והכשרם תלוי בתשובה כלל דאדם יראה לעינים.

ומה שכתב הרמב"ם דחוזרים להכשר ע"י התשובה, לכאורה הו"א דכוונתו להמבואר בסנהדרין (דף כ"ה ע"ב) דעד שישברו את פספסיהן ויקבלו דברי חברות וכדו' דהיינו תשובה במעשה, או שילקו וכדילפינן מ"נלקה אחיך", וכל זה אינו

וכבש יצרו. אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו, כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהם כובשים את יצרים יותר מהם".

ויש לעיין לפי זה בטעם הדבר דמבואר במכות (י"ג ע"ב) דלא אהני ליה תשובתו להפטר ממלקות ומיתת בי"ד, ובשלמא בעונשי ממון מובן מדוע אין התשובה פוטרתו מתשלומין משום שעיקר התשלום אינו להעניש את החייב אלא לפצות את הזכאי, אבל בעונשי גוף איך יענש לאחר שנקי הוא מכל חטא ועוון וזדונותיו וזכויות הם, והלא "נקי וצדיק אל תהרוג" אמרה תורה.

וכבר נחלקו גדולי הדורות בתשובת שאלה זו.

כתב הנודע ביהודה (או"ח קמא סימן ל"ה) דע"כ אין התשובה מועילה לפטור אדם מעונש בי"ד דא"כ בכדי להיפטר מעונשו יאמר כל עברין שחזר בתשובה, וז"ל:

"אלא ודאי גזה"כ היא שאלמלא כן בטלו עונשי התורה בכלל ואין אדם שיומט בב"ד כי יאמר חטאתי והנני שב, וכיון שהקב"ה רצה ליתן עונש מיתה על קצת עונות כדי שיתירא האדם מלעבור לכן נחנץ הוא שלא תועיל התשובה להציל ממיתת בי"ד".

הרי לנו דעת הנוב"ז, כיון דעיקר העונש אינו אלא למען ישמעו וייראו, ואם כן ע"כ גזה"כ היא שלא תועיל התשובה דאל"כ הלא בטלו עונשי בי"ד [והנוב"ז הוכיח לפי דרכו דעיקר התשובה אינו אלא חרדת הלב, ולא תיקונים וסיגופים, דאם המעשה עיקר התשובה ולא כונת הלב, הלא יכול להביא עדים שהתענה והסתגף ויכופר לו ע"ש]. וכדברי הנוב"ז כתב כבר המבי"ט בספר בית אלקים (שער התשובה פ"ד).

והחיד"א בשו"ת טוב עין (סימן ו') וכן בשו"ת יוסף אומץ (סימן ל"ה) ובספרו עין זוכר (מערכת המ' אות כ') כתב לדחות את דברי הנוב"ז, ונקט דלאו משום גזה"כ היא, אלא משום דאין ביד הבי"ד לבחון כליות ולב ואדם יראה לעינים ומשום"כ אין ביד הבי"ד לקבל תשובת החוטאים ע"ש.

ובשו"ת אור גדול (סימן א' ד"ה ואכתי) כתב להוכיח דע"כ אין הטעם שאין התשובה פוטרת משום דלא ידעינן אם באמת חזר בתשובה או לא אלא גזה"כ הוא, שהרי אמר ר' עקיבא במכות (י"ג ע"ב) דחייבי כריתות ישנם בכלל מלקות, דאם עשה תשובה בי"ד של מעלה מוחלין לו. והרמב"ן במלחמות שם (ד' ע"א מדפי הרי"ף) פירש על פי זה בשתי דרכים מדוע עונש מלקות חמור מכרת, הא' זה משום דבעונש מלקות לא מהני תשובה ובעונש כרת מהני תשובה. הב', דאין זה נחשב לשתי רשעיות שהרי יכול הוא להפטר מן הכרת ע"י תשובה. ואת"ל דאף בחייבי מלקות אליבא דאמת מהני התשובה, שוב אין מלקות חמורה מכרת.

ובאמת נראה יותר דאין ראיה כלל מדברי הרמב"ן, דמסתבר טפי לומר דמה לן מהו טעמא דמילתא, הלא סו"ס התשובה פוטרת מכרת ואינה פוטרת ממלקות, וממילא אין כאן אלא רשעה אחת, ויש במלקות חומר דאף אם ישוב בתשובה שלימה כאלעזר בן דורדיא מ"מ אינו נפטר מידי עונש מלקות.

ובאמת לא ירדתי לסוף דעתו של החיד"א בהשגתו על הנוב"ז, דע"כ צ"ל אף לטעמיה דלא מסברא בעלמא קבעו שאין התשובה פוטרת מעונשי בי"ד משום שאין אנו בוחנים כליות ולב, דהא אין מענישים מספק, אלא ע"כ גזירת הכתוב הוא דאל"כ בטלו לגמרי דיני עונשים, וכיון דע"כ גזה"כ הוא הרי הן הן דברי הנוב"ז ואין ביניהם ולא כלום, וצ"ע.

וראיתי להגר"י ענגיל בגליוני הש"ס במכות (שם) שהאריך בשתי הדרכים הנ"ל, והביא הרבה מקורות וצדדים לכאן ולכאן כדרכו בקודש דרך נשר בשמים ואכמ"ל, אלא שביאר קצת בסגנון אחר דאינו נפטר ע"י תשובה, דכיון דתשובתו ספק היא מוקמין ליה אחזקת חייב ע"ש. ולדרכו נראה טפי מה שתמנהנו על דברי החיד"א דאם יש ספק לנו אם חזר בתשובה או לא איך נהרגנו מספק, ולדברי הגר"י ענגיל נראה דבמקום ספק אזלינן בתר חזקה, וז"פ.

ולכאורה קשה להבין את טעמם של החיד"א והגר"י ענגיל דא"א לפוטרו ע"י תשובה כיון שאין האדם בוחן כליות לדעת אם אכן לבו עמו, והלא בהרבה תחומים דין בי"ד מבוסס על הערכת דעתו ולבו של אדם, וכשם שהחוטא חוזר לחזקת חברות משינה מנהג חברות כמבואר בסנהדרין (כ"ה ע"ב) ובשו"ע חשן משפט (ס' ל"ד סעיף ל"א - ל"ה), וכן לגבי קבלת גירות דבעינן קבלה גמורה של עול מצוות, וכאשר בי"ד משתכנע שאכן כוונת הגר לקבל עול מצוות בלב שלם מקבלין אותו, אם כן כמו"כ כאשר יראה לבי"ד שאכן הוא חוזר בתשובה ונוהג מנהג הצדיקים מדוע לא נפטר אותו מן העונש.

ועיין בגליוני הש"ס (שם) שהקשה לפי מש"כ הרדב"ז (ח"ג סימן תתקכ"א) דכל שבה להודות על עבירה שבידו קודם עדים תשובה גמורה היא והוא כשר לעדות ולשבעה, דבה"ג למה לא יפטר מעונש בי"ד ע"ש. ועוד מה נענה כאשר העברין תלמיד חכם הוא, והרי אמרו (ברכות י"ט ע"א): "אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, שמא עשה תשובה, שמא ס"ד, אלא ודאי עשה תשובה", הרי שיש לתלות שודאי עשה תשובה ואין נהרגנו, וי"ל בכ"ז ואכמ"ל.

אמנם לולא דבריהם היה נראה יותר לומר, דבאמת כל ענין התשובה לא ניתנה אלא בין אדם למקום, דמחסידי הש"י"ת הוא שתקבל תשובת החטאים וכמ"ש רבינו יונה בשע"ת (ש"א סעיף א'), ולא ניתנה מתנה זו לישראל אלא לכפרה ולטהרה ביד שמים, ואין בה ענין כלל לעונשי בי"ד.

ויש להוכיח זאת מהא דמצינו לשון וידוי אף במעשר שני כמבואר במשנה מעשר שני (פ"ה משנה י'): "במנחה ביו"ט ראשון היו מתנדבין, כיצד היה הוידוי בערתי הקודש מן הבית". ותמה שם בתוספות י"ט מה ענין וידוי יש בזה, הלא אינו מתודה על חטא. וכתב בשם הספרנו (דברים כ"ו י"ג) דענין הוידוי הוא: "שבעונתנו הוצרכנו לבער הקודש מן הבית לבלתי תת אותם לבכורות", שהרי לעתיד לבוא יתנו אותם לבכור.

ובמשנה ראשונה (שם) תמה על דבריו, הלא לעתיד לבוא יתנו לבכור תחת הכהן רק תרומה, והרי קי"ל דאינו מתודה על תרומה לבדה אלא על המעשרות. ועל כן כתב שם לבאר דענין הוידוי הוא על כך שהשהה את המתנות אצלו עד שעת הביעור ולא נתן מיד לכהן וללווי.

אך גם זה אינו נראה, דהלא גם בביכורים מצינו לשון וידוי במשנה ביכורים (פ"ב משנה ב') "המעשר והביכורים טעונים וידוי", והרי בביכורים עשה כדת וכדין ולא עבר על שום שמץ חטא [וכבר תמנהנו במק"א על מש"כ הטורי אבן מגילה (דף כ' ע"ב) דלא מצינו לשון וידוי בביכורים אלא במעשר ממשנה זו שהובאה גם ביבמות (ע"ג ע"א)].

והנראה עיקר דשורש ענין הוידוי אינו אלא הודאה, וזה פירוש מילת "וידוי", וכל המודה על הדבר הוא בכלל וידוי בין במודה על חטא ובין במודה על טובות הא-ל. ושורש ענין זה למדתי ממה שמצינו בכתובים "אמרתי אודה עלי פשעי" (תהלים ל"ב ה'), "מודה ועוֹבֵד יְרוּחִם" (משלי כ"ח י"ג), ונראה מזה דשורש וידוי הוא משורש ההודאה. ובדקתי ומצאתי כן בספר השרשים לרד"ק (ערך ידה). ובה נחתא הלשון וידוי במעשרות וביכורים, דעיקר ענין הוידוי הוא הודאה אם על העון ואם על הטובות שגמלנו הקב"ה.

ושב ראיתי בתוספות אנשי שם על המשנה במעשר שני (שם) שכתב בקיצור דכל מודה בין טוב בין לרע הוא וידוי אך לא ביסס את דבריו ע"ש. ובאמת הדבר מפורש בדברי מאור עינינו רש"י על התורה שכתב שם בפ' תבא (דברים כ"ו י"ג): "ואמרתי לפני ה' אלקיך, התודה שנתת מעשרותיך", הרי שיש לשון וידוי אף ללא חטא כלל, אלא כל גדר וידוי מעשרות הוא הוידוי "שנתת מעשרותיך" וזה ברור.

והדברים מפורשים גם בירושלמי שבועות (פ"א ה"ה, ו' ע"ב) "ר' תנחומא בשם ר"ל בשעה שאמר הקב"ה למשה והתודה עליו, התחיל אומר 'מזמור לתודה' על שם 'והתודה עליו' ע"ש.

ולפ"ז נראה דעיקר גדר הוידוי אף במתודה על החטא אינו אלא ההודאה בחטא, והוא הוידוי שנהגו לומר כל ישראל "אבל אנחנו חטאנו" והוא הוידוי שמתודה על קרבנו "אנא ה' חטאתי עויתי פשעתי כפר נא וכו'" (יומא מ"א ע"ב), ובאלו הוידוים אין בהם לא חרטה ולא קבלה. ולכאורה הלא את כל מצות הוידוי ילפינן מוידוי זה שעל החטאת, וע"כ דזה עיקר מצות הוידוי ורק היא מעכבת בתשובה. אלא שמלבד עיקר מצות הוידוי יש ענין לומר בפיו גם את עיקרי התשובה כמו שכתב הרמב"ם (שם פ"ב ה"ב): "ומה היא התשובה שיענוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו וכו' וכן יתנחם על העבר וכו' וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו" ומצד ענין זה אומר בודיו נחמתי ובושתי וכדו' חרטה וקבלה על העתיד.

ועל כן הרמב"ם בפ"א בבארו את עיקרו של וידוי הו"ל כאילו כתב מהו עיקרו של תשובה, דבהלכה זו הוידוי והתשובה חד הם כפי שנתבאר לעיל באות א', ודו"ק כי קצתו והדברים נכונים.

ה. אם וידוי פה מעכב

הנה בדברי הרמב"ם הנ"ל מבואר דוידוי פה מעכב, וצ"ע לפ"ז מה יעשה אילם, וכי לא יוכל לחזור בתשובה ולהתכפר. וז"ל דמהני ע"י דין שומע כעונה, ואף דיש מן הראשונים דס"ל דאילם שאין ראוי לשמוע ל"מ ביה שומע כעונה, כמבואר בהגהות אשרי חולין (פ"א סימן ג'), כבר כתב השאג"א (סימן ו') דאין הדין כן להלכה.

ואפשר עוד לדון בזה על פי שיטת הירושלמי בברכות (פ"א ה"א, ונפסק להלכה בשו"ע או"ח סימן ס"ב ס"ד) דבאונס הוא הרהור כדיבור וא"כ ה"ה בודיו, וצ"ע.

אך בעיקר הדבר נראה לכאורה דשאני וידוי משאר מצוות שבדיבור, דא"א שיהא אדם מישראל אשר ננעלו לו שערי תשובה, וע"כ דאין וידוי פה מעכב וכשאני יכול להתודות בפיו מהני גם בלבו, דע"כ א"א שיהא לך אדם מישראל שאינו יכול לזכות בכפרת התשובה, ולא דמי לשאר מצוות שבדיבור דאילם פטור מהם. ושמתחי בראותי ברא"ש מו"ק (פ"ג ס' ע"י) וז"ל: "נטה למות אומרים לו התודה וכו' אם יכול להתודות בפיו יתודה ואם לאו יתודה בלבו, אחז המתודה בפיו ובלבו יתודה ובלבד שתהא דעתו מיושבת עליו", וכבר כתב כן הרמב"ן בתורת האדם (ענין הודו) וכן פסקו הטור והשו"ע בי"ד (ריש ס' של"ח), הרי דמהני גם וידוי בלב, ונראה דה"ה לאלם, ודו"ק.

ו. מדוע תשובה אינה פוטרת מעונשי בי"ד

הנה הפליגו חכמינו במעלת התשובה, עד שאמרו (יומא פ"ו ע"ב) בתשובה מאהבה שזדונות נעשין לו כזכויות, וכבר כתב הרמב"ם בהל' תשובה (פ"א הלכה ד'): "ואל ידמה בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה, אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו

ויסוד הדברים בירושלמי מכות (פ"ב ה"ו, דף ז' ע"א):

"שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו, אמרה להם 'חטאים תרדף רעה', שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו, אמרה להם 'הנפש החוטאת היא תמות', שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו, אמר להן יעשה תשובה ויתכפר לו".

הרי לן שאין התשובה מתקבלת לא לפי החכמה ולא לפי הנבואה אלא מתנת אלקים היא, ואילו הבי"ד אינו דן אלא לפי החכמה והנבואה, ורק בדין שמים גזר הקב"ה "שזבו בנים שזבבים ארפא משזבתם".

ומה מאוד שמחתי כשראיתי שוב שכן כתב הכהן הגדול מאחיו רבי צדוק מלובלין בתקנת השבים (עמוד פ"ו בסוגריים), ולאחר שהביא את דברי הנוב"י שזו למען ישמעו ויראו, וטען לעומתו דאין עיקר העונש כדי להרתיע ולהפחיד, שהרי יוכל החוטא בקל להשתמט מעדים והתראה, ושוב דחה גם את דברי החיד"א דמ"מ איך יענש אדם ויהרג מספק, ולבסוף כתב כדברינו ואף הוא רמז לדברי הירושלמי ע"ש.

ונראה דאין כוונת הדברים משום דמפתח התשובה לא נמסר בידי אדם ואינה אלא ביד יוצר בראשית, דבאמת נצטוו לקבל תשובת החוטא ולמחול ולסלוח, וכן נצטוו להתהלך בדרכי ולדבוק במדותיו, ועוד דהרי גם בהלכה הפסוקה יש משקל לתשובה בדרך שבו בעל העבירה חוזר לחזקת כשרות לעדות ולכל דבר, כמבואר בחשן משפט (סוף סימן ל"ד). אלא שהתשובה ממדת הרחמים היא, ובית הדין יונק את כל כחו וסמכותו ממדת הדין, ו"אלקים נצב בעדת אל-ל" כתיב, ואין רחמים בדין, כך נלע"ד עיקרן של דברים.

והנה כתבו התוס' ביבמות (כ"ב ע"ב ד"ה כשעשה תשובה) דאף מי שחייב נידוי אין התשובה פוטרתו. ויש לעיין בביאור הדברים לפי דברי הנוב"י והחיד"א, אך לדרכנו הדברים פשוטים משום דבכל הנוגע לבי"ד אין התשובה מועילה, ומפתח של התשובה נמצא אך ורק בידי של הקב"ה, ודו"ק בזה כי קצרת.

ז. מעוות לא יוכל לתקון

הן חזיתי לשנים מגדולי פולין ולמדניה המובהקים שהתפלמסו בשאלה הנוגעת אף היא לתוקף התשובה לגבי דיני התורה ועונשיה.

הגר"י פיעטרקובסקי בספרו הנחמד פסקי תשובה (ס' ע"ד בהגה"ה ד"ה אם בנים) העיר במי שבא על הערובה והוליד ממזר ושוב חזר בתשובה למה לא יטרה הממזר, והלא אין ממזרות אלא בביאת איסור וכיון שהחטא נעקר למפרע והרי הוא כאילו מעולם לא חטא ועדיף מאונס, למה יהיה הבן ממזר.

וכתב שם לתרץ (בהערות בסוף הספר) בשם הגאון רבי יעקב מאיר בידרמן עפ"י דברי הגמ' ביבמות (כ"ב ע"ב): "אמר ר"ש בן מנסיא, מאי דכתיב (קהלת א' ט"ו) 'מעוות לא יוכל לתקון', זה הבא על הערובה והוליד ממנה ממזר", הרי דכל שהוליד ממזר לא מהני תשובה. והגר"פ חזר וטען לעומתו דלמה לא נימא כהא

דמצינו "גיטו וידו באין כאחד", דאם נימא דמהני התשובה לעקור את החטא למפרע ולטהר ממזרים שוב לא הוי 'מעוות לא יוכל לתקון' ע"ש.

אמנם בגוף הסוגיא ביבמות איתא, דעל אף שהוא מעוות לא יוכל לתקון, מ"מ אם חזר בתשובה חייב הבן בכבודו ד"השתא מיהת עושה מעשה עמך הוא". ובפשטות נראה בכוונת הגמ' דבאמת מהני תשובה אף בהוליד בן ממזר, אלא שהמעוות אינו בר תיקון ולעולם נשאר רושם החטא בעולם שהרי ממזר הביא לעולם, אך אין זה נוגע כלל לתשובה.

אמנם במק"א דנ"י לפרש דכוונת הגמ' דבאמת אינו מתכפר אלא דמ"מ צדיק הוא מאחר שעשה תשובה, דאף אם מעוכב כפרה הוא אין עיכובו מונע לטהרה. וכך נראה לכאורה מדברי רש"י בחגיגה (ט' ע"א): "שהביא פסולים בישראל ויהא זכרון לעונו ולפיכך אין עונותיו נמחקין בתשובה", ועדיין צ"ע.

ובגוף קושיית הפסקי תשובה הנ"ל נראה פשוט כביעתא בכוחה דל"ק מ", דאף אם תשובה מהני מ"מ מעשה הביאה עצמו הוא מעשה איסור, ואין ממזרות תלויה אלא בחפצא דעבירה. הגע בעצמך וכי חש"ו או האונס שבאו על הערובה לא יהא הולד ממזר, ואין בזה זה ענין לתיקון התשובה כלל וכלל.

ח. השב בתשובה אם שייך בו עונשין שלא מן הדין

הנה אף שנתבאר הלכתא בטעמא דלא מהני תשובה כלל בכל הנוגע לעונשין ביי"ד ולממזרות, מ"מ נראה דמהני תשובה באופן שב"ד מוכין ועונשין שלא מן הדין, דכיון שאין עונש זה מעיקר דין תורה אלא משום מצות הבי"ד להעמיד את הדת על תילה, תלוי הוא בנטיית לבם של הדיינים, ומן הראוי לנהוג בחמלה עם החוטא ששב אל ה' בכל לבו.

ודבר זה למדתי מפי שלשה מגדולי רבותינו הראשונים.

הרשב"א בשו"ת (ח"ה סימן רל"ט) נשאל על נער כהן שנחשד בערוה וקנסוהו למנוע ממנו מתנות כהונה, ושבו חזר בתשובה. וכתב הרשב"א:

"אם רואה אתה שחזר בו נסה נא אותו ותן דעתך עליו, אם יתחרט וישוב מדרכו הרעה יסרהו קצת על הקודם, ופשוט ידך עליו לקבלו בתשובה".

הרי דבכל הנוגע לעונשין שלא מן הדין יש להקל על השב. וכע"ז כתב גם בשו"ת זכרון יהודה לרבי יהודה בן הרא"ש (סימן מ"ז) ובשו"ת הריב"ש (סימן רפ"א) ע"ש.

ומשום כך יש לתמוה על מש"כ בשו"ת פנים מאירות (ח"א סימן צ') במי שחילל את השבת והרב רצה לנדונו, ופסק שם דאף שחזר בתשובה שלימה מנדון אותו, וזה עפ"י דתוס' התוס' ביבמות (שם) דאף בנידין אין התשובה פוטרת. אך נראה יותר דאין דבריהם אמונים אלא במי שחז"ל חייבוהו בנידיו, ולא בפלוני שהרב רצה לנדונו שלא מן הדין, ודו"ק בזה.

• דברי אגדה •

לשמוע אל הרינה ואל התפילה

השמחה, והוא שאמר הכתוב (תהלים ב' י"א) "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה".

וזה שמצינו בדברי הנביא (נחמיה ח' י') "לכו אכלו משמנים שנתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו, אל תעצבו, חדות ה' היא מעוזכם". על אף שיום זה יום הדין הוא חדות ה' היא מעוזכם, והשמחה מלווה את היראה.

וכבר נתבאר במק"א (עיין מנחת אשר שיחות על המועדים ח"א מאמר כ"ב) דזה ענין התקיעה והתרועה. התקיעה מבטאת שמחה, וכדמצינו בחצוצרות "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם" (במדבר י' י), בעוד התרועה היא קול של דאגה, פחד ושברון לב, וכדכתיב "והיה כי תבא מלחמה על ארצכם והרעותם" (שם י' ט'), ע"ש.

והוא שאומרים אנו בסליחות דיום ראשון "במוצאי מנוחה קדמך תחלה... לשמוע אל הרינה ואל התפלה". רינה לשון שיר של שמחה היא וכמבואר בזכריה (פרק ב' י"ד) "רני ושמחי בת ציון". הרינה והתפילה, השמחה והחרדה כרוכות ירדו מן השמים בימי הדין והרחמים.

"וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה טעם הדבר כדי שלא ימשך מתוך השמחה לתענוגי העולם וישכח עניני הבורא על כן צריך לערבב זה עם זה כדי שיהיה על הקו הממוצע ופשוטה דקרא כך הוא שאע"פ שאצל בשר ודם היראה והשמחה הם דבר והפכו שבשעה שהאדם מפחד מזולתו הוא עומד נרתע ודואג אבל הקב"ה אינו כן אדרבה כשהאדם מתבונן בגדולתו וירא מפניו ישמח ויגיל באותה יראה מפני שבאמצעותה מתעורר לקיים המצות ושש ונעלה בקיומה שיודע כי שכרו אותו ופעולתו לפניו ועל שמחה כזו תמצא שאמר בפסוק אחד עבדו את ה' ביראה וגו' ובפסוק אחר עבדו את ה' בשמחה ר"ל תעבדו את ה' ביראה ובאותו היראה תשמחו ותגילו בה כמו שאמרנו ואע"פ ששמחה אחרת אסורה כמו שהוזכר למעלה שמחה זו מותרת ומחוייבת כענין שנא' תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב וגו'".

הרי דאין כל סתירה בין יראה לשמחה אלא משלימים הן זו את זו וכגודל היראה גודל

הן טעמים רבים נאמרו בביאור מנהגנו להתחיל באמירת הסליחות במוצאי שבת קודש בין אם ימי הסליחות מעטים או רבים. וטעם מחודש כתב בזה בלקט יושר (עמוד 114): "לכך טוב להתחיל מיד ביום א' כי העם שמחים מחמת מצות התורה שהם לומדים בשבת, וגם מחמת עונג שבת ואמרינן בגמרא (שבת ל"ב ב') שאין השכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות אלא מתוך שמחה של מצוה, לכן טוב להתחיל להתפלל מתוך שמחה של מצוה, וגם הפייט התחיל במוצאי מנוחה".

ודבריו חידוש לכאורה, דהלא בעומק תודעתנו נחרתו הסליחות בצפורן שמיר של אימת יום הדין, ביראה ופחד אומרים אנו סליחות אלה. והנה חידש הלקט יושר שצריך לומר את הסליחות בשמחה ומשוי"כ מתחילים אנו במוצאי שבת כיון שעדיין שמחת השבת אופפת אותנו.

אך באמת נאים הדברים ומתיישבים על הלב, דכבר כתב רבינו יונה החסיד בפירושו למסכת ברכות (כ"א ע"א מדפי הרי"ף):

מערכי תורה

נצבים וילך

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

ב' פרשיות של תוכחה

כתוב (כ"ט, י"ז כ') 'פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט וגו'. ורבצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה ומחה ה' את שמו מתחת השמים. והבדילו ה' לרעה שבטי ישראל ככל אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה. יש לדקדק שבתחילה בפסוק י"ט כתוב 'הכתובה בספר הזה, ואח"כ בפסוק כ' כתוב 'הכתובה בספר התורה הזה, וצריך ביאור למה שינה הכתוב לשונו.

עוד צריך ביאור דאחר שכבר אמר הכתוב שימחה שמו מתחת השמים, כדכתיב 'ומחה ה' את שמו מתחת השמים, מה הוסיף הכתוב במה שאמר 'והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל, ומה יש להוסיף עוד אחר ששמו כבר נמחה מתחת השמים.

ונראה לבאר דשני הפסוקים, איירי משני עניינים שונים, דהנה קודם לכן בפסוק י"ז כתוב 'פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט, והיינו דהכתוב מדבר הכא משני אופנים, אופן אחד של יחידים דהם איש, או אשה, או משפחה, דכולם הם יחידים, ועוד מדבר הכתוב כאן גם מאופן נוסף של שבט שלם, וכמו שכתוב בפסוק 'או שבט', והנה בשבט הרי איתא בגמ' בבבא בתרא דף קט"ו ע"ב, 'גמירי דלא כלא שיבטא, וכן איתא בתורת כהנים פרשת בחוקותי על הפסוק 'וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים', דנאמר בזה ברית על השבטים, ששבט שלם לא יכלה כולו.

אשר לפי זה נראה לבאר, דהנה לשון הכתוב בפסוק י"ט הוא 'כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא, ומבואר מלשון הכתוב, דפסוק זה מייירי מיחידים, וביחידים הקללה היא 'ומחה ה' את שמו מתחת השמים', אבל פסוק כ' דכתיב 'והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל, אשר מזה מבואר דמייירי בקללה על שבט, ובשבט לא שייך קללה של מחיית שמם דהרי גמירי דלא כלא שיבטא, ועל כן בשבט הקללה היא ש'והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל וגו'.

ולפי זה גם מבואר שפיר החילוק, דבתחילה כתוב 'בספר הזה, ואח"כ כתוב 'בספר התורה הזה, דהנה בגמ' במגילה דף ל"א ע"ב מבואר דחלוקה התוכחה של פרשת כי תבוא, מהתוכחה דפרשת בחוקותי, דהתוכחה דפרשת כי תבא נאמרה בלשון יחיד, והתוכחה דפרשת בחוקותי נאמרה בלשון רבים, והיינו דהתוכחה דפרשת כי תבא נאמרה בלשון יחיד, מייירי מחטאי יחידים, והתוכחה דפרשת בחוקותי נאמרה בלשון רבים, מייירי מחטאי ציבור.

אשר לפי זה יש לבאר, דבפסוק י"ט דמייירי מיחידים, א"כ קאי על התוכחה דפרשת כי תבא נאמרה בלשון יחיד, לכן נקט הכתוב הלשון 'כל האלה הכתובה בספר הזה, דהספר הזה היינו לספר דברים, ואמר דביחיד יחולו הקללות דפרשת כי תבא, אבל בפסוק כ' דמייירי מקללת שבט, וזה חשיב ציבור וכלל, וכמו שמצינו דעת ר' יהודה דטומאה הותרה בציבור גם בשבט אחד, וכן מצינו דשבט אחד שחטא בהוראת בית דינו מביא פר העלם דבר של ציבור, ובחטא של ציבור, עליהם חלה התוכחה דפרשת בחוקותי נאמרה בלשון רבים, והיא הרי אינה כתובה בספר דברים, לכן נקט הלשון 'ככל אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה, דהיינו לתוכחה הכתובה בפרשת בחוקותי. [ויעויין באדרת אליהו].

ואמרו כל הגויים על מה עשה ה' ככה

כתוב (כ"ט, כ"א) 'ואמר הדור האחרון וגו' והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ההיא וגו'. ואמרו כל הגויים על מה עשה ה' ככה וגו'. ביאור למה האריך הכתוב במה שיאמרו הגויים והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה כשיראו את מכות הארץ, ומה הנפק"מ במה שהם אומרים. ונראה לבאר דהנה אחר חטא המרגלים, כתוב בפרשת שלח שאמר משה רבנו אל ה' 'והמתה את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגויים אשר שמעו את שמעך לאמר, מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ וגו' וישחטם במדבר, ומשום טענה זו ביקש משה רבנו 'ועתה יגדל נא כח ה' וגו' סלח נא לעוון העם הזה וגו', והקב"ה נתרצה בטענה זו וכדכתיב 'ויאמר ה' סלחתי כדברך, וכמו שכתב רש"י שם, כדברך, בשביל מה שאמרת פן יאמרו מבלתי יכולת ה'. ומבואר דטענה דחילול השם, מחמת מה שיאמרו הגויים, הוא פתח לסליחה ומחילה.

אשר לפי זה י"ל דזהו שאמרה תורה, דאמרו כל הגויים והנכרי שיבא מארץ רחוקה, שהעונש בא להם על אשר עזבו את ברית ה', ולא יהא חילול השם בדבר, וממילא לא יהיה כאן פתח למחילה וסליחה, בטענה דחילול השם מחמת מה שיאמרו הגויים, כמו שהיה בחטא העגל, ועל כן כאן לא יאבה ה' סלוח לו.

סדר סליחות

כדלים וכרשים דפקנו דלתיך. נראה דהדברים מיוסדים ע"ד הגמ' בר"ה דף ט"ז ע"ב א"ר יצחק כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה, שנאמר

מראשית השנה, מרשית כתיב ועד אחרית סופה שיש לה אחרית. ופירש רש"י, שרשה בתחילתה, שישראל עושים עצמן רשין בר"ה, לדבר תחנונים ותפילה, כענין שנאמר תחנונים ידבר רש. הרי דלמדנו מהכתוב דאם עושים עצמן כרשים שמדברים בתחנונים, סופה שיש לה אחרית. וזהו הביאור שאומרים כדלים וכרשים דפקנו דלתיך, שאנו באים להתפלל ולהתחנן כרשים, ולקיים בזה שנה שרשה בתחילתה.

אא"ז מן הגר"ז זצ"ל אמר שבראש השנה צריך האדם לבא לפני הקב"ה כמו שאדם בא אחר פשיטת רגל, שאין בידו שום דבר, והא ערום וחסר כל עכ"ד, וזהו הביאור כדלים וכרשים, שאין עמנו כלום ורק בקשת חסד ורחמים מאתו ית'. בתהלים כתוב קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, ויש לבאר מהו 'באמת', דהיינו שפונה ובא אל הקב"ה בלא שום בטחון בשום דבר, אלא פונה אל הקב"ה באופן מוחלט לגמרי, ואינו סומך אפילו במקצת על פעולותיו ומעשיו, וכמו שאומרים בהושענא רבה בסוף הפיוט 'למען תמים בדורותיו שופכים לך שיח בלא לב ולב', ר"ל שאינם פונים לה' עם שתי לבבות, אחד לה' ואחד לדבר אחר, אלא אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים.

דרכך אלוקינו להאריך אפך לרעים ולטובים והיא תהלתך. יש לפרש על פי דברי הגמ' ביומא דף ס"ט ע"ב דירמיהו לא אמר הנורא, ודניאל לא אמר הגבור, ואתו אנשי כנסת הגדולה והחזירו עטרה ליושנה ואמרו, אדרבא הן הן גבורותיו שנותן ארך אפים לרשעים. ועל פי זה י"ל דזהו שאמר והיא תהלתך, ר"ל דהנהגת אריכות אפיים, אינה הנהגה של הסתרת הגבורה ואי אפשר לשבח בזה, אלא אדרבא זה גופא מגבורותיו של מקום, דהן הן גבורותיו, והנהגה זו היא גופא משבחו של מקום.

יסוד התשובה - יעשה עצמו כאלו בו ביום נולד

מתוך משא הכנה לימי הדין והרחמים בכולל 'עטרת שלמה' מודיעין עילית

כתוב בפרשת כי תבא שהקב"ה כרת ברית עם ישראל ואמר להם 'היום הזה נהיית לעם', וכתב רש"י בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית. והנה יש להתבונן דאם אין נכנסים כל יום בברית, למה צריך שבכל יום יהיה בעינינו כאילו היום אנו נכנסים לברית. ובעל כרחך נלמד מזה שכן הוא באמת שבכל יום אנו נכנסים בברית, ובכל יום מתחדש הכריתת ברית, ולא רק שהיה זה כריתת ברית פעם אחת באותה שנה, ומאז ישראל כבר נמצאים בברית עם הקב"ה, אלא בכל יום מתחדש הכריתת ברית, ובכל יום ישראל נכנסים בברית זו עם הקב"ה, וכסדר נכרתת ברית מחודשת בין ישראל לקב"ה.

והגר"א באדרת אליהו כתב על הכתוב בפרשת נצבים 'לעברך בברית ה' אלוקיך ובאלתו אשר ה' אלוקיך כורת עמך היום' וכתב הגר"א 'היום, בכל יום ויום', הרי מבואר בדבריו כמו שביארנו שהכריתת ברית מתחדשת בכל יום ויום.

ויש להוסיף בזה, דזהו יסוד ענין התשובה, דהאפשרות לעשות תשובה הוא משום שכל יום הוא דבר העומד בפני עצמו, וכל יום אינו מצטרף לימים שלפניו, ואינו רק המשך וחשבון אחד עם הימים שלפניו, אלא יש בחינה שכל יום הוא גם עומד לעצמו, ולכן בכל יום יכול לחזור ולשוב אל השם, ואפילו אם בימים שלפניו כן היה בעל עבירה, מרגע זה ואילך יכול הוא לחזור ולעשות צדיק גמור, כי כל עת הוא חשבון בפני עצמו, וממילא אינו תלוי ואינו מושפע במה שהיה בימים שלפניו כן.

והנה רבנו יונה באגרת התשובה כתב 'אדם אשר פשע וחטא ובא לחסות תחת כנפי השכינה ולהכנס בדרכי התשובה, אשכילך ואורך בדרך זו תלך, ביום ההוא ישליך כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאלו בו ביום נולד, ואין בידו לא זכות ולא תורה, וזה היום תחילת מעשיו, היום יפלוס ארחותיו שלא יטו מעגלותיו מדרך הטוב וכו', ואל יבהילוהו רעיוניו ולא יניחוהו לשוב כי יבוש מחטאיו, כי יחשוב איך אוכל להעזי פני ולשוב ואני חטאתי עויתי ופשעתי וכזאת וכזאת עשיתי עברתי ושנתיי ושלשתי עד אין ספורות, ואיך אבא עוד לפני כבושת גגב כי ימצא כן בושתי לעמוד לפניו ואף איך ארמוס חצריו ואיך אשמור חוקיו, אל יחשוב כן, כי המסית יושב כזבוב במפתחי הלב, מתחדש עליו בכל יום, צופה ומביט להכשילו, ומשים לבו לעצה הרעה הזאת, רק יחשוב כי כן מידת הבורא ית' ידו פשוטה לקבל שבים'.

והנה בחז"ל (מד"ר בראשית כ"א, ו') דרשו מהכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך וגו' אין ועתה אלא תשובה. ושאל החפץ חיים בשלמא במה שכתוב 'ליראה את השם' נכלל גם תשובה, אבל היכן נרמז ענין התשובה בתיבת 'ועתה'.

ולפי דברי רבנו יונה יש לבאר דנרמז בזה יסוד התשובה, דדרך היצר הרע להסית את האדם מהתשובה בטענות איך יוכל להעזי פניו אחר שמלא סאתו בחטאים ועונות ופשעים ורבו עונותיו מנשא עצמו פשעיו מספר, והתשובה לזה כתב רבנו יונה שיראה את עצמו כאילו בו ביום נולד וזה היום תחילת מעשיו, ולפי זה אפשר לבאר דזה נרמז במה שכתוב 'ועתה', דהיסוד של תשובה הוא שאינו מביט על העבר ואינו חושב על מה שהיה כבר, אלא מרגע זה הוא כתינוק שנולד, ואם כן היסוד של תשובה הוא 'ועתה' שהוא נותן בלבו רק את מה שעכשיו ולא את העבר.

אלא שבאמת יש להתבונן בזה, דאם אינו כנולד בו ביום ואין זה תחילת מעשיו, איך ישים עצמו כן, ואפשר דבאמת אינו כן אבל מכל מקום זהו עצה איך שיעלה ביד האדם לשוב בתשובה. אמנם לדברינו נראה דאין זה רק עצה בעלמא, אלא באמת הוא כן, דאמנם הוא צריך כפרה ותיקון על העבר, אבל מ"מ לגבי העתיד אין זה נוגע ואינו שייך, ומרגע זה הוא מחדש את מצבו ואת דרגתו ושב לדרך השם, וכל יום ויום הוא זמן העומד לעצמו, הוא עומד לעצמו מצד הכריתת ברית, וממילא גם לגבי קיום הברית ושמירת המצות הוא חשבון חדש וענין העומד בפני עצמו, ולגבי חשבון זה וקיום הברית המחודשת הוא כנולד מחדש והיום הוא תחילת מעשיו.

פנינים מהמרת רבינו הגאון
רבי רב הבה
קרק שליט"א
קהל ספרדי ת"ד

ניצבים-וילך
גליון 213 | תשפ"ד

נחשבת כל עשייתו רק כמי ש'אינו מצווה ועושה', דרך במקרה הסתדר לו ועשה את המצוה, וזה החידוש שמחדשת לנו התורה כאן "למען ספות הרוה", וא"כ מובן מדוע המחזיר אבידה לגוי נכלל ב"למען ספות", שהרי מגלה בדעתו, שאף בלא צווי התורה, הוא מחזיר את האבידה לבעליה, ואין זה משום ציווי הקב"ה אלא "רגשות הומניים" ונמצא שאף השבתו לישראל, היא בתורת שאינו מצווה ועושה, ותחשב השבתו לישראל כמצווה בשוגג ובמקרה.

יהושע הוא עֵבֶר לַפְּנִיךְ (לא ג)

פני משה כפני חמה רמז לתיקון העתידי

אמרו חז"ל (בבא בתרא עה ב) "פני משה כפני חמה, פני יהושע, כפני לבנה, וכו'. אפשר לרמז בזה, מה שידוע שמשה הוא הגואל האחרון, ואילו היה נכנס לא"י היה נשלם התיקון בימיו, ותכלית התיקון הוא הנבואה של וְהָיָה אִוֵּר הַלְבֵנָה כְּאוֹר הַחֲמָה (ישעיהו ל כו) כמבואר בחז"ל (פסחים סח א) דהיינו ש'אוֹר הַלְבֵנָה' הפגום, הוא ביטוי לחסרון השלימות של עוה"ז, וזהו פני משה כפני חמה, שבמשה היתה כבר ההכנה עכשו לתיקון האחרון של בחינת אור החמה.

לֹא יִתְּיָצֵב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פְּחָדְכֶם וּמוֹדָאֲכֶם יִתֵּן ה' (לא ו)

הנלחמים בעם ישראל פותחים חזית מול הקב"ה

ידוע שבקרי"ס מרומז בפסוק שם ע"ב משמות הקודש "ויסע ויבוא ויט" וכו', כמבואר בחיד"א, ואפשר לרמז כאן שתחילת מלחמת ה' באויבי עם ישראל הוא בתחילת המסעות בכניסתם למדבר, ואז הוא מופיע בפסוק "ויסע מלאך האלקים", הנ"ל שבו מרומזים אותם ע"ב שמות כאמור.

וכאן אנו מגיעים לסוף המסעות ממילא מגיעה ההבטחה "לא יתייצב איש בפניכם", דהיינו קריעת ים סוף שזה היה ניסים

גלויים ממש, שם מופיע השם הנ"ל בגלוי, ולאחמ"כ מופיע השם ברמז, בכדי לסמל שבנ"י לא ידאגו בבואם לארץ והשמירה עליהם משמיה תמשיך.

ומלחמה בעם ישראל היא חיבה גדולה כלפי כלל ישראל, שאז נחשבים האויבים כאויבינו של הקב"ה. [כמבוא ברש"י שמות (טו ז) ח"ל: "תהרס" תמיד אתה הורס קמין, הקמים נגדך, ומי הם הקמים כנגדך, אלו הקמים על ישראל וכן הוא אומא (תהילים פג) "כי הנה אויבך יהמיון", ומה היא ההמיה על עמך יערימו סוד ועל זה קורא אותם אויביו של מקום, ע"כ].

דהיינו שבגילוי השורש העליון של שם ע"ב הנ"ל מתגלה הקשר העליון של קוב"ה וישראל, וממילא הנלחמים עם ישראל נקראים לאלתר אויביו של מקום. כי הם אויבי מחשבת ה' של בריאת העולם כידוע.

וְאֵנִי הַסֵּתֶר אֶסְתִּיר פְּנֵי בָיִם

ההוא (לא יח)

עֵשֶׂת חַי לְנֶאֱמָנִים

פני משה ומתן עם רבינו לא ילבש בגילוח הזקן

השבוע זכינו להיות עם רבינו בשעת ערבית במוצש"ק והבדלה, ורבינו שורר זמן רב "ליהודים היתה אורה", ועוד ניגונים מהלל, כגון ההמשך של "כוס ישועות אשא, נדרי לה' אשלם וכו', וכשסיים אמירת ההבדלה זלגו עיניו דמעות מרורים, והיה ניכר עליו כי קשה עליו פרידת השבת. ושאלנוהו "הם אומרים" [השלטון ופקהע"ר], שצריך לסגור את הבתי ספר מחר בעקבות המצב, ואמר רבינו הם באמת צריכים לסגור את ה'בתי ספר' שלהם, אבל לסגור לצמיתות

המשך בעמוד הבא

לְמַעַן סָפּוֹת הָרוּה אֶת הַצִּמָּאָה (כט יח)

החילוק המהותי בין מומר לתיאבון ומומר להכעיס

ופרש"י וז"ל: "שאוסף את חטאי התיאבון שלו למזיד", ע"כ. ויל"פ שהמתברך בלבבו לאמר "שלום יהיה לי", מבטל את התרופה של התוכחות, המביאה לידי יראת העונש, ונמצא שגורם לעצמו בידיים את התיאבון לעבירה, שהרי אותו ה'תיאבון' אינו בא אלא מחמת חסרון יראת העונש' כידוע.

ודומה הוא למי שעושה תחבולה להרעוב עצמו ביוהכ"פ, ואוכל מחמת רעבונו, שאין נחשבת אכילה זו כשוגג אלא קרובה למרד, אף שנעשתה מחמת תאבון, וראוי להענישו כמורד במזיד, וה"נ דכוותה.

והנה כתוב בשער הגלולים (הקדמה כ"ב) שהמעלה שבתשובה שנעשים זדונות זכיות, נאמרה רק בעושה לתיאבון, אבל במורד לא זוכה בתשובה אלא שיעשו כשגגות, אבל לא נהפכים לזכיות.

ולפי זה מתפרש ההמשך דקרא של "לא יאבה ה' סלוח לו" דהכא, שמכיוון שנכללו אף תאוותיו במרדו, ממילא לא יזכה ל"סלוח לו" של הקב"ה, דהיינו למחיקת החטא אפילו ע"י תשובה.

[א.ה. מה נאים דברים הללו לרבינו כשבתחילת המלחמה תיכף אחרי 'שמחת תורה' תשפ"ד, ואלפי אחב"י פנו אליו וביקשוהו שישדר 'זריקת ארגעה' על המצב, נענה רבינו ואמר במתק לשונו, הקב"ה שלח 'זעזוע' לעורר את לב בני' לתשובה ואני ח"ו יהיה העמלק שיקרר את האמבטיה].

לְמַעַן סָפּוֹת הָרוּה אֶת הַצִּמָּאָה (כט יח)

מדוע המחזיר אבידה לנכרי קרוי ספות הרוה את הצמאה

הנה מצינו בגמ' (סנהדרין ע"ו, ע"ב), "אמר רב יהודה אמר רב המחזיר אבידה לנכרי, עליו הכתוב אומר "למען ספות הרוה את הצמאה לא יאבה ה' סלוח לו", ופרש"י וז"ל: "והמחזיר אבידה לנכרי השווה וחזיר נכרי לישראל, ומראה

בעצמו שהשבת אבידה אינה חשובה לו מצות בוראו, שאף לנכרי הוא עושה כן שלא נצטווה עליהם, רוה', נכרים ששבעים ואינן צמאין ליוצרים, 'צמאה' זו 'כנסת ישראל', שצמאה ותאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצותיו", ע"כ.

ויש לפרש דדברי הגמ' 'בסנהדרין מתאימים היטב לדברי רש"י כאן בפסוק, שכאן כתב רש"י 'הרוה', זהו 'שוגג', כמו שיכור שעושה בלי דעת, הצמאה 'מוזיד', שעושה מדעת ומתאוה, והביאור הוא כך: דהנה החומר של רשע שחוטא בשוגג, שנחשב כמזיד, הוא משום שדוקא מי שמגביל את עצמו לכתחילה להיזהר מנזנוד חטא ועוון, הרי גם אם נכשל רח"ל בעבירה הרי זה 'שוגג', אבל מי שלא שומר את עצמו ולא נזהר לא לחטוא, א"כ היה מוכן לכך שיעבור את העבירה אף במזיד, ורק שבמקרה לא נכשל ב'מדעת' אלא בשוגג, נקרא מזיד.

וכבר ידועים דברי הגה"צ רבי יצחק בלאזר זללה"ה, שהעושה מצוה רק לפעמים, ואילו כשמתגבר עליו יצרו מבטל את קיום המצווה,

הדברים נכתבו ונערכו על דעת העורכים בלבד. להערות, תרומות והצעות,

ולקבלת הגליון בדוא"ל ניתן לפנות לטלפון: 052-766-0975 או sc0527660975@gmail.com

ואפשר לבאר פסוק זה כפשוטו, ע"פ המשנה באבות (א יג) "מאן דלא יוסיף יסוף", וכן אי' בזוהר (שלח) "מאן דפסק מלין דאורייתא, על מלין בטלין יתפסקון חייהי מהאי עלמא", ומסתבר שלא בכדי הוא "לשון נופל על לשון", שבשני המאמרים הנ"ל, אלא יש כאן עדות ברורה, על כך שיש שייכות ממש בין מציאות החיים, למציאות התורה, שכלל שמתחזק הלימוד מתחזקים החיים.

וזוהו לשון הכתוב, "כי הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים", דהיינו כפשוטו ממש, שלא כמו שנאמר גבי כבוד אב ואם, ושילוח הקן, שכתוב שם "למען יאריכון ימיה" ואריכות הימים בלשון למען הוא ענין של קבלת שכר.

[א.ה. בנו"ט יש להוסיף מה שהובא בשם הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל, וכך הובא: "היתה פעם אסיפה של גדולי תורה, ואחד הנואמים עמד ודיבר בחום ובהתלהבות. בתוך הדברים הוא אמר: 'צריך לדעת שהתורה היא החמצן של החיים' מיד קם ממקומו מרבא ורבנא הגאון הקדוש רבי ברוך בער זצ"ל, והודיע: 'אני מוחה' הוא לא חכה אפילו תוך כדי דיבור, הלב הטהור שלו אמר לו שעל פי דין צריך למחות מיד, הוא אמר, 'אני מוחה על המשפט הזה, מפני שאם אתה אומר שהתורה היא החמצן של החיים, הפירוש הוא שיש שני דברים: יש חיים, והחיים צריכים חמצן שיחיה אותם, והתורה היא החמצן שמנשים את החיים האלה. זה שקר אמר רבי ברוך בער, אין שני דברים, יש רק דבר אחד בלבד החיים זה התורה והתורה זה החיים. אפס זולתה, רק כשבן אדם לומד תורה הוא חי"].

הגאולה תחילתה בהסתרה עד שמתפרסמת בהריגת

הצוררים

ידועים דברי חז"ל (חולין קלט א) על פסוק זה אסתר מן התורה מנין שנא' "ואנכי הסתר אסתיר".

וידוע שפירושו מפרשי המגילה, בטעם שלא מוזכר שם ה' במגילה, מפני שנעשה הכל בהסתרה, וכן היא ההנהגה של "אין אסתר מגדת", דהיינו שגם הגאולה היתה בהסתרה, שזהו מצב הנהגת השכינה באותו זמן, ואפשר לומר שזה השינוי שנמצא בסוף המגילה אחרי שהרגו את 'המן', פסקה הנהגת "ההסתרה", של "אין אסתר מגדת", אלא אדרבה כתיב "כי הגידה אסתר מה הוא לה".

דהיינו מפני שמקור ההסתרה הוא מהשורש של "אנכי אסתר אסתיר", שמרומזו כאן בפסוק, ולכשפסק ההסתרה כשראו כולם את הנס בהריגת המן' פסקה ההנהגה הזו.

[א.ה. ואפשר לרמז זאת גם האידנא מה שראינו בשנה האחרונה, שבתחילה היה מצב נורא של 'הסתרה פנים', אמנם מאז שהתחילו להתפגור אותם ראשי המרצחים הרי שישנם בכל יום ויום ניסים גלויים, בבחינת נפל פחד היהודים עליהם, עד שהגיע לבחינת "אסתר מגדת"].

פי הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים על

האדרמה (לב מז)

התורה עצם מהותה היא ה'חיים' של כל יהודי ולא רק

סגולה לאריכות ימים

אינני מכיר שלום בית שכזה

השבוע זכינו לביקור של יהודי יקר מחו"ל, אשר הזכיר לנו שלפני כחצי שנה, אחיו המתגורר בלייקוואוד יצ"ו, פנה אלינו ובקשנו בפיו, בתו עומדת להינשא בשבוע הבא. דא עקא שהיא אינה חפוצה כלל בשידוך, וברצונה לבטל את השידוך, ג' ימים קודם החתונה, ומבקש אני ממכם שתבקשו מרבינו אישור לביטול החתונה, וכשפנינו לרבינו, וסיפרנו לו תורף הדברים, נענה לאלתר ואמר מה פתאום, איני נותן אישור לכוזה דבר, אדרבה זה שידוך מצויין ומתאים, וביקש לדבר עם הכלה, כמובן שאבי הכלה העלה אותה על הקו, ורבינו אמר לה אני לוקח אחריות על השידוך שלך ואין לך מה לפחד הוא בחור מצויין, ועכשיו כשהאח בא לביקור הוא הזכיר לנו את הסיפור הלז, ואמר אני מעיד שאינני מכיר בלייקוואוד הרבה 'שלום בית' כמו שיש לזוג הנ"ל.

מלחמת תשפ"ד באספקלרייתו של רבינו

שח מקורבו של רבינו הרה"ג ר"ש שיחי' אשר זוכה להיות בחדרו של רבינו ולשמשו, כמה עובדות על השנה האחרונה, בכל תקופת המלחמה, והדברים פילאיים.

א. בערב יוה"כ היה רבינו חלש ביותר ולא התכוון כראוי לצום, וגם סבל מקוצר נשימה ה", וביקשו אז מכל המתפללים שיגידו כמה פרקי תהילים לרפואתו, בכדי שיצא לתפילה 'כל נדרי', ואכן אמרו כמה פרקי תהילים ובס"ד רבינו יצא לתפילה, ועלה על הבימה וביקש מהקהל שכל אחד ואחד יקבל ע"ע לתת אחרי יוה"כ 26 ש" לצדקה כמניין הווי"ה, ואז יזכו לראות, "כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", ולמרות שהציבור לא הבין לאשורו את הדברים קיבלו ע"ע, ואף הרב המספר אומר שלא הבין מדוע קעת לפני כל נדרי חשוב להתפלל שלגויים יהיה פחד מאתנו, אבל כאמור שמע זאת יוצא מפי כהן, ולא שאל ולא מיד, וכמובן שתוך ימים ספורים כהר הבינו הכל למה ירמזון דבריו של רבינו.

ב. ביום שמח"ת נעמד רבינו בשעה 6.30 בבוקר, ואמר תפילה לשלום של החיילים, וגם אז הסובבים לא הבינו את פשרם של דברים. ג. ביום שמח"ת פנה ואמר "עכשיו אני יגיד קדיש לעילוי נשמת יותר מאלף הרוגים", והסובבים תיקנו אותו ואמרו מדובר על מאתים, מאתים חמישים, ותו לא, אבל רבינו לא שת לדבריהם והמשיך ואמר את הקדיש.

ד. כשהגיעה ההודעה על חיסולו הממוקד של הצורך 'מוחמד דף', מיד בירך רבינו 'הטוב והמיטיב', ולאחמ"כ באו לרבינו ואמרו שצורך זה יש לו שבע נשמות, וכבר ניצל מניסיונות התנקשות רבים, ופילפל רבינו בזה בהלכה [הובא בגיליונות הקודמים במדור דעת חכמה ומוסר], אבל אמר שלא נראה לחזור בו מהברכה הנ"ל, ואכן כחודשיים לאחרמ"כ הגיעה הודעה ברורה מהשלטון שהנ"ל אכן נהרג בהתנקשות הנ"ל.

דעת
חכמה ומוסר

ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, נשגר קמיה הו"כ מעלת, הגאון המופלג, מורה ודאין, בנו בכורו וחביבו של

רבינו, הלא הוא הגרי"מ הכהן קוק שליט"א, לרגל השמחה השרויה במעונו, בשמחת הבר מצווה, לבנו

הנעלה והיקר עדין לגאון ותפארת כמו"ה נחום נ"י, יתן ה' וירוו הימנו רב נחת ותענוג דקדושה ויגדל בתורה

וכל קנייניה

ותמה רבינו א"כ היא שייך לקבל שבת כשהוא עומד מול המראה חצי שעה ויותר, זו ודאי לא ההכנה המתאימה לקבלת שבת, אי ואבוי לאותו אחד איך נראית אצלו השב"ק כשבזמן הנעלה של ההכנות לשב"ק עמד יותר מחצי שעה מול המראה, וד"ל.

ושאל אחד מן הבחורים מיישיבת 'יסודות', הרי בשו"ע כתוב רק שני מקומות שיער בית השחי והערווה, שהם לא ילבש, ואמר רבינו שכאן לא צריך לחדש כלל השו"ע שמדובר על 'לא תלבש', כי עצם המעשה הוא הרבה יותר חמור משום לא ילבש, ובפרט שזה בגלוי והעברה של השיער שמיייר בשו"ע זה מקומות מוסתרים וצנועים.

והוספנו לשאל הרי ידועים דברי הירושלמי (ר"ה א ג) המובאים ב'טור' ש'בערב ראש השנה ישראל מגלחים זקנם', ואמר רבינו דאין כוונתו שאסור מדאורייתא ל'סדר' את הזקן אלא רק הגילוח למשעי ממש, וכשפנה אותו בחור מיישיבת 'יסודות' והחווה לו על זיפי זקנו ואמר רבינו כזה בדיוק מותר שניכר שיש לו זקן, פחות מזה כבר אסור.

והוסיף רבינו שהדברים כבר עתיקים וכן פסק כבר בשו"ת 'צמח צדק', (יו"ד סימן צד) שכתב שהעברת הזקן חמור יותר אפילו מהעברת שער בית השחי, ובית הערוה, ואסור אפילו במספרים שלא כעין תער, יעו"ש להלכה.

הדפסת העלון לע"ג רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמא"א זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריה"ל זצ"ל
מייסד ת"ת כיבאס, הצדיק החכם רבי רפאל כיבאס זצ"ל

שפה לנאמנים - המוסף

עם כל הרעל והכפירה מפני שהם מרעילים את נשמות ישראל, אבל הת"ת הם מלהזכיר שיסגורו, ואדרבה תהיה להם שמירה עליהם, ולא רק בטבריה אלא גם בצפת.

ולאחמ"כ פנה ואמר "כולם אהובים כולם ברורים", [דהיינו הקדים והדגיש להבדיל מאותם שלוקחים פסקי הלכות מרבינו שכל כולו להבת של 'אהבת ישראל', כביכול כנגד פלוני או אלמוני], אבל נראה לי שמי שמגלה 'למשע', הרי זה עובר ממש על לאו של "לא ילבש", והוסיף ואמר היתכן ששבת שכתוב עליה בחז"ל כמה צריכים להיערך לקראתה ולקבל פניה, כמבואר בגמ' (שבת כה ב) "כך היה מנהגו של ר' יהודה בר אלעאי. ערב שבת היו מביאים לו ערבה מלאה מים ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות". וכן הביא הרמב"ם (בהלכות שבת פרק ל, ה"ב): "איזהו כבוד זה שאמרו חכמים, שמצווה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת, ומתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש, מייחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת

חובת הכרת הטוב

כתוב בתחילת הפרשה במצות הבאת ביכורים: "ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו" אומר רש"י - שאינך כפוי טובה! זה ה'מקרא ביכורים', שאינך כפוי טובה. ולכאורה למה רק שאינך כפוי טובה, הרי אני מכיר טובה! אדרבה, אני אומר תודה לא בשביל לא להיות כפוי טובה, אלא כי אני באמת רוצה להכיר בטובה ולהודות!

אלא שאצל הקב"ה לא שייך להכיר תודה, וכמו שאומרים בנשמת - "ואילו פינו מלא שירה כים ולשונו רינה כהמון גליו ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע - - - אין אנחנו מספיקין להודות לך על אחת מאלף אלף אלפי אלפים". להיות מכיר טובה לקדוש ברוך הוא זה לא שייך! רק אם אני עושה מה שאני יכול אז אני כפוי טובה. וזה המקרא ביכורים, לומר שאינך כפוי טובה.

המושג הזה של כפיות טובה, דברנו עליו בעבר, והזכרנו שמרן ראש ישיבה זיע"א דיבר פעם ואמר: כתוב "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם" (דברים כג, ד) וכל כך למה? "...על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים". ומבאר שהייתה עליהם תביעה של הכרת הטוב, הם לא זכרו איך אברהם מסר את נפשו להציל את לוט במלחמת המלכים. ואילו כלפי המצרים כתוב "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו", ודור שלישי יבא להם בקהל ה'. ולכאורה נשאלת השאלה הרי מהמצרים עם ישראל סבלו בלי סוף... הם נהגו בהם ברשעות נוראה! ובכל זאת דור שלישי למצרים יכול לבא בקהל ה', ואילו עמון ומואב בגלל חסרון הכרת הטוב נאסרו בקהל עד עולם.

אלא - אמר מרן ראש הישיבה - אדם רשע הוא רשע, אבל הוא עדיין בן אדם, יש עם מי לדבר, לכן אחרי דור שלישי הוא יבא בקהל ה'. **אבל אחד כזה שהוא לא מכיר טובה היא לא בן אדם - ולא שייך שהוא יבא בקהל ה'.**

והזכרנו פה עוד דבר: סיפר לנו הרה"ג עקיבא יוסף וייספיש שליט"א (ממתפללי ביהמ"ד בשב"ק) שהוא למד בחברון יחד עם הגאון רבי ברוך שמעון סלומון זצ"ל לימים רבה של פתח תקוה. ובזמנו, כשרצו לברר על הגר"ש בשידוכים, שאלו אותו, אנחנו יודעים שהוא עילוי, והוא בעל מידות, אבל איך הוא **ביראת שמים**?... וקשתה עליו התשובה, איך אפשר לדעת על יראת שמים, האדם יראה לעיניים... בדיוק באותו זמן נקלע לישיבת חברון הגר"ר אליהו לופיאן זצ"ל ושאל אותו איך אפשר לענות על יראת שמים?... ומאידך אם אני לא אענה - זה יתפרש כחסרון... אמר לו רבי אליהו - איך הוא בהכרת הטוב? אמר לו גם בזה הוא מצויין! אם כן - חתם רבי אליהו - אתה יכול לומר שהוא ירא שמים.

ומה הקשר?... הסביר רבי אליהו, כתוב "הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלא הוא אביך קנן הוא עשך ויכוונך" (דברים לב, ו). קודם כל מי שלא מכיר טובה כלפי הקב"ה הוא **"נבל"**! איך אתה מסוגל לכפור בטובתו של מקום, הלא הוא אביך קנן, הוא עשך ויכוונך! כל מה שיש לך - ממנו הוא! אך בן אדם שיש לו את התכונה של הכרת הטוב ממילא לא יוכל לעבור על דבריו של מקום וממילא ירא לשמור מצוותיו.

המשגיח רבי ירוחם זצ"ל בא פעם לשאול שאלה את מרן החפץ חיים זצ"ל בזמן שהח"ח היה ספון בחדרו. ובאותו זמן הוא שומע את החפץ חיים מדבר עם הקב"ה, (זה דבר ידוע שהח"ח היה מדבר עם הקב"ה בקול, והיו שומעים אותו. יש הרבה סיפורים מעניינים מזה...) רבי ירוחם שמע איך שהוא אומר לקב"ה, רבונו של עולם... כל כך הרבה טובות עשית עמדי מאז ועד היום.

וכך הח"ח התחיל לפרט את הטובות שה' עשה לו, ועל כך שהקב"ה זיכה אותו לכתוב משנה ברורה, ולכתוב חפץ חיים, וברוך ה' זה התפשט ברחבי העולם, ועזרת לי לפתוח ישיבה... ועוד. אני כל כך רוצה לעשות גם משהו לכבודך, איזה הכרת הטוב שאני אקדש שם שמים בצורה מיוחדת, שאני באמת אכבד אותך... תעזור לי בזה! רבי ירוחם התרגש לשמוע את הדברים, והוא חזר על עקביו... והאמת שבפסוק כתוב עוד דבר "עם נבל ולא חכם".

הכרת הטוב זה אלף בי"ת. בא תהיה פיקח, עם הקב"ה כדאי לעשות עסקים. אם הוא רואה שהבן אדם יודע להכיר טובה - הוא גם נותן לו הלאה טובות. הרביה שלנו רבי מאיר חדש זצ"ל היה חוזר ואומר "מי חכם וישמור אלה ויתבוננו חסדי ה'"... (תהילים קז, מג) כשהקדוש ברוך הוא רואה שכן אדם "ישמור אלה" הוא זוכר, ויודע להכיר טובה ולהודות, אז "ויתבוננו חסדי ה'", הוא יקבל טובות גם הלאה. אבל כשבן אדם כפוי טובה - לא אוהבים להתעסק אתו. צריך להיות גם "חכם", וגם "לא נבל".

אומרים כמדומה בשם המשגיח רבי גדליה אייזמן זצ"ל ששאלו אותו פעם מהי העבודה הראשונה של חודש אלול, והוא אמר קודם כל להודות לקדוש ברוך הוא על השנה שחלפה... הייתה לך שנה שלמה שהיית בריא ב"ה. בואו נתבונן קצת על מה שזכינו. הקורונה נעלמה בחסדי שמים, בשנה האחרונה ירו על ישראל טילים בלי סוף, למאות ולאלפים, והם נחתו והתפוצצו במקומות פתוחים בלי נזקים ובלי הרוגים כמעט. מישהו קולט איזה חסד של ה' יתברך יש פה?!... רק השבוע שלחו טיל לפגוע בשדה התעופה במכוון, וזה נפל במקום בלי שום נזק לבני אדם!!! הם בעצמם מודים שיד ה' עשתה זאת... הם לא מבינים איך ייתכן כזה דבר, צריכים לומר תודה רבה לקב"ה, שהוא עזר לנו, וניצלנו לחיים טובים.

ועוד דבר: ברגע ובן אדם מתרגל לומר תודה - הוא מבין שזה לא מגיע לו. בן אדם לא אומר תודה על דבר ששייך לו. אם מישהו השאיל ממני ספר וכעת הוא מחזיר אני אומר לו תודה רבה?!... הוא לקח ממני, אז הוא צריך לומר לי תודה רבה. אם אני אומר תודה לקדוש ברוך הוא אז אני מפנים שזה לא שלי ולא מגיע לי, והוא נותן לי מתנה אז ממילא אני מכין את עצמי ליום הדין, הרי הוא לא חייב לתת לי, אז אני מבקש ממנו אחרת... אני מתחנן לפניו ומבקש ממנו. אני גם מבקש סליחה על כל מה שחטאתי לו.

סיפרנו שהמשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל שלח את הבן שלו לשאול את מרן רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל במה להתחזק באלול. והוא אמר שהוא מתחזק במאה ברכות. כי אז כל הזמן אני מרגיש שהקב"ה נותן לי את זה ואת זה ואת זה, מאה פעמים ביום! הוא נותן לי אוכל, בריאות, רפואה, שכל, פרנסה, וכל דבר ודבר. אז אני מרגיש שאני חי עם הקדוש ברוך הוא ואני תלוי בו, אז ממילא כל המערכת שלי לקראת הימים נוראים נראית אחרת. ואני מבין שאני צריך לעמוד ולהתחנן לפניו.

בראש השנה דנים על כל פרט ופרט!

יש שני דברים בעוכרנו שאנחנו לא מרגישים בגללם את פחד הדין. א. אנחנו לא מספיק מודעים לגודל הימים. ב. אנחנו לא מאמינים כמה אפשר לזכות בקלות.

סיפר לי הגאון רבי נחום שיינין (אב"ד בתל אביב ובב"ד הגדול) שאביו הגה"צ רבי מנדל שיינין, היה דמות ידועה בעולם של סלבודקא... גדול בתורה וירא"ש, וגם בעל חסד בקנה מידה. והוא סיפר פעם שהוא למד בסלבודקא בעיירת סלבודקא, ואחרי זה הוא הגיע לחברון, כשהיה שם הסבא מסלבודקא. אחרי כמה ימים מאז

שהוא בא לשיבה - קרא לו הסבא, נו מנדל... ההיית כבר במערת המכפלה?... בודאי! איך אפשר אחת? בן בא למקום של הוריו והוא לא ילך לבקרים!... ובכותל המערבי - המשיך הסבא לשאול - היית כבר?... בטח, לא זה שכינה משם!

ואצל הרבנית של רבי איצלה פטרבורגר היית?... לא. למה לא? שאל הסבא, ורבי מנדל עונה - איזה עסק יש לי עם רבניות?... אמר הסבא - לא מספיק שהיא הפסידה את בעלה, היא צריכה להפסיד גם את כל האורחים שהיו באים בחיי בעלה!... הרי אם בעלה היה חי היית רץ! גם כעת, תלך, לא תפסיד.

מחוסר ברירה הוא הלך... הסבא אמר. ואח"כ הוא סיפר שהיא ריתקה אותו פרק זמן ארוך עם סיפורים ועובדות רוויי הוד השוות כל חללי דעלמא. וסיפור אחד קטן הוא סיפר: רבי איצלה היה בן אדם מאד נורמלי, מאד בקרקע. פעם אחת הוא ישב ולמד 'בטארה' (במרפסת) בחצר שטרויס. היה שמה טראסה גדולה... (היום בנו שמה ישיבה וכל המקום שופץ) ואז הוא עישן סיגריה (- פעם לא ידעו את כל מה שיודעים על סיגריות - היום, ועישנו) ובאמצע העישון תוך כדי שהוא היה ליד גדר המרפסת - נפלה לו הסיגריה מהיד למטה. הוא ניתר בבחלה אוי אוי אוי!! הוא הסתכל למטה ועשה עם היד תנועת ביטול כמו השלים עם המצב וחזר ללמוד. אחרי דקה הוא שוב פעם אמר - אוי אוי אוי! ואז הוא ירד למטה, התכופף, לקח את הסיגריה והמשיך לעשן אותה עד תומה.

והיא שאלה אותו מאי האי?... והוא הסביר פשוט מאד: בהתחלה לא שמתי לב שאני מתקרב לסוף המרפסת נפלה לי הסיגריה למטה, ונבהלת... זה יכול להיות מזיק, חובל זה נורא ואיום. אך בסוף ראיתי שזה נחת בפינה נסתרת ולא עוברים שם אנשים, אין סכנה בדבר, אז בסדר, השלמתי עם האובדן של חצי סיגריה. **אבל פתאום אמרתי לעצמי - יצחק, יצחק, הקב"ה וכל פמליא של מעלה - לא היה קטן בעיניהם לשבת בראש השנה ולדון איזה גודל של סיגריה לתת לאיצלה... ואתה עושה 'ככה' (תנועת ביטול) על זה?! 'ככה' עושים לקב"ה ולב"ד של מעלה!... זו חוצפה. לכן מיהרתי למטה, לקחתי את השארית והמשכתי לעשן.**

אין דבר בעולם שלא עובר את הקב"ה ובי"ד של מעלה בראש השנה ויום כיפור. איזה מצב רוח יהיה לך, מי יהיו החברים שלך, איזה חדר תקבל, איך תבין את השיעור, איזה אוכל יהיה לך, מתי ידגדג לך זבוב באף... גם זה! פעם החזו"א ישב ולמד ובא אליו זבוב טורדני, אמר החזו"א למי שישב לידו - ראית מה היה פה?... ישבתי כאן, ופתאום משהו דופק בדלת. פתחו לו, והופיע זבוב. הוא שואל - איפה יושב אברהם ישעיהו קרליץ, שלחו אותי משמים לשבת על האף שלו... ואז הוא נכנס והתיישב לי על האף...

גם זה נגזר בראש השנה! כמו"כ אם משהו ירגיז אותך, ומתי... אין דבר קטן שנעלם ממערכת המשפט.

אם היינו יודעים כזה דבר, שגם הדברים הכי קטנים והכי פשוטים הכל נגזר בראש השנה אין דבר שבא לבד! אז ממילא היינו מתכוננים אחרת... המשיגה הגדול הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה אומר בין אם נתכונן ובין אם לא נתכונן המשפט יגיע ויפסוק! אף אחד לא ישאל אותך - אה, עוד לא התכוננת? אז ניתן לך זמן נוסף... לא נותנים זמן נוסף. אמרו לך מראש שזה הולך להיות אתה לא רוצה להאמין - בבקשה...

אנחנו היום בחצי החודש ממש. עוד שבועיים מגיע המשפט... ואז בן אדם נידון על הכל. אל תהיה כבת יענה שטומנת ראשה בחול... והמשיך רבי יחזקאל, גם אחד שעוד לא חי ועוד לא מרגיש את ה"מי יחיה ומי ימות" בכל אופן הוא עוד צעיר וקשה לו לחשוב על זה... ניחא. אז תחשוב על דברים שנוגעים לך ללב... אם אתה בגיל של שידוכים - כעת כותבים!!! לך נדמה שזה תלוי מה יציעו לך, ומה אתה תרצה לשמוע ומה לא... ממש לא! זה הכל מה שנגזר בראש השנה! ולא תוכל לעשות שום דבר בנידון. אם נגזר - יסמאו לך את העיניים והשידוך יצא לפועל. ואם זה לא נגזר - לא יעזור שום דבר! וכן כל הדברים שרובצים על הלב, ושאתה רוצה וצריך, הכל נגזר בראש השנה, וממילא אתה צריך להיות פיקח.

ומצד שני - כמה אפשר לזכות...

מכובדינו ד"ר הרב משולם הרט שליט"א (אסייה דמתא אצל מרן שה"ת זצ"ל) סיפר שהייתה שאלה פעם של ניתוח דחוף אצל אשה,

האם לעשות אותו או לא. היה שם סיכון מסוים. הוא בא למרן שה"ת ושאל אותו אם לעשות, אמר לו רבי חיים - צריך לעשות את הניתוח, אבל כעת זה לפני ראש השנה - אל תנתחו עכשיו. תמתינו לאחר ימים נוראים ושכל המשפחה תתפלל! אח"כ תעשו שוב פעם צילום. **וכך הוה.**

עשו שוב פעם צילום והגידול נעלם!

ראש השנה לא צריך ניתוחים, הוא מעלים גידולים גם בלי ניתוח... ואם הקב"ה רוצה - הכל ביד.

זה הזמן להשתנות!

אנחנו סיפרנו שימי אלול הם זמן שאפשר להשתנות בהם מן הקצה אל הקצה!

כעת באמריקה נפטר הגאון רבי אברהם אוזבנד זצ"ל הוא היה ראש ישיבה ובעל מעלה גדול. והוא סיפר תמיד לבחורים שהוא נסע פעם באוטובוס ולפניו ישבו הרה"י הגדול רבי שמואל רוזנבסקי זצ"ל והג"ר זלמן רוטברג זצ"ל (הם למדו יחד) והם דיברו ביניהם על בחורים שהתהפכו באלול מקצה לקצה. זה היה נושא השיחה שלהם. אלול זה זמן שאפשר להתהפך מן הקצה לקצה וחבל להפסיד את זה... פשוט מאד.

להעריך ולייקר כל מעשה טוב!

אנחנו באמת לא יודעים ולא מודעים עד כמה אנחנו יכולים להרוויח באלול.

בחז"ל כתוב אילו היה יודע ראובן שהתורה הייתה כותבת "וישמע ראובן" וכו' בכתפיו היה מביאו לאביו. אילו היה יודע אהרן שהתורה תכתוב עליו "וראך ושמה בלבן" הוא היה יוצא לקראתו בתופים ובמחולות. וכבר מסבירים, שהוא עבד ועשה את המקסימום לפי המושגים שלו באותו המעשה, אבל הוא לא ידע איך מעשה שבעיניו נראה קטן, בעיניי של התורה הוא מתפרש כמעשה ענק! ואם היו לו את המושגים האלה - כמו שהתורה מייקרת את אותו המעשה - גם המאמצים שלו היו בהתאם.

יש סיפור ידוע שבסוף ימיו של בעל הלשם נכנס אליו יהודי מבבל שהגיע לארץ, וסיפר לו בהתלהבות שבזמן שיצא הספר שלו, הוא הגיע לבבל ומרן הבן איש חי שהבין טוב בערך הספר - כל כך שמח, וערך לכבוד הספר תהלוכה (כעין הכנסת ספר תורה) וכן עשה מסיבה גדולה.

כששמע את זה בעל הלשם הוא אמר - **חבל... חבל... חבל שלא סיפרת לי את זה אז, לפני כמה שנים. היה לי עוד הרבה מה לכתוב אבל לא היה מה שימריץ אותי... חשבתי לעצמי - בין כה וכה אף אחד לא מתעסק עם זה כל כך, אז בשביל מה אני כל כך מתאמץ... אבל אם הייתי יודע שיש מי שמבין וחשוב לו הספר הייתי משקיע ומתאמץ לכתוב עוד ספר... היום כבר אין לי את הכוחות - סיים בעל הלשם בכאב.**

אנחנו לא יודעים בכלל מה זה מעשה שלנו.

כתוב בשיר השירים (ו, יב) "לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב" אומר המדרש שיר השירים (פרשה ו' אות י"ח) - תני רבי חייא משל לבת מלכים שהייתה מלקטת בשלפים [אוספת שיבולים אחרי הקוצרים] נמצא המלך עובר, המלך עבר שם, והכיר שהיא בתו. שלח אוהבו נטלה והושיבה עמו בקרונן. והיו חברותיה תמהות עליה ואומרות: אתמול הייתה מלקטת בשלפים והיום יושבת בקרונן עם המלך! אמרה להם - כשם שאתם תמהות עלי כך אני תמהה על עצמי וקראה על עצמה "לא ידעתי נפשי שמתני". כך כשהיו ישראל במצרים משועבדים בטיט ולבנים והיו מאוסין ובזויין בעיני המצריים. וכשנעשו בני חורין ונגאלו - נעשו סגנים על כל באי עולם. והיו אומות העולם תמהים ואומרים אתמול הייתם עובדים בטיט ולבנים והיום נעשיתם בני חורין וסגנים על כל העולם! והיו ישראל אומרים להם כשם שאתם תמהים עלינו כך אנו תמהים על עצמנו. וקראו על עצמן לא ידעתי נפשי שמתני.

אדם צריך לדעת שהוא בן מלכים. כל יהודי הוא בן מלכים, בן תורה עוד יותר... חביבין ישראל שנקראו בנים למקום חיבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום. אנחנו בני מלכים. נכון... היינו משועבדים במצרים בטיט ובלבנים, אבל הגיעו זמנים שאנחנו הורם קנינו ברום העולם.

יהודי צריך לדעת והוא לא יודע עד כמה הקב"ה אוהב אותו, ועד כמה הקדוש ברוך הוא חפץ במעשים שלו, ועד כמה כל מעשה שלו יכול להביא אין סוף!

אבל צריך לדעת דבר מאד פשוט:

בימים האלו - היה אומר רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל - השטן דואג להטריד את הבן אדם בכל מיני טרדות כיון שהוא יודע את מעלת הימים הללו, וכמה בן אדם יכול בקלות להשיג.

מצד שני יש כאלו שהם נבהלים, מה רוצים שאני אעשה... כשהיו מדברים עם המשגיח רבי יחזקאל, שהוא היה גדול התובעים מעצמו, הוא אמר לבחורים - הקדוש ברוך הוא לא תובע מבן אדם שיעשה יותר ממה שהוא יכול. תעשה מה שאתה יכול! ואם היה זה בחור שבין כה וכה היה מגיע לכל הסדרים ולכל התפילות - אמר לו רבי יחזקאל - איפה שאתה אוהב תוסיף עוד טיפה. אם אתה מתחיל סדר בחצי שעה תענית דיבור - תוסיף עוד עשר דקות. כל אחד לפי דרגתו.

פעם היה אחד שאמר למשגיח רבי יחזקאל - לי אין תקוה! אני לא מסוגל להתגבר על היצר הרע של 'שמירת עיניים', זה אבוד אצלי... אמר לו המשגיח - אתה לא אבוד, ויש לך תוחלת ותקוה. רחוב אחד! אתה יכול לשמור על העיניים?... כן. תתחיל עם זה. תתחיל עם רחוב אחד, ולאט לאט תוסיף, וכך תהיה אהוב אצל הקב"ה מאד.

הזכרנו שבוע שעבר בשם מרן רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל - הדבר הכי קטן ברוחניות וכ"ש באלול הוא ענק! ואפשר לזכות על ידו ברווחים הכי גדולים. אבל תזוזה מהמקום שלך. זו... בשיחות החפץ חיים (על אלול) מביא בנו, שעבודת האלול - ללמוד

הרבה תורה, ותפילה בכוונה בלי קריירה.

יש בחורים ששאלו אותי כל מיני שאלות, לא כאן הזמן להאריך, נראה מה שכותב המאירי בבית הבחירה (ב"ק פ, ב) אף על פי שמשפטי האדם מצד תולדתו ומערכת מזלו מבא גדול בענייניו ובהצלחתו ובמקורו עד שדלת הנועלת לא במהרה היא נפתחת, מ"מ אין בזה עכוב מכל וכל אלא הדבר מסור לתפלה ולמעשים, ולעולם שערי תפלה או מעשים טובים לא ננעלו אלא מגינין בעדו ומשנין עליו סדרי בראשית שלו, וזה דבר ראוי ומוכרח באמונה ובגדרי הדת וכבר בארנו הענין יפה בחבור התשובה.

זה לגבי התפילה של כל השנה, ובפרט כעת שזה הזמנים המיוחדים שאפשר להצליח בזה.

מפורסמים דברי האור החיים הקדוש על הפסוק "ושמחת בכל הטוב", גם ירמוז במאמר "בכל הטוב" אל התורה, כאומרם ז"ל ואין טוב אלא תורה (אבות ו, ג) שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם. והשאלה ידועה היא - אז למה באמת לא מרגישים...?

הגאון רבי דוד כהן שליט"א הביא שהגרא"א כותב כל יהודי מצד טבעו, כמו שכצריך לאכול - הוא רעב, וכשצריך לשתות - הוא צמא, וכשהוא צריך לישון - הוא עייף. כך כל יהודי מצד טבעו נברא עם חשק ללמוד תורה. אך היות ויש דברים נוספים שמעניינים אותו, זה בא על חשבון החשק לתורה, והם הם שמוציאים לו את הטעם מהלימוד.

יש על זה כמה וכמה מדרשים, "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתך". לא הנחתי אותה כל עיקר ולכך לא הייתה עלי משוא לזמירות. כאומר "זמירות היו לי חוקיך".

כתוב במדרש תהילים (ק"ט, צו) משל לחבית של דבש נכנס מים יצא כנגדו דבש, כך נכנס דבר בטל מן התורה לתוך לבך יצא תורה. וכמו שכבר הסבירו שמדובר פה על מתיקות של תורה. כשיש דברים בטלים בראש חסר במתיקות התורה. וכל בן אדם לפי ערכו. כשאתה מכניס דבר אחר - אתה מאבד את המתיקות של תורה. וכמו שכתוב בחובות הלבבות - אין שתי אהבות שורות בלב אחד אהבת עולם הבא והעוה"ז וכן אהבת תורה לא הולך עם אהבת עולם הזה. וכבר כתוב תוסי' בכתובות (קד, א) עד שאדם מתפלל שיכנסו ד"ת לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו.

איפה שרים...

הגאון רבי אליהו לופייאן זצ"ל דרכו הייתה לומר שיחה במוצאי שבת. בכפר חסידים הישנה, הייתה הישיבה נמצאת בכמה 'צריפים' סמוכים, ובצריך הגדול היה בית מדרש, שמה הייתה השיחה.

פעם היה בחור חצוף שבזמן של השיחה הוא עשה מקלחת (זה היה סמוך) ובדממה ששררה בהיכל בשעת השיחה - שמעו את המים זורמים בשצף קצף... כל אותו הזמן רבי אליהו שתק. פתאום נחה הרוח על אותו בחור והוא התחיל לשיר... פה רבי אליהו כבר היה צריך

להגיב... וכך הוא אמר: אני לומד, ומסתמא גם הבחור ההוא לומד. הוא מתקלח וגם אני מתקלח. הנפקא מינה איפה שרים...

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי אני שר ליד הדף גמרא... לא צריך להוסיף...

"מלכנו" שהוא "אבינו"

שמעתי דבר נפלא ממורינו הרה"ג ר' משה מרדכי כהן שליט"א מה זה אלול: הוא סיפר על השר שלום מבעלזא שבקטנותו - אביו לא רצה לסמוך על המלמדים, והוא לימוד אותו לבד, ופעם היו מלמדים כמו שצריך... למדו. ואם השר שלום היה קצת משתובב או מתרפה - אבא שלו היה מעיר לו ומחנך אותו, וכשצריך - אף היה מכה מכה קטנה. ואחר הצהריים, כשנגמר הלימודים, הוא היה מלטף אותו ומחבק אותו, וככה הוא דיבר איתו יפה, כמו אבא. הוא לא הבין מה זה השינוי הזה, אז אמר לו אבא - שלומיקה... בבוקר אני 'מלמד', מלמד ככה נוהג עם הילדים כשהם לא לומדים, אבל אחרי הצהריים אני אבא. אבא מלטף ומחבק.

פעם קרה שבבוקר הוא גער בו מאד והיה קשה לו שה'מלמד' צעק עליו... אז בערב הוא שאל את אביו, אבא, מה אתה עכשיו? אמר לו עכשיו אני אבא. אז אבא, תבקש 'מהמלמד' שלא יצעק עלי ולא יכה בכלל...

לימים, כשהשר שלום הנהיג את עדתו הוא השתמש עם המעשה הזה בתור משל על ימי האלול. **רבונו של עולם - אבינו מלכנו. באלול - ה' מתנהג אתנו כמו אבא. אני לדודי ודודי לי, הוא קרוב אלינו מאד. אך בראש השנה - מלך במשפט יעמיד ארץ, ה' מתנהג כמו מלך. הוא נותן לנו כעת שלשים יום לשכנע את אבא שידבר עם המלך...**

מרן הרב שך זצ"ל היה מביא את הרמב"ם בפירושו המשניות סוף מסכת ראש השנה על המשנה (ד, ז) 'ובשעת ההלל' - לפי שלא היו קורין הלל לא בראש השנה ולא ביום הכיפורים, לפי שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מהשם ויראה ממנו ומברח ומנוס אליו ותשובה ותחנונים ובקשה כפרה וסליחה ובכל אלו העניינים אינו הגון השחוק והשמחה. 'ומברח ומנוס' - מהמלך, 'אליו' - לאבינו. וכמו שאמר בפיוט 'אליך - מפניך אברח'.

תפלה בישיבה זה פיקוח נפש!

יש סיפור, שהיה פעם בחור מהמקורבים של הסבא מסלבודקא זצ"ל, והוא בא ושאל: בעירו אין בעל תוקע והם מבקשים ממנו לבוא ולתקוע כי אם לא - הם לא ישמעו תקיעות. אין להם מישחו אחר. האם ללכת או להישאר בישיבה?... אמר לו הסבא, וכי אתה חושב להשאיר עיר שלימה ללא תקיעות?...! הבין הבחור שעליו לנסוע, ונסע.

כשהוא חזר - הוא שם לב שהסבא לא מקרבו כבתחילה. הוא לא מחבב אותו כמו פעם. אצל הסבא הייתה הנהגה של קירוב ורחוק, כמה שהבחור ניסה לדבר עם הסבא הוא לא הצליח. והוא לא הבין למה... עד שפעם אחת הוא מצא הזדמנות ושאל למה הסבא מרחק אותי?... אמר הסבא, בחור לא היה בראש השנה בישיבה והוא שואל כאלו שאלות?...! תמה הבחור, אבל ביקשתי רשות!!! אך הסבא כבר לא ענה לו.

עד כאן הסיפור. וכעת מה הפשט, מה הסבא רצה?... יש הסבר של מו"ר הג"ר ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל בלומדע"ס... אני תמיד הבנתי בצורה פשוטה... נכון שביקשת רשות, אך זה תלוי בצורה שאתה שואל... אם היית מציג את זה כבעיה, מה אעשה, יהודים צריכים תקיעת שופר אבל איך אני אעזוב את הישיבה?... אני לא מסוגל... מה לעשות! אם אתה שואל בצורה פשוטה מה לעשות וודאי שתיסע. אבל אם זה 'בעיה' אישית שלך - זה כבר משהו אחר...

אבל בשבת האחרונה היה פה הרה"ג חיים שלמה רוזנטל [מחבר ספר 'הרב הדומה למלאך' על המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל] והוא הביא לי קונטרס על אלול שהוא הוציא על רבי יחזקאל. זה קונטרס מאד מעניין. ושם הוא מספר על רבי משה גינזבורג (הוא היה ר"מ ברחובות) שכשהוא למד בכולל פוניב' ביקשו ממנו לעבור לאופקים, כי היה חסר להם מגיד שיעור. הוא הלך למשגיח רבי יחזקאל ושאל מה עליו לעשות, אמר לו המשגיח אתה יכול לנסוע בתנאי שבראש השנה אתה שב לישיבה.

לפני ראש השנה אמרו לו שאין להם בעל תוקע, ואם הוא לא יבוא לא יהיו תקיעות בישיבה. הוא אמר להם, אבל הבטחתי למשגיח שאני

בחטא כזה חמור, אתה נידון פה לחיים או למוות וזה בכלל לא מעניין אותך... זה מה שחסר לך? להסתרק?...!

אמר רבי אליהו - אל תצאו כעת עם מסרק... אל תתעסקו בשטויות... וכל אחד מבין לשמוע פוליטיקה, לקרוא עתון וכו' לא מתאים כעת זה לא הזמן... זה משפט. במשפט צריך שיהיה טיפת רצינות.

פעם רבי יחזקאל לוינשטיין ביקש ממישהו שיקנה לו שרוכים. כשהבחור חזר עם השרוכים, שאל אותו המשגיח כמה זה עלה לך? הבהור שלא רצה לקחת כסף אמר 'מאה לירות!' מה, כל כך יקר?... אמר הבהור, לא, זה היה בצחוק... קצת ליצנות. הזדעזע המשגיח: ליצנות?...! איך אתה מסוגל בכאלו ימים?...!

בעקבות דמשיחא

כעת אני רוצה לומר לכם: יש היום הרבה גזירות. זה באמת מאד קשה לנו... השבוע הייתה חתונה של נכד של רבי משה גפני. וכשבאתי - הוא אמר לי אתה לא יודע כמה צרות יש בארץ ובעולם. אין לך מושג!

מורינו רבי אברהם ויסבלום שליט"א הביא בשם אביו המשגיח הגה"צ רבי אורי שליט"א דבר מאד מעניין: המלבי"ם אומר בתהלים (קט, יא-יב) "זכור ה' חרפת עבדיך שאתי בחיקי כל רבים עמים אשר חרפו אויביך ה' חרפו עקבות משיחך".

אומר המלבי"ם בביאור הענין: זכור ה' - בשגם שיש לך לזכור "חרפת עבדיך" שהם מחרפים אותם גלותם על מה שעובדים אותך, שאתי בחיקי כל רבים עמים - שמחרפים אותי ואני נושא החרפה בחיקי, ובאמת לא אותי הם מחרפים רק אשר חרפו - אויביך ה', סיבת החרפה שחרפו הוא מפני שהם אויביך, וחולקים עליך ואל אלקותך, ועשה למענך ה'! משיב לאמר "אשר חרפו", ר"ל יש לי נחמה במה שידעתי שמה שחרפו הוא "עקבות משיחך", שעל ידי החירוף יבואו עקבות המשיח, ובעת שירבו חרופיהם הוא האות שיבואו עקבות המלך המשיח.

ולכן - ברוך ה' לעולם אמן ואמן - כי ישמור אמונתו והבטחתו, ותאמן לנצח.

אנחנו מחכים ליום הזה... אנחנו יודעים שזה כבר קרוב. אם אתם יודעים, כעת נרצחו ששה יהודים אצל הערבים. מדינת ישראל רעשה וגעשה. זה לא משנה לנו החשבונות שלהם, אבל ההרגשה הייתה - הרי יכול להיות שעוד מעט הם ישתחררו, הם סבלו כבר כמעט שנה, הם עומדים כל רגע לצאת לחירות - עכשיו ליפול!...

זה מזכיר שבשואה, אחרי שהגרמנים כבר ברחו, תוך כדי בריחה הם ירו לכל עבר ונהרגו שם יהודים רבים אחרי שהם סבלו את כל שנות התופת.

נמצאים כבר לקראת הסוף... כעת ליפול?...! כעת ליפול?...!
בואו ונחזיק מעמד, העקבתא דמשיחא שמתארך עם כל הסימנים של הגמ' בסוף סוטה לכל הדעות... קול פעמי מבשר... "לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף... כי ה' יהיה לך לאור יומם ושלמו ימי אבלך".

בואו נתכונן למלכויות... להמליך את הקדוש ברוך הוא עלינו... "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

מגיע לשיבה בראש השנה, ועל דעת זה באתי לפה... אבל אין מישהו אחר... הוא נסע למשגיח ושאל אותו מה לעשות. הוא התחיל לדון אותו על הצדדים, ואמר לו רבי יחזקאל - זו שאלה קשה, תשאל את הסטייפלער. הוא בא לסטייפלער ואמר לו הסטייפלער, למה אתה לא שואל את רבי יחזקאל לוינשטיין?... אמר לו הוא שלח אותי אל הרב. הסטייפלער דן אותו שוב על כל צד ככה או ככה... ולא רצה להכריע ואמר לו תשאל את מרן הרב שך. הוא הלך לרב שך, והרב שך שוב דן אותו על כל צד ובסוף הוא אמר לו, אף על פי כן - תסע לתקוע.

אז פתאום הבנתי דבר חדש... זו באמת שאלה! ונאמר דרך דוגמא, אם מישהו יבוא ויגיד לי, אצל החטופים בכפר הערבי - אין להם תקיעות. אם לא תבוא - לא יהיו תקיעות - תבוא, בבקשה! זה פיקוח נפש... השאלה אם חייבים עד כדי פיקוח נפש...

אצל רבי יחזקאל לוינשטיין - לא להתפלל בראש השנה בשיבה, זה פיקוח נפש!!! זו אשורע שאלה... כמה אדם חייב להקריב מעצמו?... אמנם הרב שך הכריע בסוף. אבל צריך לדעת שתפילה בשיבה ותפילה לא בשיבה זה עולם אחר לגמרי...

ביזכות השבת

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין היה מזכיר בשתי השבתות האחרונות של השנה - את דברי הגמ' (בשבת קיח, ב) אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים, וזה כתוב על כל כלל ישראל, וכל שכן ביחיד, בקלם היו אומרים שזו סגולה גדולה לזכות בדין, והיו עושים עסק גדול משמירת שתי השבתות האחרונות בשנה.

מרן ראש ישיבה זיע"א היה אומר, היכי דמי **חילול שבת** בלי לעבור על שום איסור מהלכות שבת?... מי שבשבת אוכל גרעינים והולך לישון - זה חילול שבת.

שבת זה דבר קדוש. מה דעתכם שיבוא רבי חיים קניבסקי ומישהו יגיד אני הולך לישון?... באה שבת המלכה, הבת זוג שלנו כמו שאומרים חז"ל, והבחור מתעלם, אני הולך לישון לא מעניין אותי... שבת היא קודש קדשים!

ודרך אגב הגאון רבי אברהם יעקב זלזניק זצ"ל היה אומר מי שלא מקבל ע"ע ללמוד הלכות והל' שבת בכללם - שידע שאם הוא אומר שעושה תשובה הוא שקר. כי איך אתה אומר שאתה רוצה לעשות רצון ה' ואתה בכלל לא יודע מה ה' רוצה ממך?... יש ספר שמלמד אותך מה ה' רוצה.

גם בכנס הגדול של הבני תורה התריע על זה מרן ראש הישיבה הגאון רבי דב לנדו שליט"א

כובד ראש למשפט...

אני רוצה לסיים בשני דברים:

המשגיח רבי אליהו לופייאן זצ"ל היה פעם בעשרת ימי תשובה בפוניבז'. והמשגיח רבי יחזקאל כיבד אותו לדבר. אז הוא סיפר שהיה פעם למישהו משפט חמור מאד והיה צד שהוא יהיה נידון בו למוות. אך היה עליו הרבה רחמים, שהוא באמת לא התכוון, וזה לא הוגן וכו'... והשופטים צדדו להקל בדינו.

באמצע המשפט, תוך כדי שהשופטים דנים בכובד ראש, הנידון הוציא מהכיס מראה ומסרק, והתחיל להסתרק... אמר לו השופט הראשי - **כעת נגזר דינך למוות ודאי!!!** כזה זלזול?...! אתה חטאת

זכות עצומה לימי הרחמים!

**טול חלק בהדפסת גליונות 'ארחות חיים'
ותהיה שותף בזיכוי הרבים
ויה"ר שתתברכו בכל מילי דמיטב
כתיבה וחתימה טובה**

לקראת הימים הנוראים

**הועלה לקו 'ארחות חיים' שיחות על ימים הנוראים
כמו"כ ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב
ולאחמ"כ בשידור חוזר**

**וכן שיעור דף היומי, שחות על המועדים, אירועים שונים, ועוד
בקו השיחות שמספרו 074-740-3629**

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיבה"ק

מעלת ההכרה

"כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמיענו אתה ונעשנה, ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה, כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" (ל', י"א - י"ד).

הנה נחלקו הראשונים האם פסוקים אלו מדברים על התורה או שמא על התשובה, ונודעה דעת הרמב"ן בזה שהענין עוסק במצות התשובה, שאינה בשמים ולא מעבר לים אלא קרובה היא מאד ללב האדם, 'בפיך ובלבבך לעשותו'. ועל אף שכידוע התשובה היא מצוה רבה שיש בה עיקרים רבים, כמבואר ברבינו יונה בשערי תשובה, מכל מקום עיקר המצוה מתקיימת בוודאי בפה ובחרטה בלב, וכמב' שם ברבינו יונה, ועל זה נאמר בפסוק 'בפיך ובלבבך לעשותו' - 'בפיך' זה וידוי הפה ו'בלבבך' זוהי חרטה הלב.

אמנם כמוהו עדיין צריך ביאור כיצד אפשר לקרוא למצוה חמורה כל כך כמו התשובה מצוה קלה שקרובה היא מאד, והרי כל אחד זקוק לעבודה רבה כדי לשוב באמת ולהנחם ממעשיו, ולא דבר ריק הוא מכס, והיאך זה אומרת לנו התורה הקדושה שמצוה זו 'לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא'.

כעין זה יש להתעורר עוד על הנאמר בסוף הפרשה (ל', י"ט), "העדותי בכס היום את השמים ואת הארץ, החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה, ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך", וכתב רש"י בפירושו השני: "אמר להם הקב"ה לישראל, הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם שמה שנו את מדתם, שמה לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם, כענין שנאמר וזרח השמש ובא השמש (קהלת א', ה'), הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם שמה שנתה מדתה, שמה זרעתם אותה ולא צמחה, או שמה זרעתם חטים והעלתה שעורים, ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד אם זוכין אין מקבלין שכר ואם חוטאין אין מקבלין פורענות - לא שנו את מדתם, אתם שאם זכיתם תקבלו שכר ואם חטאתם תקבלו פורענות על אחת כמה וכמה".

והתמיהה מתעוררת מאליה דלכא' קל וחומר פריכא הוא דליתא מעיקרא, וכי לשמש היה פעם איזה 'כאב ראש' שמחמתה הוקשה לה לעלות מן המזרח ולא מן המערב, וכי לירח היה איזו בעיה עם חברותא מסויימת שבגללה לא יכל להאיר על הארץ, הרי הם באמת לא נעשו לא לשכר ולא להפסד ולא ניתנה כלל בחירה בידם האם לעשות או לא, הקב"ה רק נותן להם את הכח ההתחלתי שמכוחו הם מונעים והולכים ושוב אין בידם את היכולת לשנות, ואילו אנו - אמנם כן יצר רע סוכן בנו מנעורינו, וכל ימינו אנו שבעי רוגז מחמת היצר שמפריע לנו כל העת ונותן בליבנו משאות שווא ומדוחים. אם כן לכא' אין זה מובן כלל מהי ההשוואה בינו לבין צבאות השמים והארץ, ומדוע אנו נתבעים להיות כמוהם.

ונראה לבאר את הענין על פי דברי הגר"א על הפסוק 'לפתח חטאת רובץ' (בראשית ד', ז'), שהיצר משול כאחד שאורב על הפתח מבחוץ ומחכה למצוא איזה סדק צד בכדי להכנס. והיה אם האדם שומר על דלתי ליבו נעולים על מסגר ובריה, שמורים מכל משמר בלי שום יכולת להכנס פנימה, היצר מתייאש והולך ומעיקרא אינו מנסה למצוא פריצה, מה שאין כן אם הוא לא שומר על עצמו עד קצה היכולת לאטום את הפתח לחלוטין - די ליצר באיזה שהוא חרך צר בכדי להלחם עם האדם ולנסות לפרוץ אל תוכו.

וידוע מה שאמר ר' ישראל סלנטר, שעיקר עבודת האדם היא להביא את עצמו למצב של הכרה, דהיינו ליצור אצל עצמו מצבים שבהם מעיקרא לא תהיה לו בחירה האם לשמור או לא, ורק אם הוא ירגיש 'מוכרח' בלי שום אפשרות אחרת אז תהיה בידו היכולת לעמוד איתן מול היצר וחילותיו הבאים להרפות את ידיו. מה שאין כן אם לא יהיה 'מוכרח' ויוכל לנסות אנה ואנה, מהר מאד הוא יוכל לסגת אחורה במיעוט היכולת להתייצב כצוק איתן.

נצייר לעצמנו בחור ישיבה שקם מאוחר מעט ואינו מוצא את כיפתו. האם יהיה לו נסיון ללכת בלי כיפה? חלילה וחס, לא יהיה מי שיוכל לעשות זאת. ומדוע? והרי כל החיוב להניח כיפה הוא בין דרבנן למנהג (מלבד שעת התפילה שאז החיוב מדרבנן ודאי) ואילו אותו בחור עצמו יכול להכשל בדברים חמורים הרבה יותר כמעט בלי להניד עפעף. אלא מאי, הכיפה היא דבר פשוט וברור שמקובל אצל כולם, והוא מחוץ לתחום הבחירה של האדם, מה שאין כן הדברים האחרים מצויים בטוח הבחירה, ומשום כך האדם מסוגל להכשל בהם.

מעין הדברים הללו אנו מוצאים בגמ' סוף מסכת הוריות (יא.), ד'כלאים כיון דמפרסם אסוריה אפי' בדרבנן הוי מומר'. זאת אומרת שאם חלילה יקח אדם להנאתו משולש עוף, יטבול אותו בשמנת ויאכל, הוא ייחשב למומר גמור, למרות שכל האיסור רק מדרבנן. והטעם כאמור, שאיסור כזה נקבע לגמרי בקרב כל הקהל ונחשב ל'מופקע' באופן מוחלט אצל כולם, ואם האדם לא מתייחס לדבר מופקע שכזה ובעט בו בשאט נפש, הרי הוא נחשב למומר כמו כלפי דאורייתא.

בגמ' במסכת סנהדרין (צא:) נאמר: "אמר לו אנטונינוס לרבי מאימתי יצר הרע שולט באדם משעת יצירה או משעת יציאה, אמר לו משעת יצירה, אמר לו אם כן בועט במעי אמו ויוצא, אלא משעת יציאה, אמר רבי דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו שנאמר לפתח חטאת רובץ". ולכא' יש לשאול מה הענין של העובר לבעט במעי אמו ולצאת החוצה, הרי אם יעשה כן ודאי ימות תיכף ומיד, ולא ירוויח מכך כלום? אלא הביאור הוא פשוט, שכן כידוע הוא יצר הוא שטן הוא מלאך המוות (גמ' ב"ב טז.), ומטרת היצר הרע אינה רק להכשיל את האדם אלא להאבידו מחיי העולם, ומשום כך עוד בטרם יוצא העובר ממעי האמו וקודם שיש לו את הבחירה אם לחטוא, מנסה היצר לשכנעו לבעט ולמות (א.ה. ועי' כע"ז באדר"ג נוסחא א' פט"ז; "תינוק מוטל בעריסה, הניח ידו על גבי נחש או על גבי עקרב ועקצתו - לא גרם לו אלא יצר הרע שבמעיו, הניח ידו על גבי גחלים ונכוה לא גרם לו אלא יצר הרע שבמעיו, לפי שיער הרע זורקו בבת ראש" וכו').

ומעתה לכא' היה מקום לבוא ולשאול, אם היצר לא מנסה רק לפתות לחטוא אלא גם למות לגמרי, מדוע כאשר נקלע האדם למטבח ורואה מולו סכין קצבים וכדומה לא גובר בו החשק ליטול את הסכין ולהתאבד? והרי כשם שלעיתים מגביר בו יצרו תאוה להכשל ולחטוא, כך אמור הוא לנסות לעורר בו רצון לעזוב את העולם? ... ועל כרחק הביאור כאמור, שהיצר מעיקרא לא בא לנסות במקום שאין לו סיכוי. המוות הוא דבר כה מופקע אצל האדם עד שהיצר רואה מולו את הדלת סגורה ואין לו מה לרבוץ שם, וכל מלחמתו היא רק בדברים שנשארו לו בהם איזה פתח קלוש שדרכו הוא יכול להכנס.

בהקשר זה יש להביא את המעשה שהבאנו כבר על בעל האמרי אמת, שאמר בדרך צחות שתמיד הסתפק איזו תאוה גדולה יותר, האוכל או הכבוד, וספיקו נפשט בשבת הראשונה שנתמנה לאדמו"ר, הגישו אז לפניו דג גדול ומהביל שעורר את תאוותו, אך הוא במקום לאכול את כולו היה מוכרח לחלק ממנו 'שיריים' לחסידים... הרי שתאוות הכבוד גדולה יותר... ועל כל פנים מה שלמדנו מכאן, שהאדם יכול לכבוש את תאוותיו גם על ידי דברים חיצוניים שלא יאפשרו לו ליפול ולחטוא, וככל שיצור יותר מחייבים ויהפוך את עצמו יותר למוכרח, כך ייקל בעדו לעמוד מול היצר, ומעיקרא הוא לא יבוא אליו.

התפקיד המוטל עלינו כעת בשעה זו קודם יום הדין הוא ליצור אצל עצמנו מחייבים שיכניסו אותנו למצב שמלכתחילה לא נוכל לחטוא. אין אני בא לומר לעשות קנסות כבדים וכדו', ואכן קשה להביא לדבר זה דוגמאות מעשיות, כאשר ישנם כאלו שיוכלו לטעות בהם ולקחת אותם בצורה קיצונית, אלא צריכים פשוט להכנס למצב של התחייבות בלי אפשרות לסגת, ואם עושים כן - אין ליצר שום אפשרות כניסה.

אם אכן האדם מצליח להעמיד את עצמו במצב כזה, על זה נאמר בפסוק 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו' - בהיות שהיצר עוזב לגמרי את האדם ומניח אותו לנפשו, זוהי גופא התביעה שנאמרה בסוף הפרשה - 'העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ' - תעשו את עצמכם מעין השמים והארץ, להיות כאלו שמוכרחים לעשות את רצון קונם מבלי יכולת לשנות את מידתם, ואם לא הבאתם את עצמכם לכזה מצב - אין התביעה אלא עליכם.

אמנם עדיין אין לנו להתעלם מהמציאות, ומוכרחים אנו להודות כי ישנם דברים רבים שאין בהם שום היכי תימצא ליצור הכרחים נורמליים שיחייבו את האדם. אך בכל זאת, גם במקרים כאלו, יש לנו לחקור מה גורם לאדם להתיימש מעיקרא ולא לעמוד בקבלות לאורך זמן. אם נתבונן נגלה כי הסיבה היא עצמה, שהאדם מביט על כל התקופה העתידה וחושב לעצמו, מי יכול לעמוד בכזה דבר זמן רב כל כך, בשלמא ימים ספורים עוד אפשר להתמודד, אך כיצד אוכל להחזיק בזה זמן ממושך. ובאמת רק אתמול העיד בפני בחור שנכשל בדבר מסוים, שכל מה שמייאש אותו הוא הידיעה שכעת הוא יצטרך להתגבר על עצמו למשך זמן ארוך, ואם היה יודע שלא עומד בפניו כי אם שבוע בלבד - אין ספק שהיה מצליח להתגבר, למרות כל נסיונותיו.

אך יש לכל אחד לדעת שיש כאן טעות יסודית: גם בדברים שלא שייך ליצור בהם מחייבים, האדם יכול לקבל על עצמו בהחלטה וקבלה גמורה שהוא לא עובר ויהי מה, יתהפך העולם והוא על משמרתו יעמוד. ואם האדם יעשה באמת כך בלי שום פתח לחרטה וערעור, היצר יראה את הדלת נעולה מולו בשבע מנעולים, והוא יהיה מוכרח לעזוב את האדם, כאותו היסוד של 'לפתח חטאת רובץ', וממילא מכאן ואילך - לא תעבור תקופה ארוכה וכבר לא יהיה לאדם נסיון, כשכל הקושי שהיה לו בתחילה ייעלם כלא היה.

החינוך על מצות 'לא תתור' (מצוה שפ"ז) כותב במפורש שחוסר היכולת להתגבר על היצר נובעת מכח ההרגל, שהאדם שקוע בתוך תאוותו שאליה הוא הכניס את עצמו וכעת הוא מתבוסס בתוכה מבלי יכולת להחליץ. אך אם ירגיל את עצמו לכיוון ההפוך ויפסיק להגרר אחרי התאוה, במשך הזמן ישוב למצבו הראשון וכבר לא יתאוה כלל. ובאמת, הדברים בדוקים ומנוסים ויכול להעיד עליהם כל מי שהצליח להתגבר על תאוותו, גם אם בתחילה היה לו קשה מאד והיה בטוח שלא יצליח להמשיך ולהתמודד עוד לאורך זמן - לא ארכו הימים והתאוה עזבה אותו לחלוטין, עד שהוא תמוה על עצמו איך פעם היה נגרר אחרי דבר שטותי כל כך וחסר ערך, וכיצד היה שבו במאסר יצרו.

ממילא, אסור לאדם להסתכל על אריכות הימים ולפקפק כיצד יוכל לעמוד בהתגברות למשך כל התקופה, אלא כל המוטל עליו הוא להחליט מעיקרא בהחלטה מוחלטת שרירה וקיימת שאין אחריה שום סרך - שהוא לא יעבור בשום פנים ואופן, ולא משנה מה יהיה ואיך יהיה, וכאשר יאטום את הדלת בפני היצר - היצר יראה את הנחישות העומדת כנגדו ולא ימשיך להטריד יותר, עד שכל הנסיון יחלוף והאדם יתייצב לחלוטין על דרך טוב, לטוב לו כל הימים.

פנה אל תפילת הערער

בגמ' בעבודה זרה (יז.) קי"ל דעבירה דאביק בה טובא כמינות דמיא, אשר כל באיה לא ישובון ולא ישיגו אורחות חיים, ואין שום דרך לכפר על העבירה מלבד המיתה. זאת אומרת, שעבירה כזו שהאדם שנה בה שוב ושוב והתרגל אליה (עי' היטב לרבינו יונה בשערי תשובה שער ב' אות ל') נחשבת כמינות גמורה, שאין לאדם אפשרות לשוב עליה בתשובה ואין לו מחילה עולמית (ואין כאן המקום להאריך בטעם הענין, מדוע אכן זה כך). ולפי זה נשאלת השאלה, שאם כן לכא' נסתם הגולל ח"ו על כל עבודתנו בימים אלו ועל כל סיכוינו לזכות בדין, הרי כל אחד מכיר את עצמו ויודע שיש עבירות מסוימות שהוא נכשל בהם פעם אחר פעם, שנה אחר שנה, וכאשר הוא עומד בימים הנוראים הוא מגלה שכבר בשנה הקודמת היה עליו לשוב בדיוק באותם דברים. אם כן מה נוכל לענות ליום הדין, הן מי יצדק לפניו, ולכא' אין מי שאין לו עבירות ד'אביק בהו'. והבן שואל היאך יש לנו פה להשיב, האמנם אין תקוה?

אך הנה כבר בספרים הביאו את דברי המדרש תהלים מזמור ק"ב (וכע"ז בויק"ר פר' אמור): "תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל י-ה, וכי עד עכשיו עתידה אומה אחרת להבראות שהוא אומר ועם נברא, אלא אמר ר' יהודה בר סימון זה דורו של מרדכי וכו', ורבנין אמרו אלו הדורות שחייבין במעשיהם הרעים ובאין ועושים תשובה ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים, ולפי שהם מחדשים את מעשיהם, הקדוש ברוך הוא בורא אותם בריה חדשה, ומה להם לעשות, יש להם ליטול את רוגיהן בידיהם ולולביהן וערבי נחל והדסים להלל אותך, הוי אומר ועם נברא יהלל י-ה".

ומבואר במדרש שבראש השנה וביום הכיפורים, כשבני ישראל באים ומתפללים לפני הקב"ה ומחדשים את מעשיהם, הקב"ה בורא אותם 'בריה חדשה'. עד עכשיו לא היתה להם זכות לחיות, הם היו נחשבים כמתים, אבל כוח התפילה שלהם מחיה אותם והקב"ה הופך אותם ל'עם נברא'. ואם כן מוכרח, שגם כאשר אין ביד האדם שום זכות ועל פי דין כפרתו היחידה היא המיתה ותו לא, מכל מקום יש כוח מופלא בימים הנוראים הללו, שהתפילה בהם מתקבלת ומחיה את המתים, וגם מי שלא היה אמור לחיות נברא מחדש.

זהו גלגל ההצלה המיוחד שנשלח לאדם כעת, בימים הללו. גם אם היו לו עבירות דאביק בהו ואף אם הוא נחשב למין ח"ו, מכל מקום הוא יכול לצעוק, לבקש ולהתפלל, והזמן גורם שהקב"ה יכנס לפניו משורת הדין וישמע את תפילתו. עכשיו בשנה החדשה הוא יכול להברא מחדש, להיות אדם אחר ולקבל חיים חדשים. הוא צריך רק להיות מודע לכח העצום שיש בידו בזמן הגדול הזה, ופשוט להתפלל. כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו, ובשועו אליו שמעו.

כי אכן, גם אם האדם יבש, מת, כערער בערבה, הקב"ה פונה אליו, לא בזה את תפילתו וכותב אותו בספר החיים. וכתחילת דברי המדרש שם: "דבר אחר פנה אל תפלת הערער, אמר ר' יצחק כלפי הדורות אמרו, שאין להם לא נביא ולא כהן מורה צדק ולא בית המקדש שיכפר עליהם, אלא תפלה אחת נשתיירה להן שהם מתפללין בראש השנה וביום הכפורים, אל תבזה אותה מהם, שנאמר ולא בזה את תפלתם".

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל
מנהג הישיבה - אל תישוש

למדתי בבחורתי בישיבת חברון, שם הורגלתי לנהוג כמנהגי הגר"א, וכגון לא לומר מזמור שיר, לסיים עליו בה' ימלוך, לומר לדוד ה' רק בשחרית ולא במערב, לא לומר מכניסי רחמים, ועוד כהנה וכהנה. השאלה היא כהיום שאני מתפלל בבית כנסת ליטאי רגיל, האם עליי להמשיך במנהגים אלו, או שאני רק רשאי להמשיך במנהגים אלו, או שאסור לי לנהוג כן ועלי לנהוג כמנהג המקום.

עליך לנהוג [גם בישיבה] בכל המנהגים כמנהגי אביך וזקניך ככתוב 'אל תשוש'. כשם שספרדי צריך להמשיך במנהג אבותיו אף אם התנהג כל ימיו בישיבה אשכנזית - כך הוראת רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל.

באשר למנהג שלא לומר לדוד ה' רק בשחרית ולא במערב, אינו מנהג, אלא כנראה פשרה שעשו בישיבת חברון. לבי אומר לי שהקנאים למנהג הגר"א התפללו ותיקין ולכן הנהיגו בישיבה לומר אז לדוד ה', ולא במערב שאז התפללו בישיבה.

השבת פעילות אתר ממוחשב בשבת

מתכנת אתרים בונה אתר ממוחשב לעסק בהשקעה גדולה וטוען שלא ניתן יהיה להשבית את פעילות האתר בשבת - כך שמי שירצה להזמין ולשלם בשבת יוכל לעשות זאת, רח"ל. זכורני שראיתי בעבר תשובה סדורה בענין מהגר"ש אלישיב. נשמה לשמוע ההוראה למעשה מהרב שליט"א.

התשובה לא הבנתי מדוע אי אפשר להשבית את פעילות האתר בשבת, אמנם לא משתלם אך אפשרי. לא זכיתי לשמוע ממרן רבינו הגר"ש זצוקללה"ה דעתו בנידון זה, אך בכמה ספרים שדנו עמו בזה (קדושת השבת ג עמ' 3-102; כללים בהלכות שבת וספרים א) שכשם שחובה לסגור חנות בשבת, כך חובה לסגור אתר מסחרי ממוחשב בשבת. ועוד הובא (שם) שאסור לקרוא הודעות שנשלחו בשבת משום מעשה שבת, ואפילו לאחר בכדי שיעשו.

והעצה בזה כפי ששמעתי ממנו לגבי עסקים בחו"ל, לעשות שותפות עם נכרי, שבשבת יהיה העסק בבעלותו וכל הרווחים ממכירות השבת יהיו שייכים לגוי. יש ברשותי שטר שעריתי בהתייעצות עם מו"ר מרן הגר"ש זצ"ל כיצד לעשות שותפות זאת.

במוצאי מנוחה קדמנוך תחלה הכנה לאמירת הסליחות

בסוף פעמיים, ולמנהג הגר"א אומרים רק פעם אחת. ויש להבין מדוע זה נקרא 'סליחות' ולא תחינות ובקשות. אלא על כרחך שהעיקר הוא בקשת הסליחה, ואגב שמבקשים סליחה מנצלים זאת לבקש רחמים לגאולה ושנה טובה. כפי שמוכח בחז"ל (זוה"ק ותנחומא בלק אות י) שאם אדם אומר חטאתי, אין השטן יכול לקטרג עליו, וכל מי שחטא ואומר חטאתי, אין רשות למלאך ליגע בו. ומובא על רבי נחום מהורדנא זצ"ל שהיה מקדים לומר חטאתי לפני שהיה מבקש על חולה וכדומה. ועל כך עורר החפץ חיים שהעיקר לקבל על עצמינו שלא נשוב לכסלה עוד.

בספר 'דוגמא מדרכי אבא' (כל כתבי החפץ חיים, פרק ה) מספר רבי לייב בן החפץ חיים: פעם כאשר בני הישיבה עמדו באמירת סליחות בהתלהבות, השתיק את כולם ואמר: הנה אנו אומרים סליחות, ואומרים לפני הקב"ה כי חטאנו עוונו ופשענו לפניו. מה חידוש אנו מספרים לפניו יתברך, הרי הכל גלוי וידוע לפניו?

ויישב שהעיקר הוא לא סיפור החטאים, אלא אומרים זאת לעצמנו, שנדע שהטאנו ועוונו, ומתוך כך נבוא לקבלה מחודשת לשנה הבאה, שתהא ללא עוון ופשע עם תיקון המעשים. ורק אז יש מקום לאמירת סליחות.

קבלה אחת

כך מותב המשיגה הגר"י לוינשטיין (אור יחזקאל קכ) לתלמידו מו"ר הגר"ש וולבה: "דרכי התשובה, אין בידינו להגיד כי קל להשיגם, וביותר הקבלה להבא, למצוא דרך אשר בה יוכל לעזוב את החטא, ובפרט בדברים שרגילים בהם. מצד הדין צריך לחשוב קבלה לשמירה על כל התורה כולה, מיהו האדם אשר בידו להשיג קבלה של קיימא על כל הנ"ל, אך אחר שהתבוננתי בשערי תשובה ראיתי, כי אם יקבל אדם על עצמו לימוד המוסר כיאות בכל יום, הנה זהו העצה והקבלה הנכונה, כי דווקא על ידי לימוד המוסר, יתכן לקיים כל התורה על הדרך לאט לאט."

הגר"י סלנטר דיבר בכל חודש אלול על ה'קבלה' ביום כיפור, הרי אחד מחלקי התשובה הוא ה'קבלה' להבא, אך כשאדם מתבונן ועושה חשבון על הדברים הרבים שצריך לקבל עליהם ה' ירחמנו ויצילנו, מתחיל להתבלבל במה להתחיל, בבין אדם לחברו, בין איש לאשתו, או בבין אדם למקום, בתורה או במצוות. עולה תחושה בקרבנו, כי אין

מנהג אשכנז להתחיל לומר סליחות דווקא במוצאי שבת, וכך מבאר הלקט יושר בשם בעל תרומת הדשן, מגדולי פוסקי אשכנז: "בשבת פנויים העם ממלאכה ולומדים תורה, לכך טוב להתחיל ביום ראשון, כי העם שמחים מחמת מצוות התורה שלומדים בשבת, ככתוב פיקודי ה' ישרים משמחי לב, וגם מחמת עונג שבת. ואמרנו אין השכינה שורה לא מחמת עצלות ולא מחמת עצבות, אלא מתוך שמחה של מצוה. לכך טוב להתחיל להתפלל מתוך שמחה של מצוה."

יש בדבר זה ביטול מוסכמות. ודאי כי עלינו לגשת לאמירת הסליחות מתוך תחושת צער ויגון על מעשינו הרעים, "כדלים וקרשים דפקנו דלתיך, וזחלים ורועדים מאימת דיןך", כיון "שעוונותינו עצמו למעלה ראש, ואשמתנו גדלה עד לשמים", אך בד בבד יש לגשת לאמירת הסליחות מתוך שמחה של מצוה, בחינת "וגילו ברעדה" - במקום נילה, שם תהא רעדה (ברכות כא, א).

שירת 'אשמנו בגדנו'

מורנו המשיגה הגר"ש וולבה חיבר "קונטרס הדרכה ללימוד המוסר" בו הרחיב בגילויים עצומים (הודפס בקצרה בעלי שור ב "מערכת לימוד המוסר"). בראש כל פרק מביא הפסוק "סולו סולו פנו דרך, הרימו מכשול מדרך עמי" (ישעיהו נ, יד) ומכוחו מתחיל בסידור לימוד המוסר, כאשר המיתוס הראשון שמנפץ הוא טעות העולם כי לימוד המוסר גורם לעצבות.

והאמת היא, כי דווקא לומדי המוסר, הם האנשים השמחים והמאושרים ביותר. עלינו לנתץ את הטעות שהשתרשה בלב רבים כי העיסוק ביראת שמים ולימוד המוסר, גורמים לעצבות. ההיפך הוא הנכון, הוא הגורם קרבה למי שנאמר עליו "עוז וחזקה במקומו".

ישנו מנהג אשר מימי תמהתי עליו: בני אשכנז מנגנים באמירת הוידיז ביום כיפור, ומדוע שרים ולא מייבבים כיאות למי שמכיר בגודל עוונותיו המרים. אלא נראה כי מנהג זה בא ללמדנו, כי אמירת 'אשמנו' לא צריכה להביא לצער ועצבות, אלא להתבוננות עם הפנים קדימה, להמשך רימומות והתעלות בעבודת ה' שתגרום לשמחה.

החפץ חיים עצר את הסליחות

רוב הסליחות עוסקות בטהרת הלב ובבקשה על נאולת ישראל, חוץ מ'אשמנו בגדנו' שאומרים

בשבת אין צריכין שמירה

הוראת מורינו הגאב"ד שליט"א לחיילים הנמצאים בשבת בחזית

במענה לשאלת תלמידו הגר"א סקוצילס שליט"א מרבני 'בית הוראה הכללי' ובעל 'אהל יעקב'

לכבוד רבינו הגאב"ד שליט"א

אחדשה"ט,

קבלתי היום שאלה דרך 'בית ההוראה הכללי', ומכיון שהשאלה חמורה מאוד, אבקש להטריח את הו"כ הגאב"ד שליט"א.

זה דבר השאלה: ישנו חייל שלוחם כבר תקופה ארוכה בעזה השם ישמרהו ויחיהו, והוא לוחם ממש בקרבות, ומסכן את חייו כפשוטו, החייל הינו שומר תורה ומצוות, ופשיטא דגם שומר שבת כמובן, ולאחרונה יוצא לו הרבה פעמים ללחום בשבת קודש, והחייל הנ"ל הוא גם מעשן כמקובל בלחימה, וממילא הוא שואל האם מותר לו לעשן כמות לב שפשוט מלחיץ אותו מאוד, כשעובר כל השבת ולא מעשן סגריות, וממילא הוא שואל האם מותר לו לעשן כמות של סגריות שרצף כיון שהוא טוען שזה ממש עוזר לו להילחם, ולטענתו זה נותן לו כוחות ממש יותר מאוכל עצמו ללחום בלי שום לחץ, ולחימה עם לחץ יכול להיות יותר מסוכן, ואפשר להבין שכך מרגיש מי שמכור במידה מרובה לסגריות. ועכשיו הוא שואל האם מותר לו לעשן לתועלת הלחימה בשב"ק כשאר חילול שבת לתועלת פיקוח נפש, או שעריכים להחמיר. לטענתו גם שמעו פעם שאמרו לו בשם רבינו הגר"א שליט"א שצ"ל שלמעשה חייל שהמדים שלו התקלקלו וכדומה ומפריעים לו ללחום בשבת, שמוותר להגיע מחוץ לתחום להביא מדים חדש לתועלת הלחימה, וממילא הוא שואל האם זה דומה.

נשמח לקבל דרכי ההוראה למעשה בזה, ובפרט שכמדומה זה שאלה חדשה שלא דנו בה הפוסקים.

בברכה מרובה וכו"ט

יעקב אהרן סקוצילס

בס"ד, יום שנכפל ב' לסדר 'תן ה' את אויבך נגפים לפניך' התשפ"ד

לידידי הגאון המפורסם מהר"א סקוצילס שליט"א

על שאלה חמורה כגון זאת אשתמש בדברי מרן החו"א 'נזח לשאול, אבל קשה לענות'. אך כיון שאיני רשאי להישמש מלכתוב הנלע"ד, ולכן הנני משיב: אסור!

ולא מלבי אני אומר אלא כבר הורה זקן מור"ר מרן רבינו הגר"א שליט"א וצ"ל כשנשאל מחתנו יבלחט"א הגר"א זילברשטיין (שיעורי תורה לרופאים ה' עמ' 17) אודות רופא מנתח שהזקוק בשבת לניתוח חירום בחולה מסוכן, והרופא מרגיש בעצמו שאם יעשן לפני הניתוח יתחזק יותר טוב, האם מותר לו לעשן בשבת. והורה מרן רבינו וצ"ל: אין להתיר לרופא לעשן ביום השבת! ונימק 'אע"פ שהעישון הוא צורך גדול לרגלים וממרים לו ובימי השואה היו אנשים שהחליפו את פת לחםם בסגריות, בכל זאת בשעת חירום אדם אוגר כוחות נפש ומוציא מהחב"א הפועל משאבים פנימיים שלא קיימים אצלו בזמנים כתיקונים. הגע עצמך רופא הזקוק לנתח את בנו יחידו אהוב נפשו האם לא יתח אתו במיטב כשרותו בלי עישון הסגריות, וכי לא יוכל להתגבר על הרגלו כדי להתאמץ בכל נימי הנפש שהניתוח יצליח. הוי אומר שרופא היודע את האחריות העומדת לפניו יעשה מלאכתו נאמנה גם בלי עישון ולכן אין מקום להתיר לו את העישון בשבת' ובדיוק כך הדבר בענייננו.

ומי יבוא אחריו להתיר.

כל זה מלבד הבעייתיות שהרי בכל שאיפה מהסגריות בשבת עובר באיסור דאורייתא 'מלאכת מבעיר', ומי יוכל להעריך את מספר השאיפות הנצרכות כדי שיוכל לנתח באופן יעיל יותר, ובוודאי יש לחוש שיעשן יותר מהצורך. ומאחר ולא קיים מורד מדיוק לשקול את הנצרך אין לפרוץ באיסורי תורה כאשר אין גבול לפרצות - הגר"ב זולט"א (שם).

ואינו דומה לחולה שיש בו סכנה "עושים לו כל שרגלים לעשות לו בחול" (ש"ע א"ח שכה, ד) וכתב המ"ב (יד) "משמע אף על פי שאין בו סכנה במניעת הדבר ההוא, כיון שהחולה יש בו סכנה ויש בדבר צורך קצת ורגילין לעשות לו בחול עושים גם בשבת - מוגיד משנה". היתר זה הוא רק בצרכי החולה, ולא בצרכי הרופא. וכל שאין זה בגדר פיקוח נפש אסור.

וכן בגדונו חובה לדייק כמה עישון הוא פיקוח נפש עבורו, וכל טיפה שמעשן ללא פיקוח נפש עובר באיסור דאורייתא.

וכאמור, כל זאת מלבד הוראת רבינו שאין להתיר העישון בכגון דא בכל אופן.

ראוי להודיע את השאלה היקרה הי"ו הטעם שבשבת לא חותמים ברכת השכיבו "שומר עמו ישראל לעד" מבאר הטור (רס"ו: מ"ב ב"ב ז') "כי בשבת אין צריכים שמירה כי השבת עצמו שומר עלינו". הבה נתבונן, על איזה שמירה מדובר כאן שאין צריכים אותה בשבת, וכי מדובר על שמירה של בשר ודם? הרי מדובר כאן על "שומר עמו ישראל לעד" כלומר שהקב"ה שומר עמו ישראל, ובשבת אין אנחנו צריכים את שמירתו "כי השבת עצמו שומר עלינו" אנחנו כבר שמורים על ידי השבת.

לא יאומן מה שכתוב כאן: השבת שומרת עד כדי כך שלא צריך את השמירה של שומר עמו ישראל לעד. אלמלא שנכתב הדבר לא היינו יכולים לאמרו.

וממשיך הטור "ונזה"ן לומר פסוק ושמרו בני ישראל את השבת וגו' לומר שאם ישמרו שבת אין צריכין שמירה" כלומר אמת שהשבת היא שמירה, אך תנאי יש בדבר: "אם ישמרו שבת". גם למנהיגיו שאין אומרים 'ושמרו' אין מחלוקת שהיא בהא תליא שמירת השבת עלינו היא אם אנחנו שומרים עליה.

ואכן ישנם סיפורי נפלאות שראו בחוש בשבת שמחת תורה תשפ"ה, כיצד השבת שמרה על שומריה, ואפילו מעט שמירת שבת. אם יש צורך אכתוב את הידוע לי באופן אישי.

אף שואל יקר זה ה"י יראה בעיניו כיצד אי העישון בשבת שומר עליו. ויזכה לצאת יחד עם כל אחינו בית ישראל מצרה לרווחה השתא בעגלא ובזמן קריב.

בית הוראה הכללי
13/1 תש"פ

ביכולתו לקבל על עצמו, ובוודאי שלא לפרוש מהם לגמרי כיאות לתשובה מושלמת.

חידש ר' יחזקאל ומצא כי ישנה דרך קלה ופשוטה, אשר ההולכים בה רואים מזוהר לנפשם הדואבת, קבלה אחת שכוללת כל הפרטים, והיא: לימוד המוסר כיאות בכל יום. אך לצערנו, אף קבלה זו אינה קלה לביצוע כיאות, ואף בני הישיבות אשר בסדריהם הקבועים מדי יום לומדים מוסר, בבין הזמנים אינם קבועים בזה, וביותר האברכים ואף העוסקים לפרנסתם שעליהם מוטלת החובה להרבות יותר בלימוד המוסר, אחר שלפתחם מונחים ניסיונות נוספים, קשה להם יותר לקבוע זמן מדי יום ללימוד המוסר. אשר על כן נראה, כי אף בזה עלינו לעזור בדרך אותה התווה לנו הגר"ס לקבל בקבלות קטנות, אשר עם הזמן יתבססו ויגדלו עד לתועלת הרצויה. וכל אחד יקבע עצמו כפי כוחו בלימוד המוסר, פעמיים בשבוע או פעם אחת וכו"ב. ובדרך זו יצדד ויתחזק עד שיגיע לקביעות מדי יום כיאות.

חוק לעמלים לפרנסתם

לעתים נדמה כי לימוד המוסר שייך דווקא לבני הישיבות או לתקופת הנערות בישיבה, אך מרן הגר"א עורר להיפך, ככל שנמצאים יותר מחוץ להתמדת הישיבה - אברך, וקל וחומר יהודי העמל לפרנסתו - מוכרחים יותר ללימוד מוסר.

התורה כתבלין ליצר הרע (קידושין ל ב), והיא כרפואה כללית כוויטמינים וכדו' הגורמים חיזוק הגוף בכללותו, וכפי שמגדירו באור ישראל "התורה לטמטום הלב", אך כל תועלתה רק כשעוסק בה בכוונה הראויה, משא"כ לימוד המוסר הוא כתרופה מקומית המועילה ישירות לנגע מסוים, שכאשר לומד על נושא הדרוש תיקון, מתעורר ומתחזק לשיפור הטעון חיזוק אצלו.

לאור האמור, ככל שלא נמצאים בבית המדרש ופחות לומדים, זקוקים יותר לחיזוק ישיר שלא ליפול במידות רעות ובעצות היצר. נקבל על עצמנו ללימוד מוסר בצורה קבועה מיתד שלא תימוט, ומכוח זה בשנה הבאה בס"ד נתקדם ולא נצטרך לשוב ולהתוודות על אותן נקודות שנכשלו השנה, וכך נזכה לסליחה מחילה וכפרה, כתיבה וחתומה טובה.

מוקד החלכה שעי"ב בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ר:

Beithorah@gmail.com

להנצחה בעלון באמצעות

בוקסות בית הוראה הכללי ירושלים שעי"ב מנחם ציוני הלכה

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
161

החרם הנורא שהיה במעמד הר גריזים והר עיבל

פרשת נצבים -
ויקרא תפ"ד

בהר גריזים והר עיבל עשו חרם נורא

והנה בהר גריזים ובהר עיבל היו באמצע עשרים ושנים אלף לויים, והעם כולו היו כמעט שני מיליון [שהרי פשוט שגם הנשים עמדו על הר גריזים והר עיבל, שגם הם יהודיות וחייבות בתורה ובמצוות] והלויים פנו אל הר עיבל ואמרו ארור האיש אשר לא יקים את דברי התורה הזאת, וכל העם ענו אמן, כשני מיליון איש מחרימים את מי שלא יקיים את התורה, זה חרם נורא ואיום!!! והרי אני ראיתי כמה היו מפחדים אז מהחרם שהבד"ץ עשו, וגדולי הדור הרגו אדם בחרם שהם עשו וכפי שסיפרנו בשם הרב שך זצ"ל, וכאן אדם לא יפחד מהחרם הגדול הזה!!! כמה צריך לפחד מכל עבירה!! ולהיפך מי שעושה רצונו - מתברך, הלויים פנו אל הר גריזים ואמרו ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת, וכולם ענו על זה אמן!!

אחרי החרם הטובה והרעה באה מאיליה

והנה לפני מספר שבועות הזכרנו את דברי ר' יוחנן שהביא רש"י על הפסוק באיכה (ג, לח) 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב' שמיום שאמר הקדוש ברוך הוא ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו' לא יצא רעה וטובה מפיו אלא הרעה באה מאיליה לעושה רע והטוב לעושה טוב, והקשתי על דברי חז"ל הללו, וכי יתכן שהטוב והרע לא יוצא מפי הקב"ה, והרי ודאי הקב"ה הוא זה שמעניש לרשעים ומשלם שכר טוב לצדיקים.

ולפי מה שהסברנו עכשיו מה היה במעמד הר גריזים והר עיבל, שעשו שם חרם גדול על כל מי שעובר על מצוות השם, הרי מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, כי בחרם הזה החרימו לדורי דורות את מי שיעבור על מצוות השם, לא צריך לפסוק עונש מחדש כל פעם, זה מתקיים מאיליו על ידי החרם הגדול שנעשה בהר גריזים והר עיבל, מי שלא יקים את התורה כבר נקבע לו מיתה ומי שיקים אותה נקבע לו ברכה.

בערבות מואב נאמרו קללות נוראות

והנה הקב"ה כרת ברית עם ישראל גם בערבות מואב [עיי' ברכות מ"ח ב' שהתורה ניתנה בשלש בריתות, בהר סיני, בערבות מואב, ובמעמד הר גריזים והר עיבל] ערבה זה שטח פתוח, והיה זה בארץ מואב, ושם אמר משה רבינו לבני ישראל בשם הקב"ה, אם שמוע תשמע בקול השם אלוקיך לשמור לעשות את כל מצותיו, ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך, והיה אם לא תשמע בקול השם אלוקיך, ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך, ונאמרו בפרשה קללות נוראות, ואכלת פרי בטןך בשר בניך ובנותיך, תרע עינו באחיו ובאשתו מתת לאחד מהם מבשר בניו אשר יאכל, נורא ואיום, מכאיב מאוד לקרוא את כל הקללות האלו...

והקללות האלו לא נאמרו רק בתורת אזהרה והתראה, אלא בני ישראל עשו ברית עם הקב"ה לקיים את התורה וקבלו על עצמם בקללות אם לא יקיימו את התורה, וכמו שנאמר להדיא בסוף הפרשה 'אלה דברי הברית אשר צוה השם את משה לכתוב את בני ישראל בארץ מואב, מלבד הברית אשר אתם בחרו'. הקב"ה כרת עם בני ישראל ברית עם קללות נוראות כאלה, מפני שהוא רצה לכבול את ישראל שלא יעזבו אותו, אנחנו העם של הקב"ה, ולא שהקב"ה צריך אותנו, אלא שהקב"ה לא רוצה שאנחנו נפסיד אותו, הקב"ה רוצה שנשאר דבוקים בו יתברך, וכפי שכתוב רבינו יונה שהאדם צריך לדעת ולהבין כי רע ומר עוזבו את השם, לכן הקב"ה כרת את הברית בקללות כאלה, וגם הקב"ה רוצה להראות לכולם שהוא האלוקים, וכמו שהראה השם את ידו הגדולה במצרים, כשפרעה אמר לא ידעתי את השם וגם את העם לא אשלח, הקב"ה נלחם בו והראה לכולם שהשם הוא האלוקים, מי שאיננו שומע בקול השם מקבל על כך את העונשים הראויים לו...

בפרשת כי תבוא כתוב על מעמד הר גריזים והר עיבל, שם ששה שבטים עמדו על הר גריזים, וששה על הר עיבל, והלויים והכהנים בעמק שבין ההרים, ועל כל ברכה פנו הלויים לעבר הר גריזים, ואח"כ פנו בשביל הקללה לעבר הר עיבל. וכן על כל ברכה, והיפוכה בקללה. וענו כל העם אמן.

ר' איסר זלמן עשה חרם להציל יהודי ממות

וכדי לצייר היטב את המעמד ההוא, אספר מה שהרבי הרב שך זצ"ל סיפר, שבזמן המהפכה שהיתה ברוסיה עם הקומניזם הם הוציאו גזירה להלחם נגד הדת היהודית, לפי שזה נגד הקומניזם, הרי קומניזם כולו זה גזל אחד גדול, מה שאתה עובד זה לא שלך זה של המדינה, זה גזל גמור, לכן הם החליטו למחוק את הדת היהודית והיו רודפים את היהודים, והרבי סיפר שפעם ביום כיפור באו הייבסצקים ונכנסו לבית כנסת ואכלו בתוכו לעיני כולם, אנשים מתפללים והם אוכלים שם, אחרי שגמרו לאכול גירשו את כולם מבית הכנסת וחברו את הדלתות עם מסמרים שלא יוכלו להכנס... וראיתי מובא שהרבי סיפר שהרבה בחורי ישיבות היו בורחים מרוסיה לפולניה, והיו עוברים את הגבולת בלי אשרות, הם היו עוברים במסירות נפש, בלי רשיונות שהיה, והיה להם מזה הרבה צרות, היו לוקחים אותם ומגרשים אותם, ולא רק לפולין היו מגיעים אלא גם לקלצק היכן שהיה ר' איסר זלמן מלצר רב, היו מגיעים בחורים, הקימו ועשו בקלצק ועד מיוחד שתפקידו היה לדאוג לבחורים האלה, לדאוג להם לאוכל ומקומות אכסניה, ולהשתדל להשיג להם אשרות, והנה אחד מחברי הועד הלך לראש המשטרה והביא לו סכום כסף גדול כדי שיסדר את האשרות שהיה של הבחורים הללו, ואותו ראש משטרה היה שונא ישראל גדול, ואמר לו אתה רוצה שאני יעבור על החוק בגלל הכסף?! אתה מאוושם בנתינת שוחד!! הוא עצר אותו ותבע אותו על כך למשפט, ויהודי זה היה בסכנה גדולה, והועד לא ידעו מה לעשות, הם פחדו לגשת אליו עם שוחד פעם נוספת, הוא היה רשע גדול ולא יסכים לקבל גם את השוחד הזה...

הועד החליטו יחד הועד עם ר' איסר זלמן שהיה הרב של קלצק לעשות חרם על ראש המשטרה שימות, וככה ינצל היהודי מהמשפט, ומספר הרב שך, שהתאספו בשביל החרם, ר' איסר זלמן מלצר ור' אהרן קוטלר והרב שך ועוד רב אחד בשם ר' אברהם קימסטין, והם ישבו יחד ואמרו פרקי תהילים, פרק ק"ח וק"ט, והחרימו את אדם זה שימות, לאחר כמה ימים ראש המשטרה עבר בקלצק רוכב על הסוס, והסוס התהפך ונפל ראש המשטרה מגבו ומת, וכשנודע לבית משפט שאותו אחד מת מיד בטל המשפט מחוסר ראיות, כי אותו ראש המשטרה היה העד היחיד על המעשה שהיהודי נתן לו שוחד, מבחיל הדבר, כיצד חרם שעושים על אדם יכול לגרום למותו!

הבד"ץ עשה חרם על הבריכה המעורבת

ואני עצמי זוכר לפני כמעט חמישים שנה היה יהודי אחד בירושלים בשם שיף שרצה לפתוח בריכה ענקית מעורבת, והעדה החרדית עשתה מחאות והפגנות נגדו, והמשטרה התנכלה להם ולא הרשתה לעשות מחאות, כי החילונים כולם רצו את הבריכה הזו, למה שלא תהיה בריכה יפה... אבל היא היתה מעורבת! ראו הבד"ץ שאין להם אפשרות להפגין ולעצור את מעשיו של אותו אחד, גמרו אומר והחליטו הבד"ץ של ירושלים בראשות הרב אפשטיין ועוד שנים שישבו עמו למושב ב"ד ועשו חרם על אותו אדם שרצה לפתוח את הבריכה המעורבת! והחרם הזה עשה רעש וזעזוע גדול בכל הארץ, כששמעתי על החרם הזה ההרגשה שלי היתה שהוא עלול למות... אבל הוא אותו רשע לא אז מדעתו, ואני לא יודע מה היה בסופו...

הסיבה שעם ישראל הסכימו לקבל קללות כאלה

ויש לשאול מה ראו אבותינו לקבל עליהם את כל הקללות הנוראות האלה? מי הכריחם הכניס עצמם לעונשים נוראים ואיומים כאלו? וכן נשאל גם על החרם הגדול שעשו בהר גריזים והר עיבל, לשם מה הכניסו את עצמם לחרם נורא שכזה?

והתשובה היא, כי עם ישראל היו בדרגה כזו שהבינו והסכימו מרצונם הגמור והמוחלט, שמוטב להמחק ולמות מן העולם, ולא לחיות חיים בנייתוק ממנו יתברך, וכמו שמצאנו אצל אבותינו שאמרו חז"ל (שבת פ"ט ב') שלעתיד לבוא יבוא הקב"ה ויאמר לאברהם: בניך חטאו, ומה עונה אברהם על זה? ימחו על קדושת שמך! יותר טוב שימותו ולא יחטאו, בא הקב"ה ליעקב, הוא יותר צעיר וטרם הרבה בגידול בניו, ואומר לו: בניך חטאו, עונה יעקב ואומר: ימחו על קדושת שמך, עד שבא ליצחק ואמר לו בניך חטאו, ענה יצחק ואמר: רבוננו של עולם בני ולא בניך? הרי אתה קראת

להם 'בני בכורי ישראל', אלא חצי עליו וחצי עליך, ויצחק עשה חשבון שהאדם חוטא רק בחצי ימיו, בימים, אבל בלילות הוא ישן, ועל החצי שלך תזכור לי עקידה שעקדתי עצמי לפניך, יעוין שם בגמרא, עכ"פ למדנו מזה שאבותינו הקדושים הבינו, שאם חלילה יעזבו בניהם את הקב"ה, מוטב ועדיף שימחו מן העולם.

וגם עם ישראל שקיבלו עליהם את הקללות, הם הגיעו להבנה זו מתוך בחירה והחלטה שלהם שמטב להם למות ולא להמשיך את חייהם כשעוברים על מצוות השם, וכמו שנאמר בפרשה 'את השם האמרת היום להיות לך לאלוקים וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקולו', ופירוש המילה 'האמרת' פירש רש"י לשון הבדלה, עם ישראל הבדיל את השם משאר העבודות אלילים וקיבל עליו אותו לאלוקים לשמוע בקולו, 'והשם האמירך היום להיות לו לעם סגלה', הקב"ה הבדיל אותנו משאר העמים ולקח אותנו להיות לו לעם סגולה, אוצר, כמו סגולת מלכים.

שני סיפורים על גדלותו של הרב מפוניבז' זצ"ל

בישיבה היה מקובל שהרב מפוניבז' אם הוא נמצא הוא היה המסדר קידושין, וכשעמדתי להתחתן באתי אליו שיסדר לי קידושין, והוא הבין מיד שבאתי בשביל לבקש ממנו שיסדר לי קידושין, ואמר לי: לך אני לא מסדר קידושין, שאלתי אותו למה? מה פשעי ומה חטאתי?... ואמר לי: כי אתה מקורב לרב שך, ולכן אתה תכבד אותו שהוא יהיה המסדר קידושין... וכך עשיתי, הזמנתי את הרב שך לסדר קידושין, ובחתונה הרב שך סידר קידושין והרב קיבל ברכה ראשונה [וגם המשגיח זצ"ל היה בחופה, ואחר כך בחורים סיפרו לי ששאל אותו מדוע השתתף בחתונה, כי בישיבה היה מקובל שהמשגיח לא מגיע לחתונות, ואמר להם המשגיח שהוא בא לחתונה שלי כי אני למדתי מוסר בקול! כך הוא אמר שהוא מכיר לי טובה על זה שהייתי לומד מוסר בקול... ואני אומר שהוא הגיע כדי לכבד את הרב שך, אמנם הוא לא ידע מזה שהרב שך יסדר אצלי קידושין, אבל משמים גלגלו את זה שהוא יהיה בחופה משום כבודו של הרב שך, וזכיתי שכולם היו בחופה שלי, ר' שמואל ור' בערל, וגם ר' דוד עצמו הגיע לחופה למרות שבאותו יום הוא חיתן את בנו ר' שלום ז"ל בוגשל] עכ"פ רואים אנו את גדלותו של הרב מפוניבז' שרצה לכבד את הרב שך בסידור קידושין להודות לו על המסירות נפש שהוא נמצא עם הבחורים כל הזמן בישיבה ומלמד ומחנך בחורים ללימוד...

וסיפור נוסף יש לי על הרב מפוניבז', היה זה כשנולד לי הבן הראשון, אז הייתי ר"מ בחדרה, והנה הנהלת הישיבת בחדרה רצו מאוד שהרב יבוא אצלם לישיבה, הם רצו לפרסם שהרב יגיע וכל חדרה תבוא לראות את הישיבה, וחשבתי שזו הזדמנות להזמין את הרב להיות סנדק בברית שהתקיימה בחדרה וכן הוא יבוא למסור שיעור בישיבה בחדרה, אך בדיוק באותו תקופה הסבא רבי ברוך זצ"ל הגיע לארץ, הייתי חייב לכבד אותו בסנדקאות, אני הייתי הנכד הראשון שעושה ברית, וזה הנין הראשון שלו בארץ ישראל, ואיך אני לא יכבד את הסבא... וסבא היה במרוקו נכבד מאוד, והלואי שנזכר לראות איך הוא נכבד גם בשמים, כי הוא היה ירא שמים אמיתי, והוא עשה דברים נפלאים, היה בעל צדקה שאין כמוהו ממש חד בדרא, הרי הרבנית תבעה אותו לבית דין אצל לר' יהושע ראש הרבנים במרוקו, שהוא עובר על האיסור של על יבזבז יותר מחומש, שהיה נותן מהמשכורת שהיה מקבל מהממשלה הצרפתית על היותו משמש כאב"ד שני שליש לעניים ושליש לעצמו, [ושמעתי מאיזה זקן שהיה במקנס וביקשו ממנו לדבר על רבי ברוך כאן בארץ, והוא סיפר שהעניים היו יודעים מתי רבי ברוך מקבל משכורת, כולם חיכו ליום הזה, ואז היו באים כולם לקבל...] עכ"פ לא יכולתי שלא לתת סנדקאות לרבי ברוך, ומצד שני רציתי להביא את הרב לחדרה, ולא ידעתי מה לעשות... הלכתי להתיעץ עם הרב שך כדת מה לעשות, אמר לי הרב שך אין לך מה לדאוג, תזמין את הרב מפוניבז' לסנדקאות, וכשהרב יראה את רבי ברוך הוא מעצמו יגיד לתת לו את הסנדקאות, כי הוא תמיד לא לוקח סנדקאות לפני שהסכים כובדו...! וכך עשיתי [אמרתי את זה מראש לסבא שהרב יגיע אבל הוא יכבד אותך בסנדקאות והוא האמין לרב שך...] ובאמת כך הרב מפוניבז' הגיע ונתן לרבי ברוך את הסנדקאות!

רואים מכאן את המידות הטובות של הרב מפוניבז', לא היה מעניין אותו כבוד, וזה לא רק סבא רבי ברוך זצ"ל שהיה אדם חשוב, גם אם זה היה מישהו אחר, היה נותן לו, כי בדרך כלל נותנים לסבא את הסנדקאות, הוא לא אהב לקבל כבוד.

ועוד דבר רואים מהסיפור הזה, את השאיפות הגדולות של הרב, למה הרב נסע עד חדרה? וכי היה צריך את הכבוד של הסנדקאות, הכבוד בכלל לא ענין אותו, אלא שכל השאיפה שלו היתה להעמיד תורה, הוא העמיד ישיבה גדולה, ועל מה העיקר והתכלית מהישיבה? שיצאו ראשי ישיבות ותלמידי חכמים! וכשאני נהייתי ר"מ בחדרה זה היה בשבילו שמחה גדולה, שהנה יוצאים מלמדים טובים לישיבות, ולכן הוא בא, זה היה השמחה שלו...!

באיזה נדרים אפשר לסמוך על 'כל נדרי'

והנה נחלקו הראשונים מה דין נדר הנאמר בלשון שבועה, דעת הרמב"ן דהוי יד לנדר, אולם דעת רוב הראשונים דלא הוי נדר ולא יד לנדר. ונראה שאף שהביא השו"ע (בסי' ר"ו ס"ה) דעת הרמב"ן בשם ויש מי שאומר, מ"מ אפשר לסמוך בזה על כל נדרי משום ספק ספיקא, דשמא אינו נדר כלל [כדעת רוב הראשונים] ואפי' אם הוי נדר מדין יד, שמא הלכה כהרמב"ם ד'כל נדרי' מהני אפילו לא נזכר בתוכ"ד.

ולענין שבועה שנאמרה בלשון נדר, יש ג' שיטות בראשונים, דעת רשב"א ור"ח ור"ן שאין זה לשון שבועה, ודעת רמב"ן דהוי יד לשבועה, ודעת הראש"ש דהויא עיקר לשון שבועה, ומדברי השו"ע (בסי' רל"ט סעיף ד' וסעיף י"א) משמע שפסק כהראש"ש דהויא שבועה וכמשי"כ הש"ך שם, ולא הזכיר שיטות החולקים דלא הויא שבועה, ולכן יש להחמיר בזה שלא לסמוך על כל נדרי. ואולי בכ"ז נוכל להקל דעבדין ס"ס נגד מרן, וצ"ע.

ויש לדעת שכל זה דוקא למי שמבין מה שהוא אומר בכל נדרי אבל מי שאינו מבין ואינו יודע מאי קאמר לא מהני לי מידי הכל נדרי.

ידועה מחלוקת הרמב"ם והראב"ד (פ"ב מנדרים ה"ד) לגבי המבטל נדרים שידור כל השנה, וכמו שאנו אומרים בכל יום כיפור ביכל נדרי, באיזה אופנים אפשר לסמוך על זה שהנדר בטל, דדעת הרמב"ם שאם לא זכר הביטול כלל ונדר, בטל הנדר, אף אם לא נזכר לאחר הנדר בביטול בתוך כדי דיבור. ודעת הראב"ד שרק אם נזכר בתוכ"ד וקיים תנאי הביטול בלבד, הוא דבטל הנדר, אבל אם נדר ולא זכר כלל את התנאי שהתנה בתחילה חייל הנדר ואין מסירת המודעה שאמר בתחילת השנה מבטלת אותו.

ומרן בשו"ע (יו"ד סי' רי"א ס"ב) הביא דעת הרמב"ם בסתם ודעת הראב"ד בשם וי"א, וסיים שיש לחוש לדברי הראב"ד.

ושמעתי בשם הגרש"י אויערבאך ז"ל שאמר, דבנדרים שהם מדרבנן אפשר לסמוך על 'כל נדרי' שאומרים ביוה"כ משום דספיקא דרבנן לקולא, אבל בנדרים שהם מדאורייתא אין לסמוך על כל נדרי אם לא זכר אותו תוכ"ד לנדר משום שכתב השו"ע שצריך להחמיר לחוש לדברי הראב"ד וספיקא דאורייתא לחומרא.

לע"נ אורית בת איתמר חיים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה.

נודב ע"י תלמיד מורינו הרב הר' אליעזר פלכני שליט"א לרגל הולדת בתו
יה"ד שירוזה נחת מומנה ומכל יוצאי חלציו

גליץ זה נכתב על פי הכנת הכותב בלבד, מתוך טיחה הנאמרת מדי מוצאי שבת בסעודה 9:30 בבית מורינו הרב שליט"א רח' מתתיהו 25 ניתן להאזין לטיחה גם בשידור חי בקו 'עוטף אור' 0733-718-148 או במערכת 'קול יהודי מרוקו' 0747-962-335 שמעו ותחי נפסכם:
בכל ענייני הגיליון יש לפנות לטל' 05485-20-936 6747006@gmail.com כמובן ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com או במייל הנ"ל
ניתן לתרם דרך 'נדרים פלום' בחיפוש 'עוטף אור' או בטל' 08-6780-585 ש"לוחה 6465 וזכות התורמים תעמוד להם לזכות בכל מיילי המיטב:

אתם נצבים היום

העול המועמס על שכמו של בחור צעיר, דומה לעול המועמס על שכמו של גדול הדור, ביחס לדרישה לעשות הכל בעומק ובאחריות. אל תאמר נער אנכי, כי אם אתה במקום פלוני, שם עליך לתת את כל הכוח!

משמעות שניה בדברי הוזהר, כי הנה הגעתם ליום הזה בו אתם נצבים. אין זה דבר מובן מאליו, לא כל הנכנסים לתחילת השנה, הגיעו לסופה. הנה אתם כן נצבים היום.

בהרגשה הזו אפשר להבין יותר את ברכת שהחיינו ביום ראש השנה, ברכה היוצאת מאדם המלא אושר וחדווה כי הנה השלים שנה של עבודת ה' מתוך בריות גופא.

הלא זו מהותה של ברכת שהחיינו, ברכה שעוררה בשנים קדמוניות את בן העלייה, בבואו לברך שהחיינו, האם נכון להביא פרי חדש, וכיצד יפטור הפרי חדש את ברכת שהחיינו מאחר שאינו אוכל ממנו מיד, ומדוע לא חששו להפסק, ומדוע לא נקדים ונברך העץ לפני ברכת שהחיינו כאשר נהיגין כולי שתא, ולמה לא נעשה כן גם על מצוות תקיעת שופר, אלה ובלה.

ואף בעלי הדרוש והמוסר נתנו מדברותיהם, מדוע מי שלא ראה את חברו שנה שלמה מברך שהחיינו, הן כבר עבר עליו ראש השנה ויום כיפור בתוך אותן י"ב חודש, ממילא צריך לברך עליו שהחיינו, מוכח כי עבר חתימה לחיים.

וביותר השנה הזו, עת עורנו כתנור נכמרו, וכבבשה בין שבעים זאבים דמינו, אלמלי ה' שהיה לנו, אזי חיים בלעונו, צרו צעדינו מלכת ברחובותינו, רחובות מלאים חללים והרוגים, ועם כל זאת אנו נצבים חיים כולכם היום, ועל דא אנו בשמחה.

להכניסם בערבות זה על זה

וההבנה השלישית היא, לפני מי אתם ניצבים היום.

'כי כוונת משה בברית זו, היא להכניסם בערבות זה על זה, כדי שישתדל כל אחד בעד חברו, לכל יעבור פי ה', ויהיו נתפסים זה בעד זה' (לשון אור החיים הקדוש). כדי ששופטים ידונו דין אמת, הם צריכים להיות מעורבים היטב בדעת העם, להכיר את ה'הלוך ילך' שלהם, את כל המורכבויות ואת כל הפרטים, דגל המשקף

סדר הפרשיות הנמצא בדינו, נקבע וחולק על ידי רבותינו שבבבל, על פני כל חודשי השנה, מתוך נקודת מוצא שאת קריאת ספר התורה מסיימים פעם בשנה (וכמבואר במגילה כט:).

כמובן, טעמים הרבה לסידור הפרשיות בצורה הזו ולא בצורה האחרת, דרשות הרבה נדרשו ומסורות נמסרו, וכמו כל תקנות חכמים, נגלו לפנינו טפח מטעמים ונימוקים, וכנגדם נכסו ונתעלמו עשרת אלפים טפחים, ואנן כאצבע בקירא.

אחד הטעמים המבוארים בגמרא (מגילה לא:), לסיבה שפרשת התוכחה – כי תבוא – נקראת בסוף השנה, הוא כדי ש'תכלה שנה וקללותיה'. עצם הקריאה של פרשת התוכחה, יש בה כדי להרוויח את העניין של תכלה שנה וקללותיה. וכבר דיברנו בשנים עברו שאין כאן איחול בעלמא שיכלו הקללות, אלא נתינה על לב והתבוננות.

בימים כתיקונם, הקללות נקראו מספר התורה בכל כובד הראש והרצינות, עם ישראל חווה אותם בכל ישותו ומהותו, לא יכלו האנשים לעמוד בהם, ומשום כך היה צריך לסיימם יחד עם השנה המסתיימת.

ואם הדברים אמורים לגבי פרשת כי תבוא, כל שכן לגבי פרשת נצבים הקרובה יותר ליום הדין, וללומדם אנו צריכים באשר אלו כלים מעשיים ליום הדין הבא עלינו לטובה ולברכה.

דא ראש השנה

על משמעות 'היום' שבפסוק 'אתם נצבים היום', דרשו בזהר הקדוש (פרשת בא, דף לב:), 'דא ראש השנה', וצריך פירוש לפירוש.

ובפשטות אכן כן הוא, כי אכן כל בני עולם עוברים לפניו כבני מרון, מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש, חוקר כליות ולב ואין נסתר מחמתו, הנה כי כן הפירוש של 'אתם נצבים היום', מכון על יום ראש השנה.

את הווייתו ושליחותו בעולם, ומשום כך לא תיסוב נחלה משבט לשבט ולכל שבט בית דין משלו.

יושב בחור צעיר שקוע בתפילת יום הדין, מעומף ומחובק, בין עם הטלית ובין עם המחזור, רצונו להוריד לעולם המעשה את המלכת ה' על העולם כולו, ובמיוחד עליו, והנה מוצא את עצמו מרוחק מכל אלו, מה לבחור צעיר עם המלכת ה' בעולם, והנה נודע לו כי גם הוא ניצב לפני ה' אלוהיו, גם הוא עובר בברית ה' ובאלתו.

סדר התיאור בפסוק בנוי בצורת 'לא זו אף זו', ראשיכם. שבטיכם. זקניכם. שומריכם. ולבסוף 'כל איש ישראל'. לא רק ראשי הדור ומלכי ישראל, אלא גם נשיאי השבט. לא רק זקני המשפחות, אלא גם השומרים הממונים, ולבסוף כל איש ישראל. גם לו יש דין ערכות לפי כוחותיו, כמזהו במנהיג הדור.

אל תאמר נער אנכי, אינך יכול לומר חלש אני וזאת מעבר למכסת כוחותי. חלילה, את מכסת הלבנים אתה מוכרח לתת כמו מנהיג ישראל. אינך נדרש להיקף כמו מנהיג ישראל, אבל בהחלט נדרש להגיע למקסימום כמותו, במה שאתה עושה, מוכרח אתה לעשותו עד הסוף ללא פשרות וללא רגשות של חולשה וקמנות הדעת.

לא משנה מה גלגלו מן השמים לפתחך. אפשר כי עבודת הקודש שלך היא ללמד ילדי מכינה קמץ וחיריק, תורה בטהרתה עם תינוקות של בית רבן טהורים, אל תאמר כי מאחר ואין אלו בחורים בשיעור ג', אינני צריך להיות מרוכז כל כך. חלילה, זה מה שמוטל עליך – תעשה אותו הכי טוב שאפשר. אתה לומד בשבת עם הילד פרק אלו מציאות, אל תחשוב על ההספק שלך

ביבמות עם החברותא, כי כרגע אתה נמצא עמו בסוגיית 'קב בארבע אמות', שם השליחות ושם הייעוד שלך!

'ידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו', איך ידע ואיך יבין, אם אתה תעשה, אם אתה תעורר את הכוח שלך עד הסוף, כי אז אתה הוא הגורם להמלכת ה' בעולם!

כל ימי חייתי מצטער על פסוק זה

כל ימיו של רבי עקיבא, היה מייחל ומשתוקק ('מצטער') מתי יגיע לידי לקיים פסוק זה של 'ואהבת את ה' אלוהיך' – אפילו נוטל את נשמתך (ברכות סא:). איננו יודעים במה היה מייחל ומשתוקק, אבל ידענו שכל אשר עשה רבי עקיבא, בכל כוחו עשה. אפילו תפילתו הייתה מתחלת בפניה זו ומסתיימת בפניה אחרת מרוב ריכוז ועמל. את ביתו הפקיר עבור התורה ואפילו שברון חורבן ישיבתו לא עמעם את להבת נפשו, ובכל כוחו המשיך וירד לדרום ומשם העמיד את רבותינו שמסרו תורה שבעל פה.

מסתברא מילתא, כי באותה הנהגה המשיך בהשתוקקות למות על קידוש ה'. כל כך השתוקק והתעצם בייחול ובציפייה לקדש שמו ית' בעולם באותו מוות, עד שהופעלה הבריאה מרצונו והגיעו קסדורים לסרק את בשרו.

והוא זה שחידש, אם אתה רוצה דבר כל כך, תקבל אותו!

רק תרצה בכל כוחות הנפש, אתה ניצב באור פני מלך חיים. אם תרצה, תקבל!

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב

לעילוי נשמת
הרבנית הצדקת
צנועה בהליכותיה ומעשיה
שקדה בכל כוחה לטהרת בנות ישראל
מרת שולמית בת מרגלית בעדני ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
נפשה בטוב תלין וזרעה יירש ארץ

הרה"ג מנשה מוזגו שליט"א
ר"מ הישיבה לצעירים אור יהודה
ליום חינוך בניו למצוות
אליהו נ"י
אברהם נ"י
יזכה לראות מהם ומכל יוצאי
חלציו רוב נחת דקדושה

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת נצבים וילך

ההרגל על כל דבר שלטון

בעזרת ה' יתברך, נראה להתבונן מעט בענייני הפרשה ובענייני דיומא.

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם, משה רבינו עומד ומזכיר לעם ישראל את הברית שכרת אתם הקב"ה, לעברך בברית ה' אלהיך ובאלתו אשר ה' אלהיך כורת עמך היום, ומוסיף משה רבינו ואומר, ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלהינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום, גם הדורות הבאים נכללו בברית הזו, וכמו שכתוב במדרש תנחומא (פרשת נצבים ס"ג) שכל הנשמות של כל הדורות היו שם בעת שכרת הקב"ה ברית עם עמו ישראל.

ומזכיר להם משה: אתם ידעתם את אשר ישבו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם, ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם עץ ואבן כסף זהב אשר עמם. וכמו שמפרש רש"י, לפי שראיתם האומות עובדי אלילים ושמה השיא לב אחד מכם אותו ללכת אחריהם. ותראו את שקוציהם פירש רש"י, 'שקוציהם' על שם שהם מאוסים כשקצים, 'גלוליהם' שמוסרחים ומאוסין כגלל.

העירו בעלי המוסר, שפעמים הרבה עצם הראיה שאדם רואה, יכולה להזיק לו. לכן הפסוק בתחילת דבריו אומר 'ותראו את שקוציהם', ו'שקוציהם' כמו שפירש רש"י הכוונה שמאוסים כשקצים. 'שקץ' הוא הדבר היותר מתועב שאדם סולד ממנו מאד ונפשו בוחלת ממנו, והעבודה זרה היא כזו. ולמרות זאת יש חשש שבגלל שראו את זה, נכנס בהם ודבק בהם איזה משהו, ועל זה מזהיר משה. מדוע? – כי אמנם בפעם הראשונה כשרואים את זה זה בבחינת 'שקוציהם', וזה מאוס בעיניהם, אבל אחרי זה זה יורד דרגה ונהיה 'גלוליהם' כמו שפירש רש"י, כגלל. הרי זו כצואה המאוסה, דרגה פחותה משרץ. לאחר מכן זה נהיה 'עץ ואבן'. אם אדם רואה עץ ואבן הוא נגעל? – לא. ולאחר מכן זה כבר מתחיל לקבל מעלות וזה הופך להיות 'כסף זהב'. כי כך היא המציאות של האדם, שבפעם הראשונה הוא יכול להתרחק ממשו ולסלוד ממנו, אבל אם הוא רואה אותו שוב ושוב, ההרגל על כל דבר שלטון.

שמעתי מגדול אחד שהיה אומר, יש בני אדם שטוענים שצריכים הם לקרוא מה שכותבים החופשיים כדי לדעת מה להשיב להם, לקיים מאמר התנא (אבות ב, ד) 'דע מה שתשיב'. בפעם הראשונה שהוא קורא את כתביהם הוא רותח כאש, 'איך יתכן שכותבים דברים כאלו?! צריך לעשות מלחמה כנגד זה'. אבל למה הדבר דומה? למוט ברזל לוהט שמכניסים אותו לחוך המים. ברגע הראשון שנוגע הברזל במים, יש רעש גדול ותסיסה, אבל לבסוף מה קורה? – הברזל מתקרר והולך. כך גם עם זה שקורא בדבריהם. וכך מזהיר הרמב"ם וצ"ח הלכות עבודה זרה פ"ב ה"ב וה"ה) שלא לקרוא בדבריהם ולברוח מהם עד קצה האחרון. כי בהתחלה אולי באמת זה 'שקוצים', אבל אחרי זה זה יהיה גלולים, אחרי זה עץ ואבן, ולבסוף יוכל להיות גם כסף זהב.

מה היא הברית שבין הקב"ה לישראל

ממשיך משה רבינו ואומר, והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירותי לבי אלך. אם יהיה אחד כזה שכך יגיד, 'יבואו עליו דברים נוראים, שלא מצאנו כדוגמתם בתורה: לא יאבה ה' סלוח לו כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא... גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח כמהפכת סדום ועמורה. ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ תצמיח מה חרי האף הגדול הזה.

הגוי לא מאמין בבורא, ולא מאמין בהשגחה. לדעתם המשובשת של הגוים, הכל יד המקרה. והנה כאן פתאום הגוי מתחיל להתבונן ולשאול, ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה? למה הגוי פתאום הופך למאמין? כי גם זה שמאמין במקרה ומכחיש את ההשגחה, כאשר רואה את חרון אף ה' על זה, מבין שזה

לא מקרה אלא יש כאן השגחה, ובא ושואל על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת. ואמרו, על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם אשר כרת עמם בהוציאם אותם מארץ מצרים. וכאן יש לפנינו את השאלה ואת התשובה. השאלה – למה ומדוע גדול כל כך כעס ה', עד שמשחית את הארץ באופן שלא תזרע ולא תצמיח, והתשובה – על שעזבו את ברית ה'.

חובה עלינו לדעת מה היא הברית הזו, שכשישראל לא שומרים אותה רבה כל כך חרון אף ה'. הלא אנחנו נמצאים עתה כבר בחצי השני של חודש אלול, סמוך ונראה לראש השנה, יום המשפט, ושומה עלינו לחבל תחבולות כדי לצאת זכאים בדיון, ובודאי כשאנחנו רואים את ההקפדה הגדולה על הברית הזו, אנחנו צריכים לבדוק אם אנחנו שומרים אותה כראוי.

מה היא הברית הזו, האמורה בפסוקים כאן?!

הזמנים המסוגלים לגאולה עלולים להתהפך לדעה

קודם שנבאר, נקדים הקדמה. הרבה פעמים מצאנו בכתבי רבותינו ואבותינו, שכתבו וציינו על תאריך מסויים, שתהיה בו הגאולה. ואף על פי כן, התאריכים האלו עברו, ואנחנו לא נושענו. למשל, הרמב"ם באגרת תימן כתב שיש לו קבלה נפלאה מאבותיו, שבשנת תפ"ח תהיה הגאולה, וזמן זה כבר חלף מזמן. גם בספר הזוהר הקדוש בפרשת בהר על הפסוק 'בשנה הזאת ישובו איש אל אחוזתו', דרשו רבותינו 'זאת' בגמטריא ת"ח, שאז תבוא הגאולה. והנה, כבר עברו כמעט ארבע מאות שנה מאז, ואנחנו עדיין בגלות. מה ההסבר בזה?

ביארו בספרים הקדושים, כי אכן יש זמנים מיוחדים שמסוגלים להיות קץ גאולה, וראויים לישראל להגאל בהם. ובלבד – שכלל ישראל יכין את עצמו כמו שצריך. אם היו כלל ישראל שבים בתשובה באותם זמנים, מוסיפים תורה ומסגלים מצוות ומעשים טובים, אז באמת היו נגאלים ונושעים. אבל בגלל שישראל התרשלו ולא התכוננו כמו שצריך, עבר הזמן ולא נושעו.

ויותר מזה, כתוב בחידושי הריטב"א למסכת עבודה זרה (טז) דבר נורא, שכל זמן שהיה ראוי להיות בו עת גאולה אך אנחנו החמצנו אותו בגלל שלא התכוננו אליו כמו שצריך, נהפך הזמן הזה לרועץ ונהייתה אותה שנה להיות שנה של 'עת צרה ליעקב'. באותה השנה באו שמדות וגזירות קשות על ישראל.

וזהו שרבותינו במסכת סנהדרין בסוגיא העוסקת במלך המשיח (דף צ"ה) כנו את מלך המשיח בתואר מוחר 'בר נפלא', בן שהוא נפל. למה קוראים לו כך? – מפני שאם זכו ישראל, הוא בא כמו בן, 'בן דוד'. אבל אם חלילה לא זכו ישראל, והחמיצו את השעה, 'הבן' הזה הוא בבחינה של נפל. היה יכול לצאת מכאן הבן, לבוא הגאולה, אבל בסופו של דבר הוא נהפך לנפל.

אחד התאריכים, כמו שהזכרנו, היתה שנת ת"ח, שהזוהר הקדוש כתב במפורש שהשנה הזו תהיה שנת גאולה לישראל. אך כידוע, לא זכינו, ואדרבה, התהפכה אותה שנה, שנת ת"ח וגם שנת ת"ט שלאחריה, להיות עת צרה. אז היה מרד הקוזקים ברוסיה שנלחמו נגד הרוסים ששלטו בהם, אך דם היהודים הוא שנשפך שם כמים. למעלה מרבע מליון יהודים נהרגו שם בפרעות שעשו הקוזקים, בכל מיני מיתות משונות אשר תסמנה שערות ראש מי שקורא מה שעבר על ישראל באותה התקופה. אחד הניצולים מפרעות הקוזקים היה רבי נתן נטע הנובר זצ"ל ה"ד, והוא כתב חיבור קטן בשם 'יוון מצולה', ושם הוא מתאר את אותם הימים הקשים שהיו לישראל, בתור אחד ששתה את כוס התרעלה. ומי שרואה שם את איך שדם ישראל נשפך אז כמים, נחרד ומודעז, ולא יכול לשאת את מה שכתוב שם. סיפר לי חכם אחד על אחד שקרא את הספר הזה ובאמצע שקרא את הספר נפל תחתיו מתעלף, מפני שלא יכל לעמוד בתיאורים הנוראים והאכזריות השפוכה המתוארת שם.

1. ושמעתי שגם הגאון מלבי"ם זצ"ל כתב שלפי החשבון שיצא לו, שנת תרפ"ט צריכה להיות שנת הגאולה. ובאמת גם בשנה הזאת היו פרעות והרעות בישראל, בחברון, במצאצא ובצפת, כידוע, וגם זה

עדותו של רבי שמשון מאוסטרופולי זצ"ל

הרמח"ל זצ"ל במאמר דרך עץ חיים, מביא עדות מזעזעת מהגאון הקדוש רבי שמשון מאוסטרופולי ה"ד, שהיה מגדולי רבותינו לפני כשלוש מאות וחמישים שנה, באותה התקופה של גזירות ת"ח ות"ט. וזה לשונו שם: הנה מהמאמרים האלו תבין ותשכיל בשכלך הוז' כי אין תרופה למכתנו כי אם בעסק התורה, כי אין לך דבר המחליש כה הסטרא אחרא כי אם עסק התורה. אם אנהנו רוצים תרופה כללית לכל מכותינו, עלינו לדעת שזו היא רק התורה הקדושה. התורה היא שנותנת חיים לאדם, ובה יש לו לאחוז כדי להשיג לו חיים.

אחד מתלמידי מיר כתב, שכאשר ישיבת מיר התגלגלה ובאה בזמן מלחמת העולם השנייה ממקום מושבה בעיירת מיר בליטא, לשנחאי שביפן, הם ראו בחוש איך שהתורה נותנת חיים לאדם. תלמידי הישיבה עברו שם צרות ויסורים נוראים, ואף על פי כן התורה הצילה אותם והם ראו בעינים איך שהיא שומרת ומגינה עליהם מכל צרה ומצוקה.

עד כדי כך, סיפר אותו ניצול, שכאשר היו מטוסי הקרב של ארצות הברית באים ומפציצים בעשרות ומאות גיחות את שנחאי, בכל פעם שהיו מגיעים היתה נשמעת אזעקה כדי להודיע על הצורך לרדת למקלטים. אבל עם הזמן ראו כולם איך שהמקום היותר בטוח הוא בישיבה. בכל מקום וליד כל מקלט נפלו פצצות ופגזים, אבל בישיבה לא קרה דבר. וכאשר עבר זמן ובכל פעם באזור הישיבה לא קרה כלום, אפילו הגויים הבינו את זה, ובכל פעם שהיתה נשמעת אזעקה היו רצים גם הגויים מהאזור לעבר הישיבה. כי ידעו, שאין שמירה טובה יותר מן התורה.

ממשיך הרמח"ל: וכמו שהוגד לנו שבימי המנוח החסיד המקובל הגדול רבי שמשון אוסטרופלער זצ"ל, כשהיתה הגזירה רח"ל בשנת ת"ח, השביעי הרב רבי שמשון את השטן ושאל, על מה ולמה אתה מקטרג על עם בני ישראל יותר מכל האומות. הדבר הזה הפליא את רבי שמשון, למה בכל השנים ובכל הדורות, הקטרגו היותר גדול הוא על ישראל. הלא שבעים אומות יש, ואנחנו לא רואים שבאים עליהם הריגות צרות ושפיכות דמים כמו על ישראל, ולמה דוקא על הכבשה הקטנה, על ישראל, יש קטרוג יותר מעל כל האומות.

והשיב לו השטן, יבטלו מאתכם שלשה דברים ואחזור מקטרוגי. השטן מציע לו, בוא ואעשה אתכם עסק. אתם תבטלו ותפסיקו לקיים שלשה דברים, ואני אפסיק לקטרג עליכם ויפסקו כל הצרות והרדיפות שאתם עוברים. ואילו הם, שבת ומילה ותורה. אומר השטן, אם ישראל יבטלו את השבת, המילה והתורה, שאלו הם שלשת הדברים שהם בגדר ברית עם הקב"ה, אני אפסיק מהקטרוג שלי.

ומיד השיב לו רבי שמשון, יאבדו הם כהנה וכהנה ולא תתבטל אות אחת מתורתנו הקדושה חלילה. רבותינו ז"ל אמרו (ספרי פרשת בהעלותך פסקא ל"ז) שבאים ואומרים לחמור, בוא וניתן לך בית מלא שעורים, אבל קודם לכן נחתוך לך את הראש, מעוניין בעסק הזה?... כך זה העסק שהשטן מציע. תפסיקו את שלשת הדברים האלו, ואני אתן לכם מה שאתם רוצים. מה בצע לנו בעסק הזה? אם יפסקו מאתנו שלשת הדברים האלו הרי מתבטלת האומה הישראלית. אומר לו רבי שמשון, לא רק רבע מליון היהודים שכבר נאבדו, אלא יאבדו עוד מישראל כהנה וכהנה, ובלבד שלא יבטלו הדברים האלו מישראל.

אומר הרמח"ל: הרי תבין ותדע שכל הקבלות שעלתה לך עד הנה, הן אמת, ולימוד תורתנו ליצר הרע ולסטרא אחרא סם המוות ולאחינו בני ישראל הוא סם החיים. כאן יש לנו הודאת בעל דין ועדות מהשטן עצמו, שהתורה בשבילו הם סם המוות, והוא מוכן לוותר על הכל ובלבד שכלל ישראל יעזוב את עסק התורה. לזה אומר הרמח"ל, אם אתה רוצה להחליש את כחו של היצר ולהסל את הסטרא אחרא, עליך לאחוז בתורה.

וכאן ממשיך הרמח"ל ומביא את הפרשה שלנו: וזה מבואר בתורתנו הקדושה ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, על מה ולמה בא החרון אף ה' הנורא הזה, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, וברית האמור שם היינו תורה.

כאן למדנו בדברי הרמח"ל, מה היא הברית הזו האמורה כאן במקרא, אשר חמורה כל כך עד שהתורה אומרת לא יאבה ה' סלוח לו, כי אז יעשן אף ה' וקנאתו וכו'. ועכשיו שאנחנו נמצאים בימים האחרונים של השנה הזו, והכל הולך אחר החיתום, עלינו לאחוז בברית הזו, בעסק התורה.

לימוד התורה מהפך את האדם להיות אדם כללי

אנחנו עכשיו מחפשים דרכים איך לצאת זכאים במשפט, ואיך לזכות למחילת העוון. כך אומר שלמה המלך, החכם מכל אדם (משלי טז, ו): 'בחסד ואמת יכופר עוון'. ואמת זו התורה, וכמו שנאמר (משלי כג, כג) 'אמת קנה ואל תמכור', וכמו שדרשו רבותינו (ברכות ה:). וכל כמה שאדם יושב ועמל יותר בעסק התורה, הוא מרוויח את התרופה הכוללת לכל החללים ואת מחילת העוון.

הזכרנו [מגיד דבריו ליעקב פרשת כי תבוא] עצה גדולה שכתבו בעלי המוסר לזכות בימי הדין, שאדם יהפוך את עצמו מאדם פרטי, לאדם כללי. שיהיה כזה שהציבור צריכים לו, ואז גם אם האדם מצד עצמו ומצד מעשיו לא ראו לצאת זכאי בדין, מכל מקום מחמת שהציבור צריכים לו, מוחלים לו וגוזרים את דינו לחיים טובים ולשלום.

יש לדעת שגם בעסק התורה, היינו, כשאדם יושב והוגה בתורה הקדושה, יש את הבחינה הזו שהוא הפך את עצמו מאדם פרטי להיות אדם כללי.

זאת מניין? – מדברי החסיד רבינו יונה זצ"ל. רבינו יונה בספרו שערי תשובה (ש"ג אות קמ"ה), מביא ומסדר את אלו שאין להם חלק לעולם הבא. אחד מאלו שאין להם חלק לעולם הבא, הם האפיקורסים, כמו שאומרת המשנה בסנהדרין. מי הם האפיקורסים? – אומרת הגמרא (סנהדרין טז:), הם אלו שאומרים 'מאי אהנו לן רבנן', 'מה התועלת שיש לנו מאלו שיושבים ועוסקים בתורה, ומה רוח יוצא לנו מזה'.

כותב רבינו יונה, אלו האפיקורסים שאומרים כך, 'מאי אהנו לן רבנן', מכחישים את מה שכתוב בתורה. למה? שהרי נאמר בתורה במפורש, 'ונשאתי לכל המקום בעבורם'. היכן שיש מציאות כזו של תורה, ובמקום שיש תלמיד חכם שיושב ועוסק בתורה, אז הקב"ה מתייחס לכל המקום כולו אחרת. ההנהגה עם כל אותה העיר היא הנהגה שונה, ויושבי העיר ניצולים גם בזכותו, כמפורש במסכת תענית (נא:), וכבר הבאנו [במקום אחר] דברים נוראים בזה מהקדמת ספר פני האריה החי. ואם כן זה שבא ואומר 'מאי אהנו לן רבנן', מכחיש בידיים את מה שנאמר בתורה, ולכן הוא בכלל האפיקורסים שאין להם חלק לעולם הבא.

ואם כן הוא, נמצא שאדם על ידי עסק התורה שלו, מהפך את עצמו להיות אדם כללי, כזה שמסייע ועוזר לכל הציבור, אשר כולם צריכים לו. ואם כן כל כמה שאדם ירבה בימים אלו בעסק התורה, הוא קונה לעצמו את הזכות הזו שהוא אדם כללי, ואז כל המשפט שלו הוא באופן אחר ובנקל יצא זכאי בדין, וכמו שנתבאר.

תחילת דינו של האדם בראש השנה הוא על התורה

לא זו בלבד, אלא שגם מצד עצם זכות המצוה שאדם מקיים כאשר הוא יושב ועמל בתורה, אין לך עוד שום מצוה שגדולה כמו מצות תלמוד תורה, הן בכמות והן באיכות.

רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו תוכחת חיים (פרשת משפטים) ועוד, חוקר חקירה מעניינת. אמת שאדם נידון בראש השנה, וכל מה שאדם עשה במשך כל השנה כולה, הן מה שעשה בפועל, הן מה שדיבר והן מה שחשב, הכל מובא לפני בית דין של מעלה ועל כל ענין ועל כל פרט יש דין וחשבון. אבל על מה אדם נידון בתחילה? מה הדבר הראשון שבודקים ומעיינים בו בבית דין של מעלה?

ומביא רבי חיים פאלאג'י, שמצא בספר הזהר הקדוש בפרשת פנחס (דל"א ע"ב ועד), שתחילת דינו של אדם הוא על עסק התורה ועל כבוד התורה. לא רק בדין שלאחר פטירת הנשמה, אלא בכל פעם שדנים את האדם בראש השנה, תחילת הדין שלו זה על התורה ועל כבוד התורה. יש אחד שמכבד את התורה, שכאשר הוא רואה חכם, הוא עומד לפניו מלא קומתו. ויכול להיות שהוא גם מתחסד וקופץ לגובה כשהוא רואה את החכם מגיע... זה חשוב, אבל לא זה עיקר הענין. עיקר כבוד התורה, הוא שאדם יושב ולומד בה. ויתירה מזו, אם יש לאדם ארון מלא ספרים בבית, והוא לא פותח אותם ולא לומד בהם, זה עצמו זלזול בתורה, ועל זה תחילת דינו של האדם בראש השנה.

זאת עלינו לחדד לעצמנו בזמן הזה, שחייב אדם לעסוק בתורה בכל יום ועל זה תחילת דינו של אדם בראש השנה, איך הוא בעסק התורה ואיך הוא בכבוד התורה. זה דבר גדול שאת השאלה הראשונה ואת הדין ודברים הראשון, האדם עובר בשלום. כי אם כבר בשאלה הראשונה שאדם נשאל איך היה בעסק התורה, הוא מתחיל בתגובה לגמגם ומתחיל דין ודברים וטענות ופרכות, זה התחלה לא טובה של משפט. ומאידך, אם תחילת המשפט בצורה טובה, כל המשפט נראה אחרת. ה' יהיה בעזרנו, ונזכה לשנה טובה ומבורכת, וכתובה וחתומה טובה אנחנו וכל אחינו בית ישראל אמן ואמן.

באותו המהלך, שאם כלל ישראל לא זוכים לנצל כראוי את שעת הכושר הראויה לגאולה, אז נהפך הזמן הזה לרועץ ונחיה עת צרה ומצוקה.

פרשת נצבים וילך תשפ"ד

מישכתי התורה

הליכות חיים

בס"ד

תשלומים מחמת ביטול שידוך

שאלה

ראובן ולאח היו משודכים. אך שבועיים לפני מועד החתונה שקבעו, החליט ראובן שהם לא מתאימים להקים בית בישראל, וביטל את השידוך. כעת תובעים אותו לאח הכלה, והוריה, שישלם להם כספים:

א. דמי השדכנות ששילמו לשדכן.

ב. דמי עלות מסיבת האירוסין שעשו.

ג. דמי הקדימה שנתנו לאולם החתונות, לצלם, ולכל מספקי השירותים עבור החתונה.

ד. שיחזיר להם את כל המתנות שקיבל מהם, ובמקביל גם הם מוכנים להחזיר לו מה שקיבלו ממנו.

ה. הם תובעים ממנו סכום כספי גדול בתור קנס, עבור הבושה הגדולה שהחתן גרם לכלה - בביטול השידוך.

תשובה

א. ראשית נקדים, שכל פרטי התשובה עם האופנים השונים שיכתבו להלן בנידון השאלה, כאשר החתן ביטל את השידוך - קיימים עם אותם גדרים, גם כאשר הכלה ביטלה את השידוך בניגוד לרצון החתן.

ב. אם החתן אשם בביטול השידוך - הוא חייב לשלם לכלה ולהוריה את כל התביעות הכספיות שפורטו בתביעתם - מדינא דגרמי, וכפי שיבואר בהרחבה במקורות.

ג. אם סיבת ביטול השידוך נבעה, בגלל שהצד השני הסתיר ממנו מידע חיוני שמחמתו השידוך הוא בגדר "מקח טעות", עכ"פ לרוב האנשים. כגון, אם בנידון השאלה התברר לחתן אח"כ, שהכלה הינה חולנית במחלה שמחמתה רוב ככל האנשים לא היו עושים את השידוך עמה. ואפילו אם יודע להם ממנה לאחר השידוך, גם היו מבטלים את השידוך. או שיש לה מום נסתר אחר, שלדעת רוב בני אדם נחשב כמקח טעות.

או שהכלה אינה מתנהגת - כעת - כראוי בענייני קדושה, או בשאר המצוות מהתורה ומחז"ל, באופן הראוי והמקובל - ואינה מסכימה להשתנות מכאן ואילך. או כשביטול השידוך הוא מכיון שהצד השני משתמש בקביעות באחד מהמכשירים האלקטרוניים באופן שנאסר על ידי כל הרבנים וגדולי ישראל, ומידע זה הוסתר מהצד שביטל את השידוך.

[אם יסכימו להשתנות מכאן ואילך בנושאים אלו - ישאלו רב שיכריע בזה. וההכרעה להמשך השידוך תלויה בעיקר - באמיתות ובנחישות החזרה בתשובה].

במקרים אלו והדומים להם, הצד המבטל - פטור מכל תשלום עבור הנזק הכספי שנגרם לצד השני מחמתו. וכן פטור מתשלום קנס עבור הבושה שנגרמה לצד השני עקב ביטול השידוך. ואדרבה במקרים רבים המבטל עוד יוכל לתבוע את הצד השני, שישלמו לו על ההפסד הכספי שנגרם לו בגלל המקח טעות שגרמו לו בכוונה. ורק את המתנות המנהג תמיד להחזיר.

ד. אם ביטול השידוך נעשה בהסכמת הצדדים שהבינו, שאינם מתאימים להקים במשותף את ביתם - כל צד ישא לבדו בהפסד הכספי שנגרם לו מחמת ביטול השידוך. ואם צד אחד הוא זה ששילם בנתיים את דמי הקדימה לאולם החתונות, לתזמורת וכדו' - יתחלקו ביניהם בהוצאות אלו.

אולם למרות כן, כדאי שגם במקרה זה, הצדדים יכתבו ביניהם כתב מחילה שבו ייכתב, שכל אחד מהם מוחל בפיו ובליבו מחילה גמורה לצד השני, ושניהם יחתמו על כך.

מקורות

המקור לחיוב מבטל השידוך לשלם את ההפסד הכספי

כתב הרמב"ם (פ"ו מזכיה ומתנה, הל' כד) וז"ל: הורו רבותי [כמבואר בשו"ת הרי"ף סי' קפה] שאם היה מנהג המדינה שיעשה כל ארוס סעודה ויאכיל רעיו או יחלק מעות לשמשים, ולחזנים וכיוצא בהן, ועשה כדרך שעושים כל העם, וחזרה בו [- הארוסה] - משלמת הכל - שהרי גרמה לו לאבד ממנו. וכל הגורם לאבד ממון חבירו - משלם. והוא שיש לו עדים כמה הוציא, שאין זה [- החתן] נשבע ונוטל עכ"ל.

נמצאנו למדים מדברי הרמב"ם, שבזמנם היה נהוג שהחתן עושה את סעודת האירוסין, ואם לאחר שהכין את הסעודה והוציא הוצאות כמקובל, עבור האוכל וכדו', ביטלה הארוסה את האירוסין - היא חייבת לשלם לו מדינא דגרמי [כלשון הרי"ף שם בתשובה] את כל הפסדו הכספי של החתן. ולפי זה יוצא, שבזמן הזה שהכלה ומשפחתה עושים את סעודת האירוסין, אם החתן יבטל את השידוך - הוא יצטרך לשלם להם את ההוצאות. וכך גם פסק בשו"ת הרדב"ז

(סי' רלד והביאו הרע"א על השו"ע אעה"ז סי' נ, ג וע"ש).

מהו הסכום שצריך החתן לשלם לכלה עבור סעודת האירוסין

והנה מדברי הרמב"ם שם שכתב: ועשה כדרך שעושים כל העם, נלמד שאם מקובל בציבור שהוא ברמה כלכלית של משפחת הכלה,

לעשות סעודת אירוסין בשווי של כשבעת אלפים שקל למשל, והכלה חרגה מכך ועשתה סעודה מפוארת שמתאימה לעשירים, בסכום של כעשרים אלף שקל, ולאחר מכן ביטל החתן את השידוך. יצטרך החתן לשלם עבור הסעודה רק כשבעת אלפים שקל, כסכום שעושים כל האנשים ברמה הכלכלית שלהם. שעל דעת סכום זה התחייב מראש החתן אם יבטל אח"כ את השידוך ללא הצדקה.

אולם אם הכלה הינה ממשפחת עשירים, שמקובל בחוג שלהם לעשות סעודה מפוארת ובמקום מפואר, בעלות של כעשרים אלף שקל למשל, והחתן ביטל אח"כ את השידוך. במקרה הזה ישלם להם עשרים אלף שקל. ואפילו אם הם הפליגו בהוצאות, ועלתה להם סעודת האירוסין ארבעים אלף שקל.

דעת הראב"ד

והנה הראב"ד השיג שם על הרמב"ם וכתב וז"ל: איני משהו [- איני מסכים] עם רבותיו בזה. כי זאת הגרמא דומה למוכר זרעוני גינה שלא צמחו שמבואר ב-ב"ב (צא) שאינו משלם לו [- מוכר הזרעונים לקונה] את ההוצאה. וכללו של דבר, כל איבוד ממון, שבעל הממון עושה אותו, אע"פ שגרם לו זה [כלומר, אדם אחר] - פטור עכ"ל.

וביאור דברי הראב"ד, שכשם שמבואר בגמ' לגבי מוכר זרעוני גינה שלא צמחו, והתברר אח"כ שהיה כאן מקח טעות בגלל שהיו מקולקלים, שאע"פ שהמוכר צריך להשיב לקונה את הכסף ששילם לו עבור הזרעונים שקנה ממנו. אולם אינו צריך להחזיר לקונה את ההוצאות ששילם לגנן שחרש, וזרע, והשקה את השדה כדי שהזרעונים יצמחו. כי ביחס להפסד הכספי הזה, נחשב הדבר שהמוכר הזיק בגרמא בלבד, מאחר והקונה הוציא הוצאות אלו על דעת עצמו בלבד. וממילא הוא פטור על כך בדיני אדם.

ולפי"ז טוען הראב"ד, שהוא הדין בנידון הכלה שביטלה את האירוסין - שלא ניתן לחייבה עבור ההוצאות הכספיות שהוציא החתן מדעת עצמו לצורך מסיבת האירוסין. ועיין שם במגיד משנה מה שניסה ליישב את דברי הרמב"ם. אולם רבותינו האחרונים, הב"ח (אעה"ז סי' נ, ס"ק ד), וכן הט"ז, והגר"א (בשו"ע שם סעיף ג) כתבו, שדבריו דחוקים, ובפרט שגם המגיד משנה סיים את דבריו שצ"ע בזה.

ביאור דעת הרמב"ם ורבותיו שנפסקה להלכה

והנה מאחר ודברי הרמב"ם נפסקו להלכה בשו"ע (אעה"ז סי' ג, ג) ללא חולק, ומשמע שהרמ"א, וכן כל מפרשי השו"ע הסכימו לפסקו של השו"ע הלכה ולמעשה. ולכן גם נוהגים להורות כן בזמן הזה במקרים מעין אלו. לפיכך ננסה בס"ד לבאר את דברי רבותיו של הרמב"ם, וכיצד ניתן ליישב לשיטתם את קושיית הראב"ד.

מהו יסוד חיובו של גרמי, כאשר נעשה מעשה על פי דיבורו של אדם אחר

תחילה נקדים מהו מקור החיוב של דינא דגרמי, והתנאים הנצרכים כדי להתחייב בכך. כתוב בגמ' בב"ק (ק. צא) שרבי מאיר חידש חיוב ממון שנקרא "דינא דגרמי". ומבואר שם שאחד מהאופנים של חיוב זה הינו, כאשר יודע אדם שסומכים עליו, ועל פי דיבורו עושה השואל או כל מי

שסומך עליו, מעשה שיכול לגרום לו הפסד ממוני. שאם לבסוף נגרם הפסד כספי שנבע בגלל אשמת הנשאל או כל מי שסמכו עליו - חייב הגורם להפסד הכספי לשלם למי שסמך עליו.

לפיכך אם אדם שאל שולחני [מומחה לזיהוי מטבעות], על מטבע מסוים אם הוא טוב או מזויף, והשולחני השיב שהוא טוב וידע שסומכים עליו ועל פי דיבורו יפעל השואל, ולבסוף התברר שהמטבע היה מזויף, ומחמת כך הפסיד השואל כסף בשווי אותו מטבע - חייב השולחני לשלם לשואל את ההפסד שנגרם לו מחמת דיבורו, וזאת למרות שהשולחני לא קיבל שכר עבור עצתו.

וכן הדין לגבי רב שטעה בהוראה מפורשת, והתיר בשר שהיה טרף, ומחמת כך השואל עירב את הבשר בסיר עם בשר כשר, ולאחר מכן הודה הרב שהבשר שנשאל עליו היה טרף, וממילא צריך לזרוק את כל תכולת הסיר. שגם בנידון זה ישלם הרב לשואל את ההפסד הכספי שנגרם מחמתו. וזאת למרות שהרב לא אמר לשואל לבשל את הבשר הזה עם בשר כשר, ורק השואל עשה זאת מעצמו. וגם כאן הסיבה לחייבו נובעת, בגלל שהרב ידע שסומכים עליו וע"פ דיבורו יעשו מעשה שיכול לגרום הפסד כספי, והיה צריך להזהר יותר בתשובתו.

אמנם מבואר שם בגמ', שהחיוב קיים - רק באופנים שידעו הנשאלים או שכן היה מוכח בוודאות, שהשואל סומך רק על דבריהם, ושעל פי דיבורם יעשה אח"כ מעשה. וכך גם כתב השו"ע (ח"מ סי' שו, ו). אולם בכל המקרים שהנשאל לא אשם בתשובה המוטעית שענה או שלא היה מוכח שהשואל סומך רק עליו, ויתכן שישאל אנשים נוספים, במקרים אלו אם נגרם אח"כ מחמת תשובתו נזק ממוני לשואל - נחשב הדבר כגרמא בלבד, ופטור הנשאל מלשלם לשואל עבור הממון שהפסיד.

סיבת הפטור של מוכר זרעוני הגינה

לאור האמור י"ל שסוברים רבותיו של הרמב"ם ושאר הפוסקים, שבנידון של הזרעוני גינה מכיון שגם המוכר לא ידע מראש שהזרעים שמוכר הם רקובים בתוכם, כמבואר בדברי הסמ"ע (ח"מ סי' רלב, ס"ק מו), לפיכך לא ניתן להאשים אותו בהוצאות שנגרמו אח"כ לקונה בזריעתן באדמה. כי המוכר אינו אשם בחוסר ידיעתו מה קורה בתוך גרעיני הזרעים שמכר. בשונה מהשולחני והרב שנחשבים מומחים בתחום שנשאלו בו, ולכן הם יודעים שסומכים עליהם ועושים מעשה על פיהם, ונקרא שפשעו בזה שלא עיינו כראוי בתשובתם, ונגרם מחמת כך נזק ממוני לשואל כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' שו, ו).

לפיכך אע"פ שמוכר הזרעים צריך להחזיר לקונה את הכסף ששילם עבור הזרעים שקנה, מכיון שכעת התברר שלא מכר לו בתמורה לכספו זרעים שצומחים אלא עלים וקרשים קטנים, ולא נתן לו מאומה בתמורה לכספו. אולם עבור ההוצאות הנוספות שהשקיע הקונה כדי לגדלם - פטור המוכר, היות וגם הוא לא ידע מהמזל הזה, ובפרט שגם הקונה יודע שאין המוכר יודע מה נמצא בתוך גרעיני הזרעים שמוכר לו, אע"פ שמוכר לו אותם בחזקת טובים, לכן נחשב הנזק של הקונה ביחס למוכר - כגרמא בלבד - שלא היה בטוח שיקרה נזק מחמתו. ולא כגרמי שמהותו - ברי היזקא - שהנזק שיקרה אח"כ מחמתו הינו בטוח.

ביאור מהות אמירת החתן או הכלה שמסכימים להתארס

לאור האמור בנידון האירוסין שכתב הרמב"ם, כאשר הכלה אמרה לחתן שרוצה להינשא לו, היא ידעה בוודאות שעל סמך מילים אלו יוציא החתן כסף ויעשה סעודת אירוסין כפי המנהג שהיה בזמנם, שכל החתנים עושים סעודה לרגל אירוסיהם. ובב"ח (אע"פ ס"ג, ס"ק ד) כתב שנחשב הדבר, כאילו הכלה אמרה בפירוש לחתן - תעשה סעודת אירוסין. ולכן, מאחר וע"פ דיבורה הוציא החתן את ההוצאות, אם הכלה ביטלה אח"כ את האירוסין - היא חייבת מדינא דגרמי לשלם לחתן את ההפסד הכספי שגרמה לו. ואין הדבר נחשב רק כגרמא שמהותו - שאין הנזק בטוח שיקרה.

אמנם לכאורה ניתן להקשות על דברינו, שאף שאכן נכונים דברי הב"ח שנחשב הדבר כאילו אמרה לו בפירוש, שיעשה סעודת אירוסין. אולם בזמן שאמרה לו את זה הרי באמת חשבה הכלה להינשא לו, ורק כעבור זמן היא שינתה את דעתה. נמצא ששינוי דעתה היה זמן רב לאחר שהחתן כבר הוציא את כספו עבור סעודת האירוסין. ואם כן לכאורה יש להחשיב את חזרתה כעת - כגרמא בלבד, כיון שנעשתה זמן רב לאחר שהחתן הוציא את הממון. ואילו בעת שהוציא החתן את כספו, היתה הכלה בטוחה שהוא לא ינזק מאומה מחמתה, שהרי גם היא רצתה להינשא לו.

אלא שלענ"ד כוונת רבותיו של הרמב"ם, שמהות החיוב של גרמי שחייב רבי מאיר הינו - לקיחת אחריות וערבות אישית על כל התוצאות הממוניות שיהיו ללא כל הגבלת זמן מחמת דיבורו, בכל מקרה שידוע האדם שסומכים עליו, וע"פ דיבורו יעשה השואל אח"כ מעשה. ולכן אפילו אם רק מסתבר שיעשה מעשה - ג"כ חייב. וכמו בנידון אדם ששואל את הרב, שלא בטוח שישים אח"כ את הבשר ששאל עליו בסיר עם בשר נוסף. ובכל זאת אפילו אם חלף זמן רב מתשובת הרב - חייב הרב לשלם על הפסד הבשר הכשר.

לפיכך גם כאשר הכלה אמרה לחתן שרוצה להינשא לו, נחשב הדבר שאמרה לו - תעשה סעודת אירוסין כפי המנהג שכולם עושים במקרה זה. ואני אחראית על כך שלא תפסיד כסף מחמת דיבורי. ואם לבסוף אחזור בי - לא משנה מתי זה יקרה - אשלם לך את ההפסד הכספי שייגרם לך - רק בגלל ששמעת בקולי, ועל פי דיבורי עשית מעשה. נמצא שהחוב מדינא דגרמי בנידון דנן, כפי שכתב בשו"ת הרי"ף (ס"ק פה), מתייחס מראש לכל ההוצאות שיעשה החתן מכאן ואילך לצורכי החתונה, על סמך דיבורה.

ולכן מובן למה הם סוברים שאין נידון זה דומה כלל למוכר זרעוני גינה, כי שם לא הייתה שום אמירה או התחייבות מצד המוכר כלפי הקונה, שהוא לוקח אחריות שהזרעים יצמחו. וממילא התשלום לגנן ע"י הקונה היתה על אחריותו של הקונה בלבד.

מסקנת התשובה בנידון השאלה

נמצאו למדים למסקנה שגם בזמן הזה, כאשר החתן הסכים להינשא לכלה, והיא הסכימה להינשא לו, נחשב הדבר - שכל אחד מהם אמר בפירוש לשני, שיכול להוציא הוצאות כספיות בכל מה שנצרך עבור חתונתם, ואם לבסוף אחד מהם יבטל את אמירתו - הוא חייב לשלם

מדינא דגרמי את כל ההפסדים הכספיים שגרם. וזאת למרות שבזמן שהכלה הוציאה הוצאות אלו, חשב החתן באמת להינשא לה, ורק כשבועיים לפני החתונה פתאום שינה את דעתו.

לאור האמור בנידון השאלה דנן - חייב החתן לשלם לכלה ולהוריה עבור דמי השדכנות שהם שילמו לשדכן, וכן עבור מסיבת האירוסין שמקובל בזמן הזה שצד הכלה עושה. [וכפי שנתבאר לעיל, מוכח מלשון הרמב"ם, שהוצאות אלו הינם רק כפי הסכום המקובל לשלם לפי מעמדם הכלכלי של צד הכלה, ולא מעבר לכך]. וכן את דמי הקדימה ששילם צד הכלה לאולם החתונה, לצלם, לתזמורת. וכן עבור כל מה שנצרך לחתונתה כמו, שמלת כלה, כסא לכלה וכו'. אבל מה ששילמה הכלה למורה שמלמדת הדרכת כלות - פטור החתן מלשלם. כי את הלימוד הזה הרי תצטרך הכלה לדעת עבור השידוך הבא שתעשה, נמצא שלא הפסידה מחמתו כלום. וכן עבור הבגדים שקנתה הכלה כהכנה לחתונתה - פטור החתן מלשלם, כיון שהכלה תוכל להשתמש עמם גם מכאן ואילך, ולא הפסידה כסף מחמת קנייתם [דלא - כשימלת הכלה, שהפסידה את הכסף ששילמה].

וכן ביחס למתנות שכל אחד נתן לשני, כתב הרמ"א (אע"פ ס"ג, ג) - שהכל חוזר. וע"ש בט"ז (ס"ק ו), ובבית שמואל (ס"ק י) שכולם מסכימים לכך, וכך הוא גם המנהג בזמן הזה.

המקור והטעם לחייב גם בזמן הזה קנס עבור הבושה שגרם מבטל השידוך

ביחס לקנסות הכספיות עבור הבושת שנגרם לצד שמבטלים לו את השידוך, כתב הר"י בתוס' בב"מ (סו. ד"ה ומנימי אמר וכו'), שקנס שנוהגים לתת למי שמבטל את השידוך - אין בכך משום אסמכתא - אלא הוא חיוב גמור שנועד כפיצוי עבור הבושה הגדולה שנגרמה לצד שביטלו לו. ונחשב כמו קנין סיטומתא שנעשה ע"י הצדדים בעת השידוכים. וכך גם נפסק בשו"ע (ח"מ ס"ה ד, טז). והוסיף שם הרמ"א וז"ל: וכן המנהג פשוט בכל גלילות אלו ע"כ. והוסיף על כך שם הסמ"ע (ס"ק מז) וז"ל: שאפילו אם החתן או הכלה קנסו את עצמם מראש, שאם יבטלו את השידוך ישלמו קנס גבוה - חייבים לשלם זאת, כי הבושה שנגרמה למבוטל הינה גדולה מאד, וכדאי להפסיד עבורה כסף רב וע"ש.

והנה גם בזמן הזה למרות שלא נהוג לרשום בשטר התנאים קנס או חרם על מבטל השידוך, אולם היות ובודאי ישנה בושה גדולה, וצער רב למי שביטלו לו את השידוך שלא באשמתו, לכן במקרים רבים מתקבלת בבי"ד תביעת המתבייש לקבל קנס כספי מחמת כך. ושמין את גובה הקנס בכל מקרה לגופו, וכפי המבייש והמתבייש, וכל מה שמסתעף מכך. ולא ניתן לחייב את הצד שביטלו לו למחול בפיו או לתת כתב מחילה לצד המבייש, מבלי שיפוצה בסכום כספי כפי שיתפשרו ביניהם או כפי שבורר מוסכם על הצדדים יחליט.

המעלה והשכר למוטלים למבטל השידוך - גם ללא קבלת תמורה כספית

אמנם נציין שישנם חתנים או כלות רבים, שלמרות שביטלו להם את שידוכם שלא באשמתם, התחזקו באמונה בקב"ה שודאי הכל משמים, כולל הצער הגדול שנגרם להם כעת, והסכימו מרצונם למחול לצד

המבטל מבלי לדרוש ממנו שום תמורה כספית עבור כך. וראו אח"כ ישועות והצלחות גדולות במציאת השידוך החדש שעמו בנו את ביתם, ובחיי משפחתם החדשה.

אפשר להסתפק לכתחילה בכתב מחילה על ביטול השידוך

כמו כן נסיף, שמוכח מהגהות מרדכי ביבמות (סי' קח) שהובא גם בדרכי משה (אע"פ סי' נ, סס"ק ג) שאם שני המשדכים מסכימים למחול אחד לשני על ביטול השידוך - מועיל הדבר, וע"כ כך מתבטל לחלוטין כל הקשר שהיה ביניהם. ומוכח מכאן, שהמרדכי לא חשש כלל לאותן הדעות שסוברים, שעדיף שהצדדים יתחתנו ויתגרשו אח"כ בגלל שאיננו בקיאים בהפרדת שידוכין ויתכן שכתב מחילה בלבד אינו מספיק. ומשמע מהרמ"א שהביא בסתם את דברי המרדכי - שגם הוא נקט כדברי המרדכי להלכה, וכן המנהג בזמן הזה - להסתפק אצל מבטלי קשרי השידוכין בכתב מחילה בלבד.

חיזוק יסודות האמונה, כהכנה לקבלת מלכות הקב"ה

יסוד האמונה ושורש התשובה

בהפטרות "שבת תשובה" נאמר "ולא נאמר עוד אלוהינו למעשה ידינו אשר בך ירוחם יתום" (הושע יד, ד) ופירש רש"י וז"ל: ולא נאמר עוד למעשה ידינו - שהם אלוהינו, אשר בך - לבדך תהיה תקוותינו המרחם יתומים, עכ"ל. מלמדנו רש"י, שדבר חשוב ועיקרי בעשיית התשובה הוא שלא נאמר או נייחס שום חשיבות של כח עליון למעשינו. ושלא נחשוב או נאמין שהצלחותינו נובעות בגלל חכמתנו, הכישרונות המיוחדים שבנו, מזלנו הטוב, מרצינו, הקשרים שלנו עם אנשי מפתח בעסקים או בפוליטיקה וכו'. והוא הדין להיפך, שלא נאמר או נחשוב שאנו סובלים כי נולדנו במזל רע, או עם כישרונות מוגבלים, או משום שאנשים מסוימים הרעו לנו ומנעו מאתנו את הדרך להצלחה. ומחשבות ואמירות כאלו מהותם - כפירה בקב"ה, והם מהחטאים החמורים ביותר.

והטעם לכך, כי במתן תורה נכחו כל נשמות עם ישראל, ושם פתח הקב"ה לעיני כולם את כל הרקיעים שבשמים, וכולנו ראינו ושמענו מפי הגבורה את שתי הדברות הראשונות, שהינן יסודות האמונה - שאין עוד מלבדו בכל העולם בשמים ממעל ובארץ מתחת, ובחללו של עולם. וראינו ע"י שינוי הטבע שעשה הקב"ה החל מיציאת מצרים, שהקב"ה לבדו ברא את העולם והוא מנהיגו מאז ועד עתה - ובכל רגע נתון. והוא לבדו עשה, עושה, ויעשה את כל הדברים שנעשים בעולם, מבלי כל סיוע ועזרה של אף גורם אחר.

למה יש בעולם מצליחים ומפסידים?

ומה שאנו רואים אדם מסוים מצליח או להפך הוא - אך ורק בגלל החלטתו של הקב"ה שנעשית מסיבות וטעמים שרק לו הם ידועים. וכלשון הנביא ישעיהו (נה, ט) "כי גבהו שמים מארץ - כן גבהו דרכי

מדרכיכם - ומחשבותי ממחשבותיכם". ומכיון שהקב"ה החליט מסיבות הידועות רק לו, עוד לפני שהאדם נולד, מה תהיה עם נשמה פלונית לטוב או למוטב כמבואר במסכת נדה (טז,): לכן הוא קבע מראש שהנשמה תיוולד ביום ובשעה המסוימת שבה שולט המזל התואם את רצונו של הקב"ה. ובהמשך חייו הוא קבע, עם אלו בני אדם יהיו לו קשרים, כדי שבאמצעותם יתממש רצונו ית'. וזהו שכתב רש"י, שלא נגיד שהצלחתנו תלויה במעשינו ובכישרונות שהתברכנו בהם, ונעשה אותם לגבינו - כאלוה שהוא כח עליון. אלא נדע שכל מה שקורה בעולם באופן כללי ועמנו באופן פרטי - הוא רצונו של הקב"ה בלבד, ולנו אין שום כח עצמי שגורם להצלחתנו. וזהו עיקר התשובה שעלינו לעשות, בכך שנאמין ונחיה ונשריש בנו מעתה ולתמיד את האמונה הזאת - שהיא שורש ויסוד כל היהדות.

והנה אע"פ שבגלל חטא אדם הראשון נגזרה על כל האנושות הקללה של "בזעת אפך תאכל לחם", שנצטוונו לעשות השתדלות ופעולות מעשיות כדי לפרנס את עצמנו. אולם עלינו להפנים - שמה תהיה התוצאה הסופית של כל עמלנו בתחום הרוחני ו/או הגשמי הייתה ונשארה בידי הקב"ה בלבד, והכל אך ורק בידו ית'.

כיצד יכול היהודי לשנות את מזלו לטובה?

אמנם לימדנו חז"ל ורבותינו הראשונים, שיהודי יכול לשנות את המזל שנולד בו על ידי תפילות מעומק הלב או באמצעות מצוות וזכויות מיוחדות כמבואר בתוס' בשבת (קנו. ד"ה אין מזל לישראל), במועד קטן (כת. ד"ה אלא במזלא), ובב"ב (י. ד"ה ואינו מצווה), ובספורנו פרשת וירא (יח, יב). אולם כאשר אין ליהודי התעוררות או זכות מיוחדת - מנהיג אותו הקב"ה בהנהגה טבעית כפי שנגזר עליו עוד לפני שנולד. ולצורך קיום גזירה זו, משתמש הקב"ה באנשים הקשורים לאותו אדם - כדי שבמעשיהם עמו יתקיים רצונו בשלמות.

לאור האמור נבין מעט מגדלותו הנשגבה של דוד המלך. שכאשר ברח מאבשלום בנו, רדף אחריו שמעי בן גרא (כמבואר בשמואל ב טז, יז), וזרק עליו אבנים וקללו וכו' ולמרות זאת אסר דוד על אבישי להרוג אותו, כי אמר דוד, שהקב"ה אמר לשמעי לקלל אותו - ושמעי הוא רק השליח לבצע את רצון ה', ולכן לא מגיע לו כעת עונש. ובזכות משפט זה אמרו חז"ל - זכה עתה דוד להיות רגל רביעית במרכבת השכינה, ולהצטרף לשלושת האבות הקדושים, דבר שלא זכה בו עד כה אף אדם כולל דוד המלך למרות גדלותו הנשגבה.

מהו עיקר האמונה?

מסקנת הדברים, ודאי שכל אחד צריך לחזור בתשובה על חטאיו הפרטיים שהוא מודע להם. אולם מעבר לכך, עיקר התשובה הוא, שנדע ונחיה כל חיינו עם האמונה - שרק הקב"ה מנהיג את העולם, וכל מה שקורה לאדם ולמשפחתו, ואפילו דברים שאחרים מעוללים להם - הכל נעשה לו, ועמו - רק מכיון שכך הוא רצונו ית"ש, והכל נעשה לטובת האדם. ורק באמצעות תפילה מעומק הלב וריבוי תורה ומעשים טובים, נוכל לשנות לטובה מה שנגזר עלינו.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"ועל כן צריך כל אדם לחשוב מה טוב שיזכר שמי גם כן בין החתומים למעלה"

נתקיים הכתוב לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשוכים, היינו סתם אנשים שסופם למות.

והנה בזמננו אין לנו ביהמ"ק הגדול כמלפנים, ומ"מ הבטיחנו הקב"ה שגם בעת הגולה יש לנו ביהמ"ק כמלפנים אך שהוא ביהמ"ק קטן וכדכתיב 'ואהי להם למקדש מעט בכל המקומות אשר ישראל נפוצים', וכתבו הראשונים שגם בימינו המצות עשה 'ומקדשי תיראו' להתנהג בו בקדושה כמו מלפנים שגם הוא נקרא מקדש [והלואי שאנו מקיימים דבר זה והיינו נענים בו כמו מלפנים בימי יהושפט וכדומה] והביא המג"א זה בהלכ' ביהכ"נ.

וע"כ ידידי תדעו הכל אמיתת הדבר שכל מי שמסייע עתה לבנין בית המקדש הזה הוא ממש כמו שמסייע לבנין בית המקדש, וכמו אז מלפנים היו מכוונים לשם ה' וכמו שכתוב 'ועשו לי מקדש' והיינו לשמי וכפירש"י והשרה הקב"ה את קדושתו כן בכל המקומות כשעושים לשמו בית קדושה ישרה הקב"ה שם קדושתו.

ודעו עוד דאיתא במדרש רות (פ"ה) לשעבר היו הנביאים כותבים עושי המצות ועכשיו כשאין לנו נביאים מי כותב, הקב"ה ואלוהיו הנביא ומלך המשיח בכל מוצאי שבי"ק יושבים תחת עץ החיים בגן עדן ואלוהיו הנביא ומלך המשיח כותבים והקב"ה חותם על דיהן שנא' 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר הזכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו'.

וע"כ צריך כל אדם מן הבאים לחשוב מה טוב שיזכר שמי ג"כ בין החתומים למעלה, וינדבתי ג"כ נכתבת שם, וכמו שמצינו בספר עזרא בעת שהתנדבו לתקן חומות ירושלים כתוב שם שמות המתנדבים וגם נדבתם, ובזמננו יריק ה' ברכתו מלמעלה עבור זה ואהיה ג"כ בין המנויים...

דברי ידידכם המברך את כל העיר בחיים ושלוה והצלחה מרובה ובפרט הצעיר שבכהונה ישראל מאיר הכהן המסייעים והעוסקים בבנינו

השבוע ביום שישי כ"ד אלול יחול היארצייט הצ"א למרגא ורבנא בעל ה"חפץ חיים" זיע"א. ברצוננו להביא מכתב בענין מעלת בנין ביהכ"נ וביהמ"ד וקדושתם ומצות עשה 'ומקדשי תיראו' הנהגת בהם, אשר שלח לעדת עיר ברנוביץ' לעוררם לבוא לעזרת מנהלי הישיבה "אהל תורה" בעבודתם לבנות בית בעד הישיבה:

בעזה"י יום ג' פרי' עקב תרפ"ג לפ"ק פה ראדון.

הנה מצינו בתורה שאמרו בתוקף שירתם 'זה אלי ואנוהו' ותירגם אונקלוס דין אלקי ואבנה ליה מקדשא [לשון נאווה] היינו שכל אחד מישראל קיבל ע"ע לבנות מקדש לשמו.

והנה בימים הראשונים קיימו דבר זה במה שעשו המשכן ואח"כ בית עולמים. והנה מצינו במלכים בימי יהואש שחזיקו ישראל את הבית, ולכאורה למה לא עשו בימי שלמה המלך הביהמ"ק מכסף, הלא כתיב בפירוש שכסף היה נחשב אז כאבנים ולא היו צריכים שוב לתקן אותו, אלא האמת שהיו רוצים שכל ישראל בכל דור יהיה להם זכות וחלק בביהמ"ק לכך בנהו משל עץ שצריך תמיד תיקון.

ובזה יפורש הכתוב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל וגו' וכן תעשו ופירש רש"י לדורות הבאים, היינו כשתאבד אחד מן הכלים, ולדין הפירוש כפשוטו היינו בתמידות בכל דור ודור יראה כל אחד להיות לו חלק בביהמ"ק והיינו ע"י איזה תיקון, וע"כ מצינו במדרש שר' חנינא בן דוסא ראה שעם ישראל מתנדבים לבדק הבית התבונן בעצמו שגם הוא רוצה להתנדב, וראה אבנים גדולות והשכיר אנשים שישאו אותם לביהמ"ק, ואמרו לו אבל בלבד שתתן גם אתה ידך עמנו, וכן היה, וכרגע נמצאו בירושלים ורצה לשלם להם אבל כרגע נעלמו מן העין והלך ללשכת הגזית לדרוש אחריהם, והבינו הסנהדרין שמלאכים היו ולחינם תחפש אחריהם כי עלו השמימה, ואמרו עליו שבו

"צריך ליזהר בכבוד ביהכ"נ שיהא נקי ושלם יהא ח"ו ריח רע וכדומה"

קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה, (המ"ב מביא שהארז"ל לא היה מדבר אפי' מוסר בבית הכנסת שמא יבוא לדבר דברי חולין), אין אוכלין ואין שותין וכל שאר הדברים, תלמידי חכמים מותרים לאכול לשתות מדווקא אבל שאר הדברים ודאי שאסור להם דאטו הם לא מחויבים במורא מקדש.

צריך לדעת שביהכ"נ זה כבוד השם, אם מדברים ח"ו בחזרת הש"ץ גוערים בו (שו"ע קכ"ד, ו') לא מצינו כמעט דבר כזה שגורעים בו, הכל להיפך לא תשא עליו חטא - אל תבייש אותו, תיקח אותו בצד, פה לא מתאפקים - גוערים בו, למה, כי זה כבוד השם חז"ל אומרים שזה קללה וקלון ח"ו מי שמדבר בשעת התפילה וקריאת התורה.

שמעתי פעם בדרך מליצה מהאדמו"ר מספינקא ב"ב צ"ל (אינני יודע אם בשמו או בשם אחרים) על מה שכתוב הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל, בפשטות הפירוש שהס"ת שיוציאו אותו ויקראו בו זה גם תלוי במזל שהוא יזכה שיקראו בו. הוא הסביר אחרת, בעצם הס"ת לא רוצה לצאת מההיכל אם מדברים בשעת קריאת התורה, זה בושה בשבילו זה קללה, הכל תלוי במזל אפילו ס"ת שבהיכל שהוא יזכה להישאר בהיכל ולא יוציאו אותו שלא יהיה לו בושה.

אני אספר מעשה שמשמים אני נזכר בו, נסענו פעם מתפרח לאיזה מקום, היינו צריכים משוה, נכנסנו לאיזה ביהכ"נ היינו צריכים את השמש ביקשנו ממנו בחוץ מה שהיינו צריכים, באותו זמן הציבור שהתפללו בפנים עמדו בחזרת הש"ץ, אנחנו עמדנו לצאת, פתאום אחד ראה אותנו, ניגש אלינו ואמר לנו מה אתם יוצאים - חזרת הש"ץ, אמרנו אנחנו לא מחויבים בחזרת הש"ץ, לא התפללנו פה, אז הוא אמר אתם יודעים מה זה חזרת הש"ץ, אני אסביר לכם, חזרת הש"ץ פירושו שלא כולם יכולים לדבר יחד אז אחד עומד ואומר שבחים של המלך וכולם עומדים איתו לפני מלכו של עולם, תתארו לעצמכם מדברים לפני המלך, פתאום אחד מסתובב ויוצא החוצה ומפנה לו את ערפו... כל החיסרון אצלנו זה שהכל מופשט אצלנו מן המציאות, צריך להמחיש לעצמינו את הרוח של הדברים. הרי באמת היה צריך לפחד להזיז אבר רק לא ניתנה תורה למלאכי השרת.

ובגמריא (ברכות סא.) מובא שבית הכנסת מותר לירוק בו, ואין בזה בזיון שהרי גם בבית הדרך לירק, ולכך פעם שהיו נוהגים לירוק - היו יורקים על הארץ

דברי חיזוק בענין 'שמירת קדושת בית הכנסת', מאת מרן המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א, מתוך שיחת הכנה לראש השנה.

אנחנו עומדים כעת לפני ר"ה שעיקרו של ר"ה הרי זה מלכות, אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם.

להמליך את הקב"ה עלינו זה דבר שמחייב את כל כלל ישראל בהנהגה המיוחדת שהם נמצאים ממש עם המלך, להבדיל אומות העולם אין להם את זה ולכן אין להם גם דינים והנהגות כאלו, כמו הגדרים המבוארים בשו"ע שאינו דומה ישיבתו והנהגתו כשהוא בביתו כמו שהוא בבית המלך מלכו של עולם. להבדיל אומות העולם זה הנהגה אחרת הגם שמלוא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מינינה אבל יש בחינות בזה ויש הנהגה אחרת לכלל ישראל, נמצא שכל סיבת הנהגות של כלל ישראל, תורה ומצוות הכל בגלל שהם במושב המלך - מלכו של עולם וממילא גם התביעה יותר, אינו דומה ישיבתו בבית המלך, ולכן הצד המשותף של כל העבירות ח"ו זה מה שהם פוגמים בכבוד השם יתברך פוגמים במלך - בכבודו של מלך. תכלית הבריאה זה לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, כל הבריאה כל העולמות זה לכבוד השם יתברך, זה הכבוד של השם הנורא זה בחינת מלכות ומלכותו בכל משלה. ממילא עיקר הנקודה של כל הדברים שזה פוגם בכבודו של מלך, ולכן אם ברי"ה הקב"ה עוזר ומגיעים לבחינה כזאת של תמליכוני עליכם שבאמת ממליכים את הקב"ה מרגישים שהוא מלך ואנו מכריזים על הנהגה שלנו אז מגיעים לתיקון, לכן, אמרו לפני מלכויות.

הסיבה של כל השפע הגמי' אומרת (ר"ה ט"ז.), בפסח שיהיה תבואה צריכים לעשות כך (הבאת העומר), בעצרת כך (הבאת ביכורים), מה צריכים לעשות ברי"ה אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם זהו ר"ה. נמצא שעיקרן של דברים זה הענין של מלך וכבוד השם יתברך.

החפץ חיים ז"ל מאריך נורא על הענין שצריכים להשתתף בבנין ביהכ"נ הוא מביא מהנביאים שפעם היה צריך להשתתף בבנין ביהמ"ק, והוא אומר שהיום הבתי כנסיות זה המקדש מעט שהקב"ה נתן לנו והשאיף שיהיה עד ביאת הגואל במהרה בימינו, ולכן יש חובה ומצוה וזכות להשתתף בבנין ביהכ"נ בגלל שזה ביהמ"ק. הוא הדין יש את הענין וההנהגה של מורא מקדש וגם את הדבר הזה יש בביהמ"ק מעט, ולכן מעיקר הדין לא מבעיא שלא נוהגים בהם

ומשפטים אח"כ עם הרגל (בפרט פעם שלא היה רצפה) ולכן כתוב בשו"ע סי' קנ"א סעיף ז' ויכול לרוק בו ובלבד שישפשונו ברגל או שיש שם גמי שאם ירוק לתוכו לא יהא נראה. ובמ"ב מבאי שם שהארז"ל היה נוהר מרקיקה, וכ' השעה"צ דמסתברא דמידת חסידות הוא דעביד אבל מדינת שרי כדאיתא בגמ', ועיין שם דהטעם כי הוא דומיא דביתו דלא קפיד איניש ע"ז, וממשיך השעה"צ ויש לעיין לאותם האנשים העשירים המקפידים בביתם על הרקיקה אי"כ גם בביהכ"נ ובביהמ"ד יהא אסור להם לרוק כי זה כביתו. הנידון של השעה"צ הוא כי אולי ההגדרה של ביתו זה כללי לא כל אחד כפי מה שהוא אבל יכול להיות שאסור להם לירוק כי זה צריך להיות כביתו.

כואב לי בכל פעם שאני רואה שאנשים מזלזלים בביהכ"נ, הלכנך על הארץ וכדו' זה זולזל, וכי בבית אדם היה נותן שיהא כך על הארץ בוך ולכלוך, מדובר פה מצד "ביתו", בבית לא עושים כך, חלילה לפעמים כבר יוצא שם רע על ביהכ"נ מסוים זה מהמלוכלכים. צריכים לרומם את בית אלקינו צריך לזוהר בכבוד ביהכ"נ שיהא נקי ושלא יהא ח"ו ריח רע וכדומה, ולפעמים הלכלוך נוצר ממה שיש מטבח קרוב ומכניסים אוכל ושתיה בתוך ביהמ"ד, ובאמת

בהלכה כתוב שהתירו לתי"ח מדוחק ומביא המ"ב מהמ"א ולאנשים הלומדים שם בקביעות לעולם שעת הדחק הוא שאם יצטרך לילך לאכול ולשתות בביתו ודאי יתבטל מלימודו, אבל אם זה הענין אני אגיד דבר יותר טוב שיביאו כל אחד ליד הכסא שלו את המטבח הוא רק יצטרך להושיט את היד וישתה לרויה שלא יהיה ביטול תורה, אף אחד לא יגיד את הדבר הזה, אז אם היו אומרים שלא יהיה יותר מטבח בהישג יד זה מונע ביטול תורה כי אם זה בדי אמות מפסיקים ברגע והולכים לשתות, לפעמים שוכחים ונחיה עסק שלם אבל אם יצטרכו לעלות קומה אחת למטבח יחשבו פעם שניה.

וחוץ מהענין הזה יש גם את הענין של קידוש השם שלא יקרה שאנשים נכנסים לביהכ"נ ואומרים כך נראה ביהכ"נ? כך מתנהגים? יש אדם גדול שאמר לי שהוא דואג שאף בתי הכסא שבביהכ"נ יהיו יפים ונקיים מכיון שהאורחים שבאים לראות את ביהכ"נ באים לראות גם שם וכששם זה טוב אז הם אומרים זה ביהכ"נ כך צריך להיראות, גם אם לא נרחיק עד שם אבל לפחות שיהיה בצורה אנושית.

יה"ר שנוכח להתחזק בשמירת קדושת ביהכ"נ ונוכח לבנין ביהמ"ק בב"א.

בירורי הלכה

להיפך, דהר"ן בר"ה במשנה דכל השופרות כשרים לשופר חוץ משופר של פרה, דייק דלא קאמר אלא 'חוץ משופר של פרה' אבל של שאר מינים ואפילו טמאים כשר, או דילמא דשופר ממין טמא פשיטא שפסול, דהא איתא בגמ' בשבת כח: דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד, ושופר הוי מלאכת שמים, דהא אמרינן כיון דלזכרון דמי כלפנים דמי, עיי"ש. ודייק החת"ס דלא דן הר"ן לפסול בכל תשמישי מצוה, אלא בשופר דיש לדמותו למלאכת שמים אבל לא בשאר תשמישי מצוה, וכן הוכיח מהא דבגד משי נפטר בציצית של משי, ואף שמישהו הוא מין טמא דיוצא מן האסור עיי"ש. אולם פליג על הנוב"י, דהנוב"י ס"ל דדינא דמן המותר בפין הוא רק בכתבי הקודש, והחת"ס בא לחדש שהוא אף בכל תשמישי קדושה, וכן ס"ל להמהר"ץ חיות שם, דבכל תשמישי קדושה בעינן מן המותר בפין.

ועיין שם בתשו' החת"ס דאף פליג על סברת הנוב"י, דאפילו דבר שאין דינו דוקא מבע"ח, אף בזה יש דין שאילו עשה מבע"ח, בעינן מן המותר בפין. ונראה דס"ל דיסוד דינא דמן המותר בפין הוא משום ביון, וע"כ אף אם דינו דוקא להעשות מבע"ח, מיהו כל שעושה מבע"ח, אילו עושה מבע"ח טמא הוי ביון עיי"ש.

וכתב לדון ברהיטי בית הכנסת דיש בהם קדושה, אם מותר לעשות מעור בהמה טמאה, וכתב צל"ג איך מצאנו ידיו ורגליו בכל צרכי בהכ"נ שאנו עושין ממשי והוא מתולעת שטווה מרוקן חוטינן כמו קורי עכביש וכל היוצא מן האסור אסור, וא"כ היאך משתמשים בו ברהיטי בית הכנסת ופרוכת בית הכנסת, הא בתשמישי קדושה בעינן שיהיה מן המותר בפין, ולזה כתב ב' אופנים להתיר להשתמש במשי לצורך ביהכ"נ האחד משום שנארג ונעשה ממנו בגד, ואשתני ופנים חדשות באו לכאן וזה אהני לכל דבר הבא מטומאה להשתמש בו בקדש, והשני דכל דינא דבבית המקדש תשמישי קדושה שבו צריכים מן המותר בפין, תליא בספק הגמ' שבת כח: אם בביהמ"ק בעינן מן המותר בפין, ומכיון שהגמ' נשארה בספק, והילכך גבי ביהמ"ק ספיקא דאורייתא לחומרא, וכלפי ביהכ"נ נימא ספק דרבנן לקולא, עיי"ש, ומעתה בעושים רהיטים לבית הכנסת ומשבלים בו עור, האם צריך להקפיד בעור בהמה טמאה, תליא בהנ"ל.

[הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן ההר]

קוראים כותבים

עכ"פ חזיון שהתפלה היא שער לעלות ולהתעלות במעלות עליונות, אף בתפילה בדורינו שאינה בהכרח בכוונה שלמה (עיין אורחות יושר תפילה ד"ה אמנם ידוע). דאם בפעולות המסורות בידו (כקביעות מקום) הוא מחשיב התפילה כבר היא מרוממתו מאוד. [ובפרט אם שם אל ליבו שהוא עומד לפניו ית"ש הר"ז יביאו לקיים כל היום "שית" ד' לנגדי תמיד". דכן מוכח בטור ריש ס' צ"ח שכ' דבתפילה צריך לחשוב ששכינה כנגדו שנא' שית"ה' לנגדי תמיד, ולכא' מה השייכות בין פסוק זה לתפילה, ובע"כ דע"י כוונה זו בתפילה שהוא עומד ממש לפניו ית"ש ניהיה יותר בנקל לומר, וא"כ "שית"ה', ויבאו לקיים זאת כל היום]. ובדאי גם הנהגה בהלכותיה כולם כזהירות מדבורים בטלים ודאי יקבל השפעה גדולה מכך. וכדאיתא בגמ' ברכות דתפילה היא "עומדת ברומו של עולם". והבא להטרה מסייעין אותו

י.א.ק. ב"ב.

סיפור השבוע

תגיד לו שלא הבנת את התשובה שענה לך בפעם הקודמת". כנס האברך שוב אל הרב, והרבי אמר לו, "הבן שלך סובל מבעיות קשות באוזניים בגלל שתי סיבות. בגלל ששומעים אותך מדבר בתפילה, ושנית – בגלל שלא שומעים ממך תורה, אתה לא לומד מספיק. בגלל זה הבן שלך סובל באוזניו, תקבל על עצמך לא לדבר בתפילה, ותקיים מצוות תלמוד תורה, וזה מה שירפא את הבן שלך, ולא ניתוח מסוכן.

האברך הופתע, אך מיד קיבל על עצמו את שתי הקבלות, ובס"ד הילד הבריא בלי ניתוח ובלי טיפולים. האב הוא כיום מקדיש את כל כולו ללימוד התורה, והוא מספר את הסיפור לאחרים כדי לחזקם.

בס"ד לכבוד הגליון החשוב עד מאוד 'קדושת בתי מקדש מעט'. ברצוני לשלח את הציבור הק' בב' הארות שהתעוררתי בס"ד בזכות גליון נכבד זה. א. איתא בגמ' סוטה (מ"א) דמלך שמח על כבודו אין כבודו מחול שנא' 'שום תשים עליו מלך' שתהא אימתו עליו, גדר ה'מלכת מלך' הוא ליצור בליבנו יראה אליו ע"י מעשים והיינו לכבדו ולרוממו, והנה אנו עוסקים כעת בהכנת עצמינו להמליך את מלכינו ית"ש בראש השנה הבע"ט, ולזה בעינן "שתהא אימתו עליו" וע"י מעשים של עסק בכבודו של מקום, ובדאי נכון להתחזק בזמן זה במצווה ד'מקדשי תיראו' דמבואר דקאי גם על בית מקדש מעט ידיו.

ב. בגמ' ברכות ו: איתא דהקובע מקום לתפילתו בשעת פטירתו מן העולם מספידים אותו בנוסח "אי ענו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו", ובתרי"ה הקשה דאין יתכן כזאת והרי בגמ' בסנהדרין (דף י"א) מבואר שכך הספידו את גדולי עולם, ואין יתכן שיספידו כן לכל מי שקבע מקום לתפילתו עיי"ש.

בנו של אברך חסיד סבל מבעיות קשות באוזן, והיה צריך לעבור ניתוח קשה. ימים ספורים לפני הניתוח, פנה האברך אל גיסו, וביקש ממנו לארח את ילדיו בימים שהוא ואשתו ישוה בבית החולים עם הילד המנותח. הגיס הסכים בחפץ לב, אך הפציר באברך, שילך לרבי לבקש ברכה להצלחה בניתוח. בתחילה סירב האברך, אך לבסוף השתכנע והלך לרבי. להפתעתו הגדולה, אמר הרבי, "לא צריך ניתוח, לא צריך שום דבר ..." האברך שתק, ויצא מחדר הרבי.

התקשר האברך לגיסו אמר, "איזו מין תשובה זו? באתי רק לבקש ברכה, לא שאלתי האם לעשות ניתוח או לא".

"לך שוב אל האדמו"ר, יעץ הגיס, "ותגיד לו שכנעך לך כבר תאריך לניתוח, וגם

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

נציבים – זילך תשפ"ד

אינם עסוקים בתיקון המעשים

"אתם נציבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטרים כל איש ישראל. טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימך" (כט טו).

'מחוטב עציך. מלמד שבאו כנענים להתגיר בימי משה, כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע. וזהו האמור בגבעונים (יהושע ט ד) ויעשו גם המה בערמה, ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים' (רש"י).

מבואר בדברי הפסוקים שמנה הכתוב את כל האנשים הנציבים לפני ה' בעם ישראל, מהאנשים החשובים ביותר בישראל, שהם ראשיכם זקניכם ושוטריכם, ועד האנשים השפלים והפשוטים ביותר שבישראל, שהם חוטבי העצים ושואבי המים.

ויש להבין מפני מה החוטבי עצים ושואבי מים נחשבים האנשים הפשוטים ביותר, שעליהם צריך הכתוב להשמיענו שאף הם נציבים לפני ה' אלוהיהם. ואמנם רש"י פירש כי כוונת הכתוב לכנעניים שבאו להתגיר בימי משה, ונתנם משה לחוטבי עצים ושואבי מים, ולפי זה מובן מפני מה הם השפלים ביותר בעם ישראל, אמנם לפי פשטות לשון הכתוב שהכוונה לחוטבי העצים ושואבי המים שבעם ישראל, יש להבין מפני מה נחשבים דוקא הם לאנשים הפשוטים והנמוכים ביותר.

ובפירוש הרלב"ג על התורה כתב כי החוטבי עצים ושואבי מים הם אנשים העוסקים בפרנסתם ובמלאכתם בכל שעה, ובכל עת טרודים הם בדאגה לפרנסתם, ואין הם עסוקים כלל בתיקון מעשיהם ובתיקון נפשם, ועל כן נחשבים הם לאנשים הפשוטים ביותר בדרגה.

והגאון ר' חצק'ל אברמסקי זצ"ל היה נוהג לומר כי רוב הציבור נוהג לבכות בתפילות ימים נוראים כאשר אומרים "אדם יסודו מעפר וסופו לעפר", אמנם הוא אינו בוכה בתפלות אלו, אלא בוכה הוא בהמשך התפילה "בנפשו יביא לחמו", בוכה הוא על כך שטרוד האדם בפרנסתו ובעבודתו ואינו משקיע כלל בנפשו, ו"בנפשו" - במקום לתקן את הנפש שלו, "יביא לחמו" - הולך הוא להביא לחם ופרנסה לביתו, ואין פנאי בידו לעסוק בתיקון נפשו. (רה"י הגר"מ דרוק שליט"א)

מה החשש שרואה אותם כגלולים

"ותראו את שיקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם. פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלוהינו ללכת לעבוד את אלוהי הגויים ההם פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה" (כט טז).

'ותראו את שיקוציהם. על שם שהם מאוסים כשקצים. גילוליהם. שמוסרחים ומאוסין כגלל' (רש"י).

הקשה מרן הגר"ז זצ"ל, מאחר ורואה את העבודה זרה שהיא מאוסה כל כך כגללים וכשקצים, כיצד זה יוכל להיכנס בליבו הרצון לעבודה, עד שהתורה כל כך מגדילה בעונשו, ומאריכה ואומרת (פס' יז-יט) "פן יש בכם איש או אשה וגו' לא יאבה ה' סלוח לו וגו'", מי הוא האיש הזה שילך אחר דברים מאוסים ומוסרחים כל כך ויתאוה להם.

וכבר הבאנו בזה מדברי הגר"ז כי מכאן יש ללמוד את היסוד העצום, כי כאשר אדם רואה דבר עבירה או אפילו חפצא של עבירה לנגד עיניו, אין ערוך לגודל ההשפעה שדבר זה מסוגל לחרוט בנפשו ולהותיר בה רושם, אין לזלזל במראה עינים כי מה שהעיניים רואות, נחרט בלבו של אדם משפיע עליו עמוקות ומקלקל אותו.

כיוצא בזה ממש מצינו שנשמך פרשת נזיר לפרשת סוטה והטעם לכך נאמר בגמרא בסוטה (דף ב.) 'לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר

עצמו מן היין', ותמחה בזה הלא אותו שרואה את הסוטה בקלקולה, רואה הוא כיצד מקבלת היא את עונשה על המעשה החמור שעשתה למעול מעל באשה, לכאורה היינו אומרים כי ראייה זו גדולה היא ושווה יותר מאלף שיחות מוסר, רואה הוא בעיניו את העונש הניסי והפלאי שמקבל מי שעובר על דבר ה', ומדוע דוקא הוא צריך להזיר עצמו מן היין ולהתרחק מן העבירה, אדרבה היה לנו לומר כי מי שלא ראה סוטה בקלקולה הוא צריך להזיר עצמו מן היין, אבל אותו שכבר ראה, די לו בראייתו זו כדי שלא יבוא לידי עבירה.

אמנם באמת הענין הוא פשוט מאד, כי עצם ראיית דבר זה מכניס בלב האדם את המציאות של חטא, שיש דבר כזה לחטוא, אף על פי שרואה הוא את התוצאות ההרסניות של החטא והעונש הכבד המושת על מי שנכשל בו, עם כל זה ראיית החטא חודרת עמוק אל תוכו, מקררת אותו ועוקפת את כל המחיצות החיצוניות המרתיעות אותו ממנה, ממילא עלול הוא להכשל בחטא זה, לכך אומרת התורה, הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, שיקבל על עצמו מיד קבלה כל שהיא כדי להישמר מן החטא. הוא הדין במי שרואה את העבודה זרה, אף על גב שהיא מאוסה ומשוקצת כגלל, בכל אופן כח הראיה הינו כה חזק שמסוגל לחדור את כל המחיצות ולהשפיע עליו, ומזה צריך להזהר ולהישמר ביותר.

אמנם נראה לפרש באופן חדש, דהנה מרן שר התורה זצוק"ל פירש בדברי הפסוק בפרשת בא (שמות יא ב) "דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב", ופירש רש"י שם וז"ל 'דבר נא. אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך, שלא יאמר אותו צדיק אברהם וכו', ע"כ דברי רש"י.

והקשה מרן שר התורה זצוק"ל מפני מה הוצרך הקדוש ברוך הוא לומר למשה "דבר נא", ולבקש ממנו להזהירם על כך, ולכאורה מדוע צריך להתחנן לישראל שיקחו כלי כסף וכלי זהב ממצרים.

ופירש מרן זצוק"ל בזה, כי אכן אילו היה זו סתם בקשה של כסף ממצרים לא היה צריך לומר "דבר נא", אמנם מאחר וכבר נהיה הדבר למצוה שביקשו מהמצרים, שוב יש יצר הרע שימנע אותם מקיום מצוה זו של בקשת הכסף מהמצרים, ועל כן הוצרך לבקש בלשון "דבר נא".

כעין זה פירש מרן זצוק"ל בדברי הפסוק בפרשת בראשית (בראשית ב טו) "ויקח ה' אלוהים את האדם ויניחוהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", ופירש רש"י וז"ל 'ויקח. לקחו בדברים נאים ופיתוהו ליכנס', ע"כ דברי רש"י.

ולכאורה הלא הניח הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון בגן עדן, שזהו המקום הנחשק ביותר, ומפני מה הוצרך ה' לקחת אותו בדברים נאים ולפתות אותו להיכנס לשם, הרי עוסקים אנו בגן עדן.

ושוב מבואר בזה כי אף כאשר מדובר בגן עדן, כאשר ישנה מצוה וציווי להיכנס לגן עדן, שוב מתעורר היצר ומנסה לשכנע את האדם שלא לעשות דבר זה, אף שהוא טוב.

לפי זה יש לפרש היטב בפסוק בפרשתנו, כי אמנם רואים כולם כי העבודת כוכבים מאוסה כשקץ וסרוחה כגלל, אך כיון שישנה מצוה שלא לילך אחר עבודת כוכבים זו, איז מנסה היצר לשכנע אותו ולפתות אותו להיכשל בכך, ואף שהוא מאוס בעיניו ומשוקץ בעיניו, עדיין יתכן שהאדם יתאוה לעבודת גילולים מאוסה זו. (רה"י הגר"מ דרוק שליט"א)

מתי זמן הסתר פנים

[לא, י"ז, י"ח] "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים וגו' ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלוהי בקרבי מצאוני הרעות האלה. ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא וגו'".

מקשים העולם, וכי כשהאדם מהרהר בתשובה ומגיע להבנה שאין אלו קוים בקרבם בגלל חטאיו, זה הזמן להסתרת פנים מהקב"ה? ונאמרו בדבר כמה תירוצים.

א'. הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל ביאר שמדובר על אנשים שאומרים שיש להם אמונה בלב ואין צורך במצוות מעשיות שזה הגרוע ביותר משום שסבורים שצדיקים הם ולא יעשו תשובה, והיינו שכל אמונתם נעה סביב הלב.

והביא בשם צדיק שאבד זכרו שדרש על הפסוק בתהילים [ל', ב' ג'] "נאם פשע לרשע בקרב לבי אין פחד אלקים לנגד עיניו. כי החליק אלו בעיניו למצא עונו לשנא", ודרש כך, 'נאם פשע לרשע' - מהו הנאום של הרשע 'בקרב לבי'!!! דהיינו יש לי אלקים בלב, אולם דע לך שזה לא נכון אין פחד אלקים לנגד עיניו!!! וא"כ מדוע הוא מדבר כל כך יפה? כי החליק אלו בעיניו....

ב'. בזמן רבי חיים מוולאזין זיע"א היה אחד שטען שכאן אלהים הוא חול ולא קדש, והחוטא סבור שכל הקללות באו עליו בגלל שלא מספיק עובד אלהים אחרים לכן מובן שמגיע על זה הסתרת פנים נוספת.

וטענו עליו שהוא אפיקורס שמשבש את הפסוק שהרי אונקלוס תרגם שהכוונה להקב"ה...[ואכמ"ל]

ג'. בשם משמואל כתב דבר נורא, וז"ל בפרשת נצבים [תרע"ז] "ונראה לפרש דהנה כתיב [בפ' וילך] ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני וגו'. והקשו המפרשים הלא מאמרם על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה הוי וידי על חטאתם ולמה עוד יסתיר פני רחמיו מהם. ופירש הרה"ק הרבי ר"ב זצלה"ה מפרשיסחא שמאמרם על כי אין אלקי בקרבי זה עצמו הוא חטא, שהם חשבו עצמם שכבר נדחו מאת פני הקדוש, וזה גורם יאוש והתרשלות, אבל באמת אין הדבר כן, ואעפ"י שחטא ישראל הוא [סנהדרין מ"ד א] וכתוב [במדבר ל"ה ל"ד] כי אני ה' שוכן בתוך בני' ואמרו ז"ל [ספרי שם] אעפ"י שהם טמאים שכינה שריו' ביניהם....

ובאמת זה גורם חיזוק גדול לכל איש שבכל עת יצייר בדעתו כי אפי' איך שיהי' עדיין שכינה שורו עליו, והוא עצמו מרכבה לשכינה וכאמרם ז"ל בש"ס תענית [י"א א] לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שריו בתוך מעיו שנאמר בקרבך קדוש, ומי הוא שלא יתחכנו ויהמו מעיו מאהבת המקום ויראתו בזכרו את הדברים האלה". (מחזה אברהם להרה"ג ר' אברהם קופרמן שליט"א)

מצוות כתיבת חידושי תורה

כתוב בפסוק [ל"א, י"ט] "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת".

וכתב רש"י בדה"א "את השירה הזאת" וז"ל, "האזינו השמים עד וכפר אדמתו עמו".

והנה דברי רש"י הם לפי הפשט, אך חז"ל דרשו בסנהדרין [כ"א א:] "אמר רבה, אף על פי שהניחו לו אבותיו לאדם ספר תורה, מצוה לכתוב משלו, שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה". לעיל בפרשת ואתחנן דיברנו את המקורות על מצוות ת"ת. ועתה נדבר על המצווה שיש בכתיבת חידושי תורה.

ראשית בכל כתיבה אע"פ שאינו מקיים מצות ודברת ולא ושננתם שהרי אינו מדבר [אא"כ מדבר בעת כתיבתו] הוא מקיים מצות "והגית בו יומם ולילה", עי' במנחות צ"ט: ששם מבואר לחד מ"ד שזה ציווי לחשוב בד"ת, ובשעה שכותבים הרי חושבים בד"ת. אלא שזו מצות נביאים ועתה נזכיר שיש בכתיבה מצוה מהתורה!!! ועתה כתבו לכם'.

דהנה כתב הטור בסימן ע"ר וז"ל, "כת' א"א הרא"ש ז"ל, שזה [חובת מצוות כתיבת ס"ת] לא נאמר אלא לדורות הראשונים' שהיו כותבין ס"ת ולומדי' בה, אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחים אותו בבית הכנסת לקרות בהם ברבים, מצות עשה על כל ישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושיהם להגות בהן הוא ובניו, כי מצות כתיבת התורה היא כדי ללמוד בה דכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם, ועל ידי הגמרא ופירושה ידע פירוש המצות והדין על בוריים, לכן הן הן הספרים שאדם מצווה לכותבם, וגם שלא למוכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה". [ועיי"ש בב"י שתמה איך ניתן לפטור אדם ממצווה מה"ת, וכתב שיש מצווה גם בגמרא וכו' עיי"ש].

ובש"ע בסימן ע"ר סעיף ב' מביא זאת להלכה שכתב וז"ל, "האידנא, מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיהן, ולא ימכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה". וא"כ אדם הכותב דברי תורה אף אם הם רק סיכום סוגיא כדי שיוכל לחזור מזה, וק"ו חידושי תורה [ששמע או שלו], הרי הוא מקיים מצו"ע של ועתה כתבו לכם לפי הנ"ל.

ולדברינו היה צריך לעשות תהלוכה כהכנסת ספר תורה כשמסיים לכתוב ספר של חידושי תורה. וצ"ע האם זה נחשב במחשב ג"כ יש לו מצווה זו של כתיבה, דתלוי לכאן האם זה נחשב לכתיבה לענין חוה"ת, ועי' לקמן שיבואר שמ"מ יש בזה מעלות רבות.

מעלת כתיבת ס"ת

ועתה כתבו לכם אתהשירה הזאת ולמדה אודבניישראל שימה בפייהם למען תהיה"ל השירה הזאת לעד בבני ישראל. [ויק' לא, יט]

בחת"ס בדרשות ח"ב דף שצט"כ' מצינו שני מיני שמחות א' בהתחלת הדבר אדם שמח כי ההתחלה היא חצי הכל והשנית בעת גמר הדבר שומחים על גומרה. והנה כל א' מהני ב' שמחות הנ"ל איננה בשלימות כי השמח על ההתחלה יש לו לדאוג שלא יגמרנה והגומרה אעפ"י ששמח מ"מ כבר עבר ונגמר הדבר ההוא ומה לו עוד משא כ שמחת גמר מצוה כזה סיוס גמר כתיבת ס"ת היא שמחה על הגמר כתיבה והתחלת הקריאה שמעתה ומעכשיו יקראו בו ויברכו עלי' בכל זמן ועידן זה הוא שמחה גמורה בשלימות.

והנה יש להתבונן שקורין פרשת וילך תמיד בעש"ת או בשבת הסמוך לר"ה, ודאי שהזמן גורם שזהו זמן להזכיר מצוה זו, והוא פלא.

ומורינו הגר"י רפפורט שליט"א הביא מדברי הבן איש חי פר' ראה, שכשיש שמחה של מצוה, ושומחים על עצם החובה והמצוה, זה המנגד את כח הקטרוג של השטן, דמה יש לו לקטרג כשבנ"י שמחים במצוות ובעול תורה שעליהם, כך שיש בשמחת התורה ששמחים בשעת הכנסת ס"ת, זכות גדולה לימי הדין הבעל"ט.

ונראה ביותר דהנה בגמ' ביומא (ע, א) איתא "ואחר כך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביתו, וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים". ופרש"י "להראות חזותו לרבים - להראות נוי של ספר תורה, ותפארת בעליה שטרם להתנאות במצוה, שנאמר (שמות טו), זה אלי ואנוהו - התנאה לפניו במצות, לולב נאה, ספר תורה נאה, בקלף נאה, בדיו נאה, בלבלר אומן, ומערב יום הכפורים הביאום שם". ותמוה מה שיטא להראות דבר זה דוקא ביוה"כ. [וכע"ז הראה לי הרה"ג ר"מ קרמר שליט"א ברש"י יומא כה, א כדקתני רב שמואל בר יהודה - לקמן בפרק שלישי (לה, ב), שהיו אמותיהן של כהנים עושות לבניהם משלהם כמין בגדי כהונה, להראות תפארת עושר ונוי מלאכתן, וכמה הן מהדרות מצות, דקתני: כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד].

ואשר מבואר בזה שאנו חושבים להגיע ליוה"כ עם עבירות ועושים עליהם וידוי, ושוכחים להביא גם את המצות שעשינו בס"ד, ואנו אומרים ומבקשים להקב"ה עשינו טרחנו במצוות, תן לנו עוד שנה לטרוח ולעמול במצות. ולכן דוקא מראים את הנוי והיופי של המצות שעליהם מקבלים שכר בעולם הזה, כמבואר בגמ' ב"ק ט"ב, שאוכל פרותיהם בעוה"ז, והוא עוה יתר ממה שהוא מחויב, א"כ הזמן המתאים להכניס ס"ת זה דוקא בערב ר"ה או בזמן הסמוך לה כדי לבוא עם הס"ת ביום הדין ולומר בבוא עולם טרחנו עמלנו על כתיבה נאה ולבלר נאה.

ובשם הגאון רבי יהודה אריה טרגר זצ"ל שמעתי שיבאר שכל אחד מביא את הס"ת ומראה שלכולם יש אותו ס"ת, אותו כתב אותו תגין אותו מילים, כי התורה שקיבלנו ניתנו לכולנו בשוה, אותה תורה שנמסרה לאבינו היא היא שנמסרה לנו. ובחינוך במצוה זו כ"מ מרששי המצוה, לפי שידוע בבני אדם שהם עושין כל דבריהם לפי ההכנה הנמצאת להם, ועל כן ציונו ברוך הוא להיות לכל אחד ואחד מבני ישראל ספר תורה מוכן אצלו שיוכל לקרות בו תמיד ולא יצטרך ללכת אחריו לבית חברו, למען ילמד ליראה את ה', וידע וישכיל במצוותיו היקרות והחמדות מזהב ומפז רב. ונצטוו להשתדל בזה כל אחד ואחד מבני ישראל, ואף על פי שהניחו לו אבותיו, למען ירבו הספרים בינינו ונוכל להשאיל מהם לאשר לא תשיג ידו לקנות, וגם למען יקראו בספרים חדשים כל אחד ואחד מישראל פן תקוץ נפשם בקראם בספרים הישנים שיניחו להם אבותיהם". והיינו שאם לא ישקיעו בדברים חדשים לא יהיה המשך לקיום התורה ר"ע"י שאנו כותבים ספרים חדשים אבל בדיוק כמו של אבותינו, כך אנחנו יכולים להמשיך.

ובדרשות חת"ס דף רעג ד"ה ראשית כותב טעם לעסק הגדול של הכנסת ס"ת על פי הגמרא מנחות (ל, א) הכותב ספר תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני כמו ששם הפרסום גרם שהתורה תחקק על לב זרענו עד עולם כך הפרסום במצות כתיבת ס"ת והכנסתו לבית הכנסת עושה רושם על זרענו לירא"ש ושלא תשכח תורה. (באור פניך)

כותב מרן הגר"ח זוננפלד זצ"ל (שו"ת תורת חיים סימן פ"ב) ואפשר ג"כ שבזמן תחיית המתים גם ספרי קודש יעלו כי בעצם לא נאבד שום דבר מהמצוות, והש"ת ברחמיו - כאשר יקבץ עצם אל עצם - גם הספרים הקדושים יוחזרו להם מה שחסר מהם. ונשמח בדברי תורתו ובמצוותיו, יחוש לגאולנו, כעתירת לב ונפש המחכה לישועה קרובה לכלל ולפרט.

*

בסליחות אנו אומרים שומע תפילה עדיך כל בשר יבואו שמעתי מאדמו"ר הגר"ל חסמן זצ"ל שפירש ואמר כך הרי כשקמים השכם בבקר והולכים לסליחות מן הדין היה צריך להיות שאת הגוף נשאיר בבית ונבוא לביהכ"ס רק עם הנפש עם הרגש בבית אלקים נהלך ברגש. אך בפועל יש העושים ההפך את הנפש והנשמה מניחים עוד לישון ואילו לביהכ"ס מביאים גוש בשר כל בשר יבואו - הגאון רבי שלום מרדכי הכהן עזבדרון זצ"ל קול דודי דופק ע' קל"ה.

אמירת הסליחות

מאת הר"ג ר' אפרים זלוטניק שליט"א - מחבר ספרי 'מקורי התפילה' ד' חלקים

אכן כך נראה שהמנהג הקדום היה לומר הסליחות רק בעשרת הימים שבין ר"ה ליר"כ, ולא כנהוג היום להתחיל באמירתם שבוע קודם ל"ה, או כמנהג הספרדים להתחיל באמירתם בר"ח אלול.

אלא שאכן כבר נמצא בתשובה לרב האי גאון 'מנהגנו לומר תחנונים בהני י' ימים לחוד, ושמענו דמקצת אתרי פרס קיימי מראש חודש אלול, ואמרי ביה סליק משה להר זימנא שלישיית ונחית בלוחות שניות ביום הכיפורים וכל המוסיף לבקש רחמים ותחנונים זכות הוא לו' – וא"כ זהו מקור קדום למנהג בני עדות המזרח להתחיל באמירת הסליחות כבר בר"ח אלול.

ומקור למנהג בני אשכנז שמתחילים באמירת הסליחות כשבוע קודם ל"ה (ואמנם לא פחות מד' ימים קודם ל"ה) נמצא מאוחר יותר בדברי רבי צדקיה הרופא בספרו שבלי הלקט ס' רפב '... ובכל המעמדות בין לפני ראש השנה בין לאחר ראש השנה נוהגין היחידין להתענות ...', כאן לכאורה רואים לראשונה בדברי הראשונים המוקדמים את מנהג בני אשכנז שכבר קודם ראש השנה נהגו במעמדות ותעניות, וכך גם כ' הטור והוהרע ברמ"א כמובא לעיל.

בדברי הלבוש בסי' תקפ"א מתבאר שהוקשה לו ענין זה מנין נלקח מנהג אשכנז להתחיל באמירת הסליחות רק מעט קודם ראש השנה, ומבא שם וז"ל 'ומנהג אשכנז וכל הנגדרים אחריהם כמונו היום המנהג הוא כן כשמתקרב זמן הדין דהיינו כשחל ר"ה ביום ה' או בשבת מקדימים פני השם יתברך לעמוד בבוקר באשמורת ביום א' שלפני ר"ה וכשחל ביום ב' או ג' מתחילין לעמוד ביום א' שלפני השבוע שחל ר"ה להיות בתוכה ונוהגין כן משום וכו' והובא טעם זה כבר למעלה.

סליחות לש"ץ בלבד או שמא גם לקהל – מנהג נפוץ היה בראשית תחילת אמירת הפיוטים שהש"ץ לבדו היה אומר את הפיוטים או הסליחות, והקהל היה מקשיב ומאזין לש"ץ, הסיבה לכך הייתה מכיון שהש"ץ היה ת"ח היודע להגות את השפה המליצית והקשה של פיוטי הסליחות.

בקהילות רבו המנהג היה שהפיוטים אותם נוהגים לומר בסליחות, הן היו נקבעים אך ורק ע"י הש"ץ, ופעמים שהיה בוחר עפ"י שיקולים שונים כגון מקום חיבור הפיוט, או מקום הולדת הפיוט, ופעמים שאף הפיוטן מחבר הפיוט הוא עצמו היה הש"ץ והיה בוחר לומר מפיוטיו שלו לפני הקהל לעוררם בתשובה.

בקהילה הקדושה וורמייזא שאף נשא לנו עותק מפנקס התקנות של הקהילה היה להם ספר מיוחד של 'סליחות מנהגי קהל הקודש וורמייזא' שם היו כתובים כל פיוטי הסליחות שמהם היו בוחרים החזנים לומר את פיוטיהם, וכך כותב רבי יוזפא שמש שהוא המסדר של מנהגי וורמייזא (סליחות סי' קלא) 'הפרנס החודש ואמר לשמש – פלוני יהיה חזן סליחות מחר, ותיכף השמש מביא לו לביתו הסליחות' של קהל ואומר לו שיהיה לזן סליחות מחר, וכן כל ימי סליחות ותשובה, ורגלין לכבד ריאי ה' יודעי ספר, ואומר לו שיסדר הסליחות ולא יטעה בתפילה, כי בוורמייזא מתפללין בסליחות ובמחזור הכתובה על הגוויל השייכים לקהל'.

כך נמצא גם במנהגי מהר"ל (הל' ימים נוראים ז') 'סדר הסליחות נמנעתי מלכתוב דהכל כסדר המדינה משנין', וכן בשבלי הלקט (רפב) ואומרים סליחות ודוידים הכל כפי רצונם'.

ובמנהגי וורמייזא שם כתב עוד דבר מעניין מאוד, שפרנסת השמש היתה מכך שיכול היה לגלות אזנם של מי מבני הקהל איזה מן הסליחות בחר לו החזן לאומרם למחר תמורת פרנסתו של השמש, וכך כ' שם 'ביום ראשון אומרים ג' הסליחות הנזכרים כאשר סידרם השמש, כי כל שנה מסדר השמש הסליחות ומשנה אותם משנה לשנה, כי אין אומרים הסליחות על סדר אחד, והשמש כותב הסדר לפי שיקול על כמה ניירות, והבעלי בתים קונין ממנו להיות להם למראה מקום הסליחות בימי סליחות והתשובה, ודמי הסליחות לשמש, והוא אחד מהכנסות ששיכים לשמש הקהילה'.

ואכן ר"ל קירכין בספרו 'מנהגות וורמייזא' העיר מדוע לא אומרים כל שנה אותם הסליחות וז"ל שם 'ובשאר ימים של הסליחות עד ערב ר"ה אומר החזן ג' סליחות ופזמון וחטאנו, איזה שירצה החזן, וטעם זה אין אני יודע למה אין המנהג פה ק"ק וורמייזא לזר סליחות בכל שנה ושנה כמו בשארי קהילות, בוודאי יש לו טעם נכון והטעם נשכח'.

נוהג זה של אמירת הסליחות עפ"י החלטתו של החזן נמשכה עד בואו של רבי יאיר הכהן בכרך בל החוות יאיר לכהן פאר כרב בוורמייזא ובשנת תס"ס תיקן לסדר את הסליחות שיהיו מסודרים כל שנה ושנה בסדרי סליחות קבועים ויודעים, וכן הוא מעיד בהגהותיו לספר המנהגים של רבי יוזפא שמש וכן גם כותב רבי סיני לואנץ בהגהותיו לספר מנהגות וורמייזא עמ' צא 'כתב המעתיק כשנוסדה הקהילה פה מחדש תנ"ח לפרט היה באותו פעם אב"ד פה הגאון הגדול נר ישראל פטיש החזק כמוהו"ר יאיר חיים זצ"ל המחבר תשובות חוות יאיר קיבלו עליהם אנשי הקהילה פה באותו פעם

ימים אלו נקראים ימי הרחמים והסליחות – שמים מורה על כך שאמירת הסליחות היא המאפיין של הימים,

ואם כן שומה עלינו לתת לב לדעת ולהתבונן ביסודם ובשורשם האיך נאמרו בימים קדמונים, ומנין נשתרבו בה נוסחאות ומנהגים כה רבים.

במאמר שלפנינו ננסה במעט להקיף עינינו אליו, ובוודאי אין בזה אלא מעט שבמעט ותן לחכם ויחכם עוד.

במאמר זה נסתייעתי רבות בספרים קדומים וממחברי זמננו ועוד כתבי עת שונים אשר חקרו רבות את כל השתלשלות מנהג ואמירת הסליחות, ואי אפשר לפורטם כי רבים הם.

היכן נזכר לראשונה אמירת סליחות

סדר סליחה נתגלה למשה רבינו ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, שכה הם דברי הגמרא בראש השנה יז: 'ויעבר ה' על פניו ויקרא' – אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפילה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם, ה' ה' אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה'.

בתנא דבי אליהו זוטא (כג) למד מדברי הגמרא הללו שבהם נזכר עניין הסליחות, שכן כתב שם 'היה דוד יודע שעתיד בית המקדש להיות חרב וקורבנות בטלין בעונותיהן של ישראל והיה מצטער על ישראל ואמר בשעה שהצרות באות על ישראל מי מכפר עליהם אמר לו הקב"ה דוד אל תצטער שכבר גיליתי סדרי סליחה למשה ואמרתי לו בשעה שהצרות באות על ישראל יעמדו לפני יחד באגודה אחת ויאמרו לפני סדרי סליחה ואני עונה אותם והיכן גילה אותם אמר ר' יוחנן ויעבור ה' על פניו ויקרא מלמד שירד הקב"ה מערפל שלו כשליח ציבור שמתעטף בטליתו ועובר לפני התיבה וגילה לו סדרי סליחה ואמר לו בשעה שישראל מתקבצין לפני ועומדין באגודה אחת ואומרים לפני סדר סליחה אני עונה אותם.

וא"כ לכאורה למדנו מכאן שני דברים ראשית את מקור הסליחה שנאמרה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, ושנית שעיקר הסליחות זהו אמירת ה"ג מדות של רחמים שזה הסדר סליחה שגילה הקב"ה למשה.

ממתי מתחילים באמירת סליחות

מצאנו כמה שיטות בענין תחילת זמן אמירת הסליחות

- א. תחילת חודש אלול (טור).
 - ב. ד' ימים קודם ל"ה (רמ"א).
 - ג. עשרת ימי תשובה (טור בשם רב כהן, ורב עמרם, והביאו האבודרהם).
 - ד. מ"ה אלול (הובא דעה זו בביאור הגר"א תקפא סק"ח שכן נהגו בברצלונה).
 - ה. מ"ו אלול (מנהג זה הובא באבודרהם, ולא נמצא לו חבר).
- בני עדות המזרח כידוע מתחילים מתחילת חודש אלול וכן דעת המחבר סי' תקפ"א ורק למחרת ר"ח כיון שבר"ח אין לומר סליחות ותחנונים, וטעם לזה מצאנו בדברי הטור שם בשם רב האי דאז עלה משה רבינו להר וירד ביר"כ עם לוחות השניות, ועוד טעם כ' המאירי בחיבור התשובה שכשם שאמרו חז"ל ששואלין בהל' הפסח שלושים יום קודם החג כמ"כ ראוי להקדים שלושים קודם ר"ה להרבות תפילה ותחנונים ולעורר הלבבות לתשובה, ועוד טעם הביא הכה"ח שאותם ארבעים ימים הם לתקן מ' יום דמרגלים, ויום מ' דעשו את העגל.

ומנהג בני אשכנז להתחיל מיום ראשון של השבוע שחל בו ראש השנה, ואם חל ר"ה ביום ב' או ג' מתחילין ביום א' שלפניו כדי שיאמרו סליחות לכה"פ ארבעה ימים והובא בטור וכן הכריע הרמ"א שם, והוא משום שבימים קדמונים נהגו יחד עם אמירת הסליחות גם להתענות עשרה ימים עם יר"כ, ולעולם יחסרו ד' ימים שבהם לא יוכלו להתענות (ב' ימי ר"ה, שבת טובה, ועיר"כ) לכך צריך להשלים ד' ימים קודם ר"ה וכדי שיהיה יום מסוים להתחלה תקנו יום ראשון בכל פעם (לבוש ומג"א תקפא ו), או משום שביום ראשון נברא העולם (הגר"א תקפ"א א) ועוד טעם נתבאר שכן מצינו בקורבנות שטעונים ביקור ד' ימים קודם ההקרבה ולכן קבעו שד' ימים קודם ר"ה יבקר האדם כל מומי חטאתו לשוב עליהם (אליה רבה תקפא ת, ומ"ב שם ו).

התפתחות הסליחות שובעה בין השאר מחילוק השיטות בתחילת זמן

אמירתן, והחילוק בין נוסח פולין לנוסח ליטא

כנזכר למעלה אמירת הסליחות נזכרת לראשונה כבר בתקופת הגאונים, אלא ששם הזכירו אמירתן בעשרת הימים שבין ר"ה ליר"כ שכן כ' בסדר רב עמרם גאון 'ועשרת ימים שבין ר"ה ליר"כ בשחרית ובמנחה אומר אבינו מלכנו ומשכמין לבתי כנסיות קודם עמוד השחר ומבקשין רחמים', וביתר הרחבה אצל רב כהן צדק 'מנהג בשתי ישיבות לומר תחנונים בעשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ משכימין בכל יום לבית הכנסת לפני עמוד השחר ומבקשין רחמים ומתחיל שליח ציבור ואומר תחנונים וכשמיסיים אומר ואנחנו לא נדע ואומר קדיש'.

לומר ג'כ הסליחות שווים בכל שנה ושנה רק איזה סליחות שונים משארי קהילות'.

ואכן בעקבות כך החלו בהדפסות סדרי סליחות קבועים, ובשנת תע"ד הדפיס רבי סיני לואנץ הנ"ל 'מערכות ויצירות וסליחות עם הפסוקים' כפי מנהגי וורמייזא עד שכעבור זמן הפך לנוסח מגובש המחולק לפי ימים, וסדר הסליחות הראשון שהובא לדפוס היה בשנת רל"ה לערך, ועם התפתחות הדפוס במשך השנים והדורות כל קהילה וקהילה הדפיסה סדרי סליחות משלה כפי הנהוג בקהילתה, וכל הופיעו למעלה מעשרה סדרי סליחות כל קהילה וקהילה כמנהגיה וסדריה.

ובנוסף לכך - הדפסת הסליחות גרמה לשינוי מהותי בצורת האמירה שאם עד כה היה נהוג שרק הש"ץ אומר הסליחות והקהל מאזין משום שלא היה להם סדר הסליחות לפנייהם, כעת עם בוא הדפוס יכלו הקהל גם הם לומר את הסליחות, אמנם שכאן באו לפעמים שיבושים שנשתרשו עד עצם היום הזה, וי שללמוד זאת מכמה וכמה נוסחי הסליחות והפיוטים שלשונם מורה כי נועדו ביסודם לאמירת הש"ץ בלבד ונתגלגלה אמירתם גם לקהל, וכגון בסליחה הנאמרת בערב ר"ה (או בערב יו"כ) 'איככה אפצה פה' כאשר בתוכן הסליחה מתנצל הש"ץ שאין ביכולתו לפתוח פיו 'בי אין מעש ובידי זכות אין 'טודר לב נבזה הלזה הבא לבקש' כאשר בוודאי מתכוין הש"ץ על עצמו וקוראו נבזה, וכך הוא בהמשך דבריו שם משים עצמו בבזיון ומתנצל על כך שצריך הוא לעמוד ולהעלות תפילת בנין, הדברים אכן מתקבלים ומובנים כאשר אכן כנתבאר כוונתו בזה על עצמו, אמנם אם הקהל כולו אומר זאת וכי נכון הוא שבכך יתבטאו וישמו ללעג וקלס את הש"ץ שלוחם, לקוראו נבזה וחודל אישים, וכדי בזיון וקצף, אך את הנעשה אין להשיב ונוסח זה הפך זה מכבר לנחלת הכלל.

יתכן שעל פי כל הנתבאר יובן מה שמצאנו כחיום הזה שנתקבלו כמה סדרי סליחות נוסח פולין נוסח ויעוד שכל אלו נבעו כאמור מסדרי הסליחות השונים שנאמרו בכל קהילה וקהילה כפי מנהגה.

אמירתם באשמורת

סדר סליחות הנאמרים בימים אלו שונים מהסליחות הנאמרים בתעניות, שהסליחות הנאמרים בתעניות בעיקר תקנתן היה לאומרים בתוך חזרת הש"ץ ב'סלח לנו', וכך נהגו עד תקופת האחרונים, אמנם כבר בש"ע שם כתב שיש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר סיום י"ח ברכות והוא המנהג הנכון, ואין כאן המקום להאריך בזה.

כל זה הוא לגבי אמירת הסליחות בתעניות ציבור, אמנם סליחות דימי הסליחה תקנו הקדמונים לאומרים באשמורת בלא כל קשר לתפילת השחר. וטעם אמירתם באשמורת כ' הלבוש בסי' תקפ"א הוא עפ"י דברי המדרש שהקב"ה שט בלילה בשמונה עשרה עולמות ובשלוש השעות האחרונות הוא שט בעולם הזה והרי הוא קרוב לנו בכל קראנו אליו באותו זמן כמו שנאמר ואני אליך ה' שועתי ובבוקר תפילתי תקדמן, והובא טעם זה בש"ע וברמ"א שם.

והאמת שיש לזה מקור קדום יותר והוא בריקנאטי (בראשית פ"ג) ד"ש אומרים כי זמן בקשת רחמים הוא בסוף הלילה שנא' על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא' זו אשה היינו במשמרה שלישית שאשה מספרת עם בעלה, והבן זה'.

אמירתם בחצות

במג"א (תקסה ה) כ' שאין לומר סליחות קודם חצות לילה, משמע שמחצות כבר ראוי לאמירת סליחות, והגר"א בביאורו ציין למש"כ באיכה 'קומי רוני בלילה לראש אשמורת' וכן למה דאמרו בברכות ג: שג' משמרות היו הלילה ועד חצות עוסק בתורה מכאן ואילך בשירות ותשבחות ולפ"ז משמע דכבר מחצות הוא זמן הראוי, וכן ביבמות ע"א, דחצות הוא עת רצון.

ונמצא לכך כבר מקור אצל אחד מקדמוני גדולי ספרד רבי יהודה כלץ בספר המוסר שכתב 'וקמים בחצות הלילה להתחנן ולבקש על נפשם מאת הקב"ה שיושב על כסא דין בימים אלו ושופט כל בריותיו ויש לנו ראייה מדוד המלך שאמר חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך, ובחצות הלילה דעתו של אדם מיושבת עליו יותר מזמן אחר מפני ששוקט הגוף מרתוח הדם, ונתעכל המזון שבמעיו, ונוקט הדם, ואז תהיה נפש מכוונת להשכיל ומתעוררת להבין ולהשיג יותר ממה שתשיג ביום, שכשהאדם טרוד והגוף שבע או רעב לא תוכל הנפש להתיישב מפני תרדמת הגוף ע"כ לא יכול אדם לכיין דעתו ולבו בלילה אלא באשמורת התיכונה, שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורת שפכי כמים לבך נוכח פני ה', על כן התקינו החסידים הראשונים לקום באלו הלילות ולהתחנן ולהתפלל לפני הבורא יתברך עד אור היום כמו שאמר דוד המלך ע"ה 'עורה כבודי עורה הנבל וכינור אעירה שחר' אני מעיר השחר ואין השחר מעיר אותי, ובכל זמן שהאדם מתחנן לפני הקב"ה ומתפלל באמצע הלילה הקב"ה שונע תפילתו ועוניהו מפני שהוא עת רצון והקב"ה נזכר באותה שעה לחורבן ביהמ"ק וגלות ישראל בין האומות

וחונן עליהם ושומע תפילתם, נמצא כי המתחנן לפני הקב"ה באשמורת הלילה לקבל תפילתו משני עינינים האחת שהקב"ה יושב על כסא רחמים לקבל תפילתן של ישראל, והשנית שיוכל האדם לכיין את לבו יותר באלו השעות'.

אמירתם קודם חצות

לפי קבלת האר"ז¹ המובא בשער הכוונות וכן נפסק להלכה במג"א (תקסה) אין לומר קודם חצות לילה שום סליחות ולא י"ג מדות בשום פנים בעולם חוץ מביום הכיפורים, והוסיף על כך במטה אפרים (תקפ"א) שבמקומות שנוהגים לומר סליחות בערבית ואומרים י"ג מדות ראוי לבטל המנהג, ומי שנמצא במקום שאומרים לא יענה אלא ישב וידום, אבל היודי רשאי לומר עמהם, מלבד במוצאי שבת אין אומרים ויודי עד חצות לילה.

וכן הברכי יוסף (הביאו השע"ת) נשאל בענין אמירת הסליחות בעת תפילת ערבית האם עושים כדת, וענה על כך שהוא מנהג טעות ויש לבטלו והוסיף שאין זה מנהג כלל שהרי בכל ארץ אשכנז ופולניא וארצות המערב וארץ תורגמה ואחרון חביב בארץ ישראל, אין אחד שינהג ככה, והוסיף שיש לירא מאמירת י"ג בעת ההיא פן יתקנאו בנו וקרונו הדבר למקצץ בנטיעות.

אמנם כן נמצא מקור לאמירת הסליחות קודם חצות במשמרת שלום להר"ה קמקוידנוב סי' מא' אותם שקשה להם לעמוד באשמורת הבוקר לומר סליחות יאמרו בחצות הלילה, ואותם שקשה להם להמתין ... יכולים לומר אחר שעה עשירית מחצות היום דהיינו ושתי שעות קודם חצות לילה, וסמך דבריו על הרב בעל התניא שלגבי תיקון חצות אף שהזמן המובחר הוא בחצות האמיתי דיוקא, מ"מ אין זה לעכב אלא תחילת זמנה של האשמורה התיכונה שהם שני שעות קודם חצות, וכן נהגו כמה צדיקים וגדולים.

וכן כ' בספר כתר שם טוב שמנהג לונדון ואמסטרדם לומר בערבית בימי הסליחות 'סליחות מקוצר', והיו אומרים פעמיים ביום אחד בבוקר כמקובל ופעם שניה בערבית בקצרה, משום שקשה היה לבוא כך חודש אלול לומר סליחות בבוקר עקב האויר הקר והלח שבאלו ארצות, והוסיף שעל דרך הפשט לא מצאנו איסור.

גם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל נדרש לשאלה זו (שו"ת אג"מ אר"ח ח"ב סי' ק"ה) במקומות שיראים ללכת בחצות הלילה וכ' שאם שאם אין אפשרות לומר בחצות או באשמורת וע"י כך יתבטלו מלומר סליחות ולא יהיה לציבור שום התעוררות תשובה טוב יותר לומר בתחילת הלילה כהוראת שעה אבל צריך לפרס ולהודיע שהוא רק הוראת שעה מפני הדחק ורק בשנה זו ולשנה הבאה יאמרו בזמן.

הסליחות הראשונות נאמרות במוצ"ש, הטעם

כפי שנתבאר עיקר זמן אמירת הסליחות הוא באשמורת הבוקר, ואם כן יש להבין טעם המנהג שנהגו בהרבה תפוצות ישראל שהסליחות הראשונות נאמרות במוצאי שבת ולא באשמורת הבוקר, ועוד שכבר מתקני הפיוטים סידרו לכך פיוטים מיוחדים, כגון 'במוצאי מנוחה' ו'בזעקם בעוד ליל', וכבר במחזור ויטרי כ' כן וז' 'ומתעניין בהן ומשכימין בכל יום לבית הכנסת לפני עמוד השחר ומבקשין רחמים ומונהג במוצאי שבת לפני ראש השנה', משמע אם כן שמנהג זה קדום הוא, ויש מן הצורך ליתן בה טעם.

בלקט יושר הביא מרבו התרומה דמה שמתחילין לומר סליחות במוצאי שבת בחצות הלילה, כיון שבשבת קודש יש שמחה - שמחת התורה שעוסקים בשבת בתורה, וגם עונג שבת, ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, ולכן טוב להתחיל להתפלל מתוך שמחה של מצוה.

בשו"ת רבבות אפרים ח"ד תשו' קמ"ד כ' בשם ספר אור גדליהו וז"ל 'ושבת זה שכולל בו כבר ענין של ר"ה הוא זמן תשובה ולכן אולי תקנו להתחיל להגיד סליחות ממוצאי שבת הקודם, כי יש לו שייכות להשבת הזה, ובכלל שבת מסייע לתשובה, והוא זמן לשוב, ואפילו עם הארץ אימת שבת עליו, וכן אמרו חז"ל מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' אל תקרי להודות אלא להתודות לה', ושבת הוא מלשון תשובה, ובפרט שבת הזה שכולל ענין ר"ה ולכן קורין בשבת זו הפרשה של תשובה שבפרשת נצבים'.

ועוד מובא בספר 'ויגד יעקב' בשם מהר"ד מבעלזא זצ"ל שהרי באיזה פנים נבוא אל הקב"ה לשפוך שיח הלא מרוב עוונותיו כסתה כלימה פניו, אבל כיון שמבואר במדרש בראשית ויברך את יום השביעי - 'ברכו במאור פנים', על כן תיכף אחר השבת יש לנו מאור פנים לבוא ולהתחנן לפני הקב"ה.

ובאופן נוסף הביאו משמו דמהר"ד מבעלזא עפ"י דאיתא בשבת קיט: שכל האומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית' ולשותף לא סוגרים את הדלת, לכן במוצ"ש אנו מבקשים מהקב"ה שיאריך לנו השותפות, ולא יסגור עדיין את הדלת ויקבל אותנו בתשובה שלימה (האלולים קודש לה' עמ' קכב).

ושמעתי מח"א (ר"י אייזנשטיין) ששאל שאלה זו 3 למרן הגרש"ז אירבעך זצוק"ל וענה לו בחיבה שחז"ל תיקנו לומר סליחות מיום ראשון שקודם ר"ה ואם אין מספיק ארבעה ימים עד לר"ה מקדימין לשבוע שלפניו, ומשום

³ השאלה בשלמותה היתה שאחר הסליחות נגש הנ"ל לשאול את הגרש"ז מדוע הוא הגיע בבגדי חול ולא נשאר עם השטרימל לאמירת הסליחות, ועל כך ענה לו את

¹ כך הוא כבר בסדרת ג' הל' תעניות סי' נו ובטוש"ע תקסו,

² ובקובץ עץ חיים באבוב (קובץ יט) האריך בזה ע"ש.

הפיוט הראשון נקרא פתיחה

הפיוט שבא אח"כ, בד"כ זהו פיוט 'פתיחה' שהוא כעין 'רשות' על עצם בקשת הסליחה, וכגון הפיוט הראשון הנאמר בא' דסליחות 'איך נפתח פה' שהוא פתיחה לאמירת י"ג מדות.

פתיחה נוספת

ואח"כ ישנו פיוט נוסף שהוא המחבר בין פיוט הפתיחה ל"ג מדות שהוא הפיוט 'כי על רחמיך הרבים' או 'בטוחים', פיוט זה הוא כבר מזמן הגאונים שכאמור מוזכר בו גם מעניין פיוט הפתיחה וגם מעניין אמירת י"ג מדות.

א-ל ארך אפיים וי"ג מדות

כאמור לעיל עיקר הסליחות הם אמירת ה"ג מדות, הם אלו שנתגלו למשה שע"י אמירתם התקבל סליחתם.

קדם לאמירת ה"ג מדות הפיוט 'א-ל ארך אפיים'.

א-ל ארך אפיים הוא פיוט קדום מאוד, ויש שכתב שסיבת אמירתו לפני י"ג מדות הוא משום דברי הזהר שאין לומר י"ג מדות ללא 'תחנון' ואמירת אא"א היא כעין תחנון.

ואכן מקום יש לבאר מדוע בפעם הראשונה שאומרים י"ג מדות 'מקדימים' הפיוט 'א-ל ארך אפיים' ואילו בשאר הפעמים מקדימים לומר 'א-ל מלך יושב', ובספר נטעי גבריאל

ראשית אכן בסדר רב עמרם גאון אכן לא מוזכר הנוסח של 'א-ל ארך אפיים' גם לא קודם ה"ג מדות הראשון, אלא מובא שם לומר כמו בשאר הפעמים 'א-ל מלך יושב', ויתכן שיש ללמוד מכך שזו היא הוספה מאוחרת יותר שיש לנו לבוא וללמוד מתי היא נוספה, ומה עיניניה.

ואכן בספרי אחרוני זמננו (נטעי גבריאל וכן הובא בקובץ בית אהרן וישראל) כתבו טעם נחמד לשינוי זה והוא שבתחילה הקב"ה יושב על כסא דין וע"י אמירת ה"ג מדות הוא עובר מכסא של דין לכסא של רחמים, ולכן בפעם הראשונה לפני שאמרנו י"ג מדות אנו מקדימים ומרצים לפניו ע"י שאנו אומרים 'א-ל ארך אפיים' אתה ובעל הרחמים נקראת, וזאת אנו אומרים כשהוא עדיין במצב של דין, ומבקשים ומתפללים לפניו שיעבור לישב על כסא של רחמים, ומיד אח"כ אנו אומרים את ה"ג מדות, ואחר שכבר הזכרנו לפניו את ה"ג מדות פעם אחת הקב"ה נתרצה ונתפייס ועבר לישב על כסא של רחמים, או אז אנו אומרים בפעם הבאה כהקדמה ל"ג מדות נוסח של רחמים שהוא 'א-ל מלך יושב על כסא רחמים'.

ויעבור ה' על פניו ויקרא

ביסוד ושורש העבודה (יא ח) הביא משלמי ציבור בשם הרב בית דוד 'כשאומר הש"ץ ויעבור צריכים הציבור לשתוק ולא יאמרו הם 'ויעבור', אלא החזן אומר 'ויעבור ה' על פניו ויקרא' והקהל מתחילין ה' ה' וגו', והביא בשם הש"ל דכשאומר הש"ץ 'ויעבור' יאמרו כל הקהל הפסוק 'שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד'.

אמנם בספר עוד יוסף חי (כי תשא) כ' שא"ז נכון אלא גם הקהל צריכים לומר 'ויעבור ה' על פניו ויקרא' כי התיקון הנעשה למעלה לאו בקריאת י"ג מדות בלבד, אלא נעשה ג"כ ע"י קריאת פסוק זה וכמפורש בדברי רבינו האריז"ל שאמר להדיא בסוד הענין בקריאת 'ויעבור' וי"ג מדות ולא אמר ב"ג מדות בלבד, ועל כן היא מנהג יפה שהקהל אומרים 'ויעבור ה' על פניו ויקרא' אך מקדים זאת לומר הש"ץ ושותקים וממתנים להש"ץ והוא אומר בקול רם 'ויעבור' וגו' ואז הקהל קוראים כולם כאחד ה' ה' וגו', ובשורת רב פעלים (א"ח ג, ג) כ' שטוב יותר לומר ויעבור ביחד עם הש"ץ.

ובשורת האלף לך שלמה (מד) כ' שהיחיד העונה י"ג מדות עם הציבור אינו צריך להוסיף פסוקים או שום בקשה ותפילה קודם שאומר י"ג מדות, ומלבד מה דהסביר והשכל נותן כן פוק חזי מה עמא דבר דבתענית ציבור שקורין ויחל אומרים כל הציבור ה"ג מדות לא יותר.

ובשורת אפרים (פתיח שערים י, ט) הביא שאנשי מעשה מדקדקין להתחיל מן ויעבור אף ביר"ט, אבל יש מדקדקין להתחיל מן ויעבור אף ביר"ט אבל יש גם טעם שלא לאומרו כמו בתענית ציבור כשקורין ויחל ולכן כל אחד יחזיק כמנהגו.

סלח לנו אבינו כי חטאנו – קטע זה לקוח מתפילת שמו"ע ובספר המנהיג כתב שכן נהג לומר רבי יעקב להודיע שהברית כרותה להם ואנו מבקשים ממנו שיקיים את מה שהתנה לנו והבטיחנו.

שניה, שלישית

היינו בעלת שני חלקי חרוזים או שלושה.

שלמונית

קדיש קודם אשרי והארץ שם בשאלתו וכו' וגלענ"ז שח"ר בית א-ל לא סברו שסדר הסליחות הוא כסדר התפילה ולכן יש לומר הקדיש קודם הסליחות דומיא דפסוד"ל וקדיש מתקבל אחר הסליחות הוא דומיא דקדיש שאומרים אחר התפילה וקדושה כיון שסליחות הם כנגד תפילת שמו"ע ונפילת אפים, אלא שסברו שאין לדמות הסליחות לתפילה כלל ועיקר ... לכן כיון שלא דימו את הפסוקים לשקודם הסליחות לפסוקי דמזמרה לכן אין שום טעם והכרח לומר קדיש קודם הסליחות.

שבליל ראשון שהוא מוצאי שבת שמא דשבת עליו עד חצות, ומחצות ואילך הוא כבר מישך שייך ליום ראשון, ואנו הרי אומרים 'דפקנו דלתיך', א"כ מיד מיד כשחל שמא דיום ראשון שהוא מחצות דמוצאי שבת אנו דופקים דלתיך לבקש מחילה, ולכן אומרים הסליחות הראשונות בחצות ולא ממתנים עד אשמורת הבוקר.

נהגו שהחזן של הימים נוראים הוא החזן של הסליחות הראשונות - כ' באלף למגן (תקפה כד) לפי שהחזן מקבל שכר על התפילות של הימים הנוראים ובואר שהנוטל שכר להתפלל בשבת ויר"ט אינו רואה סימן ברכה, או שיש שכתבו שיש בזה איסור שנוטל שכר מצווה, לכן מתפלל סליחות ונמצא מקבל שכר על הסליחות והשאר הוא בהבלעה.

צורת וסדר הסליחות

עיקר נוסח הסליחות הנהוגים עמנו כהיום הוא ביסודם כפי המובא בסדרו של רב עמרם גאון וז"ל 'וכן היה הסדר כל הציבור יחד אמרו 'אשרי' עד 'תהילת ה' ידבר פי' אח"כ אמר הש"ץ קדיש ומתחיל ל'ך ה' הצדקה וגו', ועוד כעשרים בקשות ותחנונים המלוקטים מתנ"ך לאחר מכן אמרו 'א-ל מלך יושב על כסא רחמים', ואמרו י"ג מדות ואח"כ הוסיפו לומר עוד שלש פעמים ליקוט פסוקים מהתנ"ך ובין כל קובץ וקובץ פסוקים למשנהו, אמרו א-ל מלך עם י"ג המדות ולאחר מכן אמרו וידוי ואת הפיוט אשמנו מכל עם, לענינו עשקו עמלינו, א-ל חנון שמך, עננו אבינו עננו, מכניסי רחמים, מחי ומסי, מרן דבשמיא, מתרצה ברחמים, ונופלים על פניהם ואומרים ואנחנו לא נדע מה נעשה, ואם רצה לומר סליחות ופסוקים הרבה ממה שתיקנו ראשונים ופזמונים ממה שתיקנו פייטנים אומר'.

וכן הוא לשון הלבוש בסי' תקפא 'מתחיל החזן אשרי שבו מתחיל לעולם, מפני שהיא תהילה ושבח גדול לה' יתברך' וקדיש אחר אשרי, שכן דרך לומר קדיש אחרי פסוקים, ואחר כך אומר סליחות ותחנונים כל עיר ועיר כמנהגה ומסיים ואנחנו לא נדע ... קדיש שלם עם תתקבל.

ואע"ג דבכל ימות השנה אין אומרים קדיש תתקבל אלא אחר תפילת שמו"ע שכן הוא משמעות לשון צלותהון שפירושו תפילה, וסתם תפילה רצה לומר תפילת שמו"ע, שאני סדר הסליחות שנתקנו כולם על סדר התפילה של כל היום, כי הפסוקים שקודם הסליחות הם כנגד פסוקי דמזמרה, והסליחות עם ה"ג מדות שאומרים בין כל אחת ואחת הם במקום תפילת י"ח, שעיקר התפילה היא י"ג מדות, ואח"כ נופלין על פניהם כמו אחר כל התפילות, ומסיימין ואנחנו לא נדע, לכן אומרים אחריהם קדיש שלם עם תתקבל כמו אחר גמר תפילות כל השנה, עכ"ל דהלבוש⁴.

ותוכן הסליחות עצמם נפתחים עם דברי הכנעה ובושת ותשובה לה' השומע תפילה המיוסדים על לשונות הפסוקים – 'לך ה' הצדקה'.

ולאחר מכן אומרים פסוקי שבח ותהילה שהם פסוקי 'שומע תפילה עדיך כל בשר יבוא וגו' עד 'וסלחת לעווננו כי רב הוא'.

ובמחזור ויטרי (סי' לה מהדור' גולדשמידט) כ' שפסוקים אלו רש"י תיקן לאומרים שכן לשוננו 'ודוגמא לזה הסדר רבינו שלמה זצ"ל בסדר פסוקי סליחות ה' אלוקי צבקות מי כמות חסין י-ה וסמן אחריו אין כמות באלוקים ואין כמעשיך'.

ולפי דברי הלבוש הנזכרים לעיל שסדר אמירת הסליחות נתקן על סדר התפילה, א"כ אמירת פסוקים אלו הם כנגד פסוקי דמזמרה, ושפיר מובן שתיקנו אמירתם דווקא בסליחות דמים נוראים ולא בשאר סליחות שהם נאמרים בכל אופן בתוך סדר התפילה ואי"צ להקדים פסוקי שבח אחרי שכבר אמר פסוקי דמזמרה, משא"כ כאן שסליחות אלו נאמרים קודם התפילה.

ועוד קח לך ראה שסיבת אמירת פסוקים אלו הם בכדי שיקדים שבח ותהילה כצורת תפילה, שכן הוא ההבדל בין יום כיפור לליל, שבליל יר"כ כשאומרים הסליחות מקדימים גם לומר פסוקי 'שומע תפילה' משא"כ ביום אין מקדימין לומר פסוקי 'שומע תפילה' משום שאין צריך להם אומר שהסליחות נאמרים בתוך סדר התפילה וכבר הקדים פסוקי דמזמרה, וכנתבאר.

הפסוקים שקודם הסליחות לאומרים בנחת

כ' בספר חסידים סי' רנ"ו 'שמע החכם (אחד מן הקהל שבביה"כ) שהיה סביבו אומרים הקרוב"ץ במשך [במתינות], והפסוקים היו ממהירים, אמר להם הפסוקים הם יסוד הקרוב"ץ שמהם נתייטדו, כשם שאתם מנגנים את הקוב"ץ במשך [במתינות] כך תעשו להפסוקים, שלא יהיו הפיוטים עיקר ואשר ברוח הקודש טפל, לא שימהרו פסוק כאשר קצים בו ולטורח עליהם, וכתוב ואל תקון בתוכחתו. והובא במג"א (סח) ובמחצת"ש (שם) שיש לאומרים בנחת.

התשובה הנ"ל, ולפי"ז מובן שסיבת אמירת הסליחות אחר חצות במוצ"ש הוא משום שכבר שמא דיום ראשון עליו, ולכן לבש כבר בגדי חול.

⁴ ובסדר סליחות עתיקים יש מהן שלא נמצא אמירת אשרי קודם הסליחות, וכן יש שלא נמצא בהם קדיש ג"כ, וצריך לומר שדברי הלבוש שהסליחות הם מתוקנים על סדר התפילה, שזו הסיבה לאמירת אשרי שקודם יסדר שבחו ואח"כ יתפללו, שיטה זו כנראה לא היתה מוסכמת על כולם, ואכן כך מצאתי בספר דברי שלום (לר"א עפ"ן סי' תקפ"א בהגהות נר שלום סק"א) שכל לברר מדוע לא נהגו חו"ר בית א-ל לומר

היעב"ץ בפירושו עזר אור לספר התשבי כ' ששלמונית נקרא כך ע"ש מחברו ששמו היה 'שלמה' והוא 'שלמה הבבלי' שמביא רש"י ז"ל והיה קדמון מאוד ויסד כמה קרובות במחזור והרבה סליחות, וכולן חתומות בר"ת החרוזות בשמו וע"כ קראום 'שלמונית' ומה שכתוב לפעמים שלמונית על זולתם, הוא בטעות אם לא רצו לומר שהניגון שלהם שווה.

אמנם בשו"ת פאת שדך פירש שלמונית היינו 'שלימה' שיש בה ארבעה חלקי חרוז ובה נשלמה, (שלא כהסליחות שהם שניים או שלשה). הרו"ה בהקדמתו למחזור שם כ' שהוא שם אל נועם הפיוט, לקוט מנועם פיוט שהתחלתו שלמונית אשר היה ידוע ומקובל להם והיו מציינים בשם זה הפיוטים והנוגנים בנועמו, ומה שזירה על אמיתת זה הוא מה שמצאנו לפעמים רשום למעלה 'בניגון שלמונית', וזה דבר הראב"ע בפירוש לתהילים ז' כי כן היה מנהג כותבי הפיוטים לכתוב למעלה בתחילת טור הפיוט נועם פיוט ידוע, והמעייין בפיוטים המכונים בשם זה ימצא כולם אורכי הטורים בעלי חמש תיבות לכן יצטרפו לנועם מיוחד.

פזמון

הוא בד"כ הסליחה האחרונה שאומרים בכל יום מימי הסליחות ומכיון שאומרים אותה חזן וקהל בנעימה מסוימת היא נקראת 'פזמון'. ובספר התשבי לר' אליהו בחור בביאור אות פ' כתב וז"ל קורין לקצת הפיוטים פזמונים ולא ידעו מה הוא ושמעתי אומרים שתרגום של ויען איוב – ופזים לשן צעקה, ובקובץ הערות שם הביא מתשו' הר"י מיגאש שפזמון בלשון יווני הוא על דיבור החוזר פעמים רבות.

ובפמ"ג כ' שהוא מלשון פזירות ונדיבות, תחילה מבקשים על מחילת החטאים אחר מבקשים פרנסה כעני בפתח המבקש דרך נדבה. ואולם הרו"ה בהקדמתו למחזור הביא דברי התשבי וז' עליו ואנחנו לא מצאנו כן בשום תרגום, גם לא ידענו טעם לצעקה בסליחות זולת סליחה, ואולם המעייין בסדר והילוך הפזמונים ימצא כי הטור האחרון מן הבית הראשון הוא חוזר ושב בכל סיומי הבתים, וכן בפזמון לעריר"כ כל בתיו מסתיימן 'מחר יהיה האות הזה' ועל זה הוסדו כל הפזמונים ובהם הם נבדלים מסליחות זולתם.

נהוג שאת הבית הראשון החזן אומר תחילה ואח"כ הקהל, ובשאר הבתים הציבור אומר תחילה ואח"כ החזן – ביאר ע"כ בספר שערי הימים הנוראים (ששזנר – ו י ג) שהוא כדי שהחזן יתחיל באמירת הסליחה בקול רם לפני הקהל שזה סימן להקהל להתחיל בסליחה, וגם מראה להם איזה סליחה לומר, משא"כ בסוף הסליחה על החזן לסיים את הפזמון בקול רם אחרי הקהל מפני שזה סימן לציבור להתחיל באמירת אל-מלך.

דילוג פסוקים בשמע קולנו

בשמע קולנו אומרים בקול רם פסוק אחר פסוק עד ככלות כוחנו אל תעזובנו, ואח"כ אומרים כ"א לעצמו, כן הוא במטה אפרים תקפא יח, ובשו"ת התעוררות תשובה סי' קכב כ' טעם לאמירת הפסוק 'יהיו לרצון כ"א לעצמו' עפ"י מה דאיתא בשו"ע א"ח קט דפסוק הנכתב בלשון יחיד מותר ברבים לשנותו ללשון רבים דרך תפילה, ויען בפסוק יהיו לרצון הוא כתוב בלשון יחיד 'יהי לרצון אמרי פי', ואנו מתפללים 'יהיו לרצון אמרי פינו' בלשון רבים כמו כל הפסוקים שם שרי, מ"מ כל אחד אומר בעצמו בלחשה וממילא דינא רק כיחידים שאומרים ומותר לומר בלשון רבים וחוששים לכתחילה כיון דאינו אלא מנהג לאומרו של אלהחמיר שלא לשנותו ברבים משא"כ מה שתיקנו חז"ל בפרוש דגם לכתחילה מותר.

מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה ומי שענה ליצחק בנו כשנעקד ע"ג

המזבח הוא יעננו

היכן מצינו שאברהם ויצחק התפללו בזמן העקידה ונענו? וביותר, הרי הם לא רצו להיפטר מן העקידה, וכשהקב"ה אמר לאברהם 'אל תשלח ידך אל הנער' ביקש בכ"ה הספת דם, וכן יצחק ביקש שישחט יפה יפה שלא ייפסל השחיטה, שאלה זו שואל הגר"מ שטרנבוך שליט"א בתו"ה סי' קלה ומבאר שם שאכן הקב"ה ציוה רק להעלותו ע"ג המזבח ולא פירש לעבוד בו כקרבן, ויצחק ביקש דליהו כקרבן ממש, ועל בקשה זו ברכו אברהם סמוך לעקידה וכמאמר הפייט 'סוקר ספונות בני שוען יקשיב ישלח עוזר מקודש' והקב"ה קיבל תפילתו להחשיב עבודת הקרבנות, וכל כך נתקבלה תפילתו שנחשב לו כאילו נשחט וזהו שאנו אומרים 'מי שענה ליצחק בנו כשנעקד ע"ג המזבח - (ומוכן לשחיטה, דבעקידה נחשב כאילו נשחט ממש) – הוא יעננו', זה לגבי יצחק.

ולגבי אברהם היכן מצינו שהתפלל ונענה, זהו לכאן מקרא מפורש 'בהר ה' יראה' שזכות העקידה יעמוד להם לדורות עולם, ובמדרש איתא שאברהם ביקש שכל מה שנעשה באיל יחשב כאילו נעשה בבנו וזאת בכדי שתשאר זכות העקידה לעולם, וזה מה שהתפלל ונענה.

אמירת מכניסי רחמים – תמצית הד"ד בזה

כבר דנו הקדמונים באמירת פזמונים אלו שנזכר בהם פניה למלאכים, שזה סותר את העיקר החמישי מ"ג עיקרים' שלו לבדו ראוי להתפלל ואין להתפלל לזולתו.

ואכן המהר"ל (נתיבות עולם – נתיב העבודה פ"ב) כ' הא דאמר רי"ח לעולם יבקש אדם רחמים שיהיו הכל מאמצין את כוחו – לא שידבר אל המלאכים אלא יתפלל ויבקש רק מהקב"ה, שהוא מליצת מלאכי השרת ושל יקבל משטינים, והגיה בתפילה זו: 'מכניסי רחמים יכניסו רחמינו, [ולא 'הכניסו']. אמנם שכבר בראשונים מצאנו שיש שהצדיקו אמירתו, משום שאין בזה פנייה למלאכים אלא רק בקשה מהם שמכיון שהם הממונים להכניס תפילתנו שיסיעו להוליך תפילתנו ושימליצו טוב ולא יקטרגו ח"ו שכך כ' בשבלי הלקט (הל' ר"ה סי' רפב) להוכיח מאמר דר' יוחנן (שהביא המהר"ל) שהכוונה באמירת מכניסי רחמים שיהיו המלאכים מסייעים לבקש רחמים שלא יהיו משטינים מלמעלה.

ואכן יש הרבה מן הראשונים שדחו אמירתו מכל וכל, כגון הרמב"ן בדרשת 'תורת ה' תמימה', ובמלחמות מצווה לבעל המאורות, ועוד ראשונים.

ובכתר ראש (אורחות חיים סי' צ"ג) הביא מהגר"ח מוולאז'ין שלא אמר בליל שבת 'ברכנוי לשלום' וכן לא אמר 'מלאכי רחמים חלו נא' באומרו שאין לבקש מהמלאכים שאין להם כח מאומה והכל אצלם בהכרח לפי מעשה האדם, ובפזמון 'מלאכי רחמים אמר בזה' ל' : 'אבות העולם אהובי עליון חלו וכו'.

והקרבן נתנאל (ר"ה סוף פ"ב) כ' ומידי דברי בו זכור אזכרנו מה שאומרים באותו פזמון (מדת הרחמים) 'לפני קונן תחינתנו הפיל' חרוז זה לא ישר אצלי שנראה כמתפלל לאמצעי וזהו יסוד חמישי משלש עשרה עיקרים שאין ראוי לעבדם להיותם אמצעים לקרב אליו, אלא אליו בלבד יכוונו כל המחשבות וינחו כל מה שזולתו.

והחת"ס באו"ח סי' קסו כ' שנמנע מלומר 'מכניסי רחמים', וכן בעיון תפילה כ' שלא לומר 'חלו נא' אלא 'חלו נא', ובסליחת "י מדות לומר 'מדת הרחמים עלינו נגלגלה ולפני קוננו תחינתנו נפילה ובעד עמינו רחמים נשאלה'.

מה הוא עיקר הסליחות

במשנה בתענית פ"ב מ"ד שם נזכר מה שהיו אומרים בתענית ציבור 'מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה ... הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה' ומנוסח זה התייחס אמירת העננו' שאנו אומרים בסוף הסליחות, ואם כן לכאן מכיון שזהו תוכן הסליחות הקדום ביותר, סיבה יש כאן לומר שזהו עיקר הסליחות. ומאידך כאמור לעיל מדברי הגמ' בר"ה שנתבאר שם שנתגלה למשה רבינו שסדר סליחה הוא ע"י אמירת "ג מדות, ואם כן מקום יש לומר שאמירתם היא היא עיקר הסליחות, וכן מצאנו שהרבה מהפייטנים שחיברו הסליחות השתיתו הסליחות על ענין ה"ג מדות.

ואם כן מה הם עיקר הסליחות 'עננו' או "ג מדות' ?

יש שרצו לטעון שחלוקים בני אשכנז מבני ספרד בהגדרת מהותם של ימי הסליחות, והוא שלבני אשכנז עיקר הסליחות הוא מדין חובת זעקה ותחנונים של תענית עשרת ימי תשובה (שסליחות נתקנו בעיקרם לימי עש"ת), ולכן לדידם עיקר הסליחות הוא אמירת עננו שבוה יש קיום זעקה ובקשה והתערה הנובעת מדין התענית כמבואר במסכת תענית, ואילו לבני ספרד אמירת הסליחות משום אינם אלא ימי תשובה כפשוטם על החטאים, וממילא עיקר הסליחות הם באמירת "ג מדות שהן מדין תשובה ומחילה כמבואר בגמ' בר"ה 'עשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם'.

הנהגת החפץ חיים

בדרך שיחה (ממין הגר"ח ק"ח ב' כ' 'שמעתי מהגר"ר הלל זקס שליט"א שאביו הגר"ר מנדל זצ"ל עמד בסליחות ליד חמיו מרן החפץ חיים זצ"ל, ובתחילת הסליחות אמר בהתלהבות ובכל הכוחות, אמר לו הח"ח שצריך להשאיר כוחות לסוף הסליחות, ששם הוא עיקר הסליחות, (מבואר א"כ שעיקר הסליחות הם העננו').

וידידי הגר"י גולדברג שליט"א הביא לי עדות מפי בני המשפחה בתיקון המעשה עם הח"ח וכה הם דבריו: **עיקר הסליחות זה הפסוקים**, סיפר הגר"ר הירש זקס זצ"ל נכד מרן החפץ חיים שזכר הוא כי בהיותו ילד בבית אביו הגאון רבי מענדל זקס זצ"ל חתן הח"ח בעיירה ראדין ביום הראשון של סליחות באחת השנים האחרונות לחיי סבו הגדול אמר אף הוא כילד את הסליחות עם הישיבה בראשות סבו הח"ח וכדרכו של ילד החל באמירת הפיוטים שבסליחות בכוונה ובהתלהבות והנה לפתע פנה אליו הח"ח ואמר לו ילדי היקר חבל שאת עיקר כוונתך אתה משקיע כבר באמירת הפיוטים שאין הם עיקר הסליחות מן הראוי לכוון ולבקש ביותר אח"כ בהמשך בפסוקים שמובאים כמו זכור רחמיך ה' וגו' שזה העיקר הבקשות וההבטחות שיש בפסוקים דהרי הפיוטים על אף ערכם וחשיבותם חסרים הראשונים ואולי קדמונים יותר אבל כמובן שאין זה כמו ערך הבטחות ובקשות שנמצאים בפסוקים ורבי הירש זצ"ל העיד על עצמו שפרק זה בהלכות תפילה שלימדו סבו הגדול לא מש מזכרוננו עד זיקנה ושיבה.

⁵ עיין בקובץ אור ישראל מאנסי קובץ ס"א במאמרו של הר' נחום גרינוולד ליקווד, ובספר רץ כצבי במעגלי השנה סי' א'.

עמק השבוע

גליון כט

פרשת נצבים-וילך תשפ"ד וחידים שאהריה

עיונים וביאורים במדות הימים בשבוע הבא
מאת הרב ג'ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גינת ראובן, עמקי ראובן וחמני ראובן

נצבים וילך סדרה אחד

סדרין שנצבים וילך סדרה אחד הוא ולא חלקו אלא להפסיק בין תבא לר"ה כשחל בב"ג. עכ"ל.

הנה עיין באו"ח בהל' קריאת התורה שהמשנה ברורה הביא שיטות שסוברים דאם לא קראו פרשת השבוע צריכים להשלים בשבוע הבא אבל אם לא קראו לשתי שבועות אינם יכולים להשלים שלש פרשיות בשבת שלישית, ועפ"ז כתבו דאם קראו שתי פרשיות בשבת אחת כגון אחרי מות קדושים וכיו"ב, אינם יכולים להשלים בשבוע הבא. הנה לפי ה"ל לכאורה י"ל דנצבים וילך שאני, דאם לא קראו "נצבים וילך" בשבת אחת אז שפיר יכולים לקרוא שתיהם בהדי האזינו בשבת הבאה.

אולם בשנים שמחלקים נצבים וילך לשני חצאים, ולא קראום בשתי שבתות, יל"ע אם יכולים לקרוא אף נצבים בהדי האזינו בשבת שלישית.

מחלקים הפרשה אחת להיות שתי חצאי פרשיות. [ראיתי בהרבה חומשים דבסוף פרשת נצבים כתוב שיש בה מ' פסוקים, ובסוף פרשת וילך כתוב שיש בה ע' פסוקים. ותמוזה לכאורה, למה כתוב ע' פסוקים, ולא ל' פסוקים, דזהו מה שיש בפרשת וילך. ולהנ"ל הוא מובן היטב, שבעצם יש ע' פסוקים בהאי פרשה אחת, אלא דלפעמים מחלקים הפרשה לשני חלקים, חלק א' עם מ' פסוקים וחלק א' עם ל' פסוקים.]

הנה הערוך השלחן ועוד מפרשים הביאו המבואר בזוה"ק שיש ג"ן פרשיות בתורה, ותמוזה הא יש לן נ"ד פרשיות. ולהנ"ל הוא מיושב דכיון ד"נצבים" ו"וילך" הוו פרשה אחת, לכן באמת יש רק ג"ן פרשיות. ובחמלת ד' עלי שוב הראו לי הא דאיתא בביאור הגר"א בפירושו לתיקון ז' ח"ל תלת וחמשי

עיין בשו"ע או"ח סימן תכ"ח סעיף ד' דאיתא וז"ל אתם נצבים קודם ר"ה ולכן כשר"ה ביום ב"ג, שיש שתי שבתות בין ר"ה לסוכות, צריכים לחלק נצבים וילך כדי שיקראו וילך בין ר"ה לצום כפור, והאזינו בין צום כפור לסוכות, וסימן ב"ג המלך פת וילך. עכ"ל. ועי' במ"ב ס"ק ו' זו שביאר וז"ל ביום ב"ג ר"ל שחל יום א' של ר"ה ביום ב' או ביום ג', בג המלך פת וילך פ"י המלך היינו ר"ה שאומרים המלך המשפט כשחל ביום ב' או ג' פת וילך מלשון פתות אותה פתים שמחלקים נצבים וילך לשנים. עכ"ל.

הנה לפ"ז משמע דאף דבשאר מקומות שקוראים שתי פרשיות בשבת אחת, הפירוש הוא שקוראים שתי פרשיות נפרדות, הכא שאני, ד"נצבים" ו"וילך" הם בעצם פרשה אחת, ורק כשראש השנה חל ביום ב' או ביום ג' אז

האם עדיף לומר סליחות בחצות הלילה או אחרי עלות השחר

דאיתא וז"ל בחצות הלילה וכו' נודע כבר מה שהפליגו במעלה זו בספר הזוהר וכן אמרו בגמרא שחצות לילה הוא עת רצון וכמ"ש ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו' וגם אמרו כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נוכח פני ה' כלומר שכינה שרויה אצלך וראש אשמורות הוא חצות הלילה וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וזה הנקרא עבד ה' כמ"ש כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות. עכ"ל.

והנה אם יש בזה שינוי בין הגמ' והשו"ע להזוה"ק, א"כ חזינן דאשמורת וחצות הן שני זמנים חלוקים, וא"כ כשהשו"ע נקט "אשמורת" לגבי סליחות, הכוונה היא דוקא לאשמורת, ולא לחצות, וא"כ שפיר יש לחקור לגבי מי שאינו עושה כהמבואר בשו"ע, ואינו אומר סליחות באשמורת, האם עדיף לומר סליחות בחצות או אחרי עלות השחר. אבל לפי הגר"א יש ללמוד מתיקון חצות דאף כשהשו"ע נקט אשמורת, גם חצות היא עת רצון באותה דרגא, וא"כ אף דהשו"ע נקט שאומרים סליחות

ראשונה סימנא למה לי אורתא הוא אי סוף משמרות קא חשיב סוף משמרה אחרונה למה לי סימנא ימנא הוא אלא חשיב סוף משמרה ראשונה ותחלת משמרה אחרונה ואמצעית דאמצעיתא ואיבעית אימא כולו סוף משמרות קא חשיב וכי תימא אחרונה לא צריך למאי נפקא מינה למיקרי קריאת שמע למאן דגני בבית אפל ולא ידע זמן קריאת שמע אימת כיון דאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו ליקום וליקרי. ועי' במג"א על השו"ע שם בס"ק ד' דאיתא וז"ל המוקבלים האריכו בענין תפלת חצות וכו' ובגמרא דילן לתיורין הראשון דנתן סימן לאמצעית דאמצעיתא והיינו חצות משמע דעת רצון הוא ולתיורין השני לא משמע כן, עכ"ל, אולם עי' באמרי נועם להגר"א בברכות שם דאיתא וז"ל סוף משמרות קא חשיב ר"ל המשמור הראשון והאחרון חושב הסוף שלהם אבל משמור האמצעי קאי כדאמר בתחילה "אמצעית דאמצעיתא" ומשום דחצות לילה שהוא עת רצון הוא מפורסם בכל ספרי הקבלה ובזוהר על כרחך צריך לפרש כן. עכ"ל.

(ועי' גם בשו"ע הרב מהדו"ת סי' א' ס"ק ג')

הנה ראיתי דהפוסקים חקרו לגבי מי שאינו אומר סליחות באשמורת, האם עדיף לומר סליחות בחצות הלילה או אחרי עלות השחר. והנה בגמ' בריש ברכות וברא"ש ובשו"ע או"ח סי' א' איתא דמתחננים על החורבן באשמורת, והאחרונים הביאו דהמקובלים כתבו דמתחננים על החורבן בחצות. והנה יש סוברים שיש בזה איזה סוג מחלוקת בין הזוה"ק למקורות אחרות, ואה"נ להרא"ש והשו"ע הזמן העיקרי להתחנן על החורבן הוא באשמורת וע"פ הזוה"ק הזמן העיקרי להתחנן על החורבן הוא בחצות (ושורש השינוי הוא דהרי כל הייחוד דחצות הוא מחמת המאורעות בחצות ע"פ הסוד). אבל ידוע דהגר"א סובר דלית בזה שום מחלוקת. דעיי"ש בריש ברכות דאיתא דתניא רבי אליעזר אומר שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמור ומשמור יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי שנאמר ה' ממורם ישאג וממנון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו וסימן לדבר משמרה ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה מאי קא חשיב רבי אליעזר אי תחלת משמרות קא חשיב תחלת משמרה

באשמורת, אין זה לאפוקי חצות, דחצות היא אותה סוג עת רצון כאשמורת, וא"כ פשוט דמי שאינו אומר סליחות באשמורת דיאמורן בחצות. [ועיין בבאיור הגר"א על השו"ע בסי' תקפ"א]

דמבואר דהמקור לומר סליחות באשמורת הוא מהגמ' בריש ברכות. וא"כ מבואר כנ"ל שלפי הגר"א דאין עדיפות לומר סליחות באשמורת יותר מחצות, דומיא דתיקון חצות.]

הנה כיון שיש מחלוקת בין הפוסקים אם עדיף לומר סליחות בחצות או אחרי עלוה"ש, אפשר דשפיר יש לצרף דברינו למעשה להעדיף לומר סליחות בחצות. וצ"ע למעשה.

האם יש מצוה לערב עירוב תבשילין

עיין במשנה במס' ביצה דף טו ע"ב דאיתא "ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת", ולכאורה משמע דזהו הסדר דצריך לעשות, ומשמע שיש מצוה לערב. [אולם אם יודע שלא יעשה שום מלאכה לשבת יש לצדד דלא נכלל בדין המושנה, דהא בכה"ג אינו "סומך עליו לשבת".] ולכא"כ כן מוכח מהא דמברכים על העירוב תבשילין "על מצות עירוב". ועי' בשו"ע או"ח סי' תקכ"ז סעיף ז' דאיתא וז"ל **מצוה** על כל אדם לערב, ו**מצוה** על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו כדי שיסמוך עליו מי ששכח או נאנס או שהניח עירוב ואבד. עכ"ל.

עליו הוא הנקרא עירובי תבשילין, ולמה נקרא שמו עירוב שכשם שהעירוב שעושים בחצרות ובמבואות ערב שבת משום הכר כדי שלא יעלה על דעתם שמוותר להוציא מרשות לרשות בשבת כך זה התבשיל משום הכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמוותר לאפות ביום טוב מה שאינו נאכל בו ביום ולפיכך נקרא תבשיל זה עירובי תבשילין. עכ"ל. הרי דהרמב"ם לא כתב כלשון המשנה "ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת", דמשמע שזהו סדר המצוה, אלא הרמב"ם כתב שיש איסור לעשות מלאכה ואם עושה עירוב אז מותר, ומשמע דכל החפצא של הדין עירוב תבשילין הוא דאם אין לו עירוב אז יש עבירה לעשות מלאכה, ולא שעירוב תבשילין הוי מצוה.

אבל צ"ע אם אפשר לומר כן, דהא מבואר בהמשך דברי הרמב"ם שם דגם הוא סובר דמברכים אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב.

אבל י"ל שלפי הרמב"ם אין רא' מהברכה, דעיין ברמב"ם בספ"ו מהל' עירובין דאיתא וז"ל כשם שמברכין על עירובי חצירות ושתופי מבואות כך

ויש להעיר דעיין ברמב"ם ברפ"ו מהל' יו"ט דאיתא וז"ל יום טוב שחל להיות ערב שבת אין אופין ומבשלין ביום טוב מה שהוא אוכל למחר בשבת ואיסור זה מדברי סופרים כדי שלא יבא לבשל מיום טוב לחול שקל וחומר הוא לשבת אינו מבשל כל שכן לחול **לפיכך אם עשה תבשיל מערב יום טוב שיהיה סומך עליו** ומבשל ואופה ביום טוב לשבת הרי זה מותר ותבשיל זה שסומך

מברכין על עירובי תחומין. עכ"ל. ועיין שם בהשגת הראב"ד שהקשה היכן צונו לערב בתחומין בשלמא עירובי חצרות ושתופי מבואות יש בהן היכר לשבת שלא להוציא לרה"ר אלא הא קולא נפקא מיניה לשבת ולא חומרא ואע"פ שאין מערבין אלא לדבר מצוה אין המצוה נוגעת לעירוב ואיך יאמר צונו על מצות עירוב. עכ"ל. ולכאורה י"ל שהרמב"ם סובר דמברכים על עירוב אף אם הוא רק מתיר איסור, וא"כ אפשר דגם עירוב תבשילין רק בא להתיר איסור כמשמעות לשונו הנ"ל בהל' יו"ט.

ושו"ר בס' עבודת יו"ט ח"ב עמ' נ"ה דאיתא וז"ל עי' וכו' בחלק הערות מהגה"ר שלו' שפירא שליט"א וכו' שדייק מלשון הרמב"ם דאין על האדם חיוב ומצוה לערב וכו' א"כ צ"ב למה מברכין על הנחתה וצ"ל כמו שכתב בהעמק שאלה שאילתא ק' אות י' דהרמב"ם ס"ל שכל מה שקבעו חכמים לעשות נעשה להתיר טעון ברכה דמהאי טעמא ס"ל להרמב"ם דמברכין גם על עירובי תחומין אף דגם הוא אינו מצוה ואינו אלא להתיר האיסור לילך יותר מתחום שבת. עכ"ל.

בענין עירוב תבשילין מצוה קלה

עיין במס' יומא דף כח ע"ב דאיתא אמר רב קיים אברהם אבינו כל התורה כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקלי וגו' אמר ליה רב שימי בר חייה לרב ואימא שבע מצות הא איכא נמי מילה ואימא שבע מצות ומילה אמר ליה אם כן מצותי ותורתי למה לי אמר וכו' ואיתאמא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין שנאמר תורתך אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה. והנה מהו הייחוד המיוחד דעירוב תבשילין שהזכירו הגמ', ועיי' שבת"י דאיתא וז"ל לא ידע רבי אמאי נקט הק' מצוה אמאי קילא טפי מכולהו. עכ"ל.

ועיי"ש בריטב"א דאיתא וז"ל אפילו עירובי תבשילין אומרים בתוס' שנסתפק ר"י ז"ל אמאי נקט עירובי תבשילין יותר מכל מצות דרבנן ומאי קיל טפי, ונראה דהיינו קילותא שאינה אלא לזכר בעלמא שיברור מנה יפה לשבת ואקילו בה דסגי בכזית לכל העומדים בתוך התחום כדאיתא התם. עכ"ל.

הנה לפ"ז מבואר בסוגיא דעירוב תבשילין הוא מצוה קלה. אבל עיי"ש במהרש"א דאיתא וז"ל בספר יוחסין כתב בזה סוד כו' שהוא אברהם חידש העולם שנאמר הרימתי ידי גו' וכבר ידוע

כי טעם עירוב משום זכור את יום השבת מאחר שבא להשיכחו כדי שיברור מנה יפה גם לשבת כו' ע"ש באריכות. עכ"ל. ובדבריו משמע דהגמ' לא נקטה עירוב תבשילין משום שיש בה קולא מיוחדת, אלא משום שיש לעירוב תבשילין שייכות מיוחדת לאברהם אבינו.

ועיין גם בשל"ה סוכה נר מצוה כ"ב דאיתא וז"ל עירוב תבשילין ראיתי הרבה המונים לוקחין פת, ולוקחין בשר עצם אחד שפל ומשופל, בודאי לענין דינא יוצאים, אבל חביבה מצוה בשעתה, ואל תהי מצוה זו קלה בעיניך, ולא להנס אמרו רבותינו ז"ל שקיים אברהם מצות עירוב תבשילין ובספר יוחסין כתוב סוד בדבר זה על כן כל איש השמח במצוה יקח פת המוכן לסעודת שחרית של שבת או של סעודה שלישית, וגם יקח תבשיל חשוב המוכן לו לסעודה של שבת, כגון חתיכת דג חשוב או בשר או תרנגול, ומה שחננו ה' המוכן לו לסעודת שבת שחרית או לסעודה שלישית אבל אותן האנשים הלוקחין עצם קטן, ועל כל פנים מוכינים סעודת שבת, אם כן בחנם עושים המצוה בביזוי, ואפשר שאחר כך משליכין אותו על כן מנהג טוב לנהוג כמו שכתבתי. עכ"ל. הרי גם השל"ה לא למד מסוגיא זו שיש איזה קילא

בעירוב תבשילין, אלא להיפך, למד מסוגיא זו דאל תהי מצוה זו קלה בעיניך.

אולם עיין ברמב"ם במאמר קידוש השם דאיתא וז"ל ותדע שצריך האדם לידע עיקר מעיקרי הדת, והוא שירבעם בן נבט והדומין לו נפרעין ממנו על עשיית העגלים ועל **בטול ערובי תבשילין** והדומה לו שלא יאמר אדם קים ליה בדבריה מיניה לא יאמר זה אלא בדיני אדם בעולם הזה אבל השם יתברך נפרע מבני אדם על החמורות ועל הקלות ונותן שכר על כל דבר שעושים על כן צריך האדם לידע שכל עבירה שיעשה נפרעין ממנו עליה וכל מצוה שיעשה מקבל עליה שכר ואין הדבר כמו שחשב. עכ"ל. הרי דהביא ביטול עירוב תבשילין לדוגמא לעבירה קלה שנפרעין ממנו בשבילה. ולכא"פ פשוט דמקורו הוא מהגמ' במס' יומא הנ"ל, דחזי' שם בסוגיא דעירוב תבשילין הוא דוגמא למצוה קלה.

אולם עיין במס' אבות פ"ב מ"א דאיתא והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, ועי' בפהמ"ש שפירש וז"ל אח"כ אמר שצריך לזהר במצוה שיחשב בה שהיא קלה כשמחמת הרגל ולמיתת לשון הקדש כמצוה

שהתבאר לך חומרתה שהיא גדולה כמילה וציצית ושחיתת הפסח. עכ"ל. הרי דהרמב"ם הביא

דוגמאות אחרות למצוות קלות ולא הזכיר עירוב תבשילין. ואפשר דהיינו משום דרמב"ם לטעמיה

סובר דעירוב תבשילין היינו עבירה אם עושה מלאכה בלי עירוב תבשילין ולא "מצוה" וכו'.

ספק בענין "נוסח הקצר" לעירוב תבשילין

סתם שמתנה כתנאי בני גד ובני ראובן הוי תנאי גמור. ושנית, מהא דתני בסנהדרין דף ס' שאם העיד העד הראשון ואח"כ אמר השני אף אני כמוהו, הוי עדות וכשר בין דיני ממונות בין דיני נפשות וכן פסק הרמב"ם בפ"כ מהל' עדות ה"ד, וחזינן שאין צריך לומר את כל העדות ודי שיאמר כמוהו כמו שאומר הראשון. ומבואר מהני ראיות של החזו"א דאין דינו דין מיוחד בתרו"מ, אלא הוא יסוד בכל התורה.

והנה לפ"ז אפשר דגם בעירוב תבשילין יועיל "נוסח הקצר", שיכול לומר "תבשיל זה יהא לעירוב תבשילין ויועיל כפי הנוסח שכתוב בסידור".

אבל אפשר דהכא שאני, ולא יועיל לזה נוסח הקצר, דעיין במשנה ברורה ס"ק ס"ג שהסביר למה הרמ"א סובר ד"בהדין" מעבד ז"ל דכן תקנו חכמים שיפרט עיקרי המלאכות. עכ"ל. וא"כ י"ל דרק בהפרשת תרו"מ ועדות ותנאים דאין שום נוסח, ויכול להגיד איזה נוסח שרוצה, בזה הוא דמהני נוסח הקצר, אבל עירוב תבשילין הוי כמו דברים שיש להם נוסח מסויים ובוה צריך להגיד הנוסח ולא מהני נוסח הקצר. וצ"ע לדינא.

הנה ידוע מה שכתב החזו"א בספרו בהל' דמאי ס' ט"ו ס"ק ו' וז"ל מי שיש לו נוסח כתוב להפרשת תרו"מ ע"פ חכם, והוא בדרך ואין בידו הנוסח ואינו בקי להפריש יקח יותר מאחד ממאה ויאמר שיחול הכל כמו שכתוב בנוסחו כדת, וזה מועיל וכמו שמוצינו באה"ע ס' ל"ח ס"א שאם אמר כתנאי בני גד ובני ראובן מהני, וכדאמר סנהדרין ס' א' אף אני כמוהו כשר, ואף אם אין בידו נוסח ולקח יותר מאחד ממאה ואמר שתהא חלה להפרשה הכל כמו שצריך מן הדין מהני, ונראה דסתמא חלים זא"ז כיון שאמר שיהא כמו שצריך ואסור לעשות שני וראשון כאחת וכמוש"כ לעיל ס' י"א, ודאי הוא מוסר למצות התורה שיחולו זא"ז ואע"ג שעושה בב"א מסתבר שאין איסור אלא כשחלים בבת אחת אבל באמירתו לית לן בה וכמוש"כ לעיל שם ס"ק י"ז. עכ"ל. והנה חזינן דהחזו"א הביא ב' ראיות לחידושו ממקומות אחרות בהלכה, חדא, מדפסק השו"ע באה"ע ס' ל"ח ס"א שאם אמר "כתנאי בני גד ובני ראובן" מהני אע"פ שלא אמר כל נוסח התנאי במפורש, וכוונתו לדברי הרמ"א בסע' ג' שם שכתב דאפילו לא פ"י כל דיני תנאי רק אמר

עיין בשו"ע באו"ח בס' תקכ"ז סעיף י"ב דאיתא וז"ל חוזר ונוטל מיד הזוכה ומברך על מצות עירוב ואומר בהדין יהא שרא לן לאפווי ולבשולי ולאמטוני ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מיו"ט לשבת. עכ"ל. (עי' בביאור גר"א שהמקור לזה הוא הירושלמי שציין לו הגר"א לעיל בסעיף ב' וז"ל ירושלמי עירובי תבשילין כך הם פת כביצה ותבשיל כזית ואומר בא"י אמ"ה אקב"ו על מצות עירוב ומתנה ואומר בדין יהא שרי לן לבשולי ולאפווי מיו"ט לחבערו ומיו"ט לשבת ולמי שסומכין על עירוב זה וכו'. עכ"ל.) ועיין ברמ"א בסעיף כ' דאיתא וז"ל ואם הניח עירוב ולא הזכיר המלאכות בהדיא אלא אמר בהדין יהא שרי לן למעבד כל צרכנא הוי כמי שלא עירב כלל. עכ"ל. [עיין במ"ב ובשעה"צ שהביא שיש חולקים על דינו של הרמ"א וכן הסכים במנור וקציעה דכן נראה מסתימת המשנה וש"ס דילן שלא הזכירו כלל נוסח של בהדין עירובא הנזכר בירושלמי, וסיים המ"ב דלענין הלכה לכתחלה יש להחמיר כהרמ"א אבל אם לא נזכר עד ערב שבת ואין לו למי להקנות קמחו לו יוכל לסמוך על סברת החולקים].

האם צריך להיות אפשר להגיע לעירובו

כשאין עירוב תבשילין שלו במקום זה, אבל הרשב"א בעבוה"ק וכן בשו"ע כתבו דזקא למי שהוא רשאי לבוא לכאן שהניח עירוב תחומין לדידו מהני במפרש שמניח בעבורם אבל בלא"ה לא מהני, וצ"ע לפ"ז במי שהניח עירוב תבשילין והלך למקום אחר מזה דינו וכו', וצ"ע לדינא. עכ"ל.

אבל ראיתי דבשו"ת שבט הלוי ח"ח או"ח ס' קכ"ב צידד דאפילו לפי הרשב"א והמהרש"ל יועיל וז"ל דאין נידון דידן דומה לנדון הרשב"א ומהרש"ל ד"ל דזה חסרון בדין זכ"י דאינו יכול לזכות למי שאינו יכול לבוא אל התבשיל אבל במי שמוניח כבר על עצמו כהלכה אלא דאח"כ הלך לעיר אחרת אבל מכ"מ התחיל בעצמו לבשל מעיו"ט ולהכין לשבת, שיפקע עי"ז עירובו הואיל ואינו יכול לבא אל התבשיל עדיין לא שמענו זה וכו' ובפרט וכו' אם נמלך אחרי שהניח לצאת מן המקום ואח"כ בשעת הנחת עירובי תבשילין נתקיים תקנת חז"ל כהלכה בודאי מועיל העירוב תבשילין אלא דאם מעיקרא ידע שלא יהי' כאן ולא יכול לבוא יש קצת להסתפק וכו'. עכ"ל. [ע"ש שסיים דהלב נוטה להקל עכ"פ בדיעבד אבל לכתחילה להחמיר בזה].

טפי מהכי אפשר דאפי' במפרש ובמתנה לא מהני שאינו בדין שיערב אחד על כל העולם. עכ"ל. והנה מהא דהר"ן הוצרך לביאורו, לכא' מבואר דס"ל דבעירוב תבשילין ליכא דין שצריך שיחא יכול להגיע לעירובו.

הנה מהו הדין אם משהוא הניח עירוב תבשילין שלו במקום אחד והוא נמצא במקום אחר חוץ לתחום. והנה לפי אידך מפרשים הנ"ל לא יהני כיון שאינו יכול לבוא לעירובו, אבל לפי הר"ן בכה"ג מהני דרק בעירוב שא' עושה לאחרים יש בזה סברא מוסוימת דאינו בדין שא' יעשה לכל העולם אבל בעירוב שעושה לעצמו לא בעינן שעירובו יהא בתוך תחומו. ועיין בשפת אמת בביצה שם דאיתא וז"ל ה' אפ"ל הטעם דלא מהני אלא לאותם שהן בתוך התחום כיון דיכולין לבוא ביו"ט, ולפ"ז מי שהניח עירוב תחומין חשיב לדידו בתוך התחום וכו', אבל הר"ן כ' דאפשר דלא מהני דאינו בדין שיערב אחד על כל העולם, משמע מדבריו דאי הוי מהני אפי' לכל העולם ממש ה' מהני אפי' לא הניחו עירוב תחומין, וכן נראה מסברא דמה בכך שהוא א"י לבוא עתה מ"מ הוי כהניח הוא בעצמו ע"ת בעי"ז ואח"כ הלך לו דלא מצינו שיהי' אסור לבשל במקום אחר

עיין במס' ביצה דף טז ע"ב דאיתא אמר רב הונא אמר רב עירובי תבשילין צריכין דעת פשיטא דעת מניח בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן תא שמע דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא רבי אמי ורבי אסי מערבא אכולהו טבריא, מכריז רבי יעקב בר אידו מי שלא הניח עירובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי. ועפ"ז עי' בשו"ע ס' תקכ"ז ס"ז דאיתא וז"ל מצוה על כל אדם לערב, ומצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו, כדי שישמוך עליו מי ששכח או נאנס או שהניח עירוב ואבד. עכ"ל. הרי דגדול העיר מערב עירוב תבשילין לכל בני העיר.

והנה עי"ש בגמ' דאיתא עד כמה אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת. וצ"ב למה מהני דוקא עד תחום שבת. עי' ביש"ש בס' י' שם שהביא ראשונים שכתבו הטעם הוא משום דהעומד חוץ לתחום אינו יכול לבוא לעירובו, עי"ש מה שהביא מהרשב"א בעבוה"ק, וכ"ה במשנה ברורה ס' תקכ"ז ס"ק כ"ט דהעירוב של גדול העיר לא מהני למי שהוא חוץ לתחום אם לא הניח עירוב תחומין "שהרי אינו יכול לבא וליקח". אבל עיין בר"ן שם דאיתא וז"ל ועד כמה עד תחום שבת דמסתמא דעתו על כל הנמצאים בתחומו אבל

עירוב תבשילין שלא הופרש ממנו

תרומות ומעשרות

הא לא חזי ליה מיגו דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזו ליה השתא נמי חזי ליה דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי, ולפ"ז אפשר דרק בעירוב תחומין ועירוב חצרות מהני סברא זו, דהעירוב רק בעי לקבוע מקום שלו, וא"כ כל דלא הוי חפצא דאיסורא מהני לעירוב. אבל בעירוב תבשילין העירוב צריך להיות תחילת סעודת שבת שלו, ואפשר דכל זמן שהוא אינו עני אין דמאי ראוי לו ואין מערבין בדמאי, וא"כ אפשר דגם אי אפשר לערב כל זמן שלא חזר ועישר דאין האוכל ראוי לו. הנה אפשר שיש ראי' דגם בעירוב תבשילין אמרינן מערבין בדמאי, דעיין בעירובין דף כו ע"ב דאיתא במשנה דמערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה, וגם בזה יש להסתפק אם היינו דוקא בעירוב תחומין ועירוב חצרות או גם בעירוב תבשילין, דאפשר דבעירוב תבשילין לא מהני לערב לנזיר בין ולישראל בתרומה, דכיון שאין האוכל ראוי לו אין זה נחשב התחלת סעודת שבת שלו. (שו"ר בס' שלמי תודה שהעיר בזה). והמפרשים מביאים דהכל בו בסימן פ"ט הביא דין מערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה גם לענין עירוב תבשילין, וא"כ אפשר דזהו ראי' דהני דינים שנאמרו במס' עירובין שייכים גם בעירוב תבשילין, ושאפשר לערב עירוב תבשילין אף בדבר שאינו ראוי לו כל דאינו חפצא דאיסורא, ושפיר מערבין עירוב תבשילין בדמאי. וא"כ אפשר דזהו ראי' דמערבים עירוב תבשילין ממה דעדיין לא חזר ועישר בביתו.

תבשילין, אבל בלא"ה אין לעשות ממנו עירוב תבשילין, ולכא"ו מבואר דאוכל שאסור באיסור ביטול עכו"ם אי אפשר לעשות ממנו עירוב תבשילין. אבל יש להסתפק היכא שאין האוכל טבל, כגון אם יש לאוכל "הכשר מוסכם" על הכשרות, אלא שהוא נוהג כמנהג הגדולים להפריש תרומה וחלה, האם הוא יכול להשתמש באוכל שעדיין לא הפריש ממנו תרומה וחלה. [וזה יכול להיות נוגע גם בציור שההורים בבית לא מפרישים תרומה וחלה והבן כן מפריש, דצריך לברר האם העירוב תבשילין שההורים ניהו (כלי להפריש תרומה וחלה) מועיל לבן].

והנה בדרך כלל הפוסקים נוקטים דמדמים אוכל עם "הכשר מוסכם" לדמאי, לדוגמא עי' בדרך אמונה בהל' מעשר שני פ"א ס"ק מ' שכתב ע"פ מה ששמע בשם החזו"א דבמקום שיש השגחה מעולה על המעשרות שאפשר לסמוך ע"ז מדינא אף שאנו מחמירין לחזור ולעשר י"ל דלא חמיר מדמאי לענין זה וא"צ לבער. עכ"ל. וכן הפוסקים נקטו דאפשר לעשר הני דברים בשבת ע"י "תנא" אף שאין האוכל שלו, והיינו כדן דמאי כדאיתא בירושלמי פ"ז דדמאי.

וא"כ עיין במס' עירובין דף לא ע"א דאיתא מערבין בדמאי, וא"כ י"ל דכמו דמערבין בדמאי הוא הדין דמערבין באוכל עם "הכשר מוסכם" אף דעדיין לא הפריש ממנו תרומה וחלה בביתו. אלא דיל"ע אם גם בעירוב תבשילין קיים הדין דמערבין בדמאי, דעי' בעירובין שם דאיתא דמאי

עיין בשו"ע ס' תקכ"ז ס"ב דאיתא וז"ל עירוב זה עושין אותו בפת ותבשיל ואם לא עשאו אלא מתבשיל לבד מותר. עכ"ל. ועי' במ"ב ס"ק ז' דאיתא וז"ל ומ"מ אם נזכר קודם שחשכה צריך להוסיף להניח גם פת ויאמר בהדין עירובא. עכ"ל. הרי דלכתחילה צריך לעשות העירוב תבשילין גם בפת. ויל"ע מהו הדין אם הפת הוא טבל, האם מהני לעירוב. וספק זה שייך גם לגבי התבשיל (שהוא לעיכובא לכ"ע כדאי' במ"ב שם) דאע"פ שנהגו להשתמש עם בשר דגים או בצים להתבשיל אבל גם אפשר להשתמש עם דברים אחרים כל דהוי דרכם ללפת בהם את הפת כדאי' בשו"ע סעיף ד', וזה כולל דברים שחייבים בתרומה כדאיתא להדיא בשו"ע בסעיף ה' וסעיף ו', ויל"ע מהו הדין אם הני דברים הם טבל, האם אפשר לערב עמהם. (ואף בבשר דגים ובצים שייך ספק זה כגון שיש בהם "טעם טבל").

והנה היכא דהפת או התבשיל הוי טבל ממש פשיטא דאי אפשר לערב בהו, דאי אפשר לערב במאכלות אסורות כדמוכח בסוגיא במס' ביצה דף טז ע"א, עיי"ש דאיתא אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים אמר רב יוסף ואם צלאן נכרי סומך עליהם משום ערובי תבשילין ואי עבדיניהו נכרי כסא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא הרסנא עיקר קא משמע לן קמחא עיקר, הרי משמע דדוקא משום דלית הכא משום ביטול עכו"ם לכן מותר לעשות ממנו עירוב

שמחה בראש השנה

צורת היום הזכרון, וזה נתחדש בנחמ' ח'. וא"כ י"ל דבנחמ' ח' הוזכר אכילת משמנים ושתיית ממתקים, אבל לא הוזכר בגדים וקליות, ולכן רק אוכלים בשר ושתיים יין, אבל לא קונים בגדים לנשים ולא מחלקים קליות לקטנים, ועיי"ש דמבואר דהתפללו עד חצות היום, וא"כ מבואר דצורת יום הזכרון הוא להתפלל חצי היום ואח"כ לאכול ולשתות וכיו"ב, ולכן מותר להתענות עד חצות, דכל זה הוא גילוי מיוחד ליום הזכרון.

עד חצות, וקשה, מ"מ, אם נוהגים למעשה כהשיטות שאסור להתענות עד ראש השנה, למה מותר להתענות עד חצות.

ואפשר שיש לומר בכל זה, דעי' בביאור הגר"א לשו"ע שבכמה מקומות ציין לנחמ' ח', יעו"ש. וי"ל דנתגלה בנחמ' צורת היום דראש השנה, דהוא באמת יום מיוחד, דידעי' צורת היום בשאר יו"ט וידעי' צורת היום ביוה"כ, אבל לא ידעי'

הנה כבר האריכו המפרשים לחקור אם יש דין שמחה בראש השנה, ואכמ"ל. הנה יש להעיר דאפילו אלו שמחמירים שיש דין שמחה בראש השנה ואוכלים בשר ושתיים יין כבשאר יו"ט, אבל לכאורה לא מצינו שקונים בגדים חדשים לנשים לראש השנה, ולא מחלקים לקטנים קליות ואגוזים, וקשה, דמ"מ, אם יש דין שמחה לאנשים גם יש דין שמחה לנשים וקטנים, דמאי שנא. עוד יש להעיר דבמ"ב הביא דבראש השנה מותר להתענות

גליון זה מוקדש

לזכות מאיר חיים בן אסתר שליט"א, לרפואה שלימה

ולע"נ הרב אברהם בן הרב יצחק אייזיק זצ"ל ראש ישיבת ריברדל ניו יורק

אותלמופת
עימוד שוחרן טקסט ליצירה
otl@10-11@gmail.com | 05276-74041

הפצה פרסום וטיווח ספרים
י. בלוי
עד הבית

החלוקה הגדולה של ספרי המחבר
בתי כנסת, בתי מדרש, כוללים וישיבות, ואוצר הספרים
זכאים לקבל ספרים בחינם, וללא עלות משלוח
המלאי מוגבל! הזריז נשכר!
לפרטים ניתן לפנות למוקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33 • bloyseforim@gmail.com
כמו"כ ניתן לרכוש את הספרים בתשלום סמלי

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל
ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: (001)- 516-581-3597
או בפקס: 1532-5326259
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת נצבים - וילך חיים של בחירה בחיים

תוכן

א' - חיים עם בחירה - 1 | ב' - בחירה למפרע - 4 | ג' - חיים של בחירה - 6

א' - חיים עם בחירה

אדם לעומת בע"ח

כאשר אנחנו חושבים על המין האנושי, אנחנו מבינים מיד כי התכונה הבולטת ביותר שהופכת אותו לעליון על פני כל שאר חלקי הבריאה היא השכל, היכולת לחשוב. המוח האנושי לבדו - ללא הגבלות, ללא כל תמריץ, ללא כל קלט ראשוני - מסוגל לפתח את התזות הגדולות ביותר, את הטיעונים הגדולים ביותר, ואת המסקנות הגדולות ביותר; והכל מתוך היגיון. בכל ממלכת החיות אין דבר מרשים כמו יכולתו של האדם לחשוב, לנמק ולקבל החלטות.

אכן, בשום פנים ואופן איני אומר שאנחנו עליונים יותר מבעלי החיים בכל התחומים. יש דברים שבעלי החיים מסוגלים לעשות באופן אינסטינקטיבי, בצורה הרבה יותר טובה מכפי שאנחנו מסוגלים לעשות. פגשתם פעם תיקן? נותנים לו מכה עם העיתון והוא נופל לרצפה; זהו, הסיפור נגמר - ככה אתם סבורים. אבל ברגע שאתם מסתובבים ללכת, הוא בורח בקלילות ומוצא מקום מסתור. אז לא רק שהוא מהיר כחץ, אלא הוא גם מתוחכם; הוא מעמיד פני מת, ובכך מציל את חייו.

עכביש לעומת צרעה

או ניקח לדוגמה עכביש; העכביש טווה רשתות, שהם הישגים אדריכליים מרשימים, מבנים מורכבים שמהנדסים עומדים נפעמים מולם. פעם, כשהתפללנו מנחה כאן בבית המדרש, באמצע חזרת הש"ץ דעתי הוסחה על ידי צרעה שנתפסה בקורי עכביש שהיו בחלון. הבטתי בצרעה, שהיא חרק גדול ביותר, שנתפסה ברשת ונאבקה בכל כוחה

לצאת ממנה, כשהיא חובטת שוב ושוב בכנפיה ומנסה להימלט. קורי העכביש היו כל כך דקים, עד שמהמקום שבו עמדתי לא יכולתי לראותם; נראה היה כי הצרעה תקועה באוויר, ללא שום דבר שמחזיק אותה. אבל קורי העכביש היו בנויים בצורה כזו שהם עמדו על עומדם ולא נכנעו לחבטות של הצרעה.

מדהים היה לראות את עקרונות ההנדסה שאותם מיישם העכביש כדי שהחוטים החלשים הללו לא יינתקו ולא ייקרעו. הם מסודרים בחכמה כל כך גדולה, בעיצוב כל כך מושלם, כך שהם מסוגלים לעמוד בפני פלישה של חרק גדול כל כך, גם בפני הכוח הרב שהחרק הזה מפעיל כשהוא מנסה להשתחרר מהרשת. ראיתי כיצד העכביש הקטן יושב בצד ומביט בצרעה שנאבקה ברשת, וכשהוא הבחין שהצרעה הופכת לפעילה יותר ויותר, והוא חשש שמא הרשת תיקרע, הוא ירד ממקום מחבואו והזריק בצרעה מעט ארס, ובכך הצליח להשתיק אותה. ואז הוא חזר למקומו והמתין לבאות.

עכביש יתום

"איזה כשרון!" אתם בוודאי תגידו. "איזו חכמה!"

אבל בעצם זה לא נכון; אין לזה כל קשר לעכביש - הוא תוכנת כך מראש. נניח והעכביש הזה היה יתום. אביו ואמו נאכלו בידי ציפור ביום שבו נולד, ולא היה לו מי שילמד אותו לטוות קורים. לא היו לו הורים שילמדו אותו, והוא גם לא למד את המקצוע בבית ספר להכשרה מקצועית. אבל זה לא משנה! בתוך מוחו הזעיר של העכביש כבר נמצאת כל החכמה שלה הוא זקוק כדי ליצור קורים. והוא טווה את אותם הקורים שסבו-זקנו טווה, מבלי שהוא בכלל ידע שהיה לו סבא-רבה.

כאן שופים להכנה - מאת ישראל
אלול תשפ"ד

המצוה הזו - "וּבְחִרְתָּ בְּחַיִּים". זוהי מצוה בלתי-פוסקת ובלתי-נגמרת. להיות דרוכים, ולמקד את המחשבות על בחירה בחיים. זוהי מצוה שמקיפה את כל חיי האדם, כי זהו הפירוש לחיות. לא לחיות כמו עכביש, כמו יצור מתוכנת מראש, שהולך ועושה ואוכל וישן. לא, לא; "וּבְחִרְתָּ בְּחַיִּים" פירושו לחיות מתוך דריכות, מתוך ערנות שכל דקה היא הזדמנות לבחור לחיות חיי הצלחה.

ברגע שהאדם מבין את הנקודה הזו, החיים הופכים למצרך יקר ביותר. זו הסיבה שכאשר הקב"ה אמר למשה רבינו "הֲנִי קָרָב וְיָמִיךָ לָמוֹת" (דברים לא, יד), משה נאבק בגזירה זו בכל כוחו. הוא לא רצה למוות. "וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה'!" (שם ג, כג) 'אנא ה', אנא תן לי להמשיך לחיות ולהיכנס לארץ ישראל. גם אם לא אוכל להנהיג את העם, אנא ממך, עדיין אל תיקח אותי!'

וכשהשי"ת אמר לו: "לא, זמנך תם", משה ההצטער ביותר; לא רק משום שהוא רצה לראות את ארץ ישראל, אלא משום שלחיות פירושו לבחור, לבחור בחיים.

חיים של מוות

זו הסיבה ש"רשעים בחייהם קרויין מתים" (ברכות יח, ב). רשע, שפועל תמיד על פי התאוות הטבעיות, על פי האינסטינקטים שלו, אינו חי עם בחירה. הוא חי כמו עכביש.

וגרוע מכך, יתכן והוא כבר כל כך שקוע בדרכיו הרעים, עד שפעמים רבות הוא כבר אינו מסוגל להשתנות, כי הקב"ה לוקח ממנו את הבחירה; כפי שעשה לפרעה. הקב"ה הכביד את ליבו של פרעה כך שהוא כבר לא יוכל להשתנות, וכבר לא היתה לו בחירה; כך כותב הרמב"ם (פ"ו מהלכות תשובה ה"ג). הוא כותב שלפעמים הקב"ה מעניש את הרשעים בכך שהוא לוקח מהם את הבחירה, וכך הם נשארים רשעים לעד. זהו עונש נורא ואיום, שכמוהו כמיתה. רשעים בחייהם קרויים מתים, כי החיים נועדו כדי לבחור.

יהלומים בראש כל חוצות

זהו נושא שעלינו לחשוב עליו לעתים קרובות, כי מי שחי מתוך ערנות מוחשית למשמעות של כח הבחירה, נפתחת בפניו תיבה של הזדמנויות. ברגע שאדם מבין את גודל המתנה ששמה בחירה, כל רגע בחייו הוא הזדמנות להשיג יהלומים! אין סוף להזדמנויות לבחור בחיים, עבור מי שעומד דרוך והכן למצוה הזו. יהלומים מקיפים אותו מכל עבר!

אז מנין הגיע אליו הידע המדהים הזה? כיצד הגיעה היכולת ליצור הישג אדריכלי כל כך מרשים, הישג שמהנדסים לומדים אותו, אל מוחו הזעיר של העכביש? מי לימד את התיקן להעמיד פני מת ואז לברוח בזריזות, בדיוק ברגע הנכון?

התשובה היא, שזהו אינסטינקט. זה נפלאות הבורא, חכמת ה'.

כח הבחירה

האדם, לעומת זאת, לא ניחן במתנות אלו; נדרשים לו לאדם שנים רבות של לימוד ואימון כדי ללמוד את חכמת האדריכלות וההנדסה. אך למרות שלעכביש יש יתרון על פניו בכל הנוגע לטווית קורים, הקב"ה נתן למין האנושי משהו שהוא מעולה לאין ערוך מאותם אינסטינקטים מולדים. ומהו הדבר הזה? המתנה ששמה 'כח הבחירה'.

ההבדל בין בעלי חיים לבין האדם ניכר בצורה בולטת בעיקר מכח העובדה שאנחנו **אינו** רובוטים מתוכנתים מראש. אנחנו קיבלנו את המתנה הגדולה של היכולת לשקול ולחשוב, ולעשות שימוש בכח השכל על מנת לקבל החלטות. העכביש מסוגל לטוות קורים מתוחכמים ביותר, אבל הוא אינו יכול לבחור לעשות שום דבר אחר. הוא פועל על 'טייס אוטומטי'.

האדם לעומת זאת יכול לבחור! באמצעות שיקול הדעת שלו, יכול האדם לבחור לעשות או לא לעשות, לחשוב או לא לחשוב. הוא יכול לבחור לגדול או לא לגדול. וזה מה שהקב"ה מצוה אותנו בפרשת השבוע: "הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נִתְּנִי לְפָנֶיךָ... וּבְחִרְתָּ בְּחַיִּים" (דברים ל, יט) - הקב"ה רוצה שנבחר בחיים. אנחנו מסוגלים לבחור האם לחיות או לא לחיות!

והנה, הפירוש של "וּבְחִרְתָּ בְּחַיִּים" אינו שהאדם לא ישלח יד בנפשו. המושגים 'חיים ומוות' בתורה מתייחסים למשהו שהוא מעבר להצלת חיים או שמירה מפני המוות. "הַחַיִּים" פירושו החיים הנצחיים. לאדם ניתנה הבחירה להפוך לראוי לחיות חיים נצחיים. ומצד שני, "וְהַמָּוֶת" - אפשר לבחור באפשרות השניה גם כן. "מוות" אינו רק מוות בעולם הזה, אלא פירושו מוות נצחי בעולם הבא.

מצות הבחירה

והקב"ה אומר לנו מה שהוא רוצה שנעשה: "וּבְחִרְתָּ בְּחַיִּים". רבינו יונה בשערי תשובה (ח"ג אות יז) כותב שחלק מ"המעלות העליונות" - הוי אומר, העניינים היסודיים ביותר של חיים מוצלחים, ניתנו לנו כמצוות עשה. ואחת הדוגמאות שהוא מביא, דוגמא עיקרית, היא

1. עיין בזה בתנחומא סוף פרשת ואתחנן ובדברים רבה סוף פרשת וילך.

רכבים נוסעים לכיוון מנהטן; ויש גם טור אינסופי שמגיעים ממנהטן לכאן. לאן כולם נוסעים? אם היה איזה ענין חשוב במקום פלשהו, כולם היו נוסעים לכיוון ההוא, אבל פה הם נוסעים לכמה וכמה כיוונים.

חלקם בוחרים לבקר בקולנוע. איזו בחירה אווילית! "היום בערב אני אכלא את עצמי בבית הקולנוע, במקום שבו אין אוויר צח וזה גם עולה לי כסף, ואזון את עיני בזבל שמעולם לא התרחש, בדמיונות של מישהו אחר"². אילו רק ידעו בני אדם על מה הם מוותרים כשהם הולכים לקולנוע! זה מוות³. ממש. הם לא בוחרים בחיים, אלא באפשרות השניה.

אלא שהאנשים האלה הם עיוורים, ולכן הם לא רואים את היהלומים שמונחים להם ממש מול העיניים. אילו רק היו פותחים את העיניים הם היו רואים יהלומים מושלכים ברחוב; הם היו מבחינים באבני החן המרהיבים והיקרים שזמינים להם בכל מקום. פשוט ללכת ברחוב ולומר: "ריבונו של עולם, אני אוהב אותך", או "אני אוהב את האומה שלי, את עם ישראל", "אני אוהב את התורה", "ריבונו של עולם, אני זוכר שהוצאת אותנו ממצרים".

אפשר לבחור אלפי דברים. אפשר להתפלל לה': "ה', אנא שמור את פי מלדבר לשון הרע". כל רגע בחיים הוא הזדמנות נוספת. כשאנחנו אומרים את המילים או חושבים את המחשבות, אנחנו אוספים עוד ועוד יהלומים. והיהלומים הללו נכנסים לנו לראש, והשכל שלנו מתעדן ומתרומם על ידי זה!

זה נקרא לחיות - אבל העולם כולו עיוור. ולכן הקב"ה מצווה אותנו: "הסירו את הכיסוי מעיניכם! שלחתי אתכם לעולם הזה כדי להשיג, לעשות. הקיים והמפות נתתי לפניה... ובחרת בחיים!" זה לא רק משהו שה' **רוצה** שנעשה, אלא זהו **ציוי**. אנחנו **מחויבים** לחיות בכל רגע ורגע מתוך תכלית ומטרה. זה נקרא לחיות את ההווה, ולהבין שבכל רגע בחיים אתה יכול לבחור חיים.

לא מדובר בצורת דיבור בעלמא. זו האמת הפשוטה - דרכנו בחיים מרוצפת ביהלומים ואבני חן, שכל אחד מהם שווה יותר מרחוב שלם של בתים, כי אתה בוחר נצחיות - אתה בוחר לחיות לנצח.

אם תבקשו ממני לתת דוגמאות של האבנים היקרות הללו, אומר לכם שעליכם להמשיך ולהשתתף בשיחות אלו. זה הנושא שבו אנחנו עוסקים במקום הזה - איך לבחור בחיים. לדוגמא, אחד היהלומים האלו הוא - ללכת ברחוב ולחשוב לרגע אחד: "אני זוכר שהקב"ה הוציא את אבותינו ממצרים, ובכך העניק לנו חירות". כן, באמצע היום - לא בפסח, אלא בסתם יום רביעי. בכך אתה מקיים מצוה מהתורה: "לִמְעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ". כן, זו ממש מצוה מן התורה! באותה שניה שבה אמרת או חשבת את המילים הללו, זכית במתנה יקרת ערך מאין כמותה. בחרת בחיים!

אהבה ויהלומים

הנה יהלום נוסף: נניח שמחר אתה מתיישב לאכול ארוחה. בין נגיסה לנגיסה אתה מזכיר לעצמך את מה ששמעת היום, ואתה חושב: "למה שאבזבז את חצי הדקה הזו?" ולכן אתה מחליט לומר: "אני אוהב יהודים".

אתה מבין מה עשית ברגע זה? זה בדיוק מה שהשי"ת רצה לשמוע ממך, כי גם הוא אוהב יהודים. "אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל" (מסילת ישרים פרק יט). "רגע", אומר הקב"ה, "מה שמעתי כעת? הוא אמר שהוא אוהב יהודים!" ברגע זה אספת אל חיקך יהלום! בחרת בחיים!

אבל למה לחכות עד מחר? ברגע זה, היכן שאתה נמצא כעת, עצור לרגע ותאמר: "הקב"ה, אני אוהב אותך!" כן, הבה נאמר את זה כולנו יחד, כאן ועכשיו: "הקב"ה, אני אוהב אותך". זהו הישג אדיר ביותר! אפשר לומר את זה שוב ושוב, ובכל פעם זהו יהלום יקר ערך! ואל תחשבו שזו גוזמא! החיים מלאים ביהלומים! לא צריך לבזבז אפילו דקה אחת, ולא לבחור בה.

נסיעה עיוורת

איזו טרגדיה היא זו שיש כאלו שאינם מודעים לענין הזה! אני מסתכל מחלון ביתי במוצאי שבת, ורואה רכבים הדוהרים במורד שדרות 'אושען פארקוו'. טור אינסופי של

2. בהקשר זה מתייחס הרב לבזבוז החיים שבבילוי בקולנוע, ובמקום אחר (ראה "תורת אביגדור" - פרשת וירא תשפ"ב) התייחס הרב זצ"ל לעצם ההרס שבדבר, ובתוך הדברים כתב: "אדם הצופה בסרטים פרוצים - כלומר כל סרט - ידע נאמנה שאין לו חלק לעולם הבא!"

3. כאן הוסיף הרב זצ"ל בשניות: "אם אתה הונגרי, זו אותה מילה" (כלומר, המילה movies [סרטים באנגלית] זהה למילה 'מ' כשהיא נאמרת בהברה הונגרית חסידית).

ב' - בחירה למפרע

בחירה מורחבת

כעת אני עומד לומר לכם חידוש, משהו שירחיב את מצות הבחירה לכיוונים שלא הייתם מעלים בדעתכם. ומי שיקח את הדברים ברצינות יראה שההזדמנויות לבחור, לאסוף את היהלומים הפזורים על הכביש, הן הרבה מעבר למה שביארנו עד כה.

על איזו 'בחירה מורחבת' אני מדבר? הבחירה שנקראת 'בחירה למפרע'. כלומר, מלבד היכולת ללקט יהלומים באמצעות חיים בהווה, יהודי יכול לבחור להשתמש בכח הבחירה שלו למפרע, כלפי דברים שכבר אירעו בעבר.

לא ידעתם את זה? אז טוב שבאתם לכאן היום, כי זהו יסוד שנוכל ליישם בתחומים רבים בחיים. אגב, זה לא משהו שאני חידשתי. ברוך ה', זכיתי ורבותי בסלבודקה לימדו אותי את היסוד הזה, והביאו כמה וכמה ראיות לדבריהם (א.ה. עי' בספר 'לב אביגדור', שער הבחירה), ואני רק משתף אתכם בדברים ששמעתי, על מנת שגם אתם תוכלו לעשות שימוש ביסוד הזה, ולהפיק ממנו תועלת רבה. כאמור, מלבד ההזדמנויות שיש לנו לעשות שימוש בכח הבחירה שלנו בהווה, ולנצל כל רגע ורגע בחיים, ביכולתנו לקיים "וּבְחִרְתָּ בְּחַיִּים" כלפי דברים שאירעו בעבר.

המאבק מול הסנדק

זהו יסוד גדול וחשוב - הבה נראה לאן זה יוביל אותנו. אני רוצה להזכיר לכם את ברית המילה שלכם. שכבתם שם על הכרית המונחת על ברכי הסנדק, והמוהל החל בהכנות לקראת ביצוע הברית. איך הרגשתם אז? האם הייתם שמחים? לא ולא! אתם בכיתם ובעטתם ברגליכם, והמוהל הורה לסנדק: "תחזיק היטב את הרגליים שלו!" ואתה, קרבן מסכן שכמותך, אתה צרחת ונאבקת וניסית להשתחרר, אבל רגלי הקיסם שלך לא יכלו ללפיתתו של הסנדק. אילו רק יכולת - היית מעניק למוהל בעיטה הגונה בפנים, וקם ובורח מבית הכנסת, ומתחבא באחד השיחים בחוץ.

השאלה היא אפוא, האם קיימת את המצוה? אתה הרי לא בחרת לעשות אותה; אתה לא עשית כלום. כמה חבל! הרי מצות ברית מילה היא מצוה חשובה ביותר, והיא אחת משתי מצוות עשה בתורה שעל ביטולן יש עונש כרת. יהודי שמסרב למול, חייב כרת. ואתה לא רצית למול!

כזו מצוה חשובה - והיא נעשית בעל כרחו של האדם? ככה יהודי אמור לחיות? עם רישום קבוע בתיק שהוא סירב לקיים את אחת המצוות החשובות ביותר?!

זוהי שאלה גדולה. אל תחשבו שזו שאלה קטנה.

לכאוב מחדש

התשובה מונחת ביסוד שעליו אנחנו מדברים כעת: בחירה למפרע. אתם שומעים? עוד לא מאוחר. כעת הוא הזמן. עכשיו זה כבר לא כואב, זה הרבה יותר קל. ומכיון שכעת יש לך שכל, באפשרותך לעשות בו שימוש ולבחור: "אה, תודה לך ה'! אילו הייתי צריך לקיים את המצוה הזו שוב כעת, הייתי עושה זאת בשמחה. הייתי אומר למוהל לעשות מלאכתו נאמנה. לא הייתי צורח".

אמנם, יתכן וכן היית צורח. אתם יודעים, כשמלים נערים רוסיים - יש נערים יוצאי רוסיה, גדולים, כבני שמונה עשרה, שהם ערלים ורוצים לערוך ברית מילה. אז כששולחים את המוהל כדי לערוך להם ברית מילה, שולחים יחד אתו ששה גברים חזקים וחסונים, שתפקידם הוא להחזיק את הנער!

אז יתכן אמנם שהיית מקבל רגליים קרות. אבל עכשיו אתה לפחות אומר את זה. "אני לא אצרח. לא אבעט. מצוה גדולה כזו, שמקיימים רק פעם אחת בחיים, הייתי מקיים בשמחה רבה. כמה שהייתי שמח לקיים אותה!"

ברית מילה בברכת המזון

והנה, מי שקצת שם לב למילים שהוא אומר בברכת המזון, יודע שבברכת "נודה לך" אנחנו אומרים תודה לה' על כמה דברים. אתה מתרווח כעת לאחר סעודה דשנה. אכלת טוב. ברוך ה'! אבל לפני שאתה מודה לה' על המזון שהוא נתן לך, אתה מודה לו "על בריתך שחתמת בבשרנו".

הנה לך הזדמנות אדירה לבחור - לומר את המילים ולחשוב: "אני כל כך שמח שמצוה זו התקיימה בי. אני מתחרט על כך שבעטתי ובכיתי. כעת אני מקבל ברצון, מתוך בחירתי החופשית, את כל מה שנעשה לי".

וכך, בעוד שאר הסועדים ממהרים לסיים את ברכת המזון, אתה עוצר למשך חצי דקה ומצייר במחשבותיך כיצד אתה יושב על ברכי הסנדק, והמוהל מכן אותך לקראת המילה. ואתה אומר: "אני מסכים בשמחה! אני רוצה לקיים את המצוה הזו. תודה לך ה' על בריתך שחתמת בבשרנו". כמובן שאינה דומה בחירה מראש לבחירה לאחר מעשה, אבל יש כאן משהו. זוהי הזדמנות עבורך. אתה תקבל שכר מסוים על בחירתך למפרע.

לפעמים ילדים בריונים, ולא תמיד כל כך קל שם. לפעמים הרבי'ה גם נותן איזה 'פאטש' קטן. ככה זה היה בזמני - המלמדים היו נותנים סטירות.

הוא בכלל לא שמח, אבל מה הוא כבר יכול לעשות? אף אחד לא שאל אותו. זה לא נתון לבחירתו. הוא חייב ללכת. אמא מעירה אותו בבוקר - ותיכף האבא 'האכזרי' חוזר מבית הכנסת - אז הוא חייב ללכת לחיידר.

איזה דבר גדול ניתן לך - הכניסו אותך לעולם התורה! - ומעולם לא יכולת להעריך את גודל ההזדמנות שנתנו לך! נכון, היום כשאתה פותח גמרא יש לך גישמאק מזה. וגם אם לא, לפחות אתה מבין שלימוד התורה הוא מצוה גדולה, ואתה מוכן ללמוד. אבל כשנכנסת לחיידר לא היתה לך שום בחירה. חיי התורה שלך החלו בעל כרחך, וכך זה נשאר לכל החיים - ללא כל שינוי.

אז כעת עליך לחזור ולומר: "אני כל כך מודה להורי שהכריחו אותי בכל בוקר לקום וללכת לחיידר. כעת אני בוחר לקבל ולשמוח בכל אותם ימים בהם ביקשתי להמשיך לישון והם אמרו לי: 'בשום פנים ואופן לא! עכשיו הולכים לחיידר!'"

גם אם כיום אתה אדם בן ששים, אתה יכול לומר את זה. זה נקרא בחירה למפרע. זהו סוג מיוחד של שלמות הדעת - לבחור גם בעבר.

"אבא! תן לי פאטש!"

כעת, כשאתה אדם מבוגר, אתה נזכר בכל אותם פעמים שבהם הורריך גערו בך, ולפעמים היכו אותך - ולא קיבלת את הנזיפות והמכות האלה בשמחה. אבל כעת אתה נזכר בהם ואומר: 'ברוך ה', אני מודה להם על מה שהם עשו לי. כל מה שהם עשו היה לטובתי'.

הם רצו לעשות ממך מענטש, וזה הצליח. אתה מענטש במידה מסוימת, וחלק מהקרדיט נזקף לזכות ה'פאטשים' הללו. ולכן עליך לבחור בכך כעת. אם תבחר בכך, הרי זה כאילו אתה עומד שם ואומר לאביו: "אבא, טאטע, תן לי פאטש. זה מגיע לי". תאר לעצמך איזה שכר עצום אתה מקבל על כך. אתה בוחר בחיים - למפרע.

ואם הפאטש הזה לא הגיע מאביו אלא מהשיי"ת? אם סבלת אי פעם מחוסר, נניח כשהיית ילד, או שהיה לך פעם כאב שיניים, תיזכר בכך ושים לב שזה היה לטובתך. "יסורים ממרקים" - זה לטובתך.

אמנם רוב מי שמקשיב למילים הללו בכלל לא חושב על משמעותן. היסורים מביאים לנו תועלת, הם מתנה משמים. חטאים רבים, עונשי גיהנם רבים, נמחקים על ידי היסורים. אלא שבשעת מעשה לא הערכת את זה. לקבל

אמנם, מצות מילה היא רק דוגמא להזדמנויות שהחיים מעניקים לנו. כמוכן שמי ששומע את הדברים בפעם הראשונה, יתכן והם נשמעים לו מגוחכים. וזו הסיבה שעליכם להגיע לכאן לעתים קרובות יותר. הנושא הזה הוא גדול מאוד - לנצל דברים מסוימים שאירעו בעבר ולחזור ולומר: "כן, אני מסכים! אני מקבל הכל, כביכול הייתי שם וצפיתי בהכל".

חזרה לסלבודקה

אני רוצה לשתף אתכם כעת במשהו אישי, ולהסביר לכם כיצד היסוד הזה נוגע אלי. אולי אינכם יודעים, אבל כשנסעתי ללמוד בסלבודקה, זה לא באמת נעשה מתוך בחירה. אני זוכר כיצד ישבתי עם כמה חברים על הדשא מחוץ לישיבה במנהטן שבה למדנו - ישבנו ושוחחנו. חברי סיפרו לי שהם נוסעים ללמוד בסלבודקה. "בוא תצטרף אלינו", הם אמרו לי.

האמת היא שהיה לי טוב בישיבה שבה למדתי כאן באמריקה. למדתי היטב ולא רציתי לעזוב. אבל הם היו חברים טובים, מבני החבורה שלי, ולכן הצטרפתי אליהם בעל כרחי. לא בחרתי בבחירתי החופשית ללכת ללמוד בסלבודקה! גררו אותי לשם.

אבל אותה תקופה בסלבודקה - איזו הצלחה גדולה זו היתה עבורי! זו היתה נקודת השיא בחיי! ללמוד בישיבה אירופאית של פעם! הרוח שאותה זכיתי לחוות שם בסלבודקה, היא דבר שאינו קיים היום בשום מקום. מלבד מלחמתה של תורה שהתנהלה שם יומם ולילה, היתה שם גם רוח של מוסר. היתה שם רוח מיוחדת במינה של כבוד שכולם רחשו לראשי הישיבה הגדולים, גאוני עולם אשר לימדו את דרכי סלבודקה. גאונים כבירים היו!

וכל זה - כל מה שקניתי שם והאדם שהפכתי להיות שם, כל זה לא הגיע כתוצאה מבחירתי! זה לא הייתי אני! הייתי צריך לבחור בזה, אבל לא היה לי את השכל לעשות זאת.

ואני שואל אתכם - האם זו צורה לחיות? שאחד הדברים הגדולים ביותר שזכיתי להם בחיי, כל מה שקניתי שם, יגיע בעל כרחי? אני חושב על הנושא הזה לעתים קרובות; אני חוזר אחורה ואומר: "ריבוננו של עולם, אני כל כך שמח שנסעתי ללמוד בסלבודקה. היום, כעבור ששים ושימונה שנים, אני בוחר בזה".

חזרה לחיידר

יש כאן יסוד חשוב עבור כל אחד ואחד מאיתנו. כי הנה לנו ילד קטן בן חמש, שלוקחים אותו לחיידר. הוא לא כל כך שמח. הוא רוצה להישאר בבית עם אמא. בחיידר יש

אם רואים ילד קטן, חסר דעת, שמסתובב ברחוב עם כסף ביד, אזי מצוה על כל מי שרואה אותו לחוס עליו ולקחת ממנו את הכסף. שיקח ממנו את הכסף, יביא אותו הביתה, ויתן אותו לאביו של הילד, כי הנער חסר הדעת רק יבזבז את זה.

מהו הכסף שאותו נושא הכסיל בידו? יש לו ביד עושר עצום של שנים וחודשים וימים ושעות. זה העושר האמיתי. אדם צעיר הוא גדוש בהון עצום. הקב"ה שלח אותנו לעולם הזה עם כסף. החיים הם כסף! החיים הם עושר! כל יום הוא עושר! כל שעה היא עושר! כל דקה היא עושר!

צעיר בן שנתיים, צעיר בן עשרים, ארבעים, ששים או שמונים. כמה שיש לך - זה עושר עצום - עושר של "וּבְחֶרֶת בְּחַיִּים". לא כל שנה היא עושר עצום; אלא כל שנה היא כמו יהלום, ששום אוצר ביקום אינו משתווה לו. גם במכרות היהלומים בדרום אפריקה לא תוכלו למצוא יהלום שמשתווה בערכו לשנה אחת של חיים!

למה זה?

ועל כן אומר הפסוק: "לָמָּה זֶה מִחִיר בֶּיַד כָּסִיל?" למה שיהיה לו את העושר הזה? הרי אין לו את השכל להבין שהחיים ניתנו לו לשם כך. "למה שהוא יחיה?" אומר הקב"ה. "זה סתם בזבז של ימים יקרי ערך! הוא מעולם לא למד שמטרת החיים היא 'וּבְחֶרֶת בְּחַיִּים' - לבחור שוב ושוב בכל רגע ורגע. מדוע שאבזבז עושר כל כך גדול על הכסיל הזה?"

ומשמעות הדבר היא, שעלינו לשאול את עצמנו כל הזמן: "האם אני הוא אותו כסיל מהפסוק? האם אני מנצל את חיי כפי שנותן החיים רוצה שאנצל אותם?"

כמה אנשים מבולבלים יש בעולם! הראש שלהם מלא בדברים ריקים ונבובים - ספורט, פוליטיקה, בידור. כמה אנשים מכלים את חייהם בחיפוש אחר עושר דמיוני במקום לחפש את העושר האמיתי! וכל כך הרבה אנשים מכלים את חייהם בחיפוש אחר תענוגות שווא! הם רודפים אחר חלומות שווא ומדוחים במקום לרדוף אחר יהלומי הבחירה.

כסילים שפויים

אני מכיר אדם פה בשכונה שהוא מומחה גדול ביינות ומשקאות חריפים. יש לו, במרתף ביתו, ארון מלא ביינות מכל הסוגים והמינים. והוא מכיר כל אחד מהם בשמו! האם האיש הזה עושה שימוש בזמן שלו, בהזדמנות שלו לבחור?

יסורים ברצון היא מדרגה שאינה קלה כל כך עבור אנשים רגילים כמונו; רובנו לא יוכלו לבקש מראש יסורים. אבל מה עם יסורים אלו שכבר עברו עלינו ח"ו? אמנם לא ביקשנו אותם, אבל הם אירעו לנו? אם נקבל ברצון - בדיעבד - את מה שעבר עלינו, הרי שבמידה מסוימת נקבל שכר כאילו קיבלנו אותם ברצון. ככה זה. ללא שום ספק.

הודיה על הצרות

לאחר שזה עבר, נגמר, קל יותר לחשוב על הדברים, ואפשר להשתמש בבחירה החופשית להביט על היסורים ולומר: "אֲדָרָה ה' כִּי אֶנְפַּת בִּי" (ישעיה יב, א) - תודה ה' על כך שכעסת עלי. מודה אני לפניך על כך שהבאת עלי קשיים שגורמים לבן אדם להשתנות. אין מי שאינו משתנה לטובה על ידי היסורים.

יש אנשים שהפכו לצדיקים גדולים כתוצאה מהיסורים שהם עברו בחיים, אבל גם מי שלא הפך לצדיק גדול, הרי שאין מי שנעשה גרוע יותר כתוצאה מיסורים. ולכן, מי שיש לו קצת שכל בקדקדו, יקח לתשומת לב את הדברים שהוא שמע כאן היום, ייזכר בכל אותם זמנים קשים שהוא עבר בחיים ויאמר: "תודה לך ה' על מה שעשית למעני". גם זה נכלל ב"וּבְחֶרֶת בְּחַיִּים".

האמת היא שהייתי רוצה לדבר עוד הרבה על הנושא הזה - יש לי הרבה מה לומר על זה, הרבה דוגמאות - אבל אני חושש שמדי הרבה ייראה מגוחך בעיני מי שלא הורגל בזה. אבל לכל הפחות זאת עלינו לדעת - שכגודלה של סוגית הבחירה - וההזדמנות לבחור גדולה ושלמות היא אכן סוגיא גדולה מאוד - היא גדולה לאין ערוך כאשר האדם מתרגל להרחיב את בחירתו בחיים גם לגבי העבר שלו.

ג' - חיים של בחירה

האוצר הגדול מכולם

בספר משלי (יז, טז) ישנו פסוק, שבו מוצגת שאלה, אבל למעשה זוהי שאלה רטורית, ואנחנו יודעים את התשובה: "לָמָּה זֶה מִחִיר בֶּיַד כָּסִיל" - למה יש כסף אצל הכסיל, הטיפש? "לִקְנוֹת חֶכְמָה" - הלא המטרה של הכסף היא כדי לקנות חכמה, והכסיל הזה בוודאי יבזבז את הכסף על כלום, על שטויות. "וְלֵב אִין" - אין לו שכל, או שהוא לא משתמש בו, ואם כן, למה שיהיה לו כסף?

עלינו להיות חסונים מספיק כדי לומר: "לא אכפת לי מהם התנאים! גם אם אחווה סופת רעמים, אני ממשיך במלאכת איסוף השטרות. אני ממשיך לחטוף כמה שאני רק יכול, יהיו התנאים אשר יהיו".

וההזדמנויות הן בלתי נגמרות. מישוהו שופך עליך מילות גנאי? עליך לחשוב: "אני לא אשחית את האופי שלי וארד לרמה של האיש הזה ואריב איתו! להיפך, ברגע זה אני בוחר גדולה! אני עומד לקיים 'וַיִּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים' - ולשתוק".

אשה שעסוקה בגידול ילדיה - הבית מלא קולות וברקים; הרעש של הילדים הגיע לשיאים בלתי נתפסים. אבל היא מזכירה לעצמה לבחור להצליח, וחושבת: "מדוע שאני אהיה כמו שכנותי הנוכריות, שמגדלות את ילדיהן בעיקר מתוך אינסטינקט אימהי?" והיא מחליטה להוסיף מחשבה אחת קטנה: "אני מגדלת משפחה כדי לעבוד את ה'". וכך, כשהיא מאכילה ומחלת ומבשלת, היא חושבת תמיד: "אני עושה כעת את רצון ה'". בכך הופכות עבודות הבית ומלאכת גידול הילדים - לעבודת הקודש! זה הופך לעבודה המקודשת ביותר - לגדל צדיקים, צדיקים בעתיד, עובדי ה'.

בחירה באישון ליל

לפעמים אתה לא מצליח להירדם בלילה? אתה ער לכמה דקות? אל תתהפך במיטה באומללות; תזכיר לעצמך את החידוש הזה שאנחנו לומדים - את המושג של בחירה למפרע, ותחשוב על דרכים כיצד ליישם אותו. מי שרוצה, יכול, באמצעות מחשבותיו, לחיות מחדש את חתונתו. את יכולה לשוב ולהתחתן לשם שמים. בזמנו היית מדי עסוקה; השמחה, מקומות הישיבה, האיפור. שכחת לחשוב; שכחת לבחור. אז תעשי את זה עכשיו.

ברגע זה אפשר לבחור שוב. תחשוב על יום החתונה, ותבחר למפרע להתחתן לשם שמים. "ריבונו של עולם, נשאתי את אשתי כדי לעבוד אותך, לבנות משפחה של בני תורה, לגדל בית מלא בנים ובנות שמברכים ברכות ומתפללים ועובדים אותך. התחתנתי לא בשביל סיבות חיצוניות, אלא כדי לבנות בית עבורך". תחשוב את המחשבות הללו בעודך שוכב במיטה. וכך, בעוד כל בני הבית נמים את שנתם, אתה מקיים "וַיִּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים". איזה הישג עצום.

כתבנו לחיים

והנה, זאת עליכם לדעת, שאנחנו מדברים היום על כיצד להתכונן לראש השנה. עוד מעט מגיע היום האחרון של השנה, זה קרב ובא, אז הגיע הזמן להתחיל! עצם העובדה שהגעתם לכאן היום זו כבר התחלה טובה, כי

יש אנשים שמסתובבים אפופי מחשבות של דאגה וכעס, איך שכולם רודפים אותם ועושקים אותם, וכך הם מכלים את חייהם בדמיונות הבל של רדיפות. אני מכיר אדם שעסוק כל היום בלחשוב על דרכים כיצד להתנקם במשכיר שלו. אני לא מדבר כעת על אנשים משוגעים, אלא על אנשים שפויים! אבל הם כסילים. "וְלֵב אִין".

שמא תאמרו לי שאין לכם שליטה על כך. אנחנו מבולבלים, אנחנו מוסחים, מה אפשר לעשות? לא, אל תאמרו כך! אדם שמגיע להכרה שהחיים שלו הם הזדמנות פז של "וַיִּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים", אינו מבזבז אותם; הוא לא נכנע לנסיבות ולניסיונות.

דולרים עם מקקים

נניח והיו נותנים לך - משום מה - להיכנס לחדר הכספות של הבנק, המקום בו שמורים רזרבות המזומנים. יש שם שטרות של אלף דולר - או מאה אלף דולר - בחפיסות גדולות! החדר מלא בחפיסות כאלו, ונראה שאין להם סוף. ונניח שמנהל הבנק פונה אליך ואומר: "יודע מה, אני אתן לך להיכנס לחדר הכספות שלי למשך דקה אחת בלבד. במשך הדקה הזו, אתה יכול לקחת כל מה שתרצה. מה שתצליח לאסוף - יהיה שלך".

אתה נכנס לחדר, ודבר ראשון אתה אומר: "חנוק כאן! איך אפשר לעבוד בצורה כזאת?!" ואתה מחכה עד שמביאים לך מאוורר, ומכוונים אותו בדיוק לטעמך. בסדר, כעת נעים בחדר, ואפשר להתחיל למלא שקים.

אבל אז אתה רואה שהכספת מלאה בעכבישים ותיקנים. יש שם גם הרבה חולדות. מה תעשה עכשיו? תמתין עד שיביאו מדביר? לא, אין מה לעשות - חייבים להתחיל. צריך להבריא את החולדות ולסלק את התיקנים - או שפשוט תשלוף את חבילות הדולרים יחד עם התיקנים! למי אכפת?!

העולם הזה הוא יקר כל כך, יקר מכדי שנהיה מוסחים ועגמומיים ועצלנים. בעולם שבו אפשר למצוא אלף דולר לשניה, איננו יכולים להרשות לעצמנו לבזבז זמן בטענות של: "זה מפריע לי והוא מפריע לי". החיים יקרים מכדי לבזבז אותם בתחושות יאוש ודיכאון. אתה לא יכול להרשות לעצמך להיות עצוב ומדוכדך.

קולות וברקים בתוך הבית

כל זה טוב עבור הכסילים. הם ימתינו עד שהכל יהיה רגוע ונוח - מה שאגב לעולם לא יקרה. וכך הם מאבדים את ההזדמנות. החיים יחלפו להם, ואז, כשהוא יהיה איש זקן, על סף המוות, הוא יוכל לדדות אל הקבר?!

בואו נהיה מעשיים

בזכרונם בתיים ומבקשים חיים

בעודנו מתקרבים ליום הדין, כעת הוא הזמן לברר עם עצמנו מהי משמעות הבקשה אותה נבקש: "זכרנו לחיים". השבוע נקדיש בלי נדר דקה אחת מדי יום כדי להכין את עצמנו לחיים ארוכים של בחירה בחיים. בשלושים השנים הראשונות נחשוב על כך שמחצית הדקה הזו שאנחנו חיים כעת היא המתנה היקרה מכל, כי כעת אפשר לבחור בגדלות. ובמחצית השניה של הדקה נבחר ללקט יהלום - במעשה או במחשבה; בכך נוכיח שאנחנו מבינים את הערך של בחירה בחיים.

שאלה:

מהו ענין הסליחות?

תשובה:

סליחות פירושם שעלינו למצוא זמן להתבוננות ומחשבה. "שִׁמּוֹ לְבַבְכֶּם עַל דְּרָכֵיכֶם" (חגי א, ז) - האם אתם הולכים בדרך הנכונה? בכל יום מימי הסליחות אנחנו אומרים "נִחְפְּזָה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה" (איכה ג, מ) - כל יהודי שומר תורה ומצוות אומר את המילים הללו. אבל האם אנחנו עושים את זה? כמה יהודים שומרי תורה ומצוות באמת מקדישים חמש דקות כדי לחשוב על השנה החולפת? האמינו לי, מדובר במספר מועט ביותר. חמש דקות של ספירת מלאי, של ניהול חשבונות, זה מעט מאוד עבור שנה שלמה של עסקים. כמה נפלא היה אילו מישו היה יכול להתפאר ולומר: "אשרי ואשרי חלקי! קיימתי את הפסוק 'נִחְפְּזָה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה' - הקדשתי חמש דקות של התבוננות על השנה החולפת". אמנם זוהי התפארות די עלובה, אבל הלוואי והלוואי!

לפחות שתי דקות! האם הקדשתם פעם לכך שתי דקות? אפילו ביום כיפור, האם אתם מקדישים שתי דקות כדי לחשוב על השנה החולפת? אנשים אומרים מילים, אבל הם אפילו לא יודעים מה הם אומרים. אומרים "נִחְפְּזָה דְרָכֵינוּ", אבל שוכחים לעשות את זה בפועל.

זו חובה. חובה להקדיש זמן למחשבה והתבוננות. אלא אם כן אתם רוצים להמשיך להתהלך כעיוורים עד שתפלו מהצוק - ואז הכל נגמר, זה כבר מאוחר מדי. כשהחיים מסתיימים, האדם מבין שחייו היו בזבז, כי הוא לא עשה שימוש בשכלו. הזדמנות הפז שמעניקים לנו חיי העולם הזה מגיעה פעם אחת בהיסטוריה - אתם לא תשובו לכאן בשנית. לזה נועדו הסליחות - כדי להעיר אותנו מתרדמתנו.

הנושא שעליו דיברנו הוא נושא חשוב ביותר. טוב מאוד. אבל צריך לעשות עם זה משהו.

כי כאשר נעמוד ונבקש מהשי"ת: "ריבונו של עולם, כתבנו בספר החיים!" הקב"ה יאמר: "בואו נבדוק מה היה עד כה. האם ניצלתם את החיים? כיצד חייתם עד עכשיו? בזבזתם את החיים? אתם מבקשים כעת עוד חיים כדי שיהיה לכם מה לבזבז? 'לָמָּה זֶה מִחִיר בְּיַד כְּסִיל לְקִנּוֹת חֲכָמָה וְלֵב אֵין?' למה שאתן לך חיים אם אין לך את הדעת לעשות בהם שימוש נכון?"

קבלה לראש השנה

זוהי אפוא קבלה לראש השנה - לומר: "ריבונו של עולם, אני חושש שמא כשאבקש ממך חיים, אתה עלול חלילה לומר לי: 'הלא כבר ניסיתי את זה איתך כל כך הרבה פעמים. המטרה של החיים היא לבחור בחיים, לבחור שוב ושוב. לשם כך אני מעניק חיים - למטרה זו בלבד'. ולכן, ריבונו של עולם, אני מקבל על עצמי לנצל טוב יותר את השנה הקרובה; אני אקיים את מצות 'וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים' - ואני עושה זאת למענך אלקים חיים".

זוהי קבלה עבור ערב ראש השנה. אם תחשוב על הענין הזה כמה שיותר מעכשיו ועד ראש השנה, אזי הקב"ה יראה שאתה רציני, ובזכות כך הוא יברך אותך בעוד ועוד הזדמנויות להמשיך לצמוח עוד ועוד. כי אתה יודע איך לנצל את המתנה הגדולה של החיים - מתנת הבחירה!

"הו" אומר הקב"ה, "האיש הזה רוצה לחיות עם תכלית. האשה הזו רוצה לחיות עם תכלית. הם מבינים שהחיים ניתנו בשביל לבחור בחיים. אם כך - אני אתן לא רק את השנה הקרובה, אלא אף מעבר לכך".

לשנים טובות תכתב ותחתם

לפעמים נגזר על אדם בראש השנה לחיות חיים ארוכים, חיים ארוכים מאוד. אבל לזכות לגזר דין כזה אפשר רק אם הקב"ה רואה שאתה באמת רציני. אם אתה מסופק, אם אתה מתנדנד 'אהין או אהער', אז אולי הוא יתן לך עוד שנה או משהו כזה, אבל לא יותר מזה. לעומת זאת, אם תקבל על עצמך קבלה נחרצת: "זוהי המטרה שלי בחיים. אני אנצל את המתנה הנפלאה הזו - מתנת הבחירה, במשך כל חיי, ואשתדל לגדול עוד ועוד, ולעשות מעצמי משהו; כי זו התכלית שלי בחיים" - אז הקב"ה רואה שאתה רציני.

"אם כך", אומר ה', אני אכתוב אותך לחיים לא רק לשנה הקרובה, אלא לעוד הרבה הרבה שנים ארוכות, מאושרות ומוצלחות".

שבת שלום ומבורך!

יש לך הזדמנות להיות שותף למפעל האדיר הזה עלי ידי צעד אחד פשוט

צור קשר עכשיו: 02-9665295 | ey@torasavigdor.org

גיליון שבועי (מס' 21)

פרשת נצבים-וילך תשפ"ד

לימוד קרשים בעיון אליבא דהלכתא

משמרת המקדש

מהנעשה ונשמע בקו המענה ההלכתי לעניני קדשים מבית 'תורת הקרבנות'.

שו"ת 'משמרת המקדש'

האם דם, שמן ויין שקרשו, כשרים למזבח, או שמא בטל שמם ופסולים?

דבר העורך

הנה לקראת ימי הדין הבעל"ט, ולכבוד יום היא"צ של רבינו ה"חפץ חיים" שכל פעולות "תורת הקרבנות" הם פרי רוחו וחזונו, ראינו להביא מאמר השייך לימים אלו:

"והנה מזה המאמר לבד נוכל להבין גודל הזריזות ללימוד הלכות הקרבנות כי הלא ידוע שטבע האדם כשיש לו איזה משפט לפני מלך ב"ו והוא יודע שיש עליו מקטרגים ורוצים להלשין עליו כמה תחבולות הוא עושה בכל מיני השתדלות שבעולם שלא יעמדו או להלשין עליו באשר שחיי נפשו תלויים בזה וכ"ש אם יכול בפעולותיו לעשות שאלו המקטרגים גופא לא יוכלו לעשות לו שום רעה אלא טובה לפני המלך בודאי היה עושה זה בכל כחותיו וממש היה מוסר נפשו ע"ז ואם כן בענינו ג"כ הלא כ"א יודע את נגעי לבבו שיש לו עונות הרבה וממילא ע"ז יש עליו כמה מקטרגים ר"ל כי מכל עון נברא מקטרג אחד כדאיתא באבות פרק ד' וידוע כח המקטרגים כמה גדול ונורא הוא מאד שכל אחד רוצה לבלוע דמו ונפשו של אדם וכשיש לנו איזה עצה ותחבולה להשקיט רוחם שלא יוכלו לקטרג עלינו ואדרבה יזכירונו לטוב לפני הש"י כמה אנו חייבין לתת לבנו להעצה ההיא ולא להתעצל בזה באשר שבזה תלוי חיי נפשנו בזה ובבא אם לא ימצא מקטרגים עלינו".

(חפץ חיים - תורה אור פרק ג')

שבת שלום

העורך

לעיוני

איתא במתני' (ר"ה ל ב) "פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלווים בשיר", אמאי לא חשיב קלקול במה שלא הקריבו הכהנים את קרבנות המוספין של ר"ה ושל ר"ח?

איתא **במנחות (כא.)** אמר זעירי א"ר חנינא דם שבשלו אינו עובר עליו, יתיב רבא וקא אמר להא שמעתא, איתיביה אב"י הקפה את הדם ואכלו או שהמחה את החלב וגמעו חייב, ומסיק שם: כאן בחטאות חיצוניות כאן בחטאות הפנימיות, דאמר רב חסדא דם שקרש בחטאות (החיצוניות) חייב, ולקח ונתן אמר רחמנא והאי בר לקיחה ונתניה הוא, בחטאות הפנימיות ואכלו פטור, וטבל והזה אמר רחמנא והאי לאו בר טבילה והזה הוא. ע"כ. נמצאנו שבחטאות החיצוניות, דם שקרש כשר, משא"כ בחטאות הפנימיות פסול, דבעינן טבילת אצבע, וכן פסק כאן **הליקוטי הלכות**.

ויל"ע, דהא בחטאות החיצוניות נמי בעינן לטבילת אצבע, כדאיתא **ברמב"ם** מעה"ק (פ"ה ה"ט) אין בכל הקרבנות קרבן שטעון הזיית דם באצבעו אלא חטאת בלבד, שנאמר בה "וטבל אצבעו בדם". הרי שגם בחטאות החיצוניות בעינן לטבילת אצבע, וא"כ אמאי דם שקרש כשר בחטאות החיצוניות.

וביאר **הגר"ח** (הובא בח' הגר"ז מנחות): דיל"ע אמאי הביאה הגמ' את החילוק בין חטאות הפנימיות והחיצוניות, בדם שקרש, רק לגבי אכילה, ולא לגבי עצם הדין, שדם שקרש בחטאת הפנימיות פסול, ובחטאות החיצוניות כשר. אלא שעצם דם שקרש ודאי שפסול להזייה, דהא א"א לטבול את האצבע, אך בחטאות הפנימיות התחדש שדם שקרש נפסל בהחפצא, כיון דכתיב בהו "וטבל - והזה", ולכך גם כשהופשר הדם, נשאר פסול, דהא הו"ל דחוי, משא"כ בחטאות החיצוניות זה רק חסרון בהיכי תימצא, שא"א לטבול את האצבע, ולכך כשהופשר הדם, כשר. ולכך לא הביאה הגמ' נפ"מ בעצם זריקת הדם, דדם שקרש, גם בחטאות החיצוניות פסול. (וצ"ע אמאי לא הביאה הגמ' נפ"מ, בדם שקרש והופשר).

ומיהו דעת **החזון איש** מנחות (סי' כג ח) שבחטאות החיצוניות כשר דם קרוש, גם בהיותו קרוש, דאכתי חשיב "ונתן והזה", ולמרות שמספג את האצבע פסול, משום דחשיב כשתי טבילות.

ובשאר הקרבנות, הסתפק ה"מקדש דוד" אי הזריקה כשרה בדם קרוש, או דכיון דבעינן "זריקה המשתברת" כדאיתא בע"י (נ.) **ופירש"י** שם: שאינה מחוברת אלא משתבר ונופל טיפין טיפין, ובדם קרוש, לא הוי משתבר. וב"חזון איש" מנחות (כג ח) כתב דאפשר לפורר את הדם, וחשיב "משתברת". אך דעת **הגר"ז** (שם) שבכל הקרבנות דם קרוש פסול.

ובדמים הטעונים שפיכה הסתפקו ה"קרן אורה" וה"מקדש דוד" אי חשיב שפיכה בדם קרוש, ולכך צריך למרס בדם הפסח שלא יקרוש, כדאיתא ב"ב"ח (צא.) גבי פסח ששחטו קודם התמיד שיהא אחר ממרס בדמו, או שזה רק דין לכתחילה ולא לעיכובא. ודעת ה"חזון איש" (שם) שאי מפורר את הדם, חשיב שפיכה, דהא מצאנו שפיכה בעפר.

ולגבי שפיכת שיריים, להחזו"א (שם) דם קרוש פסול, ולכך צריך למרס את הדם בכל הקרבנות, בכדי שיוכלו לשפוך את השיריים, אך דעת **הגר"ז** שכשר.

ולענין שמן קרוש, איתא **במנחות (צא.)** אמר שמואל המתנדב שמן, קומצו ושייריו נאכלין, ופי' **רבינו גרשום**: קומצו - יקפנו, ובתו"ט (פ"ב ה) איתא שעושה מידה בכלי כשיעור קומצו. ואפשר לבאר שנחלקו, אי שמן קרוש כשר או לא, ועיין "מקדש דוד" (יא ד) שהסיק שלא מקפים את השמן.

ולגבי יין קרוש, הנה **בתוס' מנחות (עד.)** ד"ה קומצו איתא שיין צלול, וא"א לקומצו. ע"כ. וצ"ע דהא איכא יין קרוש הבא משנר, כדאיתא בסוכה (יב.).

ובשו"ת **מהר"ם בן ברוך** (סי' שז) כתב לגבי איסור יין נסך, שביין קרוש אין איסור יין נסך, כיון דאינו ראוי לנסך. (ויל"ע כוונתו, אי פסול לניסוך, או שאי"ז דרך ניסוך).

יש לך שאלה בדיני המקדש והקרבנות? חייג כעת!

0350-81-81-3 / 0777-22-3333

דיני אכילת קדשים

זמן המריקה ושטיפה

י. י"א שחיוב מריקה ושטיפה הוא רק אחר שנגמר זמן אכילתם ונעשו נותר¹⁴, וי"א שזמנו הוא אחר גמר אכילה קודם שנעשו נותר¹⁵.

מעשה המריקה

יא. המריקה צריך שתהיה במים חמין והשטיפה בצונן¹⁶, י"א שמריקה היא רק מבפנים והשטיפה מבחוץ¹⁷, וי"א ששניהם בפנים¹⁸, אבל י"א שגם בחמין וגם בצונן צריך בין מבפנים ובין מבחוץ¹⁹.

יב. י"א שאחר השטיפה בצונן צריך שטיפה נוספת בצונן²⁰.

יג. שפוד והאסכלא שדרך תשמישן באש צריכים הגעלה בחמין שעל גבי האש ואח"כ מדיחן בצונן²¹.

יד. אין מריקה ושטיפה אלא במים ולא ביין ולא במזוג או בשאר משקים שנאמר ומורק ושטף במים²².

מקום המריקה ושטיפה

טו. אין מריקה ושטיפה אלא במקום קדוש שנאמר במקום קדוש תשבר וגו'²³.

טז. י"א שהלשכות הבנויות לחול ופתוחות לקדש שאוכלים בהם קק"ד מותרות במריקה ושטיפה²⁴.

יז. קדשים קלים הנאכלים בכל ירושלים מריקתם ושטיפתם בכל העיר²⁵, וי"א שאף הם טעונים מו"ש רק בעזרה²⁶.

דיני מריקה ושטיפה

א. כלי שבשל בו קדשים טעון מריקה ושטיפה במים בעזרה שנאמר (ויקרא ו' כ"א) ואם בכלי נחשת בשלה ומורק ושטף במים¹.

הכלים הטעונים מריקה ושטיפה

ב. כל כלי המתכות שבשל בהם טעונים מריקה ושטיפה, וכלי חרס טעונים שבירה, אבל כלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה אין טעונים אלא הדחה בלבד².

ג. כלי עץ י"א שאינם טעונים מריקה ושטיפה³, וי"א שכיון שבולעים והם כלים המקבלים טומאה טעונים מריקה ושטיפה⁴.

ד. כלי שעירו עליו קדשים מכלי ראשון טעון מריקה ושטיפה⁵.

ה. כלי שני יש שכ' שאף שבולע מעט אינו טעון מריקה ושטיפה⁶.

ו. אם היו הקדשים דבר גוש רותח י"א שאפילו בכלי שני מבשל וטעון מריקה ושטיפה⁷.

ז. כלי שנתבשלו בו קדשים אף שלא בלע מהם, כגון תנור שנצלה בו בשר קדש אע"פ שלא נטף מהרוטב על התנור הרי זה ספק בגמ' אם התנור טעון מריקה ושטיפה⁸, י"א שטעון מו"ש⁹ וי"א שאינו טעון מו"ש¹⁰.

ח. בשל במקצת הכלי או שעירה עליו ובלע כדי קליפה הרי כולו טעון מריקה ושטיפה¹¹.

ט. כלי שבשל בו ועבר עליו מעת לעת שהטעם הבלוע בו הוא טעם לפגם חייב במריקה ושטיפה, י"א שחיובו רק מדרבנן¹², וי"א מדאורייתא¹³.

¹ זבחים צ"ה ב', רמב"ם הל' מעה"ק פ"ח הי"א.

² תו"כ פ' צו פ"ז, רמב"ם מעה"ק פ"ח ה"ו.

³ כס"מ שם.

⁴ עי' יד דוד זבחים צ"ד א' והר המוריה על הרמב"ם שם.

⁵ זבחים שם, רמב"ם שם הי"א.

⁶ חי' הרמב"ן ע"ז ע"ד ב'.

⁷ ש"ך יו"ד סי' ק"ה סק"ח, משנ"ב סי' שי"ח סק"ה.

⁸ זבחים שם, רמב"ם שם הי"ד.

⁹ עי' כס"מ ולח"מ שם.

¹⁰ תוס' רעק"א על המשניות זבחים שם, ועי' חזו"א זבחים קמא סי' ל"ז סק"א.

¹¹ זבחים צ"ו ב', רמב"ם הי"ג, ועי' חזו"א קמא שם.

¹² תוס' ע"ז ע"ו א' ד"ה בת יומא, ועי' רא"ש שם בדעת תוס'.

¹³ רא"ש שם.

¹⁴ תוס' זבחים צ"ז א' ד"ה ממתין, ובהשגות הראב"ד שם.

¹⁵ רמב"ם שם הי"ד ועי' כס"מ וליקו"ה, ומקד"ד סל"א סק"ג.

¹⁶ זבחים צ"ז א', רמב"ם שם הי"ב.

¹⁷ עי' ליקו"ה שם.

¹⁸ עי' רשב"א ור"ן ע"ז ע"ה ב' בשם הראב"ד שמריקה היא שפשוף ושטיפה היא אחר השפשוף, ומשמע ששניהם בפנים, ועי' מאירי פסחים ל' ב'.

¹⁹ עי' קר"א זבחים שם.

²⁰ תוס' ע"ז ע"ו א' ד"ה מכאן, ורא"ש שם סי' ל"ו, ועי' שו"ע או"ח סי' תנ"ב ס"ז.

²¹ זבחים שם, רמב"ם שם, ועי' ש"ך בנקה"כ יו"ד סי' צ"ג, אמנם יעוי' פמ"ג או"ח סי' תס"א בא"א סק"א שכ' להגעיל השפוד קודם שנעשה נותר שאז נחשב שבלע היתר, אבל אחר שנעשה נותר לא מהני מה שהיה היתר קודם.

²² זבחים צ"ו ב', רמב"ם שם הי"ב.

²³ זבחים צ"ד ב', רמב"ם שם הי"א.

²⁴ משך חכמה ויקרא ו' כ"א.

²⁵ עי' תוספתא קרבנות פ"י ה"ו וקר"א זבחים צ"ד ב' ומרומי שדה שם צ"ז א' ד"ה קדשים קלים, ומשך חכמה שם.

²⁶ חזו"א קמא שם סקי"ב.

אוצר של יראת שמים

דברי תורה מוסר והשקפה מרבתינו גדולי הדורות
וחיזוק ללימוד המוסר לאורו של רבן של ישראל קודש הקדשים
מרבתינו ישראל מסלנט זלה"ה ותלמידיו גדולי התורה והמוסר

לזכר רבתינו הקדושים מנהיגי הדור מרב הגרא"מ שך זצ"ל ומרב הגר"ג אדלשטיין זצ"ל שעוררו תמיד על הצורך ללמוד מוסר.

גיליון 4

רבן של ישראל מרב החפץ חיים זצ"ל:

"ובאמת הוא חיוב גדול על האב בעצמו לראות ללמד את בנו דרך ה', וחיוב זה נכנס בשתי פרשיות של קריאת שמע מפני שלימוד בנים נכנס בגדר קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות, וכל אב צריך לחנך את בנו בהדרגה בתורה ובמצוות בעודו בנעוריו עד שיהיה לו המידות והמצוות הרגל כל כך עד שיהפכו לו לטבע שני, וכדכתיב 'חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו', וכל מה שיתרשל האב כל שהוא בחינוך בנו, לא יחשוב שזהו הפסד וחסרון רק לאיזה זמן קצר, אלא החיסרון יישאר לו לכל ימי חייו, ועל האב לדעת כי מעט היהדות והמידות וקיום המצוות שמקיים בעצמו, הלא זה גם כן הודות לאביו שהשתדל על זה בעודו בנעוריו.

"והדרך האמיתי להשריש בבנו האמונה בה' ובתורתו הוא, שידבר תמיד האב עם בנו בדברי תורה ומוסר ויסביר לו שיש גן עדן בעולם לעתיד לבוא המיוחד לעבדי ה' ושומרי מצוותיו, ושהתענוג של גן עדן הוא תענוג אמיתי גדול ורוחני נצחי שאי אפשר לתאר, וכדאיתא באבות פרק ד' "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה". ולהיפך יש גיהנום שהוא אש נורא מאוד והוא מקום המוכן לפרוע מן האדם בעד ביטולו מתורת ה' ומניעת קיום מצוותיו. וכן ירגיל את בנו בלימוד האגדות שבתלמוד שמהם יראה ויכיר גדולת הקדוש ברוך הוא בורא העולם ומנהיגו שהם דברים הפועלים מאוד על נפש הנער בעודו בנעוריו. וגם ימצא בהם מידות טובות ודרך ארץ שיעשה רושם חזק על בנו להתרגל גם כן באיזו מידה מן המידות לפי מזגו וטבעו".

(כל כתבי חפץ חיים – 'מכתבי חפץ חיים-אגרות ומאמרים', אגרת כ"ה).

"וצריך האדם לקבוע לו עת ללמוד ספרי מוסר בכל יום ויום אם מעט ואם הרבה כי הגדול מחבירו יצו גדול הימנו, ותבלין היצר הרע הוא תוכחת מאמרי חז"ל". (משנה ברורה ס"א סק"ב).

שמחה של מצוה

מעלת השמחה בקיום המצוות

"אין השכינה שורה לא מתוך עצלות, ולא מתוך עצבות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה. שנאמר ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'". (שבת ל:).

"כי הלומד בשמחה בשעה אחת ילמוד יותר הרבה ממה שילמוד בכמה שעות בעצבות, וגם כי התורה היא שעשועים של הקב"ה צריך שישמח בדבר גדול כזה". (רבנו חיים מוולוז'ין, 'רוח חיים' אבות פ"ו מ"ו).

מוֹסֵר הַשָּׁפֶל

מכתבים ומאמרים עובדות והנהגות מרבן של ישראל מרן רבינו אלעזר מנחם מן שך זצ"ל

"עולה שאלה הנוגעת לשיבות הקדושות ומצביעים על כך, חושבים הם שאם פלוני יצביע באופן מסוים יהיה כך, ואם יצביע אחרת יהיה אחרת, שהדברים יהיו לפי הפוליטיקה שלהם. וכי סבורים אתם שיהיה כפי דעתכם? מה אתם סוברים? **אמנם אני יהודי זקן ואין לי כח אפילו להרים את הסטנדר, אך אומר ברורות בשם כולם, שאם יבוא זמן ותהיה גזירה על עולם התורה, מרים אני את ידי ואומר "אם אשכח ירושלים", כל בני התורה לא ישכחו את ארץ ישראל, אך כולם ילכו לגלות ולא תישכח תורה מעם ישראל! ידעו ויבינו שאין זה משחק ילדים. תצביעו מה שאתם רוצים, אך אלינו אין זה נוגע".** (מתוך נאומו במעמד פתיחת 'ירחי כלה' אב תשמ"ח, 'מחשבת זקנים' עמוד קע"ב).

"הלכותיו והנהגותיו של מר"ר הגה"צ מרן הגרא"מ שך זצוק"ל הם דברי אלוקים חיים". (רבן של ישראל מרן הגר"ח קניבסקי זללה"ה בכת"ק בהסכמתו לספר 'חמודי אבי עזרי' של גיסו מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א).

וַיִּגְבֶּה לְבֹו בְּדַרְכֵי ה'

דעת תורה בעניני השעה

רבן של ישראל מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל:

"באשר סוד ויסוד קיומו של עולם התורה וציבור היראים הוא בחיי תורה ויראה על טהרת הקודש, מתוך התבדלות מוחלטת מכל חיי ומושגי העולם החילוני של פורקי עול תורה, על כן יש למחות ולהזהיר מפני כל מיני מגמות מבחוץ לשלוח יד בפך השמן הטהור שמייסדים 'מסגרות מיוחדות לחרדים' שיהיו תחת שליטתם המלאה על פי רוחם. ובכלל זה כל מיני מסגרות ומסלולים של שירות לאומי. אזרחי וצבאי. שתכליתו ליצור מקומות מיוחדים שמגבשים קיבוץ של חרדים הכפוף לפורקי עול. לשליטתם ולתרבותם. וכן מעודדים כל מיני מכונים ומכללות להכשרות ולימודים חיצוניים של תוארים ותעודות, ושל לימודי אקדמיה וכדומה, אשר יכניסו שאיפות זרות מבחוץ, וכידוע כמה נלחמו גדולי ישראל זצוק"ל נגד כל 'מוסד לימודים חרדי' שמיועד ללימודים כאלו, והוקיעוהו אל מחוץ למחנה.

"ובפרט שמודיעים בגלוי שמטרתם בכל מגמות אלו לעשות שינוי הרוח והמהות של הציבור החרדי, ולפעול להחדיר כל מיני שאיפות אחרות, לאומיות ומשכילות, אשר לא שיערום אבותינו, ולעשות השתלבות והתחברות עם חיי החילוניות ועם תרבות אנשים חטאה.

"ועל כן יש לקרוא 'אל תלך בדרך איתם, מנע רגלך מנתיבותם, ועם שונים אל תתערב', אלא אך ורק בדרך המסורה לנו מדור דור, לעשות רצון אבינו שבשמים, שהבדילנו מן הטועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו". ('כתבוני לדורות' אגרת ק"א, ו'גדולה שימושה' עמוד תקנ"ו).

"ועל כן ההוראה לבני הישיבות שלא להתייצב כלל בלשכות הגיוס, ולא להיענות לכל זימון שהוא, גם לא לזימון ראשון". (מתוך מכתבו של רבן של ישראל מרן הגר"ד לנדו שליט"א, אור לה' תמוז תשפ"ד).

המערכת מצדיעה בהערצה לאלפי לומדי התורה – אברכי כוללים. בחורי ישיבות. ילדי תשב"ד ויהודים שקובעים עיתים לתורה. רק בזכותם עם ישראל קיים. כולם חייבים להם הכרת הטוב.

דברי חיזוק ממרן הגאון ר' יעקב פרידמן שליט"א ראש ישיבת תושיה תפרח

שנאמרו בפני בוגרי ישיבתנו הקדושה בקרית ספר אלול תשפ"ג

חייו. אז למעשה צריך לדעת שיש כאלו שבבקיאות נרדמים ורק בלימוד בעיון מוצאים טעם, ויש כאלו שלחיפך, בעיון הם נרדמים ובבקיאות הם נמרצים, וכל אחד יחתור וילמד לפי טבעו ומשיכתו וכך יצליח.

וצריך לדעת עוד משי"כ בחז"ל הלומד ילד למהו דומה לנייר חלק, וילד לא הכונה דוקא צעיר לימים אלא המכוון פה לתכונת ילד ברעננות ובקלילות עם מלא חשק, ולא בכבידות ובחוסר חשק, והיה מעשה שהחזון איש קירב מאוד בחור בן שש עשרה שנים והתייחס אליו באופן מיוחד, ושאלו אותו על מה זה והרי הוא כל כך צעיר, ואמר החזו"א שצעיר לא קשור לגיל רק למהות האדם, שיש אחד בן שישים עם רוח צעירה, רענן, ומלא תוכניות, ויש כאלו צעירים שבאים לשיעור א' והם נראים זקנים תשושים בלי חיות רח"ל, וזה ממש עיקר בלימוד ללמוד בחשק עם רוח צעירה וטובה, וזה כשלומד לפי טבעו.

באות ב' כותב החוסן יהושע שאם אדם יוריד את כל התירוצים יגלה מיד שהאמת שהוא בטלן ואז לא יוכל להתמודד נגד זה ולתרץ לעצמו תירוצים וממילא יחזור בתשובה ויצא מהבטלה.

ובאות ג' הוא כותב להשתדל לקבל השפעה טובה, ועיי"כ אדם צריך להיות קרוב לחכמים כדי ללמוד ולדבוק במעלותיהם. וענין ההשפעה כתב הרמב"ם בריש הל' דעות שדרך האדם לימשך בדעותיו אחרי האנשים שחיים בקרבתו, וכתוב שם ברמב"ם שאם אחד נמצא במקום של פושעים שילך לגור במדבריות, ושאל ר' יואל מסאטמר את החזון איש שא"כ למה אנחנו לא יוצאים למדבריות, והרי ארץ ישראל מלאה בפושעים וחוטאים, ואמר החזו"א שהיכלי הישיבות אלו הם המדבריות שלנו, ומי שרוצה שלא להיות מושפע מהפושעים חייב לברוח לתוך הישיבה, היה בן ישיבה אחד שאחרי שהתחתן רצה ללמוד מקצוע, ואם כי הוא נשאר שומר מצות, אבל אשתו כבר חלשה מאוד במצות, והבן הראשון בממ"ד, השני כבר מחלל שבת רח"ל, והבת שלו כולה עם כתובות קעקע רח"ל, זה מה שיצא ממי שלא ברח לישיבה, המפלט המוכרח לכל שומר מצות, ורח"ל.

עוד סיפור היה עם אחד שלא קיבלו אותו לישיבה שהוא רצה, אז הוא אמר שאם כך אין לו צורך בכ"ז, והלך להתעניין על לימוד מקצוע, ואז הוא שמע על ישיבה יוניברסטי שמקימים, אז הוא הלך ונרשם לשם, וכששמע ע"ז הראש ישיבה שלו בישיבה קטנה הוא הזהיר אותו שלפני שהוא עושה דבר כזה הוא צריך

הנה ביי"ב אלול תשכ"ט לפני חמישים וארבע שנה נלב"ע מרן הגאון ר' נחום לסמן וצוק"ל ראש ישיבתנו הקדושה ולכבודו נזכיר דברים שימסרו לאחר השיחה. סיכום דברי החוסן יהושע (מאמר א' פרק א') באות א': השקידה זה דבר קשה לקנות אבל ההרגל וזכות התורה יחליפו טבעו ויהיה שקדן, וכמו שהמדות לטוב הם נטועים באדם מלידתו, כמו"כ הקושי לשנות טבע זה גם משתנה מאחד לשני, ואמנם מי שקשה לו לשנות טבעו יש לו מעלה מיוחדת, שאחרי שהוא כבר כן קונה את טבע השקדנות זה קנין מוחלט שכל רוחות שבעולם אין יכולות לו יותר ממי ששינה טבעו בקלות.

והנה כל אחד צריך ללכת בלימוד לפי חשקו וטבעו, אם עיון ואם בקיאות, וכיו"ב, וכנגד זה כתוב בחז"ל שאין אדם לומד אלא במקום שלבו חפץ, ובאמת יש אחד שהלימוד בעיון מחזיק אותו, הוא מלא חשק לכל דיוק ולכל קושיא והבנה חדשה, ואילו ישנם אחרים שבלי כל חמש דקות ללמוד שטיקל גמרא חדשה הם לא יכולים להחזיק, וכל הדרכים הם מצוינות רק שיהיה לפי הטבע שהאדם נמשך אליו.

וכשלמדנו בקול תורה אצל ר' גדליה אייזמן אז דיברו שהעיקר לשבור את המדות של הבחורים, אם אחד יודע טוב לשיר ימתנו אותו ויגידו לו שלא טוב כ"כ לשיר, וכן להיפך מי שלא שר יגידו לו למה אתה לא שר קצת, והביאו לר' גדליה ראייה ע"ז מדין פריקה וטעינה שכתוב שחמור שונאך קודם משום החשיבות לכוף את יצרו, ושאלו אז את ר' גדליה למה בתורה זה מתהפך שהרי בלימוד כתוב ללמוד במקום שלבו חפץ, ולמה לא אמרו גם בזה לכוף את היצר והשיב ר' גדליה שאחד שלא לומד לפי טבעו מחפש מצות וכשלא ימצא יקח עבירה ויגיד שהיא מצוה וכשלא ימצא יקח עבירה ממש ואם גם זה לא ימצא יצא מדעתו רח"ל, וממילא בלימוד זה לא מציאותי, אלא רק לפי טבעו וזה לא סותר למה שבשאר דברים יש ענין לאדם לחנך את עצמו לשבירת טבעו ולהיות לא מה שבדוקא הוא אוהב. ואמנם יש להוסיף שר' משה מרדכי שולזינגר אמר בשם הסטיפלר שהתשובה של בן תורה זה להבקיע תחום חדש בלימוד מה שלא עסק עד היום, ובאמת אדם צריך לדעת ללמוד גם חוץ מלפי טבעו גם מה שפחות אוהב כי צריך גם בזה לשבור הטבע. ובנוגע ללימוד לפי טבעו מסופר על ר' אשר הורוויץ שרצה ללמוד בעיון אבל לפני כן רצה לעבור על כל הש"ס בבקיאות תוך שנה או שנתיים, וכך עשה, ולמעשה יצא שבאותה שנה הוא למד בהתמדה עצומה יותר מכל

לדבר עם אדם גדול, והלך הבחור לר' משה הלל הירש ושאל אותו ע"ז, ור' משה הלל אמר לו שהאדם שמקים את המקום הזה רוצה להחריב את כלל ישראל והוא חייב לברוח ממנו מיד, וכך הוי שאותו בחור הלך וביטל את הרישום לשם, והוא נימק להם שר' משה הלל אמר לו שאתה רוצה להחריב את כלל ישראל וצריך לברוח ממך. ושוב הלך הבחור וסיפר לר"י שלו בישיבה קטנה את הכל, ואמר לו הר"י אם אתה עד כדי כך רציני אני יעזור לך להתקבל לישיבה חשובה שתספק אותך, ור' משה הלל הירש גם נחלץ לעזור לו וכך התקבל לישיבה, וזכה.

עכשיו נדבר בעז"ה דברי התעוררות לאלול, כתוב ברמב"ם בפ"ד מהלכות תשובה עשרים וארבע דברים המעכבים את התשובה, ואלו הן א. המחטיא את הרבים, ב. המטה חבירו מדרך טובה, ג. הרואה בנו בתרבות רעה ואינו ממחה בידו, הואיל ובנו ברשותו אילו מיחה בו היה פורש ונמצא כמחטיא אותו, ובכלל עון זה כל שאפשר בידו למחות באחרים בין רבים בין יחידים ולא מיחה אלא יניח אותם בכשלונם. כו'. עכ"ד הרמב"ם.

והנה העבירה הכי חמורה בתורה זה מסית, שהרי כל אחד אחר שחייב מיתה צריך עדים והתראה, ושיתיר עצמו למיתה, ומנסים להכשיל העדים מדין והצילו, ובי"ד שהורגת פעם בשבעים שנה נקראת חבלנית, ונדיר מאוד שבי"ד ימיתו, אבל מסית ומדיח לעומת זאת מספיק עדים בלבד כדי להמיתו בלי שום נסיון להצילו וללמד עליו זכות, והסבא מקלם אומר שמדה טובה מרובה, ואחד שמחזק את השני ואומר לו משפט של חיזוק זה פי חמש מאות לטובה, זה שלב אחד שרואים, שלב שני מי צריך לקרב יותר, הרי כתוב בחז"ל דעניי עירך קודמין, הקרוב קרוב קודם, והנה דין נערה המאורסה חמור יותר מאשת איש והטעם כתוב ברש"י סנהדרין דף נ. לפי שרעה לשמים, לבריות, ולעצמה, שפוגמת כבודה ומשפחתה ואיכא קלון טפי מנשואה שכבר נפגמה, כו' עכ"ד רש"י. ורואים כאן שאחד שמבזה את עצמו מגיע לו עונש יותר חמור ממי שמבזה אחרים, וכמו כן אחד שפוגע בעצמו זה הכי חמור, ומדה טובה מרובה, וא"כ אחד שמחזק את עצמו זה המצוה הכי גדולה שיכולה להיות, ואיך אדם מחזק את עצמו, על ידי שהוא עובר על השערי תשובה מתחילה ועד סוף, ואמנם יש בלומדי השע"ת שלש דרגות, יש שזוכה להרהור תשובה, ויש שזוכה עוד להתבייש בעבירות שלו, ויש שזוכה עוד יותר ומתחזק ומשנה את המעשים שלו, וזה ממש דרגה של יחידים ממש. ואמנם אני יכול להבטיח שאת הדרגה הראשונה

של הרהור תשובה לא יהיה אחד שיעשה כן שילמד שע"ת ולא יזכה לזה, בטוח שיזכה עכ"פ לזה. השבוע חל היארצייט של ר' נחום לסמן, ר' נחום היה לומד בשטייגן עצום מה שאינו בנמצא כלל.

הקשר ביני לר' נחום התחיל בצעירותי כשהייתי גר בירושלים ור' נחום כיהן כר"י מגדיאל ורצה לצרפני לישיבה כר"מ, ולן בביתי לילה אחד ונסענו יחד למגדיאל ולא אסתייע מילתא.

לאחר זמן כשעמדה על הפרק ענין ראשות הישיבה בתפרח חשבתי על כל מיני אישים וביניהם ר' נחום פרצוביץ ר"י מיר והנה כשדברתי עם ר' נחום א"ל שמפני טעמיו אינו יכול להיענות לבקשתי אבל אתן לך גברא דכוותי וזה ידידי והחברותא הותיק שלי זה עשר שנים ר' נחום לסמן קח אותו ותצליח, כשבאתי אתו בדברים אמר שהוא לא יכול לומר יותר מארבע שיעורים בשבוע מחמת שיש לו ילדים קטנים בבית, ואינו יודע אם זה צורת מסירת תורת הישיבות שלא יהיה שיעורים כל השבוע.

וכששאל ע"ז את מורו ורבו ר' יחזקאל והסכים שיעשה כך הגיע לכהן בראשות הישיבה.

במגדיאל היו לו תלמידים רבים כשאחד היותר מפורסם זה ר' ראובן אלבו ר"י אור החיים שר' נחום הביא אותו מטבריא וכל הצלתו נזקפת לזכותו.

בישיבתנו עשה ר' נחום רושם אדיר על ידי עמל התורה המוחלט שהנחיל לתלמידים בנוסף לחידושי תורה שחלק מזה יצא בספרים שיצאו לאור עתה (על קידושין ועל שבועות) שבחלקם נאמרו בישיבתנו.

לימוד המוסר שלו היה בהתפעלות עצומה כשעיקר לימודו היה בשערי תשובה כשכמעט כל סדר מוסר היו עיניו זולגות דמעות.

דמות מיוחדת היתה לו של עבודת התפילה שכולו היה שקוע בעולמות אחרים כשלא הבחין בבחורים שישבו סביביו.

והנני לציין שיזכר לדור אחרון שמרן הגראי"ל שטיינמן אמר שכל הצלחת ישיבתנו הקדושה תושיה-תפרח שממשיכה עד היום הזה יושבת על הזכות ועל עמל התורה האדיר של ר' נחום לסמן שמציאות ישיבת תפרח לדורותיה ספגה אל תוכה וזה ממשיך עד עצם היום הזה והלואי בס"ד הלאה.

לאחר הלם פטירתו הפתאומית רפו כל ידיים וכשבאתי להידברות עם מרן הגר"ח גרינמן זצ"ל שבאותו זמן היה בתפרח חיזק ואמר שחייבים להמשיך.

הכנה מעשית לגילוי מלכות ה' בעולם בקרוב

במשנתו של החפץ חיים

לקראת היא"צ של מרן ה'חפץ חיים' זצוק"ל

מדברים שנאמרו בכולל 'עבודת הקרבנות'

היתה כוונת הבריאה, ושכר זה כתוב בתורה "ושכנתי בתוכם" ובמקומות רבים.

למדנו מדברי הגר"א הסתכלות חדשה על תפקידנו בעולם, לתקן את עצמו ואת העולם שיהיו ראויים להשראת השכינה, וזה עצמו יהיה שכר העולם הבא שיוכלו להדבק בשכינה.

עיקר השראת השכינה בבית המקדש

גילוי השכינה בעולם מגיע על ידי בית המקדש, שהשכינה שורה במקדש, ומשם מתפשט לירושלים, לארץ ישראל, ולכל העולם.

ובעזונותינו כבר כמעט 2000 שנה אין לנו את בית חיינו, וכביכול אין דירה להקב"ה, ואין גילוי שכינה בעולם.

וכלל ישראל בכל הדורות מרבים בתפילות ותחנונים מעומק הלב על חזרת השכינה וגילוי מלכות ה' בעולם, ובפרט בתפילות הימים הנוראים, ומצפים ומייחלים כל רגע מתי נזכה לותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים.

אנחנו בחבלי לידה של הגאולה

החפץ חיים כותב בהרבה מקומות בספריו¹ שנתקיימו כבר כל הסימנים שהובאו בחז"ל לענין זמן הגאולה, (ובחלק מקומות מפרט איך התקיימו הסימנים).

עוד מביא החפץ חיים² בשם הגר"א (אבן שלמה י"א ה') שכל ימי הגלות דומה להריון וסוף הגלות דומה לחבלי לידה [כמו שקראו בגמ' שבת קי"ח לימים אלו חבלי משיח ופירש רש"י לשון חבלי לידה], והוסיף שנראה שכבר הגיע הזמן שהקב"ה קבע לגאולה, אלא שעכשיו הוא חבלי הלידה של הגאולה. וכמו שהיה בסוף גלות מצרים שאפילו אחרי שנגמר הזמן והתבשרו על הגאולה, הוכבד עליהם יותר העבודה הקשה, אמנם לא נמשך הרבה זמן ומיד נגאלו!

ברשות הרבנים שליט"א.

אנחנו זוכים ללמוד כאן בבית המדרש ענייני קדשים להלכה קרוב ל-15 שנים, ומכאן התפרסם בס"ד למקומות רבים, והכל מכוחו ובהשראתו של רבינו הגדול מרן ה'חפץ חיים', ונאמר כמה מילים מדבריו לעילוי נשמתו.

אי אפשר לברוח מהקב"ה

כמדומה שהמאמר המוסרי היחיד שנמצא במשנה ברורה הוא בהלכות יו"כ (תרכ"ב שעה"צ ו'), שמביא מהאחרונים טעם לקריאת מפטיר יונה ביום כיפור, להראות שאין יכולים לברוח מה' יתברך.

ומבאר החפץ חיים שיש אנשים שמתייאשים לתקן את עצמם, וחושבים שאם הקב"ה יגזור למות נמות. אבל זה טעות, שהרי יש לכל אחד תפקיד שהקב"ה רוצה שיתקן בעולם, והוא מוכרח לתקן את זה, ויצטרך לבא לעולם כמה פעמים עד שישלים את תפקידו. וכמו ביונה שרצה לברוח מהנבואה, ובסוף התקיים רצון ה'.

ולמה הוא צריך לסבול צער וייסורים ולחזור לעולם כמה פעמים, שיתקן עכשיו!

האדם נשלח לעזה"ז להכין מזרח להקב"ה

מקור לדברי החפץ חיים נמצא בפירוש הגר"א לספר יונה, שמבאר את כל הספר כמשל על האדם שנשלח לעולם הזה. ומבאר (בפסוק ב') שנינוה מלשון נוה, שהעולם הזה הוא נוה של הקב"ה, וז"ל: "וכאן הוא עיקר דירתו, ועבור זה שולח את האדם לתקן את נוהו של ה'".

בדברי הגר"א בשיר השירים (א' ג' בפירוש ב) יש תוספת ביאור. ידועה שאלת הראשונים מדוע לא נכתב בתורה שכר העולם הבא, ותירצו כל אחד לפי דרכו. הגר"א מתרץ שעיקר העולם הבא הוא דביקות בשכינה, ויותר טוב כשהשכינה דבוקה למטה, שזה

¹ מכתבים ומאמרים ה'. וכן אמרו עוד רבים מגדולי ישראל, ומובאים בספר ובא לציון גואל בפתחה א'.

² שם עולם ח"ב פי"ב, ליקוטי אמרים פי"א.

¹ תורה אור פ"י ובהערה השלישית ופי"ב, צפית לישועה פ"א ופ"ג, זכור למרים פ"ד ופכ"ג, ליקוטי אמרים פי"א, שם עולם ח"א בסוף חתימת הספר וח"ב פי"ב, ליקוטי הלכות בהקדמה ובסוף מס' סוטה (בהערה), מכתבי הח"ח (אגרות ומאמרים) ד' י"א י"ג י"ח נ"א,

ה. אם המשיח יבא ולא נהיה מוכנים, יודע שכל התפללות והבקשות על ביאת המשיח ובית המקדש היו מהשפה ולחוץ ולא באמת ובלב שלם, כי אם חפצנו שיבא היינו מתכוננים לזה¹⁰.

ההכנה מקרבת את הגאולה

כמו שאם לא מתכוננים ולא לומדים את הלכות הקרבנות זה מעכב את הגאולה, מצד שני אומר החפץ חיים, אם מתכוננים ולומדים זה מקרב מאד את הגאולה¹¹.

והחפץ חיים מבאר בזה כמה טעמים:

א. כשהקב"ה יראה שאנחנו עושים מצידנו את ההשתדלות לעבודת בית אלוקינו, גם הוא ימהר ויחוש מצידו לגאלנו, וכמו שכתוב אני לדודי ודודי לי¹².

ולפי טעם זה מספיק שעושים השתדלות, ואף אם עדיין לא מוכנים לגמרי.

ב. אם נהיה מוכנים בכל הלכות העבודה, ונעמוד מוכנים לקראת מלכנו שיבא לשכון בתוכנו, בודאי הוא ימהר לבא וזה יגרום קירוב הגאולה. וכמו בנישואין אם הכלה לבושה ומקושטת ומוכנה להכנס לחופה ורק מצפים לחתן שיבא, מיד החתן ממהר לבא כיון שמחכים רק לו¹³.

ג. כשנהיה מוכנים לביאתו, נוכל לתבוע מהקב"ה שישלח לנו את משיח צדקנו¹⁴.

ד. כשנהיה מוכנים בידיעות אלו, יהיה כח למליצי טוב להמליץ עלינו לפני אבינו שבשמים שישלח משיח צדקנו¹⁵.

ה. לימוד הקרבנות מבטל את כח הדין והקטרוג מעל ישראל, וממילא הקב"ה ימהר ישועה לישראל, ונזכה להקריב קרבנות בפועל ממש¹⁶.

ו. על ידי לימוד עניני הקרבנות מתעורר באדם תשוקה חזקה ומצפה מתי ייבנה המקדש ויגיע הלימוד למעשה¹⁷. ומבואר בנביא ובחז"ל שאם מצפים לגאולה ולמלכות ה' מיד נגאלים¹⁸.

במקום אחר³ הוסיף שאין כוונתו שזה שעת הקץ בצמצום, אלא כלל הזמן הוא חבלי משיח, והקב"ה יכול למהר את הלידה, ולעשות אחישנה בתוך הזמן של בעיתה.

והרי מזמן החפץ חיים עברו כבר 100 שנה, ובודאי אנחנו קרובים מאד מאד לגאולה. ובפרט בחצי שנה האחרונה שיש מהפכה גדולה בעולם, הם חבלי לידה מתקדמים, ומרגישים שהגאולה קרובה, וצריך לדעת מה מעכב את הגאולה.

מדוע הגאולה מתעכבת

החפץ חיים כותב⁴ שאנשים תמהו על אריכות הגלות, שהרי התקיימו הסימנים שצריכים להיות לפני ביאת המשיח, ולא רואים שום התעוררות מהשמים לביאתו. וענה להם כיון שאנחנו לא מוכנים בידיעות החוקים – שהם הלכות המקדש והקרבנות, ולא יודעים איך להקריב⁵.

בדברי החפץ חיים במקומות אחרים מבואר כמה טעמים מדוע לימוד דיני הקרבנות כל כך חשוב לביאת המשיח:

א. כמו בנישואין אם הכלה אינה מוכנה להכנס לחופה, גם החתן אינו ממהר להכנס. גם כאן הקב"ה מחכה שנהיה מוכנים לעבוד בבית המקדש⁶.

ב. מיד כשייבנה המקדש כולם ירוצו לכהנים שיקריבו להם קרבנות, והכהנים ירוצו לתלמידי חכמים שיסבירו להם איך מקריבים, ואם לא ידעו את ההלכות יהיה לכולם בזיון גדול⁷.

ג. אם לא יידעו את ההלכות, העבודה תתעכב כמה חודשים עד שילמדו⁸.

ד. אם היינו מחכים באמת לכבוד ה' שיתגלה בעולם, היינו מכינים את עצמינו בלימוד הלכות הקרבנות שיצטרכו אותם מיד למעשה, ואם לא לומדים סימן שלא מצפים באמת. וכמו במלך כשיש אפילו ספק אם יגיע לאיזה מקום, מקשטים את הרחובות, ועושים את כל ההכנות הנצרכות לקבל את פניו⁹.

³ חומת הדת פי"ג.
⁴ מכתבי הח"ח (אגרות ומאמרים) ח'.

⁵ ובתורה אור ריש פ"ו הוכיח שחוקים הכוונה לדיני הקרבנות. ובמקום אחר ביאר ששאר ההלכות כבר יודעים ונשאר רק דיני הקרבנות.

⁶ תורה אור פ"י.
⁷ צפית לישועה פ"ג (ד"ה ובאמת מוטל).

⁸ צפית לישועה פ"ג, סוף ההקדמה לעבודת הקרבנות, מכתבים ומאמרים ה'. והעיקוב אחרי שהמקדש עומד על מכוננו, גרוע בעשרת מונים מהעיקוב שלא נבנה!! וד"ל.

⁹ תורה אור פ"ב, צפית לישועה פ"ג, מכתבים ומאמרים ה'.

¹⁰ אגרות ומאמרים ו', ק"י. ולפי"ז מי שרוצה שתפילותיו לגילוי מלכות ה' ולבנין ביהמ"ק יתקבלו, צריך להתחיל להתכונן בלימוד

הלכות הקרבנות! וכמובן כל זה רק מי שיכול, אבל מי שעוסק בהוראה בדברים הנוגעים למעשה זה קודם וכמ"ש החפץ חיים.

¹¹ אגרות ומאמרים ח', וע"ש שזה סגולה שהקב"ה אמר לעשותה כדי לקרב את הגאולה.

¹² תורה אור סוף פ"ב, מכתבים ומאמרים ה', סוף ההקדמה הראשונה לליקוטי הלכות.

¹³ תורה אור פ"י.

¹⁴ אגרות ומאמרים ו'.

¹⁵ אגרות ומאמרים ע'.

¹⁶ תורה אור סוף פ"י.

¹⁷ הקדמה שניה לליקוטי הלכות.

¹⁸ צפית לישועה ריש פ"ג, ליקוטי אמרים פי"א ובהערה.

מפעלי החפץ חיים בהכנה לגאולה

החפץ חיים היה נאה דורש ונאה מקיים, ובמשך למעלה מארבעים שנה התעסק בלימוד קדשים. בשנת תר"נ התחיל לכתוב את ספרו הגדול 'ליקוטי הלכות' לברר את כל הסוגיות של קדשים בש"ס להלכה, כיון שהיתה אז התעוררות גדולה לעלות לארץ ישראל וחשש שזה התחלת קיבוץ גלויות קודם ביאת המשיח, ואיך נקריב קרבנות בלי לדעת את דיני הקרבנות והמקדש¹⁹. ועסק בכתובת הליקוטי הלכות במשך 35 שנה, עד שנת תרפ"ה²⁰.

כמו כן הדפיס ספרי האחרונים על קדשים²¹, החזיק כולל קדשים כעשרים שנה, שלח מכתבים לרבנים בכל הערים שילמדו עם הכהנים ויתכוננו לעבודת ביהמ"ק²², עשה אסיפות בענין זה, וזירז את כלל ישראל בכל הזדמנות על הענין הנשגב הזה.

וכל זה כמעט ולא ידוע על החפץ חיים אף שעסק בזה יותר מספריו חפץ חיים ומשנה ברורה, ואין הרבה ששומעים בזה לדבריו אף שבשאר דברים מקיימים את כל פסקי החפץ חיים, וכידוע שכל הקדוש מחבירו חרב מחבירו...

ההכנה למעשה

החובה המוטלת עלינו ללכת בעקבות ה'חפץ חיים' לעסוק יותר בענייני המקדש והקרבנות, וכן לעורר אחרים.

ונראה להציע חמישה אפשרויות שניתן להתחזק בהם:

א. **ללמוד** – ללמוד בעצמו משניות קדשים, או גמרא מסדר קדשים עם ליקוטי הלכות של הח"ח שמבאר כל סוגיא עד ההלכה. וכן ללמוד נושא מסויים שלבו חפץ מתוך ספר העוסק באותו נושא. ניתן להשיג ספרים דרך הקטלוג (ראה פרסום בעמוד הבא), או בגמ"ח השאלת ספרים ללומדי קדשים. לבחורים כהנים ישנם קבוצות לימוד בישיבות הנקרא 'בני אהרן לעבודת הקרבנות'.

ב. **ללמד** – ללמד אחרים ע"י פתיחת שיעורים בענייני קדשים או בסדר התמיד וכד'. וכן למסור שיעורים מיוחדים לכהנים לויים וישראלים (ניתן לקבל סדרות שיעורים מוכנים). לפתוח כולל ללימוד

קדשים להלכה: לפנה"צ, אחה"צ, ערב, יום ו', מוצש"ק, בין הזמנים, או מסגרת בתוך כולל. ניתן לקבל מראי מקומות ללימוד כ - 600 סוגיות בענייני הקרבנות עד ההלכה.

ג. **לשמור** – כתיבת ההלכות העולים מהסוגיות הנלמדות. וכן כתיבת נושא מסויים, ניתן לשלוח לפירסום בקובץ 'לגיונו של מלך' ה'. וכן ניתן לשלוח חיבור הלכתי בענייני קדשים ל'מאגר הספרים' – הלכות המקדש והקרבנות' לתועלת הרבים. כמו כן ניתן לקבל את מאגר הספרים באונקי לצורך לימוד וכתובת ההלכות.

ד. **ולעשות** – המחשת הדינים כדי שנוכל לקיים למעשה. ניתן לקבל חוברות עם תמונות על עשיית המנחות, קרבן פסח, סדר התמיד, ומומי הקרבנות. וכן אונקי עם מצגות להמחשת ענייני עבודת הקרבנות.

ה. **ולקיים** – מענה הלכתי בכל ענייני הקודש והמקדש, כדי שנוכל לדעת כיצד לקיים. וכידוע שהח"ח בסוף חייו היתה לו תוכנית גדולה לייסד 'לשכת הכהנים' שמטרתה להושיב מספר הגון של תלמידי חכמים שיעסקו רק בלימוד סדר קדשים ודיני עבודת הקרבנות, כדי שכשיבנה המקדש יהיה את מי לשאול, וטרח הרבה לצורך זה²³.

והנה החפץ חיים כנראה רצה שכל רב יוכל לענות על כל הדינים, אך בזמנינו יש ירידת הדורות, וגם אין פנאי לרבנים לעסוק רק בענייני קדשים, לכן העצה היא שכל אחד שעוסק בנושא אחד ומברר אותו להלכה, הוא יהיה מורה הוראה בנושא זה, וכולם יידעו שבנושא זה אפשר לשאול אותו.

ניתן להתקשר למענה ההלכה בכל שעה, כמו כן ניתן להצטרף לענות על נושא מסויים שבקי בו היטב עד ההלכה.

הבטחת ה'חפץ חיים'

יהי רצון שיתקיים בקרוב הבטחת החפץ חיים²⁴ שכאשר השי"ת יראה שאנו עושים מצידנו את כל ההשתדלות שבידינו לעשות לעבודת בית אלוקינו, הוא ימהר ויחיש את הגאולה, ויבנה לנו את ביתו, ויזכנו לראות כהנים בעבודתם, לויים בדוכנם וישראל במעמדם, במהרה בימינו אמן.

לכל עניינים אלו ניתן לפנות

לטל: 077-227-3333 או: 18429433@gmail.com

²¹ אסיפת זקנים על סדר קדשים, גבורת ארי על יומא, תו"כ עם ביאור הגר"א.

²² אגרות ומאמרים ו' ז'.

²³ אגרות ומאמרים ק"י.

²⁴ תורה אור ס"פ י"ב.

¹⁹ דברי בן הח"ח בקיצור תולדות חייו (מכתבי הח"ח עמ' ל"ח).

²⁰ ידוע ששאלו את הח"ח מדוע אינו כותב מ"ב על יו"ד, והשיב שאם יהיה לו עוד 30 שנה יוכל לכתוב. והרי היה לו את כל השנים שכתב את הליקו"ה, ומוכח שהליקו"ה יותר חשוב, כיון שביו"ד אם יש שאלה אפשר לשאול רבנים ומו"צ, אבל הלכות קדשים בזמן המקדש זה יהיה כמו או"ח שכל אחד צריך לדעת!!

הכל בכתב

לקראת כ"ד אלול - יארצייט של

מרן החפץ חיים זצוק"ל

יוצא לאור בס"ד קטלוג הספרים 'הכל בכתב', ובו

מאות חיבורי הלכה בדיני המקדש והקרבנות

שחלקם הגדול לא התפרסם כלל.

על ידי הקטלוג הייחודי ניתן לראשונה לרכוש חיבורי הלכה בכל מגוון ענייני המקדש והקרבנות ולעסוק בהם, כדבריו המפורסמים של החפץ חיים 'בחובת ההכנה וידיעת ההלכות שינהגו בבית המקדש, עוד לפני ביאת המשיח.

הקטלוג מסודר לפי החיבורים בנושאים הבאים:

- דיני הקרבנות:** זבחים, עופות, מנחות, חלוקה ואכילה, תמורה ומעילה, פסולין.
 - דיני קרבנות ציבור:** עבודת התמיד, שבת ור"ח, קרבנות המועדים, עבודת יום הכיפורים.
 - דיני קרבנות יחיד:** קרבן פסח, בכור ומעשר, קרבנות הרגלים, קרבנות פרטיים, ביכורים.
 - דיני בית המקדש:** צורת המקדש, קדושת המקדש, כלי המקדש ובגדי כהונה, כהנים, לויים, הקהל.
- חיבורים כלליים וחיבורים בענייני הגאולה.

- ניתן להשיג את הקטלוג בטל': 052-7653813, או: t8429433@gmail.com
- ניתן להזמין את החיבורים שבקטלוג במחירים מוזלים דרך דף ההזמנה שבקטלוג
- או ניתן לקבל את דף ההזמנה בפקס בהשאת הודעה בטל': 077-227-3333
- ניתן לראות תצוגה של החיבורים בתיאום בטל': 03-6189607

"וכשיראה השי"ת שישראל עמו מכינים עצמן לדעת דיני העבודה בכל הלכותיה, ועומדים ומצפים מתי יגיע דבר זה למעשה, בודאי יחוש לגאלנו ויבנה לנו בית תפארתנו"

(החפץ חיים בסוף ההקדמה לליקוטי הלכות)

כניסת שבת ב"ב 6:08

ציאת שבת ב"ב 7:05

פרשת נצבים וילך

גיליון 120

שנה ג'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת נצבים וילך

מאה קללות חסר שתיים - לאיזה שתיים הכוונה?

"אתם נצבים היום כלכם"

רש"י מביא מדרש אגדה "למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם, אתם נצבים היום".

ויש להעיר מדוע המדרש אומר 'מאה קללות חסר שתיים' ולא צ"ח כמו שכתוב בהמשך מ"ט ולא כתוב נ' חסר אחת? ועוד הרי יש באמת מאה קללות? ועוד מה ראו דוקא עכשיו שהוריקו פניהם, וכי מ"ט קללות אינם מספיקים להוריק את פניהם?

ביאר הר"י פרנקל זצ"ל שבאמת שמעו ישראל מאה קללות אבל היה חסר להם את אותם שני פסוקים של נחמה שכתובים בקללות שבתורת כהנים "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק וגו' (ויקרא כו, מב) וכן "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וגו' (שם מד) [והטעם שלא נאמרו פסוקי נחמה בקללות שבמשנה תורה, נתבאר בגיליון הקודם], וזה הכונה 'מאה קללות חסר שתיים', ומאחר וחסר להם את העידוד והתקווה הוריקו פניהם, ולכן התחיל משה לפייסם. ודפח"ח.

כשהושב שה' עוזב אותו זה סיבה שה' יסתיר פניו ממנו

"ואמר ביום ההוא הלוא על כי אין אלוהי בקרבי מצאוני הרעות האלה. ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה" (לא, יז) המפרשים שואלים, הלוא כשאמר 'על כי אין אלוהי בקרבי וגו' הרי זה וידוי שמתוודה על מעשיו ומעללי הרעים, א"כ היה ראוי לרחמים, ומדוע הקב"ה מוסיף להסתיר פניו ממנו? (עי' רמב"ן)

ביאר ה"ש משמואל" (פרשת ויגש) שהנה עיקר גדול לידע שכל מאורעותיו של אדם הכל הוא בהשגחה פרטית מאת ה'. וכל ההסתר פנים הוא ממנו. ורק בדיעה זו ניתן לעמוד במצבים קשים **"ואם ח"ו חושב שהוא מושלך מאת פני ה' ואינו מביט עליו, בלתי אפשר לו לאדם להחזיק מעמד שישאר בצדקתו אחרי התלאות המרובות והשונות שעוברות עליו חליפות אין מספר"**.

ולכן כשאומר 'כי אין אלוהי בקרבי' שהוא חושב שנועזב מאת ה' ולכן קראוהו צרות, ולא שם ליבו שכל זה בא לו בהשגחה, בעצם מחשבה זו הוא מביא עליו הסתר פנים ח"ו, "כי כמים הפנים אל פנים, שנאמר שחושב שאינו מושגח, הוא כמסתיר פניו ממטה למעלה, בזה הוא גורם הסתרת פנים ממעלה למטה, ואין לך שעה קשה כאותה שעה שכתוב בה ואנוכי הסתר אסתיר פני וגו' כמו שאחז"ל (ב"ר פ' מ"ב)".

ואפילו בהסתרה...

מן הגרא"מ שך זצ"ל היה רגיל להביא משמו של הגרא"ז מלצר זצ"ל, שביאר את הגאון בתהילים (כ"ג) "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. שבטך ומשענתך המה ינחמוני" [איך הייסורים מנחמים?!!] כך:

משל לאב שטייל עם בנו בתוך יער עבות. לפני כניסתם אל היער הזהיר האב את הבן באזהרה חמורה לבל יפרד ממנו אפילו לרגע קט. לאחר זמן מה הבחין הילד בדבר מסוים שמשך את תשומת ליבו, נשמט מאביו ופנה לצדי הדרך. האב, שלא הרגיש בכך, המשיך בדרכו, והבן מצא את עצמו בודד ותועה ביער, ושומע קולות זאבים, אריות ודובים המשחרים לטרף, והיה הבן מפוחד בוכה וזועק: אבא! אבא! אבא!

לפתע חש הבן יד סותרת על לחיו, ומיד הבחין שהסוטר הוא אביו. האב הכה את בנו וצעק עליו האיר לא שעה לאזהרתו. למרות

עניני חינוך - לימוד בבית או בבהמ"ד בדיבוק חברים

ישנה מעלה מיוחדת בעבודת ה' הנעשית בסתר, אך לעומת זאת, לצורך חינוך הבנים והדורות הבאים חייבים לעשות מעשים גלויים, שילמדו מהם כיצד לנהוג, ולא די בעבודה פנימית בלבד. "הנסתרות לה' אלוהינו", מצד החיוב כלפי שמיא די בעבודה נסתרת, אך "הנגלות" הן "לנו ולבנינו", כדי שיעשו "את כל דברי התורה הזאת עד עולם" (ע"פ מאור ושמש).

"עצה טובה לחינוך היא שישמע קול תורה בבית, וכדאי לומר ברכת המזון בקול, שדבר זה נותן השפעה גדולה על האווירה בבית" (הגמ"ל ליפקוביץ זצ"ל).

שח מן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל: אחד שאלני, הוא קובע עיתים לתורה, אבל רוב זמנו טרוד בפרנסתו. יש לו ב' אפשרויות, אפשרות אחת ללכת ללמוד בבית המדרש עם דיבוק חברים, וגם בירושלמי (ברכות פ"ה ה"א) מבואר דיש מעלה ללמוד בבית המדרש והביאו הר"מ והשר"ע, אך א"כ ילדיו לא יראו שאבא לומד. השבתי לו - שילמד בבית. ונשאל הרי 'חייך קודמין? השיב: החינוך שהילדים בבית יראו ויתחנכו שאבא לומד תורה וקובע עיתים לתורה, גם זה בכלל חייך. [ולאב שיש לו בנים ובנות, והולך ללמוד עם בניו בביהמ"ד, אמר שגם הבנות צריכות לראות שאבא לומד, לגדלם לאהבת תורה, שבעליהם ובניהם יהיו בני תורה].

הצעקות והמכות שקיבל מאביו, לא היה מאושר ממנו באותה שעה, בכך שמצא את אביו וקרוב אליו, ושוב אינו מתיירא מהחיות.

מצבו של יהודי החוטא דומה לילד שאובד. הוא מתרחק מאביו שבשמים. אך כאשר הוא מקבל עונש ויודע ומכיר שהקב"ה מייסרו על שסטה מן הדרך, הוא שמח שמחה גדולה שהוא קרוב לאביו שדואג לו ושומר עליו, וחפץ להחזירו אל השביל הנכון. זהו שאמר דוד המלך "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. שבטך ומשענתך המה ינחמוני". (זאת אני בוטח עמ' ס"ג).

מהו מעלת פטירת הצדיק ביום הולדתו

"בן מאה ועשרים שנה אנכי היום"

רש"י מביא את הגמרא בסוטה (יג, ב) "אנכי היום" - היום מלא ימי ושנותי, ביום זה נולדתי וביום זה אמות, ללמדך שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש, דכתיב את מספר ימיו אמלא.

יש להבין, מה המעלה במה שהצדיק מסתלק מן העולם ביום הולדתו. **מבאר ה"טעמא דקרא"** ע"פ הירושלמי (ר"ה פ"ג ה"ח) שעמלק כושפן היה, ונהג לקחת למלחמה בני אדם ביום הולדתם, משום שביום הולדת האדם מזלו חזק ותקיף, על כן לא במהרה הוא נופל וניזוק ביום גיוסא שלו.

אמנם כל זה בסתם בני אדם שהמיתה עונש להם, אבל אצל צדיקים גמורים שהמיתה עילוי גדול להם, שהרי הם הולכים מחיל לחיל לעולם שכולו טוב. א"כ אדרבה ביום הולדתם שאז בריא ותקיף מזלם, מסתלקים הם מהעולם הזה לעולם שכולו טוב.

מצות תשובה וארבעה חילוקי כפרה

"פִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֶנְכִּי מֵצֵא הַיּוֹם לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּנִּי וְלֹא רָחֵק הוּא..."

פִּי קָרוֹב אֵלַיךְ הִדְרָבֶר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ"

ההבדל בין 'סליחה' 'מחילה' ו'כפרה' וזהו יבואר א. מה נתחדש בדברי הקב"ה שיעשה 'תשובה' ב. המקומות שמצאנו שמוחלין לו על כל עונותיו ג. מדוע כששב לאחר שחטא ב'עשה' צריך גם להביא קרבן

מדוע רק הקב"ה השיב שהחוטא 'עשה תשובה' ויתכפר לו

איתא בירושלמי מכות פ"ב, ב' שאלו לנביאים הנפש החוטאת מה תהא עליה? אמרה להן "הנפש החוטאת היא תמות". **שאלו לחכמה** חוטא מהו עונשו? אמרו להם "חטאים תרדוף רעה". בילקוט שמעוני (תהילים כ"ה, תש"ב) אמרו יבאי קרבן. **שאלו לקב"ה** ואמר להן יעשה תשובה ויתכפר לו היינו דכתיב "על כן יורה חטאים בדרך", יורה לחטאים לעשות תשובה.

והדבר תמוה ביותר שהרי מצות התשובה מבוארת בתורה ובדברי הנביאים, וא"כ מדוע החכמה והנביאים לא השיבו שיעשה תשובה ויתכפר?

בתשובה יש ב' חלקים האחד מה שהמרה את רצון ה' והשני מה שהשחית את נפשו ונשמתו

"אמרי בינה" (ח"א שו"ת סימן י"ג בענין הסכם יששכר וזבולון) כתב שבכל חטא יש שני חלקים. **האחד הוא מה שהמרה את רצון הבו"ת ועבר על מצוות, והשני הוא מה שהחטא משחית את נפשו ונשמתו**, כמו השוטה סם המות המשחית וממית גופו, וזה בעשותו הרע מהדברים שאסרה תורה שבזה השחית ופגם את נפשו.

כך גם בתשובה יש את שני החלקים, האחד תשובה על מה שעבר על גזרתו ית"ש, וזה מידת טובו וחסדו של הקב"ה שמקבל השבים מיד בחרטה ועזיבת החטא ומוחל להם על חטאם. - אולם את מה שהחטא פגם והשחית את נפשו במה יתוקן, ודמי לחולה העובר על מצות הרופא ושתה ואכל מאכלים המקלקלים את גופו, אף אם יפייס ויירצה לרופא עד שימחל לו, אי"ז מועיל להחזיר גופו לבריאותו.

לזה אחז"ל צריך לעשות את תשובת המשקל של כל חטא וחטא, ובתחבולות עשה לך מלחמה, עבר אדם חבילות עברות יעשה כנגדן חבילות של מצוות. - ואף דאין מצוה מכבה עבירה, בכ"ז הקב"ה חותר חתירה מתחת כסא הכבוד לקבל השבים ולהבריא ולרפא את נפש החוטא. (ע"ע מש"כ כע"ז לענין המצוות ב"קובץ הערות" להגר"א וסרמן הי"ד בסופו מאמר ג' ואות ג').

לפ"ז מיושב שמצות התשובה שנכתבה בתורה, והנביאים שנתבאו על התשובה זה על חלק התשובה שמועיל למחילת העוון והמרידה ברצון ה'. - **אבל על ה"נפש החוטאת"** שנטמאה ונתלכלכה בחטא לא מצאו תקנה, ועל כן אמרו שתמות.

התורה אמרה יבאי קרבן, ומבואר בראשונים שעניינו של הקרבן הוא שיחשוב כאילו מקריב את עצמו ועבודות הקרבן נעשות בו, ומסירות נפש זו בכוחה לתקן את הפגם שנוצר.

אך הקב"ה אמר תעשה תשובה ויתכפר לו, שע"י התשובה והקריבה להש"ת בכוחה לזכר נפשו ולטהרה ולתקן את הפגם שנוצר.

וזהו "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד" מקום שמשם חוצבה נשמתן של ישראל, ולכן בכוחה לתקן את נשמתו.

וזהו שאמר ר"ע "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם", וכשם שהמקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל שנאמר "מקוה ישראל ה'".

החילוק בין 'סליחה' 'מחילה' 'כפרה'

בגמ' יומא פו. אמרו דארבעה חילוקי כפרה הן. עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו, עבר על ל"ת ועשה תשובה, תשובה תולה ויוה"כ מכפר וכו'.

וצ"ע מהא דמצינו בכמה דוכתי דאחז"ל שיש זוכה שמוחלין לו על כל עוונותיו, כגון בברכות דף י"ב, שכל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עוונותיו, ובסנהדרין דף י"ד, א' דהעולה לגדולה

נמחלין לו כל עוונותיו, וא"כ מצינו דרכים נוספות שעל ידם נמחלין כל עוונותיו?

הגר"ש פינקוס זצ"ל ("תפארת תורה" על הש"ס סימן י"ג) מבאר שבענין התשובה מצינו **שלושה ענינים**, והם סליחה מחילה וכפרה. **"סליחה" היא שאינו תובע החוב** אבל החוב קיים במלואו ואינו מחול וכדכתיב "סלחתי כדברך ואולם חי אני...", והיינו דיש סליחה שלא להעניש, אולם החובה קיים ובמשך הזמן צריך לסלקו.

ענין "המחילה" הוא שהחוב עצמו נמחל, אבל עדיין אין כפרה. משל למי שהזיק לחברו ונתחייב בתשלום, דאם חברו רק סולח פירושו שהוא לא יקפיד לתובעו אבל החוב קיים, ואם חברו גם מוחל ומעטה אין שום חוב, מ"מ עדיין אין ביניהם אחוה ורעות דההיזק וההפסד עדיין קיים ולא תוקן כלל.

אמנם "כפרה" היא מלשון קינוח כמבואר בזבחים דף כ"ה, והוא תיקון עצם ההיזק.

לפ"ז מיושב דענין המחילה אינו מיוחד בדוקא לתשובה, **דהקב"ה מוחל חוב העברות מפני סיבות רבות המוזכרים בדברי חז"ל שסגולתם מחילת עוונות גם בלא תשובה**.

אולם ארבעה חילוקי **הכפרה** בכוחם לתקן את עצם ההיזק שנגרם מהעברה, לקנח את רושם החטא ולטהר האדם מהנזק שגרם החטא. לזה צריך לדבר המכפר כתשובה, קרבן, מלקות או יסורין שממקין או את יוה"כ שיש לו כוח כפרה, כמבואר בקרא "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטואתיכם", דהכפרה היא הטהרה מלבד מחילת העוון.

מדוע לאחר שהחזר בתשובה על ביטול 'עשה' צריך להביא קרבן

איתא בזבחים ז: "אמר רבא עולה דורון היא היכי דמי? אי דליכא תשובה "זבח רשעים תועבה", ואי דאיכא תשובה והתניא עבר על מצות עשה ושב לא זז משם עד שמוחלים לו? אלא ש"מ דורון הוא" - מבואר בגמ' שהמבטל מ"ע ולא עשה תשובה, קורבנו "זבח רשעים". {**ואע"ג שמבואר ברמב"ם** בהלכות עדות (פ"ה ה"ב) שלענין עדות רק העובר על עבירה שחייב עליה מלקות הוא בכלל "אל תשת רשע עד" ופסול לעדות ולא העובר על עשה, מ"מ לענין "זבח רשעים תועבה" מה דמקרי רשע **מבאר ה"אילת השחר"** שכל זמן שלא שב האדם על חטאו, אין הקרבן מכפר לו על חטא זה.}

אלא דעדיין צ"ב מדוע אחר שכבר עשה תשובה ונמחל לו, עדיין הוא מחוייב להביא דורון? וכן הק' **ה'מושב זקנים'** לבעלי התוספות עה"פ בפ' "ויקרא" "אם עולה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו... ונרצה לו לכפר עליו", דפרש"י דעולה מרצה על ביטול מצות עשה. - וק' מדוע לאחר שעשה תשובה ונמחל לו צריך להביא קרבן לכפרתו?

מבארים האחרונים שאמנם ע"י התשובה נמחל העוון, אבל בכל חטא מלבד עצם החטא שלא עשה מה שנצטוו, החטא גורם לכך שהאדם מתרחק מהקב"ה כנאמר בישעיה (פרק נ"ט) "כי עוונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלקיכם", ועל זה צריך ריצוי שהקב"ה יתרצה להיות קרוב אליו כמו לפני החטא.

שני חלקים אלו מבארים ברבינו יונה בשע"ת (שער א' אות מ"ב) "ועוד יתפלל בעל התשובה אל ה' **למחות כעב פשעיו וכענן חטאתיו**, ושיחפץ בו וירצהו ויעתר לו כאשר אם לא חטא. כי יתכן להיות העוון נסלח ונפדה מן היסורים ומכל גזרה, ואין לה' חפץ בו.

לזה בא העולה שהוא דורון (עיין בפרש"י שם) **כדי שהקב"ה יתרצה להיות קרוב אליו**.

לפ"ז מדוקדק היטב לשון ברכת התשובה **"הרצה בתשובה"**, שמלבד מה שמקבל את תשובתו היא גם רצויה לפניו.

• יודעי תרועה – קיצור דיני תקיעת שופר •

היכרות מהירה עם פרטיה המעשיים של מצוות תקיעת שופר

כמה ראוי וכדאי ללמוד את דיני תקיעת שופר, שהרי מצות היום העיקרית בראש השנה היא מצות שמיעת קול שופר, שבה אנו ממליכים את הקב"ה בעולם ועל ידה אנו נזכרים לפניו לטובה בדין.

שברים-תרועה, ולכן אנו עושים את כולם,

דהיינו תשר"ת ג' פעמים תש"ת ג' פעמים ותר"ת ג' פעמים, סך הכל שלשים קולות.

נחלקו הראשונים^א האם יש לנו ספק אמיתי לדינא מהי התרועה-יבא או יללא, או שכולם כשרים.

רב האי סבר דמלוהו כשרים והטעם שאנו תוקעין ל' קולות הוא בשביל שלא יהיו מנהגים חלוקים בין הקהילות, דאלו עושין תרועה זו ואלו האחרת.

אך הרמב"ם סבר שזהו ספק אמיתי לדינא מהי התרועה. וכן פסק **השו"ע** (תק"צ סע' ב).

מבואר בגמ' (ר"ה טז) דיש להוסיף ל' קולות כדי לערבב את השטן: אמר רבי יצחק למה תוקעין בראש השנה, למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו! אלא למה מריעין, למה מריעין? רחמנא אמר זכרון תרועה! אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערבב השטן.

מוסיפים לתקוע ל' קולות אלו דמעומד במוסף על סדר הברכות, מלכויות זכרונות ושופרות^ב. ובזה כמה מנהגים דיש שתוקעין בתפילת לחש ויש שתוקעין גם בלחש וגם בחזרת הש"ן, כמו"כ הרבה שיטות איזה סדר לתקוע. וכבר פשט המנהג לתקוע תשר"ת תש"ת ותר"ת על כל ברכה.

ובקהילות רבות נהגו כמבואר במ"ב (תקצ"ב סק"א) לתקוע רק בחזרת הש"ן, ומשלימין את ל' דלחש אחרי התפילה.

וכדי להשלים למאה קולות, כנגד ק' יבבות דאם סיסרא, מוסיפים עוד י' תקיעות.

• צורת הקולות •

הגדרת הקולות - בפשטות מתבאר מן הראשונים^א שהגדרת הקולות, והחילוק בין תקיעה לבין שברים ותרועה, נקבע על פי אורך הקולות, שהתקיעה ארוכה, והשברים הנים קצרים יותר, והתרועה קולות הקצרים ביותר מופסקים.

• הברכה •

עצם המצווה היא שמיעת קול השופר, לכן נוסח הברכה הוא 'לשמוע קול שופר', ומזה נראה שכל אחד מן השומעים מקיים את עיקר המצווה בעצמו ממש כבעל התוקע^א, ויש הסוברים שבע"ת מוציא את השומעים גם במעשה התקיעות^ב.

מי שלא שמע הברכה מבעל התוקע, יברך בעצמו.

טוב להורות לנשים העומדות מחוץ לבית הכנסת שאם אינן שומעות הברכה יברכו לעצמן. כן הדין למנהג בני אשכנז, אך השו"ע פסק שנשים אינן מברכות וכן הוא מנהג בני ע"מ^ב.

• כוונת המצווה •

הכוונה הנדרשת לעיכובא: לצאת ידי מצות שמיעת קול שופר. וקיי"ל^א דבמצווה דאורייתא מצוות צריכות כוונה. [אכן מובא בספרים ונדפס במחזורים מאת הקדמונים הרבה כוונות והכל לפי מה שהוא אדם].

האם צריך לכוון כל העת בכל קול וקול ששומע מתחילתו ועד סופו? הדין הוא שדי במה שמכוון בתחילת קיום המצווה על כל מה שעתידי לעשות^א. תדע שפסק המשנ"ב (תקפ"ט ס"ק ט"ז) שאם בא לבית הכנסת בשביל לצאת ידי חובה עם הציבור, יצא בדיעבד אפי' אם לא כיוון בהדיא.

יש מעלה לדעת כל קול מהו, לכן ראוי לעקוב במחזור אחרי המקריא את סדר התקיעות, האם זו תקיעה שלפני תרועה או לאחריה, ומזה הטעם נהגו להכות על הבימה אם הוצרך לחזור על תקיעתו. אך אי"ז מעכב. כמו"כ יש שהנהיגו להודיע שהשומעים יכוונו לצאת על דעת התוקע או המקריא ובכך מרוויחים הידור זה.

• מנין התקיעות •

מן התורה חייב אדם לשמוע שלש פעמים תרועה עם תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה, סך הכל ט' קולות. (ר"ה לג, טור וש"ע תק"צ).

התרועה היא קול יבבא, אך אין אנו יודעים האם היא גניחת הבוכה הדומה לשברים, או יללת הבוכה הדומה לתרועה, או שניהם גם יחד.

א. עי' מט"א תקפה סע' י דאין מצוה בו יותר מבשלוחו לתקוע בעצמו.

ב. מנח"ח מצוה תה, שאג"א ס' ו, ועי' בשם הגר"ח הלוי על הש"ס ר"ה כח עב. ובשו"ת הר צבי או"ח ב ס' פה העמיד בזה מח' ראשונים ואחרונים.

ג. יעו"י בשו"ע סימן תקטס סעיף ו וברמ"א.

ד. ויעו"י שו"ע סימן ס' ס"ד ובמשנ"ב.

ה. מורנו הגאון רבי אברהם ויג שליט"א.

ו. יעו"י אלף המגן תק"צ ס"ק ל"ה.

ז. ב"י ריש ס' תק"צ.

ח. בענין זה רבו השיטות דיש מן הראשונים דסברי שאלו הן התקיעות העיקריות ויש שסברי דהתקיעות הסמוכות לברכה הן העיקריות. אך ברור דלכל חד מינייהו יש מעלה ולכן כ' המג"א (תק"צ יב, ומשנ"ב שם סקל"ה) דאת ס' קולות הללו צריך לתקוע כהוגן ואם טעה יחזור אך תקיעות שאחר התפילה אי"צ לחזור אם טעה.

ט. כ"כ הריטב"א (ר"ה ל"ג ע"ב) "ועל כרחנו שבר ותקיעה קול פשוט ואין בהם כדי שינוי בנגון ואין שינוי בהם אלא באריכות הקול" עכ"ל. וכן משמע רוב הראשונים והפוסקים שדנו שלא יאריך יותר מידי בשבר שבכך יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה.

אך הרמב"ן בדרשה כתב שהשינוי בין הקולות נקבע ע"פ הניגון שלהם, ויבואר לקמן.

תקיעה - צורתה קול פשוט וארוך, לשון הרמב"ן: 'סופו כתחילתו'.

אם השתנה הקול באמצע, יש חילוק בין שינוי כגון צרידות רעידה או החלשות, דדעת ר"ח"פ' דכשה, דעל זה נאמר הכלל **'כל הקולות כשרים בשופר'** (אכן המהר"ל"ד החמיר בזה מאוד), אך אם נשבר הקול ממש והוא כשבר היוצא מתוך התקיעה, יותר נהגו להחמיר בזה. **[הגר"י נויבירט זצ"ל לא הניח לבע"ת לחזור על כך].**

שברים - לדעת רוב הראשונים הסוברים שהגדרת קולות התקיעות השונות נקבעת ע"פ אורכן ולא ע"פ ניגונן, הרי שצורת השברים הינם ישרים ופשוטים כמו התקיעה, אך הם קצרים יותר.

אך לדעת הרמב"ן צורת השברים שונים מן התקיעה בניגונם, וכלשונם: "שאינן ההפרש שבין השברים לתקיעה בין ארוך לקצר, אלא שזה קול פשוט סופו כתחילתו כאיש מרים קולו לרנן, וזהו קול שבור כעין המיל"ל" עכ"ל.

מנהג כמה קהילות וכמה ישיבות לעשות השברים פשוטים, אך מנהג ליטא והרבה ישיבות לעשות השברים בניגון. ומסתבר שטעמם הוא, כי באלו השברים קל יותר לכוון מידת אורכם בדיוק, יותר מאשר בשברים פשוטים. [כנודע בין התוקעים שמלאכת השברים היא הקשה שבכולם].

תרועה - לשון הרבה ראשונים¹ קולות קצרים מופסקים, וזו התרועה הידועה אצלנו.

אך הרס"ג בסידורו צייר התרועה כעין שלשלת, וכן **הרמב"ן** בדרשתו כתב שהוא קול המתערש, וכוונתם כנראה לתרועה התימנית שהיא עשויה קול ארוך עולה ויורד ומתערש.

• שיעור אורך הקולות •

המידה הבסיסית - יחידת המידה לקביעת שיעור אורך הקולות הינה 'טורמיט' שהוא כוח אחד, פירוש קול אחד הקצר ביותר של תרועה. **הרמב"ן** כתב שכל אחד משער בדידה, כלומר השיעור נקבע בכל בעל תוקע לפי מהירותו. והגר"ק זצ"ל פסק שמשערים לפי תרועה בינונית של בע"ת מומחה. **הגר"ר רפאל שמואלביץ** זצ"ל בירר הדבר וקבע כי טורמיט הוא בין 0.16 השניה - לבין 0.14 השניה.

אורך התקיעה - הדין הוא שאורך התקיעה צריך להיות כאורך התרועה². ולכן בתשר"ת התקיעה היא כפולה מאשר בתש"ת. ובשביל לשער אורך התקיעה עלינו לבאר מהו שיעור אורך התרועה.

אורך התרועה - נחלקו הראשונים, **התוס'** סברי דהוא ט' כוחות, ובעל **העיטור** ורוב הראשונים סברי שהתרועה היא ג' כוחות בלבד.

המשנ"ב (תק"צ ס"ק יב) פסק דלכתחילה יעשה ט' כוחות ובדיעבד די בג' כוחות.

לפי המדידות הנ"ל נמצא שאורך תרועה של ט' כוחות היא בין 1.33 שניה לבין 1.5 שניה. ולפ"ז תקיעה דתש"ת ותר"ת שיעורה 1.5 שניות. אכן מהדרים לעשותה 2 שניות. ותקיעה דתשר"ת שיעור אורכה כ-3 שניות. אכן מהדרים לעשותה 4 שניות.

אורך השברים - השברים צריכים להיות באורך מדוד מפני שיש חשש שכשמאריך בהם יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה [וגם יש להקפיד לא לקצר בהם מיד].

לדעת הסוברים שאורך התרועה ט' כוחות הרי שכל שבר שיעורו ג' כוחות, וצריך לזהר שלא יאריך יותר מיד. ולדעת הסוברים שתרועה היא ג' כוחות נמצא אורך שבר צריך שיהיה עד מעט יותר מב' כוחות, שהרי בשיעור ג' כוחות כבר הוא כאורך שכשר לתקיעה, שמידתה הלא נקבעת ע"פ אורך התרועה.

• הפסקה בין הקולות •

לכתחילה צריך הבע"ת להפסיק בנשימה בין קול לחבירו, אך בדיעבד אם תקע את כולם ללא הפסק נשימה יצא (שו"ע תק"צ סעיף ה).

בשברים-תרועה נחלקו הראשונים האם לעשותם מחוברים דווקא או להפריד ביניהם בנשימה.

דעת ר"ת דאין דרך הבוכה לגנוח ולי"ל בלי להפסיק ביניהם בנשימה, ולכן צריך להפסיק בנשימה בין שברים לתרועה.

דעת הרי"ף גיאת והרא"ש שמכיון שהם יחד קול אחד של תרועה, אין להפסיק ביניהם בנשימה אלא יפסיק מעט ללא נשימה.

הכרעת התרומת הדשן לעשות את ב' השיטות, דבתקיעות דמיושב יתקע בנשימה אחת ובתקיעות דמעומד יתקע בב' נשימות. וכ"פ השו"ע.

המשנ"ב (סי' תק"צ ס"ק י"ח) כתב דאף להרא"ש שאין להפסיק בנשימה מ"מ לא יתקע בלתי שום הפסק אלא יפסיק מעט פחות מכדי נשימה.

אך דעת החזו"א (או"ח קל"ו א') דההפסק האמור לר"ת אינו בנשימה ממש אלא כדי נשימה, ולשיטת הרא"ש דאין להפסיק ביניהם הריהו מריע מתוך השבר ללא הפסק כלל. [ובדבר זה נחלקו גדולי תלמידיו האם יעשה תרועה היוצאת מתוך השבר ממש ללא כל הפסק עד שלא ניכר אימתי נגמר השבר ואימתי מתחילה התרועה, או שצריך לגמור את השברים בשלמות שיהיה ניכר סופם ולהסמך מיד תרועה ללא רווח ביניהם].

יתקבל ברחמים וברצון סדר שופרותינו

שגיאות מי יבין, לתגובות והערות - 7624370@GMAIL.COM

לע"נ הרב אברהם ישעיהו זללה"ה בן הרב צבי הלוי שליט"א

י. החזו"א הקה"י הגריש"א הגרש"ז והגר"ק זצ"ל.

יא. הובאו בב"י תק"צ ועוד.

יב. כן העיקר להלכה יעו' שו"ע תק"צ ס"ג בדעת הי"א. אכן עוד כמה שיטות ישנן בראשונים: שי' רש"י דשיעור תקיעה הוא ג' כוחות (ולפ"ז שבר הינו עד ב' כוחות ולא יותר). שי' הרמב"ם דשיעור תקיעה הוא כחצי תרועה דהיינו ארבע וחצי כוחות. ושי' הראב"ד דשיעור תקיעה לעולם הוא ט' כוחות בין בתשר"ת ובין בתר"ת. ב"י.

פלפולא דאורייתא

שיעורו של הגאון רבי רפאל סויד שליט"א

ראש כולל שערי רעה

פרשת ניצבים תשפ"ד

גיליון מס' 44

כלאים באבטיחים

אופנים, א' הנה אם הוא קונה למשל כסא מחברת כתר המחללת שבת, אין לחוש שמא הכסא עצמו נוצר בשבת, משום שהלא הולכים אחר רוב ימי השבוע [ומסתמא לא נחשב שאפשר לברר, כיוון שאין אפשרות לברר בקל], ולא חשיב קבוע, מכיוון שהספק התחיל רק כשהגיע אלינו, שהרי במפעל ידעו איזה סחורה מיוצרת בשבת. ב' משום מסייע בידי עובדי עבירה, הנה לאחר שהדבר נוצר אין בזה משום מסייע באופן ישיר, אלא באופן עקיף, שעוזר למפעל להמשיך ולהתקיים, ג' לענין אתרים מחללי שבת, הנה מקומות שיט ובריכות וכדו', פתוחים באופן מעורב, [כולל אלו הסגורים בשבת], ולא שמענו מי שאומר שאסור ללכת לבריכה שפתוחה במעורב רח"ל, למרות שהדבר חמור לא פחות מחילול שבת, משום שאין כח בידינו למנוע את הציבור כולו מלעבור עבירות, ועדיין יש לדון לאסור משום גזירת גדולי הדור, אלא שיש לעיין האם נחשב שהתקנה פשטה ברוב ישראל, וכמו שאנו צורכים חשמל של חברת חשמל בימות החול, משום שאין אפשרות מעשית לתקן דבר זה, [שהלא גנרטור עולים יקר באופן משמעותי ביחס לחשמל מחברת חשמל], ד' בשאלת הרב הלפרן היה מדובר בהזמנה גדולה של בטון, שללא ספק ההיא תגרום שיעבדו בשבת מחמתו, ועל כן הדבר חמור הרבה יותר, ה' במקרה של הרב הלפרן ז"ל היה מדובר במאבק האם חברת הבטון תעבוד בשבת, ועל כן היה צריך להילחם, ואכן המאבק הצליח בס"ד, והחברה לא עבדה בשבת, אמנם לענין רשתות שיווק גדולות, הדבר דומה מקרה של הרב הלפרן, ו' ראה בחוט שני [שבת ח"א עמ' מ"ב] שכתב שרק אם ההימנעות תשפיע על החילול שבת מחויב להימנע מלקנות, ז' בארחות שבת [ח"ג בסימנים ס' י"ב] כתב שדין זה הוא על הרבים ולא על היחיד, ועל כן במקרה כמו בכלאים שלצערנו עדיין אין התארגנות ציבורית להימנע מלקנות אבטיחים וכדו', אין איסור על היחיד לקנות.

ד'. והיו שרצו לומר שאיסור הרכבה בכלאים, הוא רק היכן שיווצר איסור חדש, ולא כמו בנידון דידן שאין זו יצירה חדשה, והביאו רא"י לדבריהם מדברי מהירושלמי [כלאים פ"ז ה"א] "תני אין מרכיבין זיתים ברכב של תמרה מפני שהוא אילן באילן, רבי יודן בעי ולית הדא פליגא על רבי לוי, אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך, כשתילי זיתים סביב לשולחןך, מה זיתים אין בהם הרכבה, אף בניך לא יהיה בהם פסולת, שנייא היא הכא שהוא עתיד למתקן, כהדא רבי שמעון ברבי הוי משקי פרסתקיה יין מבושל כדי למתקן, ולמדו שהירושלמי שאל שלא מקבל הרכבה, ותיירץ שמקבל המתקן, ומשמע שאלולא שהיה מתמתק לא היה אסור, אולם הגר"א בייפוס שליט"א כתב לדחות ראיה

הנה לצערנו המצב כיום שרוב ככל האבטיחים נזרעים באיסור כלאים, דהיינו ששותלים אבטיח על מצע של דלעת כדי לחזקו, ועוברים בכך על מילוני איסורי דאורייתא, ואמנם האבטיח לא נאסר באכילה, כמב' במשנה בכלאים [פ"ח מ"א], וכך נפסק ברמב"ם [פ"א מהל' כלאים ה"ז], ובשו"ע [יו"ד ס' רצו סעיף א'] שאין איסור אכילה בכלאי זרעים, אלא רק בכלאי הכרם, אולם אין ניתן לעבור לסדר היום כשבשבילנו עוברים על כמות בלתי נתפסת של איסורי דאורייתא, ודבר זה גורם שכמעט ולא אפשרי להיות חקלאי שומר תורה ומצוות, וכמה נלחמים בשביל שמירת השביעית אצל החקלאים, שהיא מדרבנן, ואמנם שביעית נוגעת גם אלינו, מדין ספיחין, אבל גם על איסור דאורייתא של אחרים, ובפרט שנעשה גם בשביל הצרכנים החרדים, בוודאי שדבר זה אמור להיות כואב לכל ירא שמים, ויש לדון בשאלה זו מכמה אופנים.

א'. כדי לסבר את האוזן על היקף התופעה, רק בגידול האבטיחים מדובר על כארבעים אלף דונם, ובכל דונם כמובן גדלים אלפי אבטיחים, ובכל אבטיח עוברים על איסור בהרכבה, וכן על איסור מקיים בכל רגע ורגע, [ואין לומר שהרכבה מהמגדלים בפועל הם גויים שעובדים בשדה, שהלא אף ע"י מגדל גוי הדבר אסור, כמב' ברמב"ם פ"י מהל' מלכים ה"ו, והוא מפי הקבלה, וכן נפסק בשו"ע יו"ד ס' רצ"ו סעיף א', ואי"ז איסור אמירה לעכו"ם גרידא, אלא איסור לפני עיור דאורייתא], ומדובר כיום על קרוב לעשרים מיליון [!!!] שתילים מורכבים בישראל מידי שנה רח"ל, ומדובר באבטיחים, מלונים, עגבניות, מלפפונים, פלפלים, חצילים, ואגסים, פיסטוקים, אפרסקים, נקטרינה, דובדבנים, משמשים, שיזפים, שסק, שקדים, תפוזים, לימונים, קלמנטינה, אשכוליות, ובאבטיחים מדובר ברוב הגידול, ואילו בשאר המינים מדובר עדיין במיעוט.

ב'. ויש לדעת ששאלה זו אינה נוגעת רק לחקלאים, משום שישנם אנשים שמגדלים בבתיהם ובחצרותיהם עציצים עם פירות וירקות לנוי, ובהרבה מקרים יש בכך כלאים, משום שיש תערובת בשתילים עצמם, למרות שהם קנו שתילים של מין אחד, ועל כן יש לקנות רק ממשלתה בפיקוח הלכתי.

ג'. והנה כתב הקהלות יעקב [בחלקים, ח"ב ס' ז'] במכתב להרה"ח יעקב הלפרן ז"ל מייסד שכונת זכרון מאיר בבני ברק, ששאלו האם להזמין בטון לבניית השכונה מחברה ישראלית מחללת שבת, וכתב הקה"י שיש איסור מדינא להזמין משם, משום מסייע בידי עובדי עבירה, ולפני עיור דאורייתא, וכתב שהסכים לזה מרן החזו"א, ויש שלמדו מדברי הקה"י איסור בכל מקרה שקונים מחברה מחללת שבת, ויש לדון בזה מכמה

זו, והביאור בירושלמי הוא כמו שביאר הר"ש סירילאו ששאלת הירושלמי שלא מתאחה, והתירוץ הוא שמתאחה, וע"כ אף ללא יצירה חדשה הוי איסור, וכך פסק החזו"א [כלאים סי' ב'].

ה'. והנה אם נדמה ענין זה לשאלת החשמל בשבת, יש לדון מכמה סיבות, א'. אדם שמשאיר את ביתו עם מוצרי חשמל דלוקים בשבת, הרי הוא יוצר ריבוי בשיעורים, שהלא ללא ספק ישנו יותר חילול שבת להדליק מתג שמפעיל יותר מוצרי חשמל, וטענה זו מיישבת גם את הטענה שחברת חשמל צריכה להדליק עבור החולים, שעדיין סו"ס איכא ריבוי בשיעורים, ובפרט אי נימא שריבוי בשיעורים דאורייתא, [ועל כן חשוב לדעת,

זכיתי והגר"מ בויאר שליט"א עבר על הדברים, והעיר כמה הערות, וכדלהלן:

א'. הוא מפריש ד' פעמים ביום, לפני תפילת ותיקין, בשמונה בבוקר, בשתיים עשרה בצהריים, ובשש בערב, ולא כפי שנכתב.

ב'. במש"כ שיש לחוש בקמח שמגיע מחו"ל שהולכים אחרי זמן הגלגול, כתב הגר"מ שביום שישי הוא מפריש מקמח חדש של החלות לשבת, וא"כ בהפרשה זו, אין לחוש לזה.

ג'. במש"כ שאינו מפריש על הקמח שבחנות, הסביר הגר"מ טעם אחר, משום שההפרשה על בעל החנות לא תועיל לפטור את הקונה.

ד'. במש"כ שאף אם רוב העיסה עומדת לאכילה, עדיין אין שיעור להתחייב בחלה, כתב הגר"מ שברמב"ם מוכח שאין צורך שיאכלו את כל השיעור, וגם בכה"ג חייב בחלה.

ה'. במש"כ לדון דהוי זכות לדבר עבירה, כתב הגר"מ שלא אדם שלא יפריש הוי זכות, כי זה איסור קל יותר, למרות שכעת עובר איסור שלא מן המוקף, וממילא אף אם ההפרשה היא עבירה, סו"ס זה מעשה הצלה.

ו'. במש"כ שמי שאכל מהחלה שלא הופרשה עדיף לו שלא להפריש, ולסמוך על הפרשת הגר"מ, כתב הגר"מ שאם אינו רוצה לסמוך עליו בוודאות, יכול להפריש על תנאי שאם הגר"מ לא הפריש.

ז'. הגר"מ ביקש לציין שהצנתוק הוא כמה דקות לאחר ההפרשה, ויש לדעת שרק עד זמן זה ניתן לסמוך על מעשה ההפרשה.

ובנוסף קיבלתי הערות ממכמה ת"ח, וכדלהלן:

א'. האירני הרה"ג בנימין שלזינגר שליט"א, שמלבד הגר"מ בויאר אף הגר"י גואלמן שליט"א רב קהילת שערי תבונה ברמות, מפריש בכדי להציל את מי ששכח להפריש.

ב'. האירני ידידי הרה"ג אברהם שמחה אדלשטיין והרה"ג אורי שרגא דונט שליט"א שאין ראיה מדברי התוס' בכתובות שכתב שאשה לא תברך על ספירת ז'נ שמא תסתור ראיתה, דס"ל דלא כהריטב"א בענין נט"י, דהתם מחמת סיבה זו לא תיקנו כלל ברכה על מצוה זו, ומשא"כ בנט"י שהוא מקרה פרטי.

ג'. האירני הגר"ר מרדכי יעקב מאיר שליט"א בשם הגר"מ לובין שליט"א שאף אם רב העיר יפריש חלה, לא יועיל, מכיון שאינו מחויב לעשות כן, ועושה זאת בהתנדבות, אלא אם הרב ימנה בשכר אדם אחר שיעשה כן.

¹ לאחרונה נעשתה רפורמה במשק החשמל, וכל אדם יכול לבחור חברה שתמכור לו את החשמל, ועלתה הצעה שהציבור החרדי ידרוש מחברה שתייצר את החשמל רק ע"י גויים בשבת, וחברה שתעמוד בתנאים תוכה לכח קנייה גדול מהציבור החרדי, ושמעתי מהגר"א בייפוס שליט"א שהציע רעיון זה לפני מרן הגר"ד לנדר שליט"א שהעלה סיבה לפסול הצעה זו, שהרי הפעלת החשמל נמצאת עדיין בחברת החשמל, וא"כ אין זה פתרון מושלם, אלא רק צמצום חילול שבת, ומאידך גיסא לאחר שהדבר יתפרסם יהיו הרבה שיאמרו שכעת כבר לא צריך גנרטור, ויפסידו בכך אנשים שיקיימו את הדין בשלימות, אולם אמר שאם נראה להם שהמציאות היא שונה, הם יכולים לעשות כן.

² ובבכורותי בישיבת פוניבד' עוררתי מדוע לא מקפידים להימנע משימוש

שפעמים רבות אדם מתארח בשבת והוא בודק האם יש גנרטור במקום האירוח, אולם לעיתים לא פחות חשוב מכך, שידאג שבביתו יהיה גנרטור פועל בשביל המקור וכדו', ובמידה ובמקום האירוח לא הוסיפו חשמל בשבילו, ופ"א התארחתי בשבת ושכחתי לדאוג שבביתי החשמל יהיה על גנרטור, והתקשרתי חצי שעה לפני שבת להגר"ע פריד שליט"א והורה לי שאני מחויב לחזור לביתי, למרות שמדובר בטרחה גדולה, כדי לסדר ענין זה, וא"כ בהקשר זה חמור ענין חשמל בשבת מכלאים, ב'. מבחינת חילול ה', אין ספק שגם בכלאים יש חילול ה' גדול, אלא שכל עוד ואין אפשרות אחרת, בשונה מחשמל, אין כאן תביעה על כל יחיד ויחיד.²

תגובות לעלון 43 בענין חפירת חלה מן המוקף בעבור מי שלא חפריש

ד'. באהלי זרעים [גיליון 99] הובא מכתבי הגר"צ פלמן זצ"ל שדן בהצעה זו, וכתב לדון האם יש בזה משום ברירה, שהלא הגר"מ אינו רוצה שיהיה מי שיפריש לאחר שהוא חפריש, ויכשל בברכה לבטלה, ועל כן יאמר שאינו מחיל על מי שיפריש בעתיד, וא"כ הוי ברירה בדבר שעיקרו מה"ת, שיש דעות שבזה אין ברירה, והביא ג' טעמים להתיר, א' עפ"י הר"ן [גיטין יג,א] שבאופן שבוודאי ההפרשה תחול אלא שלא יודעים על מי היא תחול, איך בכך שאלה של ברירה, ב' הביא בשם הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל שמכיוון שהחלות בוודאי חלה, אלא שיש סיבה שתבטל מחמת שאותו אדם יפריש, דמי לעל מנת שלא ימחה אבא, דלא חשיב ברירה, ג' עוד כתב בדומה לטעם הראשון, שמכיוון ובוודאי ההפרשה חלה, אלא שלא יודעים על כמה היא תחול, לא חשיב ברירה.

ה'. בקובץ מנשים באהל [הוראות הגרי"ש אות קנג] כתב הגר"ע אורבך שליט"א בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל שניתן לסמוך על רב שאומר שמפריש תמיד, ובקובץ היכלא [ח"ד עמ' קצז] הקשה הגר"מ רובין שליט"א שהלא ק"ל שבדבר שעיקרו מה"ת, לא אמרנו חזקה שליש עושה שליחותו, והגר"ר מרדכי יעקב מאיר שליט"א כתב לבאר דהגר"ש"א ס"ל שאף בדבר שעיקרו מה"ת אמר' חזקה שליש עושה שליחותו, וכדעת הרמ"א [יו"ד סי' שלא סעיף לד] ודלא כהשו"ע.

ו'. בענין מה שכתבנו שמי שנשאל על ההפרשה עובר על ברכה לבטלה, ראה בשו"ת חתם סופר [יו"ד סי' שכ] שכתב שאינו עובר משום שהברכה היא שציונו להפריש חלה, וחלק מהמצוה היא שיש אפשרות להישאל, ועי' ברש"ש [נדרים נט,א] שכתב טעם אחר בזה.

ז'. העירני הרה"ג אברהם שמחה אדלשטיין שליט"א בענין המעשה באדם שאכל קצת מהחלה, שכתבנו שעדיף שלא להפריש, בכדי שלא יתברר למפרע שאכל איסור. והעיר שיכול לומר שעל מה שאכל הוא סומך על הגר"מ בויאר, ואת השאר מפריש בעצמו [דאי מיירי שאכל כבר את הכל, בלא"ה אינו יכול להפריש].

לע"נ כתוז מלרה בת סלחה ע"ה

לתגובות והערות ולהצטרפות לקבלת העלון במייל

0556770051 או בטלפון zx0527103930@gmail.com

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון או בטל' 0733718752

השיעור מתקיים מירי שבת אחה"צ שעה וחצי לפני השקיעה

למשך חצי שעה בבית הכנסת הניכי הישיבות רח' בירנבוים 12

בני ברק

בחשמל של חברת חשמל גם כחצי שעה לאחר צאת שבת, שהלא לדעת המומחים כחצי שעה קודם צאת שבת הם נערכים לכך שעשרות אלפי בתי אב בלעה"ר שנמנעו משימוש בחשמל בשבת עומדים להשתמש, וא"כ יש בכך חילול ה', ואף לפני"ע, ואף מעשה שבת לדעת הפרי מגדים [אור"ח סי' שי"ח משבצות חזב סק"ב] שבדבר שנעשה למוצאי שבת, אין היתר במוצ"ש מיד, שהלא כך הייתה מטרתו, ועל כן אף בישראל חייב להמתין בכדי שיעשו, ואם ימנעו משימוש חצי שעה, הרי שימנעו אותם מאיסור, ובלא"ה בגנרטור לא נכבה עד זמן רבינו תם, ואולי יהיה צורך להאריך בעוד כמה דקות, ובזמנו [קין תשע"ו] שלחו שאלה זו למרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, וכתב שאין בכך חיוב מדינא, והיינו דס"ל דלא נקטינן את דברי הפרמ"ג להלכה.

מצאתי ברורה

גליון מס' 18, פרשת נעבים וילך התשפ"ד

המושך פרק ה – השמטות דינים (ב)

בשבוע הקודם נתבאר שבהרבה מקומות השמיט המסנה ברורה דינים מהאחרונים בחיבורו, ונתה יתבאר בס"ד שהיו לו כמה שמטים לזה

ופעמים שיש טעמים אחרים להשמטות ולא משום דלא סבירא ליה, ובגון שהוא רק פרט אחד או סברא אחת, דפשוט שאינו צריך לכתוב את כל הפרטים והסברות שיש בכל הלכה והלכה, ויש שהשמיט הלכה לגדל פשוטותה¹, או שאינה ישיכת להכא כלל², או משעמים אחרים³. עוד מצינו בהרבה מקומות ברבריו, שלא חזר וכתב את כל ההלכות השייכות לאותו הסימן, ופשוט הוא דלא חשיבא השמטה בזה, ואף אינו סותר למה שפסק כן במקום אחר, ומשום שמקן על מה שכבר ביארם במקום האחר⁴.

ובאמת דלא בכל המקומות יש להביא ראיה ממה שהשמיט המסנה ברורה לדברי אחד מן הפוסקים דלא סבר כוותיה, דהא בנו רבי אריה ליב וציל כתב⁵, שהשמיט הרבה הלכות מפני קוצר הזמן וביאור שמה לא יאריך כל כך בימים למנוח את ביאורו על כל השולחן ערוך, וגם משום מיעוט רכושו להדפיס הכל. גם כתב⁶, שלא הרבה להביא מילי דחסידותא, דמקן בזה על הבאר היטב והשערי תשובה שמונב ברבריהם כמה מילי דחסידותא בנגלה ובנסתר. עוד כתב⁷, שתמיד השמט מלכאכנס עצמו בדברים שנתחדשו בימיו.

בשבוע הבא יתבאר בס"ד, אם יש להביא ראיות לדינא מהשמטותיו

~ מקורות והוספות ~

¹ **ובגון** מה שהשמיט בסיון רס"ח במשנ"ב (ק"א) למה שכתב ח"א (ד"א כלל כ"א) דאם לא אמר ויכולו ונזכר קודם שסיים הברכה חזרו לזכור, וכתב הגר"ח זצ"ל (דובא באסי שוואל פלי דף ע"ו) שטעמו משום שהוא דין פשוט. ² **ודוגמא** לדבר כפי ח"ד השיק דין שני ימי ר"ח, שהשמיט שם לדברי ח"מ (שם סק"ג) בענין א' מותר לערב עירובין אחר שקיבל שבת, והביאו בבאר הלכה בסיון רס"א (ד"א א' ע"ב), ופשוט הוא שבה שהשמיט בסיון ח"ד הוא משום שאינו שייך לשם כלל. ומזה"ש גם כן השמיט בדין שומר בסיון תקפ"ז לדברי חזקן אברום שם (ק"א) דאם דחמשהעשר להסמך פסול לציצא אינו אלא לסתחלת, ולא הביא אלא בסיון י"א במשנ"ב (ק"א). ³ **דהנה** יש שהביאו ראיה כמה שהשמיט איזה תפילות מחבורו דלא נהג לאמרם, ולע"ז נראה שאין להביא ראיה מזה, דהא לא חזר את חיבורו על סדר התפילות, ובכמה מקומות מציע שהחזיר לתפילות אחרות שלא במקומם, דמזכיר שם תנאים דבית [שבמיעוט ש"ה ס"ה] כלה שאין אומרים אותן כמדרגה שלא הביא בכל חלק ראשון, והזכיר בזה דבריו בחלק שני [שכתבו סיון חלש, ושמו שנתבאר בס"ד לעיל פרק א], והוא בסיון קל"ב בבית"א (מקומם מאמר דישון). דכתב שם למי שייך הקדוש של מזמור זה, וכן לענין אמיתי יגדל לא את מה שכתב במקומו אלא בהלכות קריאת שמע בסיון ט"ח במשנ"ב (ק"א) דאורי' דיל לא חזר אומר.

⁴ **ובסי'** קציד' בשע"צ (ס"ה ב') כ' עד שיגמור הכל יראו את ח' וגו' שנהגון לומר, וכמדומה שלא נזכר זה בכל ח"ל בהמ"ז. ובסי' תקצ"ב במשנ"ב (ק"א) כ' ואחר אנשים זמירות כו', וכמדומה שלא כתב זמירות אלו בכל ח"ל שבת [אך אפשר דבאמת לא בא ראיה גם לשבת, דד' הגר"א (דובא בנפשה וראתו והורסו) דאין אומרים שיר היחוד אלא ביום"ט ויום"ז ולא בשבת, ועי']. ועי' בח"ל ח"ב בס"ד קציד' בשע"צ (ס"ה ב') דהזכיר לשיר היחוד, ועי' ש. ⁵ **ובגון** סיון חלש' שבו נתבאר ח"ל חג השבועות, דהשמיט שם הרבה פרט דינים שביארם במקום אחר [ונתן להם השנה הלכות שם], דבסי' קל"א במשנ"ב (ק"א) כ' שיש שאין נפלק על פניהם כל ח' ימים שאור שבועות, ובסי' רפ"ח במשנ"ב (ק"א) כ' שהתמנה תענית חלום בימי סיון א"צ להתנחל אחר"ם שאינו אלא נכח, ואסור הקת דם בערב שבעות נתבאר בסיון חלש' במשנ"ב (ק"א). ושייכות ח"ל חג השבועות, דהשמיט שם הרבה פרט מחתילין לזכור ח"ל עצות, ובסיון פ"ט במשנ"ב (ק"א) כ' נתבאר א' מותר בחג השבועות להשתטף קולות דין, וכן קריאת מגילת דוד בחיילי נתבאר בסיון ת"צ במשנ"ב (ק"א). ושאל קרית קטן לכתחילה למפטר בא' של שבועות נתבאר בסיון רפ"ח במשנ"ב (ק"א). ובסיון תק"ט במשנ"ב (ק"א) כ' שמצוה לומר בביתאכנס פרסלים, ופשוט שכלל זה לא חשיב השמטה דינים.

¹ **בספר** מכתבי הרב ח"ח [קישור וליחוד, עמ' 87], ד"ל, בלי ספק הסודות הרבות המעיט את דמותו של ספר משנ"ב, באשר כמה עיונים וחידושים השמיט אף שגזעם לפעמים בעיקר החלפת, מפני קוצר הזמן וביאור שמה לא יאריך כ"כ ימים למנוח את ביאורו על כל השו"ע, וביאור עוד מיעוט רכושו להדפיס הכל, והסמך כמו שאמר לי פעם באיזה גרונים של עיון בכל סימן, ובעיקר שם לכבו לפרש את השו"ע שלא יחיה בספר החתום לפני העם כו', ועי'ל. ² **כן** כתב בספר הגר"ל (עמ' 89), ואפשר דבזה יתיישב מה שבהלכות ערב שבת לא חזר מ"אומה מהמנהג לטבול בכל ערב שבת, ונזכר מנהג זה בפרו מגדים סימן ד"ס (ד"א בהקדמה לסימן) שם ששלח"ה ובבאר היטב סימן רפ"ח (ק"א) בשם החבונות, ואפ"ה הביא בסיון תקנ"א במשנ"ב (ק"א) לענין ערב שבת חזון, שבה שם ששהיל לטבול בכל ערב שבת מותר לו לטבול גם בערב שבת חזון, ולפי מה שכתב בנו זצ"ל, אפשר הדמנע שהשמיט בסיון רפ"ח הוא משום שדבריו קיבלו סמך על דברי הבאר היטב שחזיקו לנכוח זה ענין. ³ **וחל** לשונו בספר הגר"ל (עמ' 87), כן השמטת מילי מלכאכנס עצמו בדברים שנתחדשו בימיו כמו בשאלת העלפטרין [חשמל] לדחוק כפתור לפתיחת הדלת, ובסי' בעיקר הבהרה העלפטרין שלא את הוא א' מלאכת כמו הבהרה ויכירי הפשוטה, שנתנו לו מה שכתבנו בהקדמות בענין ח"ל ולא להתעניין בה להחזיר בחיבורו, באמרו כי כ' בדר שלא נזכר במאמר קשה ומענהו ח"ל לענין בשר האחרונים שדורו' שצמנו על מדוכה זו כו'. ⁴ **עוד** כתב, כמו כן לא מצא לזכור גלות דענו דבר שנהלוק בו חכמי הדור, כמו לענין אפ"ה מפת הארץ [מפתח]. וזוהי כי בשנה שספקו בהלכות פסח הגיע לנו חובות ע"ד המאשין מפת [מפתח] מפת מרב אחד מאמריו, וצווח ככוכבי כי המצות שנאפו באופן זה היה חזק מנור, ותיישב כן אבא א' להתעניין בה, והסיים אחר כך להשמט את האחר שהשמיט בפרו בזה חכמי דורו וזכר הגיע דבר לדי גינח מהסובבים את הגדולים האלה, ואמר כי תקיים דברו בלעד, ועי'ל שם. ⁵ **ובגון** בסיון ד' כביאור הלכה (ד"א וס"ה) שהביא מהבית יוסף בסיון צ"ב, ושייכות צ"ב לא הביא, אך פשוט הוא שלא היה צריך להביא בסיון צ"ב בענין נטילת שיעת הרמב"ם (ד"א דהתפילה וזו) בדינת הראש"ש (בבית פ"ט ס"ה) כמעט נטילת ידים של שחיטה. וכן בסיון תנ"א בשער הציון (ס"ה ב') הביא מביאור הגר"א בסיון תמ"ב ובסיון תמ"ב לא הביא, אך הוא רק אחת לדק, ופשוט שאינו צריך להביא כל הראיות. וכן בסיון רע"א כביאור הלכה (ד"א ד"ה) הביא מהבית בסיון תמ"ב ושם לא הביא, אך הוא רק בטעם דבר ואינו חידוש דין.

פרשת נצבים

דיני קטן [א]

סעודת ליל שבת

א. קטן שהגיע לגיל חינוך האוכל דברים אסורים, אביו חייב לגעור בו ולמנוע ממנו לאכול, וכן חייב האב למנוע את בנו מחילול שבת גם מדברים האסורים רק מדרבנן (ש"ע ס"י ש"מ ס"א). **ב.** חייב האב לחנך את בנו ובנותיו לקיים מצוות, ככתוב 'חנוך לנער על פי דרכו', ונחלקו הפוסקים האם מצות חינוך מוטל גם על האם (מ"צ ש"ס ס"ז), וגם לדעות שהאם אינה חייבת בחינוך, כשמחנכת את בניה ובנותיה מקיימת בזה מצוה (מ"צ ס"י תרמ"א ס"ה). כתב בספר חוט שני (ח"ד פ"ה ס"א) אף לדעות שהאם אינה חייבת במצות חינוך, אבל לחנכם ליראת שמים ודאי שמוטל גם על האם, וזהו שנאמר בפסוק 'אל תיטוש תורת אמך', ואדרבה חיוב זה מוטל יותר על האימהות המתעסקות עם הילדים הקטנים.

סעודת יום שבת

א. כתב המשנה ברורה (ש"מ ס"ג): פשוט שאם שמע את בנו ובתו הקטנים שהם מדברים לשון הרע, מצוה לגעור בהם ולמנוע אותם מלדבר לשון הרע, וכן ממחלוקת שקר וקללות, ובעונותינו הרבים יש נכשלים בזה שמניחים לבניהם לדבר לשון הרע ורכילות ולקלל, ועל ידי כך מתרגלים הילדים לדבר לשון הרע, עד שאפילו כשגדלו ושומעים שיש בזה איסור גדול קשה להם לפרוש מהרגל שהתרגלו בזה שנים רבות. **ב.** שיעור גיל החינוך הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעתו, ובכל דבר לפי ענינו, כגון קטן היודע מענין שבת [שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים ושבת ביום השבת וכו'], חייב אביו להרגילו לשמוע קידוש והבדלה וכד'. וחינוך להיזהר מעבירה הוא משעה שהקטן נעשה בר הבנה כשאומרים לו זה אסור לעשות או לאכול, אבל תינוק שאינו בר הבנה כלל, אין אביו מצוה למנועו מלחלל שבת ושאר איסורים, ואפילו באיסורים של תורה.

סעודה שלישית

א. מותר לתת לקטן לאכול בשבת קודם קידוש ואסור לענותו (מ"צ רס"ט ס"א). וכן מותר לתת לקטן לאכול קודם תפילת שחרית (מ"צ ס"י קו ס"ה). **ב.** כששכחו לסגור במקרה את הנורה קודם שבת, מותר בשבת לומר לקטן לפתוח את המקרה **ולהוציא אוכל לצורך עצמו**, משום שנחשב שהקטן עושה המלאכה לצורך עצמו, ובתנאי שלא ידע הקטן שעל ידי פתיחתו תדלק הנורה (חוט שני ח"ד פ"ה ס"ג, מאור העצת ח"ד מכתב מט).

תוספת שבת

תזכורת!
בערב ראש
השנה יש
לעשות עירוב
תבשילין
לשבת שובה

זמני הדלק"נ שבת פרשת נצבים וילך
ירושלים: 5:53 מוקדם: 5:43
בני ברק: 6:08 מוקדם: 5:58
מודיעין עילית: 6:02 מוקדם: 5:52
חיפה: 6:01 מוקדם: 5:51
טבריה: 5:57 מוקדם: 5:47

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

מרן הגר"א לופיאן זיע"א בדברים נפלאים מהחפץ חיים זיע"א במעלת ניצול יום שישי האחרון:

ביום שישי זה נתקן בעזה"י כל ימי השישי שבכל השנה כולה... ונחזור לענייננו, ונבאר השתא לענין השבת קודש האחרון של שנה זו. וכבר ביארנו פעם בארוכה, וכעת נדבר בזה בקיצור, להבין את חומר חילול קדושת השבת ק"ו מקדושת מקום בית

המקדש, שמכיון שבנו את בית המקדש וקידשוהו בני אדם בכוונות קדושות נתקדש המקום בקדושה יתירה ושרתה עליו שכינה, ולכן הנכנס למקום המקדש בטומאה ח"ו - ואפילו בזה"ז - חייב כרת, כי כך פוסק הרמב"ם (בפ"ו מבית הבחירה), שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא, וא"כ חייב מפני שחילל מקדש השם! מעתה ק"ו יום השבת, שכתוב בו (בראשית ב'),

מתוך קריאת קודש מכל רבני מודיעין עילית לקראת השבת האחרונה של השנה ולרגל המצב הקשה השורר בארץ, הקודש הנמצאת בסכנה גדולה הי"ו, שעם ישראל נתונים בצרה ובשביה: להתחזק ולקבל שבת לא יאחר מזמן הדלק"נ, כפי שנקבע בעירינו 30 דק' לפניה"ש, ולהתאסף בביהכנ"ס לומר שיר השירים בצוותא, כפי שנהגנו בתחילת השנה..

...והנה יום שישי זה הוא האחרון של שנת תש"ך, וידוע שבימי השבוע האחרון של השנה אמרו חז"ל שיכולים לתקן בהם את כל ימי השבוע שבכל השנה, לכן מוטל עלינו לתקן ביום שישי זה את כל ימי השבוע שבכל השנה כולה, ויום זה ערב שבת קודש צריך במיוחד תיקון גדול, כי בערב שבת לא אומרים שיעורים, והלימוד הוא חלש יותר בערב שבת מכל ימי השבוע.

וכבר הבאנו כמה פעמים בשם החפץ חיים זצוק"ל, שאמר כי מצוה שהיא מוזנחת יש להתעסק בה ביותר, ק"ו ממת מצוה שהכל חייבים לטפל בקבורתו, וכל טעם מצוה זו היא משום שהנשמה מרגישה ביזיון שבגוף זה קימה מצות הבורא, בגוף זה

קיימה מצות תפילין, מצות ציצית וכו' ועתה מוטל הגוף הזה בשדה ואין לו קוברים, לפיכך הכל חייבים להצילו מביזיון, ואפילו כהן גדול, וגזיר, וההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו כולם חייבים להיטמא לו ולטפל בקבורתו!

מעתה מסיים החפץ חיים, למדנו ק"ו אם הגוף שנעשה פעם מצוות על ידו מחוייבים כולם להצילו מביזיון, וא"כ ק"ו אם המצוה עצמה מוטלת בביזיון על אחת כמה וכמה! ומי שזוכה להתעסק במצוה זו, שכרו הרבה מאד לאין שיעור, ומהו השכר? האור האלוקי שהאדם המתעסק מקבל עבור התעסקותו במצוה, אור יקרות עד אין סוף!

וכבר ביארנו אתמול כי יום הוא מציאות, והוא בעצמו יתבע את האדם. א"כ יש לנו להתבונן ולפחד, שכל ימי השישי יצטרפו ויזעקו עלינו בדין: למה הזנחתם אותנו יותר מכל ימי השבוע, וכי בכדי להתכונן לשבת קודש לא די בכמה שעות לפני כניסת השבת? ולמה נחלש כל היום משום כך? האם זהו כבוד השבת ליכנס לשבת בבטלה ושיעמום ח"ו? ולכן עלינו לידע כי יום השישי בשבוע הוא בחינת מת מצוה וחייבים להציל יום זה מביזיון, כמו שכתב החפץ חיים ז"ל ולכשנתחזק בלימוד התורה

ג': "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו", הקב"ה קידש את היום השביעי, וא"כ פשוט הוא להבין משום כך, שהמחלל את השבת ח"ו חייב מיתה! ועכ"פ עלינו לידע ולהתבונן האין ליכנס בקדושה וטהרה ליום השבת, ובפרט שבת זה האחרון של השנה - לתקן כל שבתות השנה.

כמו"כ אמרנו בשם ספר קדוש אחד, וכעת שכחתי שם הספר - שכל עבירה ח"ו הנעשית בשבת קודש היא חמורה יותר ממה שנעשית בחול. ביטול תורה של שבת חמורה יותר מביטול תורה של ימות החול וכו'. וכן בצד הטוב: כל מצוה הנעשית בשבת - שכרה מרובה מאותה מצוה הנעשית בימות החול, כי כשם שמצוות שבת שקולה כנגד כל המצוות כך המצוות הנעשות בשבת שכרן מרובה יותר!

לכן ניקח את השבת הזה שיהיה לנו למליץ טוב, לשמור את המחשבה שלא להקפיד ח"ו על אף אחד אפילו הקפדה בלב וכו"ש הקפדה במעשה ח"ו, לשמור את עצמינו שלא יפול בנו הרהור גאוה, כמו"כ שלא לחשוב לשה"ר על חבריו, כלומר: יש אדם שאינו מדבר לשון הרע - אבל במחשבה אינו משים על לבו וחושב כל מיני מחשבות של רע על חבריו.

(לב אליהו עמ' שע"א וע"ש בהרחבה)

לתשומת לב! השנה בר"ה מדליקים 3 ימים ברצף נרות וכל יום בשעה אחרת!

ומומלץ לפרסם זאת ובפרט למי שיש משפחות מסורתיות שבקשר עימו...

הם כנגד שבעה ימי השבוע וכל יום יש לתקן את כל הימים האלו של השנה (עיין משנ"ב סי' תר"ג סק"ג) ובפרט השנה שכולנו ראינו בחוש שהתקיימו דברי הערוך לנר (בספרו מנחת עני פ'ר' האזינו) שר"ה חל בשבת (כמו השנה האחרונה וכשנת הקורנה תשפ"א) ומכאן שכל השנה תלויה לפי שמירת השבת, וראינו ושמענו ישועות גדולות בזכות החיזוקים בלימוד הלכ' שבת, ושמירת השבת.

בליל א' דר"ה יש הנוהגין להדליק נרות מבעוד יום, ויש הנוהגין בלילה ע"י העברה מנר אחר, אבל בליל ב' דר"ה לכו"ע מדליקים רק לאחר צאת הכוכבים! ומאידך בליל שבת שחל במוצאי ר"ה לכו"ע מדליקים רק לפני השקיעה! וניתן להדליק החל מפלג המנחה ולהשתדל לגמור עד זמן הדלק"נ, (חצי שעה לפני השקיעה) ובכך לתקן את כל השבתות של השנה! וכמו שהביא המשנ"ב מהיערות דבש, שבעה ימים שבין ר"ה ליו"כ

רשכבה"ג מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בשם מרנן הסטיפלר והחפץ חיים זצוק"ל על כח התפילה בזמן הדלק"נ ובפרט בחודש אלול:

לתורה שהיא יכולה להמשיך את בנה לבית המדרש לפי שהיא מצוייה בבית, והיא מרחמת עליו בכמה מיני געגועין כדי להמשיך אותו אחר לימוד התורה מנעוריו, (משלי כב, ו) "וגם כי יזקין לא יסור ממנה".

ולכך ראוייה האשה להתפלל לשם יתברך בשעת הדלקת הנר של שבת שהיא מצוה מוטלת עליה שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה, ובזכות נר שבת שהוא אור תזכה לבנים בעלי תורה הנקראת אור שנאמר (שם ו, כג) "כי נר מצוה ותורה אור", וכן דרשו רז"ל (שבת כג ב) האי מאן דרגיל בשרגי הויין ליה בנים תלמידי חכמים:

האם ראש השנה חייב בשמחה? וא"כ אז למה בתפילה מדלגים 'מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון'? ולמה לא לובשים פראק? ובמצוות שתיית יין ואכילת בשר בסעודות שבת ויו"ט.

אמנם בזמנינו חיוב שתיית היין ביו"ט הוא מעיקר הדין, שאין שמחה אלא ביין, משא"כ בשר רק מצוה, שלגבי יו"ט כתב בביאור הלכה בס' תקכ"ט (ד"ה כיצד), והאנשים בזמן שביהמ"ק היה קיים היו אוכלין בשר השלמים לשמחה, וכדכתיב וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת וגו', ועכשיו שאין ביהמ"ק קיים אין יוצאין ידי חובת שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש אבל בשר אין חובה לאכול עכשיו כיון שאין לנו בשר שלמים, ומ"מ מצוה יש באכילת בשר כיון שנאמר בו שמחה...

בשיעור היין: למרנן הגר"ח קניבסקי והשבט הלוי זיע"א א"צ רביעית שכל כמות יין היא משמחת, ורק לגרי"ש אלישיב זצוק"ל צריך, וכן סבר הגרי"ש שלא יוצאים במיץ ענבים, רק כשמעורבו ביין, ולאגר"מ כשנהנה במיץ ענבים מקיים בזה מצוות שמחה, כשאר דברים המשמחים, אפי' שאינו נחשב ליין ולגבי אכילת בשר בשבת ויו"ט.

כבר הבאנו דברי הגר"י מרצבך זצוק"ל (עלה יונה עמ' קפ"ב) שחידש שלרמב"ם מצוות הבשר בשבת משום "עונג" ורק כשידו משגת, משא"כ ביו"ט המצוה בבשר משום "שמחה" ואפי' שאין ידו משגת, אבל מדברי המשנ"ב מוכח שהבין שגם ביו"ט אינו חייב בבשר כשאין ידו משגת, וצ"ע.

ולכאורה קשה על הרמב"ם הרי כל מזונותיו של אדם קצובים חוץ מהוצאות שבת ויו"ט החוזרות, וא"כ למה לרמב"ם המצוה בבשר רק כשידו משגת? הרי זה ממילא יחזור לו, ושםא כוונתו שידו משגת להשיג הלואה... ואכן גם עניי ששיג הלואה יש עניין לאכול בשר וצ"ע.

ולגבי שתיית יין בסעודות שבת

כתב המשנ"ב בס' רצ"א ס"ק כ"א לגבי סעודה שלישית שאין קידוש לפניה: וטוב להדר לברך על היין תוך הסעודה, כדי לצאת שיטת הרמב"ם, (שבת ל' ט') שכתב: וצריך לקבוע כל סעודה משלושתן על היין, והכוונה לשתיית יין בתוך הסעודה חוץ מהקידוש (כס"מ).

ובשיעור היין בזמנינו שיש חשיבות גם לשתיית יין מועטת מספיק לשתות מעט יין גם פחות מרביעית (חוט שני ד' פרק פ"ה סוף ס"ק כ').

דברי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל: אבא שלי מרן הסטיפלר זיע"א אמר שיש לגברים תפילת נעילה פעם בשנה, ואילו לנשים יש תפילת נעילה בכל שבוע. וכשאמא מתפללת ומוזילה דמעות על צאצאיה כל שבוע בהדלקת נרות שבת הרי יש לזה כח של תפילת נעילה,

וכן כתב המשנ"ב בס' רס"ג ס"ק ב' על הזהירות בהדלק"נ כתב: ואיתא בש"ס דזוכה עבור זה לבנים ת"ח, דכתיב כי נר מצוה ותורה אור, ע"י נר מצוה דשבת בא אור דתורה, ולכך ראוי שתתפלל האשה אחר שתגמור ההדלקה והברכה, שיתן לה הקב"ה בנים זכרים מאירים בתורה. וכך כותב הרבינו בחיי: כה תאמר לבית יעקב. אלו הנשים... שהאשה הטובה היא סיבה

השו"ע בס' תקצ"ז כתב: אוכלים ושותים ושמחים, ואין מתעניין בראש השנה ולא בשבת שובה, אמנם לא יאכלו כל שבוע למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת ה' על פניהם, וכתב המשנ"ב: רוצה לומר אף שהוא יום הדין, מ"מ מצוה של ושמחת בחגך, שייך גם בו, שגם הוא בכלל חג כדכתיב תקעו בחודש שופר בכסה "ליום חגיגנו", ונאמר בנחמיה ח' אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי קדוש היום לאדונינו, ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם.

ובס' תקכ"ט ס"ק י"א כתב המשנ"ב: ואיתא בגמ' ע"ז ה. שתקנו להרבות בסעודה ביו"ט ראשון של פסח, ובעצרת, ובראש השנה וביום אחרון של חג, ומבאר השעה צ"ב בס"ק י"ג, שהטעם להרבות בר"ה שעושין זאת לפי שהוא תחילת השנה עושין כן לסימן טוב, (ובפסח לפי שהוא יום גאולה וחרות, ובעצרת שהוא יום מתן תורה, ובשמחת תורה לפי שהוא חשוב ורגל בפני עצמו, וביו"ט א' דסוכות לא מרבים שאין זמן להכין שטרודים בסוכה ובד' מינים, ע"ש)

דעת המשנ"ב בחיוב לשתות יין ואכילת בשר בסעודות השבת

בהלכ' יו"ט כתב השו"ע בס' תקכ"ט שצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת, וחייב לבצוע על שני ככרות, ולקבוע "כל סעודה" על היין, ובגדי יו"ט יהיו יותר טובים משל שבת, ולא נהגו לעשות בו סעודה ג', עכ"ל. (והחזו"א נהג לעשות סעודה ג' ומלוה מלכה גם ביו"ט, וכרמב"ם (יו"ט ו' טז) שגם ביו"ט יש כבוד ועונג, טעמא דקרא עמ' רלה)

וכתב המשנ"ב (שם ס"ק י"א): שצריך לשתות יין גם באמצע הסעודה חוץ מיין הקידוש, וכמו לעניין שבת בס' ר"נ, וגם מצוה לאכול בשר, וכל זה אם ידו משגת, עכ"ל. (ומקורו ברמב"ם שבת ל') רואים במשנ"ב שבכל שבת יש לשתות יין בסעודה חוץ מיין הקידוש!

וזה ההבנה בדברי השו"ע הקצרים בס' ר"נ ס"ב: "ירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכולתו", שמדובר אפי' בשתיית יין מועטת בתוך סעודת השבת, שזה עושה חשיבות לסעודה ואפי' שאינו נהנה מהיין (חוט שני), וגם רואים שיש מצוה באכילת בשר גם בשבת ובתנאי שידו משגת,

הטעם ללבישת בגדי יו"ט חשובים

הטעם ללבישת בגדי יו"ט חשובים משום שמחה וכשידו משגת (משנ"ב תקט"ז ס"ק י"ב) לפי"ז יוצא שגם בראש השנה וגם בחול המועד יש ללבוש בגדים מכובדים, שגם בהם חייבים בשמחה (משנ"ב ס"ק ט"ז) וממילא הנהוג בלבישת פראק ביו"ט גם בהם יש ללבוש פראק.. אבל לגבי ר"ה שהעולם לא לובש פראק

הטעם משום אימת הדין וכדברי המשנ"ב בסי' תקפ"א ס"ק כ"ה, שכתב ומ"מ לא ילבש בר"ה בגדי רקמה, ומשי כבשאר יו"ט דיהא מורא הדין עליו, אלא ילבש בגדים לבנים נאים, ועיין במג"א תקצ"ז דבמקום שאין נוהגים ללבוש לבנים, עכ"פ לא ילבש חשובים כ"כ, עכ"ל.

ואכן בר"ה כתוב שאפי' שחייב בשמחה צריך שיהיה גם אימת הדין עליו, והשמחה אינה בשלימות, וכביאור הגר"ז בשם הגר"ה, וכך כתב הרמב"ם (חנוכה ג' ו') ר"ה

ויו"כ אין בהם הלל שהם ימי תשובה ויראה ופחד ולא ימי "שמחה יתירה" (מופיע במקראי קודש י') והגר"י טשזנר שליט"א כתב שטעם המנהג לא ללבוש פראק בר"ה, שלא נשווה שמחתם לג' רגלים, ואכן כשיש לו בגד חדש יותר מצוה שיחדשו בסוכות מבר"ה. (שערי הימים הנוראים עמ' צ"ו)

וכמו שכתוב בסי' תקפ"ד שלא אומרים הלל בר"ה ויו"כ ומסבירו המשנ"ב: לפי שספרי חיים ומתים פתוחים לפניו ואיך יאמר שירה, ואע"ג שאנו בטוחים שנצא זכאים בדין, מ"מ צריך להיות ירא וחרד מאימת הדין וע"י כך נזכר לזכות, ובמשנת יעבץ כותב שזה כוונת הגר"א בסי' תקפ"ב ס"ח שבתפילת ר"ה לא אומרים מועדים לשמחה, וציין לגמ' בר"ה לב: אפשר מלך יושב על כסא וכו'. ולכן בר"ה בתפילה מדלגים "מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון" (משום שאפי' שר"ה חייב בשמחה, אולי אינו חייב "בששון")

וכן אין אומרים והשיאנו, וכן אינו אומר במוסף, ואין אנחנו יכולים לעלות ולראות לפניך, אלא ואין אנו יכולים לעשות חובתינו לפניך, שאין מצוה לעלות לביהמ"ק רק בג' רגלים, (שו"ע תקפ"ב ס"ח)

במצוות השמחה ביו"ט

כתב המשנ"ב בסי' תקכ"ט סעיף ב' חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלוים אליו, כיצד משמח

המופת של החפץ חיים עם תוספת השבת, שהבטיח בסי' רנ"ו משנ"ב בנים ת"ח לזהירים בהדלק"נ בזמן..

סיפר הגאון רבי שמחה קפלן זצ"ל (רבה של צפת), שבימי חורפו גלה למקום תורה ולמד בישיבה ד'מיר' (באותם הימים היו תלמידי הישיבה מתאכסנים בבתיהם של דרי העיריה), ל'בעלי האכסניה' שלו היה אך ורק 'בן יחיד' שנולד להם אחר שנים רבות מנשואיהם, באחת מערבי השבתות בבוקרו של יום ראיתי שבעל הבית מכין עצמו לצאת לדרך אל היריד, ו'בעלת הבית' עומדת ומזהירתו שוב ושוב - 'זכור נא' ערב שבת היום, חזור הנה בשעה מוקדמת בעוד היום גדול, בעת חזרי מהישיבה ראיתי שבעלת הבית נסערת והיא עומדת ליד החלון וממתנה בכליון עיניים על בעלה שיחזור לביתו, ולתמיהתי כי רבה 'בשל

"להצילך ולתת אויבך לפניך" גימטריא אלול (פר' כי תצא).

ומאידך א'הבה י'ראה ש'מחה גימטריא "המלכת המלך" וזה העבודה שלנו בר"ה לשלבם (עפ"י כוזרי מאמר ב' אות ג') וכן אשרי "איש" שלא ישכחך, ר"ת א'הבה י'ראה וש'מחה, וכן וחזקת והיית ל"איש" (רבי מאיר ברקלי שליט"א)

עוד דעות לגבי שמחה בר"ה

המרדכי בסוף פ"ק דר"ה כתב שרבי נחשון אמר שאסור להתענות בר"ה, שכתוב בו

"מקרא קודש", קדשהו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה, וכן פסק החת"ס (קס"ח), וכדברי הרא"ש סוף ר"ה, וכן בשו"ת שאגת אריה (סי' ק"ב) ר"ה שמחתו מצוה כג' רגלים, ורק אין בו קרבן שלמים. ובספר עבד המלך (סוף ראה) למד שחייב בשמחה מהיקש של רב יונה בריש שבועות, שכל המועדים הוקשו זה לזה, ורק יו"כ נפקע בגלל שכתוב בו "ועניתם" מכלל שהוציאו מכלל שמחה. (יראים קכ"ז) משא"כ הזהר כותב בפר' אמור: שר"ה ויו"כ הם ימי דין ול'ש בהם חדותא, אבל שייך שמחה כמו כל המצוות שיש לעשותם בשמחה, עבדו את ה' בשמחה, ותחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה, אבל ביחד עם השמחה יש לקיים "וגילו ברעדה" וכו"ל.

האם ליל יו"ט מחוייב בשמחה?

השעה"צ בסי' תקמ"ו ס"ק ט"ו הביא בשם השאגת אריה שהחוב שמחה בליל יו"ט רק מדרבנן, וכן דעת החמד משה, משא"כ המגן אברהם כתב שגם בליל יו"ט יש מצוות שמחה דאורי',

והעמק ברכה הביא בשם הגר"ח מבריסק צוק"ל שאפי' לדעות שמיעטו ליל יו"ט משמחה דאורי' המיעוט רק מחיוב שמחה של שלמי שמחה, אבל יש בו מצוה דאורי' של שמחה ביין, ולנשים בבגדי צבעונים, ולקטנים בקליות ואגוזים, וכן הורה הסטיפלר לשתות יין ולאכול בשר גם בליל יו"ט כשאפשר לו (שלמי תודה סוכות עמ' תתט) וכן באור לציון.

מה הרעש הגדול' הרי שעות רבות יש עד כניסת השבת, פתחה האשה וסיפרה, שבנם זה היחיד' נולד להם שנים רבות אחר נישואיהם, לאחר זמן מה נתגלה שלרך הנולד יש מום בלבו וספק רב האם אפשר לרפאתו, באותה העת דרנו ב'קראקא' ופנינו לרופא הגדול ביותר בקראקא שיבדוק את בנינו, כראותו את הנער המליץ לנו ליסע מיד לוויילנא הרחוקה, כי שם יש רופא יחיד מומחה ברפואת הלב, מיד החשנו פעמינו לאותו רופא אך גם הוא אמר שאין לו כל דרך לרפאות את הילד, ואף אם יתן לו איזה רפואה לא יועיל כי אם להאריך ימיו בעוד ב' ירחים, בצר להם נסעו ההורים אל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע

היה חשוך כל מרפא, אך הם אמרו לו הרי זה בנינו ה'יחיד' וסיפרו לו את דבר היותם אצל ה'חפץ חיים', אמר להם תדעו שה'חפץ חיים' פעל 'יש מאין'... אמרה בעלת הבית, המבין אתה מדוע לא אמצא מרגוע עד שאראה את 'בעל הבית' יושב בבית ומקבל פני שבת בזמן מוקדם (הגר"ש קפלן סיפר עובדא זאת כשבועיים לפני פטירתו).

וכבר אמר הגר"ז סורוצקין צוק"ל (הדעה והדיבור רפד רפה) על נוסח התפילה במוסף דשבת 'טועמיה חיים זכו', כי כאשר אנו מגישים לאורח מיני מאכל במה נדע אם הם ערבים לחיכו, אם יבקש מבעה"ב הב לי עוד ממאכל זה... אף גבי שבת כן, בזה גופא שהוא מוסיף על השבת מלפניה ולאחריה הרי הוא כמוסר מודעה שמצא טעם טוב וערב בשבת, וע"כ יבוא על שכרו משלם. ומהו שכרו 'חיים זכו' חיים נצחיים לעתיד לבוא ליום שכולו שבת, ונמצא ששכרו על השבת (בעוה"ז) הוא שבת.

נביא את משלו של מרן הערוך לנר זיע"א על ראש השנה שחל בשבת כמו שארע בשנת תשפ"ד, שלצערינו... והטעם לזה שהשנים הכי טובות והכי גרועות לכלל ישראל היו כשר"ה חל בשבת... כמו שארע השנה ובשנת תשפ"א - הקורונה

מאוד וידבר אל האשה, לאיש אשר אלה לו נעשית סגור, הלא רק לקטגור תוכל להגיש לפנינו, ומשפט השופטים יצא להרשיע את השר ולהענישו.

ובזה יתבאר איך ר"ה שחל בשבת פעמים שהוא לטובתנו ופעמים שהוא סימן לרעה ח"ו, כי ישראל שחטאו כל השנה, בעלות קול השופר ביום הדין מצפים שבתקיעתו יעורבב השטן וזכות התקיעה יהיו לסגור. וכל זה כשחל ר"ה בחול, אך כשחל בשבת איך ימצא לנו זכות להצדיקנו ביום הדין? [ויעוין במס' ר"ה טז ע"ב, "וא"ר יצחק כל שנה שאין תוקעים לה בתחילתה מריעים לה בסופה, מ"ט דלא איערבב שטן", וכתבו שם התוס' ד"ה שאין, "מפרש בה"ג לאו דמיקלע בשבתא אלא דאיתיליד אונסא"].

אכן לזה בא השבת שהיא בת זוגה לישראל - כמה דאמרו רז"ל בבראשית רבה (יא, ח) [תני ר"ש בן יוחאי, אמרה שבת לפני הקב"ה, לכולן יש בן זוג, א"ל הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוג, וכיון שעמדו ישראל לפני ה' סיני אמר להם הקב"ה זכרו הדבר שאמרתי לשבת כנס"י היא בן זוגך], להיות סגור בעדינו לפני מ"ה, והשבת יוצאת ובאה לפני כסא כבודו כדכתיב "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם", ובזכות שיששראל משמרים השבת כראוי, הקב"ה מוחל עוונותיהם. אבל כ"ז דוקא כל זמן שיששראל מקיימין את השבת, אבל כשאין משמרים את בת זוגם כראוי ואדרבה מחללין את כבודה ברבים (בפרהסיא), איך תעשה השבת סגור להצדיק משפטינו, הלא תעשה קטגור!

וע"כ כשרז"ל אסרו לתקוע בשבת הוי כדי להרחיק מחילול שבת, משום גזירה משום שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר, אבל מי שמחלל כל השנה את השבת בטלטול, הלא אז לא לבד שלא נעשה סגור לפנינו, אלא אחרי שלא איערבב שטן, שוב צריכים לדאוג לדברי רבי יצחק כל שנה שאין תוקעין בתחילתה מריעים לה בסופה. ולכן בפרט בשנים כאלו, שר"ה חל בשבת, נתאמץ בתשובה בלי הפסק, כי המופלא ממנו כל נדע ובמכוסה ממנו כל נשאל, ומי יודע אחרית שנה אם טוב ואם רע הוא.

(מתוך דרשת הערוך לנר בשבת שובה תרל"ב בספרו מנחת עני פרשת האזינו, ויעוין גם במשך חכמה ויקרא כג כד)

ויספרו לו על הילד ועל מחלתו, נאנח ה'חפץ חיים' ואמר להם, וכי 'מחיה מתים' אנכי כי באתם אלי, אך נכדו של ה'חפץ חיים' שעמד לצדו נזדעק, הלא בן יחיד הוא להם שנולד אחר שנים רבות, וכי אפשר לשלחם ריקם, נענה אליהם ה'חפץ חיים' ואמר - קבלו עליכם כחוק ולא יעבור להקדים לקבל את השבת בעוד היום גדול, ותראו ישועות גדולות. ויענו יחדיו 'נעשה ונשמע',

ואכן כעבור רגעים אחדים נעשה ה'נס' הגדול וכבר ראו שינוי לטובה במצב התינוק, עד שבהגיעם אל ביתם הבריא לגמרי. וילכו לבית הרופא ד'קראקא' להראותו את דבר הנס אשר פעל עבורם ה'חפץ חיים' ב'קבלה' על תוספת שבת, מיד הוציא להם מעות מכיסו ואמר להם הא לכם 'הוצאות הדרך' סעו נא ל'ווילנא' להראות את התינוק ל'רופא המומחה' שהייתם אצלו - שיראה את נפלאותיו ית'. אך כאשר ראה הרופא מווילנא את התינוק זעק ואמר, אין זה התינוק שהיה אצלי כי המום

יש לחקור אם ר"ה בשבת אם זה סימן טוב. ובה מצאנו ששנים שרעות ביותר ושנים שטובות ביותר, היה ראש השנה בשבת. דשתי שנים שנחרב בית המקדש היה ראש השנה בשבת כמו דאיתא בירושלמי פ"ד דתענית. ובשנים שיותר טובות, מצינו שמחילת עוון העגל היה בשנה שחל ר"ה בשבת, וכן הקמת המשכן, וכן שנה שנכנסו לארץ ישראל היה ג"כ ר"ה בשבת,

ויובן זה במשל: שר אחד חטא, והמלך קצף עליו עד מאוד וציוה להשופטים לדונו כפי שורת הדין. וילך השר לבקש לו מליצים שיעמדו לו בשעת דינו, אבל המליצים נשמתו להם אחד אחד, ולא נשאר איש שרצה לקבל עליו המשרה הזאת, והשר בראותו כי אין איש עומד לו בשעת דחקו וייצר לו מאוד ויגד לאשתו את כל הדברים האלה, ותנחמהו אשתו ותאמר לו למה פניך גופלים ומה לך פנות אל המליצים הלא אנוכי יוצאת ובאה בחצר המלך הפנימית וגם שם לי אוהבת קשורה בנפשי שתעמוד בעת צרתי השקט ושמע, אנוכי אדבר לך אל המלך ואל השופטים. ויהי כן כאשר אמרה, וכשהגיע יום הדין ותעמוד האשה למליצה טובה בצד אישה, והמשפט נחרץ לזכותו.

ואך ימים מועטים עברו, והנה גם שר אחר חטא כחטא שר הראשון וגם אותו ציוה המלך להתייצב לפני השופטים שיעבור עליו המשפט. ויאמרו לו אוהביו, לך נא ובקש לך איש שימליץ בעדך לפני השופטים. והשר בזכרו כי זה זמן קצר אשר גם חבירו צדק בדין, צחק להם והשיב, הלא גם לאשתי מכירים רבים בחצר בית המלך, וגם היא תדבר טוב עלי אל המלך והשופטים וגם אני אצא נקי.

אמנם השר האחרון הזה היה איש זעף וקצף ולא שמר כראוי אהבת וכבוד אשתו, ובחמתו קם והכה אותה מכות אכזריות, עד אשר נשארו סימני אכזריותו בחוץ לעין כל. ובכל זאת האשה הלכה עמו אל הבית דין להמליץ בעדו לפני המלך. אכן, אך פתחה פיה לדבר, והמלך בראותו צרבת המכה על פניה שאלה מה זה ועל מה זה, ותתחלחל האשה וענתה כך וכך כדי לבקש אמתלה לאישה ולא הצליח בידה. ויען אחד מן העומדים שם ויאמר הלא הם הסימנים ממכות אישה האכזרי. ויתמה המלך

שיחות הרב פינקוס - ראש השנה

בראש השנה ניתן לפעול ללא גבול

חז"ל אומרים ששרה אמנו היתה איילנית, לא היו לה את הכלים ואת האפשרות ללדת. ומתי נפקדה שרה? בראש השנה! לא היה שום יום בשנה שבו שרה אמנו היתה יכולה להיפקד - רק בראש השנה שהכל מתחדש, אין גבול ואין שום מניעה, אפשר לחדש גם יש מאין! כן הדבר אצל כל יהודי המרגיש שחסרים לו הכלים לעבודת ה'. יראת שמים לא מדברת אל ליבו, מסכתות לא נקלטות במוחו, אין לו כח לחדש סברות בלימוד, חסרים לו רגש ואהבה לעבודת ה' יתברך - אין לו את הכלים. אבל עליו לדעת כי בראש השנה בכוחו לחדש בעצמו נוחות וכלים שעד היום לא היו בו!

גם אם אבא נאלץ לפעמים להכות את בנו, בכל זאת הוא זוכר רק את מעשיו הטובים, כך הקב"ה לא זוכר לנו את חטא העגל - על זה לא נאמר "זכרתי". רק על "חסד נעוריך" אמר הקב"ה "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך". וכשבזכרון של הקב"ה יש רק את מעשיו הטובים של האדם, ביום שהאדם נמצא בזכרוננו של הקב"ה - בראש השנה - יכול האדם לפעול ולשבור את כל המניעות. ולכן גם אם בכל ימות השנה קשה ביותר להשתנות, בימים אלו נקל על האדם לעשות תשובה ולהשתנות.

הנקודה של ראש השנה היא "היום הרת עולם" - הכל מתחיל מהתחלה. אפשר להשתנות! הבטלן יכול להפוך למתמיד וכו' - ומציאות זו כוללת כל אחד ואחד מאיתנו. ומדוע אין אנו משתנים? מפני שאנחנו לא מאמינים שאפשר להשתנות. דוגמא לדבר: אדם לעולם לא מתפלל שתהיה לו עין נוספת... מפני שאדם לא מאמין שזה יקרה. אדם מבקש רק על דברים שהוא מאמין שהם יכולים להיות. זוהי עבודת הימים הללו - להשתנות! אפשר לעשות תשובה על ידי עבודה, על ידי תפילה - ובעיקר על ידי "ג מידות של רחמים שהן כח החידוש - כח אין סוף. להאמין שאפשר להשתנות, להאמין שביום זה שהוא בבחינה של "ראש", ניתן לאדם כח בלתי מוגבל - כח של אדם הראשון קודם החטא, ובאמונה זו בכוחו של האדם לחדש וליצור כלים ולבנות עולם חדש.

אדם - בריה המקושרת לה' יתברך

בגמ' בראש השנה נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע אם בניסן נברא העולם או בתשרי נברא העולם, וכתבו התוס', שאלו ואלו דברי אלוקים חיים. העולם אכן נברא גם בניסן וגם בתשרי. בתשרי "עלה במחשבה" להיבראות, ובניסן נברא. יוצא א"כ שבראש השנה לא אירע דבר אלא רק המחשבה לברוא עולם. ומידת הדין היא "עלה במחשבה", דהיינו דין פירושו כפי המחשבה המקורית של הקב"ה בבריאת העולם, וזה מה שקורה בראש השנה. ויוצא שראש השנה חלוק משאר המועדים: כל המועדים עניינם זכרון של דברים שאירעו לעם ישראל, אך ראש השנה הוא כולו יום של הקב"ה, וחזרה למקור הטהור של תחילת המחשבה, וזה נקרא דין, שהכל יתנהל שוב בדיק כפי רצון הבורא בתחילה.

עבודת היום שלנו היא להחזיר את עצמנו לאותו המצב שהקב"ה רצה בו בתחילת הבריאה. לאותו אדם שהקב"ה רצה לברוא אותו בדין, ומעתה מוטל עלינו לבאר מהי ההגדרה של אדם: ההגדרה הבסיסית של אדם היא בריה המקושרת לה' יתברך, יצירה שהשכינה הקדושה יכולה לשרות עליה. עצם המציאות של אדם היא החיים עם הקב"ה. דבר זה רמוז בעצם השם "א-דם". "כי הדם הוא הנפש" ו"א" זה אלופו של עולם, רק כאשר "הדם" שהוא הנפש מקושר ל"א" שזה הקב"ה, רק אז זכאי האדם לשם "א-דם". ובאמת זוהי תכלית כל המצוות, טעם המצוות כולן היא שהמקיימן חושב על ה' יתברך, ומקושר בו (רמב"ן פרשת בא), וזהו האלף-בית של כל יהודי. אדם כזה שכאשר מגיע ראש השנה הוא נותן זינוק כלפי מעלה, אך כאשר עוברים הימים הנוראים הוא מחזיר את ראשו לתוך המים... בשעות "הסדר" הוא מתמיד, אך כאשר מגיע "בין הסדרים" מושך הוא לכל הצדדים, לאן אדם כזה הולך? לאן הוא יגיע? לשום מקום! זוהי חיה בדמות אדם, ואדם אמיתי הוא אדם ורק אדם, בכל זמן ובכל מצב, בכל מקום שהוא הולך הוא ממשיך לפנות רק לכיוון אחד. זהו אדם! אם כל החיזוק שלנו יחזיק מעמד עד יום כיפור בלבד ולאחר מכן נצא לטיולים, אם כל הלימוד שלנו הוא מראש חודש אלול עד יום כיפור, אז אולי תהיה לנו "דמות אדם" אבל לא אדם.

בראש השנה הקב"ה לא בודק אם יש לנו דמות אדם, לכל אחד יש דמות אדם. כל אחד שומע את השופר, מתפלל ומתחזק בראש השנה, והופך למלאך ביום כיפור. הדין של ראש השנה הוא כמה "אדם" יש לכל אחד ולא כמה יש לו דמות אדם. כמה הוא פונה לבוראו, וכמה הוא משקיע בקשר שלו עם הקב"ה על ידי תורה ותפילה, זהו החפצא של אדם. אבל המשקיע חצי מזמנו בתורה ובתפילה וחצי בדברים אחרים (פוליטיקה, עיתונים וסתם פטפוטי סרק למיניהם), הוא עדיין בגדר חצי אדם, זהו כלל לא אדם, הוא מופרך מהמציאות הנקראת אדם, ורק דמות אדם לו.

לכל אדם ישנן חולשות מסוימות בעבודת ה' שלו, אך באלול ובראש השנה עלינו לעבוד בעיקר על נקודת האדם. הנקודה הקשה ביותר היא לא לרמות את עצמנו, אלא לעשות איזה שינוי אמיתי, וכאשר נשתדל לעשות את חלקנו בפנייה לקב"ה בבחינת "אני לדודי" אז מובטחת לנו סייעתא דשמיא - "דודי לי", עלינו לקחת את עצם המציאות שלנו, ולבנות אותה יחד עם ה' יתברך, למצוא את הקשר. הנקודה היא עצם הקשר, כמה אדם מרגיש את הקשר הפשוט עם ה' יתברך, ולאן פונות פניו.

ראש השנה הוא יום הזיכרון, יו שהקב"ה זוכר בו, "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". בראש השנה הקב"ה כביכול זוכר את עם ישראל כשהיה לו פן אחד בלבד, כלל ישראל זרקו את הכל והלכו אחרי ה' יתברך במדבר. נקודת העבודה היא לשוב ל"לכתך אחרי במדבר". הקב"ה ואנחנו ותו לא מידי. לשם כך לא מספיק ללמוד ולהתפלל. צריכים להיעשות "אדם" - עם כיוון אחד. המשתדל בזה יזכה לסייעתא דשמיא עצומה, כי בראש השנה הקב"ה מחדש את צורת האדם, וה' יעזרנו שנוכח לזה!

ראש השנה - שעת מלחמה

בראש השנה כל אחד צריך להרגיש שהוא בעת מלחמה! אירע פעם בראש השנה שכשיצאתי רגע באמצע חזרת הש"ץ שמתי לב שבחור מסויים עומד לו עצוב בחדר צדדי, שאלתי אותו "מה קרה?" והוא ענה: "נשברתי, קמתי מאוחר ואני מרגיש שראש השנה שלי אבוד..." אמרתי לו שאני רוצה לספר לו מעשה קצר: בתקופת מלמת ששת הימים נזדמנתי לבית החולים שערי צדק, ובשהותי שם ראיתי אנשים מתווכחים בלהט. כשהתקרבותי לעברם והאזנתי לויכוח, התברר לי שמדובר בחייל שנפצע במלחמה מכדור שחדר לגופו, ונותח בבית החולים להוצאת הכדור. משנסתיים הטיפול, והחייל נחבש, רצו לשלוח אותו הביתה. אבל החייל התנגד ואמר: "אינני הולך הביתה, וכי חג כעת?! לחגים אלך הביתה. כעת אני חוזר לשדה הקרב, לחזית. וכך אמרתי לאותו בחור: "נמצאים אנו כעת במלחמה, נפצעת? קח תחבושת ותחבוש את עצמך ומיד חוזר למערכה!" נדמיין לעצמנו שלטיים במטוס נוסעים יש פתאום "משבר"..." הרי כל הנוסעים תלויים בו, ואם הוא ישבר יקרה אסון, כך בדיוק כל אחד מאיתנו מחזיק את העולם, כל עם ישראל תלוי בו, חיים ומוות בידיו, והוא זה ששם את הכתר בראש המלך, ואם חלילה יש לו רפיון, הרפיון משפיע ומזיק לכל עם ישראל!

בראש השנה מתחדש חידוש נוסף- שעל נקודה זו דנים את האדם: היות ואתה תופס את כל העולם, כיצד נראה אותו עולם הנתון בתפיסתך? ואכן זהו דבר לא כל כך מרנין.. אם העולם תלוי רק בעבודה שלי, רק ביראת שמים שלי, ובמצוות שלי... זה מחייב עבודה מיוחדת, ולכן כל אחד צריך להרגיש כחזן, כשליח ציבור המתפלל בעבור כלל עם ישראל. ויחשוב שהקב"ה דן אותו לחוד, איך נראתה "החזנות שלו", כך שבעצם כולם חזנים וכך צריכה להראות תפילתו של כל יהודי- למען כל העולם כולו! עליו לשמש כביכול כשליח ציבור של כל באי עולם לזכות בדין ראש השנה בעזרת ה' יתברך.

המלכת ה' - התשובה הגדולה ביותר (ר' אביגדור מילר)

בכל התפילות בראש השנה נבקש מהקב"ה שימלוך על העולם, אנו מתחננים בדמעות: "מלוך על כל העולם כולו בכבודך" וכי הוא צריך לבקשתינו? הלא הבורא יכול למלוך על מה שהוא רוצה מתי שהוא רוצה, ולכאורה כל העניין נראה מיותר לגמרי. התשובה היא שכל זה אך ורק לטובתנו. הקב"ה ברא את העולם כדי שיהיה בו אדם שיכיר במלכותו של ה' עלי. ומה איכפת להקב"ה אם האדם יכיר בו? מחוק הטוב להיטיב, וזה הוא מה שרצה הקב"ה לברא נבראים כדי שיוכל להיטיב להם. הקב"ה ברא אדם וברצונו להיטיב עמו, ולכן הוא ברא בריאה כזו מופלאה שמתוכה האדם יוכל לקבל את פסגת הטוב האפשרי- והטובה הגדולה מכל הטובות היא ההכרה הזו שהאדם מכיר במלכותו של ה'. להכיר באמת שה' הוא המלך, היחיד בעל הכוח החכמה והטוב זוהי פסגת הצלחת החיים שלנו. ואם רק נצליח בחיינו להחדיר את הדבר הזה אל מוחנו הגס, הרי שחיינו את חיינו כפי התכלית שלהם, והחיים שחיינו בעולם הזה היו חיים מוצלחים.

כשאנו מבקשים ומתחננים "ותמלוך אתה ה' לבדך" לא על ה' אנו מבקשים אלא על הנבראים אנו מבקשים שתתגלה מלכותך הבלעדית אל דעתם והכרתם של כל בני האדם שבעולם, ומהו גילוי המיוחד למלכות? שנכיר בכך שיש רק בורא אחד לעולם, ושהבורא ברא את העולם בחכמה ובעצה לפי תכנית ולשם מטרה מסוימת, והתכנית הזו מקיפה את כל הבריאה מראשה ועד סופה- והכל מסודר לשם המטרה האחת שבני האדם יכירו ויבינו שה' הוא הכל, כי זוהי "מלכות", זוהי ממלכה- הכל מאורגן ומתוכנן בסדר מושלם. הקב"ה ברא את העולם: מפני הטובה שתהיה לנו בזה שהוא ימלוך עלינו, אי אפשר לנו לתאר ולהבין כמה הקב"ה רוצה שתהיה הטובה הזו שיהיה מי שיראה יבין ויכיר במלכותו.

כל בוקר אנחנו אומרים בתפילה "טוב, יצר כבוד, לשמו" כלומר ה' שהוא טוב, יצר את כל הכבוד- לשמו, בשביל עצמו. ולכאורה זה לא מובן, איך יצירת הכבוד לעצמו מראה שהוא טוב? אלא הדבר פשוט ש"כבוד לשמו" לא שהוא ברא "כבוד בשביל עצמו" ח"ו, בוודאי הקב"ה יצר את העולם בשבילנו, אבל מכל הטובה שבעולם, ההטבה הכי גדולה שלו היא: שבתוך כל הטובות הללו הוא "יצר כבוד לשמו" שכל הטובות בעולם מביאות אותנו להודות לו ולהכיר בו, דהיינו הטובה הכי גדולה לאדם היא: לגרום לו להכיר בשמו של הקב"ה, ככל שאדם מאמין בה' ומכיר אותו יותר, ככל שמרגיש יותר את נוכחותו, ככל שחי יותר את המציאות שהוא עומד לפני הבורא- כך הוא נהיה שלם וגדול יותר. אבל הדבר אינו פשוט כפי שהוא נשמע, ועל אף שזוהי תכלית הבריאה, קשה לפעמים להכיר בה' בעולם בגלל כל הטרדות והדברים המסיחים את דעתנו. כדי שתהיה לנו בחירה, הוא עשה שיהיו אופניים שיעסיקו את הילדים, ורכבים שיעסיקו את המבוגרים, ועוד כל מיני הנאות גשמיות מכל הסוגים, וכך בני אדם טרודים כל הזמן בקריירה, והנאות, צרכים ומותרות, עיתונים וטלוויזיה, משחקים וכל מיני פיתפופי סרק ופוליטיקה, וכל אלו על מנת להסיח את דעת האדם מהקב"ה. ובאמת הכל שלו אבל צריך להתאמץ לראות אותו. למשל: האם השמש מאירה את העולם? מסתכלים על השמש וחושבים שהאור מגיע ממנה, וזה שקר גדול! אין לשמש שום אור, הקב"ה משתמש בשמש להעביר דרכה את אור ה', ואנו חושבים שעצם האור מגיע ממנה. והתוצאה היא שמליוני אנשים במהלך ההיסטוריה עבדו לשמש במקום לעבוד את ה'. וגם אנו עצמינו, להבדיל, אמנם איננו עובדים את השמש אבל אנו רואים אותה וחושבים שהיא זאת שמייצרת את האור, ולכן, באמצע ברכת יוצר המאורות אנחנו אומרים: "אלוקי עולם ברחמך הרבים רחם עלינו", והפשט הוא כך: עזור לנו לא למעות, שלא נחשוב שהכל הוא טבע, אתה בראת את השמש ועכשיו בשעת התפילה אנו מודים לך עליה, אבל אחר כך אנו יוצאים לרחוב ומרגישים שהשמש מחממת אותנו בעצמה. אי לא! הרגשה זו היא טעות נוראה והיא הסתירה הגדולה ביותר להמלכת ה'. אין לשמש כח לעשות שום דבר מעצמה, ואין לאורה שום קיום לכשעצמו. כל הבריאה היא נס גלוי. חלילה לחשוב שה' "העביר את הסמכויות" לטבע ויצא מהתמונה, ה' נמצא בתמונה בכל רגע, אלא שהוא מוסתר ע"י הטבע, והתפקיד שלנו הוא לא לתת לטבע להטעות אותנו.

ראש השנה - תחנת טעינה

ראש השנה הוא הזדמנות לחדש ולרענן את העיקרון החשוב הזה, שבכל פעם שאומרים "ה' מלך" אנחנו אומרים את יסוד היסודות! כל פעם שאומרים ה' מלך זו הזדמנות להשריש שוב בדעתנו שהקב"ה הוא החכמה של העולם, הוא הטוב שבעולם, וכל העולם כולו אינו אלא מהאומרים שיצאו מפיו כביכול. "בדבר ה' שמים נעשו", ואין עולם רק דבר ה'. בראש השנה הנושא שבו עוסקים הוא העובדה הכי חשובה בעולם, יסוד היסודות, ה' הוא המלך ואין שום כח בעולם מלבדו.

ועכשיו אפשר להשיב על שאלה שמטרידה אנשים רבים: למה יום הכיפורים מגיע אחרי ראש השנה? הרי ראש השנה הוא יום הדין, שופטים אותנו, הקב"ה כותב לחיים ולהיפך חס ושלום, אנו בסכנה עצומה! וכי לא היה עדיף לבקש מחילה על חטאינו בראש השנה, במקום לעסוק במלכות ה'? איך אפשר לבזבז את הזמן בראש השנה כדיבורים של מלכות ה' כל היום, כשאנו בסכנת חיים ממשית? ואם בראש השנה אי אפשר לעשות כך, אז לפחות שיום הכיפורים יבוא לפני ראש השנה כדי שנעשה תשובה, ואז כשיגיע ראש השנה נהיה נקיים מעוונות, ומדוע אנו עושים בדיוק הפוך? התשובה היא, שלהמלך את הקב"ה היא התשובה הגדולה ביותר! חייבים בראש השנה לעשות תשובה, איזה תשובה? לא אומרים "על חטא" ומפרטים חטא אחר חטא, כי יש חטא אחד גדול שכולל את הכל, שאותו חייבים לתקן בראש השנה והוא: שלא המלכנו את ה' כראוי. זהו תפקידנו בראש השנה, ביום הדין שבו נכתבים ויש כאלה שגם נחתמים - לחיים או ח"ו להיפך: לחזור בתשובה על ידי המלכת ה', כי זה הדבר העיקרי שהקב"ה מביא בחשבון בבואו לגזור דין על האדם. ביום זה אנו מדברים רק על דבר אחד: "מלכות ה'", אנו מכירים שאין שום דבר אמיתי בעולם מלבד הקב"ה, הכל הטעיה, כסף, מכונות, בתים וכל השאר. ובוזה אנו חוקקים בדעתנו ובשכלנו ובלבנו שה' הוא הכל, ואין זכות גדולה מזו, אין סיוע גדול מזה לזכות בדין. זהו האופן הכי נצרך והכי חשוב של תשובה, ולכן זה הסדר בדווקא, אנו מוותרים על שאר אופני התשובה ביום זה ומתרכזים רק בזה.

ראש השנה נועד "להטעין את הסוללה" הפנימית שלנו באנרגיה של קבלת עול מלכות שמים, הדבר הראשון שצריך לחשוב בעת שמיעת קול השופר הוא שאנו מכריזים בזאת שה' הוא מלכנו ואנו מכתירים את ה' למלך עלינו במחשבותינו. חבל מאוד שיש אנשים שבאים לבית הכנסת בראש השנה, ולא חושבים על עניין זה אפילו פעם אחת. אלף כוונות ומחשבות אחרות הם יחשבו, אבל את העיקר הם יפסידו, והרי העיקר הזה כל כך חשוב ונצרך, ובוזה תלוי גזר הדין של האדם.

צריך להבין: טוב מאוד להתנהג כחרדי: ציציות בחוץ, כובע וחליפה, פאות. טוב מאוד גם לקיים מצוות, אבל הדרישה הראשונה שיהודי נדרש לקיים היא לחשוב על הקב"ה. כדאי להתרגל לעשות את זה קצת, מדי פעם לחשוב על ה', ולאט לאט לחשוב יותר ויותר. להתרגל לחשוב עליו כמה שיותר, מתחילים עם דקה או שתיים, צריך לאמן את שרירי המחשבה בתרגילים של דקה או שתיים, זה לא קל, אבל זה אחד הדברים הנדרשים ממנו בחיינו. לאור כל הנ"ל כשמחפשים קבלה טובה או תכנית להתחיל בה לקראת השנה החדשה, כדי למצוא חן בעיני ה', וכדי שנהיה ראויים לקבל עוד הזדמנות של חיים לעובדו - אם מתחילים בתכנית של חיזוק דביקות בה' במחשבה, הרי שיש לנו ביד אישזהו "קלף" ליום הדין. יכולים אנו לומר להקב"ה: "ה' אני הולך להיות עבדך, להכיר במלכותך, להכריז לעצמי באופן תמידי כל השנה שאתה הוא המלך, ולא רק אומר את המילים, אלא בלחיות את חיי בהתאם לכך יום יום, על ידי דביקות תמידית, יש תכלית לחיי! חיים כאלה שווה לחיות. (ר' אביגדור מילר)

הנהגת השופר - הקשר עם הקב"ה עם הארת פנים

בימי קדם, ביום המלכת המלך, לאחר הכתרתו, היה המלך עובר ברחובות המדינה ובידו צרור של זהובים, אשר היה משליך לעבר העניים. ביום המלכת הקב"ה בראש השנה-המלך, הקב"ה משליך לעברינו יהלומים, יום שכל אוצרות השמיים פתוחים - אלו ימים שכולם חסד, ימים של עושר ושמחה - ומהי העבודה שלנו? להרים את היהלומים.

מהו ענין השופר? בראש השנה הקב"ה דן את העולם כמו בכל יום ויום על פי מערכת הדין והמשפט. והנה מגיעה העת ואנו תוקעים בשופר - מריעים לפני המלך בקול שופר, ממליכים את המלך בתוך המדינה! המלך נמצא כאן, הוא מולך עלינו והוא זה שעושה את המשפט! אחרי תקיעת השופר אין המערכת מתנהלת על פי מערכת המשפט. אלא ההנהגה היא: ה' באור פניך יהלכון! וכשיש את אור פניו יתברך, המלך עצמו עם כל האהבה שלו ועם כל הרחמנות שלו - חסדו הוא אין סופי!

משל נוסף מחיי היום-יום: יענקל'ה מגיע הביתה ובידו פתק מהמלמד: "יענקל'ה לא מתנהג כראוי" ... באותו רגע נהיה חושך בבית, מתחילה עכשיו מערכת של דין ומשפט. אבא כועס, אמא כועסת - "מלאכים יחפזון... חיל ורעדה יאחזון..." יענקל'ה חושש מאוד מהמשפט העומד לבא עליו והוא כל-כך קטן-ואבא כל-כך גדול... מה הוא יכול לעשות? לוקח יענקל'ה כובע גדול וישן של אבא, לובש אותו על ראשו, עושה פרצופים... ואז אבא פורץ בצחוק... וכל מערכת המשפט "נשברת" ומשתבשת. כשיענקל'ה מצליח להוציא חיוך מאבא - יש כאן אור פנים וכשיש עסק עם "אור פנים" - יש קשר של אהבה, ובמילה אחת אפשר לפעול מה שלא מצליחים לעשות בדרך הרגילה גם לאחר מאמצים רבים! וכך גם תקיעת שופר יוצרת "הארת פנים" ומציאת קשר ושייכות עם הקב"ה. הנביא צועק "תופסי התורה לא ידעוני" - לא מדובר על פורקי עול אלא על תופסי התורה שיושבים ולומדים! ובכל זאת לא ידעוני. גם הנביא ישעיה הוכיח על כך את עם ישראל: "ליבם רחק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה" - מדובר ביראי ה' - יראתם אותי - ובכל זאת היא "מלומדה" - ללא לב! זוהי העבודה של ראש השנה ושל כל הימים הנוראים: לאחר ששברנו את מידת הדין - העבודה היא להפסיק את הפעולות המכניות, להשבית את המכונה, וללכת באור פני ה' - שייכות וקשר עם הקב"ה! אמת, עלינו לשוב בתשובה על הכל - על לשון הרע, על כעס וגאווה - אבל אם לא נעשה תשובה "על עצמינו", על צורת החיים שלנו - עדיין לא עשינו ולא כלום, עדיין ליבם רחוק ממני. הנקודה העיקרית בימים אלו היא לדעת לפני מי אתה עומד - לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

שופר - צעקה פנימית מעומק הנפש

כל האסונות שקורים במשך השנה, צריך לדעת שבאמת הכל קורה בראש השנה, אם נשאל מתי נחרב בית המקדש? כל יהודי יענה: בתשעה באב. אך באמת בית המקדש נחרב בראש השנה, השואה האננקוויזציה וכל שאר הגזירות בעצם קרו בראש השנה. כמו שאמר ר' חיים שמואלביץ זצ"ל שכאשר רואים אנו יהודי שהצטטן בחנוכה ונפטר ל"ע, אנו חושבים שהוא הצטטן בכסליו, אך באמת הוא הצטטן בראש השנה. כולם חושבים שבין הזמנים הוא זמן מסוכן, שהרי הרבה אסונות קרו בבין הזמנים, אך צריך לזכור, אסונות לא קורים בבין הזמנים, אסונות קורים בראש השנה. ראש השנה הוא זמן שהכל קורה בו. וכיון שהכל קורה בראש השנה, צריך לדעת מה לעשות ביום זה כדי לזכות לשנה טובה. אחד המהלכים הוא מהלך של שופר, נסדה להסביר את מהותו של השופר שבכוחו לשנות עולמות.

משל למה הדבר דומה? במשפחה פלונית יש ילד שובב במיוחד, באחד הימים הוא חזר מהחידור אחרי שהספיק להרביץ שם לכמה ילדים, וגם שבר את השמשה והפריע לכל הכיתה במהלך השיעור וכו'. כשהוא מגיע הביתה האבא אומר שצריך לתת לו מכות, האמא מוסיפה שחייבים לתת עונש כזה שיפסיק אחת ולתמיד את ההתנהגות הזו. הילד חושב לעצמו איך יוצאים עכשיו מהתסבוכת הזאת? הוא נמלט לחדרו ובלי לשום לב סוגר את הדלת בדיוק על האצבע שלו... וצווחת כאב נפלטת מפיו. ההורים שומעים את הצווחה וממהרים לראות מה קרה, וגם מפיחים נמלטת צווחת כאב: אוי! ומה קורה עכשיו? כל הדין שחשבו לעשות לו מתבלבל. מיד ממהרים לרופא מרוב דאגה לשלום הילד וחובשים לו את האצבע, ובדרך חזרה עוד קונים לו אופניים. למה? מה השתנה? הדין התבלבל. הדברים ממש כפשוטם. **באמצע הדין פתאום אנחנו נותנים צווחה - קול שופר!** באופן כללי זהו היסוד של שופר. ומערכה זו היא התכונה הכי יסודית ביום זה. אך צריך לחשוב על כך ולהרגיש זאת. אי אפשר להגיע לראש השנה בלי שנכין את עצמנו קודם. ההכנה צריכה להיות על ידי מחשבה, על ידי לימוד מוסר, מי שמכין את עצמו באלול יש לו סיבה לזכות ביום הדין. זוהי הנקודה המיוחדת של ראש השנה. מי שמגיע לפחד מפני הדין ומתוך כך צועק לקב"ה **זהו האופן להצלחה ביום זה, וזוהי בעצם ההצלחה שלנו, אדם שמחפש מקום לברוח יש לו רק אפשרות אחת, לברוח אל ה' יתברך.** העיקר כמובן הוא עצם קיום המצוה, לקיים את מצות תקיעת שופר כפי שציוה הקב"ה, אך חשוב כמה שיותר להשתייך לזה ולהרגיש את זה.

חיים ומוות נתינת האפשרות לעסוק בתורה.

צריך לדעת שהפרנסה וכל הטוב המושפע על האדם אינם לא כשכר ולא כעונש, כמו כן כל מה שנגזר על האדם בראש השנה, לא נגזר עליו לא כשכר ולא כעונש. מה שנגזר על האדם בראש השנה הוא - "חיים"! כלומר, נותנים לאדם את האפשרות והכלים לבנות, נותנים לו את הפרנסה, את הגשם וכו'. או שלעומת זאת נותנים לו חס ושלוה "מוות", כלומר לא נותנים בידו את הכלים שעל ידם יוכל לבנות ולזכות. כשקובעים וגוזרים בראש השנה **"מי בקיצו"** - למי לא תהיה האפשרות לעסוק בצדקה. **"ומי יעשיר"** - למי תהיה האפשרות לעסוק בצדקה. אלו הם "החיים והמוות" שנגזרים בראש השנה.

בראש השנה נגזר על האדם רק האם תהיה לו אפשרות לעסוק בתורה או לתת צדקה! הבחירה עדיין נתונה ביד האדם אם לנצל את הזמן שנתנו לו או את הכסף שנתנו לו, או חס ושלוה לאבד אותם. ולפי זה ניתן להוסיף, שגם המושג של צדיק ורשע אינו כפי שאנו מבינים כפשוטו, שצדיק הוא מי שיש בידו הרבה מצוות ורשע הוא מי שהרשע הרבה, אלא צדיק הוא מי שיש לו שאיפות לנצל את ההזדמנות שנותנים לו, הוא הנקרא "חי". לכן הקב"ה נותן לו חיים נותן לו פרנסה - הכל כדי שיוכל לשבת בשלוה ובמנוחת הנפש ולעסוק בתורה! ורשע, הוא מי שאין לו שאיפות לנצל את האפשרויות העומדות לרשותו, והוא הנקרא "מת" (רשעים בחייהם קרויים מתים) ואם אין בדעתו לנצל את הזמן שנתנו לו - לשם מה לתת לו חיים?

מסירות נפש שינוי בצורת החיים.

לכאורה יש סתירה: מצד אחד, מלמדים אותנו רבותינו הרש"ש והגרי"ס שגם **לתשובה במשהו יש עוצמה.** ומצד שני, יש לנו את הסוגיא של קורבן עולה, והרי שבראש השנה אנו מחוייבים להקריב את עצמנו לקורבן עולה לפני הקב"ה ולתת את כל עצמנו לה' יתברך, ולא רק תשובה במשהו, כיצד מתיישבים שני היסודות הללו זה עם זה? נראה ליישב זאת כך, נכון שרבותינו לימדונו שגם תשובה על דבר אחד בכוחה להפוך את כל העולם לכף זכות, אולם כוונתם לומר שבמעשה תשובה זה צריכה להיות נקודה כלשהי של מסירות נפש. **ומסירות נפש פירושה שינוי, ולו קטן, אך מהותי בכל צורת החיים!** להפוך להיות כביכול, פחות "אינטליגנט", פחות חכם בעיני הבריות, שינוי מעין זה עבור האדם הוא ממש כמו למות! זוהי, אפוא, מסירות נפש - קורבן עולה! וגם אם במעשה זה אדם לא חזר בתשובה על כל עוונותיו, אך מאחר ובכך הקריב "חתיכת חיים" מעצמו, הרי שזוהי הוא בזה למעלת תשובה המגיע עד כיסא הכבוד!

לדוגמא: לשון הרע. כשדורשים מאדם לא לדבר לשון הרע, חש הוא כאילו ביקשו ממנו למות - להיראות לעיני כולם כחסר שכל! דוגמא נוספת: ישנם אנשים שעבורם שעתים שעוברים עליהם בלי לשמוע חדשות גובלות בפיקוח נפש... הם מוכרחים לדעת מה נעשה בעולם. אולי לא כולם מבינים זאת, אך מי שנגוע ביצר הרע הזה, בשבילו הימנעות משמיעת או קריאת עיתונים היא בגדר פיקוח נפש ממש עבורו! גם עניין הברכות הוא שינוי בצורת החיים, בדרך כלל מרגע שאדם לוקח את המאכל בידו עד שהוא מגיע לפיו, עוברות רק מספר שניות. ובזמן הקצר הזה מנסים להספיק לומר במהירות את הברכה. ודאי שברכה כזו לא נאמרת כמו שצריך והמילים "נבלעות" זו בזו... כדי לומר ברכה במתינות, מילה במילה, יש לעמוד ולעצור את החיים, אדם שמצליח להגיע לכך עשה שינוי בכל צורת החיים שלו, על ידי כך הוא הקריב קורבן לקב"ה. זה אומנם דבר קטן שלא משנה את כל החיים אך זה דבר שחוזר ללב של היהודי ומביא שינוי בעצם צורת החיים! דוגמא נוספת, מאוד מצויה - שבת קודש. שאפילו בשיחת דברים בטלים אסור להרבות, כלומר שגם דברים שהם גדר "פטפט" בלבד אסורים בשבת, ובחור שלא מפטפט בשבת בשבילו זה בגדר מסירות נפש של ממש ושינוי בכל צורת החיים.

להצלחת: המרכז הרוחני "מקדשי-שמך"

כט ט. אתם נצבים היום.. מחוטב עציד ועד שואב מימד. וברשי"י אלו גרים שגיייר משה במדבר. והקשו רבים מהאחרונים איך משה גיייר במדבר, הרי לא היה אפשר למול, כי במדבר לא היתה רוח צפונית. מתרץ החת"ס שהטעם שלא היתה רוח צפונית (שמש) בגלל הענן, ועי"פ המגן אברהם (בפירושו זית רענן - ילקו"ש בעלותך רמז תשכט) שהערב רב שהיו גרים שגיייר משה לא היו בתוך ענני הכבוד. ולכן היה שייך למולם.

כט ט - יז. אתם נצבים היום כולכם וגו' פן יש בכס איש וגו' ללכת לעבוד את אלהי הגוים ההם וגו'. אומר רש"י אתם נצבים, מלמד שכנסים משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית. יש להקשות למה דוקא ביום מותו מצא לנכון להזהירם על עי"ז? וי"ל הנה ידוע שביום השני של הבריאה לא נכתב כי טוב, וב' טעמים נאמרו על כך בגמ' א. משום שבאותו היום נבראו המים ועתיד משה ללקות ולמות עי"י מי מריבה. ב. משום שביום זה נבראו המלאכים, וכדי שלא יאמרו הבריות שותף היה לקב"ה במעשה בראשית עי"י המלאכים. והנה כל עוד משה היה חי ידעו רק הטעם שלא יאמרו שהמלאכים שותפים, ומשום חשש שכעת לכשימות יאמרו שהטעם הוא שמושה מיתת משה עי"י מי מריבה, אבל שיתוף ועי"י שרי, לכך הוצרך להזהירם סמוך למיתתו על עי"ז.

כט יח. והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמור שלום יהיה לי. תמוה מאוד הרי אם הוא ישמע את הקללות, הוא יפחד לחטוא ואיך הפסוק אומר והיה בשמעו את האלה הוא יתברך בלבבו וגו' כי בשרירות ליבי אלך? וי"ל עי"פ מה שמצינו בחז"ל שדורש של אחאב על אף שהיו רשעים ניצחו במלחמה משום שחיו בשלום ולא היתה ביניהם שנאה, וא"כ אף כאן למרות שעושה עבירות הוא יהיה רגוע כי יאמר שלום יהיה לי, כלומר שאני חי בשלום ולכן לא יקרה לי כלום, ועי"י אומרת התורה לא יאבה ה' סלוח לו. רבי אברהם דיין. תירץ נוסף אפשר לומר, דהא קיי"ל שאם כל הדיינים דנו לחובה ה"ה זכאי. וא"כ זה מה שהוא יאמר, שלום יהיה לי כי אני אעשה עבירות בטוהות ואין מי שיזכה אותי ולכן אני אצא זכאי כי כולם יחייבו אותי. ועי"ז כתב לא יאבה ה' סלוח לו. ועי"ל (מהספר ארץ החיים) שהקללה הכי חזקה הוא זה מיתת צדיקים שמתים לכפר על הדור, וזהו שיאמר החוטא בשמעו את דברי האלה בשרירות ליבי אלך כי ממילא הצדיק יכפר עלי ולכן יעשן אף ה' באיש ההוא שימות. כי מיתת הצדיק לא מכפרת על האומר אחטא ואשוב, וכאן הוא כאומר אחטא ומיתת הצדיק תכפר.

כט יח. והתברך בלבבו לאמור שלום יהיה לי. היתכן שאדם יחשוב ששלום יהיה לו למרות שעושה עבירות? ועוד מה זה התברך בלבבו? וי"ל בדרך צחות שיש לפעמים ששואלים יהודי למה אתה לא מתפלל? והוא עונה לא נורא אני גם לא שומר שבת ולא מניח תפילין, וכשנשאל במה הוא יהודי הוא עונה אני יהודי בלב! וזה העיקר, שיש לי לב יהודי. וזאת כוונת הכתוב והתברך בלבבו היינו שיש לו לב יהודי וממילא הוא אומר שלום יהיה לי כי בשרירות ליבי אלך כי העיקר הלב.

כט יח. למען ספות הרווח את הצמאה. רש"י כותב שה' יוסיף פורענות על העבירות שעבר בשוגג. ויש להקשות מתי שמענו שמענישים על שוגג? וי"ל שכאן הוא הולך בשרירות לב ז"א שהוא עובר עבירות כי הוא פורק עול, ומצינו בחולין ה' במקום שאם היה יודע לא היה שב אין לו דין של שוגג וכאן הרי הוא הולך בשרירות הלב ולכן השוגג כאן הוא כמזיד ונענש. זבחי צדק.

כט יט - כ. לא יאבה ה' סלוח לו וגו' ומחה ה' את שמו מתחת השמים. והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל. לכאורה לאחר שמחה ה' את שמו מה יש לבדלו מכל שבטי ישראל הרי שמו כבר נמחה? וי"ל, אומר המהר"ם גלאנטי עי"פ מה דאיתא בב"ק קטו: "שלושם לא יתכלה שמו משבטי ישראל ותמיד יאמר להם נצר. ולכן אחי"י מי שימחה שמו לא שייך שאחרי שנמחה שמו ה' יבדילו מכל שבטי ישראל. אלא הפשט הוא שכל החוטאים 'איש או אישה או משפחה' יינעשו במיחוי שמם. ומה שמשיך הפסוק "והבדילו" הכוונה לשבט. שבט, שאינו מתכלה, עונשו הוא: והבדילו השם לרעה מכל שבטי ישראל.

כט כז. ויתעם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה. האות ל במילה וישליכם כתובה בגדול, והטעם בזה נ"ל עי"פ הגר"א בקהלת, ששם מופיע 25 עתים, וכולם התחילו

באות ל, עת לפרוץ ועת לבנות, עת לבכות ועת לשחוק וגו' ואילו ברקוד וספוד כתוב עת ספוד ועת רקוד ללא ל, וביאר שם הגר"א דהטעם הוא משום שבאות ל מרמז לימוד התורה, ובכל הדברים לימוד תורה גובר עליהם, משא"כ מצינו שמבטלים ת"ת לספוד ורקוד והיינו הכנסת כלה ולווית המת, ולכן לא הוזכר שם ל כי לא לומדים אז. והנה כאן הקב"ה מוליך אותנו לגלות ונוטש אותנו ואז כתוב ל גם בהשכלה שלנו לומר לנו שלימוד התורה יהיה גדול גם בצרות ובגלויות, כמו שמצינו שרוב התורה שבעי"פ כתלמוד בבלי רמב"ם רוב הראשונים נכתבו בגלויותינו. כמוצא שלל רב.

כט כח. הנסתרות לה' אלו קינו והנלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת. אמרו חז"ל באבות ב א. והיו זהיר במצווה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, שהרי הן במצווה קלה כשילוח הקן נאמר בה והארכת ימים, והן במצווה חמורה של כיבוד אב נאמר למען יאריכון ימך, עי"כ המשנה באבות. והנה אומר החיד"א בפני דוד, שדבר זה מרמז בפסוק שלפניו. 'הנסתרות לה' אלו קינו' היינו שרק הקב"ה יודע שכרן של מצוות, והראיה היא מיה'נלות' שהוא לנו היינו **שילוח הקן** שכתוב שם ואת הבנים תקח לך, והיינו לנו. **ולבנינו** היינו **כבוד אב** שנאמר לבנים, ובשניהם נאמר שכן שורה, ולמה, כדי לעשות את כל התורה הזאת, כיוון ששכר מצווה נעלם מאתנו אז תהיה זהיר בהכל אותו הדבר.

ל ב. ושבת עד ה' אלו קיד. מצוות תשובה היא אחת מתרי"ג מצוות. הנה מצינו במשנה ביומא פה: האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה. וכותב שם רש"י דכיוון דחטא תרי זימני שוב נעשית לו כהיתר ואין מספיקים בידו לעשות תשובה. והקשו המפרשים מדוע בעינין שיאמר אחטא ואשוב פעמיים ולמה לא מהני פ"א שיאמר אחטא ואשוב. וי"ל שהיותו ומצוות תשובה היא מדאורייתא, יהיו צדיקים גמורים שיאמרו אחטא כדי לשוב ולקיים המצווה, וזהו רק האומר אחטא ואשוב פ"א, אבל האומר פעמיים הוא בוודאי לא מתכוון למצוות תשובה כי שב"ז מספיק שיאמר פ"א, לכן כדי שיהיה אין מספיקים בידו לעשות תשובה בעיני פעמיים. חנוכת התורה.

ל ב. ושבת עד ה' אלו קיד. הרמב"ם תשובה ז ד. פסק שבעלי תשובה הם יותר מצדיקים גמורים והוא כדעת רבי אברהם בברכות לד: ולא כדעת רבי יוחנן שם שס"ל שצדיק הוא יותר מבעל תשובה. ורבים נתקשו מנלן לרמב"ם לפסוק דצדיק אבהו ולא כר' יוחנן שרבו המקומות הלכה כמותו? וי"ל שהרמב"ם למד ד"ז מקידושין מט: שקיי"ל התם דהמקדש את האישה עי"מ שאני צדיק, אפי' הוא רשע גמור מקודשת שמה הרהר בתשובה. והוקשה לרמב"ם אם נאמר כר"י שצדיק גמור עדיף מבעל תשובה זה עדיין מקח טעות, כי התנאי הוא שהוא צדיק וכעת הוא רק בעל תשובה, אלא הכרחי מסתימת הגמ' דקידושין דהלכה כרבי אבהו. מפי השמועה מתוך הספר המאור שבתורה.

ל ב. ושבת עד ה' אלו קיד בכל לבבך ובכל נפשך. יש להקשות למה לא נאמר כאן בכל מאודך כמו בפרשה ראשונה של קר"ש? וי"ל דהנה איתא ברמ"א או"ח תרנו דעל מצוות עשה מצווה להוציא עד שלוש ממונו, ואל יבזבז יותר מחומש מנכסיו, אבל בל"ת יתן את כל ממונו כדי שלא יעבור עליה. והנה פרשה ראשונה של קר"ש היא קבלת עול מלכות שמים, והיינו אמונה בה' ופירה בעי"ז, ועי"ז צריכים לתת את כל הממונו. אבל הפסוק בפרשתנו עוסק במצוות עשה של תשובה ועי"ז לא צריך למסור כל ממונו. אלא שעדיין לא מובן: אם מדובר כאן על מצוות עשה, אז למה כתוב בכל נפשך הרי על מצוות עשה אינו מחוייב למסור נפשו? וי"ל שהפסוק כאן מדבר על מצוות עשה של תשובה וזו מצוות עשה יחידה שכן צריך למסור עליה את הנפש, כמו שכותב כאן הרמב"ן. יסוד זה מובא במהרש"א על ר"א בן דודיה שנתרג בשביל לחזור בתשובה. וכן בשיטמ"ק כתובות קג ב על הכובס שהפיל עצמו מהגג כדי לחזור בתשובה.

ל ה. והביאך ה' אלו קיד אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה ויהיטבך והרבך מאבתיך. הלשון והיטבך איתא בגמ' (ירושלמי ו א משביעית) מתייחס אלילעניד לבוא, היינו שאבותינו ירשו ה' עממין, ואילו אנחנו נירש לעת"ל עוד ג' עממין קיני קניזי וקדמוני. והנה איתא בב"ב נו. כל שהראהו הקב"ה למשה חייב במעשר לאפוקי קיני קניזי וקדמוני, ופירש שם ברשב"ם שה"ר מצאנו האלו לא יתחייבו במעשר גם

לעת"ל. והנה איתא בירושלמי שם שפירוש המילה ארץ טוב - היינו ארץ שפטורה ממעשר. ולפי"ז מובן למה נאמר על ארץ ג' עממין והיטבך מאבותיך, כי זה נקרא טוב דפטור ממעשר.

ל יז. כי קרוב אליך הדבר מאוד בפניך ובלבבך לעשותו. יש להקשות מה שייך עשייה בלב? וי"ל, אומר החת"ס, שהיות ופסוק זה הולך על מצוות תשובה. ובתשובה כהוון דזונוות נהפכים לזכויות וזה נחשב כאילו בפועל הוא מקיים את המצוות, וזהו עשייה שבלב.

וארטיס פרשת וילך

לא א. וילך משה וידבר את הדברים. אומר רש"י לצאת וללכת בדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה. ויש לדקדק מה הטעם משה הלך ולא באו אליו כל ישראל, כמו שהיה תמיד כמו שכתוב ונועדו אליך כל העדה (במדבר י ב-ג). וביותר קשה מנלן לרש"י שנסתמו ממנו מעיינות חכמה, שרש"י כותב מלמד וכו'. וי"ל, אומר העי"ץ עי"פ מנחות ז. דאיתא שם שאבימי שחך תלמודו, והוא הלך לתלמידו רב חסדא כדי שיוכיח לו את תלמודו. ומקשה הגמ' מדוע תלמידו לא בא אליו, ומתרצת הגמ' שאבימי אמר שעיי"כ שהוא טורח והולך הוא יזכה לזכור תלמודו. וא"כ הכל כמין חומר. הנה מדוע משה הלך? כי נסתמו ממנו מעיינות החכמה..

לא ב-ג. ה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה. ה' אלו קיד הוא עובר לפניך..... יהושע הוא עובר לפניך. יש להקשות שלכאורה הכתוב סותר את עצמו: ה' אלו קיד הוא עובר לפניך ואח"כ יהושע הוא עובר לפניך. וי"ל, אומר רבי יונתן איבשיץ, דהנה משה רבינו התנחן לקב"ה שיתיר לו להיכנס לארץ, ואיך רצה להיכנס הרי המלוכה כבר ניתנה ליהושע ואין שני מלכים משמשים בכתר אחד, ועי"ז י"ל שמשה ידע שלעת"ל יהיו שני משיחים, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. שאחד ילחם באומות העולם, והשני יעסוק בתורה. וזאת היתה בקשת משה, שאמנם יהושע יכניס את בני"י ארץ אבל זה יהיה עי"י מלחמה ושי שלוחם אינו יכול גם לעסוק באותו הזמן בתורה, וא"כ מן הראוי שאני אשאר כדי שיהיה מלך שלומד תורה. ענה לו הקב"ה ה' אלו קיד עובר לפניך ואני ה' אנהל את המלחמה, ויהושע עובר לפניך הוא יהיה המלך שמכניס את עם ישראל לארץ ורק הוא בלבד, כי הוא יוכל ללמוד כי הוא לא צריך לנהל מלחמה.

לא טז. הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ. הגמ' בסנהדרין צ. מביאה שאלו רומים את רבי יהושע מניין שהקב"ה מחייה מתים ויודע מה שעתיד להיות? ענה להם ר"י מהפסוק שלפניו שכתוב הנך שוכב עם אבותך וקם והיינו תחית המתים. וכן כתוב וקם העם הזה וזנה, והיינו שהקב"ה יודע עתידות. והקשו עי"כ הרומים אולי המילה וקם מתייחסת רק על ההמשך דהיינו על וזנה, וא"כ אין ידיעה על תחית המתים. ענה להם רבי יהושע נקוט מיהא פלא, והיינו שיודע עתידות. ויש להקשות מדוע רבי יהושע לא ענה על השאלה של תחית המתים, האם לא היה לו שום מקור עי"כ? וי"ל דהנה בסנהדרין צא איתא דילפינן תחית המתים מקי"ו, ומה אותן שלא נולדו הקב"ה מורידם לעולם, אותם שכבר נולדו וודאי שהקב"ה יחיה אותם. אך יש לפרוך הקי"ו אולי איתא אותם שנולדו הקב"ה לא יחיה כי הם חטאו וא"כ הקב"ה לא ירצה להחיותם. ועי"ז תירץ ר"י שהקב"ה יודע עתידות וידע שיחטאו ובכ"ז הביאם לעולם, וא"כ מזה שיודע עתידות יש הקי"ו שהוא יחיה מתים. ותרתי ידעין מידיעת עתידות. ה'דברי חיים'. עי"ל שיש דרשה אחרת שם בגמ' על תחית המתים מהתורה. שכתוב בפסוק ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן, והרי אהרן לא חי לעולם והוא לא עתיד להיכנס לארץ ישראל. אלא מכאן לתחית המתים מהתורה ולעת"ל יקום אהרן ועתידים ישראל לתת לו התרומה. ויש להקשות עי"ז הרי ציווי ה' היה כשעדיין אהרן היה חי ויכול להיכנס לאר"י ואולי לכן אמר ונתתם לאהרן, דהיינו בחייו, וא"כ אין ראיה לתחיה"ם. ועי"ז אמר ר"י וקם העם וזנה, והיינו הקב"ה יודע עתידות וידע שאהרן לא יכנס, וממילא ילפינן נמי מתרומת אהרן לתחית המתים, כי הקב"ה ידע שאהרן לא יכנס, ובכ"א כתב ונתתם לאהרן סימן לתחיה"ם. 'כותנות אור'.

לא יד. ויאמר ה' אל משה הן קרבו ימך למות. ולהלן **טז. כתוב הנך שוכב עם אבותיך.** ויש להקשות מדוע שינה מלשון מיתה לשכיבה? וי"ל שאמרו חז"ל שבדוד נאמר שכיבה משום שהניח בן כמותו וביואב מיתה משום שלא הניח בן כמותו. וא"כ בפסוק יד

משה נקרא מת משום שלא הניח בן כמותו. אך כיוון שבהמשך הפסוק הניח את יהושע כממשיך בציווי ה' אז זה נחשב שהניח כמותו כי תלמיד כבן. ולכן נקרא שוכב. המאור שבתורה.

לא ל. וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם. ולהלן בפרשת האזינו (לב מד) כתוב ויבוא משה וידבר את כל השירה הזאת באזני העם הוא ויהושע בן נון. יש להקשות ב' וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם.

במוצאי שבת הקרוב האשכנזים יגשים לאמירת הסליחות: נצייר לעצמנו אילו אנחנו צריכים בעוד כמה שעות לגשת לחבר לבקש סליחה על מה שחטאנו לו, בוודאי שהיה זה דבר בלתי נעים בעליל והיה יוצר אצלנו מתח גדול. וזאת הדרך שצריכה להיות בקשת הסליחה שלנו מהקב"ה, להכיר מול מי אנחנו נמצאים, מה המחויבות שלנו כלפיו. ואז נוכל יותר להרגיש: 'ולנו בושת הפנים' וכך מבקשים סליחה. **נמסיר זאת לסיפור שהיה בשואה:** היה יהודי בודד ומיושר שיום אחד התעלף ונטה למות. ברגע האחרון הזדמן לשם יהודי אחר, וכשראה את מצבו סיכן את עצמו להצילו, הניחו במקום סתר ופרס לו מלחמו עד ששיקמו. לאחר השואה דאג להשיאו אשה, וכשפתח עסק גדול דאג למנותו כמנהל העסק, ולא עוד אלא ברבות הימים העניק לו סכום כסף שיהיה לו כבסיס להקמת עסק משלו. ומה עשה הניצול, הלך והקים עסק מתחרה למטיבו כשהוא גונב ממנו בדרך את כל הפטנטים שלמד שם, ועי"ז התמוטט כל העסק של מטיבו עד שהפך לפושט רגל. אומר התומר דבורה, אותו דבר בדיוק אנחנו מתנהגים. כי הקב"ה מטיב עמו ונותן לו חיים, בריאות וכוח לדבר - ומה אנחנו עושים עם כח הדיבור שלנו? אנחנו מדברים דיבורים אסורים, אנחנו משתמשים במה שהוא נתן לנו, להילחם נגדו יתברך, ר"ל, ולא עוד אלא שכל בעירה שאדם עושה הוא בורא משחית, והמשחית זקוק למזון לקיומו, והיה מן הראוי שהקב"ה יאמר אתה בראת את המשחית אתה תפנסו, והקב"ה לא כל אומר אלא הוא מפרנס את המשחית, והוא זה שדואג לו. היש לאדם בושת פנים גדולה מזו?

עוד מבט על ההרגשה שצריכה להיות בסליחות מביא רבי ברוך רוזנבלום שליט"א בשם רבי נפתלי טרופ: הנה בסליחות אנחנו אומרים כדלים וכרשים דפקנו דלתך, ולאחמ"כ אומרים שוב דלתך דפקנו רחום וחנון. היינו שאנחנו אומרים לפני הקב"ה שבאנו לפניו כדלים שדופקים בדלת לבקש מטבע מיד בעל הבית כעני המתחנן על נפשו שבעל הבית יואיל בטובו לפתוח לו את הדלת ושיחוס עליו ויזרוק לו איזה מטבע. והקשה רבי נפתלי מה זה שוב האמירה הזאת **דלתך דפקנו?** עונה רבי נפתלי, יש שני סוגי עניים, יש עני שיש לו כסף, רק מה! הוא סוחב, בקושי גומר את החדש, הוא מזמן היה רוצה לקנות איזה מזגן נוסף לבית, ואולי גם לשדרג את הרכב הטרנסטה שלו, וגם לא היה אכפת לו אם יהיה לו כסף לאוכל קצת יותר משודרג וכדו'. אותו עני כשהוא דופק בדלת הוא דופק בעדינות, יפתחו מה טוב, הוא יבקש בעדינות וינסה לא יותר מידי פעמים וכו', כי מקסימים אם לא יתנו לו, אז יהיה לו פחות לוקסוס ויציטר להיחזק קצת. **לעומת זאת** יש עני שמלבד בגד קרוע לגופו אין לו כלום, אין לו פת לאכול, ובוודאי לא בגד ללבוש, ועל מקום להניח את הראש, אין בכלל על מה לדבר. הוא צריך כסף בשביל לא לגווע ברעב. לאותו עני אין נימוסים, אין סבלנות וכשהוא דופק בדלת ולא פותחים, הוא דופק עוד יותר חזק, ולמה? כי הוא יודע שאם לא יפתחו לו, זה לא שלא יהיה לו מזגן בבית אלא הוא יגווע ברעב, הוא יודע שהחיים שלו תלויים בבעל הבית שפותח לו או לא פותח, כזה אדם ידפוק ויחזור וידפוק. **אומר רבי נפתלי**, אדם שמגיע לפני ר"ה ומבקש הטבה מהקב"ה מה הוא צריך לבקש! הוא צריך לבקש כמו אותו עני שאין לו כלום, כי הכל נפתח מחדש. החיים, הבריאות, הנחת, הפרנסה, הכל יכול להשתנות ברגע, חסר אנשים שהתבשרו בשנה האחרונה בבשרות איוב ששינו להם את כל החיים: חסר ילדים קטנים שמתו באופן טרגי ופתאומי? חסר אנשים שאיבדו את פרנסתם, כשבר"ה שעבר הם ישובו על הרבה כסף ועתיד מבטיח: הכל לקבע בר"ה. וזה מה שאנחנו אומרים דפקנו דלתך... דלתך דפקנו, אנו חוזרים ודופקים, כי אנחנו מרגישים שאנחנו בלי כלום, ולא רק באים לבקש השלמות הכנסה, אלא כאותו עני שאין לו כלום ואז כשהוא דופק הוא דופק בשביל לחיות, וכשבאים בהרגשה כזאת אפשר לבא לבקש מחילה יותר

קושיות. א. מדוע כאן כתב עד תומם שהוא מיותר לכאורה, ואילו בהאזינו השמיט עניין זה 'עד תומם'. ב. מדוע כאן כתב ששמה דיבר ואילו בהאזינו כתוב שגם יהושע דיבר. ויש לומר, אומר הפנים יפות, ע"פ הגמ' במגילה שאומרת שכשקוראים לפני המתורגמן אין לקרוא יותר משלושה פסוקים ביחד כדי שסיפק המתורגמן לבאר את הפסוקים לפני הקהל, משא"כ כשאין מתורגמן קורא הכל ברצף. וא"כ הדברים

מאמרי מוסר וסיפורים לקראת השבוע האחרון של השנה – וכן בתחנונים יותר בשפתיים דולקות. וכל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה.

הנה בסליחות אנו אומרים כדלים וכרשים דפקנו דלתך. וכך צריך להרגיש, ומי שלא מרגיש כך הרי הוא שוטה מופלג. רבי חזקיהו מיישקובסקי הביא סיפור ששמע מרבי מאיר צבי ברגמן שסיפר שהיה פעם נוכח בבית גביר גדול, והנה לפתע דופק על הדלת יהודי עם הדרת פנים אצילות והיה נראה כאחד מראשי הישיבות המפורסמות, הבעה"ב הכניסו לביתו ושאלו לתפקידו ולמה הוא אוסף, ענה היהודי אני טבח בשיבה פלונית ואני אוסף להשלמת הכנסה. כששמע זאת הגביר נכמרו רחמיו על הטבח השלמילז ואמר לו תשמע, תלך לגביר פלוני ואלמוני תאמר לו שאתה מכהן בשיבה פלונית בתפקיד ראש ישיבה וכך תוכל לקבל כדבעי. מספר רבי מאיר צבי, לאחר כמה דקות הוא דפק טעות שוב על דלת אותו הגביר, וכשנשאל באינטרוקו מיהו ענה שהוא ראש ישיבה פלונית, הגביר החזיר וענה לו כיצד תאמר כך, הלא לפני עשר דקות היית אצלי ואמרת שאתה טבח ואני הוא זה שיעצתי לך לומר שאתה ראש ישיבה, ולפני תזדהה כראש ישיבה? כך אנו צריכים לבוא לפני הקב"ה ולא נתחיל לספר לו שאנחנו ראש ישיבה, מקיימים מצוות כדן, הלא הוא יודע היטב כמה אנחנו חוטאים לו ולכך אנו פותחים בסליחות כדלים וכרשים דפקנו דלתך.

אנחנו נמצאים קצת יותר משבוע ימים לפני ראש השנה. רבי אליהו לופיאן מביא שבכל יום מימות השבוע האחרון של השנה ניתן לתקן את כל הימים המקבילים שבמהלך השנה שחלפה. ומה שמוטל עלינו לעשות. להקפיד כל השבוע על כל התפילות, כל הברכות, להרבות בתורה, להרבות בחסד, להקפיד לא לדבר דיבורים אסורים, וכשנתייצב לפני הקב"ה ביום הדין נוכל להראות לו את השבוע האחרון ששבוע זה יהיה פורמט קטן לקראת השנה החדשה. וכל זה יזהר לא להחמיץ את ההזדמנות שנקרתה לנו. **יש סיפור ידוע על החמצת הזדמנות,** סיפור שהתפרסם לפני מספר שנים. אם נפנים את הסיפור הזה אליו נתכן ונתחזק בימים האלו לא להחמיץ הזדמנות שלא תשוב אלנו עוד. הנה בזמן שאדם ישן וחולם חלומות לפעמים נוצר מצב בחלום שצריך לקום ולברוח, אבל קשה מאוד לעשות זאת ואפי' קשה ללכת כי יש איזה משהו במוח שבשעת השינה איברי הגוף ג"כ נרדמים, והסיבה שהקב"ה עשה את זה, כי אם האברים היו פעילים בשעת השינה אדם היה חולם חלום על מישורה שרוצה להרוג אותו, והאדם היה מסוגל לקחת סכין מהמטבח ומתחיל לדקור את כל אלו שמסביבו שכביכול רצו להרוג אותו. והקב"ה ברוב טובו וחסדו עשה עמו נס שהאברים שלנו יהיו כבדים בשעת השינה, וכך לא נוכל לקום. ועי"ז אומרים כל בוקר ברוך מתיר אסורים כי עד עכשיו היינו אסורים בכבלי השינה וכעת כשאנחנו קמים הקב"ה מחזיר לנו את הכוחות. עי"כ הקדמה וכעת לסיפור. **היה ילד בירושלים** שמערכת ההגנה הזאת שיש לגוף בשעת השינה הפסיקה לפעול, והיתה סכנה מוחשית שהוא יקום באמצע הלילה ויעשה דברים מסוכנים מאוד. לא היתה כל ברירה ואביו נאלץ להיות ער כל הלילה עי"י מיטתו כי אחרת אביו למה שיהיה. באופן טבעי בית שהאבא ער בו כל הלילה הכל משתבש לגמרי. יום אחד נודע לאבא שיש בארה"ב רופא יהודי מומחה מאוד לעצבים שיודע לפתור את הבעיה, אך דא עקא העלות היא גבוהה מאוד, האבא פנה במכתב מרגש אל הפרופסור הגדול, בו הוא תיאר את הסבל הרב שעוברת המשפחה המורחבת שמונה עשר נפשות בלי אבא בגלל אותו ילד, והתחנן לפניו במכתבו בתור רופא שלב יהודי חם פועל בקרבו שיחוס עליו יען אין לו כסף. הרופא הגדול שלח לו מכתב. וכך הוא כתב לו: התרגשתי מאוד לקרוא את סיפורך ואני מוכן בחפץ לב לוותר על חלקי בהוצאות! אך בכל מה שנוגע לעלות השימוש בחדר ניתוח שזה מסתכם במאה אלף דולר את זה אין לי אפשרות לממן לך, אי לכך בהזדמנות הראשונה שתהיה לי אפשרות לעזור לך בזה אעשה זאת. והנה ההזדמנות הגיעה. הרופא

מדויקים היטב בפסוקים. אצלנו בוילך מדובר שמה אמר את הפרשה בלי תרגום, לכן אמר ברצף והוא שאמר עד תומם. משא"כ בהאזינו שאמר זאת באזני העם, ויהושע היה המתרגם אז לא אמר עד תומם אלא הפסיק כל ג' פסוקים.

ביאורים לסליחות

הגדול הוזמן לביה"ח הדסה לבצע ניתוח לדוגמא כדי שהרופאים ילמדו לעשות את אותו הניתוח, כמוכן שכל העסק הזה מומן עי"י ביה"ח. הרופא הסכים אך הוא התנה שהוא יבחר את החולה, וכך הוא הגיע לארץ ופנה לבית מיועדו שבו חולה. הוא הגיע היישר לביתו ב'בית ישראל' הוא דופק בדלת, ילדה קטנה פותחת את הדלת, הוא שואל איפה אבא! והיא עונה ישן. הוא ביקש שתעיר אותו, אך הילדה מסרבת כי אבא ער כל הלילה, וגם בלילה אחרי הוא יהיה ער א"י! להעיר אותו. הרופא ביקש להיכנס ולהעיר את האבא, אך הילדה אומרת ההורים לא מרשים להכניס איש זר הביתה. הוא החליט לצאת ולפני שיצא כתב את שמו ומס' הטלפון שלו הושיט לילדה הלילה והוצרך להיות ער גם בלילה הבא קם כעבור 4 שעות, וכשהבת הגישה לו את הדף הוא חשב להתעלף, הוא מיהר להתקשר לרופא הגדול אך הוא ענה לו וא"ל צר לי אך אני אחרי ניתוח אצל מישוה אחר ואני בדרך למטוס. האדם הזה נאלץ להישאר עוד כמה שנים ער עם הילד החולה בבית רק כי הוא ישן באותם רגעים.

חדש אלול זה חודש שהקב"ה בא לקבל את תשובתנו ולתת לנו חיים מאושרים וטובים. זה הזמן לנצל, לא לישון ואח"כ להתחרט עי"ז כל השנה, וברוב המקרים גם נזקים בלתי הפיכים. **רבי שמשון פנקס** ביאר את ההזדמנות שיש לנו כעת כמו אותו סיפור שהיה עם ביכ"י פלוני שאלו היה להם מקום תפילה הוא התגלגל משכירות לשכירות ויום אחד הם קיבלו שטח מהעיריה. הם החליטו להזמין קראוון גדול ומכובד להניח בשטח שהם קיבלו, ואכן כך היה הם הזמינו קראוון שהיה כבר בנוי לשם ולתפארה מהמסד ועד הטפחות. וביום המיוחל נסגרה כל השכונה והגועה המשאית בשעת לילה מאוחרת והמשאית החלה להוריד את הקראוון והפועלים הזינו כשהמנוף היה עם הקראוון באוויר וכיוונו שיהיה הכל ישר ומיושר, וכשגמרו להוריד המשאית נסעה. לאחר מספר דקות נכנסו הגנבים לבית המדרש והנה שוד ושבר, הארון קודש נמצא בצד הפוך והיינו בצד מערב. מה עושים כעת, היה שם יהודי בור שעמד וצעק מה הבעיה באו נסובב אותו חזרה כמו שעשו קודם הפועלים. אמרו לו הגנבים שוטה שכמותך, כל עוד הקראוון היה באוויר היה אפשר לשובב אבל כעת שמונה כאן כמה טונות איך נשובב. השבוע האחרון של השנה זה עדיין זמן שאנו יכולים לשנות לנו את גזה"ד להתחזק בתורה תפילה דיבור ושאר דברים ולהתחרט על מעשינו עי"י סליחות מהקב"ה, ננצל את זה כעת כי עוד מעט כבר ייכתב גזר הדין ואז כבר יהיה מאוחר ולא יהיה אפשר לתקן. **כעני זה** מצאנו בחת"ס סיפור על אדם שהלך בדרך ומתחתיו נמצא גוב האריות הוא לא נזהר והחל להחליק לעבר גוב האריות ועוד רגע הוא מגיע למטה ונטרף על ידס, הוא ניסה לאחוז בכל מיני דברים בדרכו אך מאמצו היה לשווא. והנה ממש ברגע האחרון הוא נתקל בדרך נס במספר שיחים הוא נאחז בהם בכל הכוח והחל לטפס למעלה, והנה תוך כדי שמתסס ואוחז בשיח באה ארנבת והחלה לכרסם את השיח שאוחז בו. באותו רגע הוא עבר לשיח אחר וגם אותה החלה הארנבת לכרסם, הוא לא ידע את נפשו והוא החל זועק רבנו של עולם אם אתה לא משאיר לי את השיח הזה אני אהיה טרף לשיני האריות.. אומר החת"ס ראש השנה הוא גוב האריות. יש לאדם שלושים יום להאחז ולעלות למעלה, כל יום שעובר ולא ניצלנו כאילו השיח נעקר ממקומו, כעת מתקרבים לראש השנה נותרו השיחים האחרונים, עלינו להיאחז בהם ולהינצל דרך השיחים האלו ואם לא נעשה זאת אנו עוללים בראש השנה למצוא עצמנו טרף לשיני האריות.

רבי שלום שבדרון המשיל את מי שלא מתעורר בחודש אלול לסיפור שהיה. היתה פעם משפחה באמריקה שבנס הגדול נישא הקים משפחה ועבר להתגורר בארץ ישראל. במשך שנים רבות הוא לא התראה עם חוריו, וזה היה בתקופה שגם טלפונים לא

היו, כך יצא שהמשפחה גדלה והוריו לא ראו אותו במשך 20 שנה ויותר, כשהוקינו ההורים כתב האב מכתב לבנו שתגורר בארץ בני יקירי! אני כבר לא צעיר, נפשי יוצאת מגעגועים אליך ובנים, אני חפץ לראות את פני ילדי וכדי פנים לא פנים, ואם לא עכשיו אימתי, ומכיוון שאתה טרוד עם בני ביתך, אני מסכים לעלות אליך לארץ למרות טלטולי הדרכים, כי אני יכול לשאת הגעגועים, אני יוצא בעוד כחודש ואגיע אליך בתאריך פלוני, מצפה מאוד אביך אוהבך. הבן השיב שהוא מצפה מאוד לבואו.

במשך אותו חודש האבא מתגורר בחנות לחנות וקנה מכל טוב חו"ל למען ילדיו, וכשהגיע יום ההפלה הוא לקח עמו שתי מזוודות, אחת של חפציו ומזוודה שנייה היו בה כל המתנות שהוא קנה לילדו ולנכדיו. היתה זאת מזוודה מאוד כבדה אך הוקל לו כי הוא ידע שאוטוטו הוא פוגש את משפחתו שהוא כ"כ מתגעגע אליהם. הוא הפליג בספינה אך הוא לא חש כלום מטלטולי הדרך כי הוא ידע שהוא הולך לקראת דבר שהוא מצפה לו זמן רב. כשהספינה הגיעה לארץ הוא ציפה לראות את בני משפחתו מחכים לו ומקבלים את פניו ברציף, לבו פעם בחזקה והנה הוא יוצא לרציף לאחר שהוא סיפר כלול כל הדרך שהוא הולך לפגוש את נכדיו אוהביו שלא ראם מעולם, אך כאן נכונה לו אכזבה, אף אחד לא חיכה לו. הוא ניסה לנחם את עצמו אולי הם לא זוכרים את התאריך הוא ידיעות

שאלה: איך מגיעים לידי ידיעת התורה ואהבתה? **תשובה:** בפרשתנו כתוב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדנה את בני ישראל שימה בפיכם. מביאים ע"כ האבן גזרא והאור החיים הקדוש את דברי חז"ל בעירובין חייב אדם לשנות לתלמידו ארבע פעמים לפחות, ורק ע"כ אפשר לזכור ולדעת מה שלמד. אבל בפחות מכך זה לא נקרא שהוא שם התורה בפי התלמיד. וכן כתב הרוקח שעל כל אדם מוטל לחזור על תלמודו לכה"פ ארבע פעמים וע"י החזרה והשינון יזכה שיבין את הדברים שאותם למד. וזה אחד מיסודות ידיעת התורה. וידוע כי גדולי ישראל שזכו להבנת הסוגיות באופן מפליא ובהיר זה לא היה מרוב חכמתם אלא מזה שחזרו ושינו תלמודם פעמים רבות עד שחדרו הדברים לעצמותיהם, וע"כ הגיעו לדרגת הגדולה בתורה. וככל שאוחר דוה פעמים זוכה שהתורה תהיה מונחת בכיסו ולא רק כמונחת בקופסה אלא במקום שכל הזמן ממשמשים בו ככיס. וברור שדברי תורה מתקיימים רק במי שעמל וחוזר על תלמודו. וכתב החפץ חיים שהחזר על תלמודו הוא מראה כמה חביבה עליו התורה וע"י זה הוא מרוויח שתרותו משתמרת אצלו. והסיבה שיש כאלו שלא מספיק נהנים מתלמודם ולא נשאר להם הרבה ממה שלמדו היא משום שלא חוזרים על תלמודם, ולכן אין להם בהירות מספקת בלימוד ולא מגיעים להנאה שיש בלימוד התורה. וכבר אמרו חז"ל הלומד ואינו חוזר כזורע ואינו קוצר. ואינו דוה השנה פרקו מאה פעמים למאה ואחד פעמים. ורבים מגדולי ישראל מייעצים שלכ"א תהיה מסכת שאותה הוא ישנן תמיד עד שתהיה מונחת בכיסו וזאת תהיה המסכת שלו. רבי חיים קניבסקי לפני שחיבר חיבור שונה הלכות על שו"ע או"ח הוא סיפר שהוא עבר על כל הטוש"ע ונו"כ למעלה מחמשים פעמים.

שאלה: בפרשתנו 'לא יבאה ה' סלוח לו, ומחה ה' את שמו' על מה זה נאמר? **תשובה:** בתנא דבי אליהו כתוב שזה הולך על אלו שמזלזלים בנטיילת ידיים, וכמו שכתוב בסוטה דף ד כל המזלזל בנטיילת ידיים נעקר מהעולם, ואומר רש"י שהאכל תמיד בלא נט"י נעקר מהעולם, וכן בעירובין מסופר על רבי עקיבא כשהיה חבש בבית האסורים והביאו לו קצת מים השתמש בהם לנט"י ולא לשתיה, למרות שהיה חשש שאם לא ישתה יהיה בסכנה בכ"א אמר ר"ע אם לא אטול ידי אני מתחייב מיתה. ולכן ראוי לכ"א ללמוד השולחן אלו כי מי שלא נוטל ידיו כדן לסעודה הרי הוא כאילו לא נוטל כלל, ויש בזה הרבה דינים, וראוי בין כל הדברים שמתחזקים בהם להתחזק גם בעניין נשגב זה.

שאלה: מה צריך לעשות בימים האחרונים של השנה ויותר מבשאר ימי האלול? **תשובה:** הפוסקים מביאים (טוש"ע ונו"כ) שבימים האלו של השבוע האחרון של השנה על האדם לבקר עצמו ולפשפש במעשיו יותר ויותר, ויש אף המתענים בימים אלו ובפרט ביום א' הקרוב. וזה ברור שמי שמגיע ע"י כך לכעס אסור לו לצום ויצא שכרו בהפסדו כמבוא ב'כתר ראשי' לר"ח מוולאז'ין. ומי שע"י לא יוכל לעבוד את ה' כראוי, אומרים גדולי הדור, שלא יצום כלל, רק מה שכן

החליט לגרור את המזוודות לבדו לבית בנו, היה רשום אצלו מקום מגורם. כל הדרך רגשותיו גאו, הוא הרבה כיצד תראה קבלת הפנים בבית בנו. ואז כשהוא הגיע לבית הוא היה בטוח שהכינו לו שלט ברוכים הבאים או משהו כזה. היה זה בשעת לפנות בוקר, שקט ברחובות, הוא מוציא את המזוודות מהמונית ועולה לבית בנו ורואה שאין שום שלט. פניו נפולות והוא מתפלל בלבו שהכל בסדר, הוא מגיע לדלת דופק, לבו פועם, עוד מעט הוא פוגש את בני משפחתו הקרובים והיה שווה הכל. הוא דופק בשקט כדי לא להעיר את השכנים אך אין עונה הוא התחיל לדפוק יותר חזק ואין מענה. הוא לא ידע מה לעשות. כמוצא אחרון הוא החליט להלום באגרופים על הדלת, ואז הוא שומע רחש, הדלת נפתחת ומי בדלת? בנו יקירו עם קורי שינה. הוא מביט באביו ואומר לו אה, זה אתה! מדוע באת באמצע הלילה? אני משטער נזכר, ישנים! יש כאן ממול בית הארחה תחכה שם ובבוקר נרד אליך, לך בשקט שהילדים לא יתעוררו.

האב לא ידע את נפשו. בחלומות הכי גרועים הוא לא האמין שכן יעשה לו בנו, הוא מנסה ניסיון אחרון, תן לי להיכנס לרגע, אני רוצה לחבק אותך בני היקר, אני רוצה להניח את המזוודות הכבדות, אך הבן בשלו, אבא! כעת זה לא הזמן לך למלון ממול ובבוקר נדבר, כעת לילה אל תפרע לנו. האב משרך רגלו למלון מתיישב שם פורץ בבכי, ותוך שתיים הוא בדרכו

חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך שו"ת

יעשה, אולי תענית דיבור מחוץ לבית. וכן מרבים מאוד בצדקה בימים אלו, ובימים אלו כדאי להרבות בתשובה ולבד בלימוד המוסר. הבאנו בשנה שעברה רעיון שסייע לרבים: לעשות דף שמחלק את היום שלך מהבוקר ועד הערב. למעלה בטורים לכל ימי הסליחות ועש"ת: קימה בזמן. תפילה. סדר א. צהרים. סדר ב. ערב. סדר ג. ובסוף תוסיף: איך הייתי בשמירה על הפה. כבעס. בהעברה על המידות. וכך תוכל לראות כל יום כמה אתה חלש ותחזק. והעיקר שהקב"ה יראה שאתה רוצה. כי בימים אלו צריך להראות איך באמת אני רוצה להיות כל השנה וכך יסלחו לנו העוונות.

שאלה: בימים אלו אנו מרבים באמירת יג מידות של רחמים, מה אפשר לפעול בכך? **תשובה:** החכם עיניו בראשו לעיין בפרוש התיבות וכך יוכל לפעול ע"י לשנה טובה. וכמו שכותב רבינו בחיי שכל המבין יג מידות ויודע פירושן ומתפלל בהם בכוונה, אין תפילתו חוזרת ריקם אא"כ יש בידו עבירות המעכבות.

שאלה: מה צריך לנצל בשבוע הקרוב? **תשובה:** המהרי"ל כותב לא לעשות קידוש ליל ר"ה לפני צאת הכוכבים, בגלל שאם יעשה כן יפסיד רגעים קדושים מחוץ אלול, ואלול זה ימים של רחמים וקרבת אלוקים באופן שא"א לתאר, הקב"ה מחלק לנו רחמים. ומה שמוטל עליו לעשות זה לנצל כל רגע במעש"ט והקב"ה אוסף את הדברים ומכריע ברחמיו העצומים גז"י לטובה. כעת, כשנשאר ממש זמן מועט מהחודש, ברור שננצל את זה להתגברות על הייצר עוד ועוד, וע"י נזכה לחיים מאושרים בשנה הבעל"ט וכל שנה שרשה בסופה, מתעשרת לאחריה, ותכלה שנה וקללותיה.

שאלה: למי להתקשר לאחל שנה טובה? **תשובה:** למי שבאמת דוקק לזה, להסתכל ברשימת אנשי הקשר שלנו ולחשוב יש שמח מהו ואז להתקשר, וכך הקב"ה יתן לנו שנה טובה..

שאלה: בימים אלו בס"ד נעשו פעולות צבאיות משמעותיות ומרשימות בחיסול ופציעת אלפי לוחמי חיזבאללה וגורמי טרור מה צריך להיות המבט על כך? **תשובה:** וודאי זהו חסד ה' שנעשתה פגיעה אנושה באויב ובפרט כעת אחרי כ"כ הרבה חודשים של סבל מתמשך ותחושת השפלה והיגיון הצפון ומותר להנות ולהתפעל ממה שקרה, אבל במקביל אל לנו לחיות באשליות שכעת הכל בסדר. צריך לזכור שעדיין אנחנו בגלות ואם הקב"ה עזר פעם אחת זה לא אומר שאנו יכולים להישאר אדישים ולהיות בטוחים שהוא ימשך שוב לתת לנו את האפשרות לגבור על האויבים שלנו. כמו"כ צריך לזכור שיש להם טילים שיכולים להוריד רחובות שלמים ואם לא נתחזק ונרבה בתפילה אז רח"ל יכול להיות שיזרקו כמה טילים כאלו שוירידו רחובות שלמים במרכז הארץ, ואנחנו לא נוכל להגיב כי העולם הצבוע והאכזר יכבול את ידיו, והלא אנחנו תלויים בהם ובנשקם. ואפי' אם היה מבצע או שניים מוצלחים בחסדי השי"ת זה לא אומר שאנחנו צריכים להזניח את התפילה שנוכה שכל הרשעה כרגע תאבד וכל

חזרה לארצו. לבנתיים הבן קם מתארגן מחכה רואה שאביו לא מגיע הוא פונה למלון ושואל היכן האדם המבוגר שהגיע בלילה? מיד עונה לו הבעה"ב הוא הגיע בכה ומיד הלך לדרכו. שאלתי להיכן הוא הולך וענה לי לאמריקה. אומר רבי שלום, הקב"ה דופק לנו על הלב 'קול דודי דופק פתחי לי' הוא בא אלינו עם מזוודה מלאה מתנות ועוד איזה מתנות: אריכות ימים. בריאות, פרנסה, נחת, שידוכים, והוא מלא אהבה אלינו, והוא פונה אלינו בכנויי חיבה, אחותי, רעיתי, יונתי, תמתי, הוא מבקש מאתנו אגב בבקשה ממכם פתחו לי את השער, שראשי נמלא טל קצוותי רססי לילה. ומה אנחנו עונים לו פשטתי את כותנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם. לא מוכנים להתאמץ לא מוכנים להשקיע, עייפים אין לנו כח. נכון שחרתי בשבע, אבל קשה לנו לדייק נגיע בברכו. וכך עובר אלול מגיע ר"ה יו"כ תתאם מתחילות הצרות, ואז נזכרים בקב"ה היכן היינו כשהוא דפק והתחנן, וכעת דודי חמק עבר, בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא עניי. חודש שלם הקב"ה היה כאן עם מזוודה עמוסה במתנות הוא רצה בקרבה שלנו הוא רצה להעניק לנו לתת לנו עוד ועוד, רק תפתחו לי את הדלת פתח קטן ואני מוצא את הדרך להיכנס. **רוב** הדברים נלקטו מהספרים שערי ארמון. ודורש טוב דרשות המגידים.

אויבך מהרה יכרתו ונזכה בקרוב לראות בשוב ה' את שיבת ציון.

שאלה: איזה סוגי מאכלים חייבים לאכול? **תשובה:** ירקות ופירות חיים זה חובה לגוף ומי שלא אוכלם יכול להיגרם לגוף הרבה נזקים וחוסרים של דברים בסיסיים לגוף בריא. כמו"כ לירקות ולפירות יש יתרונות רבים בכל הנוגע לשמירה על הבריאות ומניעת מחלות. הם מסייעים בשמירה על משקל תקין ועל לחץ דם נמוך ובהורדת רמת הכולסטרול בגוף. אכילה של כמות מספקת של ירקות ופירות יכולה להוריד את הסיכון למחלות לב ולסוכרת מסוג 2. בנוסף, פירות וירקות עוזרים להגן על הגוף מפני סוגי סרטן שונים.

שאלה: כיצד ראוי לאשה לנהוג כדי לייקר ולסייע ללימוד התורה של בעלה? **תשובה:** להיזהר לא להחליף את התפקיד של המשגיח בשיבה. אלא תראה שהתורה שלו חשובה לה ותשמח בתורה שהוא מצליח ללמוד. ותיזהר מאוד לא להפריע לו בשעת הלימוד אא"כ המצב גובל בפק"נ.

שאלה: האם אדם יכול לחנך את ילדיו כמו שהוא ראה בבית שלו כשהימים והתקופה היו שונים לגמרי? **תשובה:** וודאי שלא! וברור שהדורות השתנו. מה שפעם אפשר היה להשיג בתקופות קשיחות, היום צריך לשם כך הרבה חוס ואהבה. ואם היום למשל ניתן לילד בר מצווה חליפה וכובע ירושה מאחיו, הוא לא ייצא מהבית, ופעם ידעו להתמודד עם מה שיש... היום הכל השתנה. והדברים ברורים.

שאלה: כשילד עושה משהו לא בסדר, האם וכיצד יש לגעור בו? **תשובה:** יש להיזהר מלומר לו אתה ילד רע, או מושתח, כי הילד עלול להאמין בזה ולהפנים את זה ויהיה מיואש מעצמו ולעולם הוא לא ישתפר, כי הוא יבין שהוא בין כה וכה רע. ולכן יש לומר לילד אתה ילד גדול, וזה לא מתאים לך לעשות כך.. וכשתהיה גדול אתה כבר לא תעשה כך. בזה אתה מעודד ומקל עליו את רגשת האשמה והיאוש. מרבי שלמה הופמן.

שאלה בחושן משפט מתוך מנחת שלום: עשה טיפול אצל רופא שיניים. הרופא היה עצבני, ואמר לו בסוף הטיפול, אל תשלם. האם צריך לשלם לרופא? נראה שצריך לשלם, שהרי עשה לו טיפול טוב, ומה שאמר אל תשלם, כבר פסק הרמ"א (סוף סי' ש"ג) שמחילה מתוך כעס אינה מחילה, ולכן צריך לשלם לו. והיו שאמרו שמחילה מתוך כעס אינה מועלת דוקא כשלאחר מכן תובע כסף, אבל אם לאחר מכן לא תובע ממון, המחילה מועלת. ואולי יש לצרף לדינא את השי"ך בס"י ר"לב שכתב בשם השלטי הגיבורים שכל חוב שאין תביעה אין חיוב לשלמו, וכן כתב הקצות סי' ק"ד, והנתיבות שם חלק עליו. **מקורות:** הרמ"א כתב בשם יש אומרים דמחילה בדרך כעס אינה מועלת, וברעק"א מביא כן בשם המהרי"ט ותשו' דרכי נעם, דמחילה מתוך כעס אינה כשידעין שהיא באה באמת, ולא דרך צחוק או כעס, ובפת"ש מביא להתורות חיים חלק ע"ז, ומביא מהחתי"ס דמפקפק על מי שחלק, ומ"מ כתב דאף למאן דחלק זה דוקא בפני

בי"ד ועדים כשרים, דבזה יש מי שכתב דמהני מחילה
אף בדרך כעס, וע"ע בכנה"ג סימן של"ד בזה.

הלכות מענייני היום

לאשכנזים שמתחילים סליחות במוצ"ש כמה הלכות בענייני.

מי שנוהג לצום ביום ראשון כמו שהביאו הפוסקים, לרבים ממוסקי זמנינו יש לזכור לקבל ע"ע בשבת צום כי אחרת ל"מ כי בזמנינו רוב הציבור לא צם.

הזמן הטוב ביותר לאמירת הסליחות הוא בשליש האחרון של הלילה, היינו קודם עלוה"ש וי"א קודם הנץ, שהוא עת רצון הכי גדול. ודרגות נוספות הוא או אחר חצות שהוא ג"כ עת רצון, וי"א שעדיף בבוקר להשכים לזה אפי' אם הוא אחר הנץ כיוון שיש **השכמה**. ובליילה קודם חצות אין לומר סליחות. וכתב באגר"מ שאמירת יג' מידות קודם חצות לא נאמר בזה שאינם שבות ריקם.

אין זה משנה איזה נוסח אומר בסליחות כל הסליחות הם מאותו עניין ורחמנא ליבא בעי. מתוך עלונו של רבי יהודה אריה דינר בשם הרב שטיינמן.

אין לומר סליחות קודם חצות כי הוא עת דין, אך אשרי ולך ה' הצדקה אפשר לומר אף קודם חצות, העיקר שיג' מידות יהיה לאחר חצות. הרב שטיינמן ורבי ניסים קרליץ.

עיקר הסליחות (מלבד היג' מידות שנאמרים רק בציבור) מובא במי"א שעיקר הסליחות זה הפסוקים מהתנ"ך שנאמרים לפני הפיוטים (אחרי היג' מידות של הסליחה הקודמת) כי הם נאמרו ברוח הקודש.

כשמתפלל ביחידות לא יאמר יג' מידות אפי"כ אומרים בניגון ובטעמים. ונשים עדיף שלא יאמרו בכלל יג' מידות ביחידות.

הסטיפלער דילג על הפיוט מכניסי רחמים שבסוף הסליחות.

אם מגיע באמצע הסליחות אומר היכן שהציבור אוחז, כ"כ באורחות רבינו מהסטיפלער (ורח"ק ענה פעם שאם רוצה יכול לומר מהתחלה, וברור שיג' מידות יאמר עם הציבור).

אם אוחז באמצע סליחה כשהציבור הגיע ליג' מידות יפסיק ויאמר היג' גם באמצע הסליחה ואח"כ ימשיך היכן שאוחז.

לפעמים אין עשרה בתחילת סליחות והעשירי מגיע רק לקראת הסוף, יש לומר לפחות סליחה אחת בעשרה כדי לומר קדיש תתקבל.

ישנם נוסחאות שונים באמירת הסליחות. המתפלל בבית כנסת שאומרים נוסח שונה ממה שנוהג יכול לומר איזה נוסח שרוצה. רבי חיים קניבסקי.

כשיש חתן ל"א תחנון של סליחות. רבי חיים קניבסקי

ופשוט הוא שראוי להתבונן קצת בפירוש הפיוטים קודם לאמירת הסליחות, כדי שלא יהיו בעיניו כמו כתב חידה מבין מה הוא אומר.

חידות

חידות שינון הפרשה מתוך לעניינו: פרשת נצבים:
א. קללה! אלה. ב. מה ה' כרת עמנו? ברית. ג. מי ניצב עמנו? גרים. ד. מי האחרון שיגיד? דור אחרון. ה. מצוה בחג סוכות של מוצאי שבעית? הקהל. ו. מה ה' עשה מעל אדמתם באף ובחמיה? ויתשם. ז. מפי מי שלא ישכח? זרעו. ח. במה אנו מצווים לבחור? חיים. ט. ה' נתן לנו אוזן מחיים גם? טוב. י. למי נאמר חזק ואמץ? יהושע. כ. נושאים את ארון הברית? כהנים. ל. שורש מר? לענה. מ. גיל משה? מאה ועשרים. נ. מה לנו ולבנינו? נגלות. ס. עיר שנהפכה? סדום. ע. עיר שנהפכה? עמורה. פ. מה נאמר בפרשה על בטנך בהמתך אדמתך? פרי. צ. עוד עיר שנהפכה? צביים. ק. מילה נרדפת לאף וחימה? קצף. ר. ראשוני הנצבים? ראשיכם. ש. התורה נקראת? שירה. ת. מה אנו מצויים לעשות את כל דבריה? תורה.

חידות בפרשת שבוע: א. מה הם הארבע מקומות בתורה שמוזכר בהם ניצבים? ב. אלו שני מקצועות עתיקים מופיעים בפרשה זו? ג. באיזה הקשר מוזכר בפרשה זו מלח? ובאלו 3 מקומות נוספים בתורה מוזכר מלח? ד. היכן מרומז בפרשה סוכות ופורים? ה. מילה בעלת אות אחת? ו. למי נאמרות בפרשה זו מלות העידוד חזק ואמץ (2 תשובות)?

שאלות ידע תורני והפעם לצעירים: ז. איזה עגלון היה מלך? ח. מה המכנה המשותף בין עמד לשוח ויפגע? ט. איזה פרק בתהילים אומרים לפחות ארבע

פעמים בשבוע? י. איזה פרק בתהילים אומרים מאה פעמים בשנה? יא. איזה תפילה נאמרת לעולם מחוץ לבית ולבית הכנסת? יב. איזה פסוק אומר לפחות שש פעמים ביום?

חידת משמעויות מילים. יג. ז' משמעויות בתרגום למילה נצב.

חידות לשאל את הילדים: לבוגרים יותר: יד. אדם עומד בצומת דרכים ולא יודע להיכן לפנות, ולפניו אדם אחד שקרן ואדם אחד דובר אמת ואינו יודע מי מהם שקרן ומי מהם דובר אמת, איזה שאלה ישאל את אחד מהם ויידע בברור את התשובה? טו. בין בריסק לוורשא מבדילות 12 שעות נסעה. מורשא יוצאת רכבת לכיוון בריסק בכל שעה ענולה, ואילו מבריסק יוצאת רכבת לוורשא כל 12 שעות. שאל הגרי"ז מבריסק את הילדים לחידוד מה יקרה כשאדם נוסע ברכבת מבריסק לוורשא כמה רכבות הנוסעות בכיוון הנגדי יראה הנוסע בדרכו מבעד לחלון?

חידות לילדים צעירים: טז. איזה מצווה אפשר לקיים רק כשעובר עבירה? יז. איזה דבר בלבוש אדם מכניס בשביל להוציא מיד? יח. איזה צירופים יש למילה בית? יט. איזה מצווה ממצוות הנהיג מברכים ע"ז ולא אוכלים את זה? כ. מה מלא בחורים ומחזיק מים? כא. איזה דבר יאמרו בשבועות הקרובים 4 פעמים ביום כל עם ישראל?

תשובות: א. 1. בפרשת וירא, נאמר על המלאכים שהגיעו אל אברהם שהם "ניצבים עליו" (בראשית יח ב). 2. בפרשת ויגש, יוסף מוציא את האנשים "הניצבים עליו" כשהוא רוצה להתגלות לאחיו (בראשית מה א). 3. בפרשת שמות, כשמשה ואהרן עוזבים את פרעה לאחר מנישתם חסרת התועלת, הם נתקלים באנשים שהיו "ניצבים לקראתם" מחוץ לארמון (שמות ה כ). 4. בפרשת קורח, נאמר על דתן ואבירם שהם "יצאו ניצבים פתח אוהלים", כשמשה בא לדבר איתם (במדבר טו כז). ב. חוטב עצים ושוואב מים. ג. גפרית ומלח שרפה כל ארצה" (דברים כט יב). מלח מוזכר בתורה גם: 1. אשת לוט והופכת לנציב מלח (בראשית יט כו). 2. אנחנו מצווים להוסיף מלח לכל קרבן (ויקרא ב יג). 3. ברית העולם עם הכהנים מכונה "ברית מלח" (במדבר יח יט). ד. סוכות ז. במועד חג הסוכות הקהל. פורים – לא יח. ואנכי הסתר אסתיר פני מהם וע"פ מגילה מכאן לאסתר מהתורה. ח. יהושע בין 'ננו'. ו. משה מעודד את עם ישראל במילים "חזקו ואמצו" על מלחמתם בכנענים (דברים לא ו). משה מעודד גם את יהושע להכניס את עם ישראל לארץ ישראל במילים "חזק ואמץ" (דברים לא כג). ז. עגלון מלך מואב. ח. שלוששת הוא לשון של תפילה אצל האבות הקדושים. ט. לדוד מזמור, שיר של יום, ובהחזרת ס"ת בשני וחמישי ומנחה של שבת. י. לדוד ה' אורי וישעי 50 יום מר"ח אלול ועד שמח"ת. יא. תפילת הדרך. יב. ה' ימלך לעולם ועד באז' ישיר פעמיים. ובא לציון. ועלינו ג"פ ביום. יג. 1. נצב - קיים. פרשת השבוע "אתם ניצבים" תרגום: קיימים. 2. נצב - עומד. "הנה אנוכי נצב על עין המים" בראשית כד יג. תרגום: קאים. 3. נצב - קם. "ויברחו אפיך נערמו מים נצבו כמו נד" שמות טו ח. תרגום: קמו. 4. נצב - הזדקף - והנה קמה אלוהים וגם נצבה" תרגום: אדוקיפת. 5. נצב - ממתין. "והנה ה' נצב עליו" בראשית כח יג. תרגום: מעתד. 6. נצב - ממונה. "הנער הנצב על הקוצרים" רות ב ו תרגום: דאיתמנא. 7. נצב - יד החרב. "ויבא גם הנצב אחר הלהב" שופטים ג כב. תרגום: דסתקא. רדק: יד החרב. יד. ישאל אחד מהם מה היה אומר השני אם הייתי שואל אותו או מגיעים למקום פלוני, אם יאמר לו שההוא יענה לו שיפנה שמאלה סימן שצריך לפנות ימינה, ומדוע כי נניח שהוא שאל את השקרן מה יענה לו הדובר אמת אז הוא ישקר ויאמר שהדובר אמת יאמר לו לפנות לשמאל, ואם שאל את הדובר אמת אז הוא יאמר לו את השקר של הדובר שקר נמצא שבכל מקרה עליו לעשות הפוך מהתשובה שמקבל. טו. 24 רכבות כי אילו הוא היה עומד בבריסק 12 שעות בלי לסוע הוא היה רואה 12 רכבות ב 12 שעות כיוון שכל שעה מגיעה לרציף רכבת, כעת כל שעה הוא רואה רכבת נוספת שיצאה שעה אחרי וא"כ יוצא שהוא רואה ביחד 24 רכבות. מתוך ספר מלאכת מחשבת. טז. מצוות תשובה. יז. כפתור בחולצה. יח. בית כנסת. בית מלון. בית הארחה. בית לחם. בית ספר. בית חולים. בית מתניהו. בית הכסא. בית שמש. בית השם. ויש עוד

המון. יט. בשמים. כ. ספוג. כא. 'אשרי', כל יום אומרים ג"פ ובסליחות מוסיף עוד פעם.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו השבוע ובהם המון פתרונות לבעיות שהובאו בשבועות קודמים:

א. לשאלה איך ניתן לחזור לשמוע שיעורים בטלפון במסגרת דרשו: יצירת קשר עם דרשו טלפון 0772222666 או *4992 ועוד: לכל השואלים שרוצים להאזין לקו ברור - שיעורים מסכמים מדוייקים ותמציתיים במשנה ברורה בכ-5 דקות, לפי הסדר של ארגון "דרשו". אכן, כמו שהזכרתם בשאלתכם בעלון הקודם, המספר הזמני של הקו התנתק, ולכן ניתן להאזין במספר הקבוע של הקו שהינו 03-613-03. לקבלת חומר על טחורים ופיסורה יש לשלוח מייל לכתובת המייל שבסוף העלון ולבקש את החומר שנשלח בנושא זה. ג. גמ"ח לזיכוי הרבים: גמ"ח דרכי חיים להשאלת גמרות שוטנשטיין וטוש"ע רחוב אבינועם 11 ירושלים. 054-844-8683 קו המידע: 02-5903874. לגבי לימוד תקצויות שופר: יש יהודי בשם הג"ר יצחק שוורץ שמלמד שיטת ר' גרשון 0527622292. בקשר למה שפורסם לפני כמה זמן לניקוי מגהץ קיטור עם מלח לימון זהירות זה מקלקל את המגהץ!!! אצלינו ניקו עם מלח לימון ומאז המגהץ עשה קצר בחשמל ולקחנו לתיקון ואמרו לנו שהמלח הרס את המגהץ ונחיה חור בדוד והתיקון היה יקר ולכן לא מומלץ כלל אלא אמרו לנו אם יש אבנית קודם להכניס מים לדוד ולשטוף ולשפוך ושהמגהץ קר לגמרי לשפוך מסיר אבנית קר ולא להדליק אלא אחרי כמה זמן לשפוך וזהו בהצלחה! גמ"ח כלי עבודה שנפתח בשיכון ה' בבני ברק, שכולל מלבד כלי עבודה רגילים גם פותח סתימות מקצועי שפותח כל סתימה, ללא תשלום אך נדרש צ'ק פיקדון 0534109806. ניתן להשיג מדבקות זוהרות לספרים טוש"ע לשם, ושוטנשטיין וכן ירושלמי שוטנשטיין וכן מספרים למדיף ספרים ועוד במחיר מסובסד למפעילים ישיבות בין הזמנים: 0504180186. פקס: 035701532. קו המעדכן על שינויים בתחבורה הציבורית, ניתן להרשם לקבלת הודעה כשיש שינויי בקווים שתבחרו 086788070

התורה חסה: בקשות עזרה וסיוע שנשלחו ע"י הקוראים, למי שיש פתרונות או רעיונות לשלוח ע"מ לסייע לציבור מתבקש לשלוח למייל שבסוף העלון והקב"ה יחזיר לו בכפלים:

א. מחפש עצה לבעיית דום נשימה בשינה [מלבד מכשיר S-PAP] ב. מחפש פתרון רצועות תפילין של ראש שמחירות בדרך קבע את צווארון החולצה, ולא קשור לסוג הרצועה גם כשהחלפתי לאחר זמן שוב פעם נצבע הצווארון. איך אפשר למנוע? ג. אשמח לדעת אם יש למישהו מידע על איבוד חוש הריח כבר מהקורונה שעדיין לא חזר, ד. אשמח לקבל פיתרון לדמעות והרגשת כאב בעינים כשחוזמים בבית בצל, גם בחדר אחר לגמרי וגם אחרי הרבה זמן. ה. השיש שלנו אפור כהה ונוצרו עליו כתמים לבנים כתוצאה מ'סינו פורטה' ששרה עליו בטעות. נודה לעצה כיצד אפשר להסיר את הכתמים? ו. ורטיגו- סחרחרות וכאבי ראש שמופיעים בעיקר בזמני לחץ, אבל לאחרונה מופיע לעיתים כתופות. כיצד מטפלים? קיבלנו מרשם מרופא אך לא כ"כ עוזר. ז. אם למשהו יש פתרון לבעיה של יונים במרפסת ואיך מרחיקים אותה, בדרך עיילה ולא יקרה. ח. מה עושים עם חרקי "עש" שאוכל את כל בגדי הכותנה

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל:
456alon@gmail.com
יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 100 | אלול תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' | k.gilyonot@gmail.com

הרוקח האדיש

בסבלנות".
תגובתו הממה אומרת: "יש לי פטור מתור",
אמרתי לו, "זה דחוף".
"אני מבין", הוא אמר, "ובכל זאת אין ברירה
אחרת. תצטרך לחכות בסבלנות... משהו
שהדוד הצעיר כנראה לא יודע לעשות".
נדהמתי מאדישותו ומחוסר האכפתיות שלו,
אבל נשתיי לאחד מן הכיסאות הפזורים שם
והבטתי בו שעה שהמשיך לקבל אנשים
אחרים, מתעלם מדחיפות המצב הרפואי שלי,
מן המצוקה המתמדת שמלווה אותנו בעקבות
בעייתו של בני – ושיזכרה אותנו באותו פטור
מתור...
נפגעת, וגם כעסתי. אודה ואכזב. וכליכי כבר
תכננתי את מכתב התלונה החריף שאנסח מיד
כאשר אצא מפה עם התרופה לה אני זקוק...
אבל ככעס אין די כאשר ילדי הקטן מחכה לי
ולתרופה בבית, ולכן ניגשתי אל אחד הרוקחים
האחרים, ודיברתי איתו בעדינות ובשקט כשאני
מנסה לעורר את רחמיו ולבקש את עזרתו, אולם
הוא ניגש אל האחראי עלי – אותו מר עמנואל
הזכור, וחזר אלי כשכפיו אותם מילים: "אתה
צריך לחכות בסבלנות".
מה דעתכם, האם ניתן לדון את הרוקח אטום
הלב הזה לכף זכות?

מאוד, שמכחינות גם בעטיפת הטופי הקטנה
ביותר שנדחקה לפינה נידחת, למשל בין רגל
הספריה לקיר, והוא תמיד תופס כי, בזרועי,
ומושך אותי לשם כארשת זעף, כשהוא מצביע
על ההוכחה המפלילה, ולא מניח לי עד שאני
מסלק אותה משם בעצמי. גם עם לעיתים אין
זה מכבדי לשכב על הרצפה, כדי להגיע אל
עטיפת הטופי המדוברת והייתי מעדיף לחכות
לילד קטן שיבוא ויעשה את המלאכה הזו...
ייתכן אומנם כי הדבר נובע מכך שמר עמנואל
רואה כי על עשרים ושבע שנותי 'ילד קטן'
ועל כן נוהג כי בצורה כזו, ורואה לעצמו חובה
להנחיל לי את דרכי ההתנהגות הנאותות.
כך או כך – ניתן לומר כי אין בינו יחסי ידידות.
מר עמנואל הינו רוקח, כבר אמרתי זאת, והוא
משמש כרוקח אחראי בבית המרקחת המרכזי
של קופת החולים שלנו. ולכן שמחתי והוקל
לי מאוד כאשר הגעתי לשם עם מרשם דחוף
ביותר, וראיתי אותו עומד שם. כיוון שהמקרה
שלי היה דחוף ויש לי 'פטור מתור' עבוד הילד
שנוקק לתרופה זו, מיהרתי לגשת אליו ולספר
לו על הבעיה שהביאה אותי אליו, ונתתי לו את
המרשם לתרופה החדשה שרשם לי הרופא,
ואותה עליה להביא הביתה במהירות. הוא העיף
במרשם מבט צונן, ואמר לי: "תצטרך לחכות

אני גר בשכונה מעניינת, המאכלסת מצד אחד
קבוצה גדולה של יהודים מכובדים שומרי תורה
ומצוות שאינם חרדים, ושגילאיהם נעים בין
שישים לשמונים, ומצד שני קבוצה גדולה של
אברכים צעירים, שהגיעו לשם כאשר התחיל
האיזור להתחרר, ובניינים חדשים נבנו בו.
מטבע הדברים, למרות שחתי הקבוצות
יש אנשים נפלאים ונהדרים, פערי הגילאים
והצרכים שכן הדרות יוצרים לא מעט
חיכוכים. המכובדים, למשל, אינם אוהבים
את העובדה שבית הכנסת נתפס על ידי 'אבות
ובנים' או 'מתמידים' צעירים שמקומים רעש
גדול וכאשר נשארים עקבות של איגלואים
בחדר בית הכנסת הדבר גורם להם לעוגמת
נפש של ממש. זו רק דוגמא אחת מני רבות
– שנוגעת אלי אישית כיוון שאני המרכז את
פעילות ה'מתמידים' היומית בבית הכנסת.
ואחראי על מה שמכנה מר עמנואל בזעף 'חוסר
הכבוד ובזיון מקדש מעט'!
מר עמנואל שהיה בין צעירי השכונה עד
שהגענו אליה, הינו כבר בן שישים וחמש,
ונראה מבוגר עוד יותר. הוא רוקח במקצועו,
וכשם שמתארים בסיפורים את בעלי המקצוע
הזה – הוא מיושב מאוד בדעתו ומקפיד מאוד
על פרטים קטנים, ובנוסף – יש לו עיניים חדות

כיצד לדעתכם ניתן לדון לכף זכות?

פתרונות יש לשלוח עד יום ראשון מדי שבת בשעה 18:00. יש לציין שם עיר ומס'
יש לכם סיפור על כף זכות? שלחו לנו! | אימייל: k.gilyonot@gmail.com

ממכתבי הקוראים

למה הוא לא מדיע שום דבר, הרי לחוג יש קו צינורקים, לא?
ורק אז צפה לי לתודעה מחשבה שהבהבה בי כבר קודם – כי בפעמים
הקודמות לאחר חופשה קיבלנו תזכורת בטלפון על התחדשות
השיעורים. ואכן, כאשר בדקתי בקו גיליתי כי שאכן הושארה התדעה
בלילה הקודם בדיוק בזמן שהייתי במקום ללא קליטה ולכן לא
קיבלתי את הצינורק המדיע על כך שהחוג עבר ליום אחר.
לא חוסר אחריות ולא חוסר סדר, לא רשלנות ולא חוסר אכפתיות.
תקלה טכנית שאיש אינו אשם בה, גרמה לבני את עוגמת הנפש הזו,
ולימדה אותנו ואותנו כיצד לא רק במקרים רחוקים ומסעירים אלא גם
במאורעות של שגרה צריך להתאמץ לדון את הזולת לכף זכות!

בני בן 8 נרשם לחוג העצמה מסוים ונהנה שם מאוד. בשיעור האחרון
לפני בין הזמנים הודיע זה שמעביר את הקורס שהשיעור הבא יתקיים
אחרי בין הזמנים בח' אלול, כיום ובשעה הרגילים.
אמנם הייתה לנו באותו יום שמחה משפחתית, אך הילד התעקש
ללכת לחוג, אך חזר כעבור שעה מתוסכל ועצוב – הוא עשה את
כל הדרך הארוכה, עד למקום הקורס, וכאשר הגיע גילה שם קבוצת
בנות, שסילקו אותו משם בתקיפות.
מישהו מבני הבית אמר מה זה צריך להיות? איזה בנאדם לא מסודר!

הרע עלי לגשת קודם להוכיחו בעצמי, עשיתי זאת בחוסר נעימות ורצון.

ואכן, האברך הצעיר החליף צבעים, נעשה ארום ולכן, ואחר כך אמר לי בשפל קול כי... הוא חולה בסכרת נעורים, ולגופו מחוככת משאבה מיוחדת המודדת את רמת האינסולין להגוף זקוק, ומזריקה את החומר בהתאם לצורך הגוף. אולם מפעם לפעם כאשר נדרשת בכל זאת התערבות אנושית מסוגים שונים – המשאבה רוטטת כדי למשוך את תשומת ליבו של האדם.

זה – ולא צלצול של מכשיר סלולרי כלשהו – היה הרטט שהרגשתי.

כעת היה תורי להיות נכון, אולם ידידי הרגיע אותי ואמר כי אמנם האברכים כאן בכולל אינם מודעים לסכרת שלו, אולם העניין אינו סוד, והוא שמח מאוד שבאתי לשוחח איתו וליישר את ההדורים ולא המשכתי לחשוך בו בהונאה חס ושלום.

בכולל שלנו התקבלה לאחרונה החלטה של חיוזק משמעותי: יש להזהיר את כל הפלאפונים כארונות מיוחדת בחוץ בזמן הסדרים. וראש הכולל הבטיח אף תוספת משמעותית למלגה לכל מי שמתחייב לעשות זאת.

והנה, שמתי לב, כי אחד מן האברכים שישב איתי על אותו ספסל והצהיר כי הוא אינו מכניס פלאפון לבית המדרש – אינו עומד בהחלטתו. מפעם לפעם הייתי מרגיש ברטט חזק וברור שעובר דרך קרשי הספסל, ובדרך כלל האברך המדובר היה נחפז החוצה מיד לאחר מכן.....

על אף שהשקך הוזה הכעים אותי מאוד – לא אמרתי כלום, אבל כאשר ראיתי כי הוא ניגש לראש הכולל כדי לקבל את התוספת המיוחדת לאלו שאינם מכניסים את הסלולרי לבית המדרש, כבר לא הייתי בטוח שמוותר לי לשתוק...

בגלל חוסר הנעימות הכרוך בכך, העדפתי לתת לראש הכולל את האחריות לעניין, אבל כאשר נזכרתי כי על פי הלכות לשון

הבטחה שהופרה - פתרון התעלומה משבוע שעבר

חצי.... ברוך השם אנחנו כבר אחריו."

"חמש בבוקר?!" הוא נדהם, "מי ער בכלל בשעה הזו?"

"אתה", אמרתי, חש כעס פתאום מציף אותי, "התקשרתי אליך ונדנדתי לך על הממתנה – ולא הוראת לעבור ולדבר איתי..." "אחד מילדי נדרם הלילה עם הטלפון לצידו – ובמשך כל הלילה שמע הרצאות תוך כדי שינה", אמר לי האיש מדודות, "ראיתי בבוקר שחייגתם אלי בשעה לא סבירה", הוא אמר, "אבל חשבתי שהטלפון נלחץ בטעות... ולא רציתי להביך אתכם ולהחזיר לכם צלצול! לא העליתי על דעתי שחייפשתם טרמפ לשעה מוקדמת שכזו!"

"אילו היה מדובר על חמש בצהריים, יכולתי להסתדר בעזרת חברות האוטובוסים..." חשבתי ביני לביני, אבל הודיתי באוזניו כי השעה אכן הייתה יוצאת דופן – ידעתי זאת כאשר ניסיתי לחפש מישור שיוצא לכיוון מרכז הארץ בשעה כזו – ולכן הפעלתי רשת שלמה של מכרים וידידים וביקשתי מכל אחד מהם לשאול את ידידיו את השאלה הזו עבורי.

אבל אף על פי שהיה לי ברור כי בכל אחת משיחותי עם חברי ציינתי מפורשות את השעה: 'חמש בבוקר' הייתי מסוגל לדמיין ללא קושי איך ברגע של היסח הדעת – העכיר אחד מחברי את הודעתי הלאה בלי לשים לב לנקודה הקטנה הזו... וכך, ללא כוונה רעה, הסתבכו הדברים בצורה כזו.

אולם כעת, לאחר שהניתוח עבר בשלום ובהצלחה, יכולתי להודות לדיכוננו של עולם על שגרם לי את עוגמת הנפש שנקצבה לי ליום זה על זוטות כמו עלות הנסיעה וכסף שבא חולף, ולא חלילה בדברים חמורים באמת.

תיאמתי עם חבר של אחד ממכרי ייקה אותי ואת בני טרמפ לבית החולים בשעה חמש בוקר, אולם אותו חבר של חבר לא הגיע, וגם כאשר התקשרתי אליו – לא עבר לשיחה ממתנה ולא ענה לנדנודי, נאלצתי לקחת מונית במחיר מפולפל, ולא מצאתי דרך לדון את אותו מכר לכף זכות. לו נניח שלא קם בזמן, ניחא, אבל הוא קם ומדבר בטלפון, מדוע לפחות הוא אינו עונה בית חולים באותה שעה.

לצלצולי ומתנצל על כך ששכח אותי?

כיצד ניתן לדון אותו לכף זכות?

בשעה חמש בצהריים, לאחר שהניתוח הסתיים, וגם הועברנו מחדר הניתוח למחלקה, מצלצל פתאום הסלולרי שלי: "כאן פלוני", אומר קול ממנה, "זה לא בסדר, זה ממש לא בסדר", הוא אמר, "אמר לי שאתם אנשים אחראיים!"

"סליחה?" אמרתי. המום מן המתקפה, ולא מבין מה רוצים ממני.

"אם אתם לא יורדים עכשיו אני נוסע, הסברתי לכם שהזמן שלי מאוד מדויק, ואי לא אוכל להתעכב בגלל איחורים!" המשיך האיש לנוף כי.

"מה?" תדהמתי רק התגברה.

כעת היה תורי להשתתק: "אני מדבר עם יצחק ג'?" הוא שאל.

אישרתי.

"סיכמנו שאני לוקח אותך היום בחמש לכיוון בית החולים X", הוא אמר, "לא? הבטחת לי שתהיה למטה בדיוק בזמן".

נדהמתי.

"דיברנו על חמש בבוקר", אמרתי, "חיכיתי לך למטה כמו שסיכמנו... וכשלא הגעת לקחת מונית. הניתוח שלנו היה בתשע

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, תשרי תשפ"ה
גליון 397 - שנה 44

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

באירוע
בת"ת:
הצאן עם
מרן הרב

אנו צאנר ואתה רוענו

כשם שהצאן בטוח שהרועה רוצה
בטובתו, גם אנחנו יכולים להיות
בטוחים שאבינו-רוענו רוצה אך ורק
בטובתנו ■ ברם, בניגוד לרועה-הצאן
המואס בזבלי-צאנו, הרועה שלנו - כך
כותב ה'תנא דבי אליהו' - "כשהמלך
יוצא ורואה את הזבלים, הוא שמח
שמחה גדולה, שעה שהוא מוחל
לעוונותיהן של ישראל" ■ ואיך אפשר
שלא לרוץ אל זרועותיו! - - -

מצמרר: ד"ר יונתן שוסהיים שבתו היתה אמורה
להינשא לקדוש יהונתן דזיטש הי"ד שנרצח
בפיגוע, שואל מה לכוון ב'שהחיינו' בליל ר"ה?

הפגז הראשון הבעיר שריפה בבית מרן הגרי"ש
אלישיב. ואז הגיע הפגז השני ■ מתי יש מצוה
לקנות תרגול (ולא לכפרות)? ■ מותר להביא
ממתק יקר לביהכנ"ס? ■ התושבים מתבקשים
לקיים מצוות ביקור חולים ■ הגר"א לאפיאן
התעקש להגיע אל רבי שלמה משקובסקי

המנהל ביקש
לסגור את המוסד.
כיצד הגיב מרן
הגרי"ז מברנסק?

נקבל את השבת
האחרונה של
השנה במנוחה
ובשמחה

הרב משה לוין
זצ"ל: המסובל-
ביסורים שידע
לעודד את הזולת

נקבל את השבת האחרונה במנוחה ובשמחה

בשבת האחרונה נזכור – בעיקר – שלמרות שזו השבת האחרונה, צריך לעשות הכל במנוחה ובשמחה, כי זו היא עיקרה של השבת: המנוחה והשמחה! • ואם כדי 'לכפר על כל השבתות' אנחנו נכנסים ללחץ וכועסים על בני הבית – לא רק שלא כיפרנו מאומה, אלא עוד הוספנו חטא על פשע

איכשהו לסבירה, ואולי אפילו יותר מזה, הרי שבשבת האחרונה – בגלל הכעסים הצעקות והגערות נֶעֱכַר מצב-הרוח בשולחן השבת...

והכל קורה בגלל שבעל-הבית לא הפנים שהקב"ה לא דורש ממנו – גם בשבת האחרונה – להיחפץ למלאך... לא, אתה לא צריך להיות מלאך. לפני הכל אתה צריך להיות בן-אדם, ובן-אדם נורמלי מבין שעיקר-העיקרים של 'המתנה הטובה', הלא היא שבת המלכה, שניתנה לנו על ידי הבורא, צריך לבוא על ידי ביטוי במנוחה ובשמחה שתהייה בלבבות.

ואם בשבת האחרונה הרצון להגיע לכפרה מביא אותנו למתחים מיותרים, המסלקים את המנוחה והשמחה, לא רק שלא כיפרנו על מאומה, אלא עוד הוספנו חטא על פשע.

לכן –

בשבת האחרונה – נשתדל לקבל את השבת בשמחה-רבתי, ובמנוחות-הדעת שלימה, כדי להוכיח ל'שותף' שלנו, שהוא אבינו שבשמים, שאנחנו מעוניינים בשמירת השבת, וחפצים בה עד מאוד, ומשתדלים לשומרה בכל כוחנו.

בשבת האחרונה – לא תהיה בביתנו מהומה לפני כניסת השבת, ולא ניח ליצר הרע לפתוח את המשרד הראשי שלו. לא נכעס ולא נקפיד על בני-ביתנו, אלא נזרום בנחת ובנועם לשמוח בקבלת-השבת.

בשבת האחרונה – נתאר לעצמנו שמלך גדול, או אפילו רק שר, או סגן-שר, היו מתארחים בביתנו. כמה הכנות וכמה טרחות היינו עושים כדי שהבית יהיה נקי ומסודר, מצוחצח ומאוורר. ואם כן כמה צריכים לחזק בתוכנו את הידיעה ששבת המלכה מתפקדת על דלתותינו, ולשמוח בכך שמחה עצומה.

בשבת האחרונה – נשתדל, עד כמה שאפשר, להנעים את שלחן השבת, ולא נעכיר אותו בכעסים ובגערות מיותרות. ננצל את הזמן למנוחה אמיתית, שיש עימה יראת שמים, 'מנוחה שאתה רוצה בה', ניפיש לגמרי מעמל החולין, נפשוט את בגדי החול ונעטה צניף מלוכה. נרגיש שאנחנו בני מלכים.

בשבת האחרונה – נזכור, שהקב"ה שופט כל הארץ אינו דורש מהאדם את אשר איננו מסוגל לעשות. ואם נצליח להעלות ולרומם – במנוחה ובשמחה – את האווירה בשבת זו, האחרונה של שנת תשפ"ד, ולו בבחינה הקלה-שבקלות, ולו במשהו שבמשהו, כבר תהיה זו שבת אחרת לגמרי, שתעלה עימה את כל שבתות השנה.

ותהיה זו אחת הזכויות שלנו לשנה טובה, בס"ד.

ורק אם נעשה את הכל בשמחה.

יתכן שזה נובע משאיפתו של כל בן-עליה להגיע לשלימות; ויתכן שזה קורה סתם בשל חשיבה לא-נכונה ואי-הכרת חובתו האמיתית של האדם בעולמו. אבל מה שברור שהמציאות בשטח, אינה צריכה להיות כזו, וחבל שהיא כזו.

אנחנו נפגשים בכך כל פעם כאשר מדובר באיזושהו רצון לבצע חיזוקים בתחום רוחני כלשהו. יש את המולזלים הקבועים, שעליהם אין אנחנו מדברים כלל, והלוואי שיחזרו בתשובה. יש את אלה הלוקחים את החיזוק למקום חלש מדי, ויש את אלה המעוניינים בחיזוק אמיתי, אבל הולכים רחוק מדי. וגם הם, אין צריך לומר, לא צועדים במסילה הישרה.

ניקח כדוגמה את הנושא שעליו ברצוננו להתעכב, והדברים באו בשיחה שמסר אחד המשגיחים שליט"א. הכל יודעים, ומבינים, שהשבת האחרונה של השנה נושאת בכניפה מסר מיוחד שכדאי מאוד לנצל, וזאת כדי להוכיח לאבינו שבשמים שהשבת חשובה לנו, ואם במהלך השנה חטאנו ועווינו פה-ושם בשמירתה, הנה עכשיו – ע"י שנשמור את השבת האחרונה כראוי – אנחנו מעוניינים לכפר על מה שעשינו.

וכפי שאמרנו: יש את מי שלא שמים-על-ליבם מאומה, ומולזלים בהזדמנות הנקרות בדרכם לתקן ולכפר על כל שבתות השנה. יש את מי שחושבים שהכפרה שלהם תהיה תלויה ב...חנות הפיצוחים, שם הם יקנו לשבת זו כמות כפולה ומכופלת של בוטנים וגרעינים... וכיו"ב.

אבל יש רבים-רבים שרוצים להתחזק באמת, אלא שהרצון הזה, והמודעות המופיעות בכתבי-העת בענין החיזוק שצריך להיעשות בשבת האחרונה, מפר את שלוותם ומנוחת-דעתם. ואם במוזעות כתוב לאמר שבשבת זו כדאי לקבל את השבת יותר מוקדם, הרי הם נכנסים ללחץ, וכשנראה שכבר הגיע הזמן לקבל את השבת, הם צועקים וכועסים על בני-הבית שעדיין אינם מוכנים דיים.

ואוי-ואבוי לכוז כפרה! אוי-ואבוי אם החיזוק שלהם בשבת האחרונה מתבטא בכעסים מיותרים, שאולי אינם נראים אפילו בשבתות רגילות. ואם כן מה יוצא? – שהשבת הזו, שהיתה אמורה להישמר טוב יותר, יצאה בסופו של דבר הפוך על הפוך! להפכה לאחת השבתות הגרועות ביותר של המשפחה. נו, אז האם זה מה שהשי"ת דורש מהאדם? האם המודעות הקוראות לחיזוק בשבת האחרונה התכוונו לחיזוק שכזה?

נלך הלאה. מגיעים לשולחן השבת. זה הרי הזמן בה"א הידיעה שבו כל בני המשפחה צריכים להתאחד ולשמוח יחדיו בשבת-קודש. לצד המאכלים הערבים שמכינה עבורנו עקרת-הבית גם אנחנו צריכים 'להאכיל' את בני הבית בדברי תורה מתוקים, להעמיס דברי אמונה, ולחזק את הילדים בבטחון ואמונה. הרי כל השבוע קשה לנו לעשות זאת, ואם כן זה הזמן המתאים.

ומה קורה בשטח? – במקום להיות רגועים, נינוחים ושמחים, שהיא-היא המטרה העיקרית של שבת-קודש, יש המעירים לילדים בשבת זו על כל צעד ושעל, שהרי זו היא 'השבת האחרונה'... ואם בכל השבתות האווירה בסעודה עוד נחשבת

פנינים מדברי הרב

מצמרד: ד"ר יונתן שוסהיים
שבתו היתה אמורה להינשא
לקדוש יהונתן דויטש הי"ד
שנרצח בפיגוע, שואל מה לכוון
ב'שהחיינו' בליל ראש השנה?

במהלך חודש אלול הגיעה אל מרן
הגר"י זילברשטיין פנייה חריגה בבקשה
להקדיש את שיעור הרופאים לעילוי נשמתו
של יהודי שנרצח בפיגוע בבקעת הירדן.

מי שפנה אל הרב היה ד"ר יונתן שוסהיים, בנו של ד"ר אל-יוסף שוסהיים ז"ל, י"ר אגודת "אפרת", שבתו תחי' היתה אמורה להתחתן בסוף חודש תשרי עם יהונתן דויטש הי"ד. הפיגוע הנורא בו נרצח היכה בהלם את כל בני המשפחה, כיון שדודו של ההרוג נהרג אף הוא בצבא לפני כ-30 שנה, ויהונתן הוא בנו של אחי-ההרוג ההוא, ונכדו הבכור של ר' חיים דויטש, פסיכולוג-קליני דתי ידוע, שהתגורר במשך שנים רבות ב'בית וגן' בירושלים, וכיום בגבעת שמואל.

האבל היה גדול גם ברחבי העיר בית שאן בה התגוררו הוריו של יהונתן, שהתנדבו במסגרות הקהילתיות של העיר. ההרוג הי"ד היה גם אחד המתנדבים המסורים של העיר. הפיגוע בו נהרג דויטש בוצע ע"י מחבל שנהג ברכב, ועקב אחר מכוניות חונות, וכשאיתר את זו של יהונתן הי"ד, התקרב אליו וירה בו מטווח קצר. בשל היותו הניחיד בכביש, מלבד הנרצח, הצליח המחבל הנחשב להימלט, ורק כעבור 36 שעות איתרוהו וחסלוהו.

ד"ר יונתן שוסהיים שיגר אל מרן רבינו שליט"א מכתב כאוב ובו הוא כותב כדלהלן:

'בתי אמונה תחי' היתה מאורסת עם הבחור המיוחד יהונתן דויטש, והיתה מיועדת להתחתן בכ"ז תשרי תשפ"ה. יהונתן נסע ביום המר והנמהר ז' מנחם-אב, בכביש הבקעה סמוך ליריחו, ונרצח על ידי בני עוולה הי"ד. יהונתן יעקב בן אורי יוסף הי"ד היה איש

מיוחד ונדיר, שנגע בהמון אנשים, והלווייתו ההמונית נגעה בכל רבדי העם. אבקש שהרב יקדיש את שיעורו לעילוי נשמתו הטהורה, ושהרב יתפלל עבור בתי אמונה בת פרידה תחי', שיום לפני תשעה באב הפכה להיות גרועה מהאשה המתוארת בקינה 'אלי ציון ועיריה... וכבתולה חגורת-שק על בעל נעוריה'...

'ברצוני לשאול, מה יהיה עליי לכוון ולשדר לבני ביתי, כולל בתי תחי' (ארוסתו של יהונתן הי"ד) כאשר נעמוד בשלחן ראש השנה, ונברך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה? זו שאלתו של הדוקטור שוסהיים, ומרן הגר"י משיב לו: בשנת תש"ה שהה האדמו"ר רבי ישראל מבלאז'וב זצ"ל במחנה ההשמדה ברגן-בלזן. בימי החנוכה הוא השיג מעט מרגרינה ועשה את הפחיתות מחוטים, וכך הדליק נרות חנוכה על קליפות תפוחי אדמה.

לאחר שבירך את שלוש הברכות 'להדליק נר חנוכה', 'שעשה נסים' ו'שהחיינו', ניגש אליו אחד היהודים, ושאל אותו בכאב: אני מבין איך סיכנת את נפשך להדליק נרות חנוכה, ואיך ברכת את שתי ברכות הראשונות 'להדליק נר חנוכה' ו'שעשה נסים'. אבל יסביר לי הרבי כיצד היה יכול לברך בשעה קשה זו את ברכת 'שהחיינו', כשאלפי יהודים מתייסרים ואחרים מובאים למוות? האפשר לברך כך שהחיינו?!

והרבי השיב לו: גם אני שאלתי את עצמי כיצד לברך שהחיינו בשעה נוראה זו, אולם את המצוה של הדלקת של הדלקת הנרות עשינו בצנעה, ופתאום ראיתי שמאות איש סיכנו עצמם ובאו להשתתף במצוה זו. אני שואל אותך, על דבר כזה לא הייתי צריך לברך שהחיינו?! כשלמרות כל מה שאנחנו עוברים, עם ישראל נשאר דבוק בבואר עולם! כאשר הבחנתי שמאחוריי עומד קהל גדול של יהודים מעונים, המוכנים להתיישר ואף למסור את נפשם על יהדותם, על זה בירכתי שהחיינו! וממש ראיתי בחוש מה שכתב ב'חובת הלבבות' (שער אהבת ה' פרק א') שאחד החסידים היה קם בלילה ואמר: אלוקיי, הרעבתי וערומ עזבתי, ובמחשתי הלילה הושבתי, ובעזך וגדלך נשבעתי, אם תשרפני באש - לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך, דומה למה שאמר: הן יקטלני לו איחל.

עם ישראל, סיים הרב שליט"א את תשובתו לד"ר שוסהיים, נמצא כעת במצב קשה מאוד, אבל בכל אופן רואים שמתחזקים באמונה, ובאהבת ה', ועם כל הקושי של הגלות רק מוסיפים אהבה לה', ועל זה בוודאי אפשר לברך שהחיינו. וייתן לנו ה' שנוכה לראות בישועת עם ישראל.

אדם שישן כל השבת
והתעורר לקראת ערב,
כיצד יברך את 100
הברכות המחויבות?

אדם שלא הרגיש טוב במשך השבת, ושכב כל הזמן במיטתו,

וכשהתעורר בסוף היום נותרו לו כמה דקות ואז נזכר שלא בירך 100 ברכות. מה תקנתו?

נאמר בש"ע (או"ח, רט"ו ג') שמוטר ללמד את התינוקות לברך את הברכות כתיקונן, אע"פ שמברכים לבטלה. וכתב המשנה ברורה (סק"ד): 'ל', שלומד הרב עמהם הברכות שלא בזמנו, אפ"ה מותר להזכיר שם ה שם. ואפילו הרב יכול להזכיר השם כדי ללמד הברכות לתינוקות, שהרי אנחנו צריכים ללמוד עמהם כדי לחנכם ללימוד התורה ובקיום המצוות, וכמו שכתב "ולמדתם אותם", עכ"ל.

לפי זה נלענ"ד שתקנתו של החולה היא, שיאסוף כמה ילדים וילמד אותם הלכות ברכות, דהיינו שייקח ילד אחד ויאמר לו 'אתה יודע, בני, האוכל לחם מה הוא מברך? - ברוך אתה ה' (ויזכיר את השם במלואו) אלו קינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ'.

אחר-כך ייקח ילד נוסף ויאמר לו את הנוסח הנ"ל לגבי פרי העץ, פרי האדמה, שהכל וכו'. וכך יאמר פעמים רבות ויקיים בכך 'מאה ברכות'.

מאחר והוא אומר את השם במלואו, כפי הדין, ואומר את כל נוסח הברכה במלואו, יקיים מצוות מאה ברכות. ואע"פ שאומר את הברכות לשם לימוד עם הילדים, ולא אומרים אמן על הברכות הללו, הוא מקיים גם את מצוות מאה ברכות, מאחר ואומר את הברכה כהלכתה.

ואגב נספר, שכן נהג גם מרן הרב שליט"א בעצמו באירוע קביעת מזוזות בת"ת 'אהל תורה' (כפי שהבאנו במדור 'עד כאן').

מתי יש מצוה

לקנות תרנגול?

בליל שבת

פרשת 'כי תצא' הציג

מרן הרב שליט"א שאלה

מרתקת, מתי יש מצוה

לקנות תרנגול, ואף להוציא

על כך ממון רב?

התשובה היא שמדובר באדם היודע מראש שבערב שבת יהיה במקום מבודד, והוא עצמו אין לו שיעור, כך שלא יוכל לדעת במדויק את זמן הדלקת הנרות. במקרה כזה מוטלת עליו מצוה לרכוש תרנגול, כדי שלא ייכשל בהדלקת נרות בשעה מאוחרת.

הסיוע בתרנגול יהיה על פי המבואר בגמרא (שבת, ל"ה ב') שאדם הנמצא במצב הנ"ל ידליק את הנרות כשהחמה נמצאת בראשי אילנות. ואם יש יום מעונן, יבדוק בתרנגולים,

דהיינו שהתרנגול - וכן העורבים - יודע להבחין מתי מתקרב הלילה, בדיוק כמו שהוא יודע להבחין מתי מגיע היום, בהשכמת הבוקר, ועל כך מברכים 'הנותן לשכוי בינה'.

וכשהתרנגול נראה רגוע, ומתיישב על הקורה, וממתין, יידע האדם שאז הלילה מתקרב, והגיע הזמן להדלקת הנרות. כך השי"ת הטביע בעולמו.

וכך פסק הש"ע (רס"א ג') שמי שאינו בקי בזמן בין השמשות, ידליק בעוד השמש בראשי האילנות, ואם הוא יום המעונן ידליק כשהתרנגולים יושבים על הקורה מבעוד יום. ואם הוא בשדה, שאין שם תרנגולים, ידליק כשהעורבים יושבים. ולפי זה, מי שאין לו שיעור ואינו יודע מתי להדליק נרות, מצוה עליו לקנות תרנגול, כדי שיידע מתי להדליק.

האם מותר לילד להביא ממתק

יקר לבית הכנסת, כשלחבריו אין

ממתק כזה?

בשבת פרשת 'כי תבוא' הביא מרן הגר"י זילברשטיין חידוש הלכתי, תוך שהוא מצטט את הטעם שמובא בגמרא על איסור הלאו-דאריייתא 'לא תחרוש בשור ובחמור יחידיו'.

הגמרא אומרת שהטעם הוא שהשור מעלה גרה, והחמור אינו כזה, וממילא החמור יכול לחשוב שהשור הנמצא לידו קיבל אוכל יותר ממנו, שכן הוא ממשיך וממשיך לאכול, ועלול להצטער מכך. ובאמת הדבר אינו נכון, כי השור ממשיך לאכול לא משום שקיבל יותר אוכל, אלא מפני שהוא מעלה גרה.

לפי זה חשבתי, אמר הרב, שאמא השולחת את בנה לבית הכנסת ובידו ממתק יקר-ערך, הדבר עלול לצער את הילד היושב ליד בנה, שהוא קיבל מאימו ממתק לא כל-כך יקר, או שלא קיבל מאומה.

אבל לא ברור לי אם אפשר להשוות בין המקרים, כיון שבמקרה של ממתקי הילדים, הרי הילד שלא קיבל יכול לבטא את צערו בפני אימו, ואז היא יכולה לתקן את הדבר. אבל אצל שור וחמור, אין הדברים כך.

וצריך עיון, אבל נראה שכדאי להימנע מלהביא ממתק יקר לבית הכנסת

תרנגול ועורב יושבים על הקורה

נמצא התנ"ך

תהיו מאושרים, ומהר מאוד תיווכחו לדעת שיש לכם תפקיד גדול בעולם, שרק אתם יכולים למלא.

● היהודי-החמוד הזה דיבר אל החיילים בשפה כה פשוטה ומשכנעת, שכולם, עד האחרון שבהם, התעודדו בצורה לא-רגילה, ואמרו שלא שמעו מעולם דברים כ"כ נכונים, שיצאו מן הלב, והבינו שאי אפשר לערער על אמיתותם. מה שסייע להם להיכנס לעומקם של דברים היו גם תנועות-הידיים הקטנטנות של חזקי, שעלו-וירדו לפי קצב הדיבור, ונראה היה להם שעומד כאן רטוריקן מקצועי, שלמד את שפת הדיבור...

● אפשר היה לראות בחוש עד כמה התעודדו החיילים מהדברים ששמעו. המצב הגיע לידי כך שכמה מהם הוזילו דמעות. למרות שביניהם היו קצינים בדרגה גבוהה, שכדי להצליח במלחמה ולעמוד איתן מול מראות-הזוועה הם התחנכו להיות קשוחים, הפעם הם לא התביישו לבכות למול דברי החיזוק.

● אם ננסה לחשוב מה עודד את החיילים, ומה גרם להם להשתכנע מדבריו של חזקי, נגיע למסקנה חותכת שזה בדיוק מה שחסר לנו בענין התשובה. אנחנו מסתכלים על אחרים, ולא מתמקדים בתפקיד שיועד לנו על ידי הבורא. ולא עוד, אלא שאנחנו מעדיפים לתת משקל לחטאים שעשינו במשך השנה, ולא מבינים שהשי"ת מצפה לנו בכליון-עיניים, וממתין שנקדש את שמו בעולם על ידי מילוי התפקיד הספציפי שלנו.

● ברגע שאדם יודע, ומחליט, שהתפקיד עימו ירד לעולם מחכה רק לו, וממש אף אחד לא יוכל לבצעו, רק הוא בעצמו, הדרך שלו לתשובה שלימה תהיה הרבה-הרבה יותר קלה. אנחנו מתבלבלים ונשברים מאוד מהר, רק בגלל שהדרך שלנו אל התפקיד הייחודי שנועד רק לנו, אינה סלולה דיה. ולכן אנחנו נופלים מכל חטא, ועל-הדרך נקלעים למשברים, וזו בדיוק דרכו של היצר-הרע המנסה להכניס ולהטמיע את החטאים בליבו של האדם, ולצייר בפניו עד כמה קטא ופשע כלפי בוראו, עד שהוא משכנע

שדווקא במצב שבו אני נמצא, אמלא תפקידים שאחרים אולי אינם יכולים לבצע. ואני יכול להעיד על עצמי, המשיך חזקי לומר לחיילים ששמעוהו פעורי-פה, שמהרגע שבו קיבלתי על עצמי למלא את רצון הבורא יתברך, החיים שלי מאוד מאושרים!

● עכשיו פנה חזקי בפנייה ישירה אל החיילים הפצועים, ואמר להם: גם אתם יכולים לאמץ את השיטה הזו ולהגיע רחוק ע"י מינוף המצב החדש, אליו נקלעתם, שלא באשמתכם, למילוי התפקיד שנועד לכם בשל כך. אין לי כל ספק שאם תלכו בדרך זו,

חזקי טורנהיים מחזק את החיילים הפצועים ב'יתל השומרי'. החיילים בנו

● כיון שאנחנו עומדים לפני ימי הדין, ורבים מתלבטים מה היא דרך התשובה האמיתית, נצביע כאן על נקודה אחת, שאין ספק שאם נאמץ אותה אל לבנו, נוכל לנגוע באמת בדרכי התשובה. ואת הנקודה הזו למדנו מ...**חזקי טורנהיים** שיחי', אותו מצאנו ליד מיטות החיילים הפצועים ב'יתל השומרי'. מה הוא עשה שם? - זו נקודת-התשובה שכל יהודי מחויב לאמץ לעצמו.

● חזקי עבר בין מיטות החיילים המאושפזים וסיפר לכולם שהוא נולד עם 50 שברים בצלעות!!! שמעתם? - 50 שברים, לא פחות, בצלעות!!! אם הייתי שומע למה שהרופאים אומרים, הוא אומר לפצועים, לא הייתי היום כאן אתכם. הרופאים אמרו בצורה הכי-ברורה שבמצב כזה אי אפשר לחיות, וחיוו את דעתם שאם כבר אחיה - אי אפשר לתאר את הכאבים שיעברו עליי, שיהיו בלתי-נסבלים.

● והנה, ממשיך חזקי בדבריו לחיילים, אני היום כאן אתכם, מדבר אליכם דברי חיזוק. אתם יודעים איך זה קרה? - כי החלטתי לא לשמוע לרופאים. ידעתי שלכל נברא בעולם יש תפקיד, ואדרבה - אם לכל אחד יש תפקיד, הרי ש-לי בוודאי יש ייעוד מיוחד, שהרי נבראתי בצורה משונה. ואם כן עליי רק לחפש מה הוא התפקיד שלשמו נבראתי. המשימה הראשונה שלי בחיים הייתה אפוא לא להסתכל על אף אחד, לא לקנא באף אחד, ולהתבונן רק על עצמי, ועל תפקידיי בחיים.

● במלים אחרות: לא לחינם ברא אותי הקב"ה בצורה כזו. הוא רצה

אותו שהמושג 'תשובה' אינו מוסב עליו כלל וכלל... ואם היה האדם ההוא מודע לתפקידו בעולם, לא היה שום דבר שובר אותו, והיה בכוחו לשכנע את עצמו שנוכח שחטאתי פה-ושם, ועללי לעשות תשובה על כך, אבל המטרה שתעמוד כל הזמן מול עיניו תהיה המשך מילוי התפקיד.

● אם נתבונן ונעמיק בענין, נראה שההתעלמות מהתפקיד האישי של כל אחד, היא-היא אחד הגורמים להסתרבלות שלנו בנושא התשובה. אם נפנים את הענין הנ"ל, ונדע את תפקידנו בעולם, יהיה זה הצעד הראשון בדרך התשובה.

● בראש השנה נפתחים הפנקסים בבית דין של מעלה, ומיועדנו הנכבד הרב ד"ר מנחם ברייער פתח אף הוא פנקס, בהוציאו לאור את 2 כרכי הספר

הרב ד"ר מנחם ברייער עם מרן הגר"י זילברשטיין בחודש אלול

המונומנטלי 'פנקסו של רופא', ועתה הוא מתכוון להפקת הכרך השלישי, כפי שבישר למרן הגר"י זילברשטיין. ב'פנקסו של רופא' פתח הרב ד"ר ברייער צוהר חדש לתפקידו של הרופא היהודי, ובאמצעות שו"ת הלכתי עם גדולי ישראל, וסיפורים מהימנים שהובאו ממקור ראשון, הוא משרטט בפני הקורא את תפקידו וייעודו של הרופא, כפי שציווה הבורא יתברך. הננו מאחלים לד"ר ברייער שיעלה בידו בס"ד להוציא לאור את הכרך ה-3, וספרים נוספים שעומדים בכתובים, מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא.

● בתקופת בין הזמנים פגשנו בין גלי הים את הגאון רבי דניאל יעקבוביץ ראש ישיבת 'נחלת בנימין' שיספר לנו דבר מופלא הקשור לים... כאשר עליתי פעם אל מרן הגר"ד למדו ראש ישיבת סלבודקה, ורה"י ידע שאני קשור למשפחת מובשוביץ, סיפר לי

הגאון רבי דניאל יעקבוביץ, ראש ישיבת 'נחלת בנימין'

מרן שליט"א כדלהלן: בימי חברותי נסעתי לים עם קבוצת בחורים ופגשנו שם את הגר"י מובשוביץ זצ"ל, שיצא מהמים, ואמר לנו ש'היה כאן עכשיו לווייתן גדול!'

● נבהלנו מאוד, אבל הגר"י הרגיענו מיד באומרו: הלווייתן אליו התכוונתי היה רבי אברהם ישעיה - הלא הוא מרן החזון איש - שהגיע אף הוא לים כדי לחלץ את עצמותיו - - -

● הגר"ד יעקבוביץ האריך בדבריו על החובה המוטלת על המחנכים והר"מים לעודד את תלמידיהם, להחמיא להם על הישגיהם, ולטפוח על שכמם בצורה שתנין את ליבם ותכניס בהם מרץ וחשק ללימוד התורה. ואכן, בישיבת 'נחלת בנימין', שהגר"ד עומד בראשה, צועדים בדרך זו מרגע ייסודה של הישיבה, ואכן התלמידים מצמיחים פירות ופירות-פירות.

● אין דבר אחד הנמצא בעולמו של הקב"ה שאי אפשר ללמוד ממנו דבר-מה, ולקחת פרק-מוסר לחיינו-שלנו. בבוקרו של אחד מימי אלול, כשהגענו לבית הכנסת, ניגש אלינו ת"ח אחד ומצביע על ה...חתולה השחורה שעדיין יושבת ליד המדרגות העולות לבית הכנסת. חתולה זו הגיעה כבר לפני כמה חודשים, והיא יושבת במקומה רק לפני תפילת הַסָּ, ומדי פעם, כשאנשים חולפים לידה, היא משמיעה את ה'מְקָאוּ' שלה, ורואים בעליל שהיא מחפשת מישוה/משהו.

● אומר לנו הת"ח: אתה יודע מה אפשר ללמוד מחתולה זו, במיוחד בימי התשובה החולפים עלינו עתה: - הטינו

אוזן לדבריו, והוא אכן השמיע דברים כדורבנות, שכדאי לחרטם על לוח-הלב.

● כפי שמקובל במקרים אלה, הרי שבעל-החי טומן בקרבו בקשת-מחילה ממאן-דהו. לא נאריך בדברים שאין לנו מושג בהם, אבל ידוע הסיפור על מרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל שכאשר הבחין שכלב הולך אחריו מהיכל הישיבה בדרך לביתו, אמר 'מחול לך', ומיד ירד הכלב לכביש ו...נדרס ע"י אחת המכוניות שחלפה שם. ומן-הסתם גם החתולה הזו, המשרכת את דרכה מדי בוקר אל שערי בית הכנסת, זוקקת מחילה ממישהו, שעדיין לא אותר, ולא אמר 'מחול לך'.

● עכשיו נתבונן: כמה 'מאמצים'

לפני הנץ. החתולה בפתח בית הכנסת המרכזי

משקיעה חתולה זו כדי להשיג את הסליחה המבוקשת... היא מגיעה לכאן כבר כמה חודשים מדי בוקר, מחפשת את האוביקט המבוקש, ואינה מוצאת... כי היא לא יודעת לדבר בשפת בני-אדם, ואף אחד אינו מבין מה היא רוצה, ובכל זאת היא איננה מתייאשת, אלא ממשיכה להגיע מדי בוקר, כל פעם מחדש.

● אנחנו, ממשיך הת"ח, נמצאים בימים שבהם צריכים לבקש סליחה מהבורא יתברך על מה שעשינו במשך השנה. והנה, בניגוד מוחלט למתואר לעיל, יש בידינו אפשרות נוחה לעשות זאת. אנחנו יכולים לדבר, והקב"ה מבין אותנו, מדבר בשפתנו, ואין אנחנו צריכים להתאמץ יתר על המידה כדי להיות נסלחים. אז מדוע שלא נעשה זאת, ובשמחה רבה?

● גם כאשר אנחנו צריכים לבקש סליחה מחברינו ושכנינו, שאולי חטאנו נגדם, יש לנו אפשרות לעשות זאת בקלות רבה, וכדאי לקחת דוגמא ממה

בפעם הראשונה לבנו **נחום**, נינו של הרב, הקרוי על-שם הסבא מהצד השני, הגאון רבי **נחום קוק** זצ"ל.

● הפתק הנ"ל בו מספר הרב על החברות שלו עם הגר"ח, נתלה בשערי בית המדרש סורוצקין בקרית ספר, ות"ח אחד העבר לנו תמונה של השעון הנדיר התלוי בבית מדרש זה, כששעות השעון מסומנות בקהילות ישראל שהיו בליטא, סלבודקה, טלז, פוניבז', קלם, וכל היתר. זאת לצד ארון-קודש מפואר ומיוחד במינו המפאר את בית המדרש.

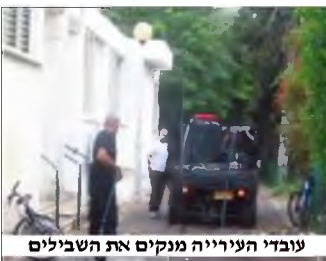

השעון עם סימון הקהילות הליטאיות בבית המדרש סורוצקין במודיעין עלית

ארון הקודש המפואר בבית המדרש סורוצקין במודיעין עלית

● לצד נקיון-הנפש בחודש אלול, הובע סיפוק בקרב התושבים למראה מכונת-הנקיון של העירייה שצחצה את המדרכה בצדו של בית המדרש

עובדי העירייה מנקים את השבילים

ששי הממוקם אף הוא בבנין) שאל את מרן המרא דאתרא שליט"א האם ראוי לתרום לכולל-יום-ששי, שאולי כל המציאות של הכוללים הללו איננה כל-כך חיובית, ועדיף שהאברכים יעזרו בביתם ויקיימו בהידור את הציווי 'והכינו את אשר יביאו'?

● ומרן הרב השיב לשואל וכתב: אענה לך במעשה שהיה. כשהייתי אברך צעיר, הגעתי הביתה ביום ששי לאחר הלימוד כדי לסייע בהכנות לשבת. הבת שלי, לאהילה תחי' (נו שנישאה ברבות הימים להגר"ד קוק שליט"א), אמרה לי: אבא, אני מציעה שבמקום שתעסוק בבישול או תנקה את הבית, אנחנו נעשה זאת, ואתה תמשיך ללמוד.

הגה"צ רבי דב קוק זורק סוכריות בסעודה שלישית שנערכה עד בוקר ההתקפה בלבנון

● ומה קרה לבסוף? - בגלל שזמני היה פנוי ללימוד, זכיתי לקבוע חברותא עם גיסי מרן שר התורה הגר"ח **קניבסקי** זצ"ל, חברותא שנמשכה על פני 60 שנה, והיא-עצמה זכתה בזכות זה לבעל ת"ח מופלג, **מהמקובלים הגדולים בעולם** (לשון הרב), והיא עצמה זוכה לזכות את הרבים באופן נפלא. לסיכום, כתב הרב, 'תחזיק את הכולל של יום ששי, ותזכה גם אתה ללאהלים כאלו'...

● ועוד מילה על משפחת קוק המפוארת. במהלך החודש הגיע בנו של הגר"ד, הרב **ישראל מאיר קוק** אל סבו, מרן המרא דאתרא, כדי להניח תפילין

הרב ישראל מאיר קוק מניח תפילין לבנו

שתואר לעיל, וללמוד קל-וחומר... אם הבעל-חי הלזה מתאמץ ומתאמץ, הגם שלכאורה אין פתרון לדילמת-האיתור שלו, והוא לא יוכל למצוא את מי שצריך לומר לו 'מחול לך', על אחת כמה וכמה שאנחנו יכולים, ומחויבים, לעשות זאת בימים אלה.

● מעשה מופלא התרחש בבית מדרשו בטבריה של הגה"צ רבי **דב קוק**, חתנו של מרן הגר"י זילברשטיין. ההתקפה של החיזבאללה במאות טילים וכטב"מים, שהיו אמורים לפגוע גם בגוש דן, היתה אמורה להתחיל כזכור במוצאי שבת. התקפת-המנע של צה"ל בוצעה 30 דקות לפני כן ובס"ד הצליחו למנוע את שיגור מאסת-הטיילים הזו לעבר ארץ ישראל.

● בסעודה שלישית של אותה שבת, שהתקיימה בבית מדרשו של הגר"ד קוק, התפללו הנוכחים לראות שהגאון-המקובל ממשיך וממשיך את הסעודה עוד שעה, ועוד שעה, מעבר לזמן הרגיל בכל שבת. לא רק זאת, אלא במהלך הסעודה ביקש הגר"ד שיביאו לו מספר רב של סוכריות, וכשאלו הובאו לפניו, לקח רבי דב חופן מלא של סוכריות ו...השליכן על המסובים. כך עוד פעם ועוד פעם. אלה שישבו לידו שמעוהו קלחש ואומר שיש גזירה על עם ישראל, ובסוכריות אלו המושלכות על הציבור יומתקו הדינים בעז"ה. הסעודה השלישית של אותה שבת נמשכה בדיוק עד השעה 5 בבוקר, ואז כבר התבשרו כולם לשמוע על התקפת-המנע שהצליחה בס"ד למנוע את שיגור הטיילים.

● ואם ביקשנו לדעת את מידת הערכתו של מרן הגר"י שליט"א לחתנו זה, נצטט מתוך פתק שהונח באלה הימים בכניסה לבית המדרש המפואר של כולל האברכים סורוצקין בקרית ספר. בפתק מסופר שאחד מתורמי הכולל (ומדובר על כולל יום

'קהל חסידים' וגני הילדים. דבר זה היה צריך להיעשות כבר מזמן, כמו גם ניקוי השבילים ליד 'גן הגמלים', והגן עצמו. נקווה שמעתה יחול שיפור בענין.

● ניקוי השכונה בה אנחנו מתגוררים הוא אקט של קידוש השם, כשציבור האורחים הנקלע לכאן, בחלקו כדי לשאול ולהתייעץ עם מרן הגר"י זילברשטיין, נוכח לראות שמקום מגוריהם של בני תורה הוא נקי ומצוחצח. אמנם עדיין רחוקה הדרך מנקיון מוחלט, אבל הגעתה של מכונית הניקוי העירונית יש בה כדי לבשר טובות לשינוי חיובי.

● מאידך, במפגש אקראי שהיה לנו עם רופא בכיר ביותר שהגיע לרמת אלחנן כדי להתייעץ עם המרא דאתרא, שטח הפרופסור בפנינו את התפעלותו מהמראות שנפרסו לפניו בשכונתנו, שאינם נצפים במחוזות מגוריו-שלו. הרופא תיאר בדבריו את המצב שבכל מקום בו חלף ברמת אלחנן נתקל בתלמידי חכמים המדברים ביניהם בלימוד, בהלכה או בהשקפת-חיים. הייתי המום להיווכח כיצד משלבים אצלכם את התורה בחיי המעשה, ומנצלים גם רגעי-פנאי לדיבורים של קודש ויראת שמים. ראיתי, למשל, הוא מוסיף, אבא שלוקח את שני ילדיו הקטנים מסולסלי-הפאות לחיידר, ובדרך מלהיב אותם בשמחת התורה ומחזק אותם בכך שהעולם עומד עליהם ועל תורתם. כל-כך התלהבתי מהמחזות הללו שענייני החלו לדמוע,

אומר הפרופסור, שאינו מגיע ממחוזות בהם בוכים יותר מדי...

● כדי להמחיש את דבריו צירף לנו הפרופסור תמונה שבה רואים את שכנינו הנכבדים, הגאון רבי **משה נידאם** עומד עם שכנו הרב **מאיר ברנדמן** במשעול-הדרך, סמוך לעצי הזית של החצר ברחוב הרב זמבה, ומשוחחים בערנות רבה בדברי תורה...

● מי שאחראי במידה רבה לאווירה החיובית הזו הוא כמונר רבנו מרן הגר"י זילברשטיין המלהיב אותנו במשך כמעט יובל שנים לשמחת התורה, כפי שהיא מוקרנת על פניו מתוך חיוכים שובי-לב והארת-פנים בלתי מצויה. אנחנו אולי כבר 'התרגלנו' לראות את הרב שליט"א מחייך ומאיר פנים לכל יהודי באשר-הוא, אבל אורחים המגיעים באקראי עומדים ומשתאים לנוכח המראה, כפי שנשמע בסיפור דלהלן, שתועד ע"י הרב **משה אהרונוב**. אפשר לשמוע את הדברים בקו 'שיח יצחק' - בשלוחת 'בדידי הוה עובדא', שם סופר הסיפור לראשונה. ואגב, יש אפשרות להקליט בקו הניל סיפורים אישיים שאנשים יכולים להעיד על מרן רבינו שליט"א. אם הסיפור יתאים לקהל, הוא יתפרסם בקו, הזוכה להאזנה עצומה בקרב אלפי איש בכל רחבי תבל. מאות סיפורים כאלה כבר הוקלטו, ותועדו על ידי בעלי המעשה בעצמם, או מכלי ראשון ממש. מספרי הטלפון של הקו הם: 072-380-9348, 04-376-0582

● מספר הרב אהרונוב: יום אחד הגעתי לשיעורו של מרן הרב שליט"א, ואני פוגש שם יהודי, המתגורר באחת מערי הצפון, המספר לי דבר מופלא שהתרחש לו ולבנו באחד השיעורים של הרב. הבן שלי הוא בעל כשרון בינוני, ואיכשהו התקבל לאחת הישיבות המצוינות אליה מתקבלים בדרך כלל בעלי כשרון. כבר בימים הראשונים ללימודיו שם, ראה הבחור שהוא אינו מתאים למקום, והחל לקנא בחבריו המתנצחים בדברי תורה, מתערבים בשיעורים ומקשים שאלות על הר"מ, והוא, כביכול, אינו כמותם.

● כך עבר עוד יום, ועוד שבוע, ועוד חודש, עד שהבן שלי נשבר לגמרי. יום אחד הוא מתקשר אליי ומבקש שאבוא לקחת אותו מהישיבה, 'כי אני לא יכול יותר, ורצוני לעזוב את הישיבה'. כפי שהבנתי, מספר האב, התכנון שלו היה לעבור למוסד אחר, בו לומדים גם מקצועות חול, או משהו כזה. ואכן, באתי לישיבה ולקחתי אותו, אבל אמרתי לו שכיון שהיום הוא יום שני, וביום זה אני נמצא בשיעורו של הרב זילברשטיין ברמת אלחנן, בוא ניסע לשם, ותיארת לי באיזו חביבות והארת-פנים הרב אומר את השיעור. האבא מציין שבשל עבודתו העמוסה הוא מגיע לשיעור רק פעם בחודש, ובדיוק באותו יום תכנן להגיע, ושכנע את הבן להצטרף עימו.

● הבן הסכים, והנה מיד בכניסתו של הרב לבית המדרש, אומר הבחור לאביו 'תראה איזה פנים יש לרב הזה, הוא נראה כמו מלאך'... התפעלותו של הבחור גברה עוד יותר כשהרב פתח את השיעור, כמנהגו, במלים 'ערב טוב לחבריי האהובים', וגם במהלך השיעור התייחס, כדרכו, בצורה חביבה ונעימה לכל שואל ושואל, גם אם השאלה היתה לא-מי-יודע-מה. וכמו שידוע לכל משתתפי-שיעוריו של הרב, ובמיוחד אלה המתגוררים ברמת אלחנן, המכירים את רבם מזה שנים רבות.

● הבן שעזב את הישיבה היה מרותק כל-כולו לשיעור, וניכר היה שהוא מתפעל ומתלהב מכל מילה בצורה לא רגילה. הנס היה בסיומו של השיעור, אז הרב שליט"א ממחר לעלות

שיחת תלמידי חכמים בין משעוליה של רמת אלחנן

לרכב המסיעו לביתו, ומלוויו משתדלים לחסום את אלה המבקשים לשאול, או לבקש ברכה וכיו"ב. והנה, אף אחד לא אמר לרב מי הוא הבחור הניצב בדרכו, ולמרה-הפלא גם אף אחד לא חסם את הבחור, והרב מחייך לעברו ואומר לו מעצמו 'בובלע' שלי,

אֶבְרָהָם אֶתְנָחַד תַּשְׁלִיחַ בְּלִמּוּד, וְתִלְמִיד טוֹב וּבִנְיָמִיּוֹת...

● כאן כבר הבחור 'נשבר' לגמרי, וליבו נמס... כשהאבא נסע עימו הבייתה פרץ הבן בבכי ואמר: 'אם אלה הם לומדי התורה, וזה מה שהתורה עושה לבן-אדם, אני מוכן להמשיך ללמוד בישיבה, ובעזרת השם גם אצליח!' - - והבן אכן חזר לישיבה ועושה שם חיל. כוחה של מחמאה, של חייד!

● ההשגחה העליונה היתה זו שסיבבה את האירועים כך שהבחור

הרב משה אהרונוב, שהעביר את הסיפור המופלא על הבחור, המובא בשורות אלו, הגיע אל מרן הגר"י זילברשטיין עם בנו, אלעזר מנחם, כדי להתברך מפי הרב עם הגיעו למצוות. הבן החשוב הוא אחד התלמידים המצוינים בת"ת 'דרך אמת' במודיעין עלית. אגב, הסבא, הרב גבריאל אהרונוב, מתגורר ברמת אלחנן

יגיע לשיעורו של הרב, למרות שכאמור האבא מגיע רק אחת לחודש, והרב פנה אליו מעצמו, והאיר לו את פניו. מאמינים בני מאמינים יודעים שכל האירועים בעולם מושגחים מלעילא, כמו למשל הסיפור המופלא ששמענו לאחר פטירתו של הרב **יצחק הירש זצ"ל**, חמיו של מכובדנו יב"א הרב **שלמה שטרן**, שנפטר בגיל 102.

● הגאון רבי **יהודה אריה דינר** שליט"א סיפר בשיעורו שהרב הירש עלה ארצה מגרמניה בגיל 16, וסיבת העליה היתה שבדיק באותה תקופה החלו הגזרות נגד היהודים, ואף נחקק חוק חדש האוסר את השחיטה הכשרה. רבי **יצחק** המשיך לשחוט בסתר ונתפס על ידי הלשנה. בית המשפט גזר עליו ועל כל משפחתו גירוש מגרמניה.

● בשעת מעשה סבלה המשפחה מכך במאוד, כשהיו נאלצים לעזוב את יתר בני המשפחה והקהילה, וגם את הפרנסה, ולעלות לארץ בחוסר-כל. ברם, לא עברו שנים רבות עד שהתברר שהגירוש היה הדבר הכי-טוב עבורם, כשניצלו מגיא-ההריגה בטרם עלה הכורת על יהודי גרמניה ושאר מדינות אירופה. ממעשה זה אפשר להתחזק בידיעה הפשוטה

רבי יצחק הירש זצ"ל. מסירות נפש

והברורה שהשגחה פרטית מרחפת על כל יחיד ויחיד בעולמו של הקב"ה, וגם - שהאדם הממשיך לקיים תורה ומצוות גם במצבים קשים, מביא על עצמו ישועות גדולות.

● ועיקר-העיקרים: לשים לב לאיזה עם אנחנו משתייכים! יהודים שממש מסרו את נפשם על קיום מצוות וידעו מראש שאם יתפסו אותם הם ייענשו בכל חומר הדין, ולמרות הכל קיימו בחרוף-נפש את הוראות התורה. אחר-כך לא צריך להתפלא שבניהם ובני-בניהם גדלו והפכו לתלמידי חכמים ומרביצי תורה ויראה, והופכים לסמל ליראי-השם ואוהבי-שמו. ועל כך אנחנו מתפללים מדי יום שהקב"ה יושיענו 'בזכות אבותינו שבטחו בך', שכן אין לך בטחון בהש"ת גדול מזה של יהודי המוכן לשמור כשרות גם במצב סכנה, ובוטח בבוראו שיושיע אותו מכף כל אויב.

● המעלה הגדולה של אנשי הדור ההוא היתה שלא עשו חשבונות, בניגוד גמור למה שמתחולל בימינו, שהחשבונות לא נגמרים... בני משפחתו של הרב הירש אמרו לעצמם: אם הקב"ה ציווה עלינו כך וכך, אנחנו נשמור ונעשה את כל ההוראות הללו גם במצבים קשים מנשוא. כי הקב"ה ציווה. ודיו ביחשבו' זה כדי לגרום לנו לקיים את המצוות כהלכתן.

● זו גם המשענת שלנו בדור היתום שבו אנחנו חיים, ועל כך אנחנו נשענים ונסמכים. במלים אחרות: למרות ההתדרדרות הרוחנית שחלה במצבו של העם היהודי, הוא נסעד על כוח גבורת-הנפש של הדורות הקודמים של אבותינו ואבות-אבותינו, מה שמעניק לנו את הכוח והחוסן.

● אם נתבונן סביבנו נוכל לראות בבירור שגם בתקופתנו יש יהודים רבים המתחזקים בתורה ובמצוות, ומתאמצים להגיע להשגות בלימוד התורה, באיכות ובכמות. נצביע כאן על אחד התושבים שיצא לאחרונה לפנסיה, ויושב במשך שעות מרובות בבית המדרש, ליד הגמרא הפתוחה, וכותב וכותב. הצצנו פעם לראות מה הוא כותב, ועמדנו משתאים. האיש לומד סוגיות דף אחר דף, ומסכם אותן

אשר-מנחם ויעקב-ישראל הי"ד.
ה' לקח וה' נתן

יהונתן רפאל, והשני שנימול בשבוע שעבר - **אלחנן דוד**. יהונתן ואלחנן - על שם נתינתו של השי"ת (בבן הראשון הוסיפו 'רפאל', כתפילה שהשי"ת ירפא את האבא רבי אברהם, שבס"ד נרפא ושב לאיתנו; בבן השני הוסיפו 'דוד', על-שמו של הגאון רבי **דוד ברונו** זצ"ל, אחי-האם, שהיה משגיח בשיבת 'נתיבות חכמה' ונפטר בפתע בליל שמחת תורה). אם בתחילה קיבלו עליהם בני המשפחה את הדין באהבה, ואמרו ה' נתן וה' לקח, התקיים בהם גם היפוכה של הברכה, ה' לקח וה' נתן.

לפני כמה שבועות הופיע ספר חשוב ונצרך בשם 'דע לך בני', שכתב הרב **מרדכי זולברג**, בנו של מכובדנו הרב **ברוך**. הספר, שקיבל את הסכמות גדולי הדור, עוסק בפרקי חינוך והדרכה בענייני קדושה וגיל ההתבגרות, והוא מיועד להורים, מתנכים ומטופלים. המחבר, אחד היועצים החינוכיים הבכירים ביותר במגזר החרדי, רכש התמחות מיוחדת בנושאים הנ"ל, ומתגובות שהתקבלו מאישים שונים שרכשו את הספר עולה שהתועלת ממנו מרובה עד מאוד. את הספר ניתן להשיג בחנויות הספרים וכן אצל משפחת זולברג ברמת אלחנן, וכן בבית המחבר בירושלים.

הספר 'דע לך בני' של הרב מרדכי זולברג
על שולחנו של מרן הגר"י זילברשטיין

ויראה למופת. 'זכתה צעירי אגודת ישראל בבני ברק להציל את כל החלק המזרחי של העיר, שהיא הצלה לבני ברק כולה, ובזכות זה נסגר רחוב השומר בשבת. היה זה ביקור בשבת במקום, לאחר ששמונה שנים לא ביקרתי כלל באזור זה, ולכן מצאתי לנכון לשתף את קוראי העיתון בשמחה העצומה שהיתה לי, כשבזכרוני היה האזור כולו מגרשים ריקים שוממים בבעלות 'ההסתדרות', והשבת חוללה שם בריש גלי, תוך כוונה להביא לאזור תושבים חילוניים כדוגמת שיכון 'ההסתדרות' (שב"ה לא זכו, וזכינו אנו שברובו הגדול מאוכלס בשומרי תורה שבאו למקום עם בנייתה של 'רמת אהרן'), בכדי להוציא את בני ברק משלטון החרדים. אך עצתם הופרה כשצא"י הצליחו לרכוש את כל השטחים ולהפוך את האיזור כולו לחרדי...

אין ספק, הוא מסיים, שזכותם הגדולה של מרנן הגאון הקדוש ר' אלחנן וסרמן הי"ד, והגאון הגדול רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שעל שמם נקראות השכונות 'רמת אלחנן' ו'רמת אהרן', שמורה לצא"י שזכו לבנות את עיר האלוקים. עלו והצליחו. עד כאן המכתב הנרגש.

ואכן, מי עוד זוכר את המאבקים שהתנהלו עם קבוצות החילונים שהתגוררו עדיין בסמוך לרמת אלחנן, מאבקים שנוהלו בתבונה ע"י מרן המרא דאתרא הגר"י זילברשטיין, שהיה שותף לכל העניינים, וניווט את המערכות ההן בשום-שכל ומתוך מטרה לגרום לקידוש השם.

בשורה טובה תדשן עצם, וזו הגיעה בתחילת חודש אלול, כאשר נודע על לידת הבן למשפחת הרב **אברהם פאלי**, בנו של מכובדנו הרב **שמואל שליט"א**, ששני בניו נהרגו בפיגוע בשכונת רמות לפני כשנה וחצי. זה הבן השני שנולד לאחר האסון שבו עלו שני הבנים בסערה השמימה. שמו של הבן הראשון הוא

לעצמו, בשפה מקצועית ורהוטה, עם רש"י ותוספות, ברמה שלא היתה מביישת את הוצאות 'שוטנשטיין' ו'מיתבתא'. אף אחד אינו עומד לו על הראש, ואף אחד לא אומר לו מה לעשות, אלא הוא-עצמו החליט לקחת את עצמו בידיים, ומנצל כל רגע פנוי ללימוד, ולסיכום.

כוחה של מסירות זו נשאב אף הוא מגבורת-ההוד של בני הדורות הקודמים שמסרו נפשם על קדושת השם, והטביעו בצאצאיהם את הרצון והשאיפה לקדש שם שמים, ולעשות רצונו של בוראנו בלבב שלם.

אחד הקוראים הנאמנים העביר לנו מכתב נוסטלגי שפורסם לפני עשרות שנים ב'המודיע', ובו מתפייט הכותב, אחד בשם **משה גנץ** מקרית אתא, על... התפתחותה של הקריה החרדית רמת אלחנן. 'מצאתי לנכון לשתף את הקוראים, הוא כותב, על קורת-הרוח וההנאה המרובה שהיתה מנת חלקי בביקורי בקריה החדשה של צעירי אגודת ישראל בב"ב, 'רמת אלחנן'. שמחתי לקראות קריה חרדית הנבנית בקצב גדול, שכ-25 בניינים נמצאים בשלבי בניה שונים, אזור שלם שהיה כולו חילוני נהפך מיום ליום לאזור חרדי, כשבשכונות נמצאת קרית 'רמת אהרן' על מאות משפחות הגרים בה, שבה שוקקים חיים של תורה

רוצים לשמוח בראש השנה? - דעו שגם הקב"ה שמח בְּזָבֵל-הַחֲטָאִים שלנו!

הסעיף הראשון ב'מלכויות' הוא השמחה במלך, ובמלכותו, ודווקא על סעיף זה אנחנו מחליטים משום-מה לדלג... ■ הדבר הראשון שכל מלך רוצה בו, הוא, שהעם שלו ישמח במלכותו, ויהיה שרי בשמחה, תמיד! ■ ואם במשפטו של מלך בשר-ודם שוררים פחד ואימה, צאו וראו מה נאמר על עת-המשפט של השי"ת: 'ישמחו השמים ותגל הארץ, ירעם הים ומלואו, יעלוז שדי וכל אשר בו', ומתי? - 'לפני ה' כי בא לשפוט את הארץ'! ■ לא ניתן ליצה"ר לבלבל אותנו ולהכניס ללבנו מתחים וחרדות שאין בהם מאומה, מלבד מה שהם מביאים אותנו לחדלות-אונים ■ כשם שהצאן בטוח ברועה, גם אנחנו בטוחים שאבינו-רוענו רוצה אך ורק בטובתנו, אלא שבניגוד לרועה-הצאן המואס בזבלי-צאנו, הרועה שלנו - כך כותב ה'תנא דבי אליהו' - "כשהמלך יוצא ורואה את הזבלים, הוא שמח שמחה גדולה; שעה שהוא מוחל לעונותיהן של ישראל, אין מתעצב בלבבו אלא שמח שמחה גדולה" ■ ואיך אפשר שלא לרוץ אל זרועותיו?!

נודה על האמת: מה שמפריע לנו להיכנס לראש השנה בצלילות-הדעת הוא החשש המקנן בלבנו שאולי בגלל החטאים שעשינו במשך השנה, הקב"ה לא אוהב אותנו. ואנחנו מדברים כבר על יראי-השמים שבינינו, שבאמת רוצים להתקרב אל השי"ת, ולחזור בתשובה שלימה. והיצר יודע בדיוק באיזו נקודה לתקוף אותם!

אם אינני רצוי לפני הבורא, איך אבצע את צעדי-התשובה שברצוני לעשות? - כך עולה בדעתנו. ואם אינני רצוי, השלב הבא הוא שגם הביצוע המעשי של ההתקרבות וההתעוררות שלנו בימים אלה, לוקה מאוד בחסר.

במילים אחרות: הגם שאנחנו מאמינים בני מאמינים, נראה שבדבר אחד בכל אופן אין אנחנו מאמינים כל-כך... ומה הוא הדבר הזה? - הידיעה שאנחנו **כֵּן** רצויים, ועוד איך רצויים, לפני אדון הסליחות.

וככל שהאדם קטן ופשוט יותר במשך השנה, ועשוי מתעורר בו רצון אמיתי לחזור בתשובה שלימה, הוא עוד יותר רצוי לפני הבורא, הפונה למלאכיו במרום ואומר: ראו בני זה, שלמות המצב שבו הוא נמצא, אין הוא מתיימש, אלא רוצה בכל מאודו לחזור לפניי.

קשה לנו להאמין (או שאולי אנחנו י"א כל-כך רוצים להאמין, כדי להתחמק מחובת התשובה...) שתמיד הפתח פתוח לפנינו, וניתנת לנו אפשרות לחזור אל חיקו של אבינו-שבשמים, בכל עת שנרצה, בכל מקום ובכל זמן.

'הקב"ה רָעַב' לכל פיסת-חיוזק של יהודי'

והמציאות שונה לחלוטין. כי דווקא במצב שבו אנחנו נמצאים, רעבים בשמים לכל חיוזק של יהודי. כאשר הלבבות חלולים, והכל רועדים מאימת המתרחש ובה, הבלתי-נודע, וכולנו מעוניינים להתקרב, מתחילים להתעורר, הרי דווקא משום שאין לנו כוח, הקב"ה מצפה לכל פיסת-חיוזק, ולכל תפילה, גם אם היא נעשית שלא בכוונה, וגם היא מקוטעת ומקורטעת.

גם השי"ת רואה בחולשתנו, ומכיר באפסיותנו ובחוסר-יכולתנו להתגבר נגד הכוחות המנסים להשתלט עלינו, ואם פעם הוא ציפה מאתנו שנגיש לו חיוזקים של ממש, היום

השי"ת רעב ושמח בכל חיוזק קטן שאנחנו כן מצליחים לעשות. כל התקדמות קלה-שבקלות גורמת נחת-רוח.

וכשאדם יודע זאת, הרי קל לו יותר להתחזק ולעמוד איתן מול כל הנסיונות המתחדשים, בידועו שכל פלח-של-התקרבות, כל קורטוב וכל טיפה של חיוזק, יהיה לרצון לפניו יתברך. ואת הפלח הקטן הזה, הרי יש לנו כוח לעשות!

אי אפשר להאמין שזה כתוב, אבל זה כתוב...

ואם ביקשנו ראייה לכך שהשי"ת רוצה וחושק בנו, הנה לפנינו קטע מופלא-שבמופלאים מה'תנא דבי אליהו', שאם לא היינו רואים אותו שחור על גבי לבן, לא היינו מאמינים שהוא כתוב... אבל הוא כתוב...

רועה, עם כל מסירותו ואהבתו לצאן הנתון תחת חסותו, יש דבר אחד שהוא היה מעדיף לא לראות... והוא, הזבל של הצאן, המעלה ריח לא-טוב באפו, וגם מעכיר לו את הנוף היפה שמסביבו... אם היו שואלים אותו, הוא היה רוצה שלצאן לא יהיה זבל, כך שהעולם מסביבו יהיה נקי יותר, סטרילי יותר, ונעים יותר. לא כן?

אבל, אומר ה'תנא דבי אליהו', אצל הקב"ה, הרועה את עמו ישראל באהבה עצומה, הדברים אינם כך. לא רק שהוא

לא סולד מזבל-החטאים של בניו, אלא **שמח בהם!!!** כך שאם עדיין לא השתכנענו לשוב אל אבינו בשמחה, נקרא את דברי התנא"א-רבה (פרק א') על יום הכיפורים. רק לחשוב מה כתוב כאן, וכבר תרצנה הרגליים מאליהן אל זרועותיו של אבא.

וכך נאמר שם: 'ימים יוצרו ולא אחד בהם, זה יום הכיפורים לישראל. לפי שהיתה שמחה גדולה לפני הקב"ה שנתנו באהבה רבה לישראל. קִשְׁלוֹ משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שהיו עבדיו ובני ביתו מוציאים את הזבלים ומשליכין אותו כנגד פתח בית המלך. וכשהמלך יוצא ורואה את הזבלים הוא שמח שמחה גדולה.

לכך נדמה יום הכיפורים, שנתנו הקב"ה באהבה רבה ובשמחה. ולא זו בלבד אלא בשעה שהוא מוחל לעונותיהן של ישראל, אין מתעצב בלבבו אלא שמח שמחה גדולה וכו'. באו ושמחו שמחה גדולה שאני מוחל להם לעונותיהם של ישראל. אי אפשר שלא לדמוע כשחושבים מה כתוב כאן. הקב"ה רואה

נכון; גם המבוגרים שבינינו, שכבר עברו הרבה ראשי-שנים, עד מאה ועשרים, לא יודעים תמיד כיצד להכיל את הפחד והחרדה הנלווים לידיעה הזו של 'מה עבר עלינו בשנה האחרונה'.

'תפוסים' ועמוסים

לא צריך להתעלם מכך. בני הדור שלנו 'תפוסים', עמוסים בצרות היום-יום, מי בפרנסה ומי בגידול ילדים, מי במעיות בריאותיות ומי באסונות משפחתיים רח"ל. המוח תפוס, זקוק לאיזור, ואין! וכשאתה בא אליו עם תובנות שכאלו, ונוסיף על כך את הכותרות התכופות על 'כוננות שיא', 'ויהורג לפרסום', המכבידות אף הן על יישותו של כל אדם נורמלי - הוא לא מסוגל

כבר ליישר קו עם המושג 'חרדת יום הדין'.

הוא שומע את הדרשן, הוא מאזין לדרישות הנתבעות ממנו, אבל כוחו בל עימו להישמע להן. ואז מה קורה? - שחודש אלול וימי הדין עוברים עליו הרבה יותר גרוע מהימים של כל השנה. הוא מנוטרל כמעט לחלוטין מכל עשייה חיובית, מהלך בעצלתיים, ובהרגשה ש'הרי ממילא אינני מסוגל למלא אחר הדרישות הללו, ואם כן מה אני שווה, ואיזה ערך יהיה לתשובה שלי'...

רבים מאתנו אולי מתביישים להודות בפה מלא שזה מה שמתגלגל להם בראש... כלפי חוץ הם רוצים להצטייר כמי שעובדים על עצמם, והם באמת מעוניינים לעבוד על עצמם, באמת; אבל הלחץ, והחרדה מהחרדה, מוציאים להם את כל הרוח מהמפרשים, עד שהם 'יוצאים מכלל פעולה'...

עכשיו בואו נחשוב חשבונות של עולם: וכי זה מה שהשי"ת רוצה: האם אבינו אב הרחמן רוצה שימי הדין הנוכחיים, לאחר האירועים המצמררים של תשפ"ד, יעברו עלינו בצורה כל-כך לא טובה עד שאם נעשה השוואה בין מה שקורה אתנו בימים אלה, ובין מה שהיה בשנה-שנתיים הקודמות, נגלה על-אתר שהשנה אנחנו נמצאים במצב הרבה יותר גרוע!!!

הדורות שעברו ידעו לשלוט בכוחות הנפש

הרי כל בר-דעת יבין וישיכל שלא זה מה שהקב"ה רוצה בו. והדברים כל-כך פשוטים ומושכלים, שלא שייך להבין אחרת. לא שייך. ומי שהולך בדרך זו, לא מקיים את רצון בוראו! ועוד עושה ההיפך ממה שהבורא מבקש ממנו!

הקב"ה רוצה שהוא יתחזק בימי הדין, ויחזור לפניו באהבה ובשמחה, והנה הוא רק מתרחק והולך. ואינו מגיע לשום השגות, אינו מתקדם ואינו מטפס כלל בגרם המדרגות העולות לבית-השם.

בדורות שעברו, ידעו לשלוט בכוחות הנפש, והיה ביכולתם לְמַצוֹת את עומק הדין של ראש השנה, וגם להשאיר את שיקול-הדעת על מקומו הנכון. מי שאינו יכול לעשות זאת, צריך להישאר ניווה, ולקבל את עול מלכותו יתברך בשמחה! בשמחה-רבתי!

כי היש לך שמחה גדולה יותר מאשר לקבל את עול מלכותו של מלך גדול ונורא שכוה, שהוא גם אבא שלנו, ורק בזרועותיו אנחנו מובטחים שלא יאונה לנו כל רע!

ובל נחשוב שאנחנו הולכים בדרך אחרת ממה שהלכו אבותינו. הדרך היא אותה דרך, והשאלה היא רק מה התאים להם ומה מתאים לנו. ולמשל, גדולי הדורות מתפללים מדוע

את זבל-החטאים של עמו, ושמח בזבל זה. למה הוא שמח? - כי בניו עזבו את החטאים והחליטו עתה לחזור אליו בתשובה שלימה. אז אם הקב"ה שמח כל-כך בתשובתנו, עד שהוא מסכים לשמוח עם זבלנו, על אחת כמה וכמה שאנחנו צריכים להסכים לחזור בתשובה - בשמחה גדולה!!!

הקב"ה מחבקך

והנה ציטוט נוסף מתוך התנא דבי אליהו-רבה (פרק ה') ממנו אפשר ללמוד עד כמה הקב"ה שש ושמח בבעלי תשובה, שחזרו אליו וקיבלו עול מלכותו עליהם. עד שאפילו מלאכי השרת מקנאים בנו על שזכינו ליחס שכזה! וזו לשונו:

'ומלאכי השרת צועקים מבפנים על אשר לא זכו באותה טובה של ישראל וכו'. כיצד? אלו בני אדם שעברו עבירות ונקנסה עליהם מיתה וכו', חזרו ועשו תשובה וקראו את המקרא ושנו את המשנה ומתו וכו', אין לו נחמה להקב"ה עליהן - אלא א"כ מעמידן על רגליהן מן העפר בין ברכיו ומגפנן ומחבקן ומנשקן, ומביאן לחיי עוה"ב עם שאר הצדיקים' וכו'.

שימעו ותחי נפשכם! איזו אהבה רוחש הקב"ה למי שעבר עבירות, וחזר ועשה תשובה!

'הקב"ה "רַעֵב" לכל פיסת-חיזוק של יהודי'

הנה מגיע היום שבו אנחנו יכולים לעמוד ולהתפלל, מעומק הלב, על מלכות-ה', על שלטון התורה שיחזור אלינו במלוא תפארתו, על ממשלת הזדון שתכלה מן הארץ, ועל כל אויביו שיכרתו מן העולם! מה יותר פשוט מאשר לקחת את המשימה הזו בטבעיות, בפשטות, בתמימות-הלב, ולעמוד ולהתפלל בשמחה ובששון! וכשנוציא מפינו את המלים 'ובכן תן פחדך ה' אלוהינו על כל מעשיך, ואימתך על כל מה שבראתי וכו' - נרגיש מה אנחנו אומרים ומבקשים. כי הפעם זה באמת לא כל-כך קשה לכוון!

הבעיה היא, שאנחנו לא מגיעים לראש השנה בטבעיות. הורגלנו 'להדביק' ליום זה תכונות ומאפיינים שאינם כתובים באף מקום, וגם השי"ת אינו מעוניין בהם. והמבין, יבין במה מדובר. זו הסיבה, ואין בלתה, הגורמת לכך שההרגשות שהיו אמורות ללוות אותנו בימים אלה מתפוגגות ומתמוססות על דברים שאין בהם ממש. וכשמגיעים אל הממשות, כבר ממש אין בנו כוח למקש את הדברים. וכמה יש להצטער על כך!

אם נשים לב, אנחנו מצויים במצב של דבר-והיפוכו. למה כוונתנו? - פשוט וברור שלאחר כל מה שעבר עלינו במשך השנה האחרונה, ראש השנה תשפ"ה הבא עלינו לטובה, צריך להיות אחר. בכל התחומים.

נו, אז מה קורה לאור המסקנה הזו? - הפוך על הפוך. הדרשנים מדברים על כל האלפים שנרצחו רח"ל ועלו השמימה בשנת תשפ"ד, ומוסיפים ש'הכל נגזר בראש השנה הקודם'.

האם משהו חולק על כך? - בוודאי שלא. הידיעה הזו נכונה, ואין צורך להביא לכך סימוכין.

כל השאלה היא, מה אנחנו עושים עם הידיעה הזו! אם היא מביאה אותנו להתחזקות והתעוררות חיובית, מה טוב! אבל המציאות אינה כזו, וגם לכך אין צורך להביא סימוכין... אנחנו לא מדברים כבר על צעירים ובחורים, שמחשבותיהם עדיין אינן קולטות אל-נכון כיצד להסתכל על הדברים באור

לא מדברים היום עם הילדים על 'גיהנום'! נו - אז אדם שאינו עושה זאת היום, כי הוא יודע שהילדים/החניכים שלו יקחו את זה בדיוק הפוך, ייכנסו לחרדות, והתוצאות תהיינה שליליות, ול כן הוא מחנך את כולם רק לענין השמחה בעבודת השם - האם זה נקרא שהוא ממרה את דברי הגדולים?

כי למרות שעצם הדברים בוודאי נכונים, צריך להשקיע מחשבה עדכנית, התואמת את ימינו אלה, האם זה יסייע לחינוכם של הילדים, או יגרום את ההיפך. והרי הכל יודעים שאם בעבר 'החלפת דור' התארכה לכדי 20 שנה, כיום כל שנתיים-שלוש, ואולי אפילו פחות, מתחלף לו הדור, וערכיו משתנים בהתאם. ומה שהתאים לדור הקודם, אינו תואם את ערכיו ומידותיו של הדור הבא.

הביקור במפעל הזכויות...

סיפר לנו ת"ח שביקר פעם עם ילדיו במפעל לייצור זכוכית (מפעל שומר שבת), וכשהגיעו ליד התנור הראשי שם 'מתבשלת' הזכויות, הרגישו חום נורא, למרות ששמרו מרחק מהתנור, והוא עצמו חסום ומוגן בחסימות רבות. אי אפשר לתאר את החום הכבד, שהיה מורגש באוויר.

באותו רגע, מספר ת"ח, נזכרתי בדבריהם של הגדולים שאמרו לדבר עם הילדים על הגיהנום, ושקלתי בדעתי האם כדי לנצל את ההזדמנות של החום הענק הנפלט מהתנור, ולהזכיר את דברי חז"ל שאין לנו כלל מושג מה הוא חום הגיהנום, המגיע לפי 60 מאש רגילה.

מה יש יותר פשוט מאשר לנצל את הימים הללו כדי להתפלל - ברגש רב - ו'לדבר עם השם יתברך' שיעשה עבורנו את המלחמה, למען שמו, ויזכנו לראות בריבוי חילים, וְחַיִּים, לצבא-השם. גם ילד קטן, דמעה אחת, אחת ויחידה, יכולים לשנות את המצב מקצה לקצה. אמונה זו ליוותה את העם היהודי בכל הדורות

שקלתי, והחלטתי לא לדבר. כי אני מכיר את ילדיי, ובטוחני שגם אם הייתי אומר את הדברים בנעימות, ובשום-שכל, הם היו לוקחים את הנושא למחוזות שלא יסייעו בידם להתקדם בעבודת השם, אלא להיפך.

כשחזרתי לבני ברק, תיארתי את הסיטואציה בפני אחד מאנשי החינוך הידועים והמומחים ביותר, ושאלתי האם נהגתי כשורה, והוא השיב לי שבודאי כך צריך לעשות, 'כי הילדים שלנו לא יכילו את הרעיון בגישה עניינית'. ואת כל זה הבאנו כדי לקבוע שלכל דור יש את דרך-החינוך המתאימה לו, ואם כך לגבי אזכור הגיהנום, ונושאים נוספים, הרי גם בענייני של יום הדין, וכיצד צריך להתנהג בו ולהתייחס אליו, השתנו הדורות בצורה משמעותית.

ה' מעולם לא כעס על יהודי; הוא רק שאל 'אייכה'

ולכן, דווקא בשל השנה הכל-כך קשה שעברה עלינו, צריך להיערך לנסיונותיו של ה'יצה"ר שביקש להכניסנו ללחצים שאין בהם שמץ של עבודת-השם. אם בכל שנה הוא מנסה להחזיר מתחים ועצבנות, הרי בשנה זו הוא עלול להטמיע ולהציף בתוכנו את כל מה שקרה, ו'להוכיח' לנו את 'מיעוט ערכנו', ועד כמה אין אנחנו שווים הרבה, שהרי אם הייתם שווים, לא היתה באה עליכם שנה כזו...

דברים ערבים כתב הרה"ג רבי שמואל פולק ב'אז נדברו': צריך להאמין שאבא שבשמים הוא הראשון שמבין אותנו! הוא הראשון שיודע באמת-באמת מה עובר ומה עבר עלינו. כי הוא-הוא ידע יצרנו... הוא מכיר את היצר העסיסי שלך הרבה יותר טוב ממך... היודע יצר-כל-יצורים, תמיד יבין אותך ויידע על מה יושב הדחף שמביך אותך פעם אחר פעם... והוא יודע יותר טוב מכולם כמה אתה רוצה להשתנות... האחרון שתצטרך לשכור בשבילו עורך דין... כי הוא בעצמו יכול להיות העורך דין שלך! לקל עורך דין! - - אין טעם לברוח ממנו... חבל, הוא הכי מבין אותך... רק מה?!! - הוא רוצה לשמוע שאתה לוקח את העניינים ברצינות!

ובינינו... אתה לגמרי מצוי בכך, שהרי גם אתה הפנמת שככה אי אפשר להמשיך יותר... רק מה? - אתה תקוע במבוכה של 'אני מאשים'! אתה תקוע בלברור את המילים איך להסביר את עצמך... אז חבל להיתקע במקום הלא נכון... רק תבוא... תבין: בדיוק לפני ה'תשפ"ה שנים אבא שבשמים הסתובב ושאל 'אייכה', ואתה לא ענית לו כי התחבאת... היית עסוק בלחפש תירוצים ולהצביע על אשמים... האשה אשר נתת עמדי, היא נתנה לי... אז זהו! הפעם אנחנו לא חוזרים על הטעות הזו... אני יוצא מהמחבוא ואומר: אבא, תנקה אותי... אני מבטיח להיות רציני...

עוד יש לזכור שהשי"ת מעולם לא כעס על יהודי שחטא! ה' מעולם לא בא בטענות לאדם למה חטאת... הטענה היא למה אתה לא חוזר אליי?!! גם כשאדם הראשון חטא, ה' לא שאל אותו למה חטאת... אלא אייכה... למה אתה בורח? נכון חטאת... אז תשוב אלי! בוא נדבר על זה... נתפייס ונמשיך הלאה... עד כאן דבריו של הרב פולק.

מי שיחשוב על זה, לא יוכל שלא לשמוח ברה"ה! גם בלי להתעמק במהות התשובה וגדריה המדויקים, גם בטרם נכנסנו פנימה אל עומק-עומקו של המושג 'תשובה', נוכל להבין בשכלנו הדל, ובהבנה פשוטה, שעצם העובדה שאנחנו נמצאים בימים שבהם התשובה קלה יותר, אמורה להביא אותנו לידי שמחה. שמחה אמיתית, שמחה של 'קרבת-אלוקים - לי טוב!'

ערכה של דמעה אחת

מה יש יותר פשוט מאשר לנצל את הימים הללו כדי להתפלל - ברגש רב - ו'לדבר עם השם יתברך' שיעשה עבורנו את המלחמה, למען שמו, ויזכנו לראות בריבוי חילים, וְחַיִּים, לצבא-השם. לקראת ימי ראש השנה, המשימה הזו, משימת התפילה, אמורה להיות 'תפורה למידותינו'. זכור-נזכור: גם ילד קטן, פרק תהלים אחד, דמעה אחת, אחת ויחידה, יכולים לשנות את המצב מקצה לקצה. אמונת-אומן זו ליוותה את העם היהודי בכל הדורות.

כדי להתעורר כיום הזה בתפילה חמה ולוהטת, מְלוּוה בדמעות, לא צריך להיות בעל-מדרגה גבוהה מדי... להוותנו, קל מאוד כיום לכוון ב'יהא שמיא רבה מברך'! זו לא בושה לבכות בדמעה רב, ולהתחנן על 'צחונה' של מלכות-שמים!

הבה נצל אפוא את הימים שלפנינו מתוך שמחה, ואהבה עזה להשם יתברך. לא ניתן ליציה"ר לבלבל אותנו ולהכניס ללבנו מתחים שאין בהם מאומה, ונתפלל בשקיקה - וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ!'

והעיקר: לעשות הכל במנוחה ובשמחה. רק בדרך זו נגיע לתוצאות חיוביות, ולניצול הימים הקדושים - במיטבם.

משה מיכאל צורן

בקרוב-מאוד נראה כולנו את שכרם של אלה ששמרו על עצמם מכל משמר וסרבו לנגוע בטלפון נייד לא-כשר

יש במאמר שלפנינו מסר חשוב מאוד, כדי לחזק את השרידים אשר ה' קורא, השומרים עדיין על 'צורתו של יהודי' בכל רמ"ח ושס"ה שלהם, עושים את רצון השי"ת, ואינם מתחשבים ב'מה יאמרו' מצד אחד, ובלעגי התקשורת וצחקוקיה מצד שני

היא: 'אין מה לעשות... זה הדור שבו אנחנו חיים... צריכים להתרגל למציאויות אחרות, ללכת אחרת, וזהו. זה המצב. מה אתה רוצה שנעשה... שנפתח במלחמה? שנצא למאבק נגד כל הדור?...

וכאשר אנחנו ממשיכים לנסות ולשכנעם על הצורך בשימוש במכשירי טלפון כשרים, בגלל הסיכוי הנורא-מכל-נורא השורר במכשירים שאינם-כשרים, הם מניפים ידיהם בביטול ואומרים: 'הביטו ימינה ושמאלה, לכל הכיוונים, ותראו כמה אנשים חרדיים משתמשים במכשירים פסולים; אז על מה אתם מדברים בכלל?!

בין אם אנחנו חשופים למצבי-הרוח של הרחוב, ובין אם לא, זה משפיע כמעט על כל אחד. וכיון שהאנשים שמחוץ לבית המדרש חושבים שגם אנחנו, ציבור היראים לדבר ה', מצויים במצב של התדרדרות, ואין בנו כוח להתמודד מול אתגרי התקופה, המסר הזה חודר למחננו, ומשפיע עלינו באפקט שלילי, עד שגם אנחנו חושבים לפעמים שכבר 'אין מה לעשות'!

לצאת מהאפרורית

ויסלחו לנו כל הדוברים הנ"ל: הדברים הללו, המחלישים את שומעיהם, אינם תואמים כלל את המציאות, ודובריהם מבטאים אולי את מה שהם רוצים שיקרה... אבל זה לא קורה... והנתונים ניתנים לבדיקה.

הדברים אינם נכונים כלל ועיקר. נרצה, או לא נרצה, הסטיגמה הזו שאומרת 'זה המצב, ואין מה לעשות', נלקחת גם היא מהאטמוספירה החיצונית שהם חיים עליה. התגובות הללו מלמדות על הלך-מחשבה שנשאב מהאווירה השוררת בחוצות. כאילו כולנו נמצאים כבר במצב שאין לו תקומה... רחמנא-ליצלן.

בשיחות שקיימנו לאחרונה עם נושאי-תפקידים רוחניים בכירים, טוענים כולם שזה בדיוק הזמן לצאת מהאפרורית העוטפת אותנו, ולראות את הזוויות הכל-כך חיוביות שנתרו בציבור שלנו, בכל התחומים.

עדיין יש בדורנו עמלי-תורה אמיתיים; עדיין יש בימינו מי שהתפילה נטועה עמוק-עמוק בליבם; עדיין יש מי שאינם מכניסים לבתיהם אף כלי-תקשורת שאינם מפוקח; ועדיין יש אלפים ורבבות הנאחזים ב'אמונות חכמים' באמת ובלב שלם!!!

למרות כל האזהרות מפני השימוש באייפונים, ולמרות שאפשר לראות בעיניים את התוצאות השליליות, מכל הכיוונים, יש אנשים שאינם מסוגלים להתגבר על עצמם ומחזיקים את המכשירים הקלוקלים, ואף אינם מתביישים להראות זאת לפני קהל עם ועדה.

זה כואב, זה מכעיס, זה מרתיע, זה מקומם. הרי לאחר כל-כך הרבה שנים מאז הגיח מכשיר זה לעולמנו, אין מי שאינו יודע כמה זה מזיק ופוגע, הורס ומחבל, בציפור-נפש של כל יהודי על-אדמות. כולם גם יודעים שאין הבדל בין אם מדובר במכשיר פרוץ לגמרי, או 'מסונן', 'חסום' וכל יתר ההגדרות. החיים ממש נהרסים עד היסוד, חיי היחיד כמו חיי המשפחה, יסודות החינוך מתפרקים לחלוטין. ולמרות הכל - עדיין יש כאלה שאינם מתביישים להשתמש ב'פצצת-אטום' זו לעין-כל.

בשמחות ובאירועים ציבוריים נתקלים באנשים שחשבו שהם יראי-השם, והנה גם הם שולפים לפתע את המכשיר הזה מכיסם. למען האמת, יש אנשים שלא היינו מאמינים עליהם שהם כאלה! היינו בטוחים שהם לא ייסחפו אחר ההבל. אבל המציאות המרה מגלה את האמת, שההבל הנורא סחף אותם, ויהבלו.

ולכל אחד יש 'תירוץ' בסגנון 'עלי לא דיברו', 'אני חייב את זה', 'אינני יכול בשום אופן להסתדר בלי זה', ועוד כהנה וכהנה. ולכל המתרצים למיניהם יש תשובה אחת:

אם ראש-עיר חרדי במרכז הארץ הציג בפנינו את המכשיר הכשר שלו, ומצהיר שאין לו שום מכשיר אחר, ואין לו בכך כל בעיה, ושום קושי, וכל הקשיים נוצרים בגלל שהאדם חושב שזה קשה - אז באמת כל אחד יכול. ברגע שאתה יודע שזה מה שצריך לעשות, וכך מורים כל גדולי הדור, מכל החוגים והעדות, אין שום קושי.

וראש העיר ההוא איננו היחיד. גם בעלי-תפקידים אחרים, מנכ"לים הממונים על משרדים רבי-היקף ועומדים בראש מערכות ציבוריות גדולות, משתמשים

רק במכשירים כשרים. אז איזה

תירוץ כבר יכול להיות לכם? וכי הנכם שונים מכל הצדיקים הללו המקדשים שם-שמים? כאשר מנסים לדבר איתם על ההתדרדרות הנראית בראש-חוצות, ומתבטאת בדברים שלא שערם אבותינו, התגובה הנשמעת {מלבד ה"ל, שיאני חייב את זה, ועלי לא דיברו!}

עדיין יש עמלי תורה רבים המחנכים את ילדיהם לתום ויושר

נכון הוא, ואי אפשר להתעלם מהמציאות שמספרם של משתמשי הלא-כשר גדל ועלה, אבל עדיין אפשר לראות ריבוי רבבות של יהודים חרדיים, וגם כאלה הנושאים בתפקידים בכירים ביותר, שאינם נוגעים במכשירים הנוראיים הללו.

להשתייך לדורות הקודמים

ועל זה באנו במלים אלו! כדאי שנלמד להסתכל על הטוב והיפה שעדיין משתקף במחנה היראים, ולדעת שצריכים להתגאות ב'חזות הגלותית' שלנו, להתפאר בכך שאנחנו משתייכים ל'דור הישן', ל'דור הקודם', ולא 'מתקדמים' אל הפנטזים והחידושים הדיגיטאליים שרק הרעו לנו, והרסו את מבצרינו ופרצו את חומותינו.

היום כבר לא צריך לומר שככל שנשתייך יותר לדורות הקודמים, כך ייטב לנו בזה ובבא... כן, כן, גם בעולם הזה! מי שלא נצמד אל כל השכלולים הנקלוליים, ואינו מתפאר ב'דור 5', או 6, אלא 'מתקדם אחורה' לעבר דורות-העבר, הוא-הוא האדם שחי טוב גם כאן, בעולם הזה. והדברים ידועים ופשוטים כיום לכל בר-בי-רב.

ולא שלא צריך להיאבק מול פורצי-הגדר. בוודאי שצריך לקדש מלחמה ולצאת לקרב על קדושת המחנה וטהרתו; אבל יחד עם זאת לא צריך לחשוב שאנחנו, באי בתי המדרשות די בכל אתר, מצויים במצב כל-כך קשה, שכבר אין ממנו נסיגה.

זה לא כך, ומי שמנסה להחזיר במוחנו את הדבר, הוא יצר הרע בעצמו, המעוניין להחליש את כוחנו ולהביאנו למצב של יאוש וחלול, כדי שנתרפה במלאכתנו, מלאכת הקודש, בהיותנו בטוחים שאין כבר מה לעשות.

למרות כל הסיאוב

אז כדאי לדעת: עדיין יש בזרונה ובתקופתנו עמלי-תורה אמיתיים, שרצונם היחיד ושאיפתם הבלעדית היא אך ורק ללמוד תורה, ולשקוע בעמלה.

עדיין יש בימינו מי שהתפילה נטועה עמוק-עמוק בליבם, והם באים לבית הכנסת בהדרת-קודש, כדי לשאת צקון-לחש טהור לפני בוראם. ומאמינים שכל מילה שהם מוציאים מפיהם בעת התפילה נשמעת בשמי-שמים, ומתקבלת במרומים.

למרות כל הסיאוב האיום-והנורא הנראה מחוץ לכתלי בתי המדרשות, ולמרבית הצער חודר גם לשולי המחנה המתרחבים והולכים, למרות כל זה - עדיין יש בתוכנו המון-המון בני תורה שיכולים להתגאות במנוחת-הנפש שלהם, הנובעת היישר מהסיפוק והאושר העצום של עמל-התורה הקדושה.

עדיין יש במשפחותינו רבים-רבים שאינם מכניסים לבתיהם אף כלי-תקשורת שאיננו עומד תחת עיניהם הפקוחות של גדולי הדור. הגם שעניינה של התקשורת שאיננה-מבוקרת נפוץ מאוד לאחרונה, אבל עדיין יש משפחות רבות, מהשרידים אשר ה' קורא, השומרים על כתלי-בתיהם, ועושים כל מאמץ לקדש את דל'ית-אמותיהם, ומכניסים בבית רוח-של-שמחה והשראה, תוך יצירת קשר בריא עם כל ילדיהם,

בכל הגילאים. קשר שהופך לבריא במיוחד, דווקא בגלל היעדרה מהבית של תקשורת לא-מפוקחת.

למרות הפרצות הגדולות במושג הכל-כך מקודש של 'אמונת חכמים', והעיוותים החמורים הנשמעים בעניינינו, יש עדיין אלפים ורבבות הנאחזים ברבותיהם באמונה-רבתי, ואינם מקבלים שום החלטה משמעותית מבלי להתייעץ איתם. ולאחר שהרב אמר להם מה לעשות, הם הולכים ועושים כדבריו, בלי להתלבט ובלי להתבלבל - כי הרב/האדמו"ר אמר.

זה פשוט לא נכון!

תגידו: לשם מה הדברים נכתבים? וכי באמת אנחנו סבורים שהמצב הגיע עד לדיוטא כזו שכבר אין מה לעשות?! מה פתאום?! - נענה ונאמר, שהאנשים הקרובים לתחושותיו של הציבור, ואלה שיוזעים לזהות ו'להרחיק' את תגובת-האמת של קהלי-היעד, יעידו שכל מה שנכתב לעיל - שריר וקיים.

כי מה שמתרחש בשוליים, שכאמור מתרחבים-והולכים, משפיע על רבים מאתנו, שאולי לא נסחפים למעשים אלה, ומתנערים מהם באופן מוחלט, ואף מתרחקים מכל מה שהם מייצגים, אבל, כל זה מעניק להם הרגשה שגם הציור המרכזי של הציבור שלנו (מה שיקרוי כיום 'מיינסטרים'), לוקה מאוד בעניינים אלה.

וזה פשוט לא נכון! רוב גדול מאוד מבין האנשים הניצבים במרכז ההווה של הציבור החרדי, הנקראים אנשי-שלומנו, שומרים על עצמם מכל משמר, ויודעים אנה פניהם מועדות. גם אם אי-אפשר להתעלם מיירידת הדורות' המורגשת במעשינו, ובאישיותנו, אבל צריכים לדעת שהקב"ה ברא אותנו דווקא בדור זה, ובתקופה שכזו, כדי שנעשה דווקא כאן, ודווקא היום, את מה שהוא, השי"ת, רוצה שנעשה, ונקדש את

שמו ככל האפשר.

אנחנו חיים בדור שחובת השעה שלו היא לזקוף את קומתנו בגאווה (לא ביהירות ובשחצנות, אבל בגאווה יהודית אמיתית!), ולהכריז בריש-גלי שאנחנו נמנים על נאמניו-של-השם-יתברך, וכל מה שייאמר לנו, מפי גדולי הדור, לעשות - נעשה.

וזו אינה סתירה לדבריהם של בעלי המוסר, ראשונים ואחרונים, שכתבו שהאדם צריך להלך ברוח נמוכה ובנפש שפלה, ולחשוב על אפסיותו. בגלל שכוונתם של ספרי המוסר היא שהאדם צריך להרגיש כך ביחס לאביו-שבשמים, אדון-האזניים וגבור-הגיבורים.

אבל כאשר מדובר בהתייחסות אל פורקי-העול למיניהם, ובכלל זה כל אלה הנמנים על 'מהרשיק ומחריביק', צריך כל אחד לאזור עוז ותעצומות, וקל'ך בגאווה-אמת ולהרגיש שהחברה בה אנחנו חיים מורכבת מהאנשים הכי-מסולאים-בפז, עידית-שבעידית, ואף אחד לא יצליח לגזול מאתנו את ההרגשה הזו.

רק לחשוב מה גדול ערכו, ומה עצום שוויו, של כל מי שנשאר בתומתו, ומהלך במשעולי-הדרך שמתווים לנו גדולי הדור. רק לחשוב באיזו הערכה יתקבל אדם כזה אצל משיח-צדקנו שיבוא במהרה. ולא נשאר לנו הרבה זמן להמתין.

בשמחות ובאירועים ציבוריים נתקלים באנשים שחשבנו שהם יראי-השם, והנה גם הם שולפים לפתע את המכשיר הזה מכיסם. למען האמת, יש אנשים שלא היינו מאמינים עליהם שהם כאלה! היינו בטוחים שהם לא ייסחפו אחר ההבל. אבל המציאות המרה מגלה את האמת, שההבל הנורא סחף אותם, ויהבלו. ולכל אחד יש 'תירוץ' בסגנון 'עלי לא דיברו', 'אני חייב את זה', 'אינני יכול בשום אופן להסתדר בלי זה', ועוד כהנה וכהנה

ומה שברור, שדווקא היום, כשברור לנו שפעמי משיח כבר כאן - כדאי ללכת בדרכי-יושר, ולא להיסחף אחר כל המסיתים. ולדעת, כפי שאמרנו, שעדיין יש גם בדור זה אלפים ורבות העושים רצון קונם, ומייחלים לגילוי כבוד שמים מהרה.

ומסקנת-המסקנות צריכה להיות שעלינו להתנתק מהתקשורת בצורה מוחלטת. לדעת שאנחנו לא שייכים אליה כלל וכלל, ומסריה אינם מתאימים לנו בשום צורה.

התשובה הניצחת

מה מרגשת היא הנימה בפיטס האקדמות' הנהוג בפי עדות אשכנז בחג השבועות, כאשר בתחילה מתוארים נסיונותיהן של אומות העולם לפתות את עם ישראל לעזוב את ה', וללכת איתן יד-ביד, תוך שהן מבטיחות לנו את כל הטוב והיקר, אבל העם שלך, רבש"ע, העם שבחרת ורצית בו מכל האומות, העם הזה יודע להחזיר לכל המפתים אותו תשובה ניצחת.

וכך נאמר שם: רבותכון מה חשיבא, קבל ההיא שבחתיא (הגדולה שלכם - מה היא חשובה, מול השבח הגדול שנקבל מהשם יתברך!!); רבותא דיעביד לי, כד מטיא שתיא (הגדולה שהקב"ה עשה לי, כשתגיע השעה); במיתי לי נהורא, ותחמי לכון בהתא (כשיבוא אליי האור, ולכם יגיע החושך); יקריה כד אתגלי, בתוקפא ובגבורתא (אז יתגלה גודל-יקרי האמיתי; בתוקף ובגבורה); ישלם גמליא לסנאי ונגותא (ואז גם ישלם הקב"ה לכל שונאיו את מה שמגיע להם); צדקתא לעם חביב, וסגיא זכותא (הצדקה לעם חביב, ורבות זכויות).

ואנחנו צריכים רק להמתין. בסבלנות. כי זה יגיע. וגם אם הצרות מתגברות, והמועקות מתחזקות, רח"ל, ברור לנו ששעתנו הגדולה בוא-תבוא. עוד מעט-קט. ואז נזכה כולנו לראות את בוראנו משלם לנו את השכר הגדול המגיע לנו, על כך שלא נטשנו אותו בימי עברה וזעם.

רק לא להתייאש. להאמין שעוד מעט-קט יגיע הזמן שבו נראה כולנו את שכרם של אלה שלא נכנעו לפיתויים, וסירבו גם לנגוע במכשירים לא כשרים. ועם ה'אל יאוש' הזה, שהפיח כל-

כך הרבה תקווה בלבבות העם השבור, נבוא אל אבינו שבשמים, ונפיל תחינה ובקשה, בדמעות ובתחנונים, ונבקש בלב מרוסק שיסייע בידינו.

יהיה מקרביו המובהקים של מלך המשיח

נלהיב גם את הצעירים בני-ימינו, הנתונים בסבך-הנסיונות של דורנו, ונאמר להם - עם זיק-של-שמחה בעיניים - שעוד מעט-קט נזכה לראות את משיח-צדקנו בא בשערינו, ואז-אז יתברר לעיני כל העולם כולו, שמי שמסר נפשו על שמירת המצוות, ושמירת הברית עם השי"ת, יזכה ללחוץ את ידיו של משיח.

וככל שמסר את נפשו יותר, כך יגדל כבודו ותרבה גאוותו בעת ההיא. וכיון שמסירות הנפש העיקרית בדורנו היא ההתנזרות מכל כלי-המשחית, הרי מי שאכן עשה זאת, והצליח בס"ד להרחיק מעל עצמו, ומעל ביתו, את מכשירי-החללה הללו, יזכה להתקרב יותר ויותר אל מלך המשיח, ולהיות מקרוביו המובהקים.

הידיעה הזו עשויות לשמח את לבות הצעירים, עד כדי כך שלא ישינו אל ליבם את כל הפיתויים שחבריהם מנסים להחטיאם בהם. גם בילד קטן אפשר להחזיר את האמונה החזקה הזו, שאם יזכה לשמור את המצוות בקדושה ובטהרה, יהיה ממקבלי-פניו של מלך המשיח. גם הוא יכול להבין את זאת.

זה מגיע או-טו-טו

נצטט בפניהם את הפסוק בספר זכריה (ב' י"ז): 'רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם ה'.' ובפסוק הבא נאמר: 'ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא, והיו לי לעם, ושכנתי בתוכך', וכו'. ושמענו שהגר"י אטלמן אמר שכאשר יבוא מלך המשיח, ומלכות ה' יתכון בעולם, ויראו כל עמי הארץ את שם ה' נקרא עלינו, יבואו 'גוים רבים' וירצו להתלוות ולהתקרב אל השי"ת, בראותם את הכבוד והיקר שינחלו היהודים.

אבל הקב"ה מבטיח לנו, 'ושכנתי בתוכך'! רק בתוכך! מדוע? - כי כשהשכינה היתה בעליבותה, וכל יושבי תבל לעגו לה, הרי שאתם, מקיימי המצוות, שמרתם לי אמונים, ולא עזבתם אותי. ולכן, לא אשכון בתוך כל אלה שיתללו אליי, אלא רק בתוכם.

כן, עד כמה שניסינו לשמור יותר ויותר אמונים להשי"ת, ולהיות לו עבדים נאמנים, ולא התפתנו אחר משאות-שווא ומדוחים, כך באותה מידה ישכון השי"ת בתוכנו. ומי שמסר יותר אמונים, והכל ניסו לחזק עליו ולגחך ממנו, הרי שבבוא המשיח הוא יקבל את מלוא הכבוד המגיע לו, ויתעטר בכתר-מלכות, וישוּב בין רואי-המלך הקרובים.

המלים הללו יחזקו את בני הדור הצעיר שלנו יותר מכל דבר אחר! וממילא ייקל עליהם אז לקיים את המצוות בשמחה, וכפי שאמרנו.

הגאולה העתידה תהיה בוקעת ויוצאת מתוך החשיכה. בשעה שכל לב יִחַד לאמר אפסה כל תקוה, תתגלה לפתע השכינה בעוז-כבודה והודה, וכזה גדול כבר מתרגל בעבודה. כי פתאום יבוא האדון מהיכלו. פתאום, ויושיט לנו את ידו.

וכל מי שזכה להתגבר על יצרו והשליך מעליו את המכשירים המאוסים, ייצא אז במחול-משקקים, ויסתכל בעיניו של אביו-שבשמים, ויאמר לו, בְּדַמְעָה-שֶׁל-אוֹשֶׁר: כל מה שעשיתי - לא עשיתי אלא לכבודך, כי אתה מלך הכבוד.

זה מגיע. או-טו-טו, ואנחנו שם. שווה להמתין לשכר הגדול.

דברי המדרש נראים כנכתבו

בשלהי שנת תשפ"ד...

להיכנס אל תוך עולמם של הילדים! – זו הדרך ואין בלתה. אם רוצים להצליח בחינוך, בתקופה הכל-כך מאתגרת שלנו, אין כל ברירה, אלא להשקיע זמן ומשאבים על-מנת להיות שם, בתוך הלב שלהם, בתוך ההרגשות שלהם.

וכדי להקל עלינו להגיע לביצוע המשימה הלא-קלה הזו, הבאנו בגליון שעבר את התמונות הייחודיות והנדירות של גדולי ישראל ששיחקו עם צאצאיהם, והורידו את עצמם מה'אגרא רמא' בה הם מצויים, עד לרמתם הילדותית של הילדים הקטנים, וזאת כדי להוכיח להם שהם נמצאים איתם, שהם מרגישים בדיוק את מה שהם, הזאטוטים, מרגישים.

התמונות מלמדות אותנו שני דברים עיקריים ויסודיים, שהם בעצם דבר אחד: מי שמבין את החשיבות בקירוב בין הדור המבוגר לדור הצעיר, יודע גם שאלה הם החיים האמיתיים, והוא-הוא רצון השם יתברך, ואין בכך משום ביטול-תורה וכיו"ב, אלא היא גופא קיום התורה במובן המלא ביותר.

לאחר צאת הגליון לאור, התרגשנו לקבל מאחד הת"ח ציטוט מתוך ילקוט שמעוני (כתובים, תהלים, פרק צ"ב רמז תתמ"ז) על הפסוק 'עוד ינובון בשיבה', וזו לשונו:

'הלך ר' יוסי בר' יהודה לשאול המעשה לר' יהושע בן קרחה, והציצו מבחוץ, וראו אותו מְרַקֵּעַ על ידיו ועל רגליו, וגמי נתון לתוך פיו, והוא נמשך אחר בנו. כיון שראו אותו הטמינו את עצמן. נכנסו אצלו, שאלו אותו המעשה, התחיל משחק: אמר להם, חייכם שמעשה הזה ששאלתם עכשו הגיעני. א"ל, מכאן שאדם רואה בנים כאלו הוא משתטה'.

אנחנו שמים לב מה כתוב כאן? – חכמים הגיעו אל רבי יהושע בן קרחה, והציצו מבחוץ לראות האם אפשר להיכנס אליו. והנה הם מוצאים אותו כשהוא 'מרקע' על רגליו ועל רגליו, ולא די בכך אלא 'גמי נתון לתוך פיו'. מן-הסתם מדובר במוצץ, או

ממתק שהיה בפיו של הילד, וכשרבי יהושע בן קרחה ביקש להתקרב אליו, הכניס אף הוא את הגמי לתוך פיו, כדי שהילד יראה שהמחנך המבוגר עושה בדיוק את מה שהוא עושה.

החכמים שראו כך, התביישו להיכנס, כדי לא לבייש את רבי יהושע בן קרחה. ומה המסקנה של המדרש? 'מכאן שאדם רואה בנים כאלו הוא משתטה'. דהיינו, שהוא צריך להראות את עצמו כמשתטה, על-מנת שהילד ירגיש שהמבוגר נמצא בתוך ליבו.

כל גדולי ישראל שתמונותיהם הובאו בגליון הקודם, הלכו בדרכו של התנא הגדול, ואם כך מתנהגים ארזי הלבנון ואדירי התורה והיראה, הרי בוודאי שגם אנחנו, קטני-הקטנים, מחויבים ללכת בדרכם.

גם בתקופתנו, מסוגל הדור הצעיר לסגל לעצמו את המונחות לאור ואושר. רק הדרכים השתנו, ערוצי הגישה צריכים להיסלל מכיוון אחר. כדי ליצור את השמחה והמתנות בבית המדרש, עלינו ליצור את השיטה והטכניקה שתִּעָרֵב על הצעירים, ותסלק מהם את הפיתויים מהנאות הרחוב.

מרן הגר"ג אדלשטיין זצ"ל אמר שמרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל הראה לו פעם מה שמובא באבות דרבי נתן סוף פרק כ"ו: 'אדם שיש לו בן, ולא למד תורה מאביו, והלך ולמד תורה מאחרים, הרי חנופה מבקש'.

וב'ראשון לציון' שם כתב: 'מירוש, הרי חנופה מבקש, ואביו לא חנף לו, אך התגאה כנגדו, לכן לא זכה ללמוד. ורצה בזה, שהאב יחנף לבנו למען הביאו ללימוד התורה'.

בגליון 'דרכי החיזוק' מביאים העורכים שמרן הגר"ג אדלשטיין פירש ואמר, שאם ילד אינו מצליח בלימודו עם אביו, וכשרוצים שילמד צריכים לשלוח אותו לאדם אחר, הסיבה לכך היא מפני שהוא – הבן – מבקש חנופה, דהיינו שאביו יחנף לו וייתחם אליו כראוי, ואילו האב מרוב דאגתו להצלחת הבן, אינו מחנף לו, אלא כופה עליו את הלימוד, ולפעמים גם מלחץ אותו יותר מכוחותיו.

ואילו האדם האחר מחנף לו, ולכן הוא מצליח אצלו יותר מאשר אצל אביו. ונראים הדברים כאילו נכתבו ממש בדורנו, בשלהי שנת תשפ"ד... ומה זה 'להחניף לו' אם לא מה שמובא בילקוט שמעוני הנ"ל – –

המושג חנופה לובש כאן כמובן מושג אחר ממה שאנחנו מכירים, אבל מסתבר שלא כל אחד יודע איך להחניף לבן שלו, ואיך לקרב אותו אליו! ומי שעושה זאת, זוכה שהילדים שלו אכן מתקרבים אליו, וכל בעיה המתעוררת אצלם הוא הכתובת לפתרונה, וכך, ורק כך, ניתן לגדל ילדים בתקופתנו.

'ואֵיה חמת המציק' - הפסוק בספר ישעיה המעניק לנו את היסוד הגדול ביותר לאמונה ובטחון - חובה לקרוא!

האמונה והבטחון בהשם יתברך הפכו למצרך המבוקש ביותר בתקופתנו. אוי לו למי שלא חונך על ברכי יסודות האמונה, ומאידך - מי שבליבו מצויים יסודות אלה, אין מאושר ממנו. הוא אינו נותן מקום להצהרות-הרהב של כל המי-ומי, שאינן שוות מאומה, אלא בוטח במי שבראו, וברא את העולם כולו, ושליט עליו באופן יחידני.

אחד הפסוקים היוצקים עבורנו את עיקרי האמונה, הוא מה שכתוב בספר ישעיה (נ"א י"ג): וְתִשְׁכַּח ה' עֲשָׂךְ נוֹטָה שָׁמַיִם וְיִסֵּד אָרֶץ, וְתִפְחַד תָּמִיד כָּל הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת הַמְּצִיק כְּאִשֶּׁר כּוֹנֵן לְהִשְׁחִית - וְאֵיה חֲמַת הַמְּצִיק. הקב"ה מטיף כאן לבניו-אהוביו ששכחו אותו ואת גדולתו, וממילא 'ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק'.

הפסוק מסיים במילים: 'ואֵיה חמת המציק??? דהיינו, אתה פחדת ופחדת, חששת וחששת, ולא גמרת לפחד ולחשוש מפני כל המציקים למיניהם, והמציואות היתה שברגע אחד המציק הזה נעלם מן העין, והתברר לך שכל חששותיך היו לשווא. בזכות את זמנך על פחדי-שווא והכל. ואם היית סומך עליי, אומר הקב"ה, לא היה לך ממה לפחד.

וכך מפרש רש"י: 'ותשכח ה' עוֹשֶׁךְ - ולא נשענת עליי. המציק - מושלי אומות העולם המשעבדים בכם, וכו'. ואֵיה חמת המציק - מחר בא ואיננו'.

והרד"ק מפרש: 'ותשכח - אָחֵר שהוא בורא העולם היה לך לחשוב כי יש כוח בידו להצילך מיד בן אדם, ואיך פחדת מבן אדם, ולא זכרת-הא-ל-שאם תשוב אליו ותבקש מלפניו, - הוא יצילך מידו. כאשר כונן להשחית - ולמה אתה מפחד ממנו? שוב לא-ל ולא תפחד ממנו. כי בן אדם, אם עלתה חמתו, וכונן (והתכונן) להשחית, לא יעשה ולא יספיק לו, בדבר סנחריב, ואֵיה חמתו הלכה כענן'.

וב'מצודות דוד': 'ותשכח ה' עוֹשֶׁךְ - שכחת השְׁעָנָה ה', המגדל והמרומם אותך, והכל שלו, כי הוא נוטה שמים וגו'.

ותפחד - בכל עת תפחד מפני חמת האויב המציק, כאשר הכין מחשבות להשחית. ואֵיה המציק - רצה לומר, הלא מחר בא ואיננו, כי ימות לשחת, ואם כן למה שכחת השְׁעָנָה המקום ותפחד ממנו???

המלבי"ם מפרש שה'חמה' הוא הכעס הנסתר בלב ולא יצא עוד מכוח אל הפועל (כי התגלות הכעס נקרא אף, קצף, עֲבָקָה, וכיו"ב). ור"ל - מפני חמת המציק, שהיא חמתו שלא גילה אותה עדיין כלל, כבר פחדת ממנה, כאשר וכאילו כונן להשחית, כאילו כבר גמר ההשחית, שהגם שהמציק לא התחיל להרע לך כלל, היה בעיניך כאילו השחית אותך כבר עד לכְּלָה! והלא היה לך לחשוב "ואֵיה חמת המציק", הלא חמתו זאת נסתרת בלבו, עדן רחוק הרבר שיוציאנה אל הפועל, ומדוע פחדת?

מכל הפירושים הללו אפשר ללמוד דבר אחד עיקרי, והוא, שהאדם הבוטח ונשען על בוראו, אינו מבזבז את זמנו על פחדים ותבהלות, ואינו משים את ליבו לאיומי האויב, במיוחד אם אלה עדיין לא יצאו אל הפועל, כדברי המלבי"ם. אבל עיקר-העיקרים הוא, 'ואֵיה חמת המציק??? דהיינו, כפי שאמרנו, שהאדם נבהל ונבהל, נבעת ונחרד, עד כדי איבוד עשתונות, ולבסוף מגלה שהמציק ההוא שגרר אותו לכל הפחדים נעלם כאילו בלעה אותו האדמה.

וכי לא כך היה בחודש מנחם-אב, כשתושבי ארץ ישראל חששו מנקמת-האויב, והימים עברו עלינו בפחד ובעתה, ובסופו של דבר התברר שלא מיניה ולא מקצתיה, והכל הסתדר על הצד הטוב ביותר.

הפירוש ביאֵיה חמת המציק לא חייב להיות שהמציק לא יבוא ולא ינסה לפגוע. אבל גם כאשר הוא בא ומנסה להזיק לנו, מתברר לבסוף שהוא לא הצליח, ומלכד אי-אלה פגעים ונוזקים, הכל-הכל עבר כשורה, ולא היו נפגעים.

מה שצריך להדגיש ולהוסיף הוא, ש'המציק' עליו אנחנו מדברים אינו חייב להיות מתחם רק בדמות המחבלים המאיימים עלינו מכל הכיוונים. כי יש לכל אדם הרבה מציקים אחרים הגורמים לו לאבד את מנוחת-הנפש. כל אחד והמציקים שלו.

וכשהאדם יבטח בהשם יתברך, ויטיל עליו את משענתו, הרי שעד מהרה יתברר לו שגם המציקים הללו ייעלמו באחת ואינם. וכל חששותיו היו לחינם.

כמו שסיפר לנו אברהם ת"ח שהיה צריך לסייע ברכישת דירה לבתו, ולא ידע מהיכן יבוא עזרו. והנה לפתע-פתאום נודע לו שמחירה של דירה עלובה שרכש לפני שנים להשקעה, בדרום הארץ, קפץ והאמיר ביום אחד פי 3 מהמחיר שהיה עד תמול-שלוש, וכל זאת בשל פרויקט פינני-בינוי האמור להתבצע באותו אזור. אז הנה לפנינו דוגמה מצוינת לפירוש המלים 'ואֵיה חמת המציק'. כי עד שהינך חושש מהיכן תשיג את הכסף, הבורא שהוא אדון-האדונים ושליט-השליטים בא לעזרתך, והעלה בליבם של המתכננים והיוזמים לבצע פינני-בינוי, ומחירה של הדירה קפץ פי 3!!!

אברהם נוסף מספר לנו דברים כהווייתם בענין פרנסת הבית. אשתי ניסתה להתקבל לעבודה במקומות רבים, ולא התקבלה. היא עשתה זאת כיון שהגענו למצב שלא היה לנו פת-לחם לאכול. למרות הכל התחזקנו כל העת באמונה

בהשם, והאמנו בכל לבנו שיש בידו להושיענו, ולחלצנו מן המצר הנורא.

אשתו, שרכשה מומחיות בתחום מסוים, המשיכה בנסינותיה להתקבל לעבודה, עד שיום אחד חוזרים אלינו ממפעל גדול ויוקרתי, ומבקשים מאשתי להגיע, כי מצאו שהיא מוכשרת במיוחד, ומתאימה לעבוד במפעלם, והם מעוניינים לבדוק את כישוריה ביתר-שאת.

החשש הגדול שלנו בשלב זה התמקד באפשרות שהמפעל ידרוש ממנה להחזיק מכשיר לא-כשר, לצרכי העבודה. החשש גדל עוד יותר לאחר שנודע לנו מחברות שלה שגם הן התקבלו לעבודה במפעל ההוא, ונדרשו להחזיק אייפון.

דבר זה היה מבחינתנו קו-אדום, שלא היינו מוכנים לחצות אותו בשום אופן שבעולם. אבל ממש בשום אופן. עדיף היה לנו להישאר עניים ואביזנים ולא להזדקק לשירותיו של מכשיר שכזה, גם בגללנו-עצמנו, וגם בגלל הדורות הבאים של הילדים הקטנים שלנו, שיראו את אמא שלהם משתמשת במכשירים סאובים שכאלה, וכשיגדלו ירצו אף הם בכך.

והנה, רעייתי תחי' הלכה למפגש בלב הומה ומלא-חששות, שמא-שמא ידרשו ממנה להחזיק מכשיר שכזה. ומה קרה בסופו של דבר? - המנהלים התרשמו מאוד מאישיותה ומכישוריה, ולא הזכירו כלל את ענין המכשיר. היא אכן החלה בס"ד לעבוד במפעל זה, וזמן השמים סייעו שהיא מקבלת משכורת גבוהה ומפרנסת בכך את משפחתנו ברווח, וכל זאת ללא מכשיר.

גם סיפור זה שהגיע אלינו ממקור ראשון, הוא ראיה מוחצת ליואיה חמת המציק! מוחצת מאין כמוה! האברך ורעייתו ראו בחוש שלא היתה להם כל סיבה לחשוש, אלא אך ורק להמשיך ולבטוח באלוקים חיים שיסדר להם את כל העניינים על הצד הטוב ביותר.

כמו שכונת ה'מצודות' 'ותשכח ה' עושך - שכחת השפֶּנֶת ה', המגדל והמורמם אותך, והכל שלו, כי הוא נוטה שמים', או כדברי הרד"ק 'ותשכח - אַחַר שהוא בורא העולם, היה לך לחשוב כי יש כוח בידו להצילך מיד בן אדם, ואיך פחדת מבן אדם, ולא זכרת הא-ל' וכו'.

סיפורים אלה מתרחשים אצל כל אחד, וצריך רק להחדיר את כל הנ"ל אל הלב, ולדעת בבירור גמור שהחובה היחידה המוטלת עלינו היא ליישר את לבנו ומחשבותינו אל ה' יתברך, לבטוח בו בלב שלם, וכל השאר יבוא כבר על מקומו בשלום. כי יש לנו על מי לסמוך.

יש עוד ראשי תיבות 'אלול', והן מצביעות על השמחה בעבודת-השם גם בחודש זה ובימי הדין

הסיבה העיקרית והמוכרת שבראש השנה צריך להיות בשמחה היא, שלא יתכן להמליך את מלכנו, ולהניח את כתר-המלוכה בראשו, כשאנחנו במצב של מתח וצער. פשוט לא יתכן. צריכים לתאר לעצמנו כיצד היו נראים אנשים, כאן בעוה"ז, הבאים למעמד הכתרת-מלך, ופניהם אפופות-צער. הרי זה ממש תרתי דסתרי, ובוודאי שהמלך היה מעדיף שהם לא יגיעו בכלל...

ואם המתח הזה (שאליבא דאמת הוא אינו מוגדר כפחד אמיתי, אלא כ"נערווים"), משתק אותנו לחלוטין, ואינו מאפשר להרגיש את רוממותו ויוקרתו של ראש השנה - על אחת כמה וכמה, שהדבר הוא שלילי לחלוטין! וכי הקב"ה רוצה שביום זה נבוא לפניו במצב של שיתוק מוחלט?

הרב **אברהם צבי נשרי**, המצוי בעיצומה של כתיבת ספר על שמחה בראש השנה, הביא לנו שני מקורות מבעל הייטב לב', המצביעים על העיקרון דלעיל. אם חז"ל הצביעו בפנינו על פסוקים שהם 'אלול' בראשי-תיבות, הרי גם לנו מותר לעשות כך בפסוקים נוספים. הייטב לב' מצביע על הפסוק בשירת הים "ויאמרו לאמר אשירה לה" - ראשי-תיבות 'אלול'. דהיינו, שהעבודה בימי הדין והתשובה היא בבחינת שירה, אשירה לה'.

גם מילות הפסוק 'ואני אתנהלה לאיטי לרגל' הן ראשי-תיבות 'אלול', ומצביעות על כך שגם בעבודת השם הנעשית בחודש זה, ובימי הדין, צריכה להיות בגדר של 'אתנהלה לאיטי', לא לקפוץ מדי גבוה, ולא לטפס לשמי-שמים, אלא לעבוד את ה' בנחת ובשמחה.

ודי לנו לעיין ב'לבוש' (אורח חיים, סימן תקפ"א) הכותב: 'ומצוה לרחוץ ולהסתפר וללבוש לבנים בערב ראש השנה, והמנהג ג"כ להרבות מנות בראש השנה, ואין מתעצבין כלל, ולא מתענין כלל בראש השנה, לפי שאנו בטוחים ברחמי השם ובחסדיו שיזכה אותנו בדינו, שנאמר [דברים ד, ז] מי גוי גדול וגו', כה' אלקינו בכל קראנו אליו. 'ומזה הטעם בערב ראש השנה בתפלת שחרית ג"כ אין נופלין על פניהם, כמו בשאר ערבי ימים טובים שאין בהם נפילת אפים, אף על פי שבבוקר באשמורת נופלין על פניהם. היינו כשעוסקין לומר הסליחות שעורנו לילה והוא זמן הסליחות ותחנונים, אבל ביום אחר תפלת השחר אין נופלין מפני שהוא כיו"ט'.

חידוק

גם כאשר האדם אינו יודע שחטא, וממילא אינו חוזר בתשובה, הקב"ה דואג לו לכפרה! איזה חסד!

האפשרות שניתנה לנו לחזור בתשובה, ולכפר על חטאינו, היא מתנה גדולה מהשם יתברך, שכן כאן בעולם הזה הדבר הזה אינו מקובל... אדם שחטא, צריך להיענש, כל חטא והעונש שלו. אבל לצאת בלא-כלום, רק עם עשיית-תשובה, היכן נשמע כדבר הזה, אם לא בהיכלו ובבית דינו של אבינו-האוהב בשמים?

והכל מכירים את דבריו הנפלאים של השערי תשובה! (פתיח ספרו) 'שער ראשון', אות א' (הכתוב: 'מן הטובות אשר היטיב השם יתברך עם בראיו, כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם ולנוס מפח פשעיהם, לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפן, ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו, לרוב טובו וישרו כי הוא ידע יצרם' וכו').

לכו ושאלו את כל מי שעבר אי-פעם על החוק, אפילו בדבר קל ביותר, והוא מוזמן למשפט, האם הוא מעלה בדעתו שהשופט יזכה אותו לחלוטין? מה פתאום?! גם אם יתוודה על חטאו, ויביע חרטה אמיתית על מה שעשה, ויקבל על עצמו שלא לעשות זאת יותר - השופט לא יפטור אותו לגמרי. אם ישכור לעצמו עורך-דין מקצועי, אולי יצליח לכל היותר לשכנע את השופט להקל מעט בדינו של הנאשם, אבל לא יותר מכך!

והנה בענין התשובה, הסכים השי"ת שאם האדם יתוודה, יתחרט ויקבל על להבא, חטאיו יימחקו לחלוטין, ולא יישאר מהם זכר. הרי מדובר אפוא בחסד עצום ונורא שהקב"ה עושה אתנו! את החסד הזה אנחנו מזכירים בתפילותינו כמה פעמים מדי יום ביומו כמו 'כי ימינך פשוטה לקבל שבים', ועוד.

ברם, בקטע זה אנחנו רוצים להוכיח שחסדיו העצומים בענין התשובה של בוראנו יתברך ויתעלה הם הרבה-הרבה יותר גדולים ממה שאנחנו חושבים. דהיינו, שגם אם אדם אינו יודע כלל שחטא, ולכן הוא גם לא יחזור בתשובה, הרי לקראת יום הכיפורים השי"ת משגר לו כפרה שלא-בידיעתו! העיקר שלא יהיה יהודי אחד שייכנס ליוה"כ עם כתמים ולכלוכים.

היכן למדנו זאת? המשנה הראשונה במסכת שבועות עוסקת בין היתר ב'טומאת מקדש וקדשיו', דהיינו מי שנכנס בשוגג לבית המקדש כשהוא טמא, או שאכל קדשים בטומאה. הדין הוא שרק אם היתה העלמה בתחילה, ידיעה באמצע, והעלמה בסוף, יש אפשרות להביא את הקרבן עליו ציוותה התורה, 'קרבן עולה ויורד'.

דהיינו, שלפני שנכנס לבית המקדש נעלמה ממנו הידיעה שהוא טמא, או שלא ידע שזה מקום המקדש (וכן באכילת

קודש), וכשנכנס לבית המקדש ידע שהוא טמא, ואח"כ שוב נעלמה ממנו הידיעה. רק במקרה כזה הוא מביא קרבן עולה ויורד.

להלן דגה המשנה מה יעשה אדם שהיתה לו רק ידיעה אחת, או בתחילה או בסוף. והדין האחרון במשנה עוסק במי שלא היתה לו ידיעה לא בתחילה וגם לא בסוף, היאך תהיה כפרתו וכיצד יעשה תשובה? הרי הוא אינו יודע שעשה דבר אסור!

ואומרת המשנה (והגמרא מוכיחה זאת מתוך הפסוקים) שגם במקרה כזה יש לו כפרה, ולמרות שהוא-עצמו אינו מודע כלל למה שעשה - שעירי הקָגָלִים ושעירי ראשי-החודשים מכפרים עליו!

הקב"ה דואג לכפרתו של האדם, יותר משהאדם דואג לה

כלומר, אדם עומד באחד הרגלים, או באחד מראשי החודשים, ואינו יודע כלל שהוא זקוק לכפרה, ולמרות זאת השעירים הקרבים ברגל או בר"ח מכפרים לו על טומאת מקדש וקדשיו, גם במקרה שלא היתה לו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף! למדנו מכאן עד כמה רוצה השי"ת בתשובת עמו ישראל! ונכון שאם האדם יכול לחזור בתשובה, כי הוא יודע שחטא, אזי הוא מחויב לשוב, ועד שלא ישוב - לא יתכפר לו. אבל במקרה שנעלמה ממנו ידיעת-החטא, הקב"ה דואג לו כבר לכפרה, גם מבלי שיידע על כך. היש לנו חסד גדול מזה?

הדבר הזה צריך להביא אותנו לדחיפה גדולה בענין התשובה, ולהבנה שלפחות בזמן שאנחנו כן מודעים לחטאינו, לרצון אל זרועותיו של אבינו-שבשמים, ולבקש מלפניו שימחל לנו כל מה שעשינו.

בסך-הכל אמרת כמה פרקי תהלים, וכבר יש בידך לבקש את הבקשות הכי-חשובות!

כהשלמה לקטע הקודם, כדאי להתבונן ולראות את גודל-כוחו של כל יהודי, ולאיהז דרגות הוא מסוגל להגיע, גם על ידי מעשה קטן אחד, אם הוא נעשה בלב שלם.

בהלכות חודש אלול (סימן תקפ"א) כותב המשנה ברורה בס"ק ג': 'נוהגין בכל יום של ימי החול, מר"ח אלול ואילך, אחר התפלה אומרים בצבור עשרה מזמורים' וכו'. ומוסיף המשנה

ואחיו הרב משה). בשיפולי אחד מדפיו צוטט הגאון רבי יצחק הוטנר שכתב באגרת: 'אינך יודע כלל את הכוח הנמצא בפרק תהלים, כשהוא נאמר מתוך לב נשבר והרגשה עמוקה' (פחד יצחק, אגרת קמ"ז; והדברים הובאו גם ב'תפארת שמשון' פרשת צבאים).

עצה-של-זהב ליום הדין

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן ציטט באחת מדרשותיו את דבריו של מרן רבי ישראל שלנטר זצ"ל שאמר שהיה פעם בית-מלון מאוד מאוד יוקרתי, שהלינה בו במשך לילה אחד הגיעה ל-6,000 דולר. גם עשירים גדולים לא יכלו להרשות לעצמם יותר משני לילות במלון.

והנה, הגיע פעם גביר גדול לבית המלון, ופגש שם חבר שלו שלמד עימו בבית הספר, ולא היה ידוע כלל כאדם בעל-ממון. 'כמה ימים אתה כאן?' - שאל העשיר את חברו. 'אני נמצא פה כבר כמה שנים, ואפילו מקבל משכורת', השיב.

'כמה שנים?! כיצד יתכן הדבר?! הרי אני-עצמי, עם כל הכסף שיש לי, לא יכול להישאר כאן יותר משני לילות?!' - התפלא הגביר.

והחבר השיב: 'מה אתה מתפלא כל-כך? אני משמש כאן כאיש תחזוקה, וככזה הנני נמצא כאן כבר כמה שנים, וגם יש לי משכורת' - - -

הרב מר"ס
גודלביסקי על
כוחה של
תפילה

אמר הגר"י שלנטר: החיים כאן בעולם הזה הם יקרים מאוד, והקב"ה דורש מאתנו מחיר על כך. אם נשמש כאנשי תחזוקה, כלומר שנפעל דברים למען הציבור, נגמול חסד עם אנשים, ונתאמץ להשיב עם חברינו, נאיר להם פנים ונעודדם ככל האפשר, תהיה זו עבורנו אחת הזכויות הגדולות ביותר לזכות לחיים ביום הדין הבא עלינו לטובה.

וכדרכנו נוסף גם כאן ונאמר, שלא תובעים מהאדם יותר מכוחותיו. כמו שהמליץ ואמר הגר"י ש"ן, בשם אביו, על מה שכתוב ברמב"ם (הלכות תלמוד תורה, פרק ג') שמי שרוצה 'לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן' וכו'. הרמב"ם כותב 'לילותיו', דהיינו כל אדם ואדם עם הלילה שלו. ולא תובעים מאף אחד ללמוד כלילה של מישוהו אחר... והעיד הגר"י ש"ן, המשמש כמשגיח בישיבה, שבאימרה זו הצליח כבר לבנות בחורים רבים, בהביאו אותם לידי ההשקפה הנכונה שלא תובעים מהם יותר ממה שהם מסוגלים. כל אחד והכשרונות שלו.

ברורה ש'כיון שאין אומרים ספר שלם יש לומר "בזכות מזמורי תהלים שקראנו לפניך".

כלומר, שביה"ד רצון' שאומרים לאחר אמירת כל ספר תהלים הנוסח הוא 'יהי רצון... שבזכות אמירת ספר תהלים', ולאחר מכן מזכירים בקשות, כמו 'שתכפר לנו על כל חטאתינו ותסלה לנו על כל עוונותינו, ותמחול לנו על כל פשעינו שהטאנו ושעונו ושפשענו לפניך. ותחזורנו בתשובה שלמה לפניך, ותדריכנו לעבודתך ותפתה לבנו בתלמוד תורתך. ותשלח רפואה שלמה לחולי עמך, ותקרא לשבויים דרור, ולאסורים פקח קוח, ולכל הולכי דרכים ועוברי ימים ונהרות מעמך ישראל תצילם מכל צער ונזק, ותגיעם למחוז הפצם לחיים ולשלום. ותפקוד לכל חשוכי בנים בזרע של קיימא לעבודתך וליראתך. ועוברות של עמך בית ישראל תצילן שלא תפלגה ולדותיהן, והיושבות על המשבר ברחמיך הרבים תצילן מכל רע', ועוד ועוד.

ובמשנה ברורה הג"ל כתוב שכיון שהציבור אומר מדי יום רק 10 מזמורים, לא יגידו בסוף יהיה רצון 'בזכות אמירת ספר תהלים', אלא 'בזכות מזמורי תהלים שקראנו לפניך'.

ושמענו מהרב מתתיהו גודלביסקי חיזוק גדול בענין זה, המוכיח על גדלות-נפשו של כל יהודי. בואו נתבונן: הרי אהנו מתפללים כאן על דברים גדולים ועצומים, וככל הג"ל; ובשלמא אם אמר האדם את כל ספר תהלים, או ספר אחד מ-5 ספרי התהלים, יש לו זכות לבקש את הדברים החשובים הללו.

אבל במקרה דידן של ימי חודש אלול, אמרנו רק 10 מזמורים, וכבר יש בידינו אפשרות לומר גם את יהיה רצון', כמו שכותב הג"ב, ולהזכיר את כל הבקשות הנוראיות המובאות שם, אם כי בהבדל אחד, והוא, לומר 'בזכות מזמורי תהלים', ולא 'בזכות אמירת הספר כולו'.

ר' יהודי: הרי אמרת בסך-הכל 10 מזמורי תהלים, וכבר אתה הולך ומבקש 'תקרא לשבויים דרור, ולאסורים פקח קוח, ולכל הולכי דרכים ועוברי ימים ונהרות מעמך ישראל תצילם מכל צער ונזק, ותפקוד לכל חשוכי בנים בזרע של קיימא לעבודתך וליראתך?!' מה קרה?! - נו, אז אמרת כמה פרקי תהלים, ועוד בציבור! אבל מכאן ועד בקשת-התפילות הג"ל היתה אמורה להיות דרך גדולה!

נמצאנו למדים מה טמון בנפשו של יהודי. כן-כן; אמרת מזמורי תהלים, דע לך שעשכשו שער-שמים פתוחים לפניך, והינך רשאי לבוא בתפילה על הדברים והצרכים הכי-חשובים! וגם בפרק תהלים אחד יש כוח עצום. ואת זה נמצאנו בלוח של 'דפוס ר.מ.י.' של מכובדינו, האחים הרב יוסף רובינשטיין

החודש יום		5:53	כ"ב	6:08	חודש יום	5:59	חמשה	5:59	כ"א	6:00
נצבים וילך		הפסוקים שיש לקרוא לפני ה' אלהינו								
שבת		כה								
מוצאי יום		7:04	כ"ב	7:06	מוצאי יום	7:05	חמשה	7:05	כ"א	7:06
יום		7:45	כ"ב	7:42	מוצאי יום	7:41	חמשה	7:41	כ"א	7:42
אין ידוע כלל את הכח הנמצא בפרק תהלים, כשהוא נאמר מתוך לב נשבר והרגשה עמוקה										

התירוצי של ר' אלחנן ב'קובץ שיעורים'

הגמרא במסכת כתובות (ע"ז ב') מספרת שרבי יהושע בן לוי היה כורך עצמו במצורעים ועוסק בתורה, והיה מצטט את הפסוק 'אילת אהבים יעלת חן', ואמר שאם התורה מעלה חן על לומדיה, הרי ברור שהיא גם מְנַהֶגֶת עליהם!

ומקשה מרן רבי **אלחנן וסרמן** הי"ד ב'קובץ שיעורים' חלק א', על מסכת כתובות, הרי במקום ששכיח היזק לא סומכים על הכלל שישלוחי מצוה אינם ניזוקים, כמו שכתוב אצל שמואל, 'איך אלך ושמע שאול והרגני'?

ומתוך רבי אלחנן: 'וצריך לומר, דזהו דוקא בשאר מצוות, אבל לימוד תורה שאני, וכדיליף מק"ו אם חן מעלה וכו'.

למדנו כאן - אמר מרן **הגר"י זילברשטיין** - על מעלתה וסגולתה של תורתנו הקדושה, שאפשר לסמוך עליה שתגן עלינו גם בעת סכנה, ובמקום ששכיח היזק.

והדברים אקטואליים במיוחד לימינו, שהם עת סכנה, וכל אחד מחפש מפלט לנפשו.

האימרה המחוכמת של הרב אליעזר רובינשטיין

נצרך לכך אמרה מחוכמת שהוציא מפיו הרב **אליעזר רובינשטיין** ז"ל, אביהם של יבדלו לחיים הרב **משה** והרב **יוסף**, ודבריו הובאו בלוח השנה של 'דפוס רמ"י של האחים. הדברים נסובים על 'אם תעזובי יום, יומיים אעזבך', ואמר ר' אליעזר שבדרך כלל כאשר שואלים את האדם למה עזבת אתמול את

הרב אליעזר רובינשטיין זצ"ל, ובנו יבדל לחיים רבי משה

התורה, ולא למדת מאומה, הוא ממלא את פיו בתירוצים רבים. אבל אם תעזובי יום - עם תירוצים, יומיים אעזבך - בלי תירוצים... כלומר, ה'יומיים' הללו יהיו מוחלטים, ולא תלויים בשום סיבה או תירוצ... ודברי פי חכם חן.

עצם העובדה שאנשים התחזקו על ידו...

נצרך לכל זה דברים דומים שאמר מרן המרא דאתרא. 'לפני שנים, סיפר הרב, כאשר היו בשכונתנו אסונות רח"ל, נכנסתי אל מרן הגאון רבי **אהרן לייב שטינמן** זצ"ל, ושאלתי אותו על מה הוא מציע לעורר את הקהל? מה הוא הדבר שעשוי להביא לאדם את הזכויות הגדולות ביותר?

מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א עם מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל

ומרן השיב: זיכוי הרבים! ואני רוצה להסביר מעט את דבריו, אמר מרן הרב שליט"א. הגמרא אומרת שהרשע שעושה מצוות טורפין לו אותן בפניו, משום שנאמר 'לרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, וכו'. והנה, מרן הגאון רבי **יצחק אלחנן** אמר שכל זה בשאר

מצוות, אבל כאשר הרשע התעסק במצוות צדקה, לא טורפין את המצוה הזו. ומדוע? - מפני שבמציאות היה מי שנהנה מהמצוה שעשה הרשע, והוא העני. ואם כן לא אכפת לנו שעושה-המצוה היה רשע, כי אדם אחר נהנה מכך. והוא הדין בזיכוי הרבים, שכיון שאנשים אחרים התחזקו ע"י פלוני, הוא צובר בכל מקרה את הזכויות הגדולות שיש בכך.

מרן הגר"י אברמסקי שיגר מדי שנה ברכת 'שנה טובה' לאחד מאישי הממשלה

הכרת-הטוב עד היכן? זכורני, סיפר מרן הגר"י זילברשטיין ברעווא-דרעווין בפרשת 'כי תבוא', שמורי-ורבי מרן הגר"י **אברמסקי** זצ"ל היה שולח מדי שנה ברכת שנה-טובה לאחד האישים הממשלתיים המפורסמים ביותר, על חלקו בשחרור בני הישיבות מהצבא בתחילת שנות המדינה. גם אני, הוסיף הרב, שימשתי כמה פעמים כשליח להבאת כרטיס-הברכה לתיבת הדואר של אותה אישיות. הרב אברמסקי הרגיש שחלקו של השר ההוא בשחרור ההיסטורי של בני הישיבות מחייב את ברכת השנה החדשה.

למה נסע ראש הישיבה מהצפון לב"ב?

על סיפור נוסף על הכרת-הטוב שמענו בימים אלה. המדובר באחת הישיבות הגדולות המפורסמות בצפון הארץ שת"ח בני-ברקי שימש שם כחזן בימים הנוראים במשך 35 שנה. ראש הישיבה, אישיות נודעת במיוחד, הביע את רצונו לנסוע לביתו של התי"ח בבני ברק, כדי להודות לו על השנים המרובות שבהן שימש כש"ץ. 'איני רוצה להתקשר בטלפון, אלא לנסוע במיוחד לביתו כדי להביע בפניו את תודתי ותודת הישיבה כולה', אמר ראש הישיבה.

יזמא טבא לרבע

תשובות וביאורים נפלאים

ממרן ראש הישיבה רבינו הגאון הגדול

רבי ברוך מרדכי אזורחי זצוקלל"ה

על קדוב לאלף שאלות

שפורסמו בגליונות 'עיון הפרשה'

במשך ח"י שנה עד ימיו האחרונים ממש.

תמצית הלמדנות הישיבתית בשני כרכים מפוארים

קולמוס
מרחב הספר שלך

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

kulmus-books.co.il

k0722441670@gmail.com ☎ 0722.441670 ☎ 02.561.3220

יום טוב להתחיל

אלפי בני תורה
יתחילו בלימוד העמוד היומי בגמרא

מסכת ביצה

ביום חמישי כ"ג אלול תשפ"ד

ערב שבת סליחות

זהו חלון ההזדמנות שלך לקנות את כל דיני
יום טוב בלימוד קבוע של עמוד גמרא ליום,
קבלה אחת קלה לשנה טובה

לומדים | עמוד ביום
חוזרים | על העמוד של אתמול

מסכמים | בסוף השבוע
נבחנים | בסוף החודש

ללמוד
לחזור
לקנות

מפעל
עמוד
חזרה

אורייתא

— מעל יד נחמן בן יד משה יל —

לקבלת לוח 'עמוד וחזרה' עד הבית ללא עלות,
חייגו: 073-3131-111 או במייל: support@doraysa.org

להצטרפות לנבחני אורייתא בתוכנית ההגדרות
חפשו 'אורייתא' בכל מוקדי נדרים פלוס

השבוע -
ניצבים וילך
ניתן להשיג
בדוכני י. בלוי
בכל רחבי הארץ

מחיר מיוחד להדפסה ראשונה בלבד
28 ₪

עשובה ישוראל לד אלוהיך!

בעיצומם של
ימי הרחמים והסליחות,
מופיע אור חדש
בעולם התורה:

ביאור על הרמב"ם

ספר המדע

מאת מרן פוסק הדור
הגאון רבי
משה שטרנבוך
שליט"א

ביאור משרשי הסוגיות עד הלכה למעשה:

יסודות התשובה | תחית המתים ועולם הבא | הלכות
שמירת הלשון למעשה | הלכות כבוד רבו בזמן הזה
אהבת ה' ויראתו | מסירות נפש | חובת לימוד התורה
כבוד ת"ח ועוד

הפצה
קולמוס

חדש! קו המידע לכל ספרי מרן שליט"א | 079-49-459-61

עדכונים על ספרים חדשים, מבצעים, מוקדי מכירות, והזמנות מרוכזות

יומא טובא לרבנן

יצא לאור הספר 'ברכת יום טוב ומועד' על הלכות יום טוב וחול המועד

"ראיתי את החיבור המיוחד ברכת יו"ט על הלכות יו"ט שחיברו הרה"ג ר' מנחם אקרמן שליט"א בטוב טעם ודעת, והנה חיבור זה נערך בעמל ויגיעה של שנים בבירור וליבון פרטי ההלכה המעשיים. וטוב עשה המחבר שליט"א להביא בכל עניין טעמי דינים בקצרה ודעות החולקים בדבר ועל ידי זה יוכל המעיין לברר את המעשה אשר יעשה".
מנחם מנדל לובין

"גם אני ראיתי מקצת מעמלו וטרחו של הרה"ג ר' מנחם אקרמן שליט"א בבירור וליבון הלכות יו"ט לברר כל דין ודין וכל פרט ופרט הדק היטב, ועלה בידו חיבור חשוב על הלכות יו"ט כאשר יעיד על זה גיסי הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א אשר נשא ונתן עמו רבות בעניינים אלו. ואחתום בברכה להרה"ג המחבר שליט"א שיזכה ויתקבל ספרו באוהלי תורה ישוטטו רבים ותרבה הדעת ויפוצו מעיינות חכמתו חוצה".
שריאל רוזנברג

מתוך הסכמת הגאונים הגדולים
רבי שריאל רוזנברג שליט"א
ורבי מנחם מנדל לובין שליט"א:

להעצים את החיבור

הדרך להשיג קשר אישי לתורה ע"פ עצת חז"ל
'אין אדם למד אלא במקום שלבו חפץ'

• איך אדע מה לבי חפץ?

• איך אפשר לעשות זאת
בתוך הכוללים?

• ועוד ועוד ועוד ...
בין בתרי הספר הנפלא
'תורה דיליה'

'לימוד במקום שלבו חפץ' -
הוא עיקר גדול להצלחה בתורה הקדושה
(הגר"ב שרייבר שליט"א בהסכמתו לספר)

בעזרתו יהא מזה תועלת לבני התורה
מבקשי השם להגדיל תורה ולהאדירה.
(הגר"ר איתמר גרבו שליט"א)

בדורנו שיש הרבה קשיים
של קשב וריכוז וכד',
ועוד קשיי נשירה ועזיבה את
עולם התורה והשיבות, ועיקר הגורם -
הוא חסר בטעם מתיקות התורה,
ופשוט שהעצה לזה הם דרכי הנכונים
(הגר"ר מרדכי ליבר כהן שליט"א)

עיינתי בספר תורה דיליה
והדברים אכן מועילים לתלמידים
להתעלות במעלות לימוד התורה"ק,
והרה"ג המחבר שליט"א
זכה להיות מזוכה הרבים וכו'.
(הגר"ר שריאל רוזנברג שליט"א נאב"ד ב"ב)

מחיר מבצע
35 ₪
בלבד!

בענעדיקט אַתרוגים רואים שזזה זה!

© ארמון

יומן מצולם ממסע החיזוק של רבנו הגדול רבן של ישראל מזן הגד"ד לגדו שליט"א בצרפת

קרדיט תיעודים: צלם המסע שוקי לדר

במשא חיזוק וברכה לאברכי כולל המרכזי משכן אברהם שע"י
מוסדות יד מרדכי בראשות הגאון רבי יצחק כץ שליט"א, בפריז

הדינר הראשון בצרפת - במעונו של הנגיד ר' אלכסנדר אורוואל

במשא המרכזי בדינר השני בצרפת בבית הנגיד רבי דוד זגרון למען קרן
הצלת עולם התורה

הגד"י כץ מתברך

היום השני למסע החיזוק ההיסטורי בצרפת: כינוס מיוחד עבור קרן עולם
התורה בבית הנגיד רבי גבריאל זעקנין בפרבר שארנטו,
בהשתתפות ראשי ישיבות ורבני צרפת

תפלת שחרית יום רביעי באכסניא במעונו של הנגיד
הרב מ'אקים בהן

יומן מצולם ממסע החיזוק של רבנו הגדול רבן של ישראל מזן הגר"ד לנדרו שליט"א בצרפת

קרדיט תיעודים: צלם המסע שוקי לדר

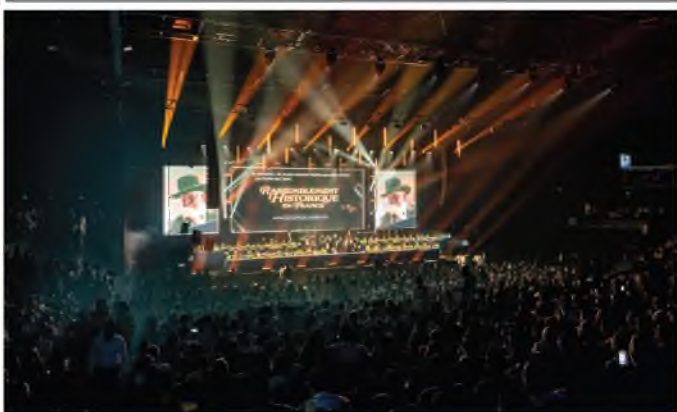
פריז: דבבות מבני היהדות הנאמנה התכנסו אמש למעמד אדיר של קידוש השם וחיזוק היהדות בצרפת ובאירופה במעמד גדולי ישראל שליט"א בראשם רבנו הגדול רבן של ישראל מזן הגר"ד לנדרו שליט"א שייצא לצרפת לחזק את ציבור שומרי התורה והמצוות

מזן ראש הישיבה הגר"י אזורחי שליט"א בדבריו בכינוס התבטא על מזן רבן של ישראל שליט"א: לכלל ישראל יש חוש ריח, כלל ישראל מדיה שוזה גדול הדור

במעמד הרבבות בצרפת

במרכז מסע דשכבה"ג שליט"א שנמשך על פני מספר ימים, התקיים אמש במרכז האירועים Le Dome de Paris בלב פריז כינוס ענק, כשידור חי מוקדן במקומות הבית ברחבי צרפת ובעולם היהודי כולו.

הכינוס הענק נערך במעמד ר"י מיר מזן הגר"י אזורחי שליט"א, זקן רבני צרפת הגאון הגדול רבי יצחק וייל שליט"א ר"י עקס לה באן, חבר מועצת חכמי התורה הגאון הגדול רבי דאובן אלבו שליט"א ראש ישיבת 'אור החיים', האדמו"ר הגאון רבי דוד הנגיה פינטו שליט"א, הגאון רבי מרדכי רוטנברג שליט"א ראש מוסדות אמת ליעקב, הגאון רבי יצחק כץ שליט"א ראש מוסדות יד מרדכי ורב קהילת היראים בפריז. הגאון רבי יהודה טולדנו שליט"א ר"י חזן ברוך וראש מוסדות מרכז התורה בצרפת. הגאון רבי שמחה שמואל זקס שליט"א.

הגאון רבי יהודה טולדנו ר"י חזן ברוך וראש מוסדות מרכז התורה בצרפת שנשא דברי ברכה למעמד המעמד האדיר אמר בדבריו: זכות היא לנו לעמוד כאן היום כאשר גדול הדור נמצא כאן איתנו, המבוגרים כאן ודאי זוכרים את מסע הקודש של המנהיג הבלתי נשכח מזן הגר"י לנדרו שליט"א ללפני למעלה משני עשורים.

גדולי התורה ניגשו להתברך מרבנו הגדול

הגאון הגדול רבי יצחק וייל מתברך מרבנו של ישראל

מזן ראש הישיבה הגר"י אזורחי שליט"א מתברך מרבנו של ישראל

זמן מצולם ממסע החיזוק של רבנו הגדול רבן של ישראל מרן הגר"ד לגדו שליט"א בצרפת

קרדיט תיעודים: צלם המסע שוקי לדר

רבן של ישראל עולה לתורה ביום חמישי בבית האכסניה בפריז

מרן ראש הישיבה הגאון רבי יצחק אברהם שליט"א ר"י מיר
נפרד לשלום מרבן של ישראל שליט"א קודם חזרתו לארה"ק

כבודה של תורה: ראשי הישיבה ורבני הקהילה בראנסי יצאו עם ספרי
התורה לקבל פני ספר תורה החי רבן של ישראל שליט"א

במרכז המעמד האינטי בחרדת קודש ובהתרגשות
עזה להדרכה מפורטת ממנהיג הדור שליט"א בהנהגה
הנדרשת והראויה לעם ישראל בזמנים אלו

דמועות עמדו בעיניהם של רבים כשראו את מרן ראש הישיבה הישיש
טורה ובא, את מוסר התורה זועק בכוחותיו הדלים למען כבוד שמים,
ואת החשיבות הרבה שרואה גדול הדור העתיד, בחיבור של
הדור הצעיר לעמל התורה, ללא אפשרות.

מזה בשני עשורים לא ידעה אירופה מעמד קדוש כזה, עוצמות
של קידוש השם ושל התרוממות הרוח, שחיתומה עוד יירשם בדפי
ההיסטוריה לדורות.

יומן מצולם ממסע החיזוק של רבנו הגדול רבן של ישראל מזן הגר"ד לגדו שליט"א בצרפת

קרדיט תיעודים: צלם המסע שוקי לדר

במוסדות מרכז התורה שבראשות הגאון רבי יהודה טולדינו שליט"א בעיר ראנסי הסמוכה לפריז, ערכו מעמד קבלת פנים לרבן של ישראל שליט"א

מנכ"ל קרן עולם התורה ר' צבי בעלסקי בהתייעצות

לאחמ"כ נערך דינר בבנין המוסדות לגנדי הקהילה
למען קרן עולם התורה

בואכם לשלום: תם המסע החיזוק ההיסטורי – רבן של ישראל
בידידתו מהמטוס בשובו לארץ הקודש

חבר מועצת חכמי התורה הגאון גדול רבי ראובן אלבז שליט"א מתברך
בעלייתם למטוס בדרכם לישראל בתום מסע החיזוק ההיסטורי בצרפת

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 186 | פר' נצבים וילך תשפ"ד | וי"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

שמחת הברית לבן ידידינו הרב יוסף שטראוס שליט"א נאמן בית מדרן ראש הישיבה הגדב"ד פובדסקי שליט"א
ראש הישיבה הגד"א גרבוז בסנדקאות, המוהל הרב זאב פוקס, מדרן ראש הישיבה בעמידה לברכות

תלמידיו ומקורביו של מדרן שד התורה זצוק"ל ומראשי ישיבת אור ישראל
הגדולה הגאון הגדול רבי אליהו מן שליט"א נכנס להתברך מרבנו הגדול
רבן של ישראל הגד"ד לנדו שליט"א

ראש ישיבת ארחות תורה הגאון רבי איתמר גרבוז בהתייעצות
במועון רבינו מדרן ראש הישיבה הגדמ"ה הירש בענייני השעה

מזן פוסה"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א במעמד היסוד לכולל ש"ס והלכה במודיעין עילית
עם איש החסד הרב חנניה צ'ולק שליט"א

שיחת חיזוק מיוחדת שמוסר מזן הגאון רבי מאיר גריינמן בהיכל ישיבת מיר בדרכפלד
לאחמ"ב שוחח עם ראש הישיבה הגר"נ אלון

רב הקהילה החרדית בנתניה הגר"ד רוזנברג עלה למעונו
של מזן הגר"מ גריינמן להתייעצות ולהתברך בברכת השנים

ראש ישיבת דרך אמונה הגר"ז ברוזרמן וראש ישיבת איתרי
הגרמ"ש שפיצר, בדיון במעונו של רבינו מזן ראש הישיבה
הגרמ"ה הירש על גזירת חוק הגיוס

לקראת הימים הנוראים: מדרן הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א בשיחת חזקת בקהילה בשכונת שביט בקרית אתא
 ערב הימים הנוראים הגיע הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א למסורת שיחת חזקת בקהילה החדשה בשכונת שביט בקרית אתא, השיחה התקיימה בהיכל
 הכולל המרכזי בעיר כולל "כתר תורה", כשרבים מתושבי העיר הצטרפו לאברכי הקהילה בראשות רב הקהילה הגאון רבי שמואל כהן שליט"א.
 לאחר השיחה נגשו רב הקהילה הגאון רבי שמואל כהן שליט"א ונציגי הקהילה החדשה הרב בנימין קרמר שליט"א אל הגאון רבי שמעון גלאי שליט"א והציגו בפניו
 את התפתחות ושגשוג הקהילה הקדושה, שנפתחה רק לאחרונה וכבר עכשיו מונה כ- 50 משפחות איכותיות

מדרן המשגיח הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל שליט"א במסע חזקת באנגליה לרגל ימי הדחמים והסליחות

מדרן הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א בשיחה בבית המדרש "בית אהרן" פרדס כץ

מעמד הכתרת הגאון רבי מאיר טרגר שליט"א למורא דאתרא שכוונת פסגת זאב מרכז
בהשתתפות גדולי ישראל ומאות מבני הקהילה ואישי ציבור

גדולי ישראל בבדיקת אתרוגים מבית בענעדיקט

ראש ישיבת סלבודקא הגאון רבי יצחק שוורץ שליט"א מסדר לראשונה שיחה בהיכל הישיבה

מעמד פתיחת ישיבת 'תורת חיים' במודיעין עילית בראשות הג"ר משה וגשל ובנשיאות מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

לגלגל רחמי שמים עלינו

עכשיו יותר מתמיד - השמות שלכם ושל ילדיכם חייבים להיות שם!

ספר הזכויות והנחת

ספר הזכויות והנחת

המרכז הלאומי לזכויות ילדים ונשים
במסגרת תוכנית "שם" של משרד הרווחה
לזכויות ילדים ונשים
המרכז הלאומי לזכויות ילדים ונשים
במסגרת תוכנית "שם" של משרד הרווחה

שם המועדף: _____
שם המשפחה: _____
שם הילד: _____
שם הנחת: _____

שמות האסמכים:

ש.נ. _____
ש.נ. _____
ש.נ. _____
ש.נ. _____
ש.נ. _____
ש.נ. _____
ש.נ. _____
ש.נ. _____

בשם אבותינו
י"ד אביב לרצון לשם ארון כ"י

בערב ראש השנה יונח ספר הזכויות והנחת על שולחנם
של מרגן ורבנן גדולי ומאורי הדור שליט"א

ובו פירוט שמות התורמים המאמצים ילד ב'קרן ההסעות' ובני משפחותיהם
לתפילתם של רבותינו שליט"א בימי הרחמים

להינצל מכל הצרות, להיזכר ולהתברך לבריאות ונחת מהילדים,
דורות ישרים מבורכים, זיווגים הגונים ופרנסה בנקל

ולא ימוש הספר מעיניהם ויוזכרו בתחינתם בכל יום עד מוצאי יו"כ